

THEOLOGIA
DOGMATICO-SCHOLASTICA
TOMUS PRIMUS.

JOANNIS BAPTISTAE GENER S. J.
THEOLOGI HISPANI

THEOLOGIA
DOGMATICO-SCHOLASTICA

PERPETUIS

PROLUSIONIBUS POLEMICIS HISTORICO-CRITICIS

NEC NON

SACRAE ANTIQUITATIS MONUMENTIS

LUSTRATA

TOMUS PRIMUS

PRODROMOS AD THEOLOGIAM COMPLECTENS.

ROMAE MDCCLXVII.
IN TYPOGRAPHEO S. MICHAELIS AD RIPAM.
SUMPTIBUS VENANTII MONALDINI BIBLIOPOLAE IN VIA CURSUS
ET PAULLI JUNCHI TYPOGRAPHI.

PRAESIDIBUS ADPROBANTIBUS.

ANGELICO JUVENI

S. ALOYSIO GONZAGAE

E SOCIETATE JESU.

ERE omnes, qui aliquod Opus propriis ſumptibus excudendum curant, illud principibus viris inſcribunt,quo & Operi ipſi decus, & ſibi praeſidium conquirant. Nos vero diſsimili conſilio quum Jo:Baptiſtae Genér Viri ex S. J. doctiſsimi, & eximia eruditione tum ſacra tum prophana praeſtantis,Theologiam Dogmatico-Scholaſticam perpetuis proluſionibusPolemicisHiſtorico-Criticis,necnon ſacrae Antiquitatis Monumentis illuſtratam, noſtro aere imprimendam curaverimus,hanc Angelico Juveni Aloysio Gonzagae nuncupandam duximus.Hujus autem deliberationis noſtrae chri-

ſtiano

ſtiano Lectori non eſt profecto cur pluribus rationem perſuadeamus. Is enim a nobis nunc quaeritur Maecenas, quem nemo dubitare poſsit, quin omnes optimi Maecenatis partes impleturus ſit, unde & Operi decus & nobis metipſis praeſidium ſperemus; atque illud praeſertim praeſidii genus, quod a nemine mortalium cuiquam clienti praeſtari poſſit. Quanta enim apud Deu[illegible]o bona omnia tamquam ab origine in homines proficiſcuntur, Angelicus hic iuvenis gratia valeat, nemo eſt qui ignoret; quum ferme nemo hoc praeſertim tempore inveniri poſsit, qui ejus ſingularem ac prope profuſam in clientes cultoreſque ſuos Beneficentiam expertus non ſit. Non ſolum tota Italia, atque Europa, ſed etiam in remotiſsimis utriuſque Americae regionibus Aloysii nomen pervagatum eſt, & patratis tot tamque inuſitatis prodigiis illuſtrem. Jam ad illum tamquam ad divinae Omnipotentiae, ſi ita loqui fas eſt, arbitrum undique concurritur; ejus arae incredibili confluentium frequentia ſtipantur; ejus auxilium ab omnibus imploratur. Ne-

que

que vero fruſtra; quod tot anathemata ejus Altaribus atque Imaginibus adfixa in perpetuum adceptorum beneficiorum Monumentum ſatis ſuperque declarant. Prodigiorum vero ſpecies, & genera qualia, & quanta ſunt? Mittimus hoc loco commemorare tot a deſperatiſsimis morbis liberatos, tot ab interitu pene ipſo ereptos, tot praeſertim ab inquinatiſsima vita, & perditiſsimis moribus ad bonam, ut ajunt, frugem, atque ad honeſtam vitam vivendi rationem praeter omnem expectationem traductos. Quod quidem prodigii genus omnino ſingulare jure optimo exiſtimatur. Difficillimum enim eſt, & quod ſine praecipuo Dei miſerentis auxilio impetrari non poteſt, prope inolitam naturae ac longa peccandi licentia corroboratam conſuetudinem tollere, atque efficere ut ex coeno quis emergat, in quo perdiu jacuit miſere conſepultus. Verum haec aliaque hujuſmodi prodigia miſſa facimus, quamquam per ſe magna atque illuſtria. Illud vero prodigii genus tacere quis poſsit & ſpecie ſummum, & frequentia prope quotidianum, & ita il-

li proprium, ut cum aliis Sanctis Viris commune non sit? Admirabilem illam dicimus cujuslibet generis annonae ad tenuiorum levamentum, subsidiumque multiplicationem. Sed ne longius progrediamur, atque etiam de Opere ipso aliquid breviter adtingamus, quum Opus ipsum perfectum ab Authore sit in Romano Collegio, ubi & diu vixit Angelicus Juvenis, & Theologiae operam dedit, & sanctissime decessit, & sacri ejus cineres adservantur, his etiam tot tantisque nominibus illi erat a nobis inscribendum, ut quod opus Angelico Juveni adceptum ab Authore refertur, eidem ab Editoribus redderetur. Quare ne longius quam par est progrediatur Oratio, finem facimus, & Te, sanctissime, atque Angelice Adolescens, obsecramus, obtestamurque, ut hanc Clientum, Cultorumque tuorum qualiscumque voluntatis testificationem ne respuas, immo vero ut a sincero animo profectam libenter adceptes, nosque una cum Opere ipso potenti tuo patrocinio tuearis.

Addictissimi atque humillimi Clientes tui
Joseph Ant. Monaldini & Paullus Junchi.

LAURENTIUS RICCI

Praepositus Generalis Societatis JESU.

CUm Opus, cui titulus, Jo: *Baptistae Genèr* S. J. *Theologia Dogmatico-Scholastica, perpetuis Prolusionibus Polemicis Historico-Criticis, necnon sacrae Antiquitatis Monumentis illustrata*, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet, ita videbitur. Cujus rei gratia has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus.

Romae die 23. Octobris 1765.

Laurentius Ricci.

Loco ✠ Sigilli.

ADPRO-

ADPROBATIO.

CUm *Universae Theologiae Dogmatico-Scholasticae* &c. volumen I. a R. adm. P. Joanne Baptista Genèr, Hispano S. J. elucubratum, ad religionis, morumque trutinam, Rmo P. S. A. P. Magistro Thoma Augustino Ricchinio mandante, recenserem, nihil prorsus offendi, quod Ethicae christianae sanctimoniam laedere possit, aut orthodoxam veritatem temerare; plura immo, quae scientissimi Authoris profundam doctrinam, subactum ingenium, summam eruditionem, castigatam criticen produnt, evincunt, commendant: omnia quae maximam adferunt utilitatem, atque emolumentum. Interest quippe Primae S. Sedis jurium (1), & Ecclesiae ipsius (2) Scholasticae Theologiae authoritatem adserere, eamque sive a neglectu, sive a contemptu strenue vindicare: Orthodoxis confert, primorum Seculorum haereses, a quibus reliquae pullularunt, perspectas habere, quod nempe *victoria sit vel ipsas manifestare* (3): expedit denique Theologiae sacrae cultoribus proprium armamentarium agnoscere (4), exactam, quae in Authoribus aliis (5) desideratur, Academiarum orbis, & librorum etiam, quos consulere possint, notitiam comparare (6); quorum singula, inter alia quoque lectu scituque digna, authoritatum, & rationum pondere, critice severa, methodo miranda, dispositione concinna perficit eruditus Author prodromis tribus, quibus absolvitur opus. Quae cum ita sint, aequum existimo, ut in Reipublicae literariae commodum lucis usura donetur. Ita &c. salvis &c.

Ex Domo S. Laurentii in Lucina Romae Non. Febr. 1767.

Joseph Vasco Cleric. Regul. Min. Ex-general. & S. Indicis Congreg. Consultor.

ADPRO-

(1) *Joan. Franc. Buddeus* Isagoge historico-Theolog. Tom. I. Lib. II. Cap. V. ad §. 5.

(2) *Melch. Canus* de loc. Theolog. L. VIII. Cap. I.

(3) *S. Iren.* Lib. I. Cap. ult.

(4) *Canus* ibid. In Prooem.

(5) Ex. caus. in *Andr. Mendo* de Jure Academ. *Laur. Beyerl.* Theat. Vit. hum. V. *Academia: Jac. Middendorp.* de Academ. *Mich. Ant. Baudrand.* de Academ. *Joan. Bapt. Capass.* Histor. Philos. *Joan. Launoj.* de Schol. celebr. a Carolo M. in Occid. instaurat. *Mich. a S. Joseph* Bibliograph. *Ignat. Hyacin. Amat. Graves.* SylloboAcadem. *Mannhart* Biblioth. manual. &c. &c.

(6) *Dan. Geor. Morhof.* Polyhist. liter.

ADPROBATIO.

Tomus hic praeliminaris ad Universam Theologiam Dogmatico-Scholasticam, cum Historia Polemica sociatam a R. P. Joanne Baptista Genèr Hispano Societatis Jesu solertissime exaratus, quem jussu Rmi P. Thom. Aug. Richinii Sac. Palat. Apostol. Magistri non minus adcurate, quam diligenter evolvi, non modo contra Fidem, & bonos Mores peccat nullibi, sed etiam per omnia tuto inoffenso pede decurrit. Ad haec Eruditus Author singula, quae hocce tomo complectitur, adeo perspicue, ac solide pertractat, versatque, ut tum sacris literis, tum Sanctis Patribus, nec non primi subsellii Doctoribus adprime sint consona, adpareantque novis rationum momentis mirifice constabilita, claritatis nitore conspicua, adcurata methodo digesta, haud vulgaris eruditionis ubertate adspersa, atque adeo studiosis quibuslibet, praesertim Theologis lectu, scituque perutilia: id quod cuiquam Commentarium aequo animo perlegenti palam fiet. Quocirca typis, ac publica luce in communem utilitatem dignum censeo. Atque huic utinam citissime, quam idem perdoctus Author heic delineatam profert, ac multorum vota expetunt, Theologia succedat.

Romae ex Reg. Collegio Ord. Calceator. Ss. Trinitatis Redempt. Captiv. Kalendis Martii 1767.

Fr. Ludovicus Perez S. Theologiae Lector Emeritus, ac ejusdem Collegii Rector.

ADPROBATIO.

PRODROMOS in universam Thelogiam Dogmatico-Scholasticam &c. ab A. R. P. Joan. Baptista Genèr, Hispano, lectissimo S. J. Theologo summa cum eruditione, ac diligentia conscriptos, jussu Rmi P. Magistri Sacri Palatii Thomae Augustini Ricchinii consulto, adcurateque perlegi. Nihil equidem hoc in opere irreligiosum, nihilque inhonestum deprehendere potui. Dignum mihi propterea videtur, quod ad majorem Christianae Ecclesiae utilitatem typis edatur.

Romae ex Aracoeli XV. Kalendas Apriles A. 1767.

F. Ambrosius Erba de Mediolano O. M. Lector Jubilatus, Sacrae Indicis Congregationis Consultor, & Apostolicus Cleri Romani Examinator.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

Domin. Jordani Archiep. Nicom. Vicesgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Thom. August. Ricchinius Ordin. Praedicat. Sac. Palat. Apost. Magister.

PRAE-

PRAEFATIO GENERALIS,

ET RATIO TOTIUS OPERIS.

Omanis formis meam libero fidem, quam Genuensibus de edenda praenotata Theologia non ita pridem obstrinxeram (*a*). Et haec quidem illa Theologia est, quae primum concepta in gratiam meorum Scholae Discipulorum in modum brevissimi unius, totiusque Scholastices Assertorum Systematis; aucta insuper compendiosa totius pene Dogmatices disciplina; adjectione tandem Sacro-Criticae Historiae, ac Sacrae Antiquitatis monumentorum in unum theologicae doctrinae corpus aut Systema digesta, perfecta penitus est atque absoluta. Hic ille *parvus fons, qui crevit in fluvium*: & quidem non somnianti cuiquam per visum objectus, ut ille quondam Mardochaeo, ex *Esth.* 10. 6., sed plane re natus, adultus, & utcumque ad umbilicum perductus.

Ita-

(*a*) In *Scholastica vindicata* typis excusa Genuae anno proxime elapso 1766. in Praefatione Operis ac plurium commentariorum Conspectu, §. *Primus inscribitur*.

Itaque generatim commentarii noſtri theologici dici poſſunt *Dogmatici*, *Scholaſtici*, *Hiſtorici*, & *Antiquarii*, quoniam ſub eiſdem omnino inſcriptionibus, aut titulis inſimul Dogmaticen, Scholaſticen, Hiſtoriam Polemicam & Sacrae Antiquitatis monumenta comprehendunt: videlicet qua Dogmatici praecipua ſacrae Religionis dogmata ſtatuunt, probant, confirmant: qua Scholaſtici eadem penitiora Dogmata, una cum univerſa pene ſacra Doctrina ſolidis ac ſubtilibus quaeſtionibus elucidant: qua Antiquarii ipſa Dogmata ſacris monumentis exornata reſerant: qua Hiſtorici dum polemico-criticam haereſum aliorumque errorum a Religione contritorum notitiam praeſtant, obſcuri Dogmatis veritatem potiſſimum aperiunt & commendant. Haec porro noſtri Operis idea, quam perſpicuis notis explicare contendimus eo Symbolo, quod in fronte Libri ſubjicimus, ſuppoſito Lemmate *Dogma revelant & illuſtrant*.

Jam vero quid Dogmatice Theologo utilius & magis neceſſarium? Quid Scholaſtice pro elucidanda ſacra doctrina commodius, necnon ſubtilioribus ingeniis opportunius? Quid Critica ejus generis Hiſtoria & Sacra Re Antiquaria jucundius, noſtrique aevi palato magis adcommodatum? Quin etiam in hunc ſcopum adlaboravimus, ut Dogmatice noſtra conſtituat Theologum fundate, profundeque doctum; Scholaſtice ſubtiliter ac didactice ſapientem; Hiſtoria & Res Antiquaria perutiliter eruditum. Sub hiſce tribus & generalibus rerum Capitibus Commentarii noſtri perpetuo ac ſyſtematico curſu profluunt & hoc pacto docent.

Dogmatice dignitate prior Sancta Dogmata pro-

profert; ex sacris literis, Conciliis, Patribus confirmat; & ubi illa oportune sufficiunt, documentis a re Antiquaria petitis illustrat. Et hoc quidem pacto Sacram Theologiam *Lapidariam*, seu latius *Dogmatico-Antiquariam* in unum quasi corpus coactam, & in plura membra ordinate distinctam, tradere adnitimur; adnexis in sede propria Inscriptionibus, & reliquorum, quibus utimur, documentorum ectypis, una cum interpretationibus, seu notulis, ubi iis opus erit. Quo plane (quantum nobis licet) id primum tenuissimi speciminis loco exsequimur, quod alios Eruditos, Doctioresque Viros inferius ex animo adhortamur (*b*).

Tum Scholastice adceptum Dogma suis nitidis, subtilibusque Quaestionibus elucidat, ejus arduitatem temperat, difficultatemque, ut credatur, quantum licet, emollit. Haec vero dum universam ac pene immensam rei Scholasticae cùm antiquae, tùm recentioris materiam Synoptice excurrit, in quaestionibus, quae visae sunt digniores, diutius immoratur; ubi illas, quae hodiernis Scholae moribus minus adcommodatae videntur, vel tantisper quandoque delibat, vel consulto prorsus omittit (quidquid contra scriptum sit inferius p. 388. n. 301. & 302.) Quin etiam (si quidquam nobis otii supersit dum commentarii perpetuo fluxu typis committantur) in singulis quibusque capitibus eas adnectet *Quaestiones Adpendices Historicas* in Prolusionibus praetermissas, aut non expensas ac definitas, quae hac tempestate apud Scholae Theologos ac Scriptores vulgo agitantur, ne quid desit in Commentariis nostris ex iis, quae hodierni

(*b*) In hoc Tom. I. pag. 319. num. 118.

ni Eruditi Viri in Schola cupiunt, probantque.

Demum Hiſtoria Critico - Polemica (quae plerumque ceteris praeit, ſuaſque Diſſertationes primum adparat & abſolvit) dum in Singularibus Proluſionibus percenſet Critico Compendio haereſes, alioſque errores, vel procaciter, vel inculpate in ſancta Dogmata effuſos, hoc videtur prae ceteris Literatae Reipublicae bonum adferre; quod nempe praeſtet in unum quaſi corpus coactam Hiſtoriam Criticam, ſeu correctam & (quoad fieri potuit) adcuratam haereticorum, pluriumque utcumque Erronum in Sancta Dogmata, relatis & ad trutinam revocatis uniuſcujuſque erroribus.

Etenim paucis dici nequit quantum Critices, & adcurationis ut plurimum recitandis erroribus deſiderari liceat in iis recentibus Authoribus, quos vulgo H*aereſeologos* adpellamus: ſane qui ſingulos ſedulo evolvas, perfrequenter ediſces, hos juniores ex aliis fere aequalibus rem exſcripſiſſe, quin animum induxerint ad primores, ac legitimos fontes mentem, calamumque convertere: quis autem prudens ſciens ejuſmodi Scriptorum decretis ſe commiſerit, hoc praeſertim Aevo, quo ſingula quaeque hiſtorica facta ad amuſſim expenſa quaeruntur? His ergo perdifficilem hanc provinciam adgreſſi pro noſtra tenuitate, quantum licuit, fecimus ſatis. Praeterquam quod, ex Hieronymo... *Haereſes ſuam ad originem revocaſſe, refutaſſe eſt*. Quin etiam ita Profeſſoribus adparamus promptuarium, unde veros errorum Authores ſuis exornandis praelectionibus tuto depromere poſſint. De fructibus tandem, quos ex haereſum, aliorumque erro-

errorum Historia excerpere possis, plura inter alios Nourryus (*c*).

Quod spectat universim Commentariorum nostrorum characteres, videlicet indolem, Systema, methodum, stilum, & ceteras conditiones; praeterquam quod plura de iis alias in hoc Volumine (*d*) differimus, haec in praesentiarum strictim praemonere juvat.

Principio Dogmaticen & Scholasticen pressiore stilo versamus perpetuo; Historiam vero Critico-Polemicam longe fusiore; ita enim, ut ego quidem arbitror, natura rerum exigit. Quo fit etiam, ut ubi studiosus post subtiles, spinosasque quaestiones, quibus fit profunde doctus, ad Prolusiones Polemicas devenerit, ea materiae, stilique amoenitate, quibus fit Eruditus, delectatus, animum recreet, & spiritum resumat, indeque viam ad serias, profundasque agitandas quaestiones alacrius capessat.

Deinde in Commentariis mere Dogmaticis, Scholasticis, ac Historicis occurrunt non raro & ventilantur Quaestiones Polemicae (*e*); tum quandoque Morales (*f*); scilicet ob earum cum re dogmatico-Scholastica connexionem; sunt enim ejusmodi Theologiae instar gentium finitimarum, quae intra suos fines non ita se continent, ut non haec in illam aliquando excurrat; seu duorum instar fluminum, eodem alveo currentium, quae se non

c mo-

(*c*) In Diss. 1. de II. Eccles. Seculi Scriptoribus Cap. X. Art. I.

(*d*) Prodr. II. a pag. 216. & Prodrom. III. pag. 387. a num. 299.

(*e*) E. g. in hoc Tomo, Prodr. III. Prolegom. II. ubi de Judice Controversiarum fidei, & Part. III. Tract. II. Lib. I. Cap. I. §. V. ubi de Regulis Fidei, & alias.

(*f*) E. g. Part. III. Tract. III. Lib. II. Cap. IV. ubi de Conscientia probabili, erronea, scrupulosa &c.

modo contingunt, sed aquas interdum suas permiscent.

Insuper ubi Dogmaticum & Scholasticum ago, sub hisce Regulis aut conditionibus mihi rem meam persequi constitui.

Nimirum, etsi summopere brevitatem amo, ut vero universim Lectorum omnium captui prospiciam, nec fusius res explico, ne pariam nauseam, nec nimis laconice, ut vitem obscuritatem; sed via tamen media progredior, quantum ratio Synopseos patiatur; illis attamen methodo, partiumque distributioni perpetuo intentus, etiam quoad typographicos characteres, quae mihi potissimum idoneae visae sunt ad conciliandum in tanta rerum congerie tum Operi, tum Lectori prespicuitatem.

Supersedeo frequentius Prolegomenis ad quaslibet fere theses praefigi solitis; tum quidem ut consulam Synopseos brevitati, tum ut fluat Opus; sed eorum tamen nucleum innuo, vel in quaestionis aut thesis propositione, vel in probationibus, vel in objectionum solutione.

In Scholastices tractationibus aliorum sententias & responsa rarius impugno, tum ut ita nitidius fluant methodus ac stilus Operis absque Lectorum perturbatione; tum quia certus sum, nullum hucusque praeluxisse argumentum, cui pleraeque solutiones non illico suppetierint: ea propter Theologia nostra potius Adsertoria & Propugnatrix dicenda videtur, quam Oppugnatrix & Offendens.

Do frequenter prolixius Objectiones, quibus proponendis, solvendisque eam persequor methodum (majoris brevitatis gratia) quam Alensis, An-

Angelicus, & plerique antiqui, tum non pauci e Recentibus obſervarunt; expertus utique, eas, quae alicui nullam ingerunt difficultatem, alii plurimam parere: tum etiam quia earum ſolutionibus oppugnati Adſerti veritas firmius nitidiuſque denuo confirmata luceſcit. Nec in eis quidem difficultates, gravioris praeſertim momenti praetermitto; earum nervos oſtendo, & quanta poſſim perſpicua ſoliditate brevi diſſolvo: quin deinceps parcam, quum opus ſit, explicationi aliquanto uberiori, praeſertim ubi ſat frequenter intendo novae rationis, modi, ſeu vocis acceſſione rem obſcuram claritate donare.

Authorum teſtimonia, ſeu citationes, quas quidem maxima ex parte in fonte, ut ajunt, legimus & contrectavimus, paſſim adducimus, ut demonſtremus fontes, unde ipſi ebibimus ad hocce mare magnum percurrendum, indeque Lectores quandocumque arrideat plenioribus hauſtibus tuto bibant; eas tamen haud integras plerumque exſcribimus, ſed frequentiùs duntaxat indicamus; ne videlicet ſimus ad nauſeam prolixiores; ac Epitomen unam ad perplura ſat ſpiſſa volumina protendamus. Quid vero religioni duxero ſingula Authorum verba recudere, quum nihil aliud ex iis poſſis extundere praeter id unum quod ipſe adſerui, dum nihil ulterius a me laudati Authores proferunt, quam quod ego produxerim? Quid paginas meas alienis ſcriptis inaniter infarciam? Quid ſponte mea, dimiſſo Authoris munere, in moleſtiſſimum, nec admodum clarum perpetui Tranſcriptoris officium miſere adducar?

Ergo (quidquid ſecus alii cum laude ſen-

tiant, & exſequantur apud & cum noviſſimo ac eruditiſſimo *Arceſilao Commophio* in Philoſophicis Inſtitutionibus Volum. I. ubi primum ſtudioſam Juventutem ſalutat) mihi in praeſentiarum praenotaſſe ſufficiat, citationes quaslibet ad rem propoſitam in meis Commentariis perquam fideliter indicari.

In re Scholaſtica & Hiſtorica eas mihi opiniones ſeligendas, ac illuſtrandas conſtitui, quae meo judicio robuſtiori ſuffultae rationis, vel authoritatis momento, perpenſis omnibus, viſae ſunt. Alios ut plurimum, & quidem probatiſſimae doctrinae ac eruditioni Viros, ut Duces & Magiſtros confector, ubi nempe rem ipſi adſequuti mihi videntur. Nec raro tamen meum ſenſum aperio, promoveo, urgeo; quum nempe ipſe mihi potiſſimum probatur, ſubindeque alieno ingenue adquieſcere nefas eſt. Ne quis autem hanc mihi libertatem, aut potius ſinceritatem, vitio vertat, illud prae oculis habeat clariſſimi Theologi Cani cunctis bene Sapientibus probatiſſimum effatum (g) *Theologo nihil eſt neceſſe in cujuſquam jurare leges: majus enim eſt opus atque praeſtantius ad quod ipſe tendit, quam ut Magiſtri debeat veſtigiis ſemper inſiſtere; ſiquidem eſt futurus Theologiae laude perfectus*; & ei quidem ſuccinit clarus ille Theologus *Ludov. Carbonius*, ita in hanc rem diſſerens (h) *placuit itaque ſemper mihi illud, quod Sapientes Viri memoriae prodiderunt (i): nemini magis credendum eſſe, quam rationi, & ei, quae viſa fuerit probabilior*:

(g) De Loc. l. 12. in Prooem.

(h) In Introduct. in Theologiam, l. 1. c. 10. ſub fin.

(i) Videlicet *Cicero* lib. de Fato, *Plato*, *Clemen. Alexan.* ſic ab ipſo laudati.

lior : in illis intellige rebus , in quibus divina non praevalet authoritas, sed sola ratio est dicendi regula.

Porro hisce lucubrationibus docere Lectorem percupimus ac erudire , non incassum delectare ; mentibus persuadere, non sensibus adblandiri ; cum Theologis disputare , non cum Rethoribus Oratoria arte differere : iccirco simplicem , planumque sermonem nostrum non Eloquentiae nitore, phaleris , lenociniis exornavimus ; immo potius communioribus verbis ac periodis, omnium captui adcommodatis, tum solida doctrina , regulis ad amussim expensis , nervosisque ratiociniis communire adnixi sumus ; *Augustinum* utique sectati , qui (*k*) sui , omniumque de rebus Theologicis Dissertatorum nomine perscite dixit , *mundanis Scriptoribus cura est de verbis , nobis autem de rebus* ; tum antiquiorem *L. Ann. Senecam* ita festive perscribentem ad Lucillum (*l*): „ nimis anxium esse te circa verba & compositionem , mi Lucilli , nolo : cujus „ enim orationem videris sollicitam & politam , „ scito animum quoque non minus esse pusillis „ occupatum . Magnus ille remissius loquitur ac „ securius: quaecumque dicit plus habet fiduciae, „ quam curae . Nosti complures Juvenes barba & „ coma nitidos, de capsula totos: nil ab illis speraveris forte , nil solidum. Oratio vultus animi „ est: si circumtonsa est , & fucata , & manufacta , „ ostendit illum non esse sincerum , & habere ali- „ quid fracti . Non est ornamentum virile concin- „ nitas. Haec Cordubensis Philosophus , cui accinnere non dubitavit eloquentissimus Chrysologus , inquiens (*m*) *verborum flosculos non quaeramus:*

(*k*) Lib. contra Adimantium c. 11. (*l*) Epist. 115. (*m*) Serm. 18.

ramus: qui maturitatis fructum quaerit, despicit amoena camporum. Pluribus rationem de hoc plano ac pertenui stilo inferius confirmamus (*n*).

Ex quibus omnibus in dubium minime revocavero, quin ejusmodi Commentarii non modo Dogmatico-Scholasticis Theologis, verum etiam plurium Disciplinarum studiosis uberem, amoenam, jucundam, utilemque materiem passim offerat.

Quid plura? Frequenti & adcurata Operis lectione cetera notatu digna docebere. Si quid autem lectionis decursu laude dignum repereris, Dei est; si quid imperfectum, omnino meum: illud ergo in Aeternam Sapientiam referas; hoc autem & corrigas, & mihi propter ingenii imbecillitatem erranti perhumaniter condones; quippe qui eo animo universam Theologicam doctrinam hisce qualibuscumque Commentariis, summo labore partis, exposui, ut omnibus, Deo Auspice, quoad licuerit inservirem.

Hactenus de Praefatione generali & ratione totius Operis, quod dum haec scribimus jam prelo committitur.

PRAE-

(*n*) Hoc tom. I. pagg. 82. 83. 84. ubi etiam de opportuno usu vocum Scholae, quas dicunt *facultativas*.

PRAELOQUIUM

AD HUNC TOMUM PRAELIMINAREM.

Ernis exornandam Prodromis duximus viam, qua ſtudioſos Theologiae ad ſacroſanctae Diſciplinae penetralia perducere conſtituimus: & quidem circa ſingulos paucis Lectorem moramur.

Itaque ex iis Prodromus I. exhibet Apologiam pro Scholaſtice, ſecundo editam, & quidem caſtigatiorem & pluribus locupletiorem; etiam adnotatis plerumque iis claris Viris, qui ulteriora documenta, conſtruendo praeſertim Supplemento eidem Apologiae adjecto, pro ſua eruditione ac humanitate nobiſcum communicarunt; quemadmodum promiſſum, reliquimus in prioris Editionis Praefatione (*a*). Hujuſce Apologeticae Diſſertationis, in IV. Capita diſtributae, Materiem, Scopum, Methodum rurſus ita paucis explico. Scholaſtices gratia Capite I. *Hiſtoriographum* ago, Capite II. *Encomiaſten*, Capite III. *Belligerum*, ſeu *Polemicum*, Capite IV. *Nomenclatorem*; tota Diſſertatione *Vindicem*, hoc eſt *Scholaſticum Chronologico-Critico-Apologiſtam*.

Et quidem Tractatum hunc Apologeticum primo loco, praeter ordinem (quem methodus poſtulare videtur ſub Prodromi III. Prolegomeno III. ubi pro dignitate, ac ordine ſummopere conſequenti de Scholaſtice ſermonem inſtituimus) praemittendum conſulto duximus. Equidem quum idem pene ex integro chronologicus ſit, hiſtoricus & criticus, cunctis ipſe Eruditionis ſtudioſis, & non modo Theologis, utilis eſſe poteſt ac perjucundus: atque adeo ut illi ad lectionem invitentur, e re fuit eum primum oculis objicere & commonſtrare, ſeorſim ab aliis Prodromis, qui duntaxat Theologos quoad ſubſtantiam ſpectant, quin etiam a laudato Prolegomeno III., quod ſolis Scholaſticis adparatum eſt & conſecratum.

Tum etiam hoc alio conſilio ita agendum nobiſcum conſtituimus. Ut nempe qui Apologema ſtudioſe evolverint, depulſis illico praejudiciis in veram Scholaſticen, ac in optimam eam tradendi excolendique rationem ſiniſtris avibus conceptis, vel eam alacri animo excolendam ſuſcipiant, vel

faltem

(*a*) §. *Eundem inſuper*.

ſaltem benevolis ſtudiis proſequantur. Huic vero adſequendo fini congruentiorem ejuſmodi Apologemati ſedem in toto Volumine repereris nullam.

Prodromus II. praefert Syſtema noſtrae Theologiae, quod ſcilicet plane exprimunt primariae totius Operis Inſcriptiones aut Tituli; tum rationem methodi, connexionis & artificii, qua Syſtema conſtruendum duximus; necnon ſat amplam Bibliothecam Theologicam, ad Theologici Profeſſoris & Candidati inſtructionem ac eruditionem; ne videlicet ipſi, tantam tamque difficilem provinciam adgreſſuri, clariſſimos ex omni aetate & conditione Duces deſiderent.

Prodromus III. in Adparatu de Prolegomenis Theologiae, tribus capitibus, ſeu Prolegomenis comprehenſo, praevias edit Diſſertationes pro recte tradenda & comparanda Theologia, qua generatim accepta, qua ſpeciatim Dogmatica (& ſub hoc titulo conſulto tradimus compendio Regulas Fidei, ſeu Loca Theologica intrinſeca, quae ſub nomine vel epigraphe *Theologia Dogmatico-Polemica Fundamentalis* ſuperius rurſum commemoravimus pag. 193. & ſingulis quibuſque Theologis praediſcenda enixe commonuimus) ac deinceps qua ſpeciatim Scholaſtica; & quidem adjectis in unoquoque capite opportunis Proluſionibus Hiſtoricis: quo ſpecimen de reliquis toti Operi inſerendis habeatur.

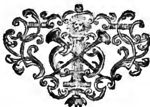
Ad ſtilum quod ſpectat: in Prodromo I. uſui fuit nobis ſtilus plerumque ſolutus & laxior; res enim aut materia pene quaquaverſus hiſtorica eſt. In II. ſtilum ſubinde perſtringimus, quoniam in Schola Theologos Dogmatico-Scholaſticos jam loquimur. In III. jam brevior, jam amplior eſt, at nunquam, me judice, ſupervacue redundans; latior enim plerumque excurrit, ubi materiam mere doctrinalem, ſeu tradentem inſtitutiones aut praecepta, verſamus: preſſior vero quandocumque Scholaſtica concertatio cum hoſte occurrit.

Ad extremum conſulto in memoriam revoco (ut offendicula quaeque praevertam) praeclarum illud, & opportunum Apoſtoli monitum, *nolite ante tempus judicare* ex 1. *Cor.* 4. 5. Videlicet aequum, benevolumque Lectorem etiam atque etiam quaeſo, obteſtorque, ne ſuper iis, quae legerit, decretorium ferre velit judicium, quin prius omnino perſpectas habeat ſingulas quaſque praenotationes, aut animadverſiones, quae toto ſparſim praeliminari Volumine explicant

Au-

Authoris mentem ac ſcopum, & cujuſque argumenti rationem: ceteroqui non raro praeceps ac temerarius cenſor erit, dignuſque propterea, ut in eum cenſura, qua inconſulto libuit Authorem perſtringere, regeratur.

Quod ſi legitime, fraterneque ſcripta mea a docto quopiam Viro corrigantur (quemadmodum etiam atque etiam corrigi ulterius poſſunt, ea praeſertim quae rem Chronologicam & Hiſtoricam concernunt) dediſcam lubens, errata fatebor, male adſerta revocabo, ipſumque Correctorem, ubi mihi primum innotuerit, ſtudio ac animo perquam docili, ac diſcendi cupido ut Amicum diligam, ut Benefactorem complectar, ut Magiſtrum reverebor.

PRAE-

CONSPECTUS

TOMI PRIMI

ternos Prodromos ad Theologiam Dogmatico-Scholasticam complectentis.

In-

§. III.

PRO-

PRODROMUS I.

DISSERTATIO HISTORICO-CHRONOLOGICO-CRITICO-APOLOGETICA

PRO THEOLOGIA SCHOLASTICA, SEU SPECULATRICE ADVERSUS OBTRECTATORES.

EDITIO ALTERA,

secundis curis ab Authore castigata, & pluribus aucta.

CAPUT I.

Scolastices Historia compendio adumbratur.

ARTICULUS I. *Theologia Scolastica, egregiis insignita dotibus, & instructa muneribus, Apologematis scopus & materies.*

CHOLAE Theologia, seu Scholastica & Speculatrix, quam hocce Commentario vindicandam suscipimus, ea est sacra, fecunda, subtilisque Facultas, quae toto Orbe Latino a multis hucusque aetatibus summo plausu floruerat. Et jure quidem optimo; est quippe Doctrina sacra, e revelatis Mysteriis deducta, dialectica methodo digesta, authoritatis rationisque vi communita, copiosis subtilibusque quaestionibus exornata: iis nempe & sacrosanctae Fidei veritates oppido elucidat, & scholares Ecclesiae alumnos mirifice innutrit, instituit, obarmat; cùm ad orthodoxa dogmata propugnanda, tùm ad haeresum adversus Fidem technas & cavillos affatim retundendos.

II. *Scolasticaes pridem adumbratae prima Institutio & primi Conditores, quorum Antesignanus Petrus Lombardus: nec non eorum scopus.*

His porro de caussis Scholasticen hanc *a S. Joanne Damasceno*, Graeciae splendore, qui decessit an. Christi 731. (*a*), necnon *S. Anselmo*, Archi-praesule Cantuariensi, Italiae ornamento, qui vita functus est an. 1109. (*b*) adumbratam, nitida methodo ex SS. Patrum doctrina vel sententiis digestam concinnarunt primores illi Sapientes, qui eam XII. Christi Seculo fere medio Parisiis edidere. Et quidem ex iis plane Antesignanus habetur Vir ille doctissimus, patria Novariensis, & ex Theologiae Scholae Praeside, qui per eatem.

(*a*) De Fide orthod. libris iv.

(*b*) Lib. *Cur Deus Homo*, aliisque tractatibus Theologicis, quos continet tom. I. operum S. Anselmi, quae *Gabriel Gerberonius* e Benedictina Congreg. S. Mauri adornavit, ediditque Parisiis 1676.

tempora *Scholasticus* vocabatur (c) Parisiensis Antistes, *Petrus Lombardus*, qui decessit an. 1164. die 20. Julii, ob suam vulgatam Theologiam *Magister Sententiarum & Scholasticorum* merito nuncupatus.

III. *Cognomen* Scholastici *diu viris doctrina, seu dignitate conspicuis attributum.*

Exinde vero qui hanc excoluere Theologiam *Scholastici* vulgo dicti sunt, quo quidem cognomine, tanquam perhonorifico jamdudum in Ecclesia recepto (d) donatos novimus *Eusebium*, Caesariensem Episcopum, qui fl. 320., *Socratem*, Constantinopolitanum, qui fl. sub Theodosio juniore, *Aurelium Prudentium*, sacrum nobilemque Poetam Caesaraugustanum, qui fl. sub Impp. Arcadio & Honorio, *Epiphanium*, gente Italum, Ticinensem Antistitem, Cassiodoro familiarem, qui fl. 510., *Evagrium*, Syrum genere, celeberrimum Historicum, qui fl. circiter 598.; quibus addito *Seraphim* Episcopum, *alias* Serapionem, qui (e) *ob elegantiam ingenii cognomen Scholastici meruit*, itidemque *Harmenopulum*, Nomocanonum Scriptorem, XII. Christi Seculo apud Graecos florentem. Quid? quod ejusmodi epithetum jam a primis Ecclesiae Seculis, & apud Graecos, & apud Latinos, non nisi viris perinsigni literatura conspicuis adscribebatur. Quin etiam eodem aliquando donati sunt Apostolici Protonotarii; tum illi, qui alicui adscripti collegio in Imperatoris aut Episcopi comitatu recenserentur (f). Ipsum igitur dignitatis & honoris caussa, & Theologia, qua de agimus, & quicumque eidem navarint operam, retulere (g).

IV. *Summa Theologica a Samuele Tajo pridem confecta communi adsensu excerpta non est, uti*

Profecto perdoctus *Samuel Tajo*, Hispanus, Caesaraugustae Antistes, clarus Theologus & Poeta, qui fl. vii. Christi Seculo, & obiit post an. 655., primus omnium res Theologicas methodice digessit; concinnavitque libros v. *sententiarum theologicarum*, ex Ss. Gregorii Magni & Augustini scriptis excerptarum: quam quidem collectionem testatur *Mabillonius* (h) se descriptam reperisse in Bibliothecae Thua-

(c) Ap. *Labbe* de Script. eccl. & *Oudin* in Comment. de Script. Eccles. ad sec. XII. in Dissert. de Petro Lombardo c. I.

(d) Ut constat ex *Concil. Sardicensi* c. I., *Macario* hom. 15. *Cod. Theodos.* leg. 2. cod. de lucris Advoc. Plura de vocabuli *Scholasticus* argumento dabunt *Baronius* in Martyrologii notis ad diem 6. Februarii, qua recitatur Theophili cujusdam *Scholastici* Martyrium; *Baluzius* in notis ad Salvianum; *Casaubonus* ad Maximinum Capitolini; *Paullus Galeardus*, Brixiensis Canonicus, in notis ad Epistolam Adelmanni de veritate Corporis & Sanguinis Domini ad Berengarium, qui nempe Adelmannus ibi dicitur ex *Scholastico* Leodiensi Episcopus Brixiensis, sub Epistolae initium; *Baillet* in Judiciis de Sapientibus tom. I. cap. I. §. 4.

(e) Ap. *Hieronym.* de Viris illustr. in Seraphim, seu Serapione.

(f) Ap. *Gilbert. Genebrard.* in Chron. ad an. Christi 498.

(g) *Caesar Egassius Bulaeus* in Historia Universitatis Parisiensis tomo 2. Dissert. 4. p. m. 584. sic disserit: *hoc quoque praesertim seculo* (Christiano XII.) SCHOLASTICAE *nomen invaluit, ejusque Professores* SCHOLASTICI *appellati; seu quia ex Philosophorum instituto eam discipulis in Schola tradebant; seu quia Scholasticorum more disputabant, altercabantur, quaestionesque movebant nullius aut exigui usus extra Scholam.* Enim vero divinatio haec ab Scholastices Obtrectatore profecta, nec nobis, nec aliis vulgo adprobatur.

(h) Tom. 2. vet. Analector. & ipsam rursus commemorat, praecipuos librorum titulos referens, in tr. de Stud. monast. p. 2. cap. 6. Super Tajum, ejusque laudatam Summam

Thuaneae Codice ante an. 800. exarato. Enim vero nescimus, eam methodicam Samuelis Theologiam adusque Lombardianum aevum apud theologicas Scholas invaluisse. Fuerit plane Samuel primus, qui rem cogitarit, at primus est Lombardus, quem communis Gentium plausus excepit. Id quod pari omnino jure adsertum velim relate ad summas alias Scholasticas, quas prae Lombardiana confecisse traduntur *Hildebertus* & *Hugo*, Cluniacenses Monachi, ac deinde Archiepiscopi (quorum nempe primus naturae debitum solvit an. circ. 1132.; alter vero ann. 1164.) quidquid eas claris praeconiis efferat *Legipontius*, ut inde Scholastices originem ac genesim suo Benedictino Ordini adscribat (*i*). Et iis insuper addesis summam sententiarum *Hugonis Victorini*, fato functi 1140. *nec aliae ab Hildeberto ac utroque Hugone concinnatae.*

V. *Rursus Scolastices scopus ex primorum Institutorum mente.*

Ea igitur praesertim mente a Lombardo & sapientissimo simul *Bandoino*, qui alter Scholastices Conditor salutatur (*k*) in eam severae ac copiosae dialecticae methodum sacra Theologia redacta est, ut ejus studio orthodoxa ingenia solidius acuerentur ad strenue revincendos Errones plurimos, qui ea tempestate spinosis, subtilibusque quaestionibus veneranda Fidei dogmata confutabant. Id aperte de se testatur Lombardus (*l*), idemque expresse fert *Genebrardus* (*m*).

VI. *Subtiles Haereses Lombardiano aevo quaquaversus gliscentes.*

Nimirum Graeci, Authore, seu errorum & schismatis dudum instauratore *Michaele Cerulario*, Constantinopolitano Patriarcha, scilicet an. circiter 1038., Spiritus S. a Filio processionem momentis sophisticis impetebant: tum Berengariani edocti a *Berengario*, Andegavensi Archidiacono, an. circiter 1047. & Petrobrussiani a *Petro de Bruis*, Provinciali Gallo, adversus Ss. Eucharistiam, & alia Sacramenta, multa paradoxa curiose ac temere effutiebant: Paulicianі, Duce quodam *Paullo*, qui jam errores docuerat circiter 750., una cum Bogomilis, Authore *Basilio* Medico circiter 1118., per Orientem longe lateque grassantes, Iconoclastiam aliosque nequissimos errores sub ementitae pietatis larva profitebantur.

Gilbertus Porretanus, Pictaviensis Episcopus, qui fl. 1140., Dei personas & attributa cavillis, verborumque fuco exagitabat: *Petrus Abailardus*, qui tandem revocatis erroribus obiit Monachus Benedictinus 1142., ita disputare, vulgo fertur ex Bernardo, ut cum de Trinitate sermonem ageret, sese Arianum; cum de Gratia, Pelagianum; cum de Christi Persona, Nestorianum proderet ac propalam demonstraret. Quin & ii omnes spinosis quibusdam subtilitatibus innixi, Fidem ac Theologiam Philosophiae, hoc est ancillae do-

mam consulendi praeter laudatum *Mabillon.* Cl. Nicol. *Antonius* in Biblioth. veteri Hispana lib. 5. c. 7. a num. 422. necnon *Steph. Baluzius* in Miscellaneis tomo IV. ubi recitat aliam Tajonis Epistolam super sua Theologica Summa ad Eugenium Episc. Toletanum, a p. m. 597.

(*i*) In Hist. de re Litteraria Ord. Benedictini par. 2. c. 1. sect. 2. & alias.

(*k*) Ap *Genebr.* cit. ad annum 1163.

(*l*) In lib. Sent. praefat.

(*m*) In Chronogr. ad an. citat. 1163. quem fere exscripsit *Gaulterius* in Chron. tab. sec. XII. columna 12. ad ipsum an. 1163.

minam substernere contendebant. His vero cunctis, paribusque futuris monstris subtiliter ac invicte proterendis, quasi mente e coelo delapsa, Scholastice nostra Ecclesia donata est (*).

VII. *Vix lucem adspexit Scholastice, & magnopere propagata est.*

Ergo in eum finem & scopum enata Facultas, Luteriae oppido exculta, quamcito adolevit; hinc alios Orbis Latini tractus pervagata mirifice excrevit; ac in Hispania demum, tanquam in scholastici acuminis Emporio, perfecta est. Tum & publicae Academiarum,

ADNOTATIO.

(*) REM aliter alii enerrant. *Gualterus*, seu *Walterus*, mox adpellaudus, in Commentario Ms. de IV. Frenciae Labyrinthis quetuor Scholastice tunc recentissimae Antesignenos adscribit, nempe Petrum Abaelardum, Gilbertum Porretanum, Petrum Lombardum, Petrum Pictavinum: hosque idem Facultatis Authores persaepe probri loco *Scholasticos* vocat, *garrulos*, *fantasticos*, *theatrales Doctores*. (Conf. *Bulaeum* in Hist. Univ. Parif. tom. 2. pag. 584.) sed quid tamen a furente Scholastices & Scholasticorum hoste verius ac mitius expectandum?

De Scholasticee genesi, progressu, & legibus ita differit e Protestantium grege *Chemnitius* (in Examine Decret. Concil. Trident. de Indulgentiis p. m. 73.) ,, tempore Longobardi .... caeperat in Scholis ,, novum Theologiae genue circa an. Domini 1150. .... post annos centnm vero ,, circa an. Domini 1250. secuti sunt qui ,, in Longobardum ..... commentaria in ,, Scholie dictere & conscribere coeperunt, ,, quos inde Scholasticos Doctores & sententiarios adpellaront, qui omnia, quae ,, quomodocumque in Ecclesiem tunc irrepserant, disputando, noo ex Scriptura, ,, nec etiam ex Patribus, sed argumentationibes, conquisitis omnis generis subtilitatibus defendere conabantur.

Animadvertis, reor, subdolum Acatholici hominis iogeoium. Quippe Indulgentiarum dogma, quod odit, primaevorum Scholastices Professorum commentum vocat: ut vero liquido subinferat, dogma illud non ex sacris Literis, & Patrum traditione descendete, sed ex captiosa subtilium hominum inventione, id, quod legis, Scholasticis ex facoltatie praescripto agendi munus iniquo animo imponit.

Danaeus (In suis ad lib. 1. sentent. Prolegomeoie) primae aetatie Scholasticee initia ducit a celebratissimo Lanfranco, qui porro saepe *Scholasticus* vocetur. Eique consentit *Georgius Hornius* (in Histor. Philosoph. l. 6. c. 2. & seqq.) inquiens: ,, in ,, Occidentali plaga primum gradum ad ,, Scholasticen struxit Lanfrancus Papiensis, omnium sui temporis in Dialectica ,, doctissimus habitus ,, .

Caesar Egassius Bulaeus (tom. 1. Hist. Sec. 111. p. m. 349.) ita Scholastices exordia describit: ,, Hujusce autem Theologiae generis fatentur omnes caussam ,, fuisse oimis curiosam Aristotelicae doctrinae lectionem, quae olim e Scholis ,, praesertim Theologicis omnino exulabat, teste Beda .... At hoc seculo occasione praesertim Berenganiaoarum disputatiooum coeperuot curiosi, & maxime ,, illi, qui ei (*Berengario*) favebant, aut favere videbantur, Aristotelis Dialecticam ,, io Scholas inducere. Unde etiam factum, ut qui primi novitate vocum & ,, scholaticis argutiis inter exercitationes ,, scholasticas usi sunt, pro haereticis ,, habiti sint, Roscelinus, Abaelardus, ,, Lombardus, Gilbertus Porretenus, Petrus Pictavinos, & alii &c. ,, Idem argumentum persequlur in tom. 2. a p. m. 583.

Joannes Clericus (in sua Arte Critica Volum. 1. cap. ....) hanc probri loco dedit Scholastice genesim: ,, Cum Occidentales Christiani Aristotelis scripta terere ,, & admirari coepissent, tum quoque coeperunt Peripatetica dogmata miscere ,, cum Scriptorae decretis, atque ex illa mixtura, infinita consectanea deducere, quibus conflata est Scholastica ,, Theologia.

Sic porro Scriptores isti, ac secus etiam alii; & ipsi quidem qua Scholastices familiares, qua adversarii; nos nihilosecius ex iis, quae probatiora & ad nostrum institutum aptiora, perpensis omnibus visa sunt, Historiam in praesentia procudimus,

tum, & privatae Regularium, fecularium que Theologorum coetuum Scholae, praelectionibus, literariis controversiis, commentariis excolendam, uno omnium plausu, procedentibus deinceps aetatibus exceperunt. Singula magnum, prolixumque id argumentum concernentia, ne praesens oratio interturbetur, meliori consilio dabunt Syllabi syntagmatis sub Cap. IV. ad calcem subjecti (n).

VIII. *Epitomes librorum iv. Sententiarum commendatio.*

Eo perbrevi commentario, permagnis curis & laboribus parto, sacram universam doctrinam, e divinis Codicibus, sanctisque Patribus, praesertim latinis, & maxime Augustino depromtam, Lombardus complexus est: & quidem perpulchro ordine, dictione sat ornata, nervoso ratiocinio, stiloque frequentius oratorio, rarius dialectico. Suas communius adserit sententias, authoritate ac ratione communit, ab objectis vindicat. Quaestiones sua aetate vigentes acute versat; nec raro ipsis novas adnectit.

Multiplicem ipse Theologum erudite perdocteque agit. In primis videlicet Dogmatico-Polemicum; ut cùm perstringit acriter sui aevi pseudotheologos, quos suppressis nominibus saepe indicat; tum Arianos, Pelagianos, Berengarianos, plureśque similes. Biblicum deinde ubi exponit methodice sacra Biblia relate ad Universi creationem, ad Angeli hominisque delictum, ad legem a Deo latam, pluraque sacri Codicis argumenta. Ethicum praeterea, seu moralem, dum pertractat materias morum doctrinam spectantes, e. c. de peccatis, virtutibus, Sacramentis. Praecipue tandem Scholasticum, ut cùm copiose subtiliores sparsim quaestiones exagitat; quibus nempe & illustrentur sacra dogmata, & acuantur ingenia ad eadem adversus Acatholicorum sophismata protegenda: ac inde quidem sapientissimus Lombardus Scholasticae nominatim Theologiae dictus est Author, & Scholasticorum Magister.

Neque vero in eodem adeo universali commentario nitidum & adspectabile systema desideraveris, libris IV. plurimisque distinctionibus, seu capitibus & articulis comprehensum. Quippe sacram doctrinam ex Augustino divisit, primo in *Theologiam de rebus*, hoc est de iis, quae speciatim non significant, ut sunt Deus, Angelus, Gratia &c., & *Theologiam de signis*, de iis videlicet, quae speciatim significant, ut Sacramenta. Res insuper subdivisit in res, quibus fruimur & non utimur; in res, quibus utimur & non fruimur; in res, quibus utimur fruimurque: ac isthaec versat tribus libris quasi tribus partibus; addito quarto de signis, aut Sacramentis; simulque coronidis loco de sempiterno Justorum praemio, impiorumque supplicio. Et hoc Primum Scholasticum Systema, quod quibusque deinceps Theologis pro aliis efformandis normam dedit. Immo ipsum, vix natum, aliquot illius

(n) Plura his affinia pro simili argumento erudite profert *De Rubeis* parte altera Admonitionis praeviae ad tom. xvi. S. Th. §. iii. tum *Jo: Gautier* in Prodromo ad Theol. Dogmat. Schol. Dis. I. c. 2. ar. 2. necnon *Xaver. Mannhart.* in Biblioth. domest. tom. 8. c. 2. §. 25.

illius aevi perdoctis Viris stimulos injecit, ut sacram facultatem scholastica jam methodo illustrarent; puta *Richardo de S. Victore*, *Guillielmo Petroburgensi*, *Fulgentio*, Benedictino Abbate, aliis (o).

IX. *Etsi quaed aliquot capita Magistri litera reprobata fuerit; at ipsa tamen millenis commentariis est illustrata,*

Porro nonnullae Lombardiani systematis opiniones jam tum oppugnatae sunt a Magistro *Gualtero*, seu *Vualtero*, Coenobii S. Victoris Parisiensis Priore, qui clarebat an. circiter 1180. (p) Tum, nescio quae refertur ejusdem systematis propositio, quam Alexander P. III. a Willelmo Senonensi Antistite proscribendam curavit. (q) Postremo sex supra viginti sunt ex ipso systemate articuli, qui a Parisiensibus Theologis an. circiter 1300. improbati sunt (r).

Quid tum vero? Opiniones Thomae Aquinatis, Henrici Gandavensis, Cajetani, Catharini, Molinae, Lessii, aliorumque celebriorum Doctorum sunt quoque vehementer impugnatae: plures ex priscis Patribus, alioqui clarissima religionis lumina, non semel in rebus gravissimis a vera semita aberrarunt: ipse Doctorum Aquila Augustinus praestantissimo Retractationum exemplo saepe errasse confessus est: Scholarum Angelus Thomas haud raro sententias alicubi adsertas alibi revocavit (s). Exinde tamen, quoniam innatus error naturam misere lapsam subsequitur, perinsignium, quos memoravimus Doctorum authoritati nequidquam derogatum est.

Utut ergo res habeat in iis, quae Lombardo objectantur; nihil eorum obstitit, quominus Scholae universim theologicae ejus doctrinam praelegandam excolendamque susceperint; ipsamque ingens ac praeclarissimus, cum *Alensi*, *Alberto*, *Thoma*, *Scoto*, interpretum census perpetuis Commentariis illustrarit: quo quidem firmius nihil & illustrius occurrit in tanti Magistri Theologiae commendationem; quidquid in opus, operisque Authorem imperite juxta ac petu-

(o) De quibus & de eorum commentariis c. iv. Seculo Scholastico I. Ac idem pariter adnotatum volumus quoad reliquos fere cunctos Scholasticos, toto hoc Capite laudandos; quibus nempe Caput IV. propriam respective sedem & Scholasticos commentarios marte proprio lucubratos adsignat.

(p) Lib. contra iv. Franciae labyrinthos, qui Ms. adservabatur in ejusd. Coenobii Biblioth., prout ex *Bulaeo* refert *Carolus Duplessis d'Argetrè*, Tutelens. Episc., in collectione judiciorum de novis erroribus tom. 1. sub an. 1179. Censura tamen excessisse Gualterus vulgo accusatur; ac speciatim a laudato *Duplessis*. Equidem eorum Gualterus Coryphaeus erat, qui veteris simplicioris que tradendae Theologiae methodi tenaces, immortale gerebant bellum adversus Lombardum ejusque asseclas novae Scholastices methodo addictos. Consulitor *Caesar Egassius Bulaeus* in Hist. Univ. Paris. Sec. IV. Dissert. IV. Quin & idem sic aliam rem persequitur: „ Ob novitatem hujusce „ methodi non caruerunt haereseos suspi- „ cione ejus Professores, atque inter eos „ & veteres seu veteris instituti fautores „ exortum est immortale bellum: quippe „ illi, ut omnis novitas placet, ad se „ discipulos omnes traducebant, ingeniique „ praecellentioris & acutioris famam ob- „ tinebant; isti qui aliter edocti fuerant, „ non facile dedoceri se patiebantur, aut „ aut ignorantiae accusati: hinc in Scho- „ lis concertationes, extra Scholas famae „ detractiones, dum isti stupidi & asini, illi „ haeretici audiebant „. Sic ille p.m. 584.

(q) Ap. *Matth. Paris* Histor. Anglicana majori ad ann. 1179.

(r) Ap. laudatum *Duplessium* pag. 118. ejusdem tomi 1.

(s) Conf. Opusc. 72. de Concordant. int. Opusc. D. Thom.

petulanter deblaterent *Mornaeus*, *Gulielmus Caveus*, *Henninus*, *Vitteuius*, aliique ejusdem furfuris, non minus Catholicæ Fidei, quam Scholastice hostes infensi (*t*).

X.

Academiae Parisiens., & Oxoniensis auspicatissimum Scholastice exordium primo suo Seculo detulerunt: referuntur primores earum Scholastici.

Parisiensis itaque tum florens Academia prima fuit, quae Lombardi, sui quondam praenobilis Alumni, Theologiam amplexa est; ac successive quantocius Oxoniensis Anglicana. Incaluere utrobique animi; perillustris heic & illic erecta Cathedra, quam Magistri Cathedram dixere, adjecto honore ac onere ejusdem sententias praelegendi ac explanandi; institutae literariae palaestrae; ingeniosae dialectico ritu concertationes excultae.

Ad praefervide promovendam Scholasticen praelucebant utrobique, stimulosque opera & scriptis injiciebant Theologi praestantissimi. Scilicet Parisiis *Robertus de Melduno*, inde Herefordensis Antistes; *Gulielmus Autissiodorensis*, postea infulatus Praesul; *Petrus Pictaviensis*, Ecclesiae Parisinae Cancellarius; *Petrus* cognomento *Cantor*, quod dignitate Cantor esset in Parisiensi B. Mariae Ecclesia, deinde Fornacensis Episcopus electus; *Robertus de Flamesburia*, Canonicus Reg. Augustinensis, & in S. Victoris Coenobio Poenitentiarius Parisinus, qui fl. 1198. Oxonii vero *Bartholomaeus*, Oxoniensis deinde Antistes, qui vitam agebat 1180; *Odo de Cheritona*, qui fl. 1184; *Richardus* Hagulstadensis Reg. Canonicus S. Augustini, qui fl. 1190. *Radulfus de Diceto*, S. Pauli Londinensis Decanus, qui fl. 1197; *Stephanus Langton*, Archiep. Cantuariensis & Cardinalis, qui vixit 1199.

XI.

Juvat unum & primum computare Scholastices Seculum haud ultra quinque annorum decades progressum.

Horumce famigeratorum Theologorum auspiciis, opera & scriptis, communissimum extemplo toto Orbe Latino plausum, summumque nomen, immo & reverentiam cum Scholastice ejus Professores, Cultoresque obtinuerunt. Et hoc Primum Theologiae nostrae aevum (quidquid aliter Scholastica Secula enumeret Clarif. *Plaxa*) (*u*) haud ultra quinas annorum Decades productum; quoniam vero, & primum fuit, & adeo faustum, nobile, atque conspicuum, pro integro illud Seculo placuit computare: quo fiet etiam, ut in ejusmodi Seculorum computo expeditius procedamus.

XII.

Seculum Scholasticum secundum, scilicet ab an. Chr. 1200. ad 1300. etiam florentissimum.

His enascentis Facultatis primordiis proximo jam Seculo celeberrimam ac ferme penitus adultam Adolescentiam jure dixerim successisse. Etenim (praeterquam quod hoc Seculo, uti & ceteris posterioribus, Scholae Theologicae, vel jam erectæ, vel quae toto Orbe Latino denuo erigebantur, ipsam excolendam communius adoptarunt, simulque perdocti frequentissimi Theologi commentariis illustrandam susceperunt) hoc aevo optimam methodum, ac decus praecipuum a celebrioribus ipsa Magistris cum primis adepta est.

XIII.

Laus Alexandri Alensis.

Ex iis primus summa cum laude recensendus *Alexander Alensis*, Anglus, Minorita, Scholasticus Lutetiae magni nominis Professor, vul-

(*t*) Plura de hoc argumento *Oudin.* in Comment. de Script. Eccl. ad sec. XII. in Dissert. de Petro Lombardo c. 3.

(*u*) In Caussa Concept. V. Actione VII. jam a prolusione.

vulgo *Doctor Irrefragabilis*, *Doctor Doctorum*, ac *Fons vitae* nuncupatus, S. Bonaventurae, & juxta nonnullos, cum *Caesare Bulaeo* (x), *Abrahamo Bzovio* (y), *Nicol. Harpsfeldio* (z), *Joan. de Masta* (a), *Joan. Pitzeo* (b); renitentibus tamen aliis, cum *Echardo* ac *De Rubeis*, etiam S. Thomae dignus Praeceptor: hic enim omnium primus Theologiam, quae adhuc ex parte oratoria methodo tradebatur, penitus Scholasticam fecit; eam videlicet universam exacto ordine, methodoque constanter dialectica digestam exponens in sua magna Theologiae Summa, tribus partibus, totidemque in fol. voluminibus comprehensa, prout Coloniae Agrippinae an. 1622. recusa est; ex qua quidem fortasse minime dubitaveris, & quoad methodum & quoad doctrinam plurima in S. Thomae Summam derivasse. Idem multis vero similiter probant *Lucas Wadingus* (c), & *Joannes de la Haye* (d); Quibus recenter *Leonardus Cozzandus* (e) addidit *Stephanum Brulifer* in Prologo Sententiarum, & *Franciscum Garcia*, in Tarraconensi Universitate publicum Professorem, qui opera D. Thomae correxit: contra vero nititur novissime Cl. *De Rubeis* (f), post *Jacobum Echard* (g). Ipse itidem Alexander e primis fuit, qui Magistri Sententiarum libros praeclaris commentariis illustrarunt.

XIV. *Encomium aliorum aliquot ejusdem aevi Scholasticorum.*

Eximii Alensis vestigia perplures extemplo calcarunt; & ii quidem omni laude majores: e. g. in eadem Gallia *Gulielmus Arvernus*, Parisiensis Antistes: in Anglia *Rogerius Bacconus*: in Germania *Albertus Magnus*, Ratisponensis Episcopus: in Belgio *Henricus a Gandavo*: in Italia *SS. Bonaventura* & *Thomas Aquinas*, Scholastici Ecclesiae Doctores.

XV. *Elogium S. Thomae, ac ejus Summae Theologicae, cum supplemento.*

Sed prae ceteris tamen hujus aevi, immo & posteriorum, Theologis, si fama communior consulatur, primas facile retulit *S. Thomas*, cum ob reliqua plura Scholastica scripta, tum maxime ob tripartitam Theologiae Summam, in qua plane, vel methodi excellentiam spectes, vel stili perspicuitatem, vel eruditionis copiam, vel doctrinae gravitatem, vel quaestionum multitudinem, vel thesium delectum, vel ratiocinii nervum atque subtilitatem, se summum ostendit, seque ipso majorem. Eam praematura morte interceptus imperfectam reliquit quoad postremas Partis tertiae Quaestiones; sed eas tamen numero 99. supplemento quodam adjecit suus olim Auditor, & ipse Dominicanus, *Petrus Alvernus* (h). Summam hanc, tot Doctorum praeconiis exornatam, nonnulli rigidiores Sce-

(x) De Univers. Paris. T. 3. Sec. V. in Catal. illustrium Academic. in Alensi.
(y) Ad an. 1250. n. 2.
(z) Hist. Anglic. Sec. XIII. n. 11.
(a) T. 3. serm. de Sanctis Ser. de S. Francisco.
(b) L. de Scriptor.
(c) In Annal. Minor. ad an. 1245. a num. 26.
(d) In vita Alexandri Alensis.
(e) In lib. singulari de Plagiariis, in Miscellaneis editis Venetiis 1740. tom. 2. ad lit. T.
(f) In admonit. praevia ad tom. 23. S. Thomae Operum, quae idem adornavit Editione altera Veneta ab an. 1745. ad 1760.
(g) De Script. Ord. Praed. in D. Thoma.
(h) Ap. *Oudin.* Suppl. de Scriptor. Eccl. a Bellarmino omissis ad an. 1280.

XVI. *S. Thomae doctrina haud obtinuit universaliter usque ad an. Christ. circiter 1540, sed dumtaxat Magistri literaquae, facta sub variis Ducibus Scholarum divisione, variam illis aevis expositionem nacta est.*

Sceptici, cum *Launoio* [i] Doctori Angelico abjudicarunt; ipsam tamen ut legitimum ejusdem foetum Apologistae plurimi vindicavere, cum *Natali Alexandro*, *Hyacintho Gravessonio*, *Jacobo Echardo*, *Bernardo de Rubeis* [k].

Tametsi vero editam Angelici Summam literarius orbis conspexerit, ac *Roberti Kilwarbii*, Cantuariensis Antistitis & Cardinalis, qui obiit 1280., commentariis illustratam; crediderim tamen, eam pro Scholastices norma & exemplo non fuisse communiter ab Scholis receptam usque ad an. circiter 1540. Seculo V. Scholastico; nec enim horum Seculorum periodo alter Summae commentarius vulgatus est, quod scierim, ubi Lombardianae Synopseos Interpretes pene numero caruere.

XVII. *Perplurium laus Scholasticorum in Caput IV. rejicitur.*

Obtinuit ergo hisce cunctis aetatibus universim apud theologicas Scholas pro norma & regula Textus Lombardianus. Enimvero nec una omnium ejusmodi textus expositio; nec unum integrum, absolutumque systema sub eisdem principiis digestum; nec una in controversis quaestionibus definitio. Hinc facta sub diversis Ducibus Scholarum divisio, acuendis ingeniis, ac solidius adquirendae veritati peropportuna. Scholastici vero, qui praecipue hisce insequentibus aetatibus ad usque annum circiter 1540. sapientia magisterii, ac scriptorum authoritate scholas hinc inde duxerunt, praelongo censu judicari possent: at praestat singulos quosque in tertium Capitis IV. syllabum revocare.

XVIII. *Hisce Seculis, quae primam constituerunt periodum Scholastices, viguit haec in Scholis qua intensius, qua remissius.*

XIX. *Animadversiones super hanc periodum ad ulteriorem ejus intelligentiam.*

Sub iis itaque Ducibus, qui tanquam clariores Scholae Proceres ex Veteribus suspiciuntur, sub literariis exercitationibus, quae pene ad Lycea cetera ex Parisiensi dimanarant, Theologicae Scholae, cùm publicae tùm privatae, qua ardentius, qua remissius viguerunt usque ad Seculi V. annum circiter 1540; cùm scilicet nova Doctoris Angelicae Summae editio cum acutissimis *Thomae de Vio Cajetani*, Cardinalis, commentariis haud vulgari plausu Scholasticorum manibus terebatur. Et haec prima Scholastices aetas, aut periodus, quam aliqua animadversione, ut clarius illa capiatur, juvat refricare.

XX. *Illis aevis ardentius excolebatur Scholastice, at insimul Polemica, & Moralis frequenter tradebantur.*

Igitur ex tot celebrium Scholasticorum commentariis abunde liquet, illis aevis simul cum Scholastice Polemicam & Moralem Theologias fuisse communius in Gymnasticis Palaestris traditas & excultas, tametsi accuratius, prolixius & ardentius Scholastice versaretur; iidem quippe laudati Authores simul cum Scholastice, quam uberius elucidant, de binis aliis perfrequenter agunt, ubi praesertim Magistrum commentantur.

XXI. *Forte tunc auditores exscri-*

Haud ita constat de modo, quo insimul Scholae Auditores informarentur: num videlicet tractatus recitantibus Magistris in chartis exscriberent; vel jam editos nonnullius gravioris Authoris com-

(*i*) Tr. de veneranda Romanae Ecclesiae circa Simoniam traditione tom. 2. par. 2.

(*k*) Plura de ejusdem Summae doctrine infra ubi de Scholastic's Controversiis; ac de stilo inferius Cap. III. in Adversariorum confutationibus.

bebant tractatus a praeceptoribus recitantibus exceptos, donec ars Typographica invaluit; ac deinceps posita Magistri explicatione, Authori cuipiam typis edito Operam navabant.

mentarios versantes, illis perdiscendis Institutoris explicatione, meditatione propria, communibus collationibus & controversiis uterentur? Quod si in re admodum obscura, & Historiographis impervia conjectari liceat; crediderim, antiquioribus illis temporibus adusque ann. 1450., quo Ars Typographica saltem in Europa inventa est, alumnos exscribendo recitatas a Magistris praelectiones didicisse: ubi vero Ars Typographica invaluit, & scholastici commentarii praelo frequentius excusi sunt, eis dumtaxat profunda meditatione versando, sub praeceptorum ductu & explanatione operam navasse; ne videlicet & temporis jacturam, & fastidiosum scriptionis laborem paterentur. Et hinc dixerim forte modum utrumlibet derivasse, & ad haec usque postrema tempora indiscriminatim apud Scholas inolevisse.

XXII.

Authorum illorum commentarii, ac nomina quibus isti frequentius insigniebantur.

Illa aetate non modo editis in Magistri literam Commentariis Authores Scholasticen elucidant, sed multis praeterea singularibus circa res Scholasticas tractatibus pervulgatis, quos nempe nuncupare solebant, *Summam Scholasticam*, *Quodlibeta*, *Quaestiones*, *Lecturas*, *Certamina*, *Compendia*, *Disputationes*, *Determinationes*: quin etiam de aliis sigillatim materiis haud raro lucubrationes editae sunt: e. g. de visione Dei, de Divini Verbi Incarnatione, de peccato originali, de Immaculata Deiparae Conceptione, de SS. Trinitate, de Scientia Christi, de Scholastices commendationibus &c. [l]. Adeo Majores nostri sacram Scholae Scientiam omnigenis conatibus illustrarunt.

XXIII.

Illorum Stilus temporum dialecticus, pressusque; non ita plerumque comptus & eruditus, ac fortasse aliquando barbarus; innovatorum verborum frequens usus.

Quod si in ipsa tradenda, perdiscendaque temporum eorumdem stilum commemoremus, porro assiduo dialecticus, pressusque fuit; plerumqne parum comptus, elegans, & eruditus; uni mentis conceptui explicando accomodatus; saepe novatis vocibus ad vitandas longae orationis ambages perobscurus; aliquando fortasse barbarus & inconcinnus: nec aliud quidem, vel pro ceteris pariter facultatibus, ejusmodi conditio temporum patiebatur.

XXIV.

Haud vitiis Schola caruit, quae tamen in sacram Facultatem immerito rejeceris.

Nec vitiis demum Schola caruit, quae in ipsa sensim irrepserint. Perplures enim plus aequo Philosophiae ac naturalis ratiocinii usui dediti, pro adserendis, confirmandisque theologicis theorematibus pene nulla seu paucissima, vel e sacro Codice, vel e Conciliorum, Patrumve traditione testimonia repetebant, quasi naturae supernam Scientiam ancillari volentes; illis plane similes, ab *Eusebio* [m], *Augustino* [n], & *Bernardo* [o] nota inustis, quod rationem authoritati praeferentes, rem theologicam syllogismis ac entymematis absolverent. Alii praeterea sophistice summopere delectati, omnem fere theologicam disputationem cavillis, ineptis argutiis, frivolisque adjectis quaestionibus transigebant; quasi theologica Scientia nihil esset aliud quam lusus quispiam e Peripatu.

Fateor:

(l) Haec abunde constant inferius ex Cap.IV. Syllabo III.

(m) Hist. Eccles. l. 5.

(n) Epist. ad Dioscor.

(o) Epist. 189.

Fateor: iis, aliisque paribus peccantes vitiis, plurimi qua scriptis, qua Magisterio scholas faedarunt, uti docemur a binis Tridentinae Synodi Theologis *Melchiore Cano*, ex Ordine Praedicatorio, ac *Ludovico de Caravajal*, Minorita: quorum nempe prior illos graviter insectatur *Tract. de locis Theologicis* lib. 8. c. 1. & lib. 9. c. 1., posterior vero ut ab eisdem Scholam vindicaret, volumen edidit, praenotatum, *Theologicarum sententiarum restitutae Theologiae, & a sophistica & barbarie pro virili repurgatae specimen, de Deo*. Enim vero vitia haec Theologastrorum sunt, non Scholae, prout a primis conditoribus institutae, ac a veris Theologis posteris adservatae; quae proinde carpenda non est: quae quippe Facultas absque permultis sui Professorum naevis?

XXV. *Enarratio de sollemnioribus inter Scholasticos litibus ad Historiae coronidem revocatur.*

Possent heic ratione methodi exponi sollemniores hac aetate Scholarum lites aut concertationes: meliori tamen consilio ad hujusce Capitis calcem pro historica coronide dabimus, una cum aliis, quae posterioribus Seculis commissae sunt.

XXVI. *Seculo V. Scholastico circiter Chr. an. 1540. faciem mutasse Scholastica visa est.*

Jam vero pene percurrente Scholastici Seculi V. anno 40. & Christiani Seculi XVI. an. 1540., ferme faciem mutasse Scholae Theologia visa est. Equidem dum in Anglia, Gallia, Germania, propter debacchantes haereses, Scholastices praesidio Dogmatico-Polemica impense excolebatur; immo dum Scholastica cum Fide Scholis denuo acatholicis exterminabatur, quippe quae nequit integra & illibata sine Fide consistere: tunc, inquam, in Hispania praesertim, cunctas haereses constantissime detestata, Scholastica Theologia ab annis aliquot ant multum adulterata, aut ferme obsoleta, mirifice refloruit, clarissimisque incrementis praeditata est.

XXVII. *Scholastice apud Hispanos ferme obsoleta, Francisci Victoriae studio mirifice in Salmanticensi Academia, totaque Hispania restaurata est; tum universalius S. Thomae doctrina obtinere caepit.*

Videlicet eximio cumprimis sapientissimi *Francisci Victoria*, Dominicani, qui an. 1546. è vita migravit, in Salmanticensi Academia Magisterio. Hic etenim Vir in Theologia summus, Cani, Carranzae, pluriumque similium Praeceptor, sua authoritate, scriptis, & exemplo Salmanticensis Facultatis animos concitavit, ut praefervido studio Scholasticen pro merito ac dignitate pertractarent, proposita prae caeteris in Normam & ectypon, cui religiose insisteret, Aquinatis Angelici Summa. Hoc autem ardens studium universas pene Hispanicas Scholas publicas, privatasque quamcito pervasit: & hinc tot egregii Scriptores Hispani, qui innumeris pene lucubrationibus per bina subsequuta secula Theologiam nostram nitidiore methodo digestam, subtilibus quaestionibus auctam, argumentis hinc inde nervosioribus instructam illustrarunt.

XXVIII. *Ab eo tempore perplures Doctores S. Thomae, Summam commentati sunt, atque alii ejus methodum, multasque opiniones passim sectantur.*

Ex iis vero Scriptoribus perplurimi, vel S. Thomae Summam suis commentariis adornarunt, vel ejus saltem methodum & plerasque opiniones sectati sunt: uti pro plurimis quoad reliquum hujusce V. Seculi intervallum, Cajetano Duce, exemplo sunt, laudatus *Victoria*: *Joannes Vguerius*: *Hieronymus Perez*: *Bartholomaeus de Torres*, Canariensis Antistes: *Bartholomaeus de Medina*: *Franciscus Toletus*, Cardinalis: *Antonius Senensis* qui & *a Conceptione*: *Salonius*, cogno-

cognomento *Magister*: *Joannes Minguez*: *Didacus Tapia*: *Mancius de Corpore Christi*: *Ludovicus Molina*. Hos jam tum nonnulli scriptores exteri imitati sunt; e. g. *Laelius Zecchus*, Italus, *Bernardus Bonjoannes*, Episcopus Camerinus, *Conradus Koellinus* Germanus; plures.

XXIX. *Sed plurimi tamen interea, aut Magistri literam aut Scoti opera commentariis illustrant.*

Interea vero alii, licet non ita frequentes, tum ex Hispanis Lyceis, tum ex nonnullis exteris, aut Magistri literam, aut Scoti doctrinam commentariis adornabant. Sic ex Hispanis *Antonius de Corduba*; *Didacus de Leon*; *Franciscus de Herrera*; *Joannes de Ovando*; *Damianus Ginèr*; *Didacus Valades*. Sic ex Gymnasiis exteris *Franciscus de Mazzara*, Siculus: *Nicolaus de Nisse*, Gallus: *Jacobus Attavantius*, Florentinus: *Franciscus Zichetus*, Brixiensis: *Constantius Sarnanus*, Umber, & Cardinalis: *Christophorus Sylvestranus*, Veronensis.

XXX. *Innovatur ardentius Scholarum divisio in binas partes, nempe Thomisticam & Scoticam.*

Hinc ob literarias ingeniorum aemulationes, non modo in Hispania, sed & in aliis universim Gentibus, facta est ac in binas Sectas, vel cohortes distributa Scholarum divisio; nempe in *Thomisticam*, S. Thomae tanquam Principis doctrinae, cum universo Ordine Praedicatorio summopere addictam, ac in *Scoticam*, Subtilis Scoti tanquam Ducis placita, cum tota Franciscana Familia impense consectantem. Et haec quidem divisio, Scholae utriusque alumnos ad Scholasticen ardentius addiscendam & illustrandam mirum in modum excitavit ac fovit usque ad extremam hujusce Seculi periodum.

XXXI. *Seculum VI. Scholasticum sensu aliquo prae ceteris florentissimum.*

His successit Seculum VI. Scholasticum, a Christiani Seculi XVII. anno 1601. adusque 1700., ac fortasse prae ceteris Theologiae Scholasticae florentissimum; tum ob praegrandium Authorum copiam; tum ob operum multitudine ferme innumerabilium praestantiam, inventionem, nitorem, acumen; tum ob Scholarum fere ubique gentium, maxime in Hispania florentium splendorem; tum ob Scholasticas Romae Controversias de Auxiliis, ut vocant, post hominum memoriam celebratissimas.

XXXII. *Schola Thomistica bipartitur in Thomistico-rigidam, ac Thomistico-moderatam, seu Jesuiticam.*

Vix autem hoc aevum elucescebat, propter summum de Gratia efficaci systematum discrimen in memoratis Controversiis tanto partium conatu exagitatum, Thomistica Schola in duo capita subsecta est, nempe in *Thomisticam rigidam*, quae S. Thomam ut Dominum sequitur, suis videlicet quibusque pronuntiatis addicta, penitusque mancipata; & in *Thomisticam moderatam*, seu *Jesuiticam*, quae Angelicum ut Ducem sequitur, scilicet quandocumque gravis aliqua ratio minime repugnat: quare licet Aquinatem ut Scholae Principem reverenti animo suspiciat, at non semel ab ejus sententia, ratione cogente, recedit. Illam hoc Seculo ex coetibus regularibus frequentissimi professi sunt cum Patribus Dominicanis; istam perrari cum universa Societate Jesu. Duplex haec Schola, una cum Scotica hisce potissimum temporibus splenduerunt.

XXXIII. *Aliae instituuntur minoris frequentiae Scholae, ut Bonaventuri-*

At eis tamen, si placet, quatuor alias minoris nominis sectas, ant Scholas adjicito: I. videlicet *Bonaventuristicam*, *II. AEgidianam*, *III. Bachonicam*, *IV. Anselmianam*. Ex iis Prima adhaeret sententiis S. Bonaventurae, Minoritae: Secunda AEgidii Columna, Augustinensis:

Ter-

Tertia Joannis Bachonis, Carmelitani: Quarta S. Anselmi, ex Ordine Benedictino. Haud plurimos singulae numerant Professores & asseclas: videlicet I. ex Patribus Capucinis, post *Petrum Trigosum*, S. Bonaventurae interpretem: II. ex Augustinensibus, post ejusdem Ordinis de hoc argumento constitutionem (*p*): III. ex Carmelitanis calceatis, post *Petrum Cornejo de Pedrosa* Bachonis expositorem: IV. ex Vallisoletanae Congregationis Hispanae Benedictinis, post Cardinalem de *Aguirre*, S. Anselmi illustratorem.

stica, AEgidiana, Bachonica, Anselmiana,

XXXIV. *Hispania permultos parit Scholasticos Auctores & sibi & exteris Gentibus.*

Fecundissima plane Scholasticae prolis altrix hoc aevo Hispania; quae siquidem non modo sinu suo Scholasticos summos fovit; ut *Eximium Doctorem Franciscum Suarez* Conimbricae, & *Ludovicum Molinam* Eborae, dum hispano dominio subjacebant; *Basilium Pontium Legionensem*, *Bañez*, *Petrum de Godoy*, Oxomensem Antistitem, *Franciscum Zumel*, *Joannem de Ripalda* Salmanticae; *Gabrielem Vazquez*, *Joannem a S. Thoma*, *Franciscum de Oviedo*, *Ludovicum de Montesinos* Compluti; *Jacobum Granadum* Granatae; *Didacum Ruiz de Montoya* Hispali; *Gabrielem de Henao* Vallisoleti; *Augustinum Bernal*, *Alphonsum Baptistam*, *Joannem Prudentium*, *Petrum Oxeam* Caesaraugustae; *Vincentium Ferre*, *Hieronymum Vives*, *Ludovicum Ribas*, *Matthiam Borrull* Valentiae; *Thomam Muniessam* Barcinone &c.; sed & aliis dedit egregios Scriptores Gentibus, quas illustrarent; ut *Joannem Caramuelem*, Nolae Episcopum; *Didacum Alvarez*, Tranensem Archipraesulem; *Gregorium de Valentia*, Ingolstadii & Dillingae Magistrum; *Rodericum Arriaga* Pragensis Academiae Professorem & Cancellarium; *Antonium Perez*, *Petrum de Arrubal*, *Joannem Delugo*, Cardinalem, *Martinum de Esparza*, in hoc Romano Societatis Jesu Collegio Scholastices Antecessores: *Franciscum Augustinum Macedo*, Pisanae Academiae Professorem &c.

XXXV. *Tum Nationes aliae suos certatim edunt clarissimos Scholasticos.*

Hoc tam ardens, & gloriosum Hispanae Gentis erga Scholae Theologiam studium, extera fere quaequa Gymnasia, ac eorumdem plurimi praenobilesque Scriptores imitati sunt: uti permultorum exemplo referri possunt *Leonardus Lessius*, Professor scholasticus Lovaniensis; *Franciscus Silvius*, Duacensis; *Andreas Duvallius*, *Philippus Gamachaeus*, *Nicolaus Isambertus*, Parisienses; *Dionysius Petavius*, *Franciscus Annatus*, *Vincentius Contensonus*, *Joannes Baptista Gonetus*, *Bartholomaeus Durandus*, Galli; *Franciscus Amicus*, *Raphael Aversa*, *Raymundus Capisuccus* Cardinalis, *Coelestinus Sfondratus* Cardinalis, Itali; *Adamus Tannerus*, *Joannes Paulus Felwinger*, *Joannes Burghaber*, *Christophorus Haunoldus*, *Gervasius Brisacensis*, Germani; *Jacobus Platelius*, *Joannes Opstraet*, *AEgidius de Koninck*, Belgae; *Augustinus Reding*, *Octavius Worst*, Batavi; *Josephus, de Vita*, Siculus; *Antonius Jerillus*, *Hugo Cavellus*, Archiep. Armachanus, *Richardus Arsdekin*, *Joannes Pontius*, *Bonaventura Baro*, Hiberni, in catholicis regionibus innutriti; Cardinalis *Sfortia Pallavicinus*, Romanus &c.

Haec

(*p*) De qua Cap. IV. Sec. Schol. III. in AEgid. Columna Syll. III.

Haec sub ista periodo nostrae Scientiae praeconia, decora & incrementa; quae quidem cum summa fuerint, secundum nativam rerum humanarum conditionem subinde decrevisse pronum erat.

XXXVI.

Hoc nostrum aevum tenuiter ubique Scholasticae faustum, si Hispaniam exceperis.

Nostrum itaque VII. Scholasticum aevum, ab anno Christi 1701. usque modo, parum Scholae Theologiae felix, faustumque fuit. Hoc quippe Seculum, alioqui omnigena eruditione, severiori criterio, stilo eleganti, nitidissimaque methodo excultissimum, cum non nisi amaenioribus iuxta ac facilioribus scientiis delectetur, perdifficilem subtilemque Scholasticen, & ejusdem cultores ubique ferme jam minimi pendit, ac vix non omnino despicit.

XXXVII.

Floruit Scholastice pari vigore ac methodo in Hispania ad usq; circiter 1750., ut testantur ejus Authores; quos nonnulli exteri sunt aemulati.

In Hispania quidem & novo Indiarum Orbe, tumque in Lusitania, saltem ad an. usque circiter 1750. sub methodo, & ingenio, proxime elapso Seculo haud imparibus, florentem Scholae Theologia cursum peregit; ut plerumque testantur qui eam commentariis exornarunt; e quibus loco plurium exemplo sunt *Tyrsus Gonzalez*; *Antonius Castel*; *Albarus Cienfuegos* Cardinalis; *Didacus de Quadros*; *Vincentius Ramirez*; *Vincentius Ferrerius*; *Franciscus Palanco*, Jaccensis Antistes; *Joannes Marin*; *Didacus de Castilla*; *Petrus Manso*; *Joannes Baptista Gormàz*; *Joannes Ulloa*, *Paullus a Conceptione*, *Josephus a Spiritu Sancto*. Et ipsos porro unus vel alter e scriptoribus exteris imitatus est, e. g. *Antonius Massoulie*, Gallus, *Dominicus Viva*, Neapolitanus, *Antonius Mayr*, Germanus.

XXXVIII.

Apud exteras Schol. frequentius jam traditur Scholastice commixta cum Polemica, ut produnt earum Authores.

Enim vero multis abhinc annis communius in Galliae, Germaniae, Belgii, Italiae Scholis jam non traditur & excolitur mera atque subtilior Scholastice, sed haec cum Dogmatico-Polemica simul permixta; & fat quidem perfunctorie, ingentique subtiliorum quaestionum numero, quem Majorum nostrorum studio, acumine, authoritate commendatum exceperamus, penitus tanquam supervacaneo pene sibilis repudiato; quemadmodum, praeter alios, suo commentariorum exemplo produnt *Nicolaus L'Herminier*, *Gaspar Juenin*, *Honoratus Tournelyus*, *Paullus Gabriel Antoine*, Galli; *Vincentius Ludovicus Gotti* Cardinalis, *Joannes Laurentius Berti*, Itali; *Marinus Panger*, *Eusebius Amort*, Germani.

XXXIX.

In dubium vertitur, num Scholasticis exercitationibus leviuscule excultus in Polemica Palestra plurimum valeat?

Ad hocce forte systema in illis Magistri regionibus adiguntur, ut Auditores quantocius instruant, ac polemicis disciplinis obarment ad haereses ibi debacchantes, aut imminentes, eminus convellendas. Ambigi tamen fas est, num plurimum valeat in Palaestra Polemica qui Scholastices fundamentis sit leviter intinctus, eorumque velitationibus minus excultus. Novimus autem, Haeretico-Mastyges Eximium Suarium, egregium Gabrielem Vazquezium, Gregorium de Valentia, Martinum Becanum, alios, qui pro refellendis acatholicis multa docuerant, integram nihilosecus addiscendam Scholasticen tradidisse; vestigia nempe Magistri, Alensis, Aquinatis, pluriumque priscorum reverenter, sciteque prementes.

XL:

Scholastice a

At enim utut sit, hic nostra aetate mos obtinet, hic genius Criticorum ora & mentes occupat; quibus plane iidem Scholasticen.

ces Professores sat libenter morem gerere videntur. Et haec de praesenti Theologiae nostrae vicissitudine, vertentibus aetatibus, si Superis placet, restauranda.

sui exordio ad usque an. Chr. 1639. fuit Peripatetica: primores Scholastici in peripateticorum censu connumerantur.

Profecto Scholastice a primis Veterum Theologorum aetatibus adusque saltem an. 1639 Aristotelica seu Peripatetica fuit, hoc est Aristotelicae Philosophiae principiis, quoad ea, quae a ratione naturali pendent, vocibusque, subnixa & adornata. Equidem haud alia jam pene a Lombardi aetate in Parisiensi Academia, aliisque consimilibus obtinuit Philosophia, quam Aristotelica: quod quidem vel ex ipsis primorum Scholasticorum commentariis cùm theologicis, tùm philosophicis plane liquet: atque ex ipsa deinde Peripateticae Philosophiae Historia, quae praeclaros inter suos Professores recenset *Lombardum*, *Alensem*, *Albertum*, *Aquinatem*, *Bonaventuram*, *Stephanum Langtonum*, *Robertum Grostest seu Capitonem*, *Thomam Cantipratensem*, *Joannem* P. XXI. *AEgidium Columna*, *Henricum Gandavensem*; qui omnes, dempto Lombardo, Seculum II. Scholasticum illustrarunt [q].

XLI. *Optimo consilio S. Thomas in Theologica Summa usus est Peripatetica Philosophia in fidei obsequium adversus Arabes Cordubenses.*

At prae ceteris Doctor Angelicus eam quasi consecrasse visus est. Videlicet Stagiritae doctrina unice & quam maxime illa aetate florebat apud Doctores Arabes in Urbe hispanica Cordubensi, tunc temporis a Mauris occupata. Haec vero in florentissimum Aristotelis Lyceum non ita pridem conversa fuerat a praeclaro ejus Philosophiae Instauratore & Commentatore Averrhoe, qui clarebat anno Christi 1150., cum Avempace Magistro, perdoctoque comite Abubachero. Ejus itaque Athenaei Professores [& ipsi qua Judaei, qua Mahumetani, qua nullius religionis viri] methodice atque subtiliter Peripateticismum magni nominis fama tradebant; at insimul ex suis dogmatis hostilia tela capessebant, quibus catholicam Fidem & callide traducerent, & sophistice carperent, & impie ferirent, & petulanter confutarent.

XLII. *Raymundus Lullus (apud Baleares Insulas Beatus, & Martyr habitus) dum Parisiis diversaretur apologos edidit contra Averrhoem.*

Quin immo vulgati Averrhois in Aristoteleam Philosophiam commentarii ob subtilitatis fucum, quo nitebant, a catholicis Doctoribus, praesertim Parisiensibus, magno plausu recepti sunt; adeo ut etiam post bina fere secula avide perlegerentur. Novimus enim, perinsignem Doctorem *Raymundum Lullum*, cum Parisiis degeret anno 1290., aut serius iterum 1308. vel circiter, hac fama permotum, contra Averrhoem Apologos edidisse; id potissimum urgendo, indignum esse viro catholico ejusmodi usum commentariorum, utpote Christianae Fidei procaciter adversantium: quo nempe ab eorum lectione Parisienses Doctores absterreret (r).

Ergo quasi coelitus factum est, ut Thomas, summus aetate sua supra quosvis Latinos & Graecos Peripateticus, ita eam Philosophiam, expurgatis Aristotelis erroribus, cum sacra Theologia connecteret, ut

(q) Apud *Hornium* Hist. Phil. l. 6. a. c. 2. & *Jo. Bapt. Capassum* Hist. Philos. l. 4. c. 6. ubi de Philosophis Scholasticis.

(r) Ap. *Bollandianos* ad diem 30. Junii opera *Joan. Bapt. Sollerii* ex *Cutturejis*, p. m. 672.

ut illa huic quasi suapte natura ancillaretur; adeo, ut ex eisdem

XLIII. *Maximo cum fructu Philosophia cum sacra Theologia commista est.*

Aristotelis principiis, olim per Arabum cavillos & technas cum catholica religione quoad speciem pugnantibus, ipsius religionis dogmata perstabiliantur, momentaque adversus eadem contorta funditus enerventur *. Hinc scite protulit *Scotus* (s) *Scholasticos Doctores tandem Philosophiam cum Theologia maximo cum fructu miscuisse*; quidquid oppositum minus perite adseruerint alii cum *Trithemio* (t), *Ludovico Vives* (u), *Antonio Sadeel* (x). Porro *Maximilian. Sandeus* in Prolegom. Theol. Scholasticae l. 1. Commentatione 4. exercit. 6. alias expendit rationes, ob quas Scholastice Aristoteleam potissimum Philosophiam, quam sectaretur, a primis Seculis elegerit. Et quidem, ut verbis *Bulaei* utar (y), *ita tandem agnitum est, Theologiam veterem seu Positivam Philosophiae Peripateticae Theorematis, principiis & definitionibus adjutam, validiorem esse ad confundendos Haereticos, sophismata detegenda & confutanda*.

XLIV. *Plurimi e clarioribus Scholasticis inter Aristoteleos Sophistas recensentur.*

Eo igitur pacto & deinceps Scholastice posteriorum aetatum decursu Peripatetica fuit. Etenim ut plurimum illustriores illorum temporum Scholastici & Scholasticam Peripateticismo adornatam tradiderunt, & inter Aristoteleos sophistas connumerantur: ut plurium exemplo sunt *Joannes Duns*, *Antonius Andreas*, *Franciscus de Mayronis*, *Thomas Bradwardinus*, *Durandus*, *Ockam*, *Burlaeus*, *Biel*, *Joan-Bacbardus*, *Rodericus a S.Cruce*, *Cajetanus*, *Dominicus Sotus*, *Franc. Toletus*, *Francisc. Suarez*, *Petrus Fonseca*, *Joan. Garnerius*, *Georg. de Rhodes* (z).

XLV. *Peripateticae Philosophiae Hostes, ac Vindices.*

Quantumvis enim perplures Antiperipatetici jam a IV. Seculo Scholastico Aristoteleam Philosophiam acriter impugnarint cum *Laurentio Valla* [a], *Erasmo* Roterodamo [b], Haeresiarche *Luthero*, sub defectionis initium [c], *Phil. Melancthone* [d], *Joan. Ludovico Vives*, hispano, denato circiter 1536. [e] *Bernardino Telesio*, Consentino, qui fl. circiter 1550. [f] *Petro Ramo*, Gallo, fato functo 1572. [g] *Andrea Kragio*, Dano, qui fl. 1558. [h] *Geraldo & Arnoldo Bottiis*, fratribus, qui fl. 1578. [i] *Theodoro Zwingero*, Basileensi, denato 1588. [k] *Joanne Opstraeto*, Belga, qui fl. sub finem Seculi XVI. [l] aliis: nihilo-

* Pluribus id argumentum persequitur laudatus *De Rubeis* parte altera admonitionis praeviae ad tom. XIV. S. Thom. Cap. IV. & V.

(s) In 3. Sent. dist. 24. q. 1.

(t) De Scriptor. eccles. in Petro Abailardo.

(u) In comment. S. August. de Civit. Dei fere centies.

(x) Præfat. in lib. de Verbo Dei scripto.

(y) In Hist. Univ. Paris. Sec. IV. Dissert. 4. ubi de Theolog. Scholast.

(z) Eos pene omnes & alios, eorumdemque philosophica opera referunt communius Historiae Philosophiae Authores cum *Gerardo Joanne Vossio*, *Hornio Jonsio*, *Burckardo Gotthelff Struvio*, *Joanne Alberto Fabricio*, *Baptista Capasso*.

(a) In dialecticis Institutionibus.

(b) In Encomio Moriae.

(c) In Epist. ad Jodocum exarata 1518.

(d) In Orat. de odio Sophistices.

(e) De initiis, sectis & laudibus Philosophorum.

(f) De rer. naturalium principiis.

(g) In Apologet. multis in Aristotelem.

(h) In epitome 8. librorum Ἀκροαμάτων.

(i) In Philosophia reformata.

(k) In Tabulis perpetuis in Aristotelis libros de moribus ad Nicomachum.

(l) In Theologia Christiana par. 2. c. 3.

hilotamensecus & Peripateticismus acerrimis protectus est Defensoribus, cum *Petro Galandio*, *Antonio Goveano*, *Cornelio Martinio*, *Joachim Perionio*, *Jacobo Carpentario*, *Ursino*, *Jacobo Schechio*, *Philippo Scherbio*, *Parisiensibus Academicis*, aliis. Et idem profecto apud Scholasticos Veterum normae ac systematibus addictos sat interea communiter, tranquille, atque tenaciter obtinuit [m].

XLVI. *Honoratus Fabri Theologiam principiis, longo tramite distantibus ab Aristotelicis, innixam tradidit.*

Enimvero ex quo alia philosophica systemata longo intervallo discrepantia in orbem literarium invecta sunt, etiam Peripateticismus apud Scholasticos, si Hispanos exceperis, aut penitus excidit, aut plurimum elanguit; singuli quippe ad philosophicum sibi adoptatum systema & Scholastico-Theologicum conformarunt. Equidem principio sugillatus *Honoratus Fabri*, e Soc. J., quod suam Philosophiam a Peripatetica lato discrimine exorbitantem, tanquam addiscendae Scholastice imperviam longeque importunam tradidisset, eam vindicavit edita anno Christi 1639. Theologiae Summula, universam Theologiam philosophicis a se dictatis principiis consentaneam exhibente.

XLVII. *Nonnulla alia philosophica Systemata, quibus deinceps & Scholastice innixa traditur, percurruntur.*

Perplures deinde Scholasticen elucidarunt accepta Philosophia Epicurea emendata, seu Gassendistica, Authore *Petro Gassendo*, gallo, Diniensis Ecclesiae Praeposito, & Matheseos in Parisiensi Academia Professore, vita functo 1655. Alii insuper accepta Cartesiana, Inventore *Renato Des Cartes*, gallo, perinsigni Philosopho & Mathematico, denato 1650. Tum alii Maignaniana, Duce *Emmanuele Maignano*, nobili gallo, ex Minimorum familia, percelebri Theologo, Philosopho, Mathematico, qui extinctus est 1676. Nonnulli praeterea Lesclachiana, Inventore *Ludovico Lesclache*, gallo, egregio Parisiensi Philosopho, vita functo 1671. Leibniziana non pauci, parente *Godofredo Guillelmo Leibnizio*, Germano, extincto 1716. 14. Nov. Newtoniana plurimi, Authore *Isaaco Newton*, Anglo; Equite aurato, Regiae Londinensis Societatis Praeside, hae aetate Philosophorum Principe, denato, ut conjicio, 1728. Haud pauciores pluribus aliis retentis, secundum ea, quae scholasticas disputationes concernunt. Alii demum adservata Eclectica, quae scilicet nullius authoritati seu principiis addicta, illa dumtaxat amplectitur, quae cuiquam magis probantur: & hanc quidem sequutus est *Eusebius Amort* in sua Theologia non ita pridem edita, quam *Eclecticam* nuncupavit. Ejusmodi Philosophiam Eclecticam, nostri aevi palato acceptissimam nuperrime 1766. publici juris fecit Cl. V. *Ignatius Monteiro*, S. I. Lusitanus. Has porro vicissitudines Scholastica Theologia Philosophica progressu temporum passa est.

XLVIII. *Philosophiae cum Scholastice consociatio apprime rationi consona. Remissive.*

Quantum vero sacrae nostrae Scientiae cum Philosophia copulatio sit optimae rationi consona, non est quod viro ratione praedito multis suadere contendamus. Res oculis minime lippientibus luce meridiana clarior est, quam exemplo nobis demonstrarunt & Eccle-

(m) Videsis *Launoium* in Comment. de varia Aristotelis fortuna in Parisiensi Universit.

Ecclesiae Patres, & ceterarum Theologiarum Coriphaei. Eam postmodum aliquanto elucidabimus. Consulantur interea duo perinsignes Critici, *Canus* [n] & *Mabillonius*. [o].

XLIX. *Scholastice tribus periodis aut epochis tributa repraesentatur.*

Jam vero ex hucusque delibatis licet Scholasticen animadvertere tripartitam, aut ternis sub adspectibus decursu Seculorum excultam; atque adeo trina divisione vel epocha subsectam capere ac nuncupare. Est enim Scholastica *Vetus*, *Recens*, *Novissima*.

L. *Exponitur Scholastice* Vetus.

Et quidem *Vetus* est, quae viguit a Lombardiano I. suae institutionis Seculo adusque Seculum V. fere medium, seu ad Christi an. circiter 1540. Primores illi Scholastici ad eam exponendam, subtiliterque disputandam fundamenta jecerunt; contentiosum ritum ordinarunt; parum locutionis praestantiam curantes, voces, quas dicunt facultativas, hoc est brevius explicandis suae facultatis sensis ac nodis aptiores, praestarunt; novas quaestiones elicuerunt; loca communia, seu promptuaria, unde solida momenta possunt colligi, tum regulas & modum ad recte de Theologicis disserendum, & praeceptis docendo, & practice multiplices edendo commentarios, instituerunt. Haec in Parisiensi Sorbona, Anglia, & Germania quammaxime eminuit, & IV. potissimum prioribus Seculis Scholasticis. Quatenus vero integro illorum temporum intervallo ut plurimum Magistri Epitome cum suis commentariis apud Scholas invaluit, Vetus haec Scholastice potest *Lombardiana* nuncupari.

LI. *Exponitur Scholastica* Recens.

Recens est, quae a Seculo V. fere medio Scholastico adusque finem sexti, hoc est ab an. Christi 1540. circiter ad 1700. perpetuo cursu in Scholis Theologicis exculta est, & publicis privatisque commentariis illustrata. Ejus intervalli Doctores, hinc priscorum praecipua fundamina, praeceptaque retinentes; inde Angelici philosophica & theologica doctrina, quam Summa comprehendit, plerumque ductati, Facultatem in meliori lumine collocarunt; antiquiorum sensa frequentius in disciplinae Thomisticae confirmationem acceperunt; quaestiones copia & acumine uberiores tradidere; plures, easque sub diversis systematibus copiosiores excogitarunt; tractatus longe fusiores lucubravere; nitidiorem methodum persecuti sunt; scholastica principia solidioribus momentis confirmarunt: fere dixeris, Facultatem universam exhausisse, numerisque omnibus absolutam concinnasse. Resplenduit ipsa perinsigniter in Hispania, praesertim in Academiis Salmanticae ac Compluti; tum Conimbricae ac Eborae, cum Lusitania sub hispana ditione regeretur. Et quoniam iis aetatibus, vel Angelici Summae doctrina, vel doctrinae methodus ut plurimum obtinuit, si Scotica Gymnasia ferme unice exceperis, *Thomistica* appellari valet ea Recens Scholastice.

LII. *Exponitur Scholastice* Novissima.

Novissima est, quae toto pene Seculo Scholastico VII. in exteris Scholis docetur, & ad Seculi gustum & genium secundum Critices, & chronologicae Eruditionis regulas a suis Doctoribus usque modo

(n) De locis Theol. l. 9. tot. & 10. adusque cap. 6. inclusive.

(o) Tract. de Studiis Monasticis par. 2. cap. 6. fere tot.

modo evulgata est, Quae autem in Hispanicis saltem adusque an. Christi 1750. exculta est & commentariis exornata, non alia est quam ipsa Recens, aut denuo dumtaxat severe exercita; aut novis quibusdam accessionibus locupletata. Illa igitur exterorum Scholastice, qualem supra descripsimus, ordine, stilo, vocibus ut plurimum claret ac enitet; criticis Patrum, Conciliorum, sacri Codicis, Historiarum saepe abundat testimoniis; sed quae tamen haud raro parum seu nihil ad rem conferunt, & affectatae dumtaxat eruditionis gratia quaesita atque producta videntur: at in quaestionibus mere scholasticis profundiores sensus rari sunt, ingeniosa subtilitas fere exsulat, rationis nervus elanguet; quasi fuerint rudibus dumtaxat, aut mediocribus ingeniis, quae rem absque labore capiant, lucubratae. Hinc ejusmodi Scholastice plane *Florulenta* nuncupanda.

LIII. *Castigatur Ephraimus Chambers, tamquam male dividens Scholastices epochas, ac de eadem pessime sentiens.*

Haud me latet, nuperum scriptorem Anglum *Ephraimum Chambers* in Anglicano universali Artium ac Scientiarum Lexico italice Venetiis edito 1749. articulo *Scolastico*, longe aliter Scholastices statūs, aut epochas effinxisse. Sed ipse tamen, & quoad hocce figmentum, & quoad nonnulla alia, quae ibidem inconsideranter effutiit, pro merito animadvertendus.

Principio enim tres divisit Scholastices aetates, aut periodos: primam scilicet aut antiquam a Lombardo adusque Albertum Magnum, quae, inquit, annis 300. circiter excurrit; secundam aut mediam ab Alberto usque ad tempora S. Thomae, quae perduravit 100. annis; tertiam aut novam ab aetate Durandi a S. Portiano ac deinceps usque modo.

Haec tamen divisio & incongrua est, & anachronismos patitur. Est incongrua; quia a Lombardo usque ad Durandum Lombardiana eadem Theologia, vel sub hoc, vel sub illo systemate, exposita, in Scholis universim praelecta est ac exculta: tum ab eavo Francisci de Victoria fere ubique gentium praevaluit Doctoris Angelici Summa, quae Lombardianam vehementer obscuravit: hac tandem novissima aetate adeo materia, forma, stilo, methodo plerumque traditur diversa, excoliturque Scholastice, ut faciem pene mutasse videatur: incongruenter igitur haec in periodos distribuitur, quin ipsi ejusmodi Epochae praefigantur.

Et turpes quoque patitur anachronismos: quoniam Lombardus decessit an. Christi 1164. & Albertus 1280., ubinam ergo anni circiter 200. quibus adserit primam periodum excurrisse? praeterea S.Thomas prae Alberto e vivis excessit, nempe anno Chr. 1274. ubinam ergo anni 100. secundae periodi? & quisnam hujus epochae chronologicus ordo? Quod si eos centum annos excipiat seu enumeret ab Aquinate adusque Durandum, cum hic fato cesserit an. Chr. 1333., etiam in computo deficit vehementer: atque adeo dum in Scholastices Historia magisterium affectat, chronologica ferula corripiendus.

Definit deinde tanquam ex tripode, sacram Scholasticen esse illam Theologiae partem aut speciem, quae ratiocinio & argumen-

tis quaestiones enodat; atque adeo toto coelo diversam a Positiva, quae Patrum Conciliorum &c. authoritate innititur: ubi falso adserere videtur, Scholasticen nno inniti ratiocinio, minime Scripturarnm, Patrum, Conciliorumque testimoniis. Iis vero, dum Scholastice invidiam conflare adnititur, ejusdem indolis, ac stili nimis imperitum sese probat: quod quidem ab instituto profitentis universalem scientiarum omnium cognitionem summopere alienum est. Ecquis deinceps ei fidem adhibeat, dum ceterarum artium & scientiarum naturam explanaverit?

Petulanter denique adfirmat, modo Scholasticen fere ab omnibus & ubique summo despectui esse; adeo nt non nisi in perpaucis Universitatibus, in quibus ex jure aliquo antiquo praelegenda est, excolatur. At bis egregie heic fallitur: primum enim apnd omnes aequos rerum aestimatores jnre suo magni fit & in pretio hodiedum habetur; ac deinde, si suas Anglicanas, cererasque acatholicas Universitates exceperit, in cunctis aliis vere catholicis, etiam recentissime institutis, vel sub una exacta methodo, vel sub altera, Scholastice plane traditur, excolitur, promovetur; in Hispania praesertim universa: nec mihi de quapiam constat Academia, quae vel consuetudine, vel nova aliqua lege eam Scholis suis ablegaverit. Adde privata & pene innnmera regularinm Ordinum Gymnasia, quae hodieque ipsam praelegunt, assiduisque conatibus profitentur. Adeo universalis Lexicographus Chamberius in Scholastices Historia hospes est ac peregrinus. *At ne Sutor ultra crepidam*. Haec rursus, & alia, quae nequidem verosimilius loquitur, pluribus deinceps sparsim convellemus.

LIV. *Exponuntur sollemniores inter Scholasticos Controversiae.*

Interea vero ad Domesticos calamum convertamns & literarias Scholarum lites aut Controversias, quae magna pars Scholasticae Historiae merito reputandae sunt, pro hujus coronide in medium proferamus. Quod autem eas spectat, praeterqnamqnod sectae singulae pro suis systematibus defendendis, & adversis oppugnandis pro virili assiduis temporibus dimicarunt, hae, qnas jam exponimus, valent prae reliquis praecipuae atque celebriores existimari.

SCHOLASTICAE CONTRTOVERSIAE.

LV. *Controversia Parisiensium, & Oxoniensium Scholasticorum de novissimis Mendicantium Ordinibus.*

CONTROV. I. Vix ortnm habuit in Ecclesia Dei Seculo Scholastico II. & Christi XIII. Mendicantium Ordinnm Institutum, Sorbonae tum enascentis Scholastici de ejus probitate addubitarunt: quare in ipsum sophisticis momentis, declamationibus, scriptis invecti sunt, omnium Duce *Guillelmo de Sancto Amore* Belvacensi Canonico, ac Doctore Parisiensi. Ac id praesertim Sorbonici Mendicantium statui probro vertebant, quod voluntariam paupertatem profiteretur, quasi turpe Christiano foret sponte sua mendicum esse.

Verum

Verum pro suo Instituto, a summis Ecclesiae Hierarchis confirmato, uterque Dominicanus & Franciscanus Mendicantium Ordo viriliter restitit ac palmam tulit, agmina ducentibus pro Dominicanis S. Thoma, & S. Bonaventura pro Franciscanis; illo nempe vulgato praesertim opusculo contra pestiferam doctrinam retrahentium homines a religionis ingressu & altero insuper commentario in laudati Guillelmi confutationem (*p*); isto vero tribus signanter editis opusculis, I. nempe Apologia Evangelicae paupertatis, II. Tr. contra Franciscanae regulae calumniatorem, III. Apologia in eos, qui Ordini Minorum adversantur.

Et iis quidem commentariis ambo clarissimi Mendicantim Scholastici, *& Chrysostomi* doctrinam in vitae Monasticae vituperatores, tribus libris contentam, instaurarunt; & praelusere plurimis, qui vota Monastica adversus Lutherum & vigesimum septimum Augustanae Confessionis articulum acriter propugnarunt; quales dixeris *Joannem Cochlaeum* [*q*], *Jonn. Hoffmeisterum* [*r*], *Alphonsum Vitresium* [*s*], *Alanum Copum* [*t*], *Albertum Pighium* [*u*], *Petrum Canisium* [*x*], *Stanislaum Hosium* [*y*], *Latomum* [*z*], *Robertum Bellarminum* [*a*], alios.

Quin etiam Romae interea *Humbertus*, Ordinis Praedicatorii Generalis Magister, cum *Alberto Magno*, & *S. Bonaventura*, Minorum Generali Ministro, pro caussae patrocinio, invictis momentis adductis, Alexandrum P. IV. convenerunt. Hic autem illis auditis, severoque examine discusso Guillelmi de S. Amore libro contra Mendicantes edito, inscriptoque *de periculis novissimorum temporum*, hunc tandem damnavit tanquam *iniquum*, *sceleratum*, *& execrabilem* [*b*] & concremari jussit. Quo quidem Mendicantibus palma concessa est [*c*]. Cum vero idem Guillelmus, tametsi Apostolica authoritate ex albo Doctorum expunctus, ejusdem Parisiensis Academiae partem maximam in suas partes traxisset; tum, eodem incentore, tractatus haberentur in singulis comitiis Academicis, ut Guillelmum restituerent, & ab Academia Mendicantes excluderentur; ipsis idem Alexander ecclesiasticas censuras minatus est, nisi Guillelmi desererent patrocinium, & cum Praedicatoribus, Minoribusque Religiosis, quos summopere commendabat, pacem servarent (*d*).

Porrò

(*p*) Hunc retulit *Henricus Gandavensis* Ap *Bollandianos* in vita S. Thomae tom. 7. Martii, in Annotatis p. m. 667.

(*q*) In memorati articuli Discussione.

(*r*) Contra eundem artic.

(*s*) Philippica 20.

(*t*) Lib. 2. Dialogor.

(*u*) Controversia 14.

(*x*) De corruptelis Verbi Dei cap. 2. 3. 4.

(*y*) Catechismo Polonico c. 88.

(*z*) De Institutis Monasticis.

(*a*) Controversia 5. gener. l. 2.

(*b*) Diplomate, quod incipit *Romanus Pontifex*. dat. Anagniae 3. Octob. 1256. Plura de hoc facto *Bulaeus* de Univ. Paris. in Catalogo Academic. illustr. in *Guillelmo*.

(*c*) Porro librum hunc Universitati Parisiensi adjudicarunt *Matthaeus Paris* in ejusdem libri praefatione, ac *Eduardus Brovvn* in praefat. tomi 2. Fasciculi rerum expetendar. & fugiendar. Orthuini Gratii edit. Londin. 1690: oppositum tamen luculenter evincitur ex traditis à *Cantipratano* l. 2. Apum. c. 10. *Raynaudo* de malis ac bonis libris partit. 1. erot. 8. a n. 118. (*V. Bulaeus* proximè laudatus.)

(*d*) Epistolis 172. & 197. libri 5. epistolarum. Consulesis ejusmodi Pontificias

Con-

Porro proximo Seculo Scholaftico III., Chrifti XIX. in Anglia apud Oxonienfes Scholafticos in idem Mendicantium Inftitutum acerbe pugna recruduit, omnium Principe *Richardo Radulpho*, Oxonienfis Gymnafi Cancellario, Armachano deinceps Archipraefule: nonnullis praefertim editis a Viro alioqui doctiffimo adverfus Mendicantes, eorumque paupertatem opufculis. Deceffit ipfe an. Chr. 1359. Sed ei tamen permultis apologematis ftrenue reftitere Mendicantes ex utroque Ordine Scholaftici; Carmelitanis, & Auguftinenfibus, qui jam tum in Anglia cum doctrinae laude florebant, opem ferentibus: ac prae ceteris *Rogerius Chonnoe*, aliis *Convvay*, Minorita, qui multis Scholafticis commentariis emiffis denatus eft an. Chr. 1360. Hic autem celeberrimo apologo ita perdocte Mendicantium cauffam tuitus eft, ut vifus fuerit triumphum referre. Neque plane deinceps nifi a viris dubiae erga catholicam Ecclefiam fidei ejufmodi criminatio eft excitata; nonnullis praefertim accedentibus Pontificiis Diplomatibus in Mendicantium, pluriumque confimilium Ordinum cauffae patrocinium.

LVI. *Controverfia de S. Thomae doctrina.*

Controv. II. Quantumvis Scholaftica S. Thomae doctrina, tot operibus defcripta, ftatim ac ifta vulgata funt, communi plaufu recepta fuerit; variam tamen ob nonnullos ei adverfantes fortunam paffa eft. „ Sed in Scholis Theologicis, inquit *Bulaeus*, agens de magna S. Thomae apud Parifienfem Academiam exiftimatione [e] magna tum erat, & deinde etiam major altercatio & contentio de doctrina illius Viri, quam nonnulli Magiftri ad inftar Oraculi fufcipiendam & venerandam effe dicebant; alii vero nonnullas ejus thefes & opiniones erroris macula notabant „.

Principio enim nonnullae ex S. Thomae fcriptis excerptae thefes tanquam erroneae ad infulatos Ecclefiae Praefules delatae funt, & follemnibus decretis ab eifdem reprobatae feruntur. Equidem hujufmodi decreta vulgo promulgata traduntur a Guillelmo Alverno [f] & Stephano Tempier [g] Parifienfibus Epifcopis, tum a Roberto Kildwarbio [h] & Joanne Pekamo [i] Archipraefulibus Cantuarienfibus. Haec porro decreta opiniones plurimas adjecta erroris cenfura perftringebant; inter ipfas vero haud paucas etiam a S. Doctore fcripto traditas comprehendi, multorum fententia ferebat, praefertim apud Thomae adverfarios [k].

Deinde permulti magni nominis Theologi Thomae doctrinam in fuis Scholafticis Commentariis pervulgatam acerrime infectati funt; uti Seculo Scholaftico II. proxime poft ejufdem Angelici Doctoris

Conftitutiones ac Epiftolas Ap. Tom. I. Bullarii Ord. Praedicatorum, Antonini Bremond adnotationibus illuftratas.

(e) In Hift. Univ. Par. tom. 3. p. m. 409.

(f) An. 1241.

(g) An. 1276.

(h) An. eodem 1276.

(i) An. 1284.

(K) Perplura de hoc argumento *D'Argentraeus* in Collect. judic. tom. 1. 2 p. m. 175. & 234., tum *De Rubeis* Differt. critic. 25., & 26. edit. Venetae de an. 1750.

ctoris obitum, *Henricus Bonicolli*, Gandavensis, & *Joannes Duns*; Seculo deinde III. *Petrus Aureolus*, *Durandus a S. Portiano*, *Franciscus Mayronius*, *Joannes Bachonius*: posterioribus subcessive Seculis *Joannes de Ripa*, *Adamus Goddam*, *Nicolaus Gorranus*, *Henricus Guido*, *Gulielmus de Lamara*. Quin & universus Ordo Franciscanus, adeo illustrium Scholasticorum fecundus, ubi Scoti sui placitis constanter adhaeret, in multis a Thoma abscedat, oportet: esto unus aut alter, ut *Franciscus Macedo*, Minorita & *Marcus a Baudunio*, Capucinus, utrumque Doctorem conciliare pertentaverint. Id quod pari jure dicendum venit de Schola Bachonica, AEgidiana, Eclectica, & aliis, quae Ducum aliorum doctrinis, Thomasianis saepius adversis addictae, fere hucusque Scholasticen excoluere.

Enim vero permulti pugiles egregiis apologis Thomae doctrinam vindicarunt: puta Perantiquus *Anonymus* cujus Mf. Codicem refert & ex parte exscribit *De Rubeis* [l], *AEgidius Columna*, Angelici discipulus, cum Parisiis Sententiarum libros exponeret; *Robertus Oxfordius*, qui fl. 1270., *Richardus Clapole* 1286., *Bernardus Claremontanus* 1298., *Gulielmus Mansfelde* 1320., *Joan. Capreolus* 1415., *Isidorus Isolanus* 1522., *Franciscus Sylvius* 1624., *Joan. a S. Thoma* 1640., *Joan. Baptista Gonet* 1669. *Jacobus Echard* 1722. & novissime *De Rubeis* [m]. Ipsam deinde doctrinam universim amplexi sunt quotquot Theologicam ejus Summam commentariis illustrarunt, e quibus duo in fo. lio volumina *Xantes Mariales* confecit, ipsisque totidem fortasse adjicere liceret. Eandem insuper religioso obsequio sequutae sunt plurium Regularium Ordinum & Academiarum Scholae, Angelico Thomae addictae tanquam Ductori. Universus praeterea Coetus Dominicanus multis usque ab hinc decadibus in Thomae verba juravit, eumque alii aemulati sunt, ut Excalceati hispanae Congregationis Teresiani, Clerici Regulares Minores, Patres Minimi, & Sholarum Piarum Sodales.

Tandem, quod caput est, permulti Summi Pontifices, qua Angelici doctrinam, qua hujus sectatricem Thomisticam Scholam profusis laudibus commendarunt. Videlicet *Joannes* vulgo XXII. [n], *Clemens* VI. [o], *Urbanus* V. [p], *S. Pius* V. [q], *Sixtus* V. [r], *Clemens* VIII. [s], *Paullus* V. [t], *Alexander* VII. [u], *Benedictus* XIII. [x], *Cle-*

(l) In laud. Differt. 25. c. 2. n. 3.

(m) In Admonitionibus praeviis ad tomos Operum S. Thomae, quae adornavit, praesertim in Admonitionibus praeviis ad tomos x. xi. xii. xiii. & xxiv. Ipse consulitor.

(n) Constit. *Redemptionem misit* 1323. xv. Kal August.

(o) Const. *In Ordine*. 1344.

(p) Diplomatibus *Copiosus* & *Laudabilis* x. Kal. Jul. & pridie Kal. Septemb. 1368.

(q) Constit. *Laudabilis Deus*. 1567. iii. Idus April.

(r) Const. *Triumphantis*. 1588. pridie Idus Mart.

(s) Const. *In quo nor.* & *Quantum prodesse*. 1603. 22. Novemb.

(t) Const. *Splendidissimi*. 1607. 17. Decemb.

(u) Constit. *Literas*. 1660. 7. August.

(x) Const. *Pretiosus*. 1727. vi. Kal. Jun. & Brevi altero 1724. 6. Novemb.

Clemens XII. [y] quibus plane quid ſublimius, & glorioſius ne quaere.

VIII. *Controverſia de SS. Deiparae Conceptione.*

CONTROV. III. Celeberrima de Ss. Deiparae Conceptione Quaeſtio, num ſcilicet orgineae labi fuerit obnoxia, ſeu potius, divina praeveniente gratia penitus Immaculata; jam a temporibus S. Bernardi, & Mauritii Soliac, Pariſienſis Epiſcopi coepta & acriter ventilata, inter Scholae tandem Theologos hinc inde dimicantes praefervide exarſit. Porro Lombardi aetate, totiſque fere I. & II. Seculis Scholaſticis adſertum de maculato Conceptu apud Pariſienſes, Anglicanos, Germanoſque Theologos, paucioribus refragantibus, communius obtinebat (z). Et illud quidem, etſi Lombardus in ſua Theologia quaeſtionem diſertis verbis non attigerit, ſua ſententia comprobarunt primores Scholaſtici, *Alenſis* [a], *Albertus Magnus* (b), *S. Bonaventura* (c), *S. Thomas* [d].

Hanc itidem opinionem, ut Sacro Codici, Chriſti Domini erga Deiparam Redemptioni, Patribus, rationique plus conſentaneam, ſubſequentibus Seculis, ex omni pene gente ac ſorte doctiſſimi Scholaſtici e cathedris & ſuggeſtis ardenti animorum certamine quoad licuit ſuſtinuere. Quin etiam plurimi frequentibus prelo emiſſis commentariis ſubtili ratiocinio confirmarunt; ut *Turrecremata*, *Capreolus*, *Vincentia*, *Cajetanus*, *Spinaeus*: ac prae ceteris *Vincentius Bandellus e Caſtronovo*, Praed. Ordinis Magiſter Generalis XXXVII. an. Chr. circiter 1470., qui tractatibus de Virginis Conceptione, ac de ſingulari praerogativa Conceptionis Chriſti Domini, acerbiſſime invectus eſt in Immaculati Conceptus ſententiam ut abſurdam, impiam, haereticam, diabolicam; utpote ſacris literis, Conciliis, Patribus, Scholaſticis, rationi penitus adverſam.

Heac tamen opera, fortunam variam ſuſtinuerunt. Primum enim valide oppugnata ſunt a *Roberto Gaguino*, Trinitarii Ordinis Miniſtro Generali, qui fl. 1480., a mirabili *Carolo Fernando*, Monacho Benedictino qui fl. 1490., a *Nicolao L'Herminier*, Pariſienſi Theologo, cum ſexcentis aliis. Deinde a *Sixto* P. IV. ſollemni diplomate ex indirecto ſaltem, prout adſerentia, haereticam eſſe opinionem, Immaculatum Deiparae Conceptum adjudicantem, damnata ſunt. Novo tandem *Julii* P. II. diplomate, in hiſpanis Dioeceſibus Toletana, Carthaginenſi & Conchenſi proſcripta fuere, ultricibuſque flammis concremata (e).

Quot vero, quantiſque illa Opinio diſſidiis, jurgiis, ſcandalis, trium

(y) Conſt. *Verbo Dei* 1733. 28. Aug. & Brevi *Apoſtolicae providentiae*. 2. Octob. ejuſdem an.

(z) Magiſter *Gualterus*, S. Victoris Pariſienſis Prior, quem ſupra adpellavimus, fertur, an. 1179. in ſcriptis adſeruiſſe Immaculatam Deiparae Conceptionem contra Petrum Lombardum. Confer *D'Argentreum* in Collect. judic. de nov. errorib. tom. 1. p. m. 117. col. 2.

(a) 3. p. Summae quaeſt. 9. membr. 2. art. 1. in Reſolutione.

(b) In 3. diſt. 3. ar. 4.

(c) In 3. diſt. 3. art. 1. q. 2.

(d) Part. 3. q. 27. art. 2.

(e) Ita refert *Chriſtoph. Vega.* in Theol. Mariana tom. 1. Palaeſtra 3. Certam. 9. num. 342.

trium fere Seculorum spatio, non modo in Scholis, sed etiam inter multiplicem Gentium plebem obnoxia fuerit; & quidem vel Angliam spectes, vel Galliam, vel Germaniam, vel Hispaniam; nec enarrare vacat, nec paucis exponi valet. Ea dabunt cum stupore animi, accurati & copiosiores istarum Gentium Chronographi, necnon alii (*f*). Illis igitur tumultuosis scandalis, quibus frequenter, nec leviter, & offendebatur pietas, & christiana charitas lacerabatur, diu Scholae ac populi exagitati sunt, donec Summi Pontifices gravissimis injunctis praeceptis in adserentes maculatum Virginis Conceptum, illorum ora penitus obturarunt, calamosque repressere.

Equidem *Sixtus* IV. (*g*) damnavit docentes aliquas propositiones Conceptum Virgineum concernentes, tum libros omnes, qui easdem continerent: *Alexander* VI. (*h*) easdem & sub eisdem censuris damnationes innovavit: *S. Pius* V. (*i*) eadem confirmavit; addiditque, nonnisi inter doctos, ubi scandali nulla occasio subest, posse quaestionem illam utrimque ventilari: *Paullus* V. (*k*) eadem rursus confirmavit; insimulque prohibuit, ne ullatenus publice doceretur, aut adsereretur, Deiparam origineam labem contraxisse: *Gregorius* XV. (*l*) praefatam prohibitionem ad privata quaelibet, ac familiaria colloquia extendit: demum *Alexander* VII. (*m*) ad Philippi IV. Regis Hispaniae preces, edidit celeberrimam innovationem Constitutionum & Decretorum, in favorem sententiae adserentis, Animam Ss. Deiparae in sui creatione, & in corpus infusione a peccato originali praeservatam fuisse, vulgatorum. His autem & exinde usque modo egregia effulsit christianis populis quoad celebrandas Mariae laudes pax & tranquillitas, & quoad tenenda, praedicandaque Mariani Illibati Conceptus privilegia summus obvenit plausus, ac maximum incrementum.

Quid vero? Et ipsa quidem de Immaculato Deiparae Conceptu adversa, piaque Sententia, utpote meliori nata sidere, digniorique omine provecta, saltem ab an. Chr. 1480. longe communius obtinuit, ac splendidius emicuit. Quid integram hac de re contexam Historiam, quae multa volumina opplere possit? Dicam paucis.

(*f*) Videlicet *Petrus de Montes* tract. de ejusmodi scandalis in Castellae Regnis, *Ludovic. de las Casas* tr. de Concept. *Petr. Rodolphus* l. 2. Histor. Seraphicae; *Catharinus* l. 2. de Concep. persuasione 59. *Jacobus Christopolitanus* in Canticum *Magnificat*; *Anton. Cordubensis* in qq. theolog. q. 44. Cap. *Noverint*; *Aegidius de Praesentatione* de Praeservat. B. V. l. 3. q. 6. art. 4. *Abulensis* Paradoxo I. c. 21. *Jo. Mayor* in Cap. I. Lucae & in 3. sent. dist. 3. q. 1. *Francisc. Sossa*, Oxomensis Episc., in Defensione Orationis Mexiae de la Cerda; *Processus & Scripturae* de hoc argumento olim ad Philippum III. Hispaniae Regem & Paullum P. V. transmissae: *Anthores Mariani* passim, cum *Strozzio*.

(*g*) Geminata Constit. *Grave nimis*. 1482. & 1483.

(*h*) Const. *Illius, qui.* 1502. viii Kal. Mart.

(*i*) Const. *Super speculam* 1570. prid. Kal. Decembr.

(*K*) Const. *Regis pacifici* 1616. 6. Jun. & decreto in Generali R. Inquisitionis Congregat. 1617. 31. Augusti.

(*l*) Decr. emisso in Generali R. Inquisit. Congregat. 1622. 26. Maj.

(*m*) Const. *Sollicitudo*, 1661. 8. Decemb.

Fortasse primus pro Illibata Conceptione privatim scripsit Parisiis *Raymundus Lullus*, apud Baleares Beatus & Martyr dictus, videlicet Seculo II. Scholastico, & Chr. an. 1290. [n], & secundus *Richardus de Media Villa*, Minorita, qui eodem anno florebat (o). Verum eam absdubio Primus aperto marte *Subtilis Scotus* propugnavit, scilicet primum in Oxoniensi Academia, deinde in Parisiensi; eamdemque insuper literis ingeniose consignatam reliquit (p).

Novissime quidem *Franciscus de la Vega* in Chronico Castellanae Provinciae sui Ordinis Ss. Trinitatis par. 1. l. 1. n. 78. adversus hunc Scoti Primatum refert, typis mandatum reperisse, quod S. Joannes de Matha dum Theologum Magistrum ageret in Parisiensi Academia Seculo Chr. XI. ab an. circ. 1188. in publicis thesibus Immaculatam Virginis Conceptionem ea qua ardebat erga hocce Mysterium pietate palam propugnarit.

Ceterum singularis haec Historia reliquos fortasse universos Scriptores, quorum erat illam opportune tradere, hucusque latuerat. Ex iis plane bene multos solerter evolvimus, ubi producti eventus enarrationi locus esset: ac prae ceteris *Bulaeum* & *Launoium* [q], *Robertum Gaguinum* Ord. Ss. Trinitatis (r), *Baronium*, *Raynaldum*, *Spondanum*, *Pagium* (s), *Bonavent. Baronem* (t), *Theophil. Raynaudum* (u), *Hippolyt. Marracium* (x), *Salazar* (y), *Joan. Nierembergium* (z), *Jodocum Clictovaeum* (a), *Ludov. de Miranda* (b), *Petrum de Alva* & *Astorga* (c), *Wadingum* (d), *Thom. Strozzi* (e), *Benedict. Plazza* (f), *Xaver. Mannhartium* (g). Sed ii tamen omnes, & alii memoratam doctissimi juxta ac sanctissimi Joannis Disputationem omnino silent.

Nec ullum deinde pro ea documentum adfert Vega, nec ullo ipsam confirmat testimonio, ab sui Ordinis Historiographis petito. Immo

(n) In lib. quaestionum sup. IV. sentent. libros.

(o) Lib. de Concept. B. V. quem ei adscribunt *Villotus* in Athenis Ord. Minor. *VVadingus* de Script. Ord. Minor. *Possevinus* appar. sacro in Richardo.

(p) In 3. sent. dist. 3. q. 1. Cap. *Ad quaest.* & dist. 18. q. unica n. 9. Plura de hoc argumento *Salaz.* l. de Concept. c. 13. & 42. *VVading.* in Annal. Min. an. 1304. a n. 34. & l. de Conc. Virg. sect. 3. tr. 13. §. 1. n. 5. alii.

Porro primam hanc publicam & quidem celebratissimam Scoti pro Immaculato Conceptu Disputationem primus omnium falsitatis insimulavit *Nat. Alexand.* in Hist. Eccles. ad Sec. 13. & 14. sed eum tamen nervose refellit Annalium Minorum Continuator *Joannes de Luca* ad an. 1546. a n. XXXVI.

(q) In Hist. Acad. Paris.

(r) De gestis Franciae lib. 6.

(s) In Annal.

(t) In Annal. Ord. Ss. Trinit. tom. 1. in Appar. par. 5.

(u) In Diptychis Marianis.

(x) In Fundatoribus Marianis.

(y) In defensione Concept. ubi adfert testimonia Patrum & Scholasticorum per Secula.

(z) In Parthenicis de supereximia & omnimoda puritate Matris Dei.

(a) De Puritate Concept. V. cap. 13.

(b) De Immaculata V. Concept. cap. 63.

(c) In Militia universali pro pia sententia de Immac. Concept.

(d) In legatione Philippi III. & IV. ad Paullum V. & Gregorium XV., sect. 3. or. 11. tract. 12.

(e) In Hist. Controv. de Immac. V. Concept.

(f) In Caussa Concept.

(g) In Biblioth. manuali to. IX. c. 8. in Controvers. de V. Concept.

Immo eidem vehementer adverſari videtur prohibitio, qua tunc temporis Pariſienſis Academia tenebatur, ne videlicet in ea quiſpiam Immaculatam Dei-parentis Conceptionem publice palamque defenderet. Et hanc quidem inhibitionem, quam alii anno 1175. conſignant, idem Vega fatetur, tanquam a Mauritio Pariſienſi Epiſcopo profectam [falſo tamen, cum Mauritius ſolum legatur Immaculatae V. Conceptionis feſtum in Urbe Pariſienſi vetuiſſe (*h*)] & ad 1163. revocat. Ergone Joannem ſanctiſſimum ejuſmodi Academicae proſcriptioni, quae pene aduſque an. 1300. obtinuit, per fas nefaſque, palam reluctatum credideris? Quod ſi lege exemptum dixeris, de exemptione ferenda ſunt documenta, quae plane nulla norunt Eruditi.

Primo igitur publico & eximio Immaculati Virginis Conceptus Propugnatori Scoto adhaeſerunt illico quae ejus doctrinam Oxonii atque Lutetiae Univerſitates admiratae ſunt, cum ingentiſſimo ex omni claſſe Doctorum cenſu, quorum exarata pro eo argumento volumina ampliſſimam Marianam Bibliothecam conficerent. Quod autem Scholaſticos ſpectat, ſi III. IV. V. Scholaſtica Secula percurramus, ea frequentiſſimus illuſtravit eorum numerus, qui piam Sententiam data opera ſuſtinuerunt [*i*]; poſtrema vero Secula VI. & VII. praeclariſſimos Illibatae Virginis Conceptionis Tractatores abſque numero plane recenſent.

Nec abſimile quidquam de Catholicis Academiis exiſtimaveris. Cunctis eximio pietatis ſenſu praefulſit Pariſienſis. Haec autem quae an. Chr. 1387. damnarat ſollemniter theſim, qua Joannes de Monteſono, Dominicanus, maculatum Deiparae Conceptum defenderat, & poſt an. 1433. acceptaverat latum a Baſileenſi Synodo ſeſſione XXVI. de Immaculata Conceptione teſtimonium, celeberrimum Statutum an. Cr. 1497. promulgavit, adſerens, neminem deinceps ſacro Collegio adſcribendum, niſi ſe religioſae doctrinae de Immaculato Virginis Conceptu Adſertorem, ſtrenuumque Propugnatorem ſemper pro viribus futurum juramento profiteretur (*k*).

Adeo piis eorum Academicorum animis, tum poſterorum mentibus pia Sententia in obſequium divinae Matris inſedit, ut deinceps vertente jam Seculo Scholaſtico V. & Chriſti XVI. permulti ſacrae Facultatis Doctores intrepide propugnarint, ſaltem poſt Baſileenſis Concilii decretum, Conceptum Virgineum fide certa tenendum eſſe

 Imma-

(*h*) Ap. *Strozzium* in Hiſt. Concept. l. 3. c. 17. & *Bul.* in Hiſt. Univ. Pariſ. Sec. IV. ubi agitur de Mauritio.

(*i*) Eos recenſet, exponitque *Bened. Plazza* in Cauſſa Concept. Actione VII. art. II. quibus nos alios addimus infra Cap. IV. ſyllabo III. ſparſim.

(*k*) Extat ap. *Launoium* tom. 1. noviſſimae editionis ejus Operum de an. 1731. ab *Anonymo* illuſtrat. in Tract. de Praeſcriptionibus de Conceptu B. V. Mariae p. m. 33. tum ap. *Dupleſſium* to. 1. Collectionis Judiciorum de novis erroribus par. 2. ad an. 1496. excripſitque laudatus *Plazza*, & obſervationibus illuſtravit Act. VII. art. III. poſt num. 282. quem videſis.

Immaculatum. Sed eis tamen multis confertis disputationibus propalam restitit *Joannes Maldonatus*, S. J., Parisiis tunc temporis praeclarae famae Theologus Professor; donec lite ad Parisiensem Antistitem delata, pro Maldonato sententia dicta est (*l*).

Quoad statutum vero de expetenda a laureandis exposita jurisjurandi religione, perplurimae deinceps Academiae Parisiensem imitatae sunt. Videlicet an. Chr. 1499. Coloniensis; an. 1501. Moguntina; an. 1617. in Hispania Complutensis, Toletana, Compostellana, Granatensis, Caesaraugustana, Beatiana; an. 1618. Salmanticensis: plures succedentibus aetatibus in Italia, Germania, Belgio, Lusitania: ceterae generatim quaecumque Galliae & Hispaniarum dominio subjacent. Prae ceteris vero laudandum par jurisjurandi sacramentum, quo obstringuntur ex lege Academica, donandi laurea in Catalonica Universitate Cervariensi; quippe quae cum ceteris ejusdem Academiae legibus authoritate Apostolica approbata est, ac *de verbo ad verbum* confirmata per Clementem P. XII. (*m*). Adde his simile Votum de tuenda Immaculati Virginis Conceptus Puritate, a multis Imperatoribus & Magistratibus, a plurimis religiosis Ordinibus passim & constanter emissum.

Quid plura? sufficiat pro explicanda hujusce litis coronide ac palma, illud cum Augustino in eum sensum ingeminare (*n*) *Cantant & in Montibus Pastores, & in theatris Poetae, & Indocti in Circulis, & Docti in Bibliothecis, & Magistri in Scholis, & Antistites in sacratis locis, & in Orbe terrarum Genus humanum* Immaculatam Deiparae Conceptionem. (*o*)

Unus tamen hac nostra aetate, quem sciam, Clarissimus *Ludovicus Muratorius*, sub larvatis nominibus *Antonii Lampridii*, *Valdesii*, *Lamindi*, sententiam Bandelli (*p*) & Cajetani (*q*) partim innovavit (*r*). Sicut enim hi Doctores, Parisienses Academicos, & alios quod laudata noper vota & juramenta pro Immaculato Dei Genitricis Conceptu elicuerint, tanquam temerarios, & in iis quae fidei sunt, praesumptuosos objurgarunt; ita nuperus hic Scriptor eos dixit contenditque probare temerarios, ac stolide pios, qui votum aut juramentum emiserint de tenenda & usque ad sanguinis effusionem propugnanda Divinae Matris ab originea labe immunitate; in de-

(*l*) Pluribus rem persequitur *L'Herminier* in Theologia tr. de peccato originali, ubi de Virg. Concept, nec non *Launoi.* in Comment. de Concept. V, & *Strozz.* in Hist. Concept. l. 8. c. II. *Bulaeus* in Hist Univ. Paris. t. 6. ad an. 1574. & 1575., & *D'Argentraeus* in Collect judiciorum de novis erroribus in Indice tomi I. & alias in tomo II.

(*m*) Const. *imperscrutabilis*. 1730 4. Decemb.

(*n*) Lib. de duabus animabus contra Manichaeos cap. 11.

(*o*) Plura *Mariani Doctores*, cum *Dermitio*, *Petro de Alva & Astorga*, *Christophoro de Vega*, *Bonae Spei*, *Plazza*, *Strozzi*.

(*p*) Tract. 2. contra Immaculatam V. Conception. par. 2. ratione 12.

(*q*) Tract. de Virg. Concep. cap. 5.

(*r*) Lib. de superstitione vitanda passim, & alibi.

despectum propterea, votum illud nuncupans *sanguinarium* (*).

Ejusmodi porro conatibus Author hic traducere non dubitavit praxim a tot viris, Sanctissimis quidem, & perdocte cordateque Piis, ut laudabilem, Deoque ac Dei Matri gratissimam, receptam & observatam. Sed eos tamen, praeterquamquod sat superque retuderant, agentes contra laudatos Bandellum & Cajetanum, Scholastici Mariani, cum *Vega* (r); alii denuo Theologi invicte confutarunt, cum *Laurent. Migliacio*, *Jos. Ignatio Milanesio*, *Bened. Plazza*, *Francisco Antonio Zacharia*, *Franc. Xaverio Mannhartio*.

Quidquid autem clarissimus Criticus Muratorius cum Asseclis declamitet, haud dubitamus cum Granatensibus Academicis convenire, qui post juratam Piae Sententiae defensionem, haec subjiciunt: *& pro hac pissima Veritate sanguinem si oportuerit profundere, & mortem subire, non recusabo* (s); tum hocce praeterea cum piissimi *Spondani*

ADNOTATIO.

(*) Audiatur *Muratorius* hac de re disserens sub larva *Lamindi Pritannii* Comment. de Ingeniorum moderatione in Religionis negotio, l. 2 c. 6. ubi quaeritur, an laudandum votum sanguinis profundendi pro tuenda Immaculata B. Virginis Conceptione? „ Sacramento *inquit* nonnulli sese „ obstrinxerunt, atque voverunt, se pro hujusmodi opinione tuenda sanguinem & „ vitam daturos, quoties occasio posceret. „ Novitium certe Martyrum genus, quod „ nusquam Majores nostri somniarunt, nunquam posteri nostri, si quidquam sapiunt, „ probent. Neque Evangelium, neque „ ratio recta nos docent adeo levibus de „ caussis animam prodigere.... Cur tu sanguine, quem sine legitima caussa fundere „ nefas est, restari tamquam certissimam „ vis opinionem, quam Ecclesia ipsa, tot „ licet piorum quorundam precibus fatigata, certam decernere nondum sustinuit, „ & prope est ut dicam, decerni non posse „ silentio suo quodammodo significavit. „ Quis se certum facit de Coelesti regno, „ ad mortem non sine aliqua temeritate „ ruentem? ....

„ Quomodo te Numini placiturum „ putas, illiusque Martyrem te futurum „ speras, si rite certus non es, te pro veritate mortem oppetere ...? Cave ne „ amorem ac reverentiam Virgini debitam eo usque amplifices, ut superstitiosam efficias. Non onus autem ego In „ hoc voto profundendae vitae pro Immaculata Conceptione Virginis superstitionem timeo. Timuit & timet Apostolica „ Sedes, quae quamvis eandem opinionem maxime verisimilem & piam ducat, „ nihilominus hujusmodi votum in Theophilo Raynaudo olim non probavit, ipsumque adfirmantem pro ea caussa pium „ esse mori, silere jussit. Sed frustra fuit „ illud a Romano Pontifice antidotum.

„ Nostris quoque temporibus tum in „ privatis colloquiis, tum in publicis concionibus idem votum repetitur, eadem sponsio auditur. Credi non potest „ a prudentia abhorrens, quod tanta pietatis lineamenta praefert. Et tamen „ si hoc ferendum est, non video qui in „ immensum protendere non liceat novum „ hoc Martyrii genus. „.. Quod certe in „ Ecclesia Dei nunquam tolerandum, ne „ idem Divinis atque humanis habeatur „ honor, neve temere & pro mendacio „ interdum, projiciatur pretiosa hominum vita „.

Haec de ejusmodi voto Muratoriana critice, cui nonnulli subscripserunt. Num vero ipsa teneat & rem conficiat? Non vacat examinare ad graviora properanti. Dixerint ejus oppugnatores, quos mox laudamus.

(r) In Theologia Mariana, Palaestra III. Certamine XX.

(s) Constat ex *Regesto* quodam authentico Univers. a col. 340.

dani calamo (*u*) cordis nostri votum pronuntiare: *Nos sane pro adsertione Immaculatissimae Conceptionis Deiparae Virginis, ejusque propugnatione paratissimi essemus toties vitam profundere, si fieri posset, quoties contingeret eam in dubium revocari: idque ex toto animo scribimus & profitemur* (*x*).

LVIII. *Controversia inter Scholasticos Dominicanos & Franciscanos de Christi Sanguine, in triduo ejus Passionis effuso.*

CONTROV. IV. Ecclesiae clavum tenente Pio P. II. Seculo IV. Scholastico, Dominicanos inter & Franciscanos Scholasticos de pretioso Christi Redemptoris Sanguine brevi sed acri certamine disputatum est. Equidem S. Jacobus Picenus, Minorita, sanctimonia & scientia conspicuus, & ipse aliquando in Pannonia Fidei Censor, Brixiae pro rostris ad populum verba faciens die Dominica Paschae 18. Aprilis an. Chr. 1462., adseruit, pluriumque Scholasticorum calculis confirmavit, Christi Sanguinem in triduo passionis effusum, & in terra jacentem, excidisse ab unione hypostatica, ac propterea latriae cultu haud dignum fuisse.

Haec vero thesis Brixiensibus Dominicanis pessime audiit, utpote sectatoribus sui *Nicolai Eimerici*, Gerundensis doctissimi, qui floruerat anno Chr. 1363. Hic enim in suo Inquisitorum Directorio part. 2. quaest. 10. refert, Nicolaum Rosellium, dum in Aragoniae Regno Quaesitoris Fidei munere fungeretur, priusquam e Dominicana familia ad Cardinalitiam eveheretur dignitatem, jussu Clementis P. VI. damnasse publice Barcinone ut erroneam & haereticam thesim similem, ab aliquibus propalam edoctam; quod nimirum *in sparso Christi Sanguine non remanserat in Parasceve Divinitas, nec Sanguis ille erat deificatus*: id quod deinceps ut erroneum & haereticum, Patrum adductis testimoniis confutavit Clarif. *Franciscus Peña*, nobilis Eimerici Interpres, ad locum mox laudatum, in commentariis editis 1585.

Brixienses itaque Dominicani extemplo Jacobi Thesim ut erroneam, blasphemam, haereticam, & qualem dudum proscriptam, & in scholis & in suggestis propalam sugillarunt. Quin & Jacobus de Brixia, ex eodem Ordine, tunc temporis in eadem urbe Fidei Quaesitor, Minoritam sub anathemate cogere pertentavit ad publicam producti articuli revocationem. Hic vero, cum suae Familiae sociis, invicte Quaesitori restitit; reponens utique, thesim suam plurium Doctorum, quos ad manus habebat ac demonstrabat, anthoritate muniri; nec uspiam de objecta Clementina proscriptione constare: quo circa liberum cuique esse vel eam amplecti, vel confutare. Provocatum deinceps ad Bartholomaei Mauperti, Brixiensis Antistitis, tribunal. Hic autem lite perpensa, & una cum permultis Doctoribus severo examine discussa; ubi nullum prostabat de Clementis damnatione legitimum testimonium, definiit tandem eodem an. Chr. 1463., *utramque sententiam ab errore immunem praedicari, donec Sedes Apostolica Decisionem suam interponeret.*

Sed

(*u*) In Annal. Eccl. an. 1350. n. 24. mox laudatum ad calcem ejusdem Palae.
(*x*) Plura de ejusmodi votis ap. *Vegam* strae.

Sed en subitaneam ipso anno ad Apostolicam Pii II. Sedem, adpellationem. Pontifex vero priusquam quidquam decerneret, publicam, sollemnemque coram se ipso, & cunctis Cardinalibus, ceterisque ecclesiastica dignitate fulgentibus, qui Romae degerent, Disputationem edixit; qua nempe utraque decertans familia digniora pro sua opinione momenta in medium adferret. Ardenter itaque in Scholastico congressu post hominum memoriam augustissimo, ab utroque religioso coetu dimicatum est; partes pro Franciscano agente *Francisco de Rovere*, postea Sixto IV., pro Dominicano vero *Gabriele Cassasages*, patria Barcinonensi.

Quibus tandem auditis, nihil super controverso dubio definiit dogmatice Pius; sed dumtaxat anno proximo 1464. 8. Augusti emisit Anconae Constitutionem, cui initium *Ineffabilis*, qua severe statuit, ne ullus deinceps e Fratribus Praedicatoribus ullatenus disputet, aut aliis suadeat, haereticum esse, vel peccatum, tenere aut credere Christi Sanguinem in Passionis triduo ab ipsa Divinitate quomodolibet fuisse vel non fuisse divisum, donec super ejus dubii decisione quid sit tenendum Sedes Apostolica definiret.

Hinc plurimi proMinorum Scholasticorum sententia, quae a cujuspiam censurae naevo immunis & victrix evasit, confirmanda, perdoctas Scholasticas de Christi Sanguine Dissertationes evulgarunt, ut *Franciscus de Rovere*, *Dominicus de Dominicis*, Episcopus primum Torcellanus, & deinde Brixiensis, qui anno Chr. 1478. clarebat, alii. Neque vero adversa Dominicana, modo apud Thomistas communior, metas usque modo probabilitatis transiliit (y).

Ecquid autem de Eimerici historia, & Peñae doctrina? Paucis sincere dicam. Imprimis vero simile non est, quod Pius Clementina Jussa de Thesi ut haeretica proscribenda contempserit, si de eis legitime constaret: subindeque nulla eadem fuisse probabilius videtur, damnationemque illam Barcinonensem ab uno Rosellio processisse; quem nempe Eimericus, ejus in Quaesitoris fidei munere successor, nothis documentis seductus, speciali Pontificia authoritate jussum dixit. Quid? quod, aliquot bene sapientum opinione, Eimericus idem, tametsi cetera Fidei zelo atque doctrina praestantissimus, haud raro tamen forte nimium liberaliter haereseos aut erroris notam adfigere videtur thesibus, ceteroqui sat superque probabilibus.

Deinde Peña videtur oscitanter rem egisse, dum ait, articulum illum Dominicanum esse *certissimum Catholicorum dogma*, Franciscanum autem *vere velut haereticum vel jam olim a Ss. Patribus explosum videri*, quippe qui *juxta catholicam veritatem aliud semper docuerunt*; idque probat ex Augustino & Ambrosio, prout eos laudat Magister Sent. l. 3. dist. 21. §. *Sicut Augustinus*, & ex luculento S. Thomae p. 3. q. 50. art. 2. & 5. testimonio.

Enim

(y) Conf. *Franciscum Collium* in Comment. de Sanguine Christi, edit. 1617. l. 5. Dissert. 4. per tot.

Enim vero si articulus ille sit certissimum catholicorum dogma, cur illum adsertive non receperit, recipiendumque definierit Pius? & si alter, qui primum Barcinone pervulgatus est, ut haereticus a priscis Patribus explosus fuerit, ut quid idem Pius propalam doceri ac praedicari adeo liberaliter indulserit?

Insuper in editione Parisiensi de an. Chr. 1660. Magistri textus cum S. Thomae commentariis, qua utor, tum in altera antiquiore Parisiensi de an. 1553. simplicis Lombardi literae, neque hic ubi a Peña laudatur, nec Augustinus aut Ambrosius ubi ab eodem adducuntur per Lombardum recensiti, quidquam de effuso Christi Sanguine, ac passionis triduo permanente (in quem tota lis vertitur) eloquuntur, sed de carne dumtaxat aut cadaverico corpore, de quo nemo unus Scholasticus addubitarat, perdurasse in eo triduo cum Divinitate connexum. Nec demum absimiliter S. Thomas laudatus in editione Romana de an. Chr. 1570., quam verso, differit ex professo de Christi Sanguine, sed modo de carne, aut corpore, quod omnes fide certa tenent fuisse tunc temporis Divino Verbo conjunctum. Ubinam ergo Angelicus Doctor Dominicanum, qui controversus est, articulum *luculenter* adseruit? Exiguum itaque ex conatibus Peñae, alioqui Juris Consulti famigeratissimi, Thomisticisque partibus impense addicti, Dominicanae caussae patrocinium accessit.

LIX. *Controversia inter Lovanienses Theologos, & Leonardum Lessium de aliquot hujus adsertis.*

Controv. V. Statim atque Seculo V. Scholastico Propositiones 79. Michaelis Baii, Lovaniensis Academiae Decani, pontificia auctoritate fuerant profligatae, scilicet per Pium V. an. Chr. 1567. vii. Cal. Octob. & per Gregorium XIII. an. 1579. iv. Cal. Feb. tempestas valida adversus Leonardum Lessium, S. J. Lovanii magno sapientiae nomine florentem, exorta est. Nempe eadem Lovaniensis Academia Theologicas quatuor supra triginta theses e suis dictatis praelectionibus excerptas, quibus praecipue adserebatur Praedestinatio post praevisa merita, Reprobatio post praevisa demerita, Gratiae sufficientis natura, cum aliquo Scientiae, quam Mediam, seu Intermediam dicunt, praeludio, *tanquam peregrinas, offensivas, periculosas, haeresique vicinas* proscripsit. Eadem censura paullo post a Duacensi Academia profecta est; at non item a Parisiensi, tametsi ad ipsam producendam fuerit a Lovaniensibus invitata. Offerebat quidem Lessius confixarum thesium explicationem, accuratamque solidis momentis propugnationem, at nunquam auditus est. Hinc apud universum Belgium & Lessius, & ejus discipuli, & ejus sectatores, & ejus Jesuitae consodales crebris, turbulentisque subortis rumoribus tanquam Pelagiani & haeretici traducebantur.

Enim vero non pauci fuerunt, qui in eo discrimine Lessianae caussae faverent, nec satis aequam Lovaniensem censuram arbitrarentur. Horum numero jure accensentur principio Academiae Moguntina; Trevirensis; Ingolstadiensis: deinde Laevinus Torrentius, Archipraesul Antuerpiensis; Joannes Strienus, Antistes Middelburgensis,

gensis; suffraganeus Cameracensis, Minorita: denium Jacobus Tsantelius, Ecclesiae B. Mariae Contracensis Decanus; Thomas Stapletonius, egregius Doctor Duacensis.

Dum effervebat contentio, hinc inde passim scripta & literae proferebantur, quibus pars utraque susceptam sententiam tutabatur, & alienam confutabat. At interea Lessius damnatas theses, una cum gravissimo Apologemate ad Sixtum P. V., perdoctum alioqui Scholasticum, misit, omnia ex animo, pontificio judicio submittens. Pontifex ergo, auditis in Consistorio Cardinalium placitis, Lessianas positiones, tanquam *sanae doctrinae articulos* adprobavit: quo plane judicio sat aperte Lovaniensium, Duacensiumque censuram perstrinxit.

Ut autem in posterum dissidia sopirentur, Pontificius in Belgio Nuntius Octavius, Episcopus Calatinus, die x. Jul. an. Chr. 1588. Edictum Lovanii publicavit, quo severe inhibuit, eos *sanae doctrinae articulos* censura quapiam ab ullo deinceps quoquo modo notari. Quo tandem factum est, ut saeva jurgia, quorum Michael Baius incentor praecipuus ferebatur, protinus sedarentur; immo plures ex eisdem Lovaniensibus, Duacensibusque Doctoribus paullo post in sententias Lessianas sponte abierint (z).

LX. *Controversia de Auxiliis divinae Gratiae Dominicanos inter & Jesuitas.*

Controv. VI. Ardua summopere difficultas conciliandi creatam libertatem cum Dei Praescientia, Praedestinatione, ac efficaci Gratia Auxiliante, opposita in Dominicanam & Jesuiticam Scholas invexit Systemata, quae deinceps exordiente Seculo VI. Scholastico, & Christi XVII. celeberrimam inter Scholasticas litem peperere. Variae proxime elapso Seculo V. Scholastico, Christi XVI. ad ejusmodi conciliationem elucebant in Scholis sententiae, ac utrinque exagitabantur; ut probe discimus ex mutuis literis, responsisque *Ruardi Tapperi*, Lovaniensis Academiae primarii Theologi & Cancellarii, qui clarebat an. Chr. 1550., cum *Petro Soto*, Dominicano, primum Dillingae in Suevia Scholastices Professore, deinde in Britannica Oxoniensi Academia praeclaro Scholastices Restauratore (*a*), qui decessit 1563.; ac itidem cum *Jodoco Ravestenio Tiletano*, Lovaniensi Doctore Theologo, atque Canonico, qui vitam adhuc agebat 1568. (*b*).

Itaque Scholastico V. vertente Seculo *Dominicus Bañez*, Dominicanus, in Academia Salmanticensi clarissimus Theologiae Professor, olim Cani discipulus, ut illa extrema amico foedere conciliaret, hoc excogitavit Systema. Gratia Auxilians efficax, aut conjun-

(z) Plura *Theodorus Eleutherius*, hoc est *Livinus Meyer*, apprime Criticus, in Historia controvers. de D. Gratiae Auxiliis, in Praefat. & lib. I. fere toto: tum in Vindiciis ejusdem Historiae adversus Seryum; ac recenter *Joan. Bapt. Du-chesnius* in Hist. Bajanismi lib. 5. fere per tot. Adde, clarissimum eo temporis *Bellarminum* controversas Lessii sententias per docto Apologemate vindicasse.

(*a*) Ap. *Michael a S. Joseph.* Bibliograph. critica in Petro Soto ex *Sandero*.

(*b*) Dudum typis editae sunt una cum Animadversionib. *Jacobi de Bossu* in 25. theses Ludov. Molinae.

cta cum consensu, est ex se efficax, a creatura prorsus inimpedibilis, & inevitabilis, quam nempe eadem Gratia physice ac irresistibiliter praedeterminat, utpote a divino decreto praedeterminante, seorsim ab ulla conditionatorum scientia, & ante omnem creatae libertatis actum profecta: sic enim, haud secus, intelligitur Deus primum agens, liberum, determinans. Ita ille in Salmanticensibus Praelectionibus, & Commentariis prelo excusis jam ab an. Chr. 1584. (c)

Hanc celeberrimi Scholastici doctrinam quamcitissime adoptarunt in Hispania Scholae Dominicanae, aliique Doctores religiosi ac seculares; atque nonnullae etiam Academiae comprobarunt. Etvero Jesuitae haudquaquam adduci potuerunt, quominus eam aut defendendam, aut probandam susciperent, quam Lutheranis, Calvinianisque dogmatibus retundendis minus idoneam, tum sacrae Tridentinae Synodi sanctionibus tuendis haud satis accomodam existimarent. Immo potius quasi ex condicto ipsam oppugnare pergebant in Eborensi Academia *Petrus Fonseca* & *Ludovicus Molina*; in Conimbricensi *Franciscus Suarez*; in Complutensi *Gabriel Vazquez*; in Salmanticensi *Prudentius de Monte-Mayor*: tum etiam Vallisoleti *Antonius de Padilla*; in Germania *Gregorius de Valentia*; in Belgio *Leonardus Lessius*; in Urbe Roma *Franciscus Toletus*, *Petrus Arrubal*, *Robertus Bellarminus*.

Idem Bañezius in Salmanticensi Academia suum exagitavit Impugnatorem Prudentium de Monte-Mayor an. Chr. 1581., publicas de more theses propugnantem; quibus nempe, & physicas nostrorum actuum Praedeterminationes rejiciebat, & divina incertam ac infallibilem futurorum contingentium conditionatorum Scientiam, nullo praesupposito absoluto Dei decreto, propugnabat. Et ipsum rursus haec adserentem tacito nomine insectatus est Bañez, in volumine mox edito 1584. in 1. par. S. Thomae.

At rem tamen luculentius confecit perdoctus Eborensis Primarius *Ludovicus Molina* ex iis, quae pridem acceperat an. Chr. 1566. a suo subtilissimo Praeceptore *Petro Fonseca*. Equidem Molina in Commentariis prelo commisis an. Chr. 1588. sub initium Julii, saepiusque brevi recusis, ac praenotatis, *Concordia liberi arbitrii cum Gratiae donis*, *divina Praescientia*, *Providentia*, *Praedestinatione & Reprobatione*, praeter alia, quibus de amplissimis liberi arbitri attributis accurate disseruit, systema protulit Bañeziano penitus adversum; hoc nempe. Gratia Efficax haudquaquam physice praedeterminat; non est ex se efficax, sed intrinsece indifferens, extrinsece efficax per consensum, ac per dissensum evitabilis: ipsa autem confertur a Deo eo modo, quo per Scientiam Mediam, seu habentem pro objecto futura contingentia conditionata, ante quodvis decretum absolutum, novit gratiam suum effectum sortituram.

Do-

(c) In 1. p. 8. S. Th. q. 14. art. 3. 13. 23. & q. 19. ar. 8. & q. 23. ar. 3. 5. Tum in 2. 2. S. Th. q. 10. art. 1. & q 24. art. 6. & alibi sparsim.

Doctrinam istam receperunt extemplo Jesuiticae Scholae, ac universim absque ullo decreto, sed communi tantum applausu quasi Societatis propriam statuerunt: indeque ab Scholis Praedeterminantibus divisae sunt. Ipsam alii in Hispania & Lusitania Doctores, scientia & dignitate conspicui amplexi sunt; tum plurimi e regularibus Familiis, puta Franciscani, Augustinenses, Benedictini, Carmelitae, Cistercienses, Paulani, seu Minimi: nec ei tandem defuit adprobationis decus & dignitas e nonnullis Academiis, praemaxime e Complutensi.

Sed en ex Concordia Moliniana summa Discordia. Bañezius, qui peraegre ferebat systema suum oppugnari, turbas plurimas, ingentesque tumultus in Lusitania, Hispania, & Roma, ea qua pollebat authoritate, in Molinam ejusdemque Adseclas Jesuitas excitavit. Ipse, adscita Consodalium opera, nullum non movit lapidem, ut Inquisitionum Senatus Hispaniae, Lusitaniae, Romae, immo & idem Pontifex, Molinae librum tanquam Pelagianismi reliquias disseminantem condemnarent. Sed & Jesuitae cum Molina pro suo defendendo systemate, & Bañeziano, tanquam nimis cum Lutheri Calvinique dogmatis conveniente, oppugnando ac proscribendo, haud segniter laborabant.

Acriter utrimque perdoctis editis Apologematis dimicabatur; ac suis pars utraque ex omni classe ac ordine asseclis & fautoribus gloriabatur. Hinc totius pene Europae Universitates commotae; ac prae ceteris Hispanae rumoribus, jurgiis, scommatis, acerbisque fere ad sanguinem contentionibus exundabant: ii videlicet Bañezianam doctrinam uti Calvinisticam traducentes; ac illi Molinisticam tanquam Pelagianam insimulantes.

Jam vero de hisce factionum scandalis plurium literis Clemens P. VIII. admonitus, silentium partibus indixit, & ad se caussam definiendam evocavit; expetitis a Generali Hispanica Inquisitione quibuscumque autenticis scriptis, quae pro utraque parte recepisses, quae utique sat copiosa Romam missa sunt an. Chr. 1599. 23. Octobr. Romam etvero prius adventarat, nempe 7. Novembr. 1596. Didacus Alvarez, Bañezii consiliorum conscius & Procurator. Hic autem, favente Cardinali Alexandrino, Dominicani Ordinis, e quo fuerat ad Purpuram adsumptus, Protectore, obtinuit a Clemente, ut quamcito Molinae Concordia, simulque editi in 1. part. S. Thomae commentarii gravissimo peritorum examini subjicerentur. Ergo semel ac iterum severo examine discussae Molinae operum theses, utrobique ex illis plurimae notis variis a censoribus perstrictae sunt; sed quas tamen deinceps Jesuitae penitus vindicarunt.

His habitis, sinistrisque plurium opinionibus imbutus Pontifex in Molinae damnationem vehementer propendebat. Hinc quamcitissima in Hispaniam perlata fama, quod actum jam esset de Moliniana Concordia, brevi utpote Pontificio fulmine ferienda. Verum

enimvero non unum fuit quod tandem a praeconcepta damnatione Clementem absterreret.

Nimirum principio Maria, Maximiliani II. Imperatoris Augusta Conjux, datis ad pontificem literis 14. Novemb. 1598. ei Molinae Concordiam summopere commendavit, ob adprobationes, quas a Senatu Fidei Lusitanico, multisque Castellae Praesulibus & Academiis referebat. Deinde idem Molina libello supplici, per Cardinalem S. Susannae Calendis Januariis 1599. oblato Pontifici, eum deprecatur ut in Judicio audiretur, ipsique censurae, suis thesibus adfixae, quibus satis posset facere, traderentur. Insuper Cardinalis Bellarminus a Clemente rogatus proferre suum de controversia terminanda consilium; asseveranter respondit, rem esse gravissimam, & quae maturissima plurium annorum deliberatione egeret; praesertim cum ab utraque parte multa volumina conscripta fuissent.

Praeterea Cardinalis Perronius palam Clementi fassus est, quod si Molinae sententiam de concursu Gratiae cum libero arbitrio erroris damnatam proscriberet, sibi certus esset, omnes per Galliam, Germaniamque Calvinismi ac Lutheranismi Professores ejus definitioni applausuros, velut existimatae suorum dogmatum confirmationi. Idem postremo Pontifex in Molinianae Concordiae lectionem serio incumbens, alium penitus Molinam esse, quam jactabatur, plane comperit; ipseque manu propria nonnulla verba, & plures lineolas in eodem commentario ad marginem adscripsit [d].

His haud leviter permotus Clemens, de ulteriori examine, data utrique parti dicendi facultate, prudens deliberavit. Ergo jam absolutis privatis aliquot Dominicanos inter & Jesuitas coram Cardinalibus & Madrutio Quaestionibus, decrevit, sollemnes coram se ipso institui disputationes, quibus pars utraque sensum suum promeret, ac propugnaret. Et quidem absque mora summos utriusque Ordinis Rectores admonuit, ut eos ex suis familiis adsignarent, qui novas a se indictas controversias sustinerent. Peractae itaque sunt ejusmodi celeberrimae Controversiae, Dominicanis & Jesuitis magno ardore & ingenio, ut plurimum ex scripto, coram supremo Judice concertantibus. Quid vero singulas earum Actiones particulatim recenseamus? Sufficiat de illis haec adnotare, quae subjicimus.

I. Adnumerari ipsae consueverunt XLVII., ventilatae Seculo VI. Scholastico, ab an. Chr. 1602. die 17. Martii, quo prima celebrata est, adusque 1607.; nempe XXXVII. coram Clemente VIII. ac X. coram Paullo V., proximo Leonis XI. Successore.

II. Disputarunt pro Dominicanis *Didacus Alvarez*, & *Thomas de Lemos*; pro Jesuitis *Gregorius de Valentia*, *Petrus de Arrubal*, *Ferdinandus Bastida*: hispani perdocti omnes.

III. In XXXII. prioribus Disputationibus controversae sunt theses

(d) Rem diligenter, fideliterque refert *Livinus Meyer* in Hist. Controv. de Auxiliis lib. 5. cap. 53., prout nos testes sumus, qui librum ipsum in Generali Soc. Tabulario, ut ferunt, adservatum nuper evolvimus.

ſes plurimae, in Moliniana Concordia ſparſim adſertae; ac omnes illae quidem ab erroris nota ſtrenue vindicatae.

IV. In XXXIII. & XXXIV. pertractatum eſt de Scientia Media, ſeu quae reſpicit in mente divina actum liberum conditionate futurum.

V. In XXXV. de eadem diſputatum Scientia, ſcilicet abſoluto cuique divinae voluntatis decreto praefulgente.

VI. In XXXVI. & XXXVII. de Dei Scientia ac decreto, & de creaturae actibus comparate ad Praedeſtinationem.

VII. In XXXVIII. de quibuſdam XV. articulis: an videlicet ipſi eſſent S. Auguſtini in materia Gratiae doctrina?

VIII. In ceteris poſterioribus Phyſica Praedeterminatio Bañeziana plurimis momentis exagitata eſt.

IX. Poſt haec, auditis etiam Conſultorum qui Controverſiis quibuſque interfuerant, ſuffragiis, nihil tandem Paullus definiit; ſed & Molinianam Concordiam penitus intactam reliquit, & ceteras controverſas adſertiones libere impoſterum tenendas edocendaſque permiſit; ſevera tamen adjecta inhibitione, ne quis alterutram e controverſis doctrinis nota ulla carpere auderet: quibus an. Chr. 1611. ſuperaddita eſt Pontificia prohibitio, ne libri & ſcripta de Gratiae Auxiliis in lucem poſtmodum ederentur, niſi prius a ſacra Urbis Inquiſitionis Congregatione recognita fuiſſent. Hinc dixeris, utrumque Scholaſticum Syſtema tanto conatu controverſum, utpote deinceps probabile ſubſiſtens, victoriam retuliſſe [e].

Duo heic opportune ſubjicenda. Primum: eodem deinceps Seculo procedente, ut pax Scholis interturbaretur, paſſim earumdem Controverſiarum Acta Mſs., Jeſuitarum Parti nimium odioſa, nominibus Peñae, Lemoſii, Coronelli, Boſſutii, aliorumque Dominicani Syſtematis fautorum circumferebantur: immo & Bulla, qua Paullus V., uti muſſitabatur, Molinae Scientiam Mediam, ceteraſque ſententias condemnarat. Occurrit vero egregiis fallaciis, dolis & fraudibus S. Romana Inquiſitio, adſerens decreto, nomine Innocentii X. tunc regnantis producto an. Chr. 1654. 23. April., ejuſmodi ſcriptis, utpote apocryphis, nullam fidem adhibendam eſſe: immo potius ſuper praedicta de Auxiliis Gratiae Quaeſtione Paulli V. & Urbani VIII. decreta fore ad unguem obſervanda. Et heic obiter

(e) Haec, pluraque ap. *Livin. Meyer* in ſuis hiſtoriis Controverſiarum de D. Gratiae Auxiliis, quem plerumque ſequuti ſumus in plurimis, quibus ipſe ſimiles hiſtorias *Hyacinthi Serryi*, doctiſſimi Dominicani, ſaepe carpit, erroris aut ſuſpectae fidei convincit, critice emendat. Videſis ipſum *Meyer*, & plures de eodem argumento fideliter diſſerentes, e. g. *Gabriel. Henao*, *Ripaldam*, *Matthiam Borrull*, *Didacum de Quadros* ſub larvato nomine *Martini Ortizii*, *Duprè* in epiſtolis adverſus Thomiſmum triumphantem, conſcriptum à *Carolo Renato Billuart*, qui ibi & in Curſu Theologico part. 1. diſſ. 6. art. 6. cap. 8. nequicquam multis ex iis, quae de hac Controverſia adſeruimus, refragatur: quemadmodum, ni fallor, unicuique hinc Livini & inde Serryi, eorumque ſequacium Hiſtorias animo attento ac praejudiciis libero conferenti, diſcutientique notum erit.

ter mirari subit, hac nostra aetate nonneminem, alias accurati Critici nomine praeclarum, Acta MSS. memorata ut vera & legitima haud semel laudasse. Nescio equidem, quinam Critices canon eam laudem suadeat; ubi pro certo habendum est, decretum illud Romanum nonnisi post consultas, discussas & meditatas ex Romanis scriniis earum rerum, quae propalabantur, historias, emanasse.

Secundum: tametsi ex illis Controversiis sat aperta patuerit Scholasticis via ad solide disserendum de Gratia efficaci Auxiliante; plura nihilosecus fuere subinde usque modo Scholarum molimina, ut pro tanta expedienda difficultate, quae in Scholastice fere princeps habetur, aliter & aliter ejusdem Gratiae indolem exponerent & propugnarent. Plurimi de hoc argumento singularia systemata contexuerunt: e. g. I. Antiquiores *Augustinenses* cum *Sorbonicis Doctoribus* [*f*]: II. plures *Dominicani* cum *Caramuele*, *Albelda*, *Araujo* [*g*]: III. *Ludovicus Thomassinus* (*h*): IV. *Honoratus Tournelyus* [*i*]: V. *Edmundus Simonnet* [*k*]: VI. *Paullus Gabriel Antoine* (*l*): VII. Nova *Schola Augustiniana* ex *Henrico Noris*, & *Joanne Laurentio Berti* (*m*). Ea nos etiam cum laude commemorata & exposita confutabimus (*n*).

LXI. *Controversia de Unione Eucharistica adsumptiva, a Cardinali Cienfuegos evulgata.* CONTROV. VII. Ingeniosissimus *Albarus Cienfuegos*, quem *Centigneum* dixero, Hispanus, e Castella-veteri oriundus, Soc. J., Salmanticensis Academiae Doctor & Scholasticus Professor, Archiepiscopus & Abbas Montis Regalis, & Cardinalis, qui obiit an. Chr. 1739., hoc Seculo VII. Scholastico, an. Christi 1728. in celeberrimo Eucharistico Opere, praenotato *Vita abscondita*, Disp. VIII. edidit tanquam antiquo-novum de SS. Eucharistia Adsertum, prolixa, perdoctaque *Ludovici Belluga* Cardinalis Adprobatione confirmatum & communitum. Quod nempe Unio adsumptiva Christi Domini cum praeservide communicante sit primarius ejus augustissimi Sacramenti effectus; adeo, ut desinentibus sacramentalibus speciebus, permaneat in pectore Christi anima, adsumatque communicantis cor & spiritum unione quadam, ei simili, qua Angeli corpora, in quibus sese repraesentent, ab Scholasticis adsumere dicuntur. Porro in ea egregia Dissertatione nec pietatem, nec ingenium, nec solidam doctrinam, nec amplissimam omnis generis eruditionem desideraveris. Opus dixeris numeris omnibus absolutum; videlicet subtiliter excogitatum, dilucide propositum, amplissime probatum, oppido defensum.

Ad-

(*f*) Apud *Honorat. Tournely* in Theolog. praelect. ubi de Gratia & lib. arb. C. 17. & alibi.

(*g*) Ap *Phil. Aranda* in Schola Scientiae Mediae l. 3. n. 14.

(*h*) Ap. eumdem *Thomas*. t. 3. dogmat. Theolog. tr. 4. c. 18.

(*i*) Ap. eundem *Tourn*. tr. singulari de Gratia, parte dogmatica q. 5. art. 3. cap. 6.

(*K*) Ap. *Simon*. in Theologicis Institut. tr. 6. de Gratia Disp. 3. art. 9.

(*l*) Ap. ipsum *Antoi*. in Theol. Dogmatico-speculativa t. 4. ubi de Gratia c. 3. art. 4.

(*m*) Apud eundem *Berti* in Theol. Instit. t. 3. l. 14. c. 8. & 12. & in systemate Augustiniano Gratiae vindicato par. 1. in Praefat. & p. 2. D. 4. a Cap. 1.

(*n*) In Theol. Dogm. Schol. part. 3. tr. 1. l. 2. c. 1.

Adsertum istud Eucharisticum apud Hispanos Scholasticos haud vulgari plausu ut plurimum receptum est; ipsumque e cathedra Scholaribus, ac e suggestu fidelibus pervulgatum. Unus in illud calamum acuit *Thomas Madalena*, ex Ord. Praedicatorio, olim in Caesaraugustana Academia Theologiae Professor, qui an. Chr. 1730. opusculo, praenotato *Ludus Aestivalis circa fervorem igneum*, illud sat leviter, utpote ludens, nec raro eisdem, quae jam Author sibi objecerat, subtiliterque solverat, oppugnavit. Nonnihil incautos, minusque in acumine Scholastico gnaros haec opella commovit, nec parvos inter Scholas rumores peperit, ac simultates excitavit. Divisa tamen ingenia sunt, nonnullis Madalenam, plurimis Centigneum consectantibus.

Ex iis bini e Societate Theologi aperto marte, sed larvatis nominibus, eum Ludum geminatis editis voluminibus confutarunt. Nempe *Franciscus Rabago*, tunc temporis in Romano Collegio pro Hispania Scholastices Professor, postmodum Ferdinandi VI. Hispaniae Regis a confessionibus, sub nomine *Federici Granvosca*, & *Paschasius Agramunt*, olim Theologiae clari nominis Valentinus Magister, sub larva *Ascanii Perea & Hontemàr*: quibus addito juniorem eorundem consodalem, qui Centigneum exarata vindicavit apologia, Doctorum aliquot judicio prelo digna; sed quae tamen justis de caussis contecta pluteo conquievit. Illis reposuit cito Madalena uberius opusculum, inscriptum *Allegatio theologica & certamen Eucharisticum*, quod itidem alio in modum dialogi opposito *Ludovicus de Murcia*, Capucinus Theologus, ingeniose ac erudite perstrinxit. Nec ultra, quod sciam, certamen publicum protractum est. Porro ipse audivi, dum ebulliebat contentionis aestus, a Thomista Doctore, qui stabat a sententia Madalenae, opinionem Centigneam, utpote novam ac temerariam, statimac Author decessisset, a Vaticani fulmine percussam iri; verum multis abhinc annis usque modo Prophetae illius Oraculum fefellit eventus.

LXII. *Controversia de Norisiano Systemate, a Bertio & aliis innovata.*

Controv. VIII. Clariss. *Henricus Noris*, Veronensis, Augustinianus, in Pisana Academia Historiae Ecclesiasticae Professor, demum Cardinalis, qui ob. an. Chr. 1704. aetatis 73., scilicet hoc Seculo Scholastico VII., in suis editis Commentariis, praesertim in Vindiciis Augustianianis, ubi Scholasticos Theologos haud mediocriter sugillat, nonnullas protulit opiniones, quae Sapientes plurimos summopere commoverunt; quippe quibus Bajanismo & Jansenismo nimium illae favere videbantur. Hinc libellorum & apologematum offusa nubes, quibus ille tanquam Bajanus & Jansenista traducebatur.

Nec defuit qui parallela, quasdam Norisianas adsertiones cum Bajanis erroribus convenire demonstrantia, Romanae Inquisitionis Cardinalibus, ut illas configerent, nuncupavit. Norisius interea sua adserta tanquam Catholica strenue in adversarios tutabatur. Nec deerant pariter qui in tam acri contentione ipsum ardenter vindica-

carent, cum eximio *Francisco Macedo*, Minorita, eo temporis Pisano quoque Professore; *Annibale Riccio* Veneto; *Fulgentio Fosseo*, Augustinisno; aliis. Romam tandem delata caussa, graviorique examini semel iternmqne subjecta, Norisiana doctrina ab omni censura immunis penitus evasit.

Inde mirari non subit, ipsam postmodum nostra aetate nobiles quosdam Augustinenses ut sanam & ingeniosam propugnandam suscepisse. Et quidem eam vulgatis commentariis defenderunt duo ex ipsorum familia perdocti Theologi; *Bellelus*, Augustinensium olim Prior Generalis, in tr. theolog. super Bullam *Unigenitus*, & hoc aevo notissimus *Bertius*, Pisanus olim Ecclesiasticae Historiae Academicus Professor, in suis Institut. theologicis. Quin & illud prae ceteris Norisianum de Gratia efficaci systema, tanquam D. Augustino maxime consentanenm, tenacius propugnarunt: quod nempe Gratia per se efficax in statu naturae lapsae sit delectatio relative victrix, seu charitas, quae mechanica sua graduum intensione contrariam terrenae cupiditatis delectationem exsuperet. Ita totidem fere verbis idem *Bertius* tom. 3. l. 14. c. 8. n. 8. & 18. suae Theologiae, Romae, post accuratissimum plurium Censorum examen adprobatae, ae typis excusae.

Sed en iterum ad cruentas pugnas Scholastici plurimi conveninnt; utpote caussati, ejusmodi praesertim de Gratia systema tanquam paradoxon creatae libertatis inimicum, cum Jansenianо omnino consentire. Illud imprimis tanquam Jansenianae machinae fundamentum, ante Bertianam editionem, plurimis egregie convellerat *Tournelyus* [o] Cameracensem Archipraesulem, insigne Galliae decus, *Fenelonium* sequutus. Deinde Viennensis in Galliae Delphinatu Archiantistes, an. Chr. 1745., nullo adsignato Authoris nomine, urgentem vnlgavit apologiam, praenotatam *Bajanismus & Jansenismus redivivi in scriptis PP. FF. Belleli & Berti, Ordinis Eremitarum S. Augustini*. Insuper *D. Joan. Joseph Languet*, Senonensis Archiepiscopus, paullo ante an. Chr. 1756. Theologica opera Belleli & Berti documento qnodam, seu judicio pastorali damnavit. Praeterea ceterae Scholae, etiam tuentes Gratiam ex se efficacem, ac inevitabiliter victricem, Bertianum Systema acriter explodunt. Ut demum ceteros praeteream, ipsum editis scriptis speciatim confutarunt *Franciscus Ant. Zaccharias* (p), & *Joseph Carpani* [q], uterque S. J.

Enimvero & Bertius, & cum ipso alii suam doctrinam ab objectis telis vindicarunt. Primnm enim Bertius utriusque Gallicani Archipraesulis scripta commentariis totidem confutavit: scilicet Viennen-

(o) Tract. singulari de Gratia, parte dogmatica.

(p) Tom. 2. Histor. liter. Italiae l. 1. c. 2. n. 4. ac saepius ejusdem historiae decursu.

(q) Differt. de delectationibus coelesti ac terrena, ob graduum superioritatem trahentibus secum infallibiliter id quod magis delectat.

nensis apologema opere inscripto, *Augustinianum Systema de Gratia ab iniqua Bajani & Janseniani erroris insimulatione vindicatum*, sive &c. Romae 1747. ac Senonensis proscriptionem quadam sui Documenti *aequissima expostulatione*, Liburni 1756. Deinde, si eodem *Bertio* in primo suo laudato commentario sit fides, praeter Censores alios Romanos, multi Parisienses Doctores, ac inter ipsos, Cardinalis quispiam, suam doctrinam pridem adprobarant.

Insuper doctissimus *Boucatius* [r] Jansenianam inter & Bertianam doctrinam magnum interesse discrimen, conatu ardenti defendit. Ipsam denique nova Schola Augustiniana impune ac praefervide propugnat, promovetque. Quin immo ingeniose sustinet cum Bertio, Bajanum Systema inficiari possibilitatem purae naturae status, quod superna dona primitus Adae concessa, fuerint ipsi naturaliter debita, non autem propter Creatoris decentiam, ut ipsa cum Norisio argumentatur: tum unicum Jansenismi characterem esse, quod indifferentiae libertatem, & Gratiam sufficientem e medio tollat; a quibus tamen haec Schola penitus abhorret. Quocirca Bertiano-Norisianum Systema Catholico-Scholasticum vulgo audit; tametsi non rari sint, qui solidam ei, piamque probabilitatem pluribus, nec levibus quidem, momentis abjudicare contendunt.

Jam vero haud singularis alia e Scholasticis Controversiis maximopere memoratu digna inpraesentiarum occurrit.

Et haec de adumbrata compendio Scholastices Historia. Nec plura, ne bis in idem redeat sermo. Ipsam porro ceteris deinceps producendis uberius, ac nitidius illustrabimus.

(r) Tract. de Grat. Diss. 3. art. 4. sect. 2. §. 2. sub finem.

CAPUT II.

Scholastice perplurimis titulis commendatur.

ARTICULUS I. *Scholastices dignitas ex ejus Objectis, & muneribus.*

ANTA est hujusce sacrae Scientiae Dignitas, quae primo obtutu eam speculanti sese objicit; ut fere supparem non reperiat. Ipsam vero ex ejusdem met Scientiae natura & indole luculenter addiscamus, oportet. Cui nempe Objectum, quod directum vocant, Deus; & indirectum creaturae, qua divinum quidpiam sapiunt, protendunt, aut respiciunt: materia, doctrina sacra, ex revelatis veritatibus rite deducta, dialectica methodo digesta, subtilibus quaestionibus communita: finis varius; & fidei dogmatum sub momentis hinc inde verosimilibus elucidatio, qua illa creditu faciliora reddantur; & expositio Scientiae Religionis, quae e sacris dogmatibus, aut certis aliis principiis descendat; & subtilis ingeniorum exercitatio ad haeresum contra fidem cavillos data occasione revincendos.

II. *Scholasticis praelusit Augustinus.* Huic tam eximiae indolis Facultati cumprimis praelusisse videtur *Augustinus*, ob subtilissimam mentis aciem ingeniorum Aquila nuncupatus. Principio enim illam summopere commendavit Scientiam, *quae sua Doctrina fidem edisserat, gignat, nutriat, roboret, ac defendat* [s]; & ea quidem attributa, seu munera nemo unus sciens & prudens Scholastice abjudicaverit. Idem insuper mere speculativas de rebus supernis quaestiones, praeter alias de utroque Testamento fere ducentas, subtilioribus ingeniis tradidit ventilandas: quibus plane Scholasticis facem praetulit; adeo ut nonnemo jure dixerit, Augustinum, & Scholasticum, & Scholasticorum Antesignanum praefulsisse.

III. *Et praeluserunt generatim vetustiores Ecclesiae Patres.* Quid vero deinceps Dionysium Areopagitam commemorem, utrumque Cyrillum, Tertullianum, Hilarium, Athanasium, Hieronymum, Ambrosium, Basilium, ternos Gregorios, Cassiodorum, Isidorum Hispalensem, Bedam, Rabanum, Rupertum, Bernardum, Hugonem Victorinum, & priscos alios Patres, qui Scholastices Conditoribus praeivere? Singuli eorum in scriptis suis Disputationes speculativas, quibus fidei dogmata vel elucidarent, vel omnimodis communirent, aut obiter, aut ex professo ventilarunt: & ex ipsis quidem, quasi in unum doctrinae corpus methodice congestis, adspectabilis undequaque Scholastice enata est [t].

Neque

(s) Lib. 14. de Trin. c. 1.

(t) Eas Quaestiones passim allegant *Magister* in IV. libb. Sent., *S. Thom.* in Summa Theologica, & in Summa contra Gentiles, & in qq. disputatis, & alibi; ceteri *Scholastici*, ac fortasse prae ceteris luculentius *Suarez*, *Vazquez*, *Ruiz de Montoya*, *Petavius*.

Neque tamen haec sibi duntaxat nata, ut sterile germen, sed tanquam ingentis plurium Theologiarum prolis Genitrix fecundissima. Ipsa enim imprimis Ethicae seu Moralis Theologiae Mater extitit, Dux & splendor. Nec secus opinantur Docti quique ac Eruditi, cum *Francisco Antonio Zaccharia* [u]. Equidem a prioribus usque Ecclesiae Seculis haud alia habebantur pro dirigendis in Poenitentiae foro documenta, quam aliquot Poenitentialia, Ritualis quidam liber, certus Canonum Codex; quibus nempe continebantur plurium Summorum Pontificum, Conciliorum, Patrumque Canones & ritus pro injungendis delinquenti poenitentiis observandi [x]: ea tamen pene cuncta potius pro foro publico, quam pro secreto Poenitentiae sacramentalis inserviebant.

IV. *Scholastice Theologiae Moralis Mater & splendor.*

Etvero in tanta doctrinae inopia opem praesto tulere Scholastici praenobiles, utpote recentis Scholae methodo imbuti, luminibusque perfusi; omnium videlicet primo, ac Duce *Lombardo*, qui de praecipuis Theologiae Ethicae argumentis multa systematice disseruerat [y]. Nec vana loquor. Etenim si vel ipsum I. Seculum Scholasticum percurramus, non unus erit obviam ex primoribus Scholasticis Magister, qui in re morali perdocte mundum instituerit.

Imprimis autem *Bartholomaeus*, ex primaevis Scholastice alumnis in Academia Oxoniensi, & deinde Praesul Oxoniensis, scripsit Poenitentiale morale omnibus Sacerdotibus necessarium, ex SS. Patribus desumptum [z]. Deinde *Odo de Cheritona* seu *Ceritona*, ejusdem Academiae acutissimus Scholasticus, concinnavit Summam de Poenitentia, cum pluribus ad Decalogum & peccata lethalia pertinentibus [a]. Praeterea *Petrus* cognomento *Cantor*, Scholae Theologicae Parisiensis Rector, & Scholasticus celeberrimus, magnam Summam de Sacramentis exaravit [b]. Demum *Robertus de Flamesburia*, inter eosdem primaevos Scholasticos haud infimus, conscripsit Morale Poenitentiale IV. libris amplum & praenobile (c).

Ubi obiter adnotavero communem errorem plurium adserentium, primam omnium Moralis Theologiae Summam fuisse *Raymundinam*, quam nempe lucubravit *S. Raymundus de Peñafort* post an. Christi 1235., vita functus 1275.; cum constet ex nuper adsertis, alias longe prius fuisse ab Scholasticis concinnatas. Quod si istae latuerunt MSS. in Bibliothecarum scriniis saltem usque ad postremos annos Seculi proxime praeteriti, ut affirmare videtur *Oudinus*, scribens an. Chr. 1686., etiam Raymundina Summa latuit MS. usque

F 2 ad

(u) Dissertat. prolegomena praefixa posterioribus *La-Croixii* editionibus, & postremae Cl. *Alphonsi de Ligorio*, parte 2. historica cap. 6. n. 1.

(x) Eos adfert laudatus *Zacchar.* a cap. I.

(y) Praesertim l. 2. Sentent. a dist. 34. & l. 3. a dist. 35. & l. 4. a dist. 1. ad 42.

(z) Teste *Casimiro Oudino* in supplemento de Scriptor. Eccles. a Bellarmino omissis, ad an. 1180.

(a) Apud ipsum *Oudin.* ad an. 1184.

(b) Ex *Oud.* laudato ad an. 1197.

(c) Ap. *Oudin.* cit. Hos omnes supra commemoravimus Cap. I. ubi de Scholasticis I. Seculi.

ad an. Chr. 1603. quo primum typis excusa est [d]. Scholastici itaque in re morali Doctores Primicerii sunt.

Quod si pro ulteriore confirmatione ad posteriora Secula libeat tantisper divertere, perplurimos illa dabunt ex Schola Theologos, qui rem moralem commentariis illustrarunt. Perpauci plurium exemplo sunt *Alexander Alensis* (e) qui sane plurima eam rem spectantia luculenter stilo scholastico primus omnium disputavit [f]; *Robertus Sorbona*, Collegii Sorbonae Parisiensis Institutor, qui fl. an. 1230. (g); *Albertus Magnus* (h), *S. Thomas* (i), *S. Bonaventura* (k), *Franciscus Mayronius* (l), *Nicolaus Liranus* (m), *Henricus de Hassia* (n), *Joannes Gerson* (o), *S. Joan. a Capistrano*, percelebris Scholastices Magister, qui decessit an. Chr. 1456. (p), *Silvester Prieras* (q), *Thomas de Vio Cajetanus* [r]: quibus adde *absolutos* quosque Magistri & S. Thomae Summarum *Commentatores*.

Ipsi insuper Authores Theologi, qui Scholasticen Recentem & Novissimam excoluerunt, nova methodo, nervosisque pluribus regulis, disputationibus, authoritatibus, & momentis Theologiam Ethicam in optimo lumine collocarunt; & illi quidem praestantius, qui potissimum in Scholastice floruerunt: ut e. g. *Ludovicus Molina*, *Leonardus Lessius*, *Dominicus Soto*, *Gabriel Vazquez*, *Franciscus Suarez*, *Joannes & Thomas Sanchez*, *AEgidius Coninch*, *Carmelitae Salmanticenses*, cùm Scholastici, tùm Morales, *Ferdinandus a Castropalao*, *Joannes Delugo*, *Joannes Cardenas*, *Claudius La-Croix*, *Dominicus Viva*, alii pene innumeri. Hi nimirum mutuatis ab Scholastice splendoribus sunt Ethicae summum decus; & pro re morali, quam ipsi ad severiorem trutinam plerumque revocant, adscitis e Jure Canonico testimoniis, primi Duces, & Coriphaei, quos consulamus.

V.

Scholastice Theologiae Dogmatico-Polemicae, dialetica methodo digestae ac ordinatae Mater & altrix.

Nec absimili plane sensu atque splendore Scholastice nostra Theologiae Dogmatico-Polemicae, dialectica methodo digestae ac ordinatae dubio procul inclyta Parens est. Equidem *Magister*, *Alensis*, & *S. Thomas* primi sunt, qui perplures dogmaticas & polemicas quaestiones stilo soluto a Patribus confectas, Scholastica methodo concinnatas in Summis tradiderunt. Ipsos deinde multi Scholae Theologi imitati sunt in haeresibus sub eadem, vel paullo immutata methodo confutandis.

Sic,

(d) Ap. *Possevin.* in Appar. sacro in Raymundo de Peñafort.

(e) Summa de virtutibus, quam ipsi adscribunt *Bellarm.* de Script. Eccles. ad an. 1245., *Possev.* appar. sac. in Alexandro Alensi, *Wading.* de Script. Ord. Minor; refragante *Jacobo Quetif* Biblioth. Dominicana tom. 1.

(f) In Summa Theol. p. 2. & 3.

(g) Tr. de conscientia & confessione.

(h) Libro uno & Enchiridio altero de virtutibus.

(i) Qui Ethicam fere universam in Summa complexus est.

(k) Tract. de tribus ternariis peccatorum, de ratione confitendi &c.

(l) Tr. de virtutibus & vitiis capitalibus &c.

(m) In expositione X. Præceptorum &c.

(n) Tr. de regulis ad discernendum peccatum lethale a veniali.

(o) Tr. de contractibus &c.

(p) Speculum conscientiae &c.

(q) Summa casuum conscientiae.

(r) Summa casuum conscientiae in compendio.

Sic, e. g. confutavit insigniter Waldenses Ven. *Moneta*, Dominicanus, qui fl. circiter Chr. 1240., tum *Raynerius* ex eodem Ordine, qui fl. circiter Chr. 1254: convellit Saracenos, eorumque Alcoranum *Raymundus Martinius*, Catalanus, etiam ex Ord. Praedic., qui decessit circiter 1278.: confregit Armenorum errores *Richardus Radulphus*, Armachanus Archiep. & olim in Oxoniensi Academia Scholastices Professor & Cancellarius, qui ob. 1359: retudit ementita Graecorum, Nestorianorum, Jacobitarum, aliorumque infidelium dogmata *Raymundus Lullus*, Martyrio coronatus 1315. [Balearium opinione.]

Wiclefum insuper vix emergentem consimiliter oppugnarunt perplures Anglicani Scholastici ex Oxonii & Cantabrigiae Universitatibus, inter quos hi speciatim ad an. Chr. 1371. cum laude referuntur: *Joan. Mayronius*, *Richard. Lavinham*, *Joan. Kyningam Strodus*, *Guillelmus Ber o*, *Joan. Gascoin.*, *Simon Sotray*, *Thom. Ascheborn*, *Richard. Maydeston Galterus D ssa*, *Robert. Humbleton*, *Joan. Mark*, *Thom. Wynterton*, *Joan. Tyssigron*, *Galliel. Wodfordus* [*s*]. Ac ipsos quidem pugiles, nulli secundus, paullo post aemulatus est conterraneus alter Scholasticus, *Thomas Valdensis*, acerrimus Wiclefitarum & Hussitarum expugnator, qui ob. an. Chr. 1430. [*t*].

Quod si ad aetates Valdensem subsequentes orationem perducamus, plane frequentissimus est, quem ne quidem indicare vacat, Scholasticorum numerus, qui methodicis tractatibus adversus haereses, aut denuo emergentes, aut etiam debacchantes, Polemicam Theologiam locupletarunt. Exemplo nonnulli sint, & ipsi quidem praeclarissimi. *Alfonsus Tostatus*, Salmantinus Theologiae Doctor, & Abulensis Antistes (*u*), *S. Antoninus*, Florentiae Archiepiscopus (*x*), *Joan. de Turrecremata*, Cardinalis (*y*), *Francisc. Ferrariensis*, Bononiensis Scholasticae Professor, & Ord. Praedic. Magister Generalis (*z*), *Joannes Fischerus*, Episcopus Roffensis in Anglia, martyrii laurea insignitus an. Chr. 1535. (*a*), *Joan. Faber*, Episc. Viennensis in Germania, qui decessit 1541. (*b*), *Joan. Cochlaeus*, Germanus, qui ob. 1552. (*c*), *Guillelmus Lindanus*, Lovaniensis Theologus, qui decessit 1588. (*d*), *Robertus Bellarminus*, Italus, S. J., Cardinalis, qui Lovanio, ubi Scholasticen summo plausu sexennio docuerat, a Gregorio P. XIII. Romam evocatus, ab eo primus Magister praefectus est primae Con-

(*s*) Apud *Genebrard.* Chron. ad an. Chr. 1371.

(*t*) In Doctrinali fidei antiquae, Scholastica methodo digesto tomis III.

(*u*) Tract. contra Judaeos &c.

(*x*) In Summa Theologiae dogmatico-polemica sparsim.

(*y*) Tr. contra Hussitas & Bohemos. Summa de Ecclesia &c.

(*z*) In luculentissimis commentariis Summae S. Thomae contra Gentiles.

(*a*) Tr. contra 41. articulos Lutheri &c.

(*b*) In malleo haereticorum &c.

(*c*) Tr. contra Lutherum &c.

(*d*) In Panoplia evang. &c.

Controversiarum Cathedrae, quam idem Pontifex in Romano Collegio Societatis erexit (*e*). (*)

Quibus jure addito illos omnes, qui Scholasticis disputationibus Polemicam ex integro, seu magna ex parte commiscentes, hanc egregie praeditarunt: puta *Gregorium de Valentia*, *Vazquium*, *Suarezium*, *Thomam de Lemos*, *Didacum Ruyzium*, *Petavium*, *Thomassinum*, *Tournelyum*, *Simonnetum*, alios, quos sparsim recensemus (*f*).

Ita sane doctiores Theologi, Scholastices methodo, acumine, dialectica innutriti ac exculti, methodicam Polemicam invenerunt & illustrarunt: immo rariorem in ista excellentem videris, qui prius in illa non eminuerit, aut saltem plusquam mediocriter non profecerit: adeo ipsius Scholastice Fundamentum & Altrix est.

VI. *Scholastice Parens Theologiae Positivae seu Biblicae, Mysticae, ac Marianae, prout stilo ac methodo Scholasticis digestae sunt & concinnatae.*

At enim id ipsum Scholastice merito adscripserim & vendicarim quoad ternas illas Theologias; Positivam seu Biblicam, Mysticam, & Marianam, methodo ac stilo scholasticis digestas & concinnatas; prout in aliquot Academiis, privatisque Regularium, Secularium que Lyceis tradi pridem consuevere. Licet enim ipsae singulae a priscis Ecclesiae Patribus originem, & a Sapientibus aliis Recentioribus luminis plurimum acceperint; at scholasticum stilum, coördinationem, methodum in uno doctrinae corpore, vel systemate excogitando, tradendoque, cum clarissimis itidem incrementis, non nisi ab Scholastice, Virisque in ipsa peritissimis mutuatae sunt.

Itaque pro Biblica imprimis instituenda, multa sparsim dedere *Magister* in sua Epitome, ac *Alensis* in Summa, ubi de plurium Sacri Codicis textuum expositione disputant. Ac deinde pro Mariana nonnulla controvertit idem *Alensis* parte 3. Summae qq. 9. & 10.

At

(*e*) In Controversiis dogmaticis: ubi quae plurimi in sui temporis haereses controversa ediderant, in unum corpus digesta, Scholastica methodo primus vulgavit; insertis perpluribus Quaestionibus mere Scholasticis.

ADNOTATIO.

(*) ETiam inter Authores Scholasticos jure recensendus Bellarminus, qui sub an. 1576. ad finem Octobris in eodem Collegio initium docendi fecit. Conf. *Alegamb.* de Scriptor. Soc. in Bellarmino, & *Petram Sanctam* in vita Bellarmini, ubi addit insignem commendationem, quam *Gabriel Vazquez* de Bellarmini peritia in acutis etiam Scholastices quaestionibus publice fecit.

Et hinc obiter observare licet, quantum a vero aberret, Scholastice injurius, *Constant. Grimaldi*, ubi in responso ad primum Aletini Apologum pro Scholastice, cap. 217. & 218. quasi ex tripode definit, ad eam Controversiarum Cathedram, quam pro debellanda Haeresi institutam putat in Collegio Germanico, non aliquem ex primoribus Scholasticis, qui tum temporis eminebant, praeelectum fuisse, sed unum *Bellarminum*, in variis facultatibus, Scriptura, Patribus & Linguis versatum. Ipsum ergo, vel dolo, vel inscitia subticet, etiam in Scholastice summa laude versatissimum.

(*f*) Infra Cap. IV. in postremis Seculis Scholasticis ex Syllabo III.

At infimal pro tribus hisce Theologiis prae ceteris copiosius ac luculentius *Angelicus Doctor* in Summa quasi fundamenta jecisse videtur, ubi secundum uniuscujusque materiam Quaestiones accomodas scholastice disputavit. Videlicet pro Biblica disseruit Parte I. de Sacrae Scripturae metaphoris, sensibusque q. 1. art. 9. & 10., ac de pluribus Sacrosancta Biblia concernentibus passim. Pro Mystica seu Arcana, Parte 2. 2. a q. 171. ad 182. de donis gratis datis, tum de vita contemplativa, & activa. Pro Mariana, Parte III. a q. 27. ad 30. & insuper q. 35. de SS. Virginis mysteriis, donis, attributis, virtutibus : & haec omnia absoluti quique Summae Commentatores persequuntur, elucidant, amplificant.

Sed & alii deinceps perinsignes e Schola Theologi eas singulas praenobilibus Regularum, disputationum, acuminum accessionibus, aut quasi denuo erexerunt, aut erectam nobilitarunt. Quid Lectorum fastidio amplissimos singulorum syllabos heic contexam? perpauci plurium exemplo satis sunto.

Equidem Biblicam illustrarunt *Alphonsus Tostatus* [g], *Sixtus Senensis*, Dominicanus, qui ob. 1569. [h], *Joan. Driedo*, Lovaniensis Theologus Professor, qui fl. 1540. [i], *Benedictus Pererius*, S. J. in Romano Collegio Scholastices Professor, qui decessit 1610. [k], *Alphonsus Salmeron*, S. J. & C. Tridentini Theologus, qui ob. 1585. [l], *Joan. La Haye*, Minorita, qui fl. 1660. (m), *Joseph Maria de Turre*, Dominicanus, Theologiae Magister, qui fl. 1711. [n], *Didacus de Quadros*, Complutensis Scholastices Professor [o].

Mysticam exornarunt *Henricus de Langenstein*, Augustinianus, Academiarum Sorbonae, & Viennae in Austria Scholasticus Professor [p], *Joannes Taulerus*, Dominicanus, clarus Theologus, qui fl. 1350. (q), *Joan. Gersonius*, [r], *Henricus Harphius*, Belga, Minorita, Paulli P. II. Theologus an. 1470 [s], *Philippus a Ss. Trinitate*, Carmelita Excalceatus, denatus 1671. (t), *Michael Godinez*, in Mexicano SS. Petri & Paulli Societ.J. Gymnasio praeclarus Scholastices Professor, qui decessit ante 1681. [u], *Emmanuel Ignatius de la Re-*

(g) Permultis Quaestionibus in Pentateuchum &c.

(h) Bibliotheca Sancta in VI. libris prioribus, & alias.

(i) Lib. de Ecclesiasticis Scripturis & Dogmatibus.

(k) Disputationes criticae in Genesim, Danielem &c.

(l) Tom. 1. de Prolegomenis & reliquis tomis 11. qq. Evangelicarum.

(m) In Prolegomenis ad Bibliam Maximam.

(n) Institut. ad Verbi Dei scripti intelligentiam, tomis IV.

(o) Palaestra Biblica tom. IV.

(p) De Contemplatione & anima contemplativa libri II. &c.

(q) De novem rupibus sive gradibus christianae perfectionis &c.

(r) Tr. de mystica Theologia speculativa, & de mystica Theologia practica, & de elucidatione Scholastica mysticae Theologiae &c.

(s) Mystica Theologia lib. III.

(t) Summa Theologiae Mysticae ad mentem SS. Patruum, praecipue Thomae, Teresiae, & Joannis a Cruce.

(u) Praxis Theologiae Mysticae, vere aurea.

Ia Reguera S. J., Vallisoletanus Scholastices Professor, qui vitam degebat 1727. [x], *Joseph a Spiritu S.*, Boeticus, Carmelita Excalceatus, fato functus 1739. [y].

Marianam locupletarunt, ut fere innumeros praetermittam, *B. Albertus Magnus* [z], *Henricus Gandavensis* [a], *Nicolaus de Nisse* (b), *Petrus Canisius*, Belga, conspicuus S. J. Theologus, qui decessit 1597. [c], *Martinus Becanus* S. J. (d), *AEgidius a Praesentatione*, Augustinensis (e), *Franciscus Guerra*, Hispanus, Minorita, Episc. Gadicensis, qui fl. 1659. [f], *Theophilus Raynaudus*, S. J. [g], *Georgius Rhodes*, S. J. (h), *Silvester Saavedra*, Hispalensis, Mercedarius, qui fl. 1620. [i], *Joan. Cardenas*, S. J. qui fl. 1660. [k], *Jacobus Platelius*, S. J. (l), *Franciscus Bonae-spei* Carmelitanus, Lovaniensis Academiae Scholasticus Professor, qui fl. 1665. (m), *Thomas Francès de Urrutigoiti*, Minorita, Episcopus Barbastrensis, ni fallor, qui fl. 1653. [n], *Christophorus de Vega*, S. J. [o], *Franciscus Garau*, Gerundensis, S. J., Barcinonensis Scholastices Professor, qui fl. 1670. [p], *Didacus de Quadros* (q), *Nicolaus Segura* [r], *Benedictus Plazza* (s), *Carolus del Moral* O. M. complutensis Theologus, qui clar. 1740. (t), *Virgilius Sedlmayr* Ord. Bened. (u).

Haec ergo non ullis intermoritura seculis digna laus Scholastices; quod nempe quantumcumque utiliter ac gloriose quintuplex haec Theologia inservierit, & pro dirigendis moribus ac conscientiis, & pro debellandis haeresibus, & pro exponendis Sacris Bibliis, & pro dignoscendis vitae Mysticae arcanis, & pro Ss. Deiparae laudibus exornandis; id omne Scholastice, tanquam earum Parenti ac Illustratrici referamus acceptum.

VII. *Magna Ecclesiae* — Neque vero minima est, quae Ecclesiae utilitas provenit ab Scholasti-

(x) Commentarii Scholastico-mystici in Theologiam mysticam Godinezii, tomis II fol. praegrandibus.

(y) Cursus Thologiae Mystico-Scholasticae, tomis VI.

(z) Tr. de laudibus Ss. Virg. libris XII.

(a) Quodlibeto 15. quaest. 13.

(b) In Theol. Sholast. tr. 4. p. 1. a cap. 249. ad 252.

(c) Lib. de laudibus Deiparae.

(d) In Summa Scholastica tr. de Incarnat. Verbi cap. 28.

(e) De Immaculata Deiparae Concept. libris IV.

(f) De Ss. Deipara Scholasticae Dissertationes, tomis II. fol.

(g) In vii. operum tomo, Diptycha Mariana part. 1.

(h) In Theol. Scholast. tom. 2. tr. 8. Disp. unica de Deipara.

(i) De sacra Deipara Scholastice tomo 1. fol.

(k) Geminum sidus Mariani diadematis.

(l) In Synopsi Theologiae Scholasticae p. 2. c. 2. §. 3. a. 0. 65.

(m) Visio Eliae de Immaculata Conceptione &c.

(n) Certamen Scholasticum pro Deipara tomis III. fol.

(o) Teologia Mariana Scholastica, tomis II. fol.

(p) Deipara elucidata tom. 1. fol.

(q) Tract. de Verbi Incarnatione: ubi plenissime de Ss. Deipara.

(r) In Disput. selectis Scholasticis tomo I. tract. 1.

(s) In Caussa Immaculatae Conceptionis Deiparae.

(t) In Fonte illimi Theol. Marianae Schol. tomis II.

(u) In Theologia Mariana.

lastice, ob sacrorum dogmatum, quam ista perhibet, explanationem. Equidem mera Fidei dogmata, quae ex munere suo Dogmatico-Polemica Theologia adserit, urget, ac vindicat, Scholastice ex proprio instituto quaestionibus suis amplissime explicat, nitideque elucidat. Illa nimirum mysteriorum fidem unice respicit; haec autem eorumdem intelligentiam, &, quantum fas est, penetrationem: illa fidem gignit; haec ipsam nutrit, roborat, illustrat, amplificat: efficit illa ut credas; haec ut quae credis capias, ac lubentius teneas.

utilitas ab Scholastice, ob sacrorum dogmatum, quam haec perhibet, explanationem.

Porro illa docet fundatissime, e. c. Divinarum Personarum Trinitatem, Verbi Incarnationem, realem Christi Domini in Ss. Eucharistia praesentiam; at nec ultra progreditur: haec vero, suppositis jam fide certa Mysteriis, fuse exponit Personarum identitatem, distinctionem, subsistentias, processiones, relationes, ceteraſque proprietates; tum Hominis-Dei libertatem, meritum, sanctimoniam, titulos, ceteras theandricas dotes; modum denique, quo Christus sub speciebus Eucharisticis continetur, vitam, qua fungitur, effecta quae digne accedenti liberaliter impertitur.

Ex iis profecto non pauca ut certa ab Scholasticis vulgo habentur, uti proxime a revelatis deducta; plurima vero, quae longius a traditione distant, in mera opinione sita sunt, nec raro inter eosdem acriter controversa: verum quid amabo plus certum expetas, ubi nec a Fide, nec ab evidentia, nec a communi Doctorum sensu ullum pro adserto suppetit testimonium? *Si jam Fidelis*, perscite inquiebat *Augustinus (x), rationem poscat, ut quod credit intelligat, capacitas ejus intuenda est, ut secundum rationem redditam sumat fidei suae quantam potest intelligentiam*: Theologo igitur adnitendum est, ut de creditis arcanis, pro auditorum captu, quantam possit ingerat intelligentiam: quid vero si certum non faveat documentum? nefas ne dixeris probabili, seu gravi ratiocinio uti?

Et vero ex laudati *Augustini* regula (y) *de credendis nulla infidelitate dubitemus; de intelligendis nulla temeritate adfirmemus: in illis authoritas tenenda est; in his veritas exquirenda*: dum ergo Scholastici ad intelligentiam Mysteria versant; sat erit nihil de illis temere, vel absque gravi fundamento adfirmare, ac in ipsis opinionum ductu veritatem exquirere: subindeque satius erit auditoribus Scholastica ejusmodi adserta tanquam graves, piasque opinationes animis retinere.

VIII.

Potissima Scholasticorum authoritas. Scholastices dignitatem summopere extollit.

Quin & aliud gravissimum pro Scholae Theologia momentum minime praetereundum. Et ipsum quidem a potissima Scholasticorum Doctorum authoritatae petitum, quae non raro in sacrae Traditionis partem adsciscitur. Equidem ubi in fidei seu morum materia concors est omnium Scholae Theologorum sententia, haec vel fidei proxima jure existimatur; adeo ut illam absque piaculo ut mini-

(x) Epist. 122. ad Consentium. (y) Lib. 9. de Trinit. c. 1.

minimum ausus temerarii, proximique haeresi rejicere nefas sit; Sicut enim per vetustiores Ecclesiae Patres, etiam aliquando Modernos ac recentissimos, qui Ecclesiam sua doctrina paverant, divinarum revelationum traditio adservata est; ita posterioribus temporibus per Scholae Theologos, tanquam per Ecclesiae Doctores ipsa est illibata penitus custodita.

Nec enim alios postremis hisce Seculis Doctores habuit Ecclesia, quam aut Scholae Magistros, aut alumnos in Schola enutritos, aut alios, qui in rebus gravioris momenti circa fidem & mores Scholae Praeceptorum sensa, doctrinamque sectareutur. Hoc sensu *Remigius Autissiodorensis*, qui vitam degebat an. 880., Ecclesiam alloquebatur illo Davidico effato, *pro Patribus tuis nati sunt tibi filii*, ps. 40. 17., *quia*, ut ipse explanabat in Psalmorum Commentariis ad hunc locum, *pro Apostolis nati sunt Gregorius, Augustinus & ceteri plures*: quibus & nobis adjicere licet; *quia pro Gregorio, Augustino, ceterisque Sanctis Patribus nati sunt Lombardus, Alensis, Albertus, Thomas, Bonaventura, Scotus, aliique Scholastici*.

Sunt etenim Scholae Theologi *Doctores* illi, quos ex Ephes.4.11., praeter Apostolos, Prophetas, Evangelistas & Pastores, dedit Ecclesiae Deus, eam in vera fidei, morumque scientia contra quosvis doctrinae errores erudituros: divinam vero Providentiam dubio procul spectat, nunquam sinere, eos Doctores, ubi una articulum tanquam fidei, seu morum dogma certum edocent, una omnes errare; esto ob fines suos, Doctores nonnullos, ac etiam Pastores saepe alias errasse permiserit.

Nec insuper το *qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit* ex Luc. 10. 16. ad primos duntaxat Theologos, aut Apostolos Christus retulit, sed ad Doctores etiam in Ecclesia futuros, saltem ubi uno omnium consensu, producto dogmate in scientia & doctrina oves pascerent: quisquis igitur ejusmodi Scholasticorum despicit dogma, & Christum ejusque doctrinam despicit temerarius, haeresique proximus. Hinc scite apud nonneminem ortum duxere Wiclefi, Lutheri, Calvini & adseclarum haereses, ex despectu scilicet Scholasticorum, ipsorumque doctrinae; hac enim contempta, facile in antiquae Traditionis, Patrum, Conciliorum, Sacri Codicis authoritatis contemptum prolapsi sunt. Adeo nequit esse minima Scholae authoritas, quam nemo absque fidei discrimine parvi pendere possit. Mitto cetera, quae de hoc argumento fuse, nervoseque alii persequuti sunt, cum *Melchiore Cano* (z), *Dominico Bañez* (a), *Francisco Annato* (b).

IX. *Summa apud* Merito quidem ex hucusque praelibatis tanta apud Christi Ecclesiam Scholastices Authoritas, tantaque de Theologicis Scholarum meri-

(z) De locis Theol. l. 8. c. 4. concl. 3.

(a) In I. p. S. Th. tom. 1. q. 1. art. 8. concl. 2. & 3. versus finem.

(b) In catholica Disceptatione de Ecclesia praesentis temporis.

meritis existimatio! Porro a Lombardiana aetate ad usque labentis Seculi Scholastici V. finem, una haec in totius Latini & Catholici orbis Scholis Theologia obtinuit; nec nisi Scholastici, Theologi jure ac consuetudine audiebant; nec aliis prima Ecclesiae erudiendae, propugnandaeque cura committebatur.

Christi Ecclesiam Scholastices Authoritas, ac de Theolog. Scholas meritis existimatio.

Ipsis Dignitates sublimiores decorandae, perpetuum Sacri Palatii Pontificii Magisterium obeundum, S. Fidei Inquisitionis Tribunalia administranda demandabantur. De perantiqua Romanae Curiae consuetudine, quod Scholasticos spectat, haec protulit *Joannes Bachonius*, qui fl. Seculo Scholastico III. an. Chr. 1346. (c) *Modus Curiae Romanae est, quod Ecclesia ea, quae in dubium, vel errorem versa fuerint, & per Theologos exquisite disputata fuerint & determinata, eorum sententiam Decreto & Statuto confirmet, ut patet de Summa Trinitate & Fide catholica* cap. *Damnamus* &c. Quin & ipsi, quod caput est, ab Scholastico pulvere ad sacros Synodorum consessus, quibus interessent, doctrina & eruditione illustrandos, perpetuo advocati sunt. Ecquis vero singula hocce postremum caput concernentia edisserat, quin pene sit infinitus? Paucis dixerim quae Historia summo cum Scholastices, ejusdemque Alumnorum decore contestatur.

X.
Romana Curia in negotiis spectantibus Religionem stat a sententia Scholasticorum.

Principio Gregorius X. in maximum Concilii *Lugdunensis II. Oecumenici*, Seculo Scholastico II., an. Chr. 1274. 7. Maji coacti, decus & praesidium, duo ad ipsum potissima Scholastices Lumina, Angelicum *Thomam*, & Seraphicum *Bonaventuram* arcessivit: tametsi ob praematuram utriusque mortem, saltem quod Angelicum spectat, consilium optimum penitus sine suo fructu fuit.

XI.
Gregorius P. X. in maximum decus & praesidium Concilii Lugdunensis, in illud Scholasticos Thomam & Bonaventuram arcessit.

Deinde Seculo Scholast. III. in *Oecumenico Viennensi*, an. Chr. 1311. 1. Novemb. inchoato, quo, praeter alia, gravissima Templariorum Caussa decreta est, Fraticellorum haeresis profligata, & gratiae informantis, una cum supernis Virtutibus in Baptismate infusio, ut probabiliori Patrum, Modernorumque Theologorum opinioni conformior, definita; primas absdubio quoad doctrinae authoritatem partes egit praeclarissimus ille *Scholasticus Durandus a S. Portiano*, eo temporis Aniciensis Antistes.

XII.
In Viennensi Concilio, quoad doctrinae authoritatem primas partes egit Durandus.

Insuper Seculo Scholast. IV. in *Oecumenico Constantiensi*, quod an. Chr. 1414, 5. Novemb. coeptum est, quid non egerunt Scholastici quoad decreta fidem, moresve spectantia? Immo quid, quaeso, sacer Antistitum coetus definiit, quod primum ab Scholasticis in privatis consessibus ventilatum non fuerit atque decisum? Iidem ipsi, inter quos eminebant notissimus *Gersonius*, necnon *Jo. Zacharias*, subtilissimus Augustinensium Scholasticus, & *Martinus de Praga*, frequentibus exactis consultationibus, multis editis commentariis, plurimis declamationibus recitatis, Venerandos Patres, praeter alia, induxerunt, ut sententiam ab Oxoniensis, Pragensis, ac Parisiensis Academiarum Scholasticis in plurimos Wiclefi errores latam confirma-

XIII.
In Constantiensi Scholastici pene summam rerum spectantium religionem procurarunt.

(c) In 4. Sent. dist. 2. q. 4. art. 5.

firmarent; utque novae adversus eundem Wiclefum, Joannem Hussium, Bohemos adseclas, Hieronymum Pragensem sententiae sponte subscriberent.

XIV. *In Basileensi Scholastici Bohemorum errores propalam expugnarunt.* Tum etiam eodem Scholast. Seculo in *Basileensi*, an. Chr. 1431. 7. Decembr. congregato, Scholastici egregii, qui cum celeberrimo *Turrecremata*, Apostolici Palatii Magistro, tum intererant, theses IV. dolosas & erroneas, quas Bohemorum Oratores retulerant, & tanquam fidei dogmata venditabant, disertis, invictisque declamationibus confutarunt. Nimirum adversus primam declamavit octo diebus coram Synodo *Joannes de Ragusio*, Dalmata, ex Ord. Praedic., postmodum Argensis Episcopus & Cardinalis: contra secundam quatuor diebus *AEgidius Carlerius*, Collegii Navarraei Parisiensis socius, plurium operum Author: contra tertiam tribus diebus *Henricus Kalteisen*, Dominicanus, apud Coloniam fidei Quaesitor, & deinceps Nidrosiensis & Caesareensis Archiantistes: contra quartam tribus aliis diebus *Joannes de Polemàr*, Archidiaconus Barcinonensis & Apostolici Palatii caussarum Auditor (*d*).

XV. *In Florentino Scholastici subdolos Graecorum errores evicerunt.* Praeterea Seculo eodem Scholast. in *Oecumenico Florentino*, Ferrariae coepto an. Chr. 1438. 8.Octobr., & Florentiae continuato ac absoluto 1439. 24. Mart., Latini Scholastici frequentibus, nervosisque, tum privatis tum publicis de re polemica concertationibus cum Graecis, illud omnibus optatissimum summa cum laude obtinuerunt: ut nempe Graecam Ecclesiam a Romana Latina tamdiu dissitam, cum ista, saltem quoad fidei dogmata, sollemni nexu reconciliarent. Celebriores vero Scholastici (ut alios insignes Praesules praeteream) adversus doctissimos Graecos coram Synodo Concertatores, ii cum nominis fama recensentur. *Petrus Perquerius*, Minorita; *Joannes de Sancto Thoma*, Augustinianus; *Joannes de Monte Nigro*, Ord. Praedicatorum in Lombardia Provincialis, qui ceteris frequentius, subtiliusque disputavit; propterea vulgo *Theologus* antonomastice salutatus.

XVI. *In Tridentino Scholastici adversus emergentes haereses declamarunt, & ad sacra statuenda dogmata mirifice juverunt.* Demum Seculo Scholast. V. in *Oecumenico Tridentino*, omnium celeberrimo, Tridenti coepto an. Chr. 1545. 13. Decembr. & 1563. 4. Decembr. terminato, frequentissimo eorum numero, qui intererant, scilicet & Patrum Majorum, seu Episcopali vel Cardinalitia dignitate fulgentium, & Patrum Minorum seu Theologorum Conciliarum, maxima ex parte Scholastici erant egregii & acutissimi: e Schola prodierant, Scholasticen cum laude excoluerant, ejusque principiis, phrasibus, methodo innutriti, solidam in disputando subtilitatem retinebant.

Hi ergo e Schola Viri, quos ex omni gente ac populo Latino catholico pene centenarios dixeris, tot consultis, pronuntiatis, editisque

(*d*) Integras Kalteisenii & Polemaris Orationes primus ex Mss. edidit *Henricus Canisius* in antiquae Lectionis tomi IV. parte II.

tisque fidei definitionibus, quot ejusdem Synodi Acta, germanaeque historiae praeferunt, haereses pene cunctas debellarunt & proscripserunt; adeo ipsi alterum ex praecipuis Scholastices finibus, ab speculatione ad praxim perscite descendentes, obtinuerunt. Videlicet Minores Patres in privatis consessibus materias sibi propositas hinc inde maturo examine ventilatas decidebant; addentes saepenumero in decisionum confirmationem, & commentarios editos, & publicas Dissertationes coram Synodo recitatas: quibus deinceps omnibus auditis, Patres Majores in generalibus sessionibus fidei, morumque decreta inerranter pronuntiabant. Haec e Schola Theologi, & in publicis Academiis, & in privatis Regularium Gymnasiis innutriti ac exculti.

XVII. *Recensentur aliquot e clarioribus Theologis Scholasticis, qui Tridentino praecipua nominis laude interfuere.*

Jam vero ex iis Patribus, quod Minores seu Theologos Conciliares spectat, nonnulli speciatim singulari apud Synodum doctrina & eruditione floruisse feruntur. Ex. gratia *Jacobus Lainez*, hispanus, secundus Societatis Jesu Praepositus Generalis, ut plura praeteream, tribus continuis horis e sublimiori suggestu de Ss. Missae sacrificio peroravit (*e*). *Petrus Joannes Villetanus*, hispanus, Barcinonensis Episcopi Theologus, plures, perdoctasque Dissertationes dogmaticas coram Synodo pronuntiavit. *Joannes de Ludeña* Matritensis, Dominicanus, Theologus Doctor, Seguntini Episcopi Procurator, coram Patribus recentes Lutheranos coelibatum fastidientes egregia oratione perstrinxit. *Joannes Baptista Burgos*, hispanus, Valentinae Academiae Doctor Theologus & J. C., habuit ad Patres pereruditam Orationem de quatuor extirpandarum haereseon praecipuis remediis.

Petrus Fontidonius, hispanus, Salmanticensis Doctor, deinceps Albae Archidiaconus, pluribus singularis ingenii, doctrinae, eruditionis, acuminis, eloquentiae specimen dedit; dignus propterea cui, ex Synodi sententia, una cum *Michaele Medina*, Minorita, Pius IV. & Pius V. praescripserint ut adversus Magdeburgensium Centurias, quae tum octo prodierant, calamum sumeret, acueretque. [*f*]. *Gaspar Cardillus Villalpandus*, hispanus, Theologus Pontificius, praeter alia, inter Conciliares disputationes edidit gravissimam Apologiam Indictionis Concilii Tridentini, a Pio P. IV. constitutae, adversus Joannem Fabricium Montanum, a Patribus summo plausu receptam (*g*).

XVIII. *Referuntur non-*

Quanti vero fuerint perplurimi alii e Scholasticis Tridentinis, ex vulgatis eorumdem conjicito lucubrationibus, quibus deinceps ut

(*e*) Apud *Biner* in apparatu eruditionis p. 3. c. 4. n. 159.

(*f*) Fontidonii opera, una cum eorum judicio & Authoris vita prelo propediem committet, novus Editor, Cl. V., plurium probatissimus Author, Cervariensis Civis & *Dr. Franciscus Xavier Elias*, Barcinonensis S. Philippi Nerii Congregationis Presbyter.

(*g*) Plura dabunt ejusdem Synodi historiae ap. *Pallavicinum*, *Espencaeum*, *Labbeum*, *Martaeneum*, *Petrum Maroleni*, *Coletum*, *Mansium*.

nulli ex Tridentinis Scholastici, qui praeclaros de re polemica commentarios publici juris fecerunt.

ut plurimum afflictam haeresibus Ecclesiam sublevarunt. Quid singulos recenseam? exemplo sint quos subjicimus.

Melchior Canus, hispanus, ex Ord. Praedic., (*h*), *Ambrosius Catharinus*, Senensis, Minorensis & Compsanus Antistes, ex eodem Ord., qui ob. 1554. (*i*), *Alponsus de Castro*, hispanus, Minorita, qui decessit 1558. (*k*), *Ruardus Tapperus*, jam laudatus (*l*), *Petrus de Soto*, Cordubensis (*m*), *Franciscus Vita Polynsbius*, Siculus, Minorita Conventualis, qui fl. 1564. (*n*), *Franciscus Horantius*, hispanus Minorita, qui clarebat 1565. (*o*) *Franciscus Sonnius*, Belga, Doctor Lovaniensis, & Antuerpiae Praesul, qui ob. 1574. (*p*), *Jacobus de Paiva de Andrada*, Lusitanus, qui decessit ante 1578. (*q*), *Stanislaus Hosius*, Polonus, Episcopus Varmiensis, Cardinalis, ac Tridentini Praeses, vita functus 1579. (*r*), *Michael Medina*, hispanus, Minorita, qui ob. circiter 1580. (*s*), *Alponsus Salmeron*, jam laudatus; *Franciscus Turrianus*, hispanus, S. J. vita functus 1584. (*t*), *Gaspar Casal*, Lusitanus, Augustinensis, Conimbricae Antistes, qui fato cessit 1585. [*u*], *Claudius Sanctesius*, Gallus, Episcopus Ebroicensis [*x*], *Andreas Vega*, hispanus, Minorita, fato functus 1560. [*y*]

XIX. *Scholastice Ecclesiae Propugnaculum & Praesidium, praesertim in Sacris Conciliis.*

Haec itaque Scholae Theologiae Authoritas, quam non unquam Christi Ecclesia reverita non suspexit: hic Scholastices fructus, quae adversus Ecclesiae hostes leones parturit, lactat, innutrit. Neque vero quoad ceteras particulares Synodos iis multum similia non repereris testimonia, qui uberiora Chronica de Conciliis evolveris. Semper enim & ubique Scholastice nostra Ecclesiae Propugnaculum, & Praesidum fuit.

XX. *Scholastici adversus impios errores mirifice saepenumero egerunt.*

Quod si id ipsum, adeo multis hucusque demonstratum, pluribus libeat confirmari; ad ea brevi periodo orationem convertamus, quae Scholasticae aliquot Academiarum Facultatis consulto, seu decreto, pro nitore fidei, pietatis, morumve dogmatum retinendo, saepenumero constituta sunt. Ac ne videamur historias contexere, paucula perplurium exemplo sufficiat delibare.

XXI. *Scholastici Parisienses zelo catholicae doctrinae ac puritatis e-*

Primum equidem Scholastica *Facultas Parisiensis* singulis quibusque Seculis praecipuos erumpentes errores editis Statutis perstrinxit; nec raro errones quoquo modo ad se spectantes ad revocationem coegit. Nimirum. Seculo

(*h*) Tractat. aureus de locis Theologicis.

(*i*) Libri V. adversus Martinum Lutherum &c.

(*k*) Adversus omnes haereses libri XIV. &c.

(*l*) Explicatio circa dogmata controversa, cum objectionum solutionum tomi II. fol. &c.

(*m*) Tract. contra Joan. Brentium &c.

(*n*) Tract. de Eucharistica Veritate &c.

(*o*) De locis catholicis adversus Calvinum.

(*p*) Tract. VII. de VII. Ecclesiae Sacramentis &c.

(*q*) Orthodoxarum explicationum libri X. &c.

(*r*) Confutatio Prolegom. Brentii &c.

(*s*) De recta in Deum fide lib. VII. &c.

(*t*) Libri adversus Sadeelem, Andream Volanum &c.

(*u*) De Coena & Calice Domini libri III. &c.

(*x*) Repetitiones de rebus Ss. Eucharistiae controversis &c.

(*y*) De Justificatione lib. XV. &c.

Seculo II. Scholaſtico proſcripſit errorem *Almarici*, Carnotenſis, ſuae Academiae Scholaſtici [z]: tum binos alios cujuſdam *Guillelmi* Franciſcani: decem denique ab *Authore Anonymo* Pariſiis evulgatos (*a*). *zaeſtuantes, errores plurimos proſcripſere.*

Seculo III. damnavit ſuperſtitionis multos errores denno exortos [*b*]: deinde quoſdam articulos, a *Joanne de Mercuria*, Ciſterncienſi, propoſitos (*c*); alios a *Nicolao de Ultricuria* (*d*); alios a *Guidone* Auguſtiniano [*e*]; alios a *Joanne de Calore* [*f*]; alios a *Dionyſio Soulechat* (*g*); alios a *Joanne de Monteſono*, Dominicano (*h*): impias tandem Wiclefi theſes, in Anglia pervulgatas, reprobavit (*i*).

Seculo IV. confutavit plura, quae de Tyrannicidio inepte effutierat *Joannes Parvi*, Pariſienſis Theologus (*k*), paullo poſt, Petro Alliacenſi, & Gerſone procurantibus, a Conſtantienſi Concilio nota haereſeos inuſta: tum nonnulla in Eccleſiae poteſtatem prolata a *Joanne Sarraceno* (*l*): alia itidem a *Joanne Angelo* adſerta (*m*).

Seculo V. *Lutheri* dogmata ab eodem Haereſiarcha ad Facultatem emiſſa, tanquam heterodoxa reprobavit; tum *Calviniana*, ac etiam quae *Michael Bajus* evulgarat.

Seculo VI. confixit erroneas theſes, ab *Edmundo Richerio*, ejuſdem Facultatis Doctore, ac Syndico, in libro de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate adſertas, ac deinceps revocatas: tum illas v. famoſas *Cornelii Janſenii junioris*: alias demum permultas erroneas & captioſas, quibus poſteriores *Janſeniſtae* deſertam ſui Janſenii cauſſam per fas nefaſque tutari nitebantur; nonnullos inſimul ex iis ab albo Doctorum Facultatis expugnens, uti olim Seculo II. *Gullielmus de S. Amore* Pontificio juſſu expunctus fuerat.

Seculo VII. demiſſe accepta an. 1729. tanquam dogmatico judicio, Clementina Conſtitutione *Unigenitus*, ab ipſa ad futurum Concilium Adpellationem ut illicitam & temerariam exploſit: tum propoſitiones plurimas, excerptas e libris de Populo Dei, ab *Iſaaco Joſepho Berruyer* S. J., conſcriptis, variis inuſtas cenſuris confixit (*n*).

XXII.
SS. Joannes de Matha, Bonaventura, Thomas, Ignatius a Loyola, & Franciſc. Xave-

Ita more ſuo, catholicae doctrinae puritatis aſſiduo zelo ezaeſtuans, praenobilis haec, & fecundiſſima Scholaſticarum omnium Facultatum Parens & Magiſtra: ea inquam Orbi notiſſima Academia, de qua ſic fatus eſt *Deſiderius Eraſmus* an. 1520. tum quum Coloniae atque Lovaniae Univerſitates de novis Lutheri paradoxis judicium tulerant: *expectabatur* [inquit Deſiderius in Epiſtola ad Laurentium

(z) An. circiter 1204.
(a) 1240.
(b) 1318.
(c) 1347.
(d) 1348.
(e) 1354.
(f) 1363.
(g) 1365. & 1369.
(h) Circiter 1387.
(i) Circiter 1376.
(K) Circiter 1408.
(l) 1429.
(m) 1482.
(n) Plura ſparſim *Launoius* in lib. de Scholis c. 60. fuſiuſque *Bulaeus* in Hiſt. Univerſit. Paris. tomis VI. fol. ac demum *D' Argentrè* in Collect. judiciorum &c. ſparſim.

rius in Paris. Acad. laureis donati.

tium Campegium Lovanii data] *sententia Parisiensis Academiae, quae semper in re Theologica non aliter principem tenuit locum, quam Romana Sedes Christianae Religionis principatum* (o). Ea propter plane dignissima, quam frequentarint, insignesque ab eadem Laureas obtinuerint Sanctissimi juxta ac sapientissimi Doctores *Joannes de Matha* (p), *Bonaventura* (q), & *Thomas*; (r) quibus adde *Ignatium Loyolaeum*, una cum Apostolo *Xaverio*, ceterisque octo prioribus Sociis (s), ad Societatem Jesu instituendam sibi adscitis (t).

XXIII.

Parisiensi Academiae Scholasticorum Zelum extera perplura Gymnasia aemulantur.

Parentem aliae Facultates in nonnullis aemulatae sunt. Exempli caussa *Oxoniensis*, & *Cantabrigiensis*, cùm catholice sentiebant, *Wiclefi* haereses reprobarunt: *Coloniensis*, *Lovaniensis*, *Duacensis*, errores *Lutheri*, *Calvini*, *Baii*, *Jansenii*, *reflexorum Jansenistarum*, & *Adpellantium* censuris acerrimis perstrinxerunt. Ceterum pro facultatibus *Italis*, *Hispanis*, *Lusitanis*, rem perpetuo fecerunt Tribunalis Fidei *Quaesitores*, perdocti Scholastici plerumque; quibus nempe & notis inurendi errores, & supplicio errones afficiendi provincia demandata est; dum interea Scholasticae Facultates illibatam fidei, morumque doctrinam servant, & fovent, ac data opportunitate strenue vindicant, atque propugnant.

XXIV.

Singulare Zeli pro Catholicae doctrinae puritate facinus Scholasticorum Salmantinorum & Oxoniensium.

Unum, nec vulgari quidem praeconio dignum, de ardenti zelo Salmantinae Facultatis pro integra & illibata Fidei doctrina, memoria proditum est. Quod nempe vix lata est sententia, primum ab Archiepiscopo Toletano, post Complutensis Facultatis judicium, ac deinde a Sixto P. IV., adversus errores libri, a *Petro Oxomensi*, Salmanticensi Theologo Professore, vulgati; quamcito & Petri librum & Cathedram in media Schola ardenti rogo tradiderit (u). Id quod sub eisdem fere temporibus *Oxoniensis Facultas* pari exemplo & laude executioni mandavit; quae nempe impios *Reginaldi Pekopii*, Wiclefiani olim Licestrensis Episcopi, libellos in theatro suo flammis addixit (x).

XXV.

Sedes Apostolica in magni momenti rebus saepe Scholasticos

Auxiliares Ecclesiae copias Scholasticas hasce Facultates jure nuncupaveris, maximeque Sedis Apostolicae; quippe quae in gravioris momenti negotiis, & eas consulere consuevit, & ab earum judicio in rebus Religionem spectantibus ut plurimum stare. Novimus

(o) Conf. *Bulae.* in Hist. Univ. Par. Seculo VIII. ad ann. 1520. p. m. 116. tomo 6.

(p) Si fides sit ejusdem Sancti Biographis, ita vulgo testantibus.

(q) Ex *VVading.* Annal. Minor. t. 3. ad ann. 1253. n. 26. in Bonaventura, ex novissima editione, quam pluribus auxit *Jos. Maria Fonseca ab Ebora* an. 1732.

(r) Ex laudato *VVading.* & *Eccard.* Biblioth. Domin. in Thoma, post citatum *Bulae.* tom. 2. p. m. 345. & insuper tom. 3. in catal. illustr. Academicor. lit. T.

(s) Inter eos non connumerandus *Jacobus Lainius*, quippe qui consimilem lauream in Complutensi Academia obtinuit.

(t) Constat. de laudatis S. Ignatii & Sociorum Laureis ex authentico quodam Catalogo, reperto & Romam misso a Dionys. Petavio an. 1635. 28. Jul. ap. *Bollandianos Biographos* in Vita S. Ignatii, in comment. praevio n. 168.

(u) An. Chr circiter 1478.

(x) Apud *Harpsfeld.* histor. VVicelefi c. 16.

vimus enim, ut cetera praeteream, Salmanticenses Scholasticos ab Apostolica Sede consultos fuisse super schismate inter Urbanum VI. & Clementem, Seculo III. Scholastico; ac Seculo V. super Henrici VIII. Angliae Regis & Catharinae Hispaniae Regum filiae matrimonio (*y*): tum deinde Seculo VI. ineunte, ante an. Chr. 1603. plures Desiderii Erasmi Commentarios de Religione tractantes, tamdiu emanasse a Sede Apostolica prohibitos, quamdiu ab utralibet, seu Parisina, seu Lovaniensi Facultate, non manifestarentur expurgati [z]. *Coetus consuluit; nec raro ab eorundem judicio stetit.*

XXVI. *Majora sunt & copiosiora Scholastice attributa praeconia, quam valeat brevibus terminis circumscribi.*

Quae cum ita sint, mirari quidem non subit, Theologiam nostram ab aequis rerum aestimatoribus tot, tantisque praeconiis evehi, atque vindiciis propugnari. Porro quot fuerunt hucusque cùm publicae, tùm privatae Scholae, quae illam excoluerunt, quotque graves Authores, qui Scholasticis Commentariis illustrarunt, totidem illi sunto praestantissima encomia, auro, cedroque linenda. Quod si mentem conjiciam in gravissimos illos Encomiastes, qui ipsam data opera profusis laudibus ac vindiciis exornarunt, me dies deficiet, si velim cunctas eorum penegyres heic referre: immo vel ne multiplex pagina ad singulorum censum nominum satis erit. Ne vero, cuncta praetereuntes, sacrae Scientiae injurii videamur, liceat ac sufficiat e tanto numero selectum promere Indiculum, quem subinde recitamus.

XXVII. *Recitatur Indiculus aliquot insignium Virorum, qui data opera Scholasticen laudibus exornarunt.*

SCHOLASTICES ENCOMIASTAE,

A C

VINDICES.

ALEXANDER ALENSIS (in Summa par. 1. quaest. 1. de Doctrina Theologiae fere tota, ubi Scholastices, quam elucidandam aggreditur, attributa ac dotes ritu scholastico exponit.) Alensis.

S. BONAVENTURA (in expositione Magistri quaest. 2. prolog. 1. Sent.) Et Seraphicum Doctorem vulgo sequuntur & exponunt eo loci *Interpretes*, cum *Fragoso* & *Gaudentio* Capucinis. S. Bonaventura & Interpretes.

S. THOMAS (in Summa par. 1. quaest. 1. fere tota, ubi similiter differit de Scholastice proprietatibus.) Ac ipsum generatim sectantur ejus *Interpretes* super laudatam quaestionem. S. Thomas & Interpretes.

EMMANUEL CALECAS, sapientissimus Graecorum Theologus, qui fl. circiter an. 1280. (*a*), vel 1375. (*b*), (lib. de elementis Catholicae Calecas.

(*y*) Apud *Andream Mendo* tr. de Jure Academico l. 1 q. 7. § 2. n. 141. ex *Genebrardo* lo Chron. ad an. 1378. & ex ejusdem Salmanticensis Academiae Scriniis.

(*z*) Ap. *Possevinum* Appar. sacro, in Desiderio Erasmo.

(*a*) Ex *Petavio* in Prolegom. Theol. dogm. c. 5.

(*b*) Ex *Bellarm.* de Script. Eccles. ad eum annum.

licae Fidei, adducto a *Nicephoro* (c): ubi adsumpto Latinae Sholastices patrocinio, eam praecipue quoad subtiliorem quaestiones versandi methodum, eximiis laudibus extollit; immo Ecclesiae non modo utilissimam, sed & necessariam esse demonstrat.)

Picus. JOANNES PICUS MIRANDULANUS Comes, ingeniorum miraculum merito nuncupatus, vita functus an. Chr. 1494., aetatis 31. (Epistola ad Hermolaum Barbarum.)

Gersonius. JOANNES GERSONIUS, saepe laudatus (Tract. de Theologia Speculativa, & alibi saepius.)

S. Ignatius Loyolaeus. S. IGNATIUS A LOYOLA, hispanus, Societatis Jesu Institutor, vita functus 1556. 31. Julii, aetatis 65., (Libro aureo Exercitiorum spiritualium, in Regulis ad verum Militantis Ecclesiae sensum retinendum, Regula XI. injungit studium, amorem & laudem erga Scholasticam Doctrinam, quam Magister, Thomas, Bonaventura & alii tradiderunt; utpote quae plurimum illis temporibus accomoda esset ac opportuna ad Fidei dogmata definienda & explananda, necnon ad omnes eis adversos errores ac dolos detegendos & confutandos.) Integer ille Libellus a Sede Apostolica saepe cum laude adprobatus est (d).

S. Carolus Borromaeus. S. CAROLUS BORROMAEUS Mediolanensis civis & Archiepiscopus, omni laude major, fato functus 1584. 3. Novembris (in Epistola ad Andraeam S. R. E. Cardinalem, quae extat in Libello, praenotato *Pastorum Instructiones .. a S. Carolo Borromaeo editae &c.*) [e]

Canus. MELCHIOR CANUS, alias laudatus, (Tract. aureo de Locis Theolog. lib. 8. de Authoritate Doctorum Scholasticorum; & lib. 12. de locorum usu in scholastica disputatione, & alias.)

Soto. DOMINICUS SOTO, Dominicanus, Tridentinus Theologus, (in celebri ac nervosa Responsione in Tridentinis consessibus privatis exhibita ad Cassinensem quemdam Abbatem, qui speculationes Scholasticorum Cavillationes appellarat [f]: tum lib. de Natura & Gratia, in nuncupatoria ad sanctos Patres Tridentinae synodi Praefatione.)

Horantius. FRANCISCUS HORANTIUS, Hispanus, Minorita, egregius Tridentini Concilii Theologus (in nunquam satis laudato Commentario de locis theologicis contra Calvinum, l. 5. c. 3. circa medium, ubi Scholastices praestantiam & utilitatem perinsigniter commendat & probat.)

Stapletonus. THOMAS STAPLETONUS, civis & Canonicus Anglus, deinde Regius

(c) Lib. 10. hist. c. 8.

(d) Scilicet a *Paullo* III. Const. *Pastoralis Officii*. 1548. 13. Jul., & *Alexandro* VII. literis datis in forma brevis 1657. 22. Octob.

(e) Verba Epistolae haec sunt:,, Finem ,, faciam, si illud addidero, ut Theologiae ,, Scholasticae, operam omnino naves; est ,, enim necessaria iis, qui accuratam Sacrae ,, doctrinae Scientiam consequi student, no- ,, stris praesertim temporibus, quibus eam ,, Haeretici reprobare omni ratione tentant. ,, Hac de caussa oportebit te habere domi ,, Doctorem doctrina aeque ac moribus gra- ,, vem D.Thomae sectatorem, a quo cer- ,, tis horis Theologiam audias quotidie. ,,

(f) Ap. *Pallavic.* hist. Trident. l. 7. c. 5. n. 3.

gius Duacesis & Lovaniensis Theologiae Professor, an. circiter 1597. fato functus, (in Apologia pro Theologia Scholastica.)

HIERONYMUS VIELMIUS, ex Ord. Praedic. Episcopus AEmoniae, qui vitam agebat 1575. [Oratione apologetica in Theologiae Scholasticae Obtrectatores.] Vielmius.

LUDOVICUS CARBO A COSTACIARO, in Perusino Gymnasio Theol. Professor, qui claruit 1589., (in Introductione in sacram Theologiam, l. 1. c. 10.& 11.& l. 4.c.6.& 7.) Carbo.

GREGORIUS DE VALENTIA, [in Commentariis Scholasticis tomo 1. disputat. 1. quaest. 1. tota, ac praesertim puncto 2., ubi agit de Theologiae necessitate.] De Valentia.

DOMINICUS BAÑEZ (in 1. par. S. Tho. quaest. 1. artic. 8. dubitatione ultima circa tertium locum, adusque finem.) Bañez.

GABRIEL VAZQUEZ, S. J., (in 1. p. S. Tho. quaest. 1. disputatione 3.; ubi nervose & critice, more suo.) Vazquez.

ANTONIUS POSSEVINUS, Mantuanus, S. J., obmortuus an. Chr. 1611., aetatis 78., (in Bibliotheca selecta to. 1. lib. 3. de studiis Theologiae Scholasticae cap. 3.) Possevinus.

DIONYSIUS PETAVIUS, S. J., (de Theologicis Dogmatibus to. 1. in Prolegomenis sparsim, & signanter capp. 4. 5. 6.) Petavius.

RAPHAEL AVERSA A SANSEVERINO, Clericorum Regularium Minorum magnum decus, (in Theol. Schol. tom. 1. quaest. 1. sect. 1. §. *Dico secundo*.) Aversa.

MAXIMILIANUS SANDAEUS, Germanus S. J. qui clarebat 1647., (in Comment. de Theologiae Scholasticae Prolegomenis, l. 1. commentatione 4.; qua praecipue pro Scholastice fuse, nervoseque decertat.) Sandaeus.

LUDOVICUS BANCEL, Ord. Pr. (in Theologiae cursu l. 1. quaest. 1. praeambula art. 1. & 2.; quibus Scholastices utilitatem ac necessitatem mirifice promovet.) Bancel.

JOANNES MARTINON, S. J., (in Apologia suae Scholasticae Theologiae, primo tomo praefixa.) Martinon.

JOANNES BAPTISTA GONÈT, Praedicat. Ord. Theologus, (in Clypeo Thomisticae Theologiae, Disp. prooem. art. 11.) Gonèt.

SFORTIA PALLAVICINUS, S.J., Cardinalis, (in Historia C.Tridentini lib. 7. c. 14. a n. 4., & Apologia pro Societate Jesu, & saepe alibi.) Pallavicinus.

LEO A SANCTO JOANNE, Gallus, Carmelitani Ordinis Ornamentum (in Contextu Scientiae-Divinae, summam Theologiae Christianae repraesentante; in Dissertatione aditiali, ubi peregregie de Scholastices praestantia & necessitate.) A S. Joanne.

TOBIAS LHONER, S. J. (in quintuplici Theologia, tract. iv. de Thelogia Scholastica.) Lhoner.

FRANCISCUS VAVASSOR, patria Burgundus, S. J. Theologus, Criticus, Rhetor, Poeta clarissimus, denatus Parisiis 1681. 14. Decembris, (in Oratione x. quid Scripturae Interpretes Scholastice ju- Vavassor.

vet: ubi praecipuas Scholaftices dotes exponit, & magnopere extollit.]

Mabillon. JOANNES MABILLON, Monachus Benedictinus e Congr. S. Mauri, vir literatiffimus & adprime criticus, denatus 1707. [Tract. de Studiis Monafticis par. 2. cap. 6., ubi Monachis fuis ad Scholafticen addifcendam, prout a Magiftro & S. Thoma tradita eft, prudentes regulas praefcribit; ac dum Pfeudo-Scholafticorum vitia increpat, eorum Facultatem fummopere commendat.]

De Benedictis. JOANNES BAPTISTA DE BENEDICTIS [in Epiftola ad Aloyfium Oligorium, fcilicet fub ficta perfona & nomine, quod fonat *afpernatorem*, in Scholaftices defenfionem: tum altera pereruditа ac nervofa Apologia pro eadem Scholaftice, fub nomine Epiftolae ad Conftantinum Grimaldum.]

Gotti. VINC. LUDOV. GOTTI [in Theol. Scholaftico-Dogmatica tom. 1. tr. 1. Ifagogico, dub. 3. §. 2. an. 12.]

Tournelyus. HONORATUS TOURNELYUS, [in to. 1. de Praelectionibus Theologicis Sorbonicis, difput. praevia de facra doctrina feu Theologia, qua egregie Scholafticen vindicat, ejufque dotes exponit.]

D'Argentrè. CAROLUS DU PLESSIS D'ARGENTRE', Tutelenfis Antiftes, [in Tract. de Elementis Theologicis Cap. 1. quaeft. 17.]

Mafchius. LUDOVICUS MASCHI, Ord. Praed. [in Opere Theologico-Thomiftico to. 1. par. 1. tr. 1. de Theologia & Univerfitatibus, praefertim c. 7. & 8.]

Calatayud. VINCENTIUS CALATAYUD, Hifpanus, Valentinae Ecclefiae Praepofitus, & Congreg. S. Philippi Nerii Presbyter, doctrina & eruditione clarus [in Differtationibus Theolog. Schol. Dogmat. Myftic. Doctrinal. tom. 1 Proleg. 2. ubi copiofiffime & authoritatum & rationum momentis pro Scholaftice pugnat.]

A S. Jofeph. MICHAEL A S. JOSEPH, hifpanus, Ord. Excalceatorum SS. Trinitatis Generalis Minifter, & Epifcopus Guadicenfis, denatus circiter 1750. In tract. veteris & novae critices; tum Bibliographia Critica facra & prophana, tomo 1. in Praefatione a num. 28. & tom. 4. fub articulo *S. Thomas Aquinas* : ubi Scholafticen impenfe vindicat & extollit.]

Charmes. THOMAS EX CHARMES, Capucinus [in Theologiae univerfae tom. 1. de Prolegomenis, Differt. 2. concl. 3.]

Boucat. ANTONIUS BOUCAT, Minimus, [in Commentariis Tgeologicis tom. 1. Differt. praeambula Concl. 2. ubi Scholaftices utilitatem pluribus adprobat.]

Perrimezzius. JOSEPH MARIA PERRIMEZZIUS, ex eadem Minimorum familia, Archipraeful Boftrenfis, qui fl. 1739., [in Theologiae parte 5. Differt. 294. qua Scholaftices dignitatem & utilitatem enixe tuetur.]

Berti. JOANNES LAURENTIUS BERTI, Auguftinenfis, (in Prolegomenis Theologicis Cap. 2. prop. 4. & 5. ac deinde toto infequente Cap. 3., ubi ftrenuum pro Scholaftice Apologetam agit.)

Mannhart. FRANCISCUS XAVERIUS MANNHART, Germanus, Jefuita, Theol. Doctor.

Doctor. & Professor, (in Differt. Theologica de natura & indole Theologiae, typis excusa 1750: tum in Bibliotheca domestica tom 8. Cap. 1., ubi de indole, dotibus, ac varietate Theologiae: & quidem utrobique Scholasticen acerrime vindicat.)

JOSEPHUS GAUTIER, Germanus itidem & Jesuita, qui fl. 1755., (in Prodromo ad Theologiam Dogmatico-Scholasticam Differt. 1. c. 4., ubi & Scholastices pretium pluribus effert, & varios ejusdem hostes egregiis Vindiciis convellit.) (*) Gautier.

MARTINUS GERBERT, Germanus quoque; Benedictini Ord. e Congregatione S. Blasii in silva nigra, qui in vivis agebat 1763., (in Opusc. de recto & pravo Scholastices usu: ubi, praeter alia, sacerrimae Scientiae attributa plurimum evehit Cap. 2., necnon ea, quae sua opinione sunt Scholastices vitia, nova eam tradendi perdiscendique methodo adlata, penitus eliminanda contendit a Cap. 3. & deinceps) Gerbert.

THOMAS M. MAMACHIUS, gente Graecus, professione Ord. Praed. Magister (& Scholasticen & Scholasticos Theologos magnopere commendat in Comment. recens edito Romae 1766. de Animabus Justorum in sinu Abrahae ante Christi mortem expertibus beatae visionis Dei, lib. 1. c. 4. §. 5 & 6. 2. p. m. 462. & alias.) Mamachius.

Hos itaque, pluresque consimiles Panegyristas, ac Vindices Scientia nostra passim refert. Ergone iis tanta laude productis, sat eam, superque dixeris commendatam? Sed nondum satis: superest enim post remus, ac potissimus Titulus ex Summorum Hierarcharum Oraculis repetendus; quo nempe posito, nec unus ad summam ejus commendationem supersit. *Recensentur Sublimia Summorum aliquot Pontificum de Scholastica judicia.*

Equidem principio INNOCENTIUS III. (*g*) in Lateranensi Concilio, coacto Seculo II. Scholastico, an. Chr. 1215. praecepit tanquam quid Ecclesiis valde utile, decorum, ac necessarium, ut in singulis Cathedralibus Scholastices, vix tum enatae ac excultae, Magister adsignaretur, qui eam sedulo suos Clericos edoceret. Innocent. III.

Deinde HONORIUS III. (*h*) ubi professionis Theologiae, quae tunc temporis non alia erat quam Scholastica, studium commendarat, Praelatis subinde atque Capitulis injungit „ ut ad illud aliqui „ docibiles destinentur, qui cum docti fuerint, in Dei Ecclesia ve- „ lut splendor fulgeant Firmamenti, ex quibus postmodum copia „ possit haberi Doctorum, qui velut Stellae in perpetuas aeterni- „ tates Honorius III.

A D N O T A T I O.

(*) POST priorem nostri commentarii editionem in laudatam doctissimi *Gautierii* Dissertationem incidi, & ea quidem magnopere delectatus sum; quippe qua mihi videbar hujusce meae splendentissimum Prodromum nactus.

(*g*) Relatus Cap. *Quia nonnullis*, de Magistris.

(*h*) Laudatus Cap. *Super Specula*. de Magistris.

„ tares mansuri, ad justitiam valeant plurimos erudire. „ Idem insuper dum Albigensium haeresis Tolosanam Provinciam miserrime devastaret, haud alios pro opportuno remedio aptiores, quam Scholasticos, ei censuit opponendos: quippe per literas Parisiensem Academiam hortatus est, ut selectos e suo gremio Doctores illuc mitteret „ qui caussam Dei agentes, ex animo lectioni, praedicationi & „ exhortationi vigilanter insisterent [i].

Alexand. IV. Tum ALEXANDER IV. ubi praegrandibus encomiis Parisiensem Academiam adusque Coelos evehit [k], in Scholastices tum maxime florentis studium, & mentis & laudis aciem potissime intendit, inquiens: „ Ibi praecipue dat Dominus Sponsae suae os & sapien- „ tiam ac linguam mysticis eloquiis eruditam, cui resistere nequit „ omnis adversitas reproborum [l]. Ac deinde (m) Hine procedit „ inclyta Doctorum prosapia; hinc alta progenies provenit perito- „ rum, quibus Christianus illustratur Populus, & Fides Catholica ro- „ boratur.

Innocent. VI. Insuper INNOCNTIUS VI. in erectione Theologiae Cathedrae in Bononiensi Academia hoc exordio suam Constitutionem praemunit: „ „ quasi lignum vitae in Paradiso Dei & quasi lucerna fulgens in domo „ Domini est in sancta Dei Ecclesia Facultatis Theologcae (*hoc est* „ *Scholasticae, quae una tum temporis obtinebat*) disciplina. Ipsa „ velut fecunda eruditionis mater ad irrigandam sterilem orbis faciem „ fluvios de pectore Salvatoris emittens, humanum genus origina- „ lis ignorantiae caecitate deforme per infusionem veritatis ad viam „ reducit justitiae vitae, vivificat animas, easque ad exaltationem „ catholicae fidei & exterminium haereticae pravitatis, & cuncto- „ rum infidelium & adversus etiam invisibiles potestates armis inexpu- „ gnabilibus munit, & fortissimas constituit bellatrices. „ (n) Et Huic quidem accedit par omnino Constitutio totidem fere verbis profecta ab *Urbano V.* in erectione similis Cathadrae in Academia Patavina. (o)

Sixtus V. Preterea SIXTUS V. dum caussas recenset, ob quas Scholasticum Bonaventuram Sanctorum Doctorum coetni adnumerandum constituit, haec quoad nostram Scholasticen, nec uno apice praetereunda, mirabili eloquio declamat (p).

„ Denique movet nos Ecclesiae universalis utilitas, quae ex „ tanti Doctoris eruditione semper major & uberior capi potest; „ praesertim cum haereticorum insidiae, & diabolicae machinatio- „ nes, quibus sacram Theologiam, quae Scholastica adpellatur, „ hoc luctuoso Seculo oppugnant, vehementissime nos magnopere ad- „ moneant, ut eandem Thelogiam, qua nihil Ecclesiae Dei fructuo- „ sius, omni studio retineamus, illustremus, propagemus. „

„ Divi-

(i) Ap. *Natal. Alexandrum* Hist. eccl. Seculo 13. art. 2. n. 3. in Honorio III.

(K) Duabus literis ad eam missis an. 1255. & 1256. ap. *Spondanum* ad an. 1255. ex *VVadingo*.

(l) In priori epistola.

(m) In posteriore.

(n) Dat. Avenione 1360. 12. Jun.

(o) Const. *Sane dum*. 1363. 14. Apr.

(p) Constit. *Triumphantis* 1538. 18. Mart. §. 10. *Et quamvis*.

„ Divino enim illius munere, qui solus dat Spiritum Scientiae, & intellectus, quique Ecclesiam suam per seculorum aetates, prout opus est, novis beneficiis auget, novis praesidiis instruit, inventa est a Majoribus nostris Sapientissimis Viris Theologia Scholastica, quam duo potissimum gloriosi Doctores Angelicus S. Thomas, & Seraphicus S. Bonaventura, clarissimi hujus Facultatis Professores, primi inter eos, qui in Sanctorum numerum relati sunt, excellenti ingenio, assiduo studio, magnis laboribus & vigiliis excoluerunt, atque ornarunt, eamque optime dispositam, multisque modis praeclare explicatam posteris tradiderunt.

„ Et hujus quidem tam salutaris Scientiae cognitio & exercitatio, quae ab uberrimis divinarum Literarum, Summorum Pontificum, Sanctorum Patrum, & Conciliorum fontibus dimanat, semper certe maximum Ecclesiae adjumentum adferre potuit; sive ad Scripturas ipsas vere & sane intelligendas & interpretandas, sive ad Patres securius & utilius perlegendos & explicandos, sive ad varios errores & haereses detegendas & refellendas.

„ His vero novissimis diebus, quibus jam advenerunt tempora illa periculosa ab Apostolo descripta, & homines blasphemi, superbi, seductores proficiunt, in pejus errantes, & alios in errorem mittentes; sane catholicae Fidei dogmatibus confirmandis, & haeresibus confutandis pernecessaria est: & profecto rem ita se habere, ipsimet veritatis inimici sunt judices, quibus Theologia Scholastica maxime est formidolosa; qui profecto intelligunt, apta illa & inter se nexa rerum & caussarum cohaerentia, illo ordine & dispositione, tanquam militum in pugnando instructione, illa argumentorum firmitate, & acutissimis disputationibus, lucem a tenebris, verum a falso distingui, eorumque mendacia, multis praestigiis & fallaciis involuta, tanquam veste detecta patefieri ac denudari.

„ Quanto igitur magis illi hanc munitissimam Scholasticae Theologiae arcem oppugnare & evertere conantur, tanto magis nos decet hoc invictum Fidei propugnaculum defendere, & hereditatem Patrum nostrorum conservare & tueri, & acerrimos veritatis defensores meritis honoribus quantum possumus decorare. „ Quid pulchrius & sublimius, ac pro re nostra praeclarius?

His forte quispiam superaddenda desideret Oracula, quibus BENEDICTUS XIII. (q), & CLEMENS XII. (r), Thomasticam Scholasticam Theologiam, quam PP. Dominicani in Gymnasiis praelegunt, haud mediocribus laudibus adprobarunt; rursus item Oracula, quibus Benedict. XIII. Clemens XII.

(q) Brevi ad PP. Dominicanos dato 1724. 6. Novemb. & Constit. *Pretiosus*. 1727. 26. Jun.

(r) Const. *Verbo Dei*. 1733. 28. Augusti. & Brevi dato 2. Octob. ejusdem anni.

Plures alias laudati.

bus permulti Pontifices [s], Scholasticam Doctoris Angelici Summam ad Coelum usque summis encomiis evexerunt; Oraculum praeterea, quo CLEMENS idem XII. [t] Scholasticen in Cataloni-

Rursus Clemens XII.

ca Academia Cervariensi praelegendam, excolendamque Apostolica authoritate adprobavit; clarissima demum praeconia, quibus BE-

Benedict. XIV.

NEDICTUS XIV. Scholasticen ipsam non semel exornavit [u]; praeterquam quod cum adhuc Bononiensem Archiepiscopatum regeret, inter cetera saluberrime statuit „ ut Theologiam Scholasticam per „ tres saltem annos excolat qui satis ingenio praeditus est, antequam „ sacerdotio initietur „ Frustra tamen indicata Oracula quaeras: ea quippe, pluraque Sixtinum Oraculum effuderat, ubi praelaudatas periodos, immortali coelandas aere, pronuntiavit.

Ergo portentose insipiens esto, impudenter temerarius, omnique consilio destitutus turpissime vecors, quicumque tot, tantisque obauditis Oraculis, ceterisque retro adductis pro Scholastices praestantia & utilitate momentis rite perpensis, audeat insuper eam despicere ac vallicare. Verum enim vero plurimos nihilosecus hostes, ac obtrectatores Facultas dignissima passa est, ac hodiedum sustinet; quos nullo tamen negotio fortasse liceat confutare: immo eorumdem arma objecta proderunt; ex quibus nempe ad fusius & nitidius explanandas facerrimae Scientiae dotes materiem uberem deducamus.

CAPUT

(s) Eos supra dedimus Cap. I. ubi de Controversiis Scholasticis, Controv. II.

(t) Const. *Imperscrutabilis*. 1730. 4. Decemb. Titulo 11. §. 12.

(u) Tom. 3. Instruct. Pastoralium, Instructione I. quam idem allegat in Praefat. in commentaria de J. C. Matrisque ejus Festis, quae habetur ad calcem Ecclesiasticarum ejusdem Institutionum.

CAPUT III.

Scholastices Obtrectatores refutantur.

AM porro in Oriente Seculo Scholastico III. in odium Latinorum primus omnium oppugnavit, Vir ex Graeca factione celebris, *Nicephorus Gregoras*, qui an. Christi 1328. suos inter Sapientes magni fama nominis efflorebat: & ipse quidem subtiliorum praecipue disceptationum, ac Dialecticae usum in rebus Theologicis probri loco Latinis objecit (*x*). **ARTICULUS I.** *Multiplicis generis Hostes adversum Scholasticen.*

Nicephoro in Anglia eodem vertente Seculo crudelior successit hostis, *Joannes Wiclefus*; quippe qui Collegia & Universitates *Castra Cainitica* compellabat, & Gradus in Scholastica Theologia esse *gentiliter* introductos adserebat (*y*); ac ipsi quidem, a Constantiensi Concilio jam exploso (*z*), quoad Theologicum Gradum perridicule ac impie postmodum consensit *Ciuglius*, etiam Haeresiarchas [*a*].

Nec imparibus alii Novatores conviciis Seculo V. Scholastico sacram ipsam Scientiam lacessiverunt. *Lutherus* enim eam vocavit *ignorantiam veritatis, & inanem fallaciam* [*b*]; tum Academias, ubi docetur, *Antichristi Lupanaria* [*c*]: *Philippus Melanchthon* eam dixit *prophanam, Parisiisque natam obscurasse Evangelium & Fidem extinxisse* [*d*]: *Joannes Calvinus* adserere non dubitavit, *Scholasticos Theologos velut obducto velo Christum texisse, & plurima mala illis accepta ferri debere* [*e*]. Quin & passim ceteri sectarii cane pejus & angue Scholasticen oderunt, eam errorum & abominationum sentinam ac lernam oestro perciti vocitantes (*f*).

Horum vestigia Seculo VI. quodammodo calcarunt *Joannes Vergerius*, vulgo *Abbas Sancti-Cyrannus*, sibique addictissimus alumnus *Cornelius Jansenius* junior, Episcopus Iprensis, quorum primus obiit an. Chr. 1643., alter vero 1638. Hi enim & Scholasticen ut inutilem rejiciebant, & ejus Professoribus non uno modo subsannabant. Speciatim Vergerius *S. Thomam & Scholasticos reliquos acriter sugillabat, quod humanis ratiociniis & argutiis philosophicis sanam Theologiam depravassent* (*g*).

(*x*) In Historia lib. 10 c. 8.

(*y*) Ap. *Valdensem* tom. 1. l. 2. doctr. fidei cap. 67 & seqq.

(*z*) Sessione 8. qua inter alios VViclefi articulos hic proscribitur, *Universitates, Studia, & Collegia vana gentilitate introducta sunt*.

(*a*) Epistola ad Bugenhagium ap. *VValterum* de statu Doctorum c. 3.

(*b*) Lib. contra Latomum.

(*c*) Lib de abroganda Missa privata.

(*d*) Apologia adversus Parisienses.

(*e*) Lib. 3. Instit. c. 2. §. 2. ubi agit de fide.

(*f*) De iis plura in Prodromo III. in Prolusione historica de Scholastices Hostibus.

(*g*) Ita *Joan. Jouaudus*, Abbas Perierensis, in testimonio lato de sensibus Sancyrani, ap. *Authorem* Veritatis Consilii Burgofonte initi demonstratae part. 2. art. 5.

Jansenius vero (*b*) prolixa paraphrasi confirmatam posteritati reliquit illam Lutheri thesim, nempe *Scholasticam Theologiam exulem fecisse veram Theologiam*, quam pridem sacra Facultas Parisiensis *ut falsam, temerariam, superbe adsertam, & sanae doctrinae inimicam* condemnarat. Atque ipse alias tanquam ex tripode definierat, Scholasticos *multum ab Augustino, atque adeo a veritate aberrasse, amore philosophiae naturalis ebrios*) quae nempe indifferentiae libertatem edocet (*& de Schola Babylonem quamdam fecisse, cymmeriis tenebris ac confusione turbatam*. Ita Doctores isti sua opinione sapientissimi, omniumque Magistri.

Nostro demum Seculo VII. morosi Critici, Grammatici, & Rhetores, plurium antiquorum placita fere toto Catholico-Latino orbe vulgo sectantes, in Scholasticen unà voce conclamitant, suisque sat levibus arguriis prorsus Scholis, & prelis omnibus valedicere jubent.

II. *Singuli ordine audiuntur ac refutantur.*

Age vero, & ordine singulos audiamus, illico revincendos. Principio enim ubi Gregoras a Theologicis de dogmate disputationibus omnem ingenii subtilitatem, omnemque Dialectices artem & doctrinam exulare jubet, haud satis apte philosophari videtur. Ecquid etenim, si sophisticus adversarius technas, ac theses obscuras & captiosas, non nisi subtiliori acumine retundendas, obtrudat? Ecquid, si tu ipse, cum tuae factionis Graecis, ut Spiritus Sancti a Filio processionem liberius oppugnes, dolosas obtenderis doctrinas, corruptos Scripturarum, Conciliorum, Patrum adduxeris textus; dubia, doloque obvoluta testimonia iniquus objeceris?

III. *Objectio Nicephori Gregorae convellitur.*

Igitur ne Scholasticus Latinus tecum contendens in pugna misere succumbat, subtilioribus quaestionibus jure primum excultus, solido ingenio evanidum tuum acumen repellat, oportet. Ergo tui ac consimilium veritatis hostium gratia, Scholastice potissimum inventa est & exculta. Nec ipsi vero ubi vestra adserta promovere contenditis, ulli argutiarum ac sophismatum generi parcitis, quo & ipsa defendatis, & opposita labefactetis.

Nec meliori insuper consilio Dialectices Artis, & Doctrinae, seu principiorum usum insimulat. Nam nihil ad veritatem inveniendam accomodum magis & opportunum, quam argumentationis syllogismus ac enthymema: his etenim obscuriora elucidantur, paralogismi diluuntur, invicta demonstratio obtinetur, res tota conficitur; nec artem aliam pro veritatis criterio repereris aptiorem.

Nonne vel ipsa hominum inter se colloquia id suapte natura exigunt, ut, unum ex altero colligentes, argumententur? Nonne passim Scripturae ita argumentando colloquuntur? Nonne Servator noster frequenter argumentis aut illationibus usus est; ut, aliis praetermissis, haec proferens, *porro si in digito Dei ejicio daemonia, profecto pervenit in vos regnum Dei*, Luc. 11. 20. & *si autem & Satanas in se ipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus?* Luc. 11. 18. Immo

(*b*) Libro suo Proemiali c. 28.

Immo cum *Clemento Alexandrino* concludimus, *philosophandum esse vel si minime philosophandum est* (*i*); nec enim ipse Nicephorus, nec alii, quibus in Theologia argumentari displiceat, id quidem absque argumentatione persuadere valebunt.

Quod vero spectat naturalia Dialectices principia, quis jure ambigat, ea ad theologicas quaestiones, non modo utiliter, verum etiam necessario saepesaepius revocari; immo ex ipsis plurium quoque dogmatum intelligentiam & explanationem pendere? Unde enim deducimus, Divinum Filium esse Patri consubstantialem, nisi ex eo quod qui ab alio gignitur ejusdem sit cum generante substantiae? Unde novimus binas in Christo naturas cum unica persona, nisi petito argumento a naturae, personaeque in creatis notione? Et, ut plura reticeam, cum ex Christi placito Sacramentorum materia sit ut plurimum naturalis, aegre permultas theologicas difficultates ex ista emergentes resolveris, si ejusdem materiae naturam, naturaeque proprietates & attributa haud probe percallueris.

Porro veteres Patres in polemicis quaestionibus Dialectices artificia respuebant. Quid tumvero? Illis abutebantur Gentiles & Novatores, subjicientes nempe rationi fidem, & ex principiis naturalibus eam, quae omnem rationem superat, oppugnantes: verum Scholastici rationem nonnisi fidei famulantem admittunt & arcessunt, cum *Justino* M. (*k*) *Clemente Alexandrino* (*l*), *Ambrosio* (*m*). *Augustino* (*n*), *Cano* (*o*), *Socrate* (*p*).

IV. *Hetherodoxi multiplici ex capite Scholasticen insimulant.*

Sed en post Orientalem Schismaticum Haereticorum Occidentalium Turbam, aculeatis potius unanimi sensu ac furore conviciis obarmatam, quam pungentibus telis. Plane siquidem (*q*), *connexae sunt ac fuere semper post natam Scholam Scholae contemptus & haeresum pestes*. Sic illa multimodis decertat. Scholastice imprimis nihil aliud est, quam veritatis ignorantia & inanis fallacia, quam praecavit Apostolus Colos. 2. 8. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam*; omnia quippe ejus adserta dubia sunt, sub opinione involuta, inutilibus juxta ac subtilibus quaestiunculis exornata, e quibus nullus ad fidem fructus, nullus ad mores, ad ecclesiasticam eruditionem nullus.

Ipsa deinde tot technis tricisque disputationum, quae nonnisi ad petulantem ingeniorum ostentationem inventae sunt ac excultae, Evangelium obscuravit, atque fidem extinxit; quemadmodum ex iis plurimis, in quibus Peripatetico-Scholastici Tridentini peccarunt, nimium liquet: quo illud spectat Sancyrani judicium de Patribus ac Theo-

(*i*) Lib. 6. Stromat.

(*k*) Apologia duplici pro Christiana Religione.

(*l*) In Protreptico, & Paedagogo, & libris Stromat. sparsim.

(*m*) Tract. de Sacramentis.

(*n*) De civit. Dei libris XXII. sparsim.

(*o*) De locis Theol. lib. 9. ubi hoc argumentum egregie persequitur.

(*p*) Lib. 3. hist. Eccles. c. 16. ubi explicat diligenter scientiae naturalis usum in Theologiae tractatione.

(*q*) Teste *Cano* de loc. Theol. l. 8. c. 1.

Theologis Tridentinis; quibus nempe probro vertebat, quod ob Patrum, Conciliorum, & Ecclesiasticae antiquitatis ignorantiam, simulque nimiam in subtilius sub peripateticis principiis argutando libertatem, plura fidei dogmata vel extinxerint, vel densioribus tenebris offuderint [r].

Quin etiam Desiderius Erasmus, Vir apprime doctus, eruditus & criticus, plures cum sibilis recensuit quaestiones ab Scholasticis ventilatas, non modo supervacaneas, sed propemodum impias [s].

Ex eo insuper objurganda Scholastice & despectui habenda, quod perplures verset pueriles disputationes, videlicet mere philosophicas & metaphysicas; rarisque utatur Conciliorum, Patrum, & literalis Scripturarum sensus testimoniis, quae dumtaxat apud Theologos obtinere debent.

Praeterea Facultas adeo recens, quae in Lombardiano Seculo nata est, commendationem minimam promeretur.

Tandem eo ex capite Scholastice repudianda, quod Scripturae & Patres in universum improbent studium inquirendi humano judicio plura de rebus fidei, quàm ipsa fides declarat; quod sane est studium Scholasticorum. Equidem si SS. Scripturas evolvas, dicitur Provarb. 25. *Sicut qui multum mel comedit, non est ei bonum; sic qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria*; & Eccles. 3. *Altiora te ne quaesieris*; ac rursus, *In pluribus operibus Dei ne fueris curiosus*. Quibus accinunt plerumque Patres; volentes utique nos simplici fidei acquiescere; vetantesque humano sensu de rebus divinis ratiocinari: uti plurium exemplo sunt *Basilius* [t], *Epiphanius* (u), *Hieronymus* (x). Sic hostes heterodoxi.

V. *Retunduntur singula infirmationis Capita.* At non ita tamen haec jacula feriunt, ut sanguinem eliciant. Haec ipsi ut plurimum acceperunt a Luthero, & Melancthone. Ex iis autem Lutherus adeo in Scholasticen excanduit, quoniam probe norat, nullum esse praeter Scholasticos Doctores, qui suis denuo inventis, aut recoctis erroribus obsisteret; atque adeo ut eos mordicus retineret, suum esse putavit Scholasticen exsibilare: Melancthon vero, etsi ceteroqui temperatus, ita debacchandum censuit adversus Scholasticos Parisienses, ut ab eis suum Magistrum acrius vindicaret; illi enim inter alios Lutheri errores, tres istos censuris variis perstrinxerant: I. *Theologia Scholastica est falsa Scripturae & Sacramentorum interpretatio, & exsulem nobis fecit veram & sinceram Theologiam*; II. *Quo tempore coepit Theologia Scholastica, id est illusoria, eodem evacuata est Theologia Crucis, suntque omnia plane perversa*; III. *Libidinem corrumpendae Scripturae jam ferme trecentis annis patitur Ecclesia incomparabili damno suo a Doctoribus Scholasticis*. Ambo tan-

(r) Conf. *Stephan. Dechamps* de haeresi Janseniana l. 2. Disp. 1. c. 1. n. 2.

(s) Super cap. 1. Epist. 1. ad Timoth.

(t) Concion. de Natal. Christi.

(u) Haeresi 76. in confutatione 7. cap. Aetii.

(x) In cap. 31. Hieremiae, ubi inquit, *de verbis Dei humano sensu argumentari sacrilegium esse*.

tandem cum ſuis, ceteriſque infidelibus gregibus ita deblaterant & in Scholaſticen furunt, quia haec ipſis ex laudato Sixtino Oraculo, *maxime eſt formidoloſa*.

Jamvero ſatis calumnioſis objectis faciundum. Et primo quidem laudatus Apoſtolus Dialecticen perſtrinxit, & inanem illam fallaciam, qua Simoniani, Cherintiani & aliae hujuſcemodi peſtes fidelium animos in errorem trahere conabantur; non illam vero, qua Scholae Theologi utuntur, ut fideles adverſus haereticorum ſophiſmata praemuniant.

Deinde Scholaſtice ex ſuorum Conditorum placito, diſputatrix eſt, vel argumentativa, ut cum Angelico loquamur, (y) nec ſua probat principia, quae in fidei articulis ſita ſunt; ſed iis poſitis, alia opinando quaerit, quibus eoſdem articulos elucidet: quare agit ex ſuo múnere de veritate inquirenda, minime de jam obtenta. Hinc, adſertis aliquot exceptis, quae ſunt apud omnes communia ſeu certa, pleraque tamen in incerto poſita ſunt, hinc inde probabilibus momentis controverſa; quoniam pro neutra parte adfulget demonſtratio, ſeu indubitata Eccleſiae definitio; ſubindeque adhuc veritas ignoratur, & partis alicujus opinio plane fallit.

Quid tum? Indene fallax dicenda eſt, ac proculcanda Scholaſtice? At eodem tamen jure fallacia dixeris ac deſpicienda quaecumque ſub opinione probabili & Patres omnes, & univerſi Doctores, & ceterae facultates, quae in ſuum ſcopum non tendunt evidenter, & ipſae quoque Heterodoxorum Scholae adſeruerunt. Quae quidem quam abſurda ſint, nemo eſt qui non videat.

Speculationum inſuper, & quidem ſubtiliorum, ſuapte natura fecundiſſima eſt Speculatrix Theologia; quibus nempe, ut non ſemel protulimus, aſſueti Theologi, data occaſione, veritatis hoſtium praeſtigias & ſubdola effugia ſcite convellant: illa itaque ampliſſima ſublimium quaeſtionum copia Scholaſtices excellentiam & ubertatem protendit. At nullus, inquis, ex eis fructus ad fidem, ad mores, ad ſacram eruditionem. Plane falleris; ipſae namque fidem claritate, quae in opinabilibus enitere poteſt, elucidant; pro dirigendis moribus regulas figunt; ſacram eruditionem adlatis ſparſim Conciliorum, Scripturarum, Patrum, Doctorum, eventuum documentis memoria produnt. Ad hunc igitur multiplicem fructum, non ingenii oſtentandi gratia, credimus ejuſmodi multis, ſubtilibuſque diſputationibus fuiſſe Scholaſticen locupletandam.

Evangelium, ajunt, Scholaſtice obſcuravit & fidem extinxit. Fateor. Quondam vero Evangelium? Non Chriſti, ſed Lutheri, Calvini, ceterorumque Proteſtantium, qui nempe illud ſuis erroribus temeratum greges ſuos erudiunt, ſeſe propterea Evangelicos inique cognominantes (z). Et quam inſuper fidem? Non plane Catholicam

(y) I. par. q. 1. art. 8.

(z) Ut eis egregie ac facete exprobrat *Becanus* opuſc. de Titulis Calviniſtarum, ſub Titulo *Evangelici*.

cam, radicem dumtaxat bonorum operum, quae ad salutem necessario conferunt; sed Protestanticam, quae contra omnem Catholicae Ecclesiae, rationisque sensum, sola abunde sufficit ad salutem.

Hoc impium Evangelium obscuravit Scholastice, hanc stultam fidem extinxit per Tapperum, Canum, Catharinum, Vegam, Sotum, Castrum, Sonnium, Salmeronem, Turrianum, Sanctesium, aliosque strenuos Pugiles. Hos equidem ipsa, multosque pares in suis Lyceis excoluerat olim & instruxerat, ejuscemodi aliquando haereses debellaturos, cum sacrosancto Tridentino, cujus inerrantes definitiones impii peccata vocant, cum novissimo *Petro Courayer* (a); sed eas tamen alii Scholastici vindicarunt, cum Cardinali *Pallavicino* (b), *Stanislao Hosio* (c), *Jodoco Ravestein Tiletano* (d), *Gaspare Villalpando* (e), *Petro Fontidonio*, (f) *Joanne Cochlaeo* (g), *Jodoco Clichtoveo* (h), *Alberto Pighio* (i), *Thoma Stapletonio* (k), *Stephano Dechamps* (l), *Augustino Redingio* (m), *Natali Alexandro* (n).

Acerbam Abbatis Sancyrani invectivam quod spectat, venerandi Patres Tridentini sua duntaxat vindice authoritate sat superque respondent, eamque confodiunt. Quis autem nisi de fide suspectus, aut ab ipsa deficiens, qualis fortasse Sancyranus pluribus evincitur [o], in universam Christi Ecclesiam in Tridentinis Patribus, non modo juridice, sed etiam eximie repraesentatam, adeo imprudenter debaccharetur? Quis inter catholicos, nisi stultus & insanus, illis sapientissimis Praesulibus, sociisque Theologis adstruxerit ignorantiam perpetuae ac antiquissimae Traditionis Ecclesiae; cujus equidem penitissima cognitio ipsis pernecessaria erat ad tot de fide, de moribus, de disciplina, de ritibus Ecclesiasticis dogmata, praeceptaque constituenda? Esto fuerint & ipsi Scholastici; universi, Theologi, si placet, e Schola prodierint; at hinc tamen in eorum perplurimis subtilius eminebat profunda eruditio, qua praestabant, & universalis Polemica, qua praepollebant.

Porro acriter & subtiliter saepenumero a Concilii Theologis, nec raro in generalibus consessibus ab eisdem Patribus disceptatum est, priusquam ad definitiones etiam sacratiores deveniretur: at quis jure vitio verterit eas concertationes, quibus & severissimo examini, & critice subtilissimae definienda dogmata subjicerentur? Nec sane

(a) In notis ad Tridentini historiam Petri Soavis.

(b) Histor. Tridentini.

(c) Lib. 2. contra Brentii prolegomena.

(d) In defensione Concil. Tridentini.

(e) Disputationibus IX. pro Tridentino.

(f) Comment. pro C. Trident. contra Fabricium.

(g) L. de Conciliis

(h) In Concil. Senonen.

(i) L. 6. Hier. Eccles. 61.

(k) Tom. 1. l. 7. c. 8.

(l) De haeresi Janseniana l. 2. Disp. 1. c. 1.

(m) In Vindiciis pro Tridentino tomis V. tol.

(n) Tom. 9. Hist. ad Seculum XVI. Dis. 12.

(o) Apud *Author.* Consilii Burgofonte initi veritatis demonstratae parte 2. tot. & appendice ad partem 4.

ſane quiſpiam cordate dixerit, ſubtiles cogitationes, quibus mens & plura videt & perſpicacius, ex conſilio Patrum, quos Divinus Spiritus dirigebat, vel ne minimum dogma extinxiſſe, vel obſcuraſſe.

Do equidem, ſcientiſſimos illos Patres Peripateticiſmo imbutos, ſecundum Ariſtotelea principia, quibus ſua Scholaſtice nitebatur, ſacra dogmata definiiſſe, vel ut caſtigatius loquar, propoſuiſſe. Quid inde tamen? Fuerintne propterea illae explanationes & propoſitiones minus veraces, minus catholicae? Extinxerint, aut obſcurarint divina dogmata, utpote redolentes principia Ariſtotelea, quae nemo hucuſque ex ſubtilioribus Adverſariis falſitatis convicit? Sed apage quicumque de dogmatis ab Oecumenica Synodo poſt diligentiſſimum examen propoſitis, & ab univerſa Eccleſia receptis, ita ſiniſtre ſenſeris & obloquaris.

Quid tamen eſt, repones, quod Synodi Patres injunxerint Theologis, ut in ſuis privatis conſeſſibus abſtinerent a ſuperfluis & inutilibus quaeſtionibus, & a protervis contentionibus, teſte magno Scholaſtico *Pallavicino* (*p*)? At hoc eis ſemel injunctum eſt, una cum brevitate, pro conſeſſu, quo exagitandae erant x. dogmaticae haereticorum theſes ſuper Ss. Euchariſtiam: tunc enim ſupervacaneum erat ac inutile quidquid praeter Scripturam & Traditionem in medium adferretur.

Sed jam ad reliqua objecta ſophiſmata revincenda progrediamur. Et quidem quaeſtiones, quas ſupervacaneas adpellavit Eraſmus, alii dicunt ſuperabundantes, in ampliſſima tamen Scholaſtices ſphaera comprehenſas; tumque utiles pro acuendis ſaltem ingeniis ad ulteriora ſubtilia in obſequium fidei aliquando penetranda & diſſolvenda. Eas abunde vindicavit *Petavius* (*q*). Quas vero adinvenit impias, oculatiſſimi Tridentini Patres non videre: quippe qui dum de dogmaticis agerent, haud ſemel proteſtati ſunt, nolle adſertum quodpiam ex iis, quae in Scholis tunc temporis vulgo tenebantur, vel nequidem leviter perſtringere (*r*). Ergo ne Deſiderius, Tridentini Scholaſticis piae mentis acie perſpicatior?

Inſuper tametſi philoſophica principia multo ſunt Scholaſtice adjumento; qui tamen ab ipſa quaeſtiones pueriles, ac mere philoſophicas adſerit relegandas, verum dicit: quod ſi ejuſmodi in Scholaſticis commentariis quandoque reperiantur, non Scholaſticae, ſed Pſeudo-Scholaſticorum inordinate agentium vitio tribuendae. Porro Angelicus in Summa quaeſtiones philoſophicas ſaepe verſat, quia enim ſicut ibi non Scholaſticum modo ſed etiam Polemicum & Moralem agit, ita & Philoſophum; at ubi jam mera Scholaſtice traditur ſeorſim ab aliis Theologiis, ceteriſque facultatibus, ipſam ejuſmodi impertinentibus quaeſtionibus infarciri piaculum eſto.

Quoad

(*p*) Hiſt. Trident. l. 12. c. 1. num. 3.

(*q*) De dogmat Theol. tom. 1. in Prolegomenis.

(*r*) Hiſtor. Trident. ap. *Pallavic.*

Quoad adlegationes vero sacri Codicis, Conciliorum, Patrum; suum inter Scholasticos discrimen est; illis alii saepius utuntur, rarius alii: attamen [exceptis illis nullius fere nominis Theologastris, quibus & nos cum *Cano*, *Mabillonio*, ceterisque bene sapientibus exprobramus] nullus ostendi potest, qui data opportunitate persaepe non utatur, ut cuiquam singulos evolventi innotescet.

Praeterea Facultatem nostram tanquam novam & recentem Melanchon objurgavit. Enim vero si quaecumque nova & recens doctrinae methodus proculcanda, cum omnis omnino methodus nova & recentissima aliquando fuerit, nulla non despectui habenda. Nec insuper sacrae nostrae Facultatis methodus penitus nova dicenda est; nam licet a Lombardo in formam quamdam perfectiorem, quam & posteri ulterius perfecerunt, redacta fuerit, ipsa tamen magna ex parte Veteres Patres, ut fidem adsererent, usi sunt. Ipsi etenim quaestiones quandoque proponebant & explicabant, ut Augustinus, Basilius, Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus: compendiis interdum utebantur, ut Cyprianus, Epiphanius, Maximus: contra falsas Philosophorum opiniones ex principiis etiam verae Philosophiae differebant, ut Justinus, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Athanasius, Lactantius, Augustinus: praenotabant, definiebant, dividebant, argumentabantur, objecta solvebant, ut passim omnes. Inepte igitur sugillatur methodus, quae perantiquum illum & venerandum usum recepit, perfecitque.

Demum nec Scripturarum, nec Patrum adlegata testimonia improbant studium, quo Scholastici, mente prorsus confirmata in fide, & eo consilio, ut fidem cum opus fuerit defendant, plurima de sacris fidei arcanis inquirunt; sed illud dumtaxat dubium, quod suscipitur ex dubitatione quadam & animo examinandi ratiocinio naturali, num res fidei ita se habeant necne, atque adeo rationem humanam eidem fidei praeferendi. Id quod nitide deducitur ex ratione, quam perhibent laudatae Scripturae, cur indicata curiositas vitanda est; *Non est enim*, fertur immediate Eccli. 3. 33., *tibi necessarium ea quae abscondita sunt videre oculis tuis*: & rursus ℣. 26., *Multos quoque supplantavit suspicio illorum* [hoc est dubitatio] *& in vanitate detinuit sensus illorum* (s).

Nec aliud quidem intendere laudatos Patres, ut sibi constent, exinde colligimus, quod & ipsi more plurium, multa passim subtiliter de fide contra legis adversarios disputent. Quid vero? Adlegatus Basilius eos perstringit, qui Dominicae Incarnationis Mysterium aut minime, aut male credebant. Epiphanius exagitat Aetium, qui aeternam Divini Filii generationem humanis argumentis evertere nitebatur. Hieronymus, qui alias in divinarum rerum explicatione scientiarum naturalium usum commendarat [t], ubi producitur

(s) Videsis sacros Interpretes in eum locum, praesertim *Cornel. Alapide*, & *Augustin. Calmet.*

(t) Epist. ad Magnum.

ducitur designat, in sacri Codicis locis non esse curiose ac supervacanee indagandos divini eloquii sensus, qui ab ejusdem Interpretibus varie exprimi potuerint. Et hunc nos animum sapientissimi Doctoris colligimus ex iis, quae ipse ibidem disputat de illa Scripturae Editione, quae ante ipsum Hieronymum *Vulgata* dicebatur. Et haec satis de congressu cum Fidei hostibus.

VI. *Nostrae aetatis Aristarchi, morosique Critici pluribus ducti momentis Scholasticen objurgant; & quoad singula exploduntur.*

Postremo tetrici Aristarchi, morosique nostrae aetatis Critici, ex dominante Seculi ingenio, non modo Scholasticen flocci faciunt, sed etiam omnino despiciendam fore & exsibilandam perplurimis hinc inde petitis, ingeminatis, detortis argumentis contendunt. Et ipsis quidem Duces permulti, ceteroqui clari nominis Viri, praeivere, inter quos, ut alios praeteream, ii potissimum recensentur.

SCHOLASTICES ADVERSARII.

VII. *Momentum I. petitum ab auctoritate plurium, qui Sacram Facultatem despectui habuere.*

G*ualterus*, Parisiensis San-Victorini Coenobii Prior, (In libro MS. adversus IV. Franciae Labyrinthos, alias laudato.)

Matthaeus Paris, Ord. Bened. clarus Historiographus (Ap. *Tribeccovium* lutheranum de DD. Schol. c. 17.)

Nicolaus Clemangius, Baiocensis Ecclesiae Cantor, non Archidiaconus, ut contra Trithemium notavit Joan. Albertus Fabricius in bibliotheca Latina medii aevi, in Clemangio, [in lib. de studio Theologico ad Joan. de Pedemontio, quem primus edidit *Dacherius* in Spicil. tom. 7. a p. m. 149.] fatis functo circ. 1440.

Paullus Langius (in Chronico Citizensi.)

Joannes Aventinus (In Annalibus Baioariae lib. 1.)

Ludovicus Vives, de quo alias. (De caussis corrupt. Artium l. 5. & in libros XXII. S. Augustini de Civ. Dei, centies.)

Cardinalis Norisius (in Vindiciis Augustinianis, sparsim.)

Anonymus Author methodi studiorum (cap. 7.)

Martinus Dorp, Lovaniensis Theologus (Orat. in Praelect. Epist. S. Pauli.)

Joannes Oisstraet, Belga (in Theologo Christiano p. 2. §. 4. alias.)

Anonymus Author (in lib. de Hussii doctrina & rebus gestis, c. 4.)

Joannes Trithemius, Ordinis Benedictini magnum decus. (De Script. Eccles.)

Joannes Saresberiensis (in Metalog. l. 1. c. 3.)

Caesar Egassius Bulaeus, Parisiensis Academiae Eloquentiae Professor & Rector, (in Hist. Univ. Paris. tom. 1. p. m. 348. & 511. [*])

A D N O T A T I O.

(*) Laudati *Saresberiensis* & *Bulaeus* scommota sua in Scholam praelombardianam, seu ante Lombardum enatam referunt: quo videlicet tempore effervebant Berengarianorum, Nominalium, Realiumque Disputationes, e quibus illi Scholastices initium repetendum esse duxerunt.

Antonius Godeau, Episcopus Gallus [in Praefat. voluminis 1. Hist. Eccles.]

Ludovicus Le Gendre [in Tract. de moribus & consuet. Gallorum.]

Constantinus Grimaldus, Neapolitanus [in Apolog. contra Defensionem Scholastices, vulgatam a *Joan. Bapt. de Benedictis* sub larva *Benedicti Aletini*.]

Oliverius Legipontius, Germanus, Ord. Bened. (in Histor. de re literaria Ordinis Benedictini, edita 1754. tom. 1. c. 1. p. m. 65., & alias.)

Justinus Febronius J. C. larvatus Author, (in lib. de Statu Ecclesiae & legitima potestate Romanis Pontificis, Cap. 1. num. 5.)

Bernardinus Vestrinus, Scholarum Piarum Sodalis (in Literis dogmaticis l. 1. in Praefat.)

His vero alii accensentur a laudato Grimaldo; & ipsi quidem ex parte antiquiores & graviores. Videlicet

B. Simon de Cassia, doctissimus Augustinensis, vita functus A. C. 1348. [in lib. de Vitiis Cap. 23.]

Ambrosius Quistellus, etiam Augustiniensis, perinsignis Ecclesiastes Patavinus, denatus 1549. (in Tract. adversus Philosophos.)

Cornelius Mussus, Bituntinus Antistes, clarusque Tridentinae Synodi Pater, fato functus 1574. [in Tract. de Ecclesia Catholica.]

Cardinalis Perronius, qui clarebat ineunte Christiano Seculo XVII. [in libello praenotato *Perroniana*.]

Gregorius P. IX. ac *Joannes* vulgo XXII. qui nempe datis ad Parisienses Academicos literis sacrae Facultatis Scholasticos graviter perstrinxere, quod supervacaneis subtilitatibus ac philosophicis quaestionibus sacram Theologiam adulterarent. [u]

Clemens itidem P. VI. qui Parisienses Scholasticos aliquando probri loco *phantasticos* adpellavit. [x]

Et hoc quidem ejusmodi factionis primum validumque momentum, utpote tot illustrium Virorum authoritate munitum.

Depellitur ut inane. Sed ex perexigua tamen virtute leve auxilium: quoniam quanta quanta fuerit haec decantata authoritas, porro ab opposita, quam supra repetivimus ex tanto Heroum numero, qui Scholasticen praeconiis & vindiciis commendarunt, eliditur penitus ac dissipatur. Quid? Quod laudati Authores majori ex parte sacram Scientiam dumtaxat obiter traducunt, aut potius non de ipsa nec de omni Schola male sentiunt, sed ut summum de nonnullis Pseudo-Scholasticis, qui eam sinistro fato excoluerint aut sint commentati; quorum

(u) Gregorius dedit literas an. 1228. Joannes vero 1317. Legi possunt ap. *Raynald.* ad citatos annos.

(x) De Clemente VI. in Ms. Historiae Caroli VI. Regis Galliae, quod in Bibliotheca Thuanea adservabatur, ita legitur: „ cum vir praepotens ei Nepotem com„ mendaret, quod Theologiae Parisiis studeret „ *quid*, inquit, *fatuitatis fuit ad hoc amicum dilectum adplicare, cum illi Theologi sint phantastici homines reputandi*.

rum plane consimiles ceteris quibusque Facultatibus permultos liceat adjudicare: hoc enim pacto Summorum Pontificum Gregorii ac Joannis correptio, tum Clementis effatum erga singulares quosdam Parisienses, nec sacram Scientiam, nec Scholasticos ceteros respicit, aut offendit: quin immo & idem Joannes de Angelico Doctore dixerat, tot patrasse miracula, quot in Scholastica Summa articulos conscripserat; & alii Pontifices cum Honorio III. & Alexandro IV. alias ejusdem Academiae Scholasticos profusis laudibus exornarant.

Quistellus insuper Adversariis nequicquam favet; laudato enim tractatu in Philosophos dumtaxat invehitur, qui adserunt, divinam Scripturam nonnisi ab iis percipi posse, qui bonam vitae partem in Aristotelis, aliorumque Philosophorum lectione contriverint. De adducta demum Perronii authoritate vehementer dubitamus; novimus enim ex ejusdem vitae Authore, perinsignem illum Cardinalem fuisse Doctori Angelico addictissimum, cujus nempe Summae Lectioni suam e Calvinismo ad Fidem Christi conversionem magna ex parte referebat acceptam. Quin etiam *Perronius* idem[y] de Scholastice cum honore differit, diserteque indicat verum & sacrum finem, ob quem a primaevis Institutoribus condita est. Restat ergo indubius minimus Doctorum numerus, nec ipse quidem summae authoritatis, qui data opera & malevolo animo Scholasticen sugillarit.

VIII. *Momentum II. ductum ab usu & associatione Philosophiae Peripateticae cum Scholastice, simulque a litibus Scholasticorum.*

Insurgunt II. Scholastica Theologia a Roscelino, Petro Abailardo, Gilberto Porretano, idque genus aliis inventa, simulque Pagani Aristotelis principiis & axiomatibus innixa; nec instituta videtur, nec exculta indagandae reperiendaeque veritatis gratia, sed ut Schola dumtaxat quaelibet suum Ducem & Systema pervicaciter tueatur: quin immo Scholastici ad lites modo, jurgia, & contentiones nati videntur; & rarus est qui adversae Scholae momentis etiam qua gravioribus cognitis sese convictum ostenderit: penitus ergo repudianda.

Evertitur ut e lumbe, simulque ut unum falsum, at aliud perridiculum supponens.

Duo supponit Objectio. Primum, quod Scholastices Conditores fuerint, non illi, quos a Majoribus nostris accepimus, sed Roscelinus & Abailardus plane haeretici, & Porretanus de haeresi aliquando suspectis. Haec tamen suppositio, ab *Adamo Tribeccovio* Lutherano Saxo-Gothano desumpta (z), cachinno potius deridenda, quam argumentis confutanda. Esto quidem, tradiderint ipsi primi Scholastica methodo theologicas quaestiones; at falsam, aut dubiam; nec prorsus Catholicam Theologiam tradidere: ac eos propterea Scholastici, nec ut Conditores, nec ut cognatos aestimarunt.

Neque vero ex eo quod Lombardus noster Introductionem Theologiae a Petro Abailardo concinnatam frequenter prae manibus ha-

 bne-

(y) In Comment. de Ss. Eucharistia l. 3. cap. 2.

(z) Ex additionibus ad Tridentini historiam Petri Soavis.

bnerit, ut Author est Joannes Cornubiensis, Lombardi discipulus & Magistro vehementer intensus, (a) deduci legitime potest, quod ab eo suam Lombardus Theologicam epitomen fuerit mutuatus; quamobrem Scholastices Parens ac prima origo Abailardus suspici jure debeat. Ut quid enim damnatae memoriae Authoris paginas assiduus evolveret Lombardus, nisi ut ejus errores assiduus fugeret aut confutaret? Tum etiam Abailardi Introductio, Lombardique Summa quoad methodum, stilum, rerumque delectum & copiam toto Coelo differunt. Immerito igitur definieris Lombardum Scholasticen ab Abailardo derivasse [b].

Quin etiam potiori jure despiciendi sunt qui, adducti, nec rejecti ab *Oliverio Legipontio* [c], Petro Abailardo Lombardianam Summam ceu Authori legitimo, adjudicarunt: etenim, aliis praetermissis, ipso testante Abailardo in suae fidei confessione, *nunquam liber aliquis, qui Sententiarum dicatur, a me scriptus reperietur*: ac inde quidem Andreas Quaercetanus D. Bernardum carpit, quod in Epistola 189. Abailardo sententiarum librum adtribuerit (d).

Alterum vero est, quod usus Aristoteleae Philosophiae, utpote ab Authore Pagano acceptae, sit Scholastice probrosus. Ubi duo implicite carpunt; usum nempe rationis, aut naturalis scientiae, ac usum scientiae speciatim, quae ab Authore Pagano desumpta est. At in primis non omnis modo Scholastice ipsa utitur Philosophia, ex superius adsertis (e). Stulte deinceps Scholastice probro vertitur, quod ab Ethnico naturalis rationis principia deprompserit; nam & Augustinus aliique Patres secta Platonici, sacram doctrinam secundum naturalia Platonis dictamina exposuerunt; & Angelicus Thomas una cum aliis Doctoribus universam pene de moralibus virtutibus & vitiis materiem ex Aristotele, Epicuro, Varrone, Tullio, Seneca, aliisque ethnicis Authoribus exscripsere.. Sed unde tamen in Scholasticen qua Peripateticis insistentem dogmatis tantus livor? Nonnemo putavit, eum ab Haereticis Parentibus ortum ducere, quod humanae libertatis dogma secundum Peripateticam doctrinam fuerit a Tridentino constitutum: id autem Criticos vere Catholicos non contingit.

Neque praeterea Philosophiae usus in Scholastice potest merito redargui; quippe qui ad tres potissimum fines [praeter alias indicatos] utilissimus est, I. videlicet ad infidelium sectarum errores evincendos: II. ad enodanda sophismata, & paralogismos, qui fidei christianae tanquam impossibilia Mysteria credenti objectantur, ut diserte tradit *Mabillonius* (f): III. ad plura solide comparanda, quae nem-

(a) In Eulogio ad Alexandrum Papam ap. *Andraeam Quercetanum* in notis ad Historiam Calamitatum Petri Abailardi.

(b) Plura de simili argumento *Oudin*. in Comment. de Scrip. Eccl. ad sec. XII. Differt. de Petro Lombardo c. 2.

(c) In Hist. de re literalia Ord. S. Bened. par. 4. c. 1. sec. 3. in Petro Abailardo.

(d) In Notis proxime laudatis, p.m. 1160.

(e) Cap. I.

(f) Tract. de stud. monast. par. 1. cap. 9. sub init.

nempe faepenumero ex compactis fidei, naturaeque veritatibus velut ex praemissis deductae conclusiones adquiruntur. His autem & aequissimis aliis de caussis optimo consilio Doctores Scholasticen cum Philosophia connexam assiduo tradiderunt. Haec de suppositis.

Objectio tamen uno verbo evanescit. Quia scilicet hoc vitium, si quod est, non Scholastices, sed morum est: nec illud potius in Scholasticis carpendum, quam in Philologis, Historicis, Chronologicis, Medicis, Criticis, ceterisque Facultatum professoribus; qui nempe singuli ubicumque gravis utrinque affulget quaestio, assiduis invicem jurgiis digladiantur. Circa mere probabilia suum cuique jus est partem quamlibet prout libuerit tueri. Porro ejusmodi quaestiones in Scholastice, quemadmodum in reliquis Facultatibus, in veritatis investigandae ac reperiundae obsequium institutae creduntur: atvero cum ibi veritas in obscuro profundissime lateat; cumque aliunde tot, tamque diversa sint hominum ingenia, mirum non est, quod tam saepe, tamque oppositis animorum sententiis pro suis adsertis Systematibus ardenter congrediantur. Scholasticis amabo parcite, qui vitium haud dissimile ceteris Facultatum professoribus benigne condonatis.

Quid? Quod ex iis tenacioribus Scholasticorum pugnis fructum suum sperare potueris: illi enim pro mere plerumque probabilibus in Scholastico pulvere patienter adsueti, pro fidei dogmate, data occasione, tenacius adversus haereticum usque ad triumphum concertabunt. Nec putes paradoxon me loqui; id enim feliciter praestitit, ut alios praeteream, egregius ille Theologus, qui Scholasticen Parisiis nova digestam methodo, prout ratio temporis expetebat, summo plausu tradiderat, *Joannes Maldonatus*. Hic nempe Sedani cum Sectariis Calvinianis congressus, Capellum, Holinum, Loqueum, cum viginti aliis eorum Ministris, constanter palaestram sustinens, suis argumentis prostravit; & duos alios Launeum & Henricum Peñeterium ad Catholicam Fidem reduxit [g].

IX. *Momentum III. desumptum ab intemperanti rationis usu in Scholae quaestionibus nimium subtilibus & spinosis.*

Insurgunt III. Intemperans rationis naturalis usus in quaestionibus nimium abstractis, spinosis, & abstrusis vergit in abusum & despectum sacrae doctrinae, quae non nisi sacri Codicis, Conciliorum & Patrum testimoniis debet elucidari. Ut quid antem terendum tempus in disputationibus, quae ex aranearum fibriculis totae pendent; e. g. num Deo insit Scientia Media directa de extremis disparatis vel inconnexis, ac etiam Scientia Media reflexa; num Verbum divinum irrationalem naturam adsumere potuerit; num Gratia Justificans influat physice in actum pro instanti determinato praeceptum; & id genus innumera, e quibus haud fructus alius, quam stulta capitis pro re levissima, seu nulla defatigatio: quo plane ingenia maxime lassantur, & ad graviora postmodum gerenda, tum

(g) Ap. *Alegambe* & *Sotuel.* Biblioth. Scriptor. Societatis Jesu in Joan. Maldonato, ex *Genebrardo*.

tum ad utiliorum difficultatum discussionem, nausea & pigritia correpta penitus impediuntur.

Porro Patrum Regula ex *Gregorio Nazianzeno* (*h*), *Hilario* (*i*), *Cyrillo Alexandrino* (*k*), *Augustino* (*l*), *Gregorio Magno* (*m*) desumpta, haec est; ut in Theologicis disputationibus modus ubique teneatur, ac vitetur penitus nimis enucleata & anxia investigatio; praesertim ajente Apostolo Rom. 12. *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*. Quid? Quod illiusmodi inanibus subtilitatibus non clarescit veritas, immo potius obscuratur, ex *Cano* (*n*).

Refellitur exemplo Patrum, praesertim Augustini: exponiturque modus, qui in ejusmodi disputationibus tenendus est.

Et vero singulorum objectionis capitum confutationi exemplo suo praeeat Augustinus. Hic enim, teste *Claudiano Mamerto*, aliis *Mamerco*, Ecclesiae Viennensis in Gallia Presbytero, qui clarebat an. Chr. 460. (*o*), ob subtilissimum ingenii acumen, quo disputabat, ab ipsis aevi sui Epicureis *Spiritualis Sophista* adpellabatur, Chrysippo argumentandi virtute, ac Zenoni sensuum subtilitate comparatus: quocirca Acatholici ejus adversarii ipsum velut hominem dialecticum merito fugiendum potius & cavendum, quam refellendum revincendumque censebant; ut & idem Augustinus fatetur (*p*). Laude igitur & imitatione digna est ingeniosa in disputando subtilitas; qua nempe & divina Mysteria clarius, praeclariusque exponantur, & ipsorum hostes convicti penitus obmutescant.

Fateor equidem, perplures Scholasticas quaestiones abstrusas esse, captuque perdifficiles: quidni tamen, cum circa Mysteria adeo magna, & difficilia, uti sunt Dei Trinitas, Libertas, & id genus alia, versentur? At illas tamen tenetur Theologus, non modo fide credere, sed etiam naturalis rationis subsidio, quoad liceat, explanare; ut speciatim de Trinitatis Mysterio Consentium instruens adserebat *Augustinus* (*q*), subjungens apposite, eam de Mysteriis fidei intelligentiam quemlibet debere adquirere, ut *pro captu suo ad cognitionis plenitudinem, perfectionemque* pervenire contendat. Hoc autem pacto Joan. 8. 39. Scripturas perscrutari praecipimur, scilicet *perscrutatione studiosa*, ut exposuit *Bonaventura* [*r*], seu ex animo sacram veritatem quantum fas sit, intelligendi.

Licet itaque, decet, ac praestat, humili, modestoque ingenio divina arcana, secundum datam cuicumque facultatem, subtiliter investigare, ac momentis quidem non modo ab authoritate, sed etiam a naturali ratiocinio petitis. Tunc autem rationis usus erit intemperans, cùm quis ultra metas propriae mentis aciei praefixas ad arcana superna convolare nitatur: qua de caussa crediderim, *Antonium Perez*, S. J., qui Theologus *mirabilis* proxime elapso Seculo

lo

(*h*) Orat. 34.
(*i*) L. 10. de Trinit.
(*k*) In Prosphonetico ad Theodos. Imperat.
(*l*) De Civit. l. 12. c. 25.
(*m*) 24. Moral. c. 12.
(*n*) De Loc. Theol. l. 9. c. 1.
(*o*) Lib. 2. de statu animae cap. 9.
(*p*) Lib. 1. contra Cresconium Grammaticum.
(*q*) Epist. 122. ad Consentium.
(*r*) In 1. sent. q. 2. super Prooem.

lo audiit, sua egregia opera Scholastica solis Magistris ac mentis acie praepollentibus proposuisse.

Non ita ex aranearum fibriculis pendent probri loco objectae disputationes, ac perplures aliae, quas Schola exagitat: suis unaquaeque innititur fundamentis, quibus rite perpensis, in altera tandem contradictionis parte tanquam probabiliori plerumque mens conquiescit. Nonne similium quaestionum veritas, nobis occulta, Deoque nota, superna est, & a Beatis in Verbo cognita? Dignissima ergo erit, quam in via Theologus, quantum liceat, capere intendat. Hinc Critico-Scholasticus *Petavius* de similibus cum priscis Patribus plura disserit: e. g. de divinorum Attributorum distinctione (*s*), num genere ac differentia constet Deus (*t*), num potuerit a Deo fieri, ut quod factum est infectum fuerit (*u*), & id genus alia sparsim.

Neque vero hoc subtiliorum speculationum exercitio adeo defatigantur & nauseant ingenia, ut nequeant ad severiora negotia lubenter ac expedite ulterius progredi; immo potius ad cetera citius expedienda comparantur; ingenium namque *vires adquirit eundo*; quod quidem millenis datis exemplis demonstrari posset.

Quod si objectionis argutias audiamus, quis eas non rideat? Plane permultis de objecto mere physico quaestionibus insudant & cruciantur ingenia; e. g. de Continuo, de Infinito, de vi magnetica, de fluxu refluxuque maris, de lucis & coloris natura: quis autem ex iis pugnacissimis juxta ac subtilissimis contentionibus fructus, ubi adeo obscura veritas delitescit? Et tamen ipsae placent, cum plausu recipiuntur: ac quaestiones deinde Scholasticae, superno scopo gaudentes, quia subtiliter procedunt, exsibilantur. Fac saltem, gaudeat unaquaeque jure suo Facultas; & da Scholastico, quod ex munere suo quadam veluti anatomica speculatione, naturae rerum Opificem, fide duce, sub opinione rimetur.

At in Theologicis maxime disputationibus, ex laudata Patrum regula, modus servandus, nimia ingeniorum subtilitas temperanda, nimis enucleata & anxia investigatio cohibenda, nec sapere plusquam oportet sapere: tum quia divina humiliter, reverenterque pertractanda; tum quia si inter quaestiones theologicas error incidat, intolerabilis est: quae tamen circa mere physica & naturalia non recurrunt. Ita reponant Adversarii.

Facile tamen suum acumen retundimus. Modus ille plane servandus, nimietas illa interdicenda. At quaenam, precor, hujusce nimietatis natura, qua plusquam oportet sapere subtilissimus Scholasticus sapiat? Nonne Patres ipsi, ex quibus lata regula a *Petavio* desumpta est (*x*), subtilissima de divinis loquuntur, ac etiam subtilis-

(*s*) De Theologicis dogmatibus l. 1. a c. 8. adusque 11.

(*t*) Lib. 2. c. 5.

(*u*) Lib. 5. c. 7.

(*x*) In laudatis Prolegomenis cap. 6.

tilissime; ubi praesertim profundiora arcana elucidare plurimis aggrediuntur, ac perdifficiles textus biblicos quoad speciem pugnantes exponunt, atque conciliant? Nonne Augustinus prae ceteris nunquam sese ingeniosissimum non demonstrat? Nonne idem Petavius ea in suis Dogmatibus profunda fulget subtilitate, quae nostram in se rapit adminiftrationem? Et insuper nonne divina attributa, immo quodvis supernaturale creatum fundamento sunt magnis ingeniis ad sublimiores & praestantissimas quasque speculationes? Quaenam ergo temperanda speculationum subtilitas?

Dicam paucis, prout affectus sum ac sentio. Illa quae temere & absque fundamento quidquam adserere nititur: quae cum nequeat ferme repere, volare contendit: quae metas ingenio suo a naturae Authore praefixas aggreditur transilire. Ejusmodi subtilitas parvis ingeniis plane congenita, ut evanida, inutilis, temeraria cohibenda; non illa vero, qua magna ingenia ad sublimiores cogitationes idonea effulgent: immo quod ista clarius, subtiliusque capiunt, minoribus ingeniis ob mentis imbecillitatem lux non est, sed caligo, ad mentem subtilissimi Cani; ipsis enim minus sapere oportuit.

Neque tandem in submissionem & debitam reverentiam peccat, qui de divinis, supernisve creatis magnificentissime sentit, aut subtilius disputat ax animo investigandi, suspiciendique veritatem aeternam. Quod si in subtiliore disputatione, inscio invincibiliter disputante, error inciderit, cum hic haud quaquam circa fidem aut mores versetur, non ille minus erit tolerabilis, quam qui in mere physicis concertationibus saepe occurrit.

Id quod egregie dudum definierat *S.* ille *Ephraemus*, Gente Syrus, Orientis primum Comes renuntiatus, deinde Theopolitanus Patriarcha, in libro altero ex iis, quos legit *Photius*, censuitque (z): ibi enim agens de quaestione tum controversa, an Joannes Evangelista una cum Henoch & Elia adhuc in corpore superstes exiet, sic ad rem nostram pulchre disserit: „ illud vero patet, praesentem „ quaestionem, quamvis a veritate abhorret [*melius* aberret] non „ adferre animae periculum. Fidei enim investigatio, veritatem „ transiliens, magnum animae naufragium creat; ideo quoque vel „ brevis syllaba, quae ad veritatem conferat, defendenda est. Quae- „ stio vero problematum contra pietatem (*rectius* erga), pulchrum „ quiddam est, si ad veritatis finem perveniat; si vero ab ea aber- „ ret, non pulchrum quidem, tamen perniciem animae non adfert. „ Haec perscite Ephraemus (y).

Abeant

(y) Ap. ipsum *Photium* Codice, seu Capite 228. p. m. 799.

A D N O T A T I O.

(*) Porro *Petavius* in Proleg. c. 6. n. 3. paullo aliter de Ephraemo loquitur, & hunc textum Photianum latine recitat: nos vero cum damus ex Photio, prout a *Davide Hoeschelio* graece editus, notisque illustratus est, tum ab *Andrea Schotto* latine redditus, & Scholiis auctus.

Abeant ergo ingenio rudes ac hebetes, minusque disciplinis theologicis instructi; perspicaces vero e Schola Magistri audeant animose abscondita Dei arcana, quantum licuerit, authoritate ac solida ratione ducibus, reverenti modestoque animo penetrare; ipsis enim ingeniosa subtiliorum Patrum vestigia prementibus, hoc sapere ad sobrietatem tanquam singulare donum datum est.

X.
Momentum IV. Relatū a Grammaticis & Rhetoribus ex stili inelegantia & barbarie in Scholae velitationibus; quin etiam in Summa D. Thomae.

Insurgunt IV. cum Grammaticis ac Rhetoribus ex *Desiderio Erasmo*, Canonico Regulari Augustinensi, vita functo Basileae an. Chr. 1536. & vetustiore *Laurentio Valla*, Canonico Romano Lateranensi, qui ob. circiter 1459; viris utrisque dubiae Fidei & Religionis, necnon apud nonnullos Atheis Clanculariis. Sermo, stilus, modus, quibus Scholastice sacram doctrinam explicat, sunt prorsus inelegantes, inornati, inconcinni, rustici, aridissimi, barbarismis & soloecismis passim scatentes; nati potius ad fastidium loquentibus & audientibus creandum, quam ullum oblectamentum: quid enim voluptatis capias, dum in Schola perpetim audis, *Probatur*, *Confirmatur*, *Objicies*, *Nego*, *Distinguo*; tum illas inconditas voces, *aseitas*, *essentia*, *ens*, *in essendo*, *volitus*, *ut quod*, & similia? Et ea quidem accepit Schola a sui Principis Doctoris Angelici Summa, quae, licet ceteroquin sat nitida, quoad haec tamen minime commendanda.

Equidem prisci Patres, quos Thomas sectari profitetur, ut Clemens uterque, Cyprianus, Tertullianus, Augustinus, aliique communius de divinis Theologiae rebus sermone compto, eleganti, ornato, perpolitoque loquuntur. Quin & ex ipsis nonnulli in theologicis tractatibus elegantiam, ornatum, eruditionem ambiunt & commendant. Sic *Cyrillus* Alexandrinus Episc. (z); sic *Clemens* Presbyter Alexandrinus (a); sic *Origenes* (b); sic *Hieronymus* (c); sic *Augustinus* (d); sic *L. Coelius Lactantius Firmianus* (e). Annon fas erit, facile, decens, pulchrum, jucundumque sacram doctrinam stilo fluente, concinno, eleganti, erudito etiam sub dissertationibus explanare? At eam ita magno fructu, plausuque explanarunt, praeter alios, Canariensis Antistes *Canus* [f], profundissimus *Petavius* (g), eruditus *Calmetus* ab Illustris. & Claris. *Mansio* latine redditus (h). Suus igitur stilus, cum tot inconditis, barbarisque vocibus Schola penitus amandetur.

Enervatur ut tenue, ac fallax faventque Patres. Commendatur stilus

Porro nimis incondite scioli isti obgarriunt. Verum, ut lepidis Augustini verbis utar, *non timeamus ferulas Grammaticorum, dum tamen ad veritatem solidam & certiorem perveniamus* (i). Imprimis ejusmodi stilus, quem ab Alensi, Thoma, aliisque primoribus

L Theo-

(z) Lib. 6. in Joannem.
(a) L. 6. Strom.
(b) Homil. 2. in Exodum.
(c) Epist. 84. ad Magnum.
(d) De Doctrina Christ. l. 4. c. 11.
(e) Lib. 5. divin. instit. c. 1.
(f) Tract. de locis Theol.
(g) Tomis V. de dogmatibus Theologicis, quem e vestigio imitatus est *Thomassinus* tomis III. Theologicis.
(h) In egregiis Dissertationibus Biblicis, quibus ipse aemulatus est alios, ut *Abulensem*, *Pererium*, *Salmeronium* &c.
(i) Enarrat. in Ps. 36.

Summae D. Thomae, & usus vocum, quas dicunt facultativas, in Scholasticis disciplinis.

Theologis Schola didicit, utpote methodicus, brevis & nitidus, aptissimus est ad enodandas difficultates, ad veritatem investigandam, ad sacram doctrinam comparandam & memoria retinendam, ad detegenda sophismata, ad conclusionem demonstrandam, ad hostes brevius pressiusque convincendos; ubi tamen verborum lepores, lenocinia, phalerae, ambages, aut saepe orationem obscurant, aut victoriam retardant.

Et hoc prae ceteris ob formae Syllogisticae crimen, quam propterea exitialibus odiis Protestantes abominantur, ex quo Antesignani Lutherus & Oecolampadius illius vim persenserunt in prioribus post defectionem ab Ecclesia Catholica controversiis, quibus eos praestantissimus Scholasticus *Joannes Eckius* oppressit, & profligavit. At ipsi quidem Heterodoxi in Disputationibus habitis cum Catholicis, dum primum ornatam, elegantem & eruditam Rhetoricen spirantes, eloquuntur, ita rem suadent pro suo errore, ut fere persuadeant; ubi vero manus ad pugnam sub forma Scholastica conferuntur, ibi animo deficiunt, pavent, implicantur, evincuntur. Hinc Polemici Authores eamdem formam plerumque in suis Controversiis retinuerunt, ut *Bellarminus*, *Becanus*, *Natalis Alexander*, *Vitus Pichler*, & vulgo plurimi.

Deinde Angelici Summae stilus, quem sibi frequentius Scholastice vendicat, etsi delecto verborum ornatu, phaleris, elegantia, lepore careat; nec est propterea inconcinnus, nec horridus, nec barbarismis & soloecismis deformis: immo est ad rem aptus, videlicet nitidus, conspicuus, brevis, concisus, acutus, uno ictu rem conficiens vocibus, quas vocant facultativas; quibus nempe ablatis, aut aegerrime cito, aut serius nonnisi multiplici verborum circumplexu sensum tuum exposueris.

Haud professus est Angelicus rhetorica vocum elegantia lectorum animos captare; sed stilo plano, luculento, nervoso ad omnium captum accomodato quamlibet depellere obscuritatem: non optavit sensibus placere, sed mentes instituere: maluit rerum veritatem ostendere, quam verborum venustatem offerre; *Augustinum* imitatus, qui dixerat, *mundanis Scriptoribus cura est de verbis, nostris autem de rebus* (*k*). Stilum plane dixeris in suo genere eximium: dignum propterea, quem signanter collaudarit *Urbanus* P.V.[*l*], & Schola frequentius amplexa sit ac retinuerit. Atque haec ipsi quidem illustrior commendatio, quam quae a modernis sciolis, Criticis, & Grammaticis posset ei, si venustior esset, in laudem attribui, & plenis buccis decantari (*m*).

Nec idem insuper stilus tanquam Scholasticis aridus & injucundus jure traduci potest: quoniam exquirenti subtilius, non sensuum leno-

(*K*) Lib. contra Adimantium cap. 11.

(*l*) Agens cum Magistro Ordinis Praedicatorii de collocando S. Thomae corpore in Urbe Tolosate.

(*m*) Plura pro S. Thoma Clarus ejusdem Vindex *De Rubeis* in Dissert. criticis, praesertim Dissert. 30.

lenocinia, sed sacrae aeternaeque veritatis cum indagine obtentum, nihil amaenius, nihil floridius, jucundius nihil, quam profundum studium, seria meditatio, accurata lectio, subtilior disceptatio, quibus optatum finem adsequatur. Dum autem vocum venustas haeret in sensibus; veritas tamen de divino objecto subtilibus speculationibus probabiliter comparata, toti animo insidet, eum abunde reficit, ac mirabiliter recreat. Neque vero tot Scholastice sub eodem stilo Commentariis exundaret, si eorum Authores quaestiones illas subtiliores magna animi voluptate affecti non lucubrassent. Audias amabo de hoc argumento expertissimi Doctoris Angelici sensum: *Intellectus humanus magis desiderat, & amat, & delectatur in cognitione divinorum, quamvis modicum quidem de illis percipere possit, quam in perfecta cognitione, quam habet de rebus infimis (n).*

Praeterea tametsi pervetusti illi Patres, quos deinceps laudati Recentiores & alii sunt aemulati, sacram doctrinam soluto, fuso, eleganti ornatoque tradiderint stilo, quoniam Scholasticus eis ex integro nondum praefulserat; de isto tamen nequit jure quisquam inficiari, quod sit longe aptior, saltem pro addiscendis in Schola, & agitandis Controversiis ad theologicas Disciplinas brevius, acrius, subtilius tenaciusque comparandas. Da, quod Athanasius cum Ario, Cyrillus cum Nestorio, Augustinus cum Manichaeis, Hieronymus cum Pelagianis sub forma Scholastica concertarint; & dixero confidenter, quod hasce cunctas impias turbas sacri Pugiles citius ac vehementius confutassent & evicissent.

Quod si adducti Patres in divina Scientia tradenda cultum & splendorem praescripserunt; at ex ipsis nonnulli alias, & cum eis alteri viceversa simplicem potius dictionem amarunt, quemadmodum ea est, quae in sacris literis, quarum nostra Theologia est interpres, elucet; rati utique sola verborum vi ac simplicitate, nulla vero aut secularis scientiae pompa, aut culti sermonis adfectatione de divinis esse differendum. Sic idem *Clemens* (o): sic idem *Augustinus* (p): sic *Leontius Bysantinus* (q): sic *Cyprianus* (r): sic *Gregorius M.* (s): sic *Petrus Damianus* (t). Sed & pro omnibus unus iterum, quem nuper laudaveram, loquatur Augustinus: *Evidentiae*, inquit [u], *diligens appetitus aliquando negligit verba cultiora, nec curat quid bene sonet, sed quid bene indicet, atque intimet quod ostendere intendit: unde ait quidam cum de tali loquendi genere ageret, esse in eo quandam diligentem negligentiam: haec tamen sic detrahit ornatum, ut sordes non contrahat.* Atque alias insuper, *bonorum*, prosequitur [x], *indoles est, in verbis verum amare, non verba: quid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil quaerimus, nisi patere quod clausum est?*

L 2 Prae-

(n) 3. Contra Gentiles c. 25.
(o) L. 1. & 2. Stromat.
(p) Lib. 5. Confes. c. 6.
(q) L. 1. contra Nestorium, & Eutychem.
(r) Epist. 2. ad Donatum.
(s) L. 12. Moral. c. 27.
(t) Opusculo 6. c. 38.
(u) De doctr. Christ. l. 4. c. 4.
(x) Eodem l. 4. c. 17.

Praetereo, ne prolixior excurrat oratio, priscos, eosque praenobiles Philosophos, qui vel indicarunt, vel praeceperunt, in disciplinis tradendis potius ad rerum substantiam & sententiarum energiam, quam ad vocum venustatem esse attendendum; inter quos jure recensendi essent *Plato* (y), *Tullius* (z), *Quintilianus* (a), *Seneca* (b). Et pergant merito cum stilo suo Scholastici, contendentes apte potius, nitide, nervose & commode loqui, quam ornate atque venuste. Temperent hi sibi quidem a verbis absurdis, quae ab idiomatis latini puritate procul exsulant; quandocunque vero innovatarum ab Schola vocum usus aut necessarius, aut percommodus occurrerit, eum expedite ac libenter amplectantur; nec enim consimilis usus dandus amplissime est ceteris quibusque Facultatibus, & suus uni Scholastice denegandus, ac immerito deridendus (*).

XI. *Momentum V. productum ab inscitia amaeniorum utiliorumque Scientiarum, quam ingenerant Scholasticae disciplinae: ubi acriter carpuntur Vetustiores Scholastici, ac Novissimi Hispani.*

Insurgunt V. Scholastice turpem fovet inscitiam & ignorantiam utiliorum, amaeniorumque Scientiarum: e. g. Disciplinae ecclesiasticae, quam Patres & Concilia repraesentant; historiae ac eruditionis sacrae & prophanae; quae mentem illustrant & condecorant; Artis Critices, quae appositissimis instructa regulis, verum a falso discernit. Et quidem ob hujus maxime imperitiam celeberrimi Scholastices Professores, ut Alensis, Aquinas, Bonaventura, Scotus, Bachonius, alii, saepenumero in errores prolapsi sunt; laudando scilicet suppositios Patrum commentarios, illegitima Gratiani decreta, nothas historias, ementitas chronotaxes: quod plane evincitur ex accuratissima Critice, qua hoc prae ceteris eruditum Seculum incredibili

(y) Ap. *Clem. Alex.* l. 1. Strom.
(z) L. 1. de fine sub initium.
(a) L. 8. Prooem. sub finem.
(b) Epist. 16.

A D N O T A T I O.

(*) PErbelle in hanc rem celeberrimus ille & Scholasticus & Eruditus & Criticus *Sixtus Senensis* in Biblioth. S. l. 3. de Scholastice, Methodo 23., quem quidem sine piaculo praeterire non possim. Igitur postquam pro ritu, moreque disputandi Scholae Theologorum nonnulla protulit, haec illico subjungit. „ quibus fit ut nonnulli Rhetorum eloquentiae addicti non solum ab ipsorum lectione abstineant, sed & ipsum Scholasticum nomen ut barbarum, ineruditum, & nulla dignum existimatione abhorreant: qui sane mihi graviter in hoc videntur errare, & Ciceronis sui judicium, quod tantopere admirantur, contemnere; is enim a philosopho non eloquentiam, sed eruditionem requirit; nam lib. 1. de finibus bonorum, & malorum Epicuri mentionem faciens, oratin me, inquit, istius Philosophi non offendit, nam & complectitur verbis quod vult, & dicit plane quod intelligam: & tamen a Philosopho si adfert eloquentiam, accipio; si non habet, non admodum flagitem. Cum igitur Cicero a Philosophis eloquentiam minime exposcat, non video, cur eadem tantopere a Scholasticis Theologis exigi debeat: qui licet juxta Paulli sententiam imperiti sint sermone, non tamen Scientia: sed quantomagis eloqutionis elegantia destituuntur, tantomagis eruditione praestant, proponentes, non picta, sed solida, docentes quae maxime prosunt, & quae ad destinatum finem pertinent; & ita docentes, quemadmodum oportet, & cum rudibus, & cum eruditis „. Haec ille: & quam solide! quam vere!

dibili fere omnium Gentium ftudio ac voluptate perfunditur & illuftratur.

Hinc aevo noftro una ferme Hifpania, ceteroqui fublimium ingeniorum feraciffima, dum Scholafticis Speculationibus adhuc penitus immerfa, aliud hodiedum non fapere videtur adfectare; & amaeniorum difciplinarum ignorantiae nebulis offunditur, & a reliquo fubinde literatiffimo Orbe parvipenditur & exfibilatur: videlicet tanquam mifera ferva Majorum fuorum, e quibus Seculo Scholaftico V., duce Victoria, deplorandam Scholaftices reftaurationem excepit. Ita temere garriunt qui modo Criticos ac Eruditos audire jactant: incaffum tamen; levi enim exfuflatione ipforum impetum depellimus.

Revincitur vehementer, cum Apologematibus, & pro prifcis Scholae Ducibus, & pro amore rectoque ufu fobriae Critices, & pro Hifpanis.

Et imprimis ficut *non omnis fert omnia tellus*, ita nec unaquaeque facultas ceterarum praecepta tradit, aut apices exponit. Suus cuique facultati fcopus eft, fuaque media ad eum obtinendum; nec alio pervagatur, ne finis pereat. Hoc pacto Medicina e. g. intendit Medicum informare, non Jurifperitum; Mathefis Mathematicum, non Theologum. Si qua vero facultas cum alia connexionem praeferat, de ea quantum fatis eft ad fua confirmanda dogmata, nec ulterius, defumit; cetera vero obiter plerumque percurrit, adnotatis fontibus, unde valeant pro dignitate comparari.

Ita plane Scholaftice, cum pluribus Scientiis connexa, cum iis praefertim, e quibus fua potiffimum argumenta depromit; cujufmodi funt teftimonia Scripturarum, Conciliorum, Patrum, Philofophiae, Hiftoriae, Juris Canonici, facrae prophanaeque Eruditionis, ac ceterorum. Ergo ne illa jure objurganda tanquam infcitiam ingenerans earum facultatum, quarum adferta frequenter evolvit, laudat, exponit in Commentariis, in praelectionibus, in controverfiis?

At Critici non funt Scholaftici, fubindeque teftimonia ab aliis facultatibus petita faepius cum Scholae Principibus fuppofita pro germanis obtrudunt. Hem quale, quantumque crimen, quod & inter eofdem melioris notae Criticos alios invicem alii perfaepe adfigunt! Criticus quifpiam eft, qui adferat, infignem Baronium in praeclaris Annalibus Ecclefiafticis fex mille perfpicuis erroribus adverfus Hiftoriam & Chronologiam peccaffe; & alii Critici funt, qui in Bollandianis Hagiographis, omni exceptione majoribus, plures confimiles lapfus adnotarint.

Quot, quaefo, Criticos circa multiplicis eruditionis materias, inter Catholicos, non exagitarunt Lannoius, Raynaudus, Dupinius, Nicolaus Antonius, Aguirrius, Serrius, Gravefonius, Muratorius; & quot eofdem alii viciffim non refellerunt? Nec Sirmondo indultum, nec Raynaldo, nec Spondano, nec Petavio, nec Gretfero, nec Mabillonio, nec Renaudoto, nec Schelftratio, nec Calmeto, nec Montfauconio, nec Marchioni Maffejo, nec Orfio, nec Papebrochio, nec Mayanfio, nec Zacchariae, inter priora Critices lumina reponendis.

E cla-

E clarioribus Conciliographis, & Binius, & Loayssa, & Labbeus, & Cossartius, & Bailius, & Joverius, & Baluzius, & Harduinus in multis peccasse nonnullorum opinione deprehensi sunt. In admittendis cunctis decretalibus Summorum Pontificum Epistolis a S. Petro adusque Siricium, perpaucis exceptis, una omnes defecisse notati sunt usque ad celeberrimum Tarraconensem Antistitem Antonium Augustinum, sub Gregorio P. XIII. florentem, qui primus omnium errorem ostendit ac elucidavit.

In adpellandis SS. Patrum Operibus, plurimisque Operum textibus saepius errasse animadversi sunt Honorius Augustodunensis, Trithemius, Miraeus, Sirmondus, Genebrardus, Bellarminus, Pamelius, Coquaeus, Possevinus, Gaulterius, Hervaeus, ac fere quotquot scripserant adusque Seculum proxime elapsum, quo Clarissimi Maurinenses Benedictini correctissimas & e pluribus MSS. castigatissimas Patrum editiones evulgare coeperunt. In laudandis confidenter Patrum, Summorum Pontificum, Conciliorum, Historiarum, Decretorum testimoniis e Gratiani Decreto, primum edito an. Chr. 1151. sub Eugenio III., depromptis, universi fere peccarant, donec plurium falsitas cum multis insuper Decreti naevis, ab Antonio Augustino, Bellarmino, Petro Pithaeo, Joanne Doujatio, Wan-Espenio, Joanne Giberto detecta est ac emendata.

Quid ergo? Ubi hisce postremis Seculis tam copioso lumine perfusis tot, tantique eruditione praestantes viri circa memoratas materias de errore suspecti sunt, aut evicti; mirari minime subit, quod Scholastices Principes & alumni adeo obscuris retro aetatibus in eosdem, aut pares fuerint humanitus prolapsi. Eo maxime quod ad Scholasticen non spectat laudata testimonia discutere, & ad criticen revocare, sed ipsa modo tanquam vera supposita ab alienis Scientiis ad suum usum mutuari. Dum igitur illa supposititia sint, alienis potius Scientiis error, quam Scholastice adjudicetur. Hinc Recentiores e Schola Authores, ut Tournelyus, Cienfuegos, Simonnetus, Bertius, Serrius, Gottus, Navarrus, Manfius, Quadros, appositissime plerumque similibus documentis argumentantur; quippe quae jam penitus emendata [si Superis placet] a locupletissima omnis generis eruditione depromere potuerunt.

At non proinde tamen modernam quamlibet Criticen laudaverim: non eam plane hoc aevo communiorem, cui novitas & intemperantia regula & finis est: qua nempe Authenticae sacrorum Codicum Versionis authoritas mille palam excitatis dubiis obscuratur ac enervatur; qua tot Seculis commendata sapientia Patrum infirmatur, & in multis despicitur; qua monumenta Ecclesiastica vel suspecta redduntur, vel falsa declamantur; qua generales Traditiones dubiae fiunt, particulares vero generatim irridentur; qua piae fidelium opiniones pietatem confoventes nimia sciendi libidine eliminantur; qua imminuitur Sanctorum gloria, eorumque clariora miracula tanquam ab Historiographis non Criticis conficta nullo jure

re refelluntur; qua pene omnia ridigissimo quodam Scepticismo in dubium revocantur: quis autem sanae mentis catholicus ejusmodi Pseudo-Criticen cum laude amplectatur?

Illam vero sobriam Criticen amo, & encomiis effero, quae disertis addicta Regulis, certisque prudenter limitibus circunscripta, absque ulla, vel ne quidem obliqua & remotissima Religionis jactura, verum a falso longe probabilius, aut certo secernit, secretumque pervulgat: qualem nempe suis accuratissimis regulis praescripsere *Melchior Canus* (*c*), *Honoratus a S. Maria* (*d*), *Cherubinus a S. Joseph* (*e*), *Ignatius Le Brusselius* (*f*), *Michael a S. Joseph* [*g*], *Benedictus Feijoo* (*h*), *Hyacinthus Segura* (*i*), *Joseph Gautier* (*k*), *Petrus Paganettus* (*l*), & alii similes.

Enim vero quandoquidem Hispani, potius Fidei, & Religioni quam vel minimum apparenti impietati ex animo addicti, simul cum Scholae Theologia eamdem sobriam veramque Criticen amant & excolunt, Pseudo-Criticen autem toto corde abhorrent ac repudiant; ideo non nisi calumniosa injuria ab hujus aevi Pseudo-Criticis exprobrantur. Profecto Scholasticen, ex quo eam ab indicatis Restauratoribus exceperunt, hucusque praefervide frequetarunt; non autem ut illorum servi, sed quia subtilibus ut plurimum ingeniis a natura instructi, gaudent subtilioribus meditationibus superna Mysteria quantum liceat penetrare; tum quia probe noscentes tantae Scientiae excellentiam & utilitatem, eam obsequio & studio percolunt, uberrimos exinde fructus excerpturi. Nec ipsi plerumque Scholastici in alteras insimul facultates ex professo incumbunt, puta in Historiam, Eruditionem, Criticen &c., amplissima enim est & subtilissima haec Facultas, plurimoque indiget tempore ac studio ut ad unguem comparetur & addiscatur: & quidem *pluribus intentus minor est ad singula sensus*.

Attamen haud hispani omnes Scholastici sunt. Ceteras, & plane florentes Facultates alii in publicis, privatisque Lyceis usque modo frequentant. Et, ut reliquas praetermittam, maxime Jus Civile & Criminale, tum Theologias Biblicam, Moralem, Mysticam, Marianam, quas permultis & egregiis commentariis locupletarunt; etiam hispani perplurimi tribus hisce postremis Seculis Historiam, Chronologiam, omnigenam Eruditionem, accuratam sanioremque Criticen florentissime professi sunt, perinsignibusque lucubrationibus, etiam haud raro cum laude Exterorum, exornarunt. Equidem, ingenti numero praetermisso, perplurium instar, possent in medium ii nominatim haud exigua commendatione produci.

Innuuntur Hispani aliquot, politioribus Scientiis, tribus postremis Seculis insigniter exculti.

HISPA-

(*c*) In Comment. de loc. Theol. sparsim.

(*d*) Tr. de reflexionibus in ordine ad regulas & usum Critices.

(*e*) Critica sacra.

(*f*) Tr. de abusu Critices in materia Religionis.

(*g*) Tr. Crisis de Critices arte.

(*h*) In Theatro Critico universali passim.

(*i*) In Cynosura Critica ad Historiam.

(*K*) In Prodromo ad Theol. Dogmat. Scholast. Dissert. 3. cap. 3. art. 2.

(*l*) Histor. Ecclesiast. Liguriae, edita 1765, tom. 1. dissert. 1. de Arte Critica.

HISPANI LITERATI.

E SECULO CHRISTIANO XVI.

SEC. SCHOL. V.

Nebrissensis. AElius Antonius Nebrissensis, vulgo de Lebrixa, e cognomine oppido, in aestuariis Boetis fluvii sito oriundus, Theologus, Jurisconsultus, Mathematicus, Medicus, Philologus, Historicus, Criticus, Linguarum Latinae, Graecae, Hebraicae peritia celebratissimus: qui omnium primus Humaniorum Literarum Scientiam postliminio Hispaniis intulit. Evivis excessit 1522. 11. Jul. aet. 77. (Collationes Antiquitatum: Ecphrases in Virgilii Opera: Dictionarium quadruplex: De bello Navarrensi a Ferdinando Rege contra Joannem Regem Navarrae Historiarum libri II. &c.)

Canus. Melchior Canus, (Tr. de Locis Theol.)

Medina. Michael de Medina (Tr. de recta in Deum fide: De sacrorum hominum continentia &c.)

Augustinus. Antonius Augustinus, (De emendationibus Juris Civilis: De Iconibus, Inscriptionibus, aliisque Antiquitatibus &c.) Triadem hanc postremam Literatorum, quovis dignam elogio, alias adpellavimus.

Matamoros. Alfonsus Garstas Matamoros, patriae Sedis Hispalensis, ut fertur, Canonicus, percelebris Complutensis Academiae Rhetor. Claruit circ. 1553. (De ratione dicendi lib. II.: De Academiis & doctis Viris Hispaniae &c.]

Perpinianus. Petrus Joannes Perpinianus, Valentinus, S. J., singularis ingenii & eloquentiae Vir, celebratissimus suae aetatis Rhetor. Decessit 1566. 28. Oct. aetatis 36. (Oratio de Rhetorica discenda: De perfecta Doctoris christiani forma &c.)

Zurita. Hieronymus Zurita, nobilis Caesaraugustanus. Vita functus 1580. (Annales Regni Aragoniae: Antonii Augusti Itinerarium cum Commentario &c)

Morales. Ambrosius Morales, Cordubensis, Presbyter, Regiusque Historiographus. Denascitur 1583. (Generale Hispaniae Chronicon: De Hispanarum Urbium Antiquitatibus &c.)

Loayssa. Garstas de Loayssa Girón, Talaverensis, Toletanus Archi-Antistes. Fato cessit 1598. 22. Febr. (Collectio Conciliorum Hispaniae, cum Notis & Emendationibus: Ordo & Chronologia Gothorum Regum & Suevorum, pluraque laudatae Collectioni inserta.)

E SECULO CHRISTIANO XVII.

SEC. SCHOL. VI

Ar. Montanus. Benedictus Arias Montanus, forte Hispalensis, ex Equestri S. Jacobi Ordine, linguarum peritia, & omnigena eruditione conspicuus. Occumbit 1611. (Correctorius Index librorum: De sacra Geograhia: De Hebraicis Idiotismis &c.)

Escolano. Gaspar Escolano, Valentinus, & in Urbe Valentiae Regni Metro-

tropoli ad S. Stephani paroeciale templum Rector. Flor. 1611. (Historia Urbis & Regni Valentiae.)

MICHAEL CERVANTES SAAVEDRA, origine saltem Hispalensis, celebratissimis inventis ubique terrarum notus. Inclaruit 1613. (Ingeniosus & perjucundus Domnus Quixotus de la Mancha: Galatea diserta &c.) Saavedra.

JOANNES MARIANA, Talaverensis, S. J. adprime Criticus Vir, & quovis studio partium alienus. Ad plures abit 1623. [Historia de rebus Hispaniae: De die & anno mortis Christi &c.] Mariana.

FRANCISCUS DE MONCADA, Catalanus, Ossonae Comes, apud Ferdinandum II. Imperatorem Legatus Regius, ac deinceps totius inferioris Germaniae pro Catholico Rege Gubernator. Extinctus 1636. [Catalanorum & Aragonum in Turcas & Graecos expeditio: Vita Anicii Manlii Torquati Severini Boethii.] Moncada.

ANDREAS DE LEON, Zamorensis, ex Cler. Reg. Min. familia, linguarum Orientalium scientissimus. Clar. 1640. [Universa Veteris Testamenti Caldaica paraphrasis, & Novi Testamenti Syriaca in linguam latinam versae.] Leon.

FRANCISCUS DE QUEVEDO VILLEGAS, Villae-novae Infantum ortus, Eques S. Jacobi Ordinis. Vivere desiit 1647. [Insomnia Critica: Epicurea Apologia &c.] Quevedo.

BONAVENTURA DE SALINAS, patria Limensis in America Meridionali, professione Franciscanus. Fatis defunctus 1653. (Monumenta Historiae novi Orbis Peruani: Merita & Ornamenta Urbis Limensis.) Salinas.

LAURENTIUS vel potius BALTHASAR GRACIAN, Bilbilitanus, e Soc. J. Mortem obiit 1658. (Critice fere omnium Gentium: Acumen & Ars ingenii &c.) Gracián.

DIDACUS ORTIZ DE ZUNIGA, natu Hispalensis, Eques praenobilis Ord. S. Jacobi. Vitam degebat 1677. 25. April. (Annales Hispalenses, cùm Ecclesiastici, tùm Seculares. Tom. 1. fol.) Ortiz.

NICOLAUS ANTONIUS, patriae Hispalensis Ecclesiae Canonicus, & Eques Ordinis S. Jacobi. Diem extremum claudit 1684. [Bibliotheca Hispana Vetus & Nova: Trophaeum Historico-Ecclesiasticum: Censura fabulosarum historiarum &c.] Antonius.

JOSEPHUS SAENZ DE AGUIRRE, postmodum commendandus. (Collectio Critica Conciliorum Hispaniae). Aguirre.

JOANNA AGNES A CRUCE, Mexicana Monialis, Criticis & Poeticis Commentariis III. celebratissima. Haec Musarum Decima jure audit. Seculo jam exeunte claruit. A Cruce.

E SECULO CHRISTIANO XVIII. SECULO SCHOL. VII.

ANDREAS QUILES GALINDO, natione nobilis Mexicanus in Provincia de Zelaya Dioecesis Michoacanensis, ex Minorum Ordine Nicaraguensis Antistes. Claruit 1707. [Absoluta descriptio Provin- Galindo.

ciarum, Climatum, Montium, Fluviorum, Portuum, Littorum novae Hispaniae.)

Lopez. DOMINICUS LOPEZ, forte Boeticus, fui Ss. Trinitatis Ord. in Boetica Generalis Historiographus, ac Theologus Doctor. Flor. 1712. (Historicae notitiae trium Ord. Trinitarii Provinciarum, Angliae, Scotiae, Hiberniae. Edit. 1714.)

Vega. FRANCISCUS DE LA VEGA, Castellanus, Opinor, fui Ord. Ss. Trinitatis Historiographus Generalis. Clar. 1717. (Chronicon Castellanae Provinciae Ord. Ss. Trinitatis. Edit. 1720.)

AA. Lexici Hispani. ERUDITI AUTHORES novissimi Lexici Hispani, editi ab an. 1726. ad 1739.

Tosca. THOMAS VINCENTIUS TOSCA, Valentinus, e Congregat. S. Philippi Nerii. Clar. circ. 1730. (Cursus Mathematicus &c.)

Miñana. JOSEPHUS EMMANUEL MIÑANA, Valentinus, ex Ord. Ss. Trinitatis. Florebat 1730. [Dialogi de Theatro Saguntino, ac de Circi antiquitate & structura: &c.]

Ayala. JOANNES INTERIAN DE AYALA, Mercedarius, Salmanticensis Academiae Doctor, ac Theologiae cum sacrarum linguarum interpretatione Professor Emeritus. Florebat 1730. (Pictor christianus eruditus.)

Ferreras. JOANNES DE FERRERAS, S. Andreae Matritensis Parochus, & Regiae Bibliothecae Praefectus, cum ceteris Scholasticis laudandus. (Historia Hispaniae &c.)

Maner. SALVATOR JOSEPH MAÑER, fortasse Castellanus. Flor. 1736. (Varia opera critica adversus Feijoum &c.)

Martinus. EMMANUEL MARTINUS, gente Valentinus, Alonensis Collegiatae Decanus, linguarum peritia, eruditione, eloquentia, poesi, critice nostro aevo etiam apud exteros florentissimus. Fato functus 1737. (Notae Criticae ad Q. Sectani Satyras: Saguntini Theatri Descriptio: Epistolae eruditae &c.)

Bastero. ANTONIUS BASTERO, Nobilis Barcinonensis, Philosophiae & utriusque Juris Doctor, Canonicus & Sacrista Major Ecclesiae Gerundensis, inter Academicos Arcades *Iperides Bacchicbus*. Moritur 1737. (Lexicon Etruschum Provinciale; seu modi loquendi, voces & phrases, quas celeberrimum idioma Etruscum a Provinciali Catalano-gallico idiomate deprompsit, locupletatae, illustratae, plurimisque rationibus, authoritatibus, exemplis confirmatae: una cum plerisque documentis circa veteres Poetas Provinciales, vulgaris Poeseos Authores, ac nonnullos speciatim gente Catalanos, erutis ex Mss. Vaticanis, Laurentianis, & aliis. Italice Romae editum & in plura volumina in folio distinctum.)

Luzàn. IGNATIUS DA LUZAN, inter Academicos Ereynos Panormitanos *Aegidius Menalipus*. Clar. 1737. [Poetice, seu Regulae Poeseos.]

AA. Diarii Literat. Hisp. PERDOCTI AUTHORES Diarii Literatorum Hispaniae, editi ab an. 1737.

Martinez. MARTINUS MARTINEZ, clarissimus aevo nostro Medicus, & Criticus.

ticus. Inclaruit 1738. (Philosophia sceptica : Medicina sceptica &c.)

ALBARUS CIENFUEGOS, alias laudatus, & laudandus alias. [Vita S. Francisci a Borgia.] Cienfuegos.

ANTONIUS JOSEPHUS RODRIGUEZ, Aragonensis, ex Ord. Cisterciensi. In vivis agebat 1740. (Palaestra Critico-Medica in plura volumina Distributa : Dissertationes criticae &c.) Rodriguez.

LUDOVICUS DE LOSSADA, Castellanus, e Soc. J., clarus Philosophus, Theologus, Criticus, Rhetor, Poeta. Mundum relinquit circ. 1745. (Apologus pro Bollandiana sententia circa Genethliacam S. Dominici stirpem : Aucupium &c.) Lossada.

JOSEPHUS GUMILLA, S. J. Theologus, olim apud Indos novi Granatae Regni Provincialis, & pro sua Provincia ad Romae ac Matriti Curias Generalis Procurator missus. Flor. 1745. (Orinocum illustratum, edit. 1745.) Gumilla.

JOANNES FAUSTUS RAULIN, Caesar-augustanus, Generalis Augustinensium Prior. Vitam agebat 1745. (Criticae Dissertationes ac notae in Concilium Diamperitanum.) Raulin.

BLASIUS ANTONIUS NASARRE, Aragonensis J.C. Caesaraugustanus, ac Regiae Madritanae Bibliothecae Praefectus. Moritur 1751. (Poligraphiae Hispanae a Christophoro Rodriguez lucubratae Editio, pluribus illustrata.) Nasarre.

ANNA MARIA GONZALEZ Mexici nata, clarissima Novae Hispaniae poetria. Florebat 1751. (Exsiccatae Melpomene lachrymae in sollemni Ferdinandi VI. proclamatione &c.) Gonzalez.

JOANNES DE MATRE DEI, e Trinitariis Excalceatis. Fl. 1751. (Comment. Historico-theologicus de Liberis Cementariis, vulgo *Franc-Massons*.) De Matre Dei.

ALEXANDER AGUADO, Ord. Basiliani, in Complutensi Academia Theologus Professor. Vixit 1751. [Politica Hispana.] Aguado.

PASCASIUS SALA, Valentinus & in Valentina Academia sacrarum literarum Interpres. (Sacrum Veterum Hebraeorum Calendarium Dissertationibus illustratum - Opus posthumum, editum 1752.) Sala.

PETRUS MURILLO, Boeticus, S. J. pro Philippinarum Provincia Procurator Generalis. Clar. 1752. (Geographia historica universalis, tomis X. in 4.) Murillo.

EMMANUEL GARAY, Castella veteri oriundus, sui Minorum Ordinis Lector Emeritus. Vixit 1752. [Trutina Miscellaneae Chronologiae sacro-prophanae.] Garay.

FRANCISCUS DIDACUS ROMERO DE LA CAVALLERIA, Regiorum Consiliorum Advocatus. Clar. 1752. [Fax Chronologica ad veram intelligentiam Historiarum, priscorumque documentorum Hispaniae] Cavalleria.

FRANCISCUS XAVIER DE LA HUERTA, Compostellae Urbis & Archiepiscopatus Ecclesiasticus Judex ac Visitator. Vivebat 1752. [Annales Regni Gallaeciae &c] Huerta.

HYACINTHUS SEGURA, patria Alonensis, aut Alicantinus, ex Segura.

Ord. Praed. Florebat, reor, 1752. [Cynofura Critica ad Hiftoriam.]

A S. Jofeph. MICHAEL A S. JOSEPH, Madritanus, Trinitarii Ordinis Excalceati Generalis, & Epifcopus Guadicenfis. Occumbit circiter 1752. (Bibliographia facra & prophana: Crifis de Critices Arte.)

Cepeda. BARNABAS DE CEPEDA, Regiorum Confiliorum Advocatus. Vixit 1752. [Defcriptio Hiftorica & Geographica vetus & nova Regni Neapolis.]

Eguiara. JOANNES JOSEPHUS DE EGUIARA, patria Mexicanus, Jucatanenfis Epifcopus, de quo alias. (Bibliotheca Mexicana Tomus 1. in fol; & quidem eleganter confcripta.)

Padilla. PETRUS PADILLA ET ARCOS, nobilis Dux, & perdoctus Mathematicus. Vitam agebat 1753. (Militaris Mathefeon Curfus.)

Eftrada. JOANNES ANTONIUS DE ESTRADA. Flor. 1753. (Hiftoria univerfalis Hifpaniae.)

Velazquez. LUDOVICUS JOSEPH VELAZQUEZ, Malacitanus, Eques Ord S. Jacobi. Vixit 1755. (Hifpanae Poefeos origines: De incognitis characteribus fpecimen: Icones Gothicae: Annales Hifpaniae Tomus 1. &c.)

Garma. FRANC. XAVERIUS DE GARMA, Catholico Regi a Secretis, & R. Academiae Barcinonenfis Academicus. Fl. 1755. [Univerfale Hifpaniae Theatrum: De Arte Heraldica commentar.]

Trincado. EMMANUEL TRINCADO MENA, Caftellanus Presbyter. Clar. 1755. (Compendium Hiftoricum, Chronologicum, Genealogicum fummorum Europae Principum.)

Offorio. FRANCISCA OSSORIO nobilis & elegans Poetria. Scribit 1756. Mufa Pindi.]

Academia Barcinonenfis. ANONYMUS Author Academici Commentarii fub nomine *Academiae Amaeniorum Literarum Barcinonenfis*, editi 1756.

Anonymus. ANONYMUS Author Inftitutionum Rhetoricarum in ufum nobilis Juventutis Regii Seminarii Madritani, edit. 1756.

Cabrera. MICHAEL CABRERA, fui Minimorum Ordinis Lector Emeritus. Fl. 1756. (Explicatio phyfico-mechanica de cauffis terraemotus.)

Alvarez. JOSEPHUS ALVAREZ DE LA FUENTE, Minorita. Fl. 1757. (Regia Hifpaniae Succeffio a Rege Pelagio adufque Ferdinandum VI.)

Graef. JOANNES HENRICUS DE GRAEF. Vixit 1757. [Difcurfus Mercuriales, feu documenta de rebus Agriculturam, Commercium, Liberales & Mecanicas Artes concernentibus, tomis plurimis.]

Lopez. THOMAS LOPEZ. Fl. 1757. (Atlas Geographicus Hifpaniae Regni, & Infularum adjacentium, brevi Provinciarum Defcriptione fubjecta.)

Prieto. ANTONIUS FERNANDEZ PRIETO, Regius Advocatus. Fl. 1757. [Hiftoria Regii Juris Hifpaniae.]

Torres. ANTONIUS DE TORRES ET VELASCO, Salmanticenfis Profeffor 1757. (Inftitutiones Hifpaniae &c.)

Torrubia. JOSEPH TORRUBIA, Boeticus, fui Ord. Francifcani Chronographus Generalis. Vixit 1760. (Hiftoria naturalis Hifpaniae: Differtatio Hiftorico-politico-Geographica de Infulis Philippenfibus, de Ma-

Mahometismo eas occupante, cet.: Vindiciae Gigantologiae Hispanae, italico sermone: Volumen chronologicum Ordinis Minorum.)

Antonius Sarmiento, suae Benedictinae Congregationis Hispanae summus Praeses. In vivis agebat 1761. (Apologiae pro prioribus Feijoi Commentariis. &c.) Sarmiento.

Andreas Burriel, e Dioecesi Conchensi, S.J. Theologus Professor Matritensis, Eruditione & Critice clarus. Evivis excessit 1762. (Historia Californiae: Paleographia Hispana. Utrumque sub alieno nomine.) Burriel.

Hieronymus Benedictus Feijoo, e Gallaecia oriundus, Abbas Benedictinus Ovetensis, Theologus Professor Emeritus, omnigena eruditione & Critice conspicuus. Postremum diem claudit 1764. [Theatrum Criticum universale adversus communes errores: Apologia pro Theatri tomo I.: Literae Criticae &c.) Feijoo.

Emmanuel Bernardus de Ribera, ex Ord. Ss. Trinitatis, Theologus Doctor, & in Salmanticensi Academia Scoti Cathedrae Moderator, ingenii subtilitate & eruditione praestans. Vita functus 1765. 25. Nov., aetatis 46. (Institutiones Philosophicae, opus cumprimis criticum.) Ribera.

Ceteri, qui coronidis loco subjiciuntur, quantum scio, superstites adhuc sunt, & nostrum aevum illustrant.

Didacus de Torres Villaroel, celebratissimus ac Emeritus in Salmantina Academia Matheseos Professor, alter Quevedus. (Perplurimi Commentarii de re Mathematica, Astrologica, Critica.) Torres.

Gregorius Majansius, Olivae in Regno Valentiae ortus, Generosus Valentinus, J. U. Doctor, & in Valentina Academia Professor, Regius Bibliothecarius, exteris etiam Literatis notissimus. (Orator Christianus: Institutiones Rhetoricae: complurimae Dissertationes Criticae.) Maians.

Henricus Florez, Augustinensis, sacrae Hispaniarum Eruditionis decus. (Hispania sacra tomis XX. in 4.: Clavis Historica: Icones Hispaniae: Castellae ac Legionis Regna &c.) Florez.

Antonius Codorniu, Barcinonensis, S. J. celebris Ecclesiastes. [Apologus Criticus adversus Barbadinium, alias Aloysium Anton. Verney, Lusitanum Canonicum: Critices morbi: Index Philosophiae Ethicae christiano-Politicae]. Codorniu.

Ildephonsus Clemens de Aroztegui, pro Rege Catholico apud Regem utrinsq; Siciliae Legatus. [Exhortatio de Historia Ecclesiae Hispanensis excolenda, ad Hispanos habita in palatio C.M. Reg. Hisp. Romae XII. Cal. Septemb. A. 1747.] Aroztegui.

Dominicus Lopezius de Barrera, Chartophylacii Hispanae Legationis in Urbe Praefectus, & R. C. Advocatus. (De antiquo Canonum Barrera.

num Cod. Eccleſ. Hiſpanae Hiſtorica Exercitatio. Edit. Romae 1758.)

Piquèr. ANDREAS PIQUE'R, Gente Valentinus, profeſſione Medicus Regius. (Logica brevis, & quidem ad unguem criticum ſecta: Phyſica moderna: Accurata Hipocratis editio &c.)

Campomanes. PETRUS RODRIGUEZ DE CAMPOMANES, Regiorum Conſil. Advoc. Regiaeque Academiae Hiſtoriae Socius. (Compendium hiſtoricum Ordinis Templariorum: Periplus Hannonis cum notis &c.)

Sans. JOSEPHUS SANS, Hieronymianus Monachus. [Deſcriptio defectuum, quos Viri ſapientes incurrunt, necnon pravae Scientiarum culturae.]

Aymerich. MATTHAEUS AYMERICH, e Gerundenſi Dioeceſi in Catalonia, S.J. Gandienſis Collegii & Academiae in praeſentia Rector & Cancellarius. (Proluſiones Philoſophicae: Epiſcopologium Barcinonenſe.)

Sanz. JOANNES SANZ LOPEZ. [Commentarius Hiſtorico-moralis de Jejuniis Eccleſiaſticis, una cum Compendio univerſalis circa ea diſciplinae cùm antiquae, tùm modernae ac reformatae.]

Serrano. THOMAS SERRANO, Valentinus, S.J., Gandienſis Academiae Theologus Doctor & Profeſſor. (Commentarius Hiſtoricus de Secularibus Feſtis Valentiae S. Vincentio Ferrerio ſacris.)

Caſtro. PETRUS A CASTRO, Majoris S. Clementis Bononienſis Collegii olim alumnus, in praeſentia Malacitanus Canonicus. (Apologetica Diſſertatio pro Capitularibus S. Gregorii M. adverſus Henricum Florezium: Pererudita Epiſtola ad Monachos Gallos San-Mauraeos ſuper quibuſdam erratis, quae in vita S. Gregorii M, ab ipſis Patribus conſcripta irrepſerant.)

Niphus. FRANCISCUS MARIANUS NIPHUS, omnigena eruditione conſpicuus. [Caliſthenes verus Aulicus & Philoſophus &c. &c.)

Cerdà. THOMAS CERDA', Patria Tarraconenſis, Jeſuita, meus olim Auditor, in Madritano Imperiali Collegio hodiedum Cl. Matheſeos Profeſſor. (Complures de re Mathematica ad Juventutis inſtitutionem Commentarii).

Aroztegus. BENEDICTUS CLEMENS DE AROZTEGUI, nobilis, ac eruditus Vir. (Peculiaris atque erudita Diſſertatio pro adventu & praedicatione S. Jacobi in Hiſpania Edita Neapoli 1763.)

Povius. BARTHOLOMAEUS POU, alias POVIUS, natu Majoricenſis, Jeſuita. [Inſtitutiones Hiſtoriae Philoſophicae libris XII.]

Bayèr. FRANCISCUS PEREZ BAYE'R, Gente Valentinus, Canonicus olim Barcinonenſis, in praeſentia Toletanus, Eruditis notiſſimus. (Diſſertationes Critico-Apologeticae pro Sanctis Laurentio & Damaſo, Hiſpaniae aſſertis & vindicatis. Edit. Romae 1756.)

Anonymus. ANONYMUS Author Status ſacri & univerſalis Mundi. (Tom. I. Matriti noviſſime vulgatus 1766.)

Benavente. MICHAEL BENAVENTE, Caſtellanus, S. J., in Madritano Collegio Imperiali Matheſeos Profeſſor. (Curſus Mathematicus.)

Lagomarſinius HIERONYMUS LAGOMARSINIUS, in Hiſpana Urbe Portus Sanctae Mariae natus, e Soc. J., in hocce Romano Collegio Linguae Graecae Profeſ-

Professor, praeclarus nostrae aetatis Philologus, Rhetor, & M.Tullii Ciceronis Interpres: quem quidem honoris, reverentiae, & amicitiae caussa nomino. [Julii Pogiani Sunensis Epistolae & Orationes adnotationibus illustratae, ac primum editae Tomis IV. in. 4. quorum II. & III. Cervariensi Academiae nuncupavit Author. Edit. Romae ab an. 1756. ad 1762.)

JOSEPHUS VASCO, Barbesulae urbis Boeticae ortus, sui Ordinis Cleric. Regul. Minor. Theologus Professor, & summus Praeses, S,R. Congregat. Indicis Consultor, multis nominibus clarus, hodiedum Romae florens. (Institutiones Philosophicae ad usum Nobilium Anagnini Collegii Sancti Joseph Clericor. Regul. Minor., sub larvato nomine *Arcesilai Commophii* Academici Philaletis. Tomus primus in 8. edit. *Romae* 1766.) Vasco.

JOSEPHUS FINESTRES, Catalanus, J. U. Doctor, & in Cervariensi Academia J.C. Regius Primarius Antecessor dudum Emeritus, a doctrina, eloquentia, & eruditione etiam apud Exteros celebratissimus. [Sylloge Inscriptionum Romanarum, quae in Principatu Cataloniae vel extant, vel aliquando extiterunt, notis & observationibus illustratum, in 4. Edit. Cervariae Lacetanorum typis Academicis 1762.] Finestres.

JACOBUS CARESMAR, Catalanus, Praemonstratensis Canonicus, suique Regii Coenobii, vulgo *de las Avellanas*, iterum Abbas. (Dissertatio Historico-Critica, qua S. Severus Episcopus & Martyr Sedi & Civitati Barcinonensi denuo asseritur ac vindicatur. Edit. Vici 1764.) Caresmar.

FRANCISCUS XAVERIUS FLUVIA', Gente Catalanus, patria Olotensis, S. J., in Bethlehemitico Barcinonensi Collegio Primarius Scholastices Antecessor, deinceps Cervariensis Collegii Moderator. [Vita S. Ignatii a Loyola Societatis Jesu Institutoris, duobus voluminibus in 4. comprehensa.] Fluvià.

PETRUS ET RAPHAEL RODRIGUEZ MOHEDANO, Minoritae, Theologi Professores in Boetica. (Historia Literaria Hispaniae tom.I. edit.1766.) Mohedano.

FRANCISCUS XAVERIUS ELIAS, Gente Catalanus, Patria Cervariensis in Coelsonensi Dioecesi, Sacrorum Canonum in Cervariensi Academia Doctor & Professor, Congregationis Barcinonensis Oratorii Sancti Philippi Nerii Presbyter. (Vita Ven. Josephi Gaschii, Gente Valentini, professione Fratris Minimi, dignitate Archiepiscopi Panormitani: Epitome Vitae ac Scriptorum S. Francisci Salesii. Et haec lingua vernacula hispana. Tum Vita Ven. Augustini Carusii, Catalani, ex eadem Barcinonensi Congregatione: Nova Editio Petri Fontidonii Hispani Operum, cum Commentario de Authoris Vita & Scriptis: haec jam prelo parata.) Elias.

Eos itaque, ceterosque bene multos, hodiedum Eruditionis fama inclarantes [quos cum laude lubens recenserem, si eorum scripta fortunata mihi forte novissem] fuse dabit egregius Criticus Nomenclator *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca hispana nova, cum locuplerissimis Additionibus, vel jam editis, vel propediem edendis. Fertur enim *D.Andreas Gonzalez de Barcia*, Regius in Supremo Castel-

lae

lae Senatu Confiliarius, novam paraffe Bibliothecae Hifpanae editionem, copiofiffimis anctariis infigniter locupletatam. Valeant itaque ac erubefcant evicti aliarum Gentium Pfeudo-Criticelli, dum adeo minus prudenter, erudite, ac critice Scholaftice, ejuſdemque perenni Sedi Hifpaniae commentitios infcitiae naevos imponunt.

XII.

Momentum VI. exortum a laxioris doctrinae naevis, qui opera Scholasticorum, maxime Hispanorum, in Moralem Theologiam irrepserunt: cum elogio Genetti & Conciuae, qui veluti corruptae Moralis Reformatores nuncupantur.

Infurgunt VI. Scholaftice, quam Ethicae, fen Moralis Theologiae Matrem diximus, ejufdem potius Noverca, quam Mater eft. Equidem Scholaftici, & cumprimis Hifpani, illam potius obfcurarunt, adulterarunt, ac foedarunt, quam illuftrarint; quandoquidem illam uno agmine commentati funt, non Scripturis, Conciliis, Patribus, Ecclefiaftica Traditione innixi; fed fubtilioribus duntaxat argutiis a ratione naturali petitis. Hinc ea, qua gaudebant in Schola fubtilius argutandi libertate, non modo putidum Probabilifmum, de quo noftra tandem aetate apud faniores Theologos jam actum eft; verum etiam perplurimas, opiniones laxiffimas, in extremam morum, animorumque corruptionem, & perniciem vergentes invexerunt: & quidem fubtilioribus hifpanis Ducibus, inter quos merito recenfentur *Joannes Azòr*, *Francifcus Suarez*, *Gabriel Vazquez*, *Thomas* & *Joannes Sanchez*, *Antonius Efcobàr*, *Joannes Caramuel*, *Leander a St. Sacramento*, *Matthaeus Moya*, praefertim fub larvato nomine *Amadaei Guimenii*.

Adeo ipfi & ipfis plerique fimiles adfeveram laxiorum fuarum opinionum profcriptionem, pro corrupta Morali reformanda, plures Summos Hierarchas compulerunt; puta Alexandrum VII., Innocentium XI., Alexadrum VIII., Innocentium XII., Benedictum XIV. [m] Exinde Moralis Hifpanorum Theologia apud alias Gentes laxior audit.

At eos plane fubtiliores Morales invicte confutavit, planeque moralem Theologiam reformavit, illuftravitque *Francifcus Genettus*, Vaffionenfis Antiftes, qui fl. circiter 1677., & quidem non petitis teftimoniis ab Scholafticis fpeculationibus, & ratione philofophica feu naturali; fed a facris Codicibus, Patribus, Conciliis, Ecclefiafticis Canonibus, paftoralibus Praefulum documentis; ex iis quippe petenda funt, non ex fubtilibus Scholafticorum ratiociniis folida ad faniorem praxim documenta. Quin & ipfum hac tempeftate perinfigniter aemulatus eft, cum nova Moralis Reformatione, *Daniel Concina*, ex Ord. Praedic., cujus fanior & probatiffima doctrina adverfus Probabilifmum, aliafque nimium laxas, putidafque Scholafticorum opiniones, Hifpaniam & Mexicanas plagas jam pervagata, ibidem haud exiguo plaufu recepta eft. Haec virulenta convitia in Scholafticen ejufque Profeffores paffim intorquentur: at prorfus immerito.

Subvertitur funditus, cum vindiciis Scholasticorum, maxime Hispanorum: ferturque judicium de Genetti & Concinae Commentariis.

Etenim imprimis nequit in dubium jure verti, quin primi, ac fere unici, vel faltem praecipui, Scholaftici poft Magiftrum, adufque aetatem *Joannis Azòr*, hifpani, S. J., Moralis juxta ac Scholaftici praecellentis Theologi, qui deceffit an. Chr. 1607., accura-

alii

(m) In fuis refpectivis Decretis ejufmodi opiniones profcribentibus, quae paffim ab Authoribus Moralibus circumferuntur.

tas momentisque probatas pro moribus & conscientiis dirigendis Regulas, necnon praxes plurimas elucidatas tradiderint. Quod si ipsis alii posteriores novas cuderint regulas aut praxes, vel a sacra authoritate, vel a naturali ratione exorbitantes, ipsorum crimen esto, non Scholastices novercantis.

At quodnam vero dixeris crimen, errorem [mea quidem sententia invincibilem] versantem circa sententiam, pro qua adferenda, seu neganda, aut ex sacra pagina, aut ex Conciliis, aut ex Patribus, aut ex Jure Canonico, aut ex inconcussa Ecclesiastica disciplina nullum omnino perspicuum suppetit documentum? Et quidem ejusmodi pene innumerae sunt in re morali sententiae, cum totidem sint eventus, qui in tanto rerum, hominumque discrimine passim occurrunt. Tunc igitur ejus generis dubia, etiam quae profunde latentem indicant veritatem, una duce ratione naturali, decidenda sunt. Quid vero ubi tanta ceteroquin est ingeniorum etiam sublimium a natura, seu origineo peccato insita imbecillitas & inscitia? Quidni & eadem aliquando ingenia in ejusmodi opinationibus ex altissima Sedis Apostolicae specula videantur invincibili errore laborasse?

Hinc Pontificiae thesium, quae indicantur, proscriptiones, praefulgentium instar siderum aestimantur; quippe quibus perobscurae nebulae, quarum copia Moralis Facultas obsita est, illide ac tuto depelluntur. At neque ipsi, quorum errores Vaticani fulmine feriuntur, quoad cetera suam amittunt authoritatem; quemadmodum dixeris de vetustioribus illis Patribus, qui in nonnullis enormiter aberrasse deprehensi sunt.

At plurimum erraruntt hispani Scholastici: id tamen consequens fuerat, cum ipsi plurimum Consulationibus & Commentariis Rem Moralem versarint. At erraruntt illi ob nimiam in subtilius de rebus moralibus investigandis libertatem; cum in iis prudentiale judicium, non insolens ingenii subtilitas decidere debeat. Hoc vero gratis adsumitur. Principio enim alii plerumque hispani proscriptas suorum Authorum theses primum acriter confutarunt; ac nulla fere ex hispano confixa inter hispanos communius obtinuerat.

Deinde haec una Moralium hispanorum vox est; quod nulla valeat in re Morali admitti opinio, quae gravi fundamento, adeoque prudentiali judicio non innitatur; esto argutiis utcumque apparenter subtilibus adornetur: quocirca si quis opinando erraverit, ipse, dubio procul invincibiliter existimavit, suum fundamentum grave esse, & a viris prudentibus adprobandum; subindeque perhumaniter venia donandus. Neque vero ad errandum in rebus tam obscuris & incertis magno ingenii acumine opus est; minus tamen videtur errori obnoxius, qui profundiore doctrina praeditus, subtiliore insimul mentis acie plura & perspicacius de objecto viderit adprehenso.

Sed neque plurimum Scholastici hispani certo errrarunt. Siquidem minima pars Authorum, quorum theses morales, numero

fere 150., laudati Pontifices profligarunt, ex hispanis constat; ceteri vero exteri sunt, qui longe minus quam hispani de re morali conscripserant: videlicet & Lusitani, & Galli, & Itali, ac ex iis Siculi, atque Neapolitani, & Belgae, & Germani: quod quidem, si modo expediret, suos unicuique naevos adpingendo, facile critica enumeratione evinceremus (*n*).

Hoc plane constat; hispanos prae ceteris laudatas proscriptiones religiosius, severiusque retinuisse, necnon solidis prolixisque commentariis illustrasse ac defendisse.

Hispani singuli Authores probri loco adducti, sunt bene sapientibus pro rei moralis decisionibus e primo subsellio; esto unus vel alter ex eorum coetu in errores aliquos humanitus inciderit. Moya vero sub Amadaei Guimenii larva id unum intendisse videtur; videlicet opiniones morales Jesuitis quibusdam tanquam laxiores exprobratas, aliorum exemplis vindicare: & ipse quidem Guimenius in Hispania nulla inustus nota, impune ad usum deservit.

Quod autem spectat decretum, quo Alexander VIII. die 7. Decembris 1690. Theses XXXI. confixit, perparum quidem, aut fere nihil morales Theologos, immo potissimum ac directa acie Bajanos & Jansenianos ferit; eos nempe, qui ex animo Scholasticen oderunt [*].

Sugillantur insuper Scholastici, quod speculationibus suis Probabilismum invexerint; at eum pariter Scholastici Probabiliorismo inducto pugnacissime confutarunt: & plane nescias utra pars solidius, acrius, subtiliusque rem suam promoverit.

Neque vero adeo antiquatus est Probabilismus, ut tot, tanti-que

(*n*) Singulos sparsim indicamus in nostra *Theologia Morali-Dogmatica*, praesertim ubi agitur de historia, seu falsitate proscriptarum thesium.

A D N O T A T I O.

(*) IN luculentam hujusce positionis confirmationem conferendus *Anonymus Scriptor* libelli, cui titulus *Jansenismus plurimas haereses & errores damnatos pertinaciter defendens*, editus Coloniae Agrippinae, permissu Superiorum, an. 1693. qui nempe ibi Gradu IV. & V. singulis quibusque illius decreti propositionibus legitimos suos adsignat Authores: puta *Jansenium* iprensem, *Joannem Sinnichium*, *Authorem* thesium Lovanii 14. Augusti 1651., *Antonium Arnaldum*, *Franciscum Van Vianen*, *Authorem* Canonum Poenitentialium Gandavi editorum 1672., *Authorem* Catechismi Gandavensis, *Theophilum Parochialem*, *Authorem* libelli, praenotati *Exercitia interna ad moriendum in spiritu*, *Joannem Hesselium*, Baii socium, *Authorem* monitorum salutarium, *Morinum*, *Matthaeum Rouvroy*, *Anonymum Vindicem* instructionis Petri Van Buscum, *Macarium Havermans*, *Authorem* rationum motivarum, ob quas visum fuit Episcopo Gandensi non promulgare Bullam Urbani VIII. adversus librum Jansenii: nec quidem alium unum. Sed iis tamen *Dominicus Viva* in earundem thesium expositione superaddidit *Calvinum*, *Lutherum*, *Chemnitium*, *Bucerum*, *Chamierum*, *Bajum*, *Bajanos* universim & *Jansenistas*, *Jacobum Pontanum*, *Gerardum Van Vuerm*, *Aegidium Gabrielis*, *Carolum ab Assumptione* sub larva *Germani Philaletis*, *Joannem Mariam Scribonium*.

que Scriptores ejusdem Patroni authoritatem missam fecerint; nec de ipso adeo conclamatum, ut eum multi ubique gentium Doctores speculative, ut ajunt, non retineant, & practice plurimi; immo omnes, qui jure nolint viam salutis pene imperviam, suaveque Christi jugum millenis periculis implicatum, horridumque; uti Probabilistae passim contendunt. Plane absit alteram ex hisce partibus censoria virga carpere, dum utramlibet suis circunscriptam limitibus, Ecclesia tuto permittit: nequeunt vero temeritatis notam non incurrere quotquot hispanos ex eo laxiores aestiment, quod Probabilismum, hoc est opiniones benignas libertati faventes, gravi fundamento subnixas, frequentius tueantur.

Quid vero de Genetti Theologia? Ergone laxam Probabilistarum Moralem reformavit? At plurimi ex iis vicissim suam rigidam Probabilioristicam Moralem castigarunt. Scholasticos quosque ipse reformavit, quatenus universam fere Moralem tradidit, non subtilibus argutiis, sed sacra aut veneranda authoritate fundatam. At non ita feliciter rem votis optatam confecit: etenim, plurimis praetermisis, quae fusius alias persequimur (o), frequentissime suis hinc inde petitis, ac repetitis textibus, nec quidquam evincit, nec probat; cum minime pro singulis Moralibus adsertis legitimi ex Scriptura, Patribus, aut Canone [quod cereroqui porro optandum & quidem optimum] sufficiat documentum. Quo fit ut cum aliunde minus cordate affectet omnem a Morali Schola naturalis rationis usum ablegare, passim theses suas tanquam Oracula ex tripode effusa lectori admittendas exhibeat: quo quid ridiculum magis rationali viro offerri possit, non videris. Genettum quoad haec a vero nimium aberrantem diu in antecessum *Canus* perstrinxerat (p).

Nec longe huic absimilem fortunam Concina passus est. In Hispania, Mexico, aliisque literariae Reipublicae plagis sunt qui ejus doctrinam recipiant, quique rejiciant: qui cum *Dinello*, *Mamachio*, & aliis acerrimis Probabilioristis defendant; & qui cum *Noceto*, *Bovio*, *Gravina*, *Bala*, *Ghezzio*, *Richelmo*, *Zacharia*, perdoctisque aliis Probabilistis acrius explodant. De iis vero sat superque.

Insurgunt VII. Nec minore titulo fas est Scholasticen compellare, vel Polemicae Theologiae inutilem, vel Novercam. Scilicet inutilem; quandoquidem prisci Patres ante Scholastices inventionem multas passim haereses confutarunt: tum ipsa jam inventa & propagata, in Conciliis Lugdunensi II. & Florentino Graeci de suis erroribus per Latinos evicti sunt, & quidem absque Scholastices usu, quem ut reciperent haudquaquam Graeci adduci potuerunt. Quin etiam subsecutivis aetatibus permulti absque ejusdem usu, sed solutis duntaxat & energicis dissertationibus plures haereticos perstrinxerunt: sic, ut innumeros praetereamus, in Possanensi Colloquio Laynezius perstrinxit Bezam; Perronius Plessaeum; Cellotius Petrum

XIII. *Momentum VII enatum ab Scholastices inutilitate ad Haereticos refutandos; immo ab occasione, quam ipsa praestat ad haereses coaptandas.*

N 2 Aure-

(o) In *Teologia Morali-Dogmatica*. (p) Tract. de loc. Theol. l. 9. a cap. 2. tract. de Conscientia in Proleg.

Aurelium; Petavius Salmasium, Arnaldumque; Bossuetius Claudium; Fenelonius Jansenistas.

Quid? Quod & subtiliores Scholastici cum Acatholicis congrediendo impares sunt: uti cunctorum exemplo est Silvester Prieras, magni nominis Scholasticus, primus scriptis cum Luthero Pugnator, at valde tenuis; quem nempe subridens Haeresiarcha sarcasmis & scommatis despexit; quod veritates catholicas potius Summorum Pontificum dictis & factis, quam sacrarum Literarum, Ss. Patrum, veterumque Conciliorum testimoniis, visus fuerit comprobasse: quocirca de ipso Scholastico dixit Natalis Alexander, quod *Lutheri sophismata detexit potius quam confutavit* (q). Ergo ne hic Scholastices vigor ad haereses evincendas?

Et deinde novercam. Nam assueti Scholastici ratiocinii naturalis argutiis & subtilioribus speculationibus ultra praefixas unicuique metas tenaci proposito convolare, proclive illis est a veritatis, necnon fidei tramite difficillime revocandis, praecipiti lapsu deflectere; praesertim ubi Scripturarum, Conciliorum, & Patrum praesidia desunt. Ex quo quidem fonte conjicere licet, haereses prodiisse plurium ex iis, qui in Scholae subtilitatibus fuerant nobilius enutriti: ut speciatim dixeris de Wicleffo, Hussio, Hieronymo Pragensi, Petro Oxomensi, Luthero, Carolstadio, Bajo, Molinosio, ac similibus. Noxia ergo ad sinceram; illibatamque servandam fidem Theologia Speculatrix, quam propterea satius fuerit ab Scholis Catholicis exsulare.

Profligatur facile & in objicientes retorquetur.

Verum enim vero haec ita invidiose conflata perpaucis refutata cadent. Et imprimis sat hucusque superque Scholastices utilitatem evicimus. Deinde quis libenter non fateatur, multimodis posse acatholicos, etiam absque usu Scholastices mehodi perstringi? Constanter tamen arbitramur, nullo alio modo quam cum Scholastica forma eos brevius, efficacius, evidentius, felicius argui, deprehendi, refutari, convinci. Esto, unus levi, tenuique calamo dedecertarit Prieras, eumque subinde merito Lutherus irriserit: at nec idem irrisit Eckium; nec sui posteri irrisere Tapperum, Becanum, Serarium, Piclerum, & alios pene innumeros, a quibus sub Scholastica forma, rationisque subtilis ope sunt invicte debellati. Et lepide quidem dici solet, quod una hirundo ver non efficiat.

Quisnam insuper prudens ex abusu divinorum auxiliorum, Eruditionis Ecclesiasticae, selectiorum facultatum, immo & eorumdem Christi Domini Sacramentorum, rite colligat & urgeat argumentum, quo vel haec noxia, vel noxium eorum usum probet, ac confirmare nitatur? Porro Scholastice ex suimet institutione cuncta fidei dogmata tenet: ab eis vel latum unguem discrepari prohibet: subtiliores velitationes exercet ipsorum dogmatum gratia, ut nempe data

(q) In Hist. Eccles. Tom. IX. c. 2. art. 10.

data pugnae opportunitate, fciat mens jam ab inde exculta, fubtilia captiofaque haerefeon momenta fubvertere. Quid vero, fi ufui falutari ab Scholaftice excepto nefandus abufus fupervenerit? Totum plane fcelus abutenti, minime Scholaftice adjudicandum. Dixeris ergo Scholafticos Wicleffum, Molinofium & alios Haerefiarches nothos ac illegitimos Scholaftices foetus, haudquaquam Scholafticen novercam.

At ifta fatis de Obtrectatorum Confutationibus, Ad ulteriores Scientiae noftrae commendationes, quo fidem noftram liberemus, progrediamur. Quin & Scholafticen interea digniffimo *Moderni Auctoris*, quem tacito nomine *Francifcus Henno* laudavit (*r*), praeconio falutamus: *erit* (ajebat ille) *erit femper*, *quidquid reclament tenebriones*, *erit Theologia Scholaftica Ecclefiae Lumen*, *Fidei columen*, *trutina veritatis*, *errorum Clava*, *nodorum gladius*, *fulmen haerefum*, *Myfteriorum fax*, *& Catholicae doctrinae lapis lydius* (*).

(*r*) In triplicis Theologiae tom. 1. Difp. prooem. quaeft. 7. Concl. 11.

ADNOTATIO.

(*) NEque vero iis adfertis vel apice uno obfiftere putaverim, quae plura adverfus noftram Scholafticen congerere placuit Cl. V. *Aloyfio Antonio Vernejo*, Eborenfi Archidiacono, in lib. 1. & 2. partis alterius fui Adparatus ad Philofophiam & Theologiam, in quem urgente ad hanc paginam prelo, nefcio quo fato, incidi. Ibi enim Vernejus, praefertim l. 1. c. 9. & 10. recoctam duntaxat crambem ex iis quae in Scholafticen objecerant Gualterus, Clemangius, Bulaeus, ac prae ceteris copiofius Conftantinus Grimaldus, regerit, obtruditque.

Nec aliud ipfe e proprio penu fortaffe reponit, quam alias quandoque voculas, aliumque ordinem, quibus proprio penitus marte videatur differere, atque ex tripode definire, quae ex Grimaldino fonte pene cuncta deprompfit: rarus, me judice, Moderni Critici Lauream fibi non praeripiendam, ni Scholafticen viriliter exagitare adfectaret.

Ceterum qui ea, multoque plura toto Capite abunde explofimus, nuperrimum hunc declamatorem, Repetitoremque lubenter miffum facimus; furdifque canere permittimus.

CAPUT IV.

Syntagma Scholastices,

prout

ab Scholis publicis, privatisque recepta est & exculta, tum ab Authoribus quomodolibet illustrata.

ARTICULUS I. *Trium Chronologicorum Syllaborum distributio & materies praenotantur.*

N ternos Chronologicos Syllabos, aut Indices materiem Tituli distribuimus. Nimirum Syllabus I. indicat Academias Orbis Latini, quae hucusque ab exordio suo Scholasticen receperint excolendam: Syllabus II. Sacros Coetus Regulares & Seculares, qui eam pariter sinu suo amplexae sint & confoverint: Syllabus III. Authores Scholasticos, qui nempe eamdem quoquo modo Commentariis exposuerint & illustrarint.

SYLLABUS I.

ACADEMIAE.

II *Notiores Academiae, quae Scholasticen receperint & excoluerint, indicantur.*

TOT istae sunt, quot Sacrae Theologiae Facultatem post enatam Scholasticen cooptarunt. Quae vero toto literario Orbe Latino Academia Sacram hanc Facultatem non cooptarit? Ex iis notiores, servato quomodolibet Nationum ordine, Syllabus praestat: & eas videlicet, quae post conditam florentemque Scholasticen erectae sunt, aut successivis tractibus restauratae; & eas, quae primum exortae, etiam tum florentes, illam vix nascentem conspexerunt. Ac istas quidem, ut chronologicus ordo nitidus fluat, quadam Juris fictione, Seculo primo, quod mox subsequitur, adscribit.

III. *Academiae erectae a multis retro Seculis ad usque An. Chr. MCC.*

SECULUM SCHOLASTICUM I.

CHRISTIANUM XII.

Ante Chr. incerto.

Primum restaurata A. C. 1354.

IN HISPANIA. ACademia *Oscensis*, in Urbe Oscensi apud Aragones, alias *Sertoriana*, quod erecta ante Christum natum credatur a Quinto Sertorio, strenuo Duce Romano, Sillae ac Marii coaevo, qui Oscae peremptus est an. ab Urbe condita 682. ante Christi Natalem 88. Restaurata primum fertur a Petro IV. Aragonum Rege, decreto Alcañizii dato A. 1354. 12. Mart. quod dein-

deinceps confirmarunt, variisque subjunctis privilegiis communierunt Paullus P. II. A. 1464. 19. Oct. & Julius P. II. A. 1503. 19. Oct. tum alii Aragonum Reges, ut Ferdinandus vulgo Catholicus A. 1481. 23. Aug. & Carolus V. A. 1533. 5. Decemb. (*)

Palentina in Castella Veteri, ante Salmanticensem praeclarissima, erecta ab Alphonso VIII. Castellae Rege, procurante Tillione Palentino Antistite, ac suadente Roderico Archiepiscopo Toletano. Confirmata insuper, seupotius post lapsum instaurata ab Urbano P. IV. Literis ad Palentiæ Episcopum & Capitulum datis, *Colebat hactenus.* 1263. 14. Maii [s]. Et haec quidem in Hispania Christiana post Mahometicam invasionem Academia prima felicissime exorta est. Nec ipsi porro vulgaris accessit gloria ex S. illo Patriarcha Dominico, qui eam & humillimus Auditor, & sapientissimus Theologiae Professor frequentavit (t). A. C. circ. 1186.

IN

ADNOTATIO.

(*) QUod celebratissimus ille Sertorius Academiam, seu publicam Scholam ad nobilis Hispanae Juventutis institutionem Oscae fundaverit, testantur ex Authoribus exteris *Plutarchus* (in vita Q. Sertorii) *Titus Livius* (ap. *Petr. de Medina* de Magnalib. Hispan. c. 156.) *Sabelicus* (l. 3. sub fin. Ennead.) *Tarcaxota* (in Hist. mundi tom. 2.) *Justus Lipsius* (tom 2. l. 3. in Lovanio c. 8. p. m. 880.) tametsi peccet in Topographiam hic magnus Author, ubi pro Osca Aragonensi Oscam Boeticam sumit: ex domesticis vero plerique rerum Hispanarum Scriptores cum *Joanne Gerundensi* Episcopo (in Paralipom. Hisp. l. 8. tit. de morte Sertorii & Perpennae) *Zurita* (in Annal. Argon. l. 8. c. 54.) *Hieronymo Pujades* (in Cataloniae Chronico l. 3. c. 65.) *Franc. Didaco de Aijnsa* (in Comment. de rebus Oscensibus l. 5. c. 1. & 2. quem conferas.)

Quod autem Sertoriana haec Schola, ad Graecae Latinaeque linguae disciplinas perdiscendas unice tum instituta, fluxu temporum post bina seu terna Secula prorsus exciderit, mihi certo certius est. Quocirca forte quis in dubium vertat, quo jure junior altera Scientiarum omnium Academia, hodiedum Oscae florens, Sertoriana sit & nuncupetur; cum nequidem umbra ejusce clari cognominis in ullo ex iis quae laudavimus, pro sua restauratione privilegio oculis obversetur. Nisi forsan Oscenses Academici in Sertorii suique Gymnasii immortalem laudem hoc sibi praegrande nomen adsciverint. Re tamen ipsa junior haec minime instaurata, sed primum, suo annuente Principe, sub an. 1354. fundata dicenda est.

(s) Equidem ex laudatis Urbani literis aperte discimus, eum Palentiae denuo Lyceum erigere, quod primum florens, ac deinde collapsum & dissolutum Pontifici moerentes Palentini retulerant. Et ex iis quidem dubitari merito licet, num id ipsum Lyceum cum cathedris, earumque redditibus reapse Salmanticam traductum sit ab Alphonso, Salmantini Gymnasii conditore, ut vulgo adserere videntur Hispanicarum rerum Scriptores cum *Mariana* (l. 13. c. 1 ad an. 1239.); vel potius num Palentinum sibi relictum, ob maximam, quam Salmanticense vix conditum sibi peperit nominis famam & confluentium frequentiam, sponte sensim corruerit.

(t) Ita uno pariter consensu S. Dominici Biographi, ex quibus recens *Echardus* chronologicam tabulam actorum S. Dominici Palentiae ac alibi ubique confecit in sua Bibliotheca tom. 1. p. m. 86.; ipsamque novissime excriptam censuerunt, exposuerunt, amplificarunt *Bollandiani* tom. 1. Augusti in comment. praevio ad Sancti vitam a p. m. 363.

An. ante & post Chr. incerto. IN ITALIA = *Romana*, & ipsa quidem antiquissima juxta ac florentissima; sed cui tamen, aut ante, aut post Christi adventum florenti nullam fixam erectionis Epocham jure valeas consignare. (*)

Medio-

A D N O T A T I O.

(*) EQuidem, ut mittant Romanas Scholas complurimas, quae ante Christi adventum a Philosophis, Grammaticis, Rhetoribus, Poetis, & ipsis quidem summis & immortalibus viris, frequentatae sunt, primus Nero Imperator dicitur in Urbe post Christum natum construxisse Gymnasium, & alterom deinde Sura Licinius, Traiani familiaris. Et vero Vespasianus & Adrianus, perdocti Principes, duo primi Romanae Academiae seu Universitatis Authores habentur; ac eo quidem titulo perpetuo commendendi, quod ille primus Professoribus publicis Minervalia, seu salaria constituerit, & primus hic Athenaeum illis aut Scholam construxerit.

Porro quod sub Theodosio II. floruerint in Urbe Scholae publicae, ad quas exteri, docendi confluerent, liquet ex lege Valentiniani Principis, *Quicumque ad Urbem*, ad Olybrium P. U. missa, & habetur in Codice Theodosiano, sub an. Chr. 438. promulgato: de qua consulendus *Conringius* in novo Thesauro Antiquit. Roman. tom. 3. p. m. 1199.

Sed in his tamen Lyceis vel Scholis sub Romanis, Gothisque Principibus seculares dumtaxat literae excolebantur.

Primus autem S. P. Gregorius M. erudiendo sacris disciplinis Clero Scholam Palatinam instituit in Patriarchio Lateranensi, quod tum temporis summi Pontifices incolebant: ibique etiam medio aevo Schola sacra diu viguit; sed tandem aliquando funditus ruit. Succedente deinceps splendore literis, Innocentius P. IV. Juris utriusque studium in Urbe restituit. Tum Honorius P. III. sacram Scholam Palatinam denuo erigit, ac instituto, qui ei praesit, Sacri Palatii Magistro, mirum in modum promovet: ac hujus quidem Scholae spectatissimi Professores, puta S. Patriarcha Dominicus, Albertus M., S. Thomas Aquinas, B. Ambrosius Sansedonius, Sacrae Theologiae (& absque dubio Scholasticae) studia & exercitia in Urbe erigunt, promoventque.

Et en incunabula, seu praeludia studii Generalis, Universitatis, aut Academiae, quae diu vulgo nuncupata est *Romana & Alma Sapientia*; quam videlicet ad instar plurium Academiarum, quas jamdiu Lutetia, Palentia, Oxonia, Salmantica, Tolosa, Ulissipo sinu suo confoverant, primus omnium instituit, ac privilegiis insignivit Bonifacius P. VIII. Literis Aguaniae datis 1303. 8. Jun. quibus initium *In Supremae*.

Et ita quidem mihi liquido subinferri videtur ex laudata Constitutione; quidquid *Josephus Carafa* (in lib. de Gymnasio Romano c. 6. n. 1.) primam hujusce Gymnasii institutionem aliis adscripserit Pontificibus, nempe Innocentio IV., Honorio III., Urbano IV.; sed nullo tamen in medium adlato documento.

Hanc vero Sanctissimi Bonifacii Successores perhonorificis diplomatis quasi certatim confirmarunt, novisque constitutis, atque privilegiis communierunt.

Nimirum Joannes XXII. Const. *Dignum duximus* 1318. Pontificatus an. 2. Innocentius VII. Dipl. *Ad exaltationem*. 1405. 1. Sept. Eugenius IV. duplici Constit. quarum una lata est 1431. & altera incipit *A supremo Patrefamilias*. Leo X. Const. *Dum suavissimas*. 1513 5. Nov. & Const. *Quam omnibus*. 1514. Gregorius XIII. Const. *Sapientes*. 1547. in qua Scholae publicae *Sapientiae* dicuntur *Gymnasium Urbis*, unde Universitas Urbis dici coepit *Archigymnasium*.

Tum Clemens XI. & Benedictus XIII. quatenus ambo Academiam Theologicam, quae nobilis pars est ejusdem Archigymnasii, praerogativis locupletarunt: ille videlicet Const. *Inscrutabili*. 1713. 23. Apr., hic vero Const. *In excelsa*. 1726. 6. Maj. Postremo Benedictus XIV. Const. *Inter conspicuos Ordines*. 1744. 29. Aug. qua Praedecessorum omnium privilegia roborat, pluraque superaddit.

Vere quidem & egregie Lusitanus ille *Macedo*, laudati Lycei Professor & magnum decus, de ipso disserens; *haec*, inquit, *Urbis Sapientia hoc jure* ARCHIGYMNASIUM *dicitur, quod amplitudine*

Authe-

Mediolanensis plane antiquissima. P. Virgilius Maro & Caecilius Plinius secundus Mediolanense Gymnasium frequentasse traduntur: qua quidem aetate praeceptores de publico conducti vicinorum quoque municipum liberos instituebant. Tum à tempore SS. Doctorum Ambrosii & Augustini florebant Mediolani Scripturae sacrae & amaeniorum literarum studia. Haec vero fluxu temporum perierunt. Deinde Canobius quidam Academiam, quam Canobianam dixerunt, erexit. Et in ista quidem, seu in alia simili posterius instituta literis operam dedit Pius P. IV., qui fuisse dicitur e Doctorum Mediolanensium Collegio (u)(*). A. Incerto.

Syracusana in Sicilia instituta est a Platone, qui in ea suam Philosophiam edocuit: (x) hic vero decessit an. m. circiter 3668. ante Christi adventum 332. Ante Chr. Incerto.

Tum aliam erexerunt Syracusani in honorem Timoleonis (y), & eam frequentasse fertur Publius Scipio cum in Africam trajecturus Syracusis moraretur (z)(**).

Tom. I. O *Messa-*

Authorum, operis magnificentia, Praefectorum nobilitate, Professorum peritia, doctrinarum varietate, Cathedrarum multitudine, ceteris Academiis, in quibus palam exercentur ingenia, atque adeo Gymnasia adpellantur, videtur anteire. (In descripe. Archigymnasii Romanae Sapientiae p. m. 10.) Plura de hoc argumento Romanarum rerum Scriptores, cum Cl.V. *Josepho Carasa* in Comment. de Gymnasio Romano.

(u) Conf. *Andr. Alciatum* in Hist. Mediol. l. 2. sub fin. & *Ripamont.* in Hist. Urbis Mediol. l. 11.

ADNOTATIO.

(*) M *Origia* in Hist. Mediolanensi l. 1. c. 2. p. m. 10. definit, Mediolanense Gymnasium a Romanis Imperatoribus fuisse conditum, ac in eo P. Virgilium Maronem Philosophiae lauream accepisse. At negari videtur hic Author: Priscis enim temporibus fuerunt ejusmodi laureae prosus incognitae; ac vulgo traditur, eas primum Christiano Seculo XII. Gratianum pro Jurisperitis Bononiae, ac pro Theologie Parisiis Petrum Lombardum instituisse. Quinimmo dum *Antonius e Vood* & alii inferius adducendi (ubi de Academia Oxoniensi) fidem adhibent efflictis quibusdam Regiis ac Pontificiis Rescriptis, in quibus jam ab an Ch. 531. haec nomina *Laurea, Doctoratus* & id genus alia non semel insonant, ab Eruditis exsibilantur. (Conf. *Middendorp.* l. 1. c. 7. *Bulae.* tom. 1. a p. 284. *Mend.* de Jure Acad. l. 1. quaest. 14. num. 355., ubi plura de ejusmodi Gradibus.)

(x) *Plutarchus* in Vita Dionis, & ex ipso *Jacobus Bonnanus* in Syracusa antiqua l. 1. c. 1. §. 22. ap. *Graevianum Thesaurum* antiquitatum Italiae tom. II.

(y) *Plutarch.* in vita Timol eonis.

(z) *Valer. Maxim.* lib. 3. cap. 6.

ADNOTATIO.

(**) B Onanno quoad Timoleoneam Academiam Plutarchum & Valerium sequuto §. 28., repugnat ejusdem Adnotator in Nota 1., contenditque Gymnasium illud, de quo Plutarchus disserit, haud Scholam literariam fuisse, sed palaestrem militarem. Mea tamen opinione, Plutarchi & Valerii textibus, contextibusque diligenter perpensis, rem non conficit.

An. Incerto. *Messanensis* etiam in Sicilia ab antiquissimis temporibus extitit; adeo ut nonnemo magnam Siciliae Scholam eam adpellarit. Eadem, si *Bonfilio* (*a*) fides sit, sub an. 1596. efflorebat.

An. Chr. 526. *Ravennatensis* a Theodorico Rege, Boethio & Cassiodoro suadentibus, instituta (*b*). Florebat adhuc sub an.549. (*c*) In ea sub an.1115. septem Artes Liberales docebantur (*d*). Demum instauratur anno 1267. (*e*) [*].

793. *Ticinensis*, aut *Papiensis* floruisse videtur quasi publica quaedam scientiarum Schola, fortassis annuente Theoderico Rege, sub an.circ. 522., cum in ea Urbe versarentur scientissimi illi Viri Boethius, Cassiodorus, Epiphanius Antistes, & Ennodius ejus Diaconus. In publicam Academiam, ut conjectari licet, erecta est a Carolo Magno Imp. an. circ. 793. [*f*]. Mirum in modum floruisse creditur sub an. circ. 1030., quo sapientissimus *Lanfrancus* in ea Scientias praelegens discipulum habuit Anselmum de Badagio, deinceps Alexandrum P.II.(*g*). Restaurata est a Carolo IV. Imp. Diplom. *Rectrix humani*. 1361. 13. Apr. Tum confirmata a Bonifacio P. IX. Const. *In supremae*. 1399. XVI. Cal. Decemb. Demum a Ludovico Maria Sfortia Anglo, Mediolani Duce Diplom. *Illas Civitates*. 1496. 19. Jan. lato privilegiis communita (*h*) [**]. *Bona-*

(*a*) In Hist. Sicula l. 10. p. m. 681.

(*b*) Ap. *Passolinum* de Ravennatenlib. excellent. p.1. p.m. 159. ex *Rossio*, vel *Rubee* in Hist. Ravennat. lib. 3. ad an. 226.

(*c*) Ap. laud. *Passolin*. p m. 190. ex *Rub*.

(*d*) *Ibid* par.a. p. m. 78. ex lectionibus Officii S. Aldubrandi.

(*e*) *Ibid*. ex *Rub*. lib.6. ad eum an.

ADNOTATIO.

(*) Haec *Passolinus* ex *Rubee* quem ulla absque critice videtur exscripsisse. At neuter, saltem quoad epocham, quam Academiae erectioni, Authori, & primo flori adsigunt, ab Eruditis Viris exauditur.

(*f*) Ita *Anton. Gattus* in Gymnasii Ticinensis Hist.cap.X.ex *Henrico Pantaleone* de Viris Ill. totius Germaniae par.a.in Carolo Magno, *Bulaeo* de Paris.Univ. tom.1. p.96. et 97., *Papirio Massonie* in Annal. Francor. in vita Ludovici Pii.

(*g*) Ex eodem *Gatto* c. XII.

(*h*) Ibid. *Gatt*. capp. XVI. & XVII.

ADNOTATIO.

(**) Gatti, aliorumque Sententiam, initium huic Academiae a Carolo M. repetentem, uti falsam novissime explosit Cl. V. *Muratorius* (Dissert. 44. sub init.) Fatetur ipse quidem, Carolum literarum studium quanto potuit ardore animi in Gallia, Germania ac Ticini procurasse, nonnulla unius vel alterius facultatis Gymnasia ibidem erigendo, quae cujuspiam Academiae semina dici possint; ceterum pro virili abnegat, Academias, aut Universitates, vel omnium scientiarum Scholas, cujusmodi sunt, quae sub nomine Academiae modo veniunt, instituisse. Immo nec ullam ejusmodi Academiam ante annum MC. fuisse in Italia erectam contendit. Ceteroqui, inquit, „ si „ Academiis istis a tanto tempore gloria- „ batur Italia, mirum videatur, cur Pa- „ risienses ac Turonenses Scholae sub ini- „ tium Seculi XII. ab Italica Gente, „ propriis contemptis anteferrentur . . . „ qui enim tantus languor Seculo IX. & „ X. in Italia literas invasisset, si haec „ jam

A. C. 1100.

Bononiensis, communi olim existimatione antiquioribus post Christi adventum adnumerabatur. Est qui ejus originem deduxerit a Theodosio Minore Imp. sub. an. 433; quique cum *Bulaeo*, a Carolo M. sub an. circ. 780. Verosimilius forsan, cum laudato *Muratorio*, tacito ejus Authore, primum erecta dicitur ad Jurisprudentiam edocendam sub an. circ. MC. [*].

Famosam hanc Academiam, dictam a nonnemine prae ceteris Italicis stricte nuncupatis Academiis, aut Studiis Generalibus antiquissimam, mirifice illustravit S. *Raymundus* de *Peñafort*, Barcinonensis, fato functus an. 1275., qui in ea & Utrique Juri navavit operam, & de Utroque Lauream reportavit, & Utrumque Magister edocuit: tum *S. Petrus de Arbues*, Aragonensis apud Hispanos, martyrio coronatus an. 1485., qui Bononiae in R. Hispanorum Collegio adscriptus, in hac Academia, liberalibus & sacris studiis emensis, Theologiae Lauream adsequutus est.

O 2 *Muti-*

„ jam publicis ornata fuisset Academiis? „ Haec ille.

Ego tamen pro lite definienda haec statuo. Principio nec Gattus, nec Scriptores, quorum authoritate innititur, documentum, quod viderim, produnt, unde liquido deducatur primaria, quae intenditur, Ticinensis Academiae institutio: quae propterea nonnisi conjecturis communiri potest.

Deinde Caroli IV. Imp. diploma, productum a Gatto, potius indicat aut patenter exprimit novam Academiae erectionem sub an. 1361. quam praeteritae cujusquam & collapsae instaurationem.

Insuper dum fatetur Muratorius, Carolum M. literarum studium Ticini & alias quanto potuit ardore animi procurasse, concedat, oportet, erexisse Ticini non unius aut alterius duntaxat Scientiae Scholam, sed plurium Scientiarum, aut Academiam; segniter enim contendit in literarum restaurationem, qui unam solummodo, vel alteram scientiam edocendam procurat.

Neque praeterea ex literarum in Italia languore sub Sec. IX. & X., neque ex Italicae Gentis accursu ad Gallicas Scholas, propriis contemptis, sub XII. Seculi initium, fas est ineluctabiliter a Muratorio colligi, nullam omnino apud Italos Academiam praeteritis aetatibus institutam fuisse; sed id unum, quod nempe ipsae tum temporis, primo virore jam obsoleto, emarcuerint, immo perierint: id quod passim aliarum Gentium Annales memoriae produnt diversis obtigisse Academiis, aliquando plane florentissimis, at fluxu temporum prorsus collapsis, instauratione reficiendis.

Ex iis vero postrema haec Adsertio, in quam propendemus, liquido subinfertur. Videlicet absque temeritate aut inani conjectura adstrui potest, Carolum M. eo quo ardebat restaurandi literas desiderio, Ticini & alibi Academias aliquas, aut plurium Scientiarum Gymnasia instituisse, ad quorum normam alia subinde fuerint subsequuta; quae tamen omnia fluxu & calamitate temporum elanguerint sensim, ac denique prorsus interierint.

Enim vero cum pro illa primaeva & pervetusta ejusmodi Academiarum institutione manifesta documenta non suppetant, urget ceteroqui adversus ipsas argumentum, quod dicunt negativum: atque adeo sententia, quae illiusmodi institutiones adferat, tenuis probabilitatis, aut conjecturae metas non transilit.

Et haec quidem pro reliquis idgenus Academiis hoc Syllabo collaudandis dicta sunto.

ADNOTATIO.

(*) Fertur a *Middendorpio* lib. 3. ubi de Acad. Bonon. prolixum ac perhonorificum Diploma, incipiens *Omnibus Studentibus*, quo Theodosius Minor Imp. Bononiense Gymnasium instituit sub an. 433. Sed illud tamen a se recitatum, ut evidenter suppositicium rejicit & exsulare jubet *Muratorius*, quem adisis, in tom. 3. Dissertationum, Diss. 34. a p. m. 21., nec pigebit

1170. *Mutinensis*, a Mutinae Senatu, ad instar Bononiensis, erecta (*i*).

A. incerto. IN GALLIA = *Massiliensis*, a Phocensibus Graecis, primis Massiliae conditoribus, instituta, fere in omni liberalium scientiarum genere floruit; dicta propterea novae Galliarum Athenae, literarum Emporium, Sedes ac Magistra studiorum. Equidem Mathematicae disciplinae, & Astrologia, Eloquentia, Medicina, Jurisprudentia, ibi commendatissimae fuerunt; tum singularum Professores celeberrimi. Jam ab an. Ch. 540. plurimum defloruit; ac denique periit [*k*].

A. incerto. *Aeduensis*, vel *Augustodunensis*, Authore inexplorato. A *Justo Lipsio* dicta est *vetustissima post Massiliam bonarum Artium Sedes*, tum Academia Meniana, adversus Pighium. Saltem ad usque Constantini Imp. aetatem inclaruisse videtur (*l*).

A. incerto. *Narbonensis* ante Christum, incerto Authore, nata, floruisse traditur Romanorum Imperatorum temporibus usque ad an. Ch. circiter 500. Academicos ipsius Professores laudavit *Bulaeus* (*m*).

A. incerto. *Lugdunensis*, Authore nondum explorato, sub Romanis Imperatoribus egregie floruit, iccirco nuncupata *publicum citra-Marini Orbis Gymnasium*. Nominis splendorem insequentibus aevis retinuit; fovitque literarum studia, praemaxime quae ad Jus Civile & Canonicum pertinent, ad an. usque 1290. Demum an. circ. 1473. cuncta ejus Gymnasii jura ad Bituricensem Academiam concessione regia translata sunt (*n*).

circ. 787. *Palatino-Parisiensis*, erecta a Carolo Magno, literarum amantissimo, & Scientiarum omnium augustissimo Instauratore (*o*). Et en originem, prodromum, semen *Parisiensis* illius *Academiae*, quae deinceps post terna Secula jure quamoptimo Academiarum omnium Magistra & Mater audiit.

Magnus Alcuinus a Carolo Anglia Galliam evocatus Palatinae Academiae praefectus est, & Scholae & Caroli felix, dignusque institutor. Optimae quaeque artes ac disciplinae in ea excolebantur. Sub Lothario Rege multum adhuc clarebat (*p*)[*]. Turo-

(*i*) Ap. *Murator.* in laudata Dissert. p. m. 903.

(*K*) Conf. *Tullium* in Orat. pro Flacco num. 63. *Strabon.* lib. 4. *Bulae.* de Univ. Paris. tom. 1. ubi de Acad. Massil.

(*l*) Conf. *Eumenium* Rhetorem, hujus Academiae Praefectum, in orat. quam pro ejusdem instauratione habuit, a laudato *Bul.* ubi de Acad. Aeduensi recitatam.

(*m*) Ubi de Acad. Narbon.

(*n*) Vid. laud. *Bulae.* ubi de Acad. Lugd. & *Launoi.* de Scholis celebrioribus cap. 7.

(*o*) Vulgo rerum Francicarum Scriptores cum *Cointio* in Annal. Eccles. Francorum & *Longuevallio* in Hist. Eccles. Gallicana, utroque ad an. Ch. 787. & quidem ex manifestis documentis.

(*p*) Conf. *Alcuin.* in Epist. ad Carol. M. ubi de hac Schola disserit, *Angelomum* in Praefatione Canticor. ad Lotharium, qui nempe in hac Academia sacras literas didicerat, *Launoi.* nuper laudat. cap. 2. & 4.

A D N O T A T I O.

(*) Consulto hanc Academiam *Palatino-Parisiensem* praenotavimus. Videlicet *Palatinam*, quia eam Carolus ad publicum bonum & exemplar pro literis instaurandis in suo Palatio condidit, adservavit, insignivit; ac deinde *Parisiensem*

Turonensis, ab Alcuino, Caroli Magni Magistro, ac Turonensi Abbate creata. Saltem ad usque an. 1050. ipsa substitit. (q) cir. 800.

Remensis, a Fulcone Remensi Archiepiscopo fundata. A S.Brunone Carthusiensium Proto-parente clarissime decorata; quippe qui in ea sacris disciplinis operam dedit, & Scholarcha praefectus est (r) (*). cir. 892.

Parisiensis nata est, seu renata, utpote jam instar perfectae & absolutae omnium pene scientiarum florentissimae Academiae constituta. Tantae molis Author omnium primus, nondum mihi satis exploratus, quidquid adserant alii. Haec porro exordium suum repetit ex Schola jam pridem erecta in Claustro B. M., vel in Sede Episcopali Parisiensi, cui Praeses & Scholarcha, quem tum Scholasticum nuncupabant, Parisiensis Ecclesiae Cancellarius. Haec autem jam tum frequentabatur, & quadantenus florebat; quemadmodum & alia Gymnasia publica eadem tempestate literas cum plausu & aemulatione Parisiis colere, ex varia Historia deprehendimus, e. g. in S. Victoris & S. Genovefae Coenobiis. Jam vero quis singula tantae cir. 1100.

sem, quatenus sub aliquo sensu, vel directo, vel obliquo, Parisiensis Academia, quae in praesentia floret, ab illa initium decursque imperatorium repetit.

Minime vero *Parisiensem* adpellavimus, qualem dixere plurimi, rati, Principem in suo Parisiensi Palatio, quod incolere consueverat, eam fixam & stabilem condidisse. Ipsam equidem deambulatoriam instituit Carolus, nomenque sortita est a palatio, seu a domo Regia, quoniam Regem quocumque euntem Palatini Doctores sequebantur; aut si Regi praeliandum erat, in vicino, tutoque loco cum Regia familia subsistebant.

Id quod Alcuini, qui triennio in Palatina Academia Magisterium exercuit, exemplo plane evincitur. Namque Alcinus a Carolo arcessitus in Franciam venit an. 793. & in Palatino Gymnasio literas docuit ad usque 796., quo Turonensis Abbas creatus est, taroque, deinceps pedem Turonis extulit. Et vero Carolus eo tempore quo Alcuini in Palatio docentis discipulum & auditorem se praebuit, Parisiis nunquam degit, utpote bello assiduo, quod cum Hunis & Pannoniis gerebat, maxime intentus. (Conf. *Eginhard*. ejusdem Principis Caroli Consiliarium intimum, in Annal. ad an. 793. *Coint*. laudat. ad an. 802. a num. 78. *Nat. Alex.* in Hist. Eccles. Sec. 8. Cap. 7. art. 8.)

(q) Conf. ipsum *Alcuin.* in Epist. ad Davidem Angliae Regem, seu, ut aliis placet, ad Carolum M. quem Davidem vocat, & *Launoi*. cit. c. 5.)

(r) Ex *Bulaeo* tom. 1. p. m. 238. & 467. & 473.

ADNOTATIO.

(*) Plures adjici possent Academiae, seu Scholae publicae, vigore editae a Carolo Magno Constitutionis *de Scholis per singula Episcopia & Monasteria instituendis* (quam profert *Baluzius* tom. 1. Capitular. p. m. 201.;) tum sub Ludovico Caroli M. Filio, & sub Carolo Calvo, procurantibus, in Galliis institutae: & istae quidem qua Epicopales, quibus vel Episcopi praeerant, vel alii ipsorum nomine, E. G. *Aurelianensis S. Crucis*, *Abrincensis*, *Andegavensis*, *Catalaunensis*; qua Coenobiticae, quas plerumque Benedictini Ordinis Coenobitae in suis Monasteriis & instituerant, & moderabantur, E. G. *Autissiodorensis S. Germani*, *Luxoviensis*, *Solemniacensis*, *Anianensis*. At eas tamen utpote minus notas, nec diu subsistentes, huc pro nostro instituto nominasse sufficit. Plura de iis, aliisque paribus laud. *Launoi*. de Schol. celebr. & *Ziegelbauer* cum suo Editore *Legipontio* in Hist. rei literariae O. B. par. 1. c. 1. sparsim uterque.

tae Academiae ornamenta, privilegia, magnalia paucis vel indicare sufficiat? Ex iis nonnulla opportune ac sparsim protulit hic Prodromus. Cetera abunde dabunt accurati Academiae Historiographi, *Robertus Gouletus*, *Claudius Hemeraeus*, *Jolius*, *Bulaeus*, *Launoius* [*].

IN

ADNOTATIO.

(*) CEleberrima dudum contentio fuit apud Gallos Scriptores super hujus Academiae initio: num scilicet repetendum sit a Carolo Magno, quatenus haec una eademque sit cum Palatina illa quam olim instituit Carolus, qui propterea modernae Academiae Parens dicendus sit ac Institutor, nec ne? Opinio quidem adfirmans permultis obtinuit Seculis apud Gallos Scriptores & exteros, omnium primis & ducibus *Monacho San-Gallensi* (in com. de gestis *Caroli M.* capp. 1. 2. 3.) & *Vincentio Bellovacensi* (in Spec. hist. l. 23. alias 24. c. 73.): quo nempe summum antiquitatis, majestatisque decus huic Academiae conciliarent.

Rem prae ceteris, quanta potuit eruditionis, eloquentiae, momentorum vi promovet Clarissimus *Bulaeus*, qui praeter alia ingentem suae caussae patronorum censum recitat & exponit (in Hist. Univers. Paris. tom. 1. Seculo 1.) Et vero non defuerunt qui potius veritati ac sinceritati, quam fucatae gloriolae intenti, Parisiensis hujus Academae institutionem pro virili Carolo abjudicarunt, *Stephanus Paschasius*, *Andreas Duchesnius*, *Antonius Loiselius*, *Gabriel Naudaeus*, *Joannes Launoius*.

Nec horum plane sententiam, si recta critice expendatur, fas erit cuiquam abjicere. Nullum equidem pro opposita indubium documentum profertur: dumque Bulaeus tria priora Secula suae Carolinae Academiae Historiae binis integris voluminibus amplificat, conficit & concludit nihil; quoniam cum authentica seu longe verosimilia ad tantam molem architectandam instrumenta non suppetant, levibus dumtaxat conjecturis, quae probant id, quod fieri potuit, ipseque factum cupit, utitur, ac uti potest; minime vero momentis, quibus mens ulla, quae unam veritatem amet, ac quaerat, acquiescere possit.

Dicendum itaque, Parisiensem hanc Academiam hoc sensu Carolinam nuncupari posse, seu a Carolo M. institutam, & a Palatina, quam hic erexit, originem ducere; quatenus Schola illa Episcopalis, quae denuo mirifice florens proximum hodiernae Academiae initium contulit, jam tum adhuc imperante Carolo, ad instar Palatinae erecta est, ac tere perpetuo deinceps perstitit, & qua intensius, qua remissius floruit, cum nonnulla Praelectorum, Auditorumque frequentia; quemadmodum edocemur ex perpetuo censu Parisiensium Magistrorum, quem profert Bulaeus, ubi de IV. prioribus suae Academiae Seculis.

Academiae Fundatorem quod spectat, binos ei Launoius Fundatores adsignat, Remigium Antissiodorensem Monachum, & VVilramum illustrem virum; quod ambo Philosophiam Parisiis professi fuerint, ille an. cir. 882. hic vero cir. 1064. Ceterum heic Fundatores quaerimus, non primaevos unius Scientiae Professores. Et quidem satis incongruenter eum Academiae proximum Conditorem feceris, qui integro saltem Seculo ante natam, seu renatam Academiam inclaruit.

Quod si ejusmodi computatio critica sit, ac Eruditis probetur, potiori jure dixerim ego Fundatores, Scholasticos primaevos Theologos, cum Lombardo Principe. Hi siquidem quo ardentius literariis pugnis exagitabantur ab adversariis (ex iis, quae supera innuimus p. 2. sub lit. *g.* & p. 6. sub lit. *p.*) eo splendidius doctrinae ac ingenii specimen dabant; adeo ut inde literarum Parisiis reflorentium fama vicinas, remotasque Provincias pervagata, earum illico adolescentium turmas discendi gratia Parisios evocarit, traxeritque: quo factum est, ut Schola illa tum jacens in Episcopio, Athenarum, seu novae Academiae post hominum memoriam florentissimae formam induerit. Itaque (si conjectare liceat) Scholastici Theologi Parisiensem Academiam fundarunt: eam Scholastice Parisiorum Lutetia debet.

Atque demum hanc Academiam maxime decorarunt, in ea literas excolentes & Auditores & Magistri, duo Sacrorum Ordinum Antistites Bruno & Joannes

IN ANGLIA : *Oxoniensis*, ab Alfredo Britanniae Rege sanctissimo juxta ae literarum amantissimo, erecta & privilegiis communita; Sanctis Neotho & Grimbaldo suadentibus. Et, si *Willelmo Malmesburiensi* fides sit (s) Alfredus *Romam Legatos misit, obsecrans D. Martinum II. ut Anglorum Scholis eam libertatem, quam Romae habent, & dignitatem concederet: & quod a St. Patre petiit absque ulla cunctatione impetravit; & in multis articulis privilegiari procuravit*. Idem innuit *Matth. Westmonasteriensis* (t) [*].

A *Middendorpio* [u] monemur, S. Richardum huic Academiae Cancellarium praefuisse. Mihi tamen, quisnam Richardus hic fuerit, nec ex Historiis Anglicanis, nec ex aliquot Anglicanorum Sanctorum Catalogis, quos consului, hucusque conjicere licuit. Eam fer-

nes de Matha? De Brunone adfirmat *Bulaeus* (tom. 1. Hist. a p m. 467.) sed levibus tamen, me judice, ductus momentis. Neque vero Laurea, seu Doctoratus Philosophiae ac Theologiae, quo Bruno in quadam pervetusta historia, quam recitat ex *Surio* Bulaeus, Parisiis insignitus dicitur, adeo antiquus ab Eruditis creditur, ut jam sub an. 1082. quo Bruno clarebat, viguerit, aut incoepesit: *antiquiores Academias*, aiebat *Justus Lipsius* (tom. 2. l. 3. in Lovanio c. 8. p. m. 880.) *Doctores nullos nisi a re & merito sciebant; nostrae titulos ac honores suos habent ac donant*. Nec item fortasse singularis illa, quae vulgo praefertur, cujusdam Parisiensis Doctoris, ac Brunoni comprofessoris, Anastasis, quae Brunonem ad solitudinem capessendam impulit, adeo firmis documentis communitur, ut jam indubia sit, subindeque Parisiensem Brunonis lauream una cum Magisterio certam probet. (Conf. laudatum *Bul*. ibi, *Theoph. Raynaud*. in Antemurali adversus ingenia fortia, *Launoi*. in Dissert. de vera caussa secessus S. Brunonis in Eremum.) De Matha vero Bulaeus, ceteroqui in adornanda suae Academiae sparta clarissimis juxta ac frequentissimis Praelectoribus solertissimus, tacet omnino: vulgo tamen adfirmant pletique omnes Mathae Biographi, suique Ordinis Annalistae, quos, si lubeat, consulas, ut tuo rem judicio critice definias.

(s) In lib. de Glastoniensis Coenobii antiquitate.

(t) In Chron. ad an. 883.

ADNOTATIO.

(*) HAnc ei nativitatem communi adplausu vulgo adserunt Anglicanarum rerum Scriptores. Videlicet *Ant. a VVood* (in Hist. Univ. Oxon. l. 1.) *Brianus Tvvynus* (fol. 197.) *Rivallensis* (ap. Tvvyn. ibid.) *Malmesburiensis* (nuper laudatus) *Asserus* (de reb. gestis Alfredi) *Thom. Rudborne* (in Hist majore VVintoniensi l. 3. c. 6.) *Higdenus* (Hist. l. 6.) *Campdenus* (in sua Oxfordia & in Angliae veteris Descript.) *Harpsfeldius* (Seculo 9. c. 5.) *Ingulfus* Croelandiae Abbas (de reb. gestis Alfredi) *Joann. Bromton* (in Chron. p. m. 814.) *Florentius* VVigorniensis Monachus (de institut. Acad. Oxon.) *Michael Alfordus* (in Annal. Eccles. Anglicanae ad an. 886. a n. VIII.) *Polidor. Vergilius* (in Hist. Angliae tom. 1. l. 5. p. m. 263.) *Bulaeus* (in Hist. U. P. tom. 1. p. m. 211.) *VVestmonasteriensis* (mox adpellatus) Quibus demum consentire videtur *Jacobus Usserius*, cum aliis ab eodem laudatis (de Britannicarum Ecclesiarum antiquitatibus a p. m. 183.)

Jam vero censum hunc Scriptorum, qui majori ex parte valde accurati habentur, consulto dedimus: ne videlicet cuiquam fortasse videamur eam adeo famosam Oxoniensi Lyceo antiquitatem inconsulto adseruisse.

(u) L. 3. in Acad. Oxon.

A. C.
fervente Anglicano Schiſmate ſub Henrico VIII. miſere collapſam
Petrus Sotus, a Maria Regina evocatus, reſtauravit; ille, inquam,
circ. 1109. doctiſſimus juxta ac prudentiſſimus Sotus, qui tum pariter praeci-
puis curis, pro Religione facturus, in erigenda Scholaſtice adlaboravit.
Cantabrigienſis ſub Henrico I. Angliae Rege coepta eſt a Giſle-
berto, Odone, Terrico, & Wilhelmo Monachis, ab Joffredo Croy-
landiae Abbate ad id miſſis, ut Cantabrigiae Scholam publicam ad
inſtar Aurelianenſis Studii in bonum publicum erigerent (*). In
cir. 790. hac Academia, olim florentiſſima, literas coluit magnus ille Fidei
defenſor, Roffenſis Epiſcopus, Joannes Fiſcherus.

IN GERMANIA. *Bojoarienſis* in Bavaria a quodam Dobdanno erecta apud Chiemenſeenſe Ordinis Benedictini Coenobio (x).

Fulden-

A D N O T A T I O.

(*) ITa fert *Anonymus* Author in Appendice ad Ingulfum, quam recitat *Campdenus* in Icenis. Et huic quidem Hiſtoriae fidem adhibet idem *Camdenus*, & poſt ipſum alii, accurati quidem Scriptores & Angli cum *Mich. Alfordo* (in Hiſt. Eccleſ. Anglic. ad an. 1109. num. XXIII.) & exteri cum *Launoio* (de Schol. celebr. c. 44.)

Aliae quidem & variae ſunt de hujus Academiae incunabulis opiniones. Equidem ſunt qui ferunt, Cantabrum quemdam Hiſpanorum Regem Hiſpania exſulem, mitibcum bonarum artium cultorem, ſtatim poſt Romam conditam, eam inſtituiſſe (ap. laudat. *Campden. Middendorp.* ubi de Acad. Cantabr. & alios.)

Joan. Cajus vult aliquos Cantabrigiae Doctores & Scholares fere una cum S. Lucio ad Chriſti fidem fuiſſe converſos ſub an. Chr. 141. (De antiquitat. Cantabrigiae l. 1.)

Polidorus Vergilius (in Hiſt. Angl. l. 4. in Sigeberto Rege ad an. circ. 630.) adſerit eumdem S. Lucium eam fundaſſe; immo eam pene Lucio antiquiorem voluit (lib. 5.)

Joan. Roſſus VVarvicenſis (in lib. de Regibus) ex Chronico Thomae Rudborni apud Tvvynum, aliiſque pervetuſtis documentis ſubinferre nititur, Eduardum I. Alfredi filium an. circ. 890. reſtauraſſe hanc Academiam jam primitus erectam. Roſſo deinceps *Nic. Harpsfeldius* conſenſit.

Feruntur etiam pro inventa antiquitate documenta. Videlicet Diploma Arthuri Britanniae Regis, dat. an. Ch. 531. 7. Apr. quo proteſtatur Arthurus velle conſervari eam Academiam, quam condidit S. Lucius; additurque confirmatio Honorii P. I. cum reſcripto ad Arthurum. Tum adjici ſolet poſterior Sergii P. confirmatio cum reſcripto dat. an. 689. 3. Mai. Haec autem, pluraque idgenus olim legebantur in pervetuſta quadam Hiſtoriola hujus Academiae.

Jam vero nemo non videt, pleraque ex iis ſuppoſititia eſſe, & abſque fundamento conficta; eo maxime quod plura poſterioris aetatis rerum, munerum & dignitatum nomina praeferant; ut taceam, in accuratioribus rerum Anglicanarum Scriptoribus vel altum de iis rebus ſilentium, vel apertam earum confutationem: quidquid doctus, piuſque Theologus *Middendorpius*, ea cuncta reverenter admittens, hujus Academiae antiquitatem efferat (l. 3. in Acad. Cantabrig.)

Nihilotamen ſecius facile crediderim, aliis ductus momentis, aliquas olim Scholas Cantabrigiae inſtitutas fuiſſe; ſed quae tamen minime ſuffecerint, ut haec denuo re & nomine erecta Academia cum Oxonienſi de antiquitate jure decertet. Nec plane ſecus rem definiiſſem in graviſſima illa & pene cruenta diſceptatione, quae duobus abinde Seculis & amplius ſuper antiquitatis primatu inter ambas Academias exarſit. (Plura *Bulae*. tom. 1. a p. m. 293.)

(x) Ex *Hundio* in Metropoli p. 1. pag. 3. ap. *Ziegelbauer* in Hiſt. de re lit. Ord. S. Bened. tom. 1. p. m. 23.

Fuldensis a Baugulfo, Fuldensis Coenobii Abbate, acceptis literis a Carolo M. pro literarum instauratione (*). cir. 790.

Leodiensis ab Heraclio, aliis Eurardo, primum Bonnensi Praeposito, deinde Leodiensi Episcopo instituta (**). 960.

Smogroviensis, in Urbe Smograe, quae in Silesia jacet, erecta ab Urbano I., Smogroviensi Episcopo secundo (y). Et haec prima Silesiorum Schola publica. 982.

IN LUSITANIA = *Bracarensis*, uti suspicor, instituta a S. Martino, Bracarensis Ecclesiae Antistite, sub an. circ. 572. Fertur, sub Innocentio P. III. extare adhuc & florere (z). (***) cir. 572.

ADNOTATIO.

(*) BAngulsum laudatas literas a Carolo accepisse, negavit *Cointius* in Hist. Eccles. Francor. ubi de Carolo M. As pro eis tamen ardenter pugnat *Mabillonius* in Annal. Bened. tom. 2. l. 26. p. m. 279. Haec tamen Disputatio quid nostra refert! Plura de ea Academia *Christophor. Brovver*, quem sequitur & passim exscribit laudatus *Ziegelb.* tom. 1. a p. m. 199.

ADNOTATIO.

(**) AEgidius tom. 1. de gestis Episcoporum Leodiensium in additionibus ad cap. 47. haec habet de laudato Heraclio: „ hic ... Scholas per claustra „ stabilivit, totamque Leodiensem Ecclesiam, provinciam nullis hactenus studiis illustratam ad studium coaptavit.„ Idem totidem pene verbis tradit ad an. 960. *Anonymus* Scriptor Chronici Magni Belgici, qui, teste *Josepho Hartzheim* in novissima Bibliotheca Coloniensi, art. *Chronicon.*, fuit „ Canonic. Regul. Ord. S. „ August. prope Nussiam, non in Ducatu „ Clivensi, uti errat Oudin. in Archi- „ dioecesi Coloniensi, claruit post an. 1460.„

Launoius vero, quod mireris, cap. 25. de Scholis celebr. dum hoc Aegidii testimonium exscribit, Heraclium quinto loco iis clarissimis Viris adnumerat, qui in Leodiensi Schola floruerunt, cumque non vult, aut tacet primum ejusdem Scholae institutorem.

(y) Ap. *Martin. Ankium* de Silesior. reb. ad an. 983. p. m. 137. ex *Dugloss* & *Curaeo*.

(z) Conf. cit. *Launoi.* cap. 56.

ADNOTATIONES.

(***) I. HOcce primum, quod effingimus, Seculum, quod obscuriorum, subindeque perdifficilium Antiquitatis temporum Epochas, quantum ad Academias plerumque notiores praeferat, prolixiore commentario exponendum duximus: cetera vero expeditius, prout Syllabi ratio expostulat, percurremus.

II. Non modo Gallicanis (ex superius adnotatis p. 109.) verum etiam reliquis ex aliis Gentibus indicatis Academiis perplurimas adjicere liceret, quae toto hoc stricto Seculo in Hispania, Italia, Anglia, Germania floruerunt; in quibus nempe tot, tantique illis aetatibus Patres & Doctores sacris scientiis excultissimi, fere ubique Gentium dubio procul inoutriti ac edocti sunt. Ceterum cum nec ipsae, quod sciam, tanquam celebriores perstiterint usque ad enatam Scholasticen, quam exceperint; nec plerumque constet de certa earundem institutionis epocha, ideo ipsas consulto missas facimus. Plura de eis *Bulaeus* tom. 1. sparsim, necnon *Launoius* a cap. 1. ad 59; sum *Ziegelbauer* tom. 1. par. 1. cap 1. fere per tot. ipsos adisis.

IV. *Academiae erectae, ac restauratae a MCC. ad MCCC.*

SECULUM SCHOLASTICUM II.

CHRISTIANUM XIII.

A. C. cir. 1200.

IN HISPANIA. S*Almanticensis* ab Alphonso IX. Legionis Rege instituta, primum confirmata ab Alexandro P. IV. Literis dat. ad Regem Castellae & Legionis *Inter ea*. 1255. 6. April. quibus nempe Pontifex eam constituit unam ex quatuor Academiis, aut Studiis Generalibus Orbis. Eam postmodum Hispani Reges innumeris privilegiis nobilitarunt: puta S. Ferdinandus, Alphonsi Fundatoris filius; Alphonsus X. *Sapiens* dictus, diplomate dato 1252. 9. Nov., Joannes I. an. 1388., Henricus III. an. 1391., Elisabetha Regina Catholica an. 1485. 31. Maii; Joanna Regina an. 1509. 15. Nov., Carolus V. an. 1532. 2. Sept. & 1553. 16. Febr., Philippus II. an. 1560. 19. Aug. & 1567. 8. Sept. Tum summi Ecclesiae Hierarchae Alexandri IV. Successores: videlicet Martinus V., Eugenius IV., Julius II., Leo X., Paullus III., & alii; quorum quidem omnium Constitutiones, Bullae, Literae in secretis Academiae scriniis adservantur, & omnibus exscriptae patent in publicis Constitutionibus & Statutis Academiae Salmanticensis. Academiae toto Orbe celebratissimae Stemma hoc Lemmate ornatur, *Omnium Scientiarum Princeps Salmantica docet*.

Nec ipsa quidem exiguum retulit decus ex D. Joanne Sahaguntino, Augustinensi, extincto an. 1479., qui in celebre D. Bartholomaei Collegium cooptatus, in ea literis incubuit, Theologiae Baccalaureatum reportavit, & apud nonneminem, Sacram Scripturam e cathedra interpretatus est (a): quin etiam ex S. Turibio, Limano Archiepiscopo, qui in ea apud Majus Collegium Ovetense S. Salvatoris, post illustratam Vallisoletanam Academiam, Juri Canonico, non absque mirabili immaculatae Castimoniae exemplo, navavit operam: tum denique ex B. Simone de Roxas, Vallisoletano, ex Ord. Trinitatis, vita functo 1624. 29. Sept. aetat. 72. & nuper hoc an. 1766. 19. Maii a Ss. Clemente P. XIII. Beatorum fastis sollemni ritu adscripto; qui nempe olim in hac Academia Theologiae operam dedit, ac theologicas theses publice propugnavit. [b] (*).

IN

(a) Confer *Bollandianos Hagiographos* in vita S. Joan. tom. 2. Jun. ad diem 21. p. m. 621. & 648.

(b) Qui plura velis, consulas *Mendum* de Jure Acad. l. 1. q. 7. aliosque Authores ibidem adpellatos.

ADNOTATIONES.

(*) I. I*Nnocentius Cironius*, Academiae Tolosanae Cancellarius, in lib. 5. Decret. tit. 5. de Magistris primam Salmanticensis Academiae institutionem Carolo Magno adtribuit. Supposititium tamen honorem, nec ab ullo, quem viderim Hispano Authore excogitatam, sponte rejicimus, cum nunquam Salmantica sub Caroli M. ditione fuerit.

II. *Middendorpius* l. 3. ubi de Salmanticensi Academia disserit, haec adjicit. *Unde & Ignatius Loyola, primus Societa-*

tis

IN ITALIA = *Patavina*, creata a Friderico II. Imp. Ita sentit *Murator.* (*c*) Verisimile enim putat, Fridericum quod Bononiae tum ademit jus Academiae, Patavium ac Neapolim transtulisse, ex iis quae adferunt Historiae Patavinae. In ea, magno ipsius Ornamento, dulcissimus Mysticae Theologiae Doctor S. Franciscus Salesius, Genevensis Episcopus, vita functus 1622. 28. Dec., Utriusque Juris laurea insignitus est (*). Forte 1224.

Neapolitana, ab eodem Friderico II. (*d*) Decidit quam cito haec Schola & sub an. 1233. penitus dissoluta est; at eam sedulo reformavit Fridericus, ac privilegiis communivit. [*e*] Quin etiam alia posteriores Principes addiderunt; uti refertur de Carolo II., Roberto, Joanna II., Alphonso I. & aliis (*f*). Forte 1224.

Salernitana ab ipso Imperatore creata & privilegiis insignita (*g*). In hac Fridericus Gradus Doctorales in Medicina instituit, simulque regulas praescripsit pro hac methodice tradenda (*h*). Forte 1224.

Placentina ab Innocentio P. IV. qui privilegium de Studio Generali Placentinis concessit in liter. dat. Lugduni *Quia profectum*. 1248. 6. Febr. ad Episcopum, Clerum & populum Placentinum [*i*]. 1248.

IN GALLIA = *Tolosana* fundata a Raymundo Comite Tolosano, speciatim ad novos Albigensium errores, qui Tolosanam Regionem diu infestabant, confutandos; confirmata a Gregorio P. IX. Const. *Olim*. 1233. 27. Apr. Antiqua siquidem Academia, Tolosae olim florentissima jam multis abinde Seculis prorsus exciderat. Tum Inno- 1228.

P 2 cen-

tis Jesu Fundator, literarum fundamenta heic potissimum jecisse reperitur. Optarem quidem tam insigne Academiae decus; non temen licuit hucusque hujus historiae veritatem reperire, aut in nostrae Societatis Historiis, aut in Sancti Protoparentis Biographis, aut in Salmenticensis Gymnasii Penegyristis, quos sedulo evolvi. Nec id plane constare videtur cum chronologice ratione actorum Ignatii eo perbrevi tempore, quo Salmenticae immoratus est. Forsan clarus Theologus fortunatam, quae Complutensi Academiae obtigit, sortem, Salmaticensi, memoria lapsus, adscripsit.

(*c*) In Dissert. 44.

ADNOTATIO.

*) COmpluret non ita recentes Scriptores constanter dudum adseruerent, hanc Academiam primitus a Carolo Megno creatam fuisse; idemque sine dubitatione tenuit *Papirius Massonius*, alias bonee notae Historiographus, At Eruditi nostra eetate Viri, qui certiore pro edfertis historicis documenta expetunt, cum iis Massoniana sententie non muniatur, eam cum laudato *Muratorio* vulgo explodunt.

(*d*) Ita intelligi datur ex quibusdem Friderici literis datis 1227. Et consentiunt *Murat.* ubi nuper, p. m. 909. & *Richard. a S.Germano* in Chronico, ubi de Friderico ex Regesto Friderici folio 23.

(*e*) Ap. Laud. *Richard.*

(*f*) Conf. *Sigon.* in Hist. Neapolit. tom. 1. & 2. *Petr. de Vineis* l. 3. Epist. 10. *Bulae.* tom. 3. ad an. 1225.

(*g*) Laudatus *Summont.* l. 2. p. m. 99.

(*h*) Eas edfert *Bulaeus* t. 3. p. m. 158.

(*i*) Habetur Diploma ap. *Hughellum* in Italie sacra tom. 2. editionis 2. auctae ac emendatae a *Nicol. Coleto*, p. m. 225. Hoc ipsum diploma innuit *Richard. de S. Germano*, at minus accurate epocham Academiae erectioni, ex diplomate consignavit, nempe anuum 1243.

centius P. IV. omnia privilegia novo Gymnasio a Gregorio IX. concessa perhonorificis in ipsum elogiis confirmavit *(f)*.

1252. *Sorbonica Parisiensis*, hoc est *Sorbonicum Collegium* pro Theologiae Doctoribus ac Scholasticis erectum Parisiis, sub S. Ludovici Regis auspiciis, a Roberto de Sorbona, Gallo-Flandro, Cameracensis primum, Parisiensis deinde Ecclesiae Canonico, & S. Ludovici ab Eleemosynis & Confessionibus. Sorbonam insigniter illustravit doctissimus ille Praesul S. Franciscus Salesius, ubi in ea Philosophiae ac Theologiae operam navavit [*].

1289. *Montispessulana*, creata a Nicolao P. IV. literis dat. 1289. 26. Oct. [**].

1365. IN HELVETIA = *Genevensis* a Carolo IV. Imperatore.

1260. IN SUETIA = *Aboensis*, a Christina Suevorum Regina.

1290. IN LUSITANIA = *Ulissipponensis*, a Dionysio Lusitaniae Rege erecta, & confirmata ab eodem Nicolao P. IV. literis dat. 1290. 9. Aug., quibus initium *De statu*. Haec postmodum a Joanne III. Lusitano Rege Conimbricam translata est, summisque honoribus aucta *(g)*.

(*f*) Ap. *Bul.* tom. 3. p. m. 200.

ADNOTATIO.

(*) HOcce Collegium illustris Fundator adnexuit Academiae Parisiensi, vel potius in Academia illud erexit, ac nobilissimum tanti corporis membrum constituit, videlicet Academicam Theologiae Facultatem.

Inde Parisiensis Academia, quod Theologiam spectat, *Sorbonicae* cognomen obtinuit; adeo, ut idem sonet *Sorbona*, ac *tota Sacra Facultas Theologiae Parisiensis*, idemque *vacare literis in Sorbona*, ac *in Parisiensi Academia dare operam Theologiae*. Sorbonae nomen, acta, decus, famam solus nescit, qui Historiam nescit. Plura in hanc rem *Du Breuil* de Antiquit. Parisiens. *Bulae.* tom. 3. a p. m. 114. *Morer.* & reliqui *Lexicographi* Galli art. *Sorbonne*.

ADNOTATIO.

(**) C*Ourtaudus* in commentario edito sub an. 1645. ut eam prae Parisiensi vetustiorem ostenderet, ipsius erectionem retulit ad Conradum, Portuensem Episcopum, & Cardinalem anno 1129. creatum, missumque deinceps ab Honorio III. Legatum ad Gallias. Ceterum haec opinio ex laudatis Nicolai literis quibus adleritur, hanc Academiam tum primum institui, facile refellitur. Conf. *Renatum Moreau* in Diffibulatione adversus Courtaudum.

(*g*) Conf. super Ulissipponensem Academiam, *Pinam* in Chron, Dionysii cap. 13.

SE-

V. *Academiae erectae, ac instauratae a MCCC. ad MCD.*

SECULUM SCHOLASTICUM III.

CHRISTIANUM XIV.

A. C. cir. 1300.

IN HISPANIA *Ilerdensis*, apud Lacetanos instituta cum decreto & Authoritate Summi Pontificis a Jacobo II. Aragoniae Rege, uso industria Arnaldi de Americo, Mercedarii Ordinis summo Praeside, ac pro Jacobo apud Ferdinandum IV. Castellae Regem Oratore. Haec porro prima in Aragoniae Regno, & vel ab incunabulis omni scientiarum genere florentissima (*h*).

Eam frequentarunt, illustraruntque dignitate ac sanctimonia permagni Viri. Callixtus P. III. in ea J. U. Doctor & Professor creatus est [*i*]: tum Valentinus ille Apostolus Vincentius Ferrerius, fato functus 1417., primum Theologiae operam navavit, ac deinceps sub an. 1384., suae aetatis 28., Theologorum Collegio adnumeratus est a Petro de Luna, tum temporis Pontificio Legato ad Hispaniae Regem, postea Benedicto P. XIII. dicto (*k*): sanctissimus denique Scholarum Piarum Author Josephus Calasanctius, qui ad Coelos migravit 1648. 26. Aug., & cui sacrae Canonizationis honores nuper decreti sunt à SS. P. Clemente XIII. diplom. dat. 25. Mai 1766., in eadem Philosophiae vacavit & Jurisprudentiae, ac illius laurea insignitus est. Haec ita conspicuis irradiata fulgoribus, nostra aetate Cervariam a Philippo V. Hispaniarum Rege translata est (*).

Vallisoletana, ab Alfonso XI. Castellae Rege erecta, & a Clemente P. VI., ut ferunt, confirmata. Eam singulari splendore exornavit alias laudatus S.Turibius, Limanae Ecclesiae Archiepiscopus, de na- 134

(*h*) Conf. *Zurita* in Annal. Regni Aragoniae l. 5. c. 44. ad an 1300. & *Salmeron*. in memoriis historicis, seculo 1. mem. 13. §. 2.

(*i*) Teste *Platina* in ejus vita ap. *Murator*. in Rer. Ital. Script. tom 6. p.m. 561.

(*K*) Ap. *Bollandian*. tom. 1. April. p.m. 479. ex variis Ferrerii Biographis.

ADNOTATIO.

(*) M*Iddendorp*. l. 3. in Acad. Ilerdensi, & cum eo *Mendus* de Jure Acad. l. 1. q. 6. n. 103., ex eo *Horatiano* Carmine l. 1. Epistolar. Epistol. 20.

Aut fugies Uticam, aut unctus mitteris Ilerdam,

subinferunt, hanc Urbem literatam fuisse, & jam Horatii aevo Academiam aliquam in ea florere. Perperam tamen: immo oppositum ex adlato carmine eruere fas est, cum accuratioribus ejus Interpretibus, quibus facile adsentior. Hoc enim carmine, totaque epistola Venusinus Vates, metuens sibi ne suus ille liber male a doctis viris acceptus esset, ipsum facere adloquens, mittendum dicit *unctum*, hoc est tanquam papitaceam chartam merces involventem, in Urbem, non literis, sed potissimum mercimoniis tum temporis addictam. Secus quidem alii carmen exponunt; at nemo unus, quem viderim, literatam Urbem ex eo colligit. (Conf. *Spilinbergium*, *Bonfinem*, *Tornerium*, *Lambinum*, *Mancium*, *Juvencium* super eo Carmine, totamque insuper *Horatianam* Epistolam.)

natus an. 1606., aetatis 68., dum in ea liberalibus disciplinis & Juri Canonico egregiam operam navavit (*).

1349. *Perpinianensis*, a Petro IV. Aragoniae Rege. Multis tamen ab hinc annis sub gallica ditione floret, & quidem mirifice.

1303. IN ITALIA = *Firmana* in Marchia Anconitana, a Bonifacio P. VIII. Constit. *In Supremae*. 1303. 16. Jan.

1307. *Perusina* a Clemente P. V. Constit. *Super Specula*. 1307. 8. Sept.

1316. *Ferrariensis*, a Friderico III. Imperatore erecta, & Confirmata a Bonifacio P. IX. Constit. *In Supremae* 1391. 4. Mart.

ante 1320. *Senensis* a Magistratu Senensi creata (*l*).

1339. *Veronensis* a Benedicto P. XII. Const. *Dum solicite*. 1339. 22. Septembris.

1339. *Pisana*, a Radano, Alcuino, & Claudio fundata 1339.; at instaurata a Cosma Mediceo Florentiae Duce 1542. (*m*)

1349. *Florentina*, primum adprobata a Clemente P. VI. Const. *In suprema*. 1348. 31. Maj., ad Remp. Florentinam directa; deinde a Magistratu Florentino creata & aperta 1349. 9. Dec.; confirmata insuper a Carolo IV. Imp. Diplom. *In eminentia*. 1364. 2. Jan.; novis praeterea privilegiis aucta a Bonifacio P. IX. Const. *Magnae devotionis*. 1590. 10. Dec., Leone X. Const. *Regiminis* 1515. 31. Jan. Benedicto XIII. Const. *Romanus Pontifex*. 1725. 5. Maj. (*n*).

1303. IN GALLIA = *Avenionensis* a Bonifacio P. VIII. Bulla *Conditoris*. dat. 1. Jul. 1303.

1304. *Navarraea Parisiensis*, aut potius *Navarraeum* Collegium, a Joanna, Navarrae Regina erectum 1304. (*o*) (**).

Aude-

ADNOTATIO.

(*) PEtrus *Salazarius de Mendoza* in vita magni Archiptaesulis Petri Salazarii de Mendoza l. 2. c. 1. Palentinam Academiam in Vallis-Oletanam transformavit; adserit nempe adversus communem nostrae Gentis Historicorum consensum, illam non Salmanticam, sed Vallis-Oletum fuisse traductam. Vellem unum aliquod documentum pro singulari opinione adlegatum a Salazario. Sed & de ejusdem Palentinae Salmanticam translatione, nostrum superius exposuimus dubium Eruditis definiendum p. 103.

(*l*) Conf. *Thomasium* in Hist. Senensi par. 2. ad an. 1320.

(*m*) Conf. *Stephan. M. Fabruccium* in Dissert. de Pisanae Universitatis Initio ap. Collectionem *Calogeranam* tom. 21. edit. 1740., & *Scipion. Ammiratum* in Histor. Florentinis ad an. 1515. & 1543.

(*n*) Conf. *Lucam Joseph. Cerrachinium* in Fastis Theologicis Academiae Florentinae, Edit. an. 1738., in Historia ejusdem Academiae Fastis praefixa.

(*o*) Ejus erectionis Diplomata extant ap. *Launoium* in Hist. illius Collegii in novissima operum editione tom. 4. part. 1. p. m. 193. Confer olterius, si lubet, *Joan.* P. XXII. in Const. *Excelsus*. dat. 1317.

ADNOTATIO.

(**) NOnnulli quidem hocce famosum Collegium dixerunt erectum an. 1286. At ipsi tamen, nullo docti documento, *Paullum Aemilium*, & ipsum ejusdem Navarraei Collegii socium, Scriptoremque Chronici de Francorum

Aurelianensis primum creata a Philippo III. Rege Gallo, deinde an. 1312. a Philippo IV. cognomine *Pulchro* munita privilegiis, quorum exemplum in Scholae Andegavensis chartulario olim extabat (*p*). ante 1312.

Cadurcensis, a Joanne P. *vulgo* XXII. Const. *Cum Civitas*. 1342. 2. Jun. 1342.

Andegavensis a Carolo V. Galliae Rege erecta, a Joanne Rege, Philippi VI. Successore confirmata eo anno, quo ipse Rex bello victus captusque est: tum a Carolo VII. novis privilegiis aucta an. 1433. Mense Majo; eo praesertim, quo concessit ut denuo Theologia, Medicina & Philosophia praelegeretur, ubi duntaxat Jus utrumque docebatur [*q*]. Neque vero desunt qui cum *Launoio* (*r*) ejus primordia referant ad Berengarii Haeresiarchae tempora, puta circ. 1060. 1346

IN HIBERNIA = *Dublinensis*, erecta 1320., restaurata ab Elisabetha Hibernorum Regina 1592. 1320.

IN GERMANIA = *Viennensis* ab Alberto III. Archiduce Austriae, vel potius ab Henrico Euta, probante Alberto. 1365.

Heidelbergensis, a Ruperto II. Electore Palatino Rheni instituta 1386. 17. Nov., Marsilio ab Ingen, Coloniensi Canonico, Academiae Proto-Rectore atque Doctore. Eam suis Bullis adprobarunt Urbanus VI. & Bonifacius IX; tum Rupertus junior, Palatinus item Elector, pluribus beneficiis praeditavit (*s*). 1386.

Coloniensis, Coloniae Agrippinae ab Urbano P. VI. Const. *In Supremae*. 1388. 21. Maj. Primum coacta est in domo Capitulari Metropolitanae Ecclesiae sub an. 1389. in profesto Epiphaniae. Nuncupari haec solet Parisiensis Academiae filia, & Mater Lovaniensis ac plurium (*t*). 1388.

Erfordiensis in Thuringia, a Dagoberto Galliae Rege [*u*]. 1392.

IN BOHEMIA = *Pragensis*, a Carolo IV. Imperatore, confirmata a Clemente P. VI. Const. *Considerantes*. 1347. 26. Jan. cir. 1345.

IN POLONIA = *Cracoviensis*, a Casimiro Rege erecta, a Uladislao Jagelone Successore paullo post perfecta, ab Urbano P.V. comprobata quoad licitae cujusque Artis, Theologia excepta, praelectionem, & in- 1364.

corum Regibus adusque Henricum II., turpiter errantem sequuti sunt. Alium alii cum *Genebrardo* praedicti collegii exordio adscripserunt annum; & ferme apud Historicos obtinuerat error, donec accurata Launoii critice rem in optimo lumine collocavit. Et plane quid simile ab aliquo vere critico demonstrandum quoad historica puncta fere infinita desideratur, nec unquam satis.

(*p*) Ap. *Masson*. in Annal. Franciae l. 3. in Philippo *Pulchro*.

(*q*) Ex *Masson*. in Annal. p. m. 442., & 478.

(*r*) De Schol. Celebr. cap. 46.

(*s*) Conf. *Paraeum* in Hist. Bavarico-Palatina, cum notis *Georgii Christiani Joannis* l. 3. sect. 2. a num. 178.

(*t*) Conf. *Middendorp*. l. 2. in Acad. Colon.

(*u*) Ita colligo ex Additionibus ad Lambertum Scafnaburgensem apud Editorem Scriptorum rerum Germanicarum p. m. 265.

& insuper a Bonifacio P. VIII. speciatim quoad Theologiam; postremo a Paullo P. V. Brevi *Ad ea* 1613. 14. Nov. pleniſſime confirmata [x].

1383. IN HUNGARIA = *Quinqueccleſienſis*, ab Urbano VI. Conſt. *In Supremae* 1383. 1. Sept.

VI. *Academiae erectae, ſeu inſtauratae a MCD. ad MD.*

SECULUM SCHOLASTICUM IV.

CHRISTIANUM XV.

A. C.

1440. IN HISPANIA. Barcinonenſis, erecta ab Alphonſo V. Aragoniae Rege diplom. dat. 1440. ad Barcinonis Rectores, tum temporis vulgo *Conſiliarios*, directo; ac deinceps a Nicolao P. V. confirmata. Et ipſi quidem Urbis Rectores Academiae Patroni, & Adminiſtratores conſtituti ſunt; quippe qui eam dotarunt, & Statuta, quibus regeretur, praeſcripſerunt (y).

1470. *Siguntina* in Regnis Caſtellae, a Lupo Medinenſi, Almazani Archidiacono, cui ut illam conderet, author fuit praeclariſſ. Ximenius Ciſnerius cir. 1470. (z)

1472. *Hiſpalenſis* primum erecta, ſeu incoepta an. 1472. quatenus Inſtitutor Rodericus Ferdinandus de Santaëlla, vel a Sancta Aelia, Philoſophiae, & Theologiae Doctor, Hiſpalenſis Eccleſiae Canonicus, Archidiaconus vulgo *de la Reyna*, & Sedis Apoſtolicae Protonotarius, ſub eum annum Academiae domum incoepit. Eam adprobarunt Catholici Reges Diplom. dato 1502. 22. Febr. ac deinceps confirmavit Julius P. II. Conſt. data 1505. 12. Jul. (a) (*).

1474. *Caeſaraugustana*, erecta 1474., & innovata, privilegiiſque inſignita a Carolo V. Hiſpaniae Rege 1543.

cir. 1484. *Toletana*, erecta a Franciſco Alvarez de Toledo, Canonico Toletano,

(x) Confer *Statuta Regni Poloniae* edita 1600. a pag. 215. & *Martinum Cromerum* de Origine & rebus geſtis Polonorum l. 22. ad an. 1361. Apud praefata Statuta, necnon alios rerum Polonicarum Scriptores habes memoratorum Urbani & Bonifacii diplomata, quae noviſſimos Pontificii Bullarii Collectores fugerunt.

(y) Ita *Xatmarius* de privil. Barcinoncoſ. §. 6. num. 31. & 32. & *Xaupinus* in hiſtoricis diſquiſition. ſuper nobilitate honoratorum Civium Perpiniani & Barcinonis c. 2 p. 114. Alii quidem Carolo V. Academiae erectionem adſcribunt; at nullo tamen adlato documento.

(z) *Gomez* in vita Ciſnerii ap. Hiſpan. illuſtr. t. 1. p. 933. lin. 50.

(a) Conf. *Ortizium* in Annal. Hiſpal. ab an. 1502. ad 1509.

ADNOTATIO.

(*) Apud *Mendum* in Comment. de Jure Academico l. 1. quaeſt. 6. num. 99. Santaëlla fuit Catholicis Regibus a Confeſſionibus, Regni Siciliae Viſitator Generalis, electuſque Archiepiſcopus Caeſaraugustanus. Ceterum praeclara haec Viri ornamenta, credis, ſubticuerint alto ſilentio Ortizius, & Santaëllae noſtri, fato functi 1509. 20. Jan., ſepulchrale Elogium, quod Laudatus Ortizius ad ſingulos apices recitavit?

letano, Protonotario Apoſtolico & Alexandri P. VI. Datario. Primum confirmata ab Innocentio P. VIII. Lit. dat. 1485. 3. Maj., tum a Leone X. an. 1520. 22. Febr. & Paullo III. 1535. 28. Jul. & Julio III. 1552. 19. Jan. Quin etiam ipſam adprobarunt, & multis privilegiis ſtabilierunt Carolus V. una cum Joanna ejus Genitrice Dipl. dat. 1529. 12. Maj., necnon alii munifici Hiſpaniae Reges(*b*).

Granatenſis a Ferdinando Talabricenſi, Hieronymiano, primo ejus Urbis Antiſtite poſt 1492. quo eam Urbem Mauri Ferdinando Regi Catholico dediderunt. Confirmata dicitur a Carolo V. 1537. (*c*). Poſt 1492.

Abulenſis fortaſſe erecta ſub Alexandro P. VI. circiter 1496., vel a Catholicis Regibus Ferdinando & Eliſabetha, vel a Fr. Thoma de Torquemada, Generali Fidei Quaeſitore. Forte circ. 1496.

Valentina Hiſpana in Edetanis inſtituta ab Alexandro P. VI. Bulla Romae dat. 1550. x. Cal. Febr., & confirmata a Sixto P. V. Conſt. *Copioſus*. 1585. 30. Oct. In hac autem Conſtitutione adſerit Sixtus, Valentinam Academiam creatam fuiſſe ab Alexandro VI., nec non ipſe in eximium Academiae commodum, praeſidium & decus, Octodecim Praepoſituras pro totidem Theologiae, ac Utriuſque Juris Praelectoribus, qui inſimul in Sede Cathedrali Valentina ſtatis horis reſideant, ac divinis Officiis interſint, inſtituit. Hanc Academiam magno ejuſdem decori frequentavit S. Joſephus Calaſanctius, & in ea Theologiae operam dedit (*). 1500.

(*b*) Conf. *Franciſc. de Piſa* in Deſcript. Toleti p. 1. l. 1. c. 26.

(*c*) Conf. *Gomez.* nuper laudatum.

ADNOTATIONES.

(*) I. ODericus *Raynaldus* in Annal. ad an. 1245. ſub Innocentio IV. num. 76. haec ſcribit. „ Hoc tempore „ Rex Aragonum (*Jacobus vulgo* expugna- „ tor, *qui tum glorioſe imperabat ceſſitque* „ *fatis* 1276. 7. *Jul*) Valentiae Gymna- „ ſium condidit, cujus conſilium laudi- „ bus proſecutus eſt Innocentius, ampliſ- „ ſimiſque praerogativis, ut Pontificiae „ literae tum ad ipſum (Innoc. l. 3. Ep. „ 7. 8.) tum ad Epiſcopum Helenenſem „ (Ibid. Ep. 9.) datae demonſtrant, in- „ ſignivit. „ Porro ejuſmodi Innocentiani Epiſtolarum libri a Raynaldo citati, abſque dubio Mſſ. ſunt, & una cum aliis ejus generis in ſecretis Pontificum regeſtis adſervati; nec enim, quod ſciam, ullum habemus Innocentii IV. Epiſtolarium opus typis excuſum,

Hujuſce Valentini Gymnaſii perhonorificam tot abinde Seculis erectionem, quam facile crediderim a Monarcha Expugnatore, Chriſtiani nominis & literarum amantiſſimo procuratam, nullus, quem fortunate viderim, ex Hiſpaniae vel aliarum Gentium Scriptoribus teſtatam reliquit. Id ipſum fortaſſe, aliquando florens, & lapſu temporum obſoletum reſtauravit aut denuo erexit Alexander VI.

His cohaeret quadantenus illorum ſententia, qui cum *Mendo* de Jure Acad. l. 1. q. 6. ubi de Acad. Valent adſerere non dubitarunt, S. Vincentium Ferrerium in patria Academia Valentina S. Theologiam e cathedra praelegiſſe. Conſtat enim, Vincentium ſub an. circ. 1386; ſuae aetatis circ. 30. rogatu Valentiae Epiſcopi, Capituli & Magiſtratus, Ilerda

1405. IN ITALIA = *Taurinensis*, a Ludovico Duce erecta, a Victore Amaedeo, Sabaudiae Duce, ac Sardiniae Rege nuper instaurata.

1401. IN GALLIA = *Nannetensis*, dicitur confirmata a Carolo VIII. Galliae Rege, diplomate subsignato 1401. Verum eam primum erexisse Pium P. II. constat ex ejus Const. *Inter felicitates* 1460.4.Apr.[d]

1409. *Aquensis*, ab Alexandro P. V., ut fertur, erecta, & ab Henrico IV. Rege restaurata 1603.

1426. *Dolana*, a Philippo Burgundiae Duce.

1431. *Pictaviensis*, a Carolo VII.

1452. *Cadomensis*, erecta ab Eugenio P.IV. Const. *Dum in hac*. 1437.30. Mai. (e), confirmata seu instaurata a Carolo VII. 1452. diplomate adlato apud *D' Acherium* (f).

1452. *Valentina*, a Ludovico Delphino, postea Rege Lud. XI.

1465. *Bituricensis*, ab ipso Ludovico XI.

1473. *Burdigalensis*, jam a tempore S. Hieronymi sat famosa, ab Eugenio P. IV. instaurata 1441. ut ajunt, ab eodem Rege Ludovico privilegiis communita 1473. (g) IN

da Valentiam revocatum fuisse, ibique sex annos publice eos docuisse Theologiam, qui in Scholis liberalium Artium studiis vacabant. (Ap. *Bolland.* in Sancti vita ad d. 5. April. p. m. 487., ex *Ranzano*, aliisque ejusdem Biographis.) Itaque jam cum literae frequentia publica excolebantur. Et quidem ut minimum fatendum nobis est, illiusmodi Scholas quaedam fuisse incunabula, rudimenta, seu praeludia Academiae olim florentissimae, qualem hodieque suspicimus. Conf. *Ximenius* de Scriptor. Valentiois T. I. p. 68.

II. *S. Antoninus* p. 3. chronic. tit. 23. c. 4. *Volaterranus* io Pandocheo, *Middendorpius* l. 3. ubi de Acad. Valent. *Mendo* de Jure Acad. l. 1. q. 6. o. 104. statuunt ac definiunt, S. Patriarcham Dominicum in Academia Valentina literis incubuisse. Verum io primis nec ea splendentissima Academia adsciritios honores adperit, nec ipsis eget. Hi deinde omnes, & qui com illis incante sentiant, falluntur egregie, nec magnam in temporum Historia & Chronologia peritiam produnt.

Siquidem Valentiae Urbs, totumque Regnom multis abinde seculis sub Mahometica tyrannide doluit, gemuitque adusque diem nonam Octobris aoni 1238. qua Magnus ille Jacobus Expugnator Rex Aragonum Urbem sibi a Mauris deditam comparavit. Quis antem, nisi scieos volens desipiat, in Urbe ejusmodi captiva Christianam Academiam, quam Dominicus, denatos Bononiae 1221. 6. Augusti frequentasset olim repererit? Itaque minime Valentioae Academiaes Scholas, sed Palentinae frequentavit Dominicus, illustravitque, uti superius ex probarissimis Scriproribus admonuimus.

III. Ego vero adversus memoratos commenti adsertores haud magnam criminationem instituerim; ipsi enim, ut notum est, in congerendis, oarrandisque historiis haud magno delectu usi sunt, quapropter nec Critici audiunt. *Lannoium* tamen, ceteroqui Eruditum & aprime in omoium ore Criticum, gravissime mirot.

Hic enim, qui inter Scholas celebriores ex Hispanis duas duntaxat reperit, Palentinam & Valentinam, in iis mirabiliter cespitavit, & lapidem offensionis invenit. Quippe vehementi scrupulo, dubioque oppressus, num Patriarcha Dominicus in Palentino Gymnasio, num in Valentino literas excoluerit, rem indefinitam reliquit (in l. de Schol. celebrior. c. 58.) At hoc tamen dobium, levissimis quidem enatum caussis, quo se perinsigniter Criticum ostendere voluit, ipsum in rerum hispanicarum, & S. Dominici gestorum eruditione valde peregrinum demonstrat. Adeo etiam viri Critice commendatissimi, cum non omnia sciant, nonouinquam dormitaot, saepeque falluntur & fallunt.

(d) Ap. *Bulaeum* Hist. U. Paris. t. 5. p. m. 661.

(e) Prout eam ex Mss. d' Herouval recitat. *D' Acherius* tom. 6. Spicil. a p. m. 495.

(f) Ubi nuper a p. 499.

(g) Sed V. *Bul.* H. U. P. t. 1. p. 55.

IN SCOTIA = *Andreapolitana*, ab Henrico de Varlaw, ejus Archipraesule. Haec olim apud Scotos celeberrima (*h*). 1431.

IN GERMANIA = *Lipsiensis*, a Friderico I. Electore Saxoniae [*]. 1408.

Rostochiensis, a Ducibus Megapolitanis, Civibusque Rostochiensibus. 1415.

Friburgensis, ab Alberto VI. Austriae Duce. 1463.

Tubingensis, ab Everardo Probo Com. Wittembergico. 1477.

Moguntina, a Diethero Isenburgio, Mogunt. Archiep. Principe Electore, ut fertur, erecta, & privilegiis a Sixto P. IV. communita [*i*]. 1477.

IN HELVETIA = *Basileensis*, a Pio P. II. ut fertur. 1469.

IN BELGIO = *Lovaniensis*, a Joanne IV; Brabantiae Duce, adprobante Martino P. V. Const. *Sapientiae* 1425. 9. Dec. & confirmante Gregorio XIII. Const. *In praecelsa*. 1572. 1. Mart., ad preces Philippi Hispaniae Regis (*k*). 1425.

IN BAVARIA = *Ingolstadiensis*, a Ludovico Divite, Bavariae Duce, eamque Georgius filius 1490. confirmavit, amplificavit, multisque modis auxit (*l*). 1472.

IN HUNGARIA = *Budensis* a Matthia Corvino Rege Hungariae. circ. 1484. 1480.

IN DANIA = *Koppenhagensis*, inchoata ab Henrico Rege, ac perfecta a Christiano Oldemburgico 1478. 1478.

IN POMERANIA = *Gripswaldensis*, erecta ab Vratislao IX. Pomeraniae Duce 1456. & a Philippo Duce itidem Pomeraniae instaur. 1547. 1456.

SECULUM SCHOLASTICUM V.

CHRISTIANUM XVI.

VII. *Academiae institutae, seu instauratae a MDI ad MDC.*

IN HISPANIA. COmplutensis, erecta & munificentissime dotata, ac illustrata ab incomparabili Viro Francisco Ximenio Cisnerio, Generali Hispaniarum Quaesitore, Toletano Archie- An. Chr. 1508.

Q 2

(*h*) Ex *Leslaeo* de reb. Scotor. in descript. Scotiae p. m. 24.

ADNOTATIO.

(*) SI fides sit *Aenaeae Sylvio* in Hist. Bohemiae c. 35., eam inchoarunt Magistri ac discipuli Teutonici generis, qui in Pragensi Gymnasio scientias excolebant, numero circ. quinque millia: ii quippe vehementissime commoti, quod illud nova lege, procurante Haeresiarche Hussio, per Nationes, ritu Parisiensis Academiae gubernaretur, Lipsiam ad unum omnes concesserunt, ibique Generale studium erexerunt.

(*i*) Conf. *Nicol. Serar.* Moguntiacarum rerum l. 1. c. 34.

(*k*) Conf. I. *Lips.* In hujus Academiae descript. in Lovanio t. 2. Oper. l. 3. a p. m. 875. *Nicol. Vernuleum* in Acad. Lovaniensi libris III. comprehensa, *Valer. Andream Dessellium* in Fastis Academicis Studii Generalis Lovaniensis.

(*l*) Conf. *Paraeum* in Hist. Palat. l 2. sect. 6. n. 101. cum nota *Christiani Joannis*.

Archiepiſcopo & Cardinali. Eam diù adprobaverat Alexander P. VI. Conſt. *Militanti Ecclesiae*. 1499. 13. Apr., & poſtmodum jam erectam confirmarunt Julius P. II., Leo X., Clemens VIII., tum Catholici Reges, & Carolus V., ipſam clariſſimis privilegiis ad unum omnes communiendo (*m*).

Sublime decus & ornamentum a ſanctiſſimis Viris haec Academia tetulit. Quippe S. Protoparens Ignatius Loyolaeus in ea Philoſophiae ac Theologiae fundamenta jecit (*n*). Tum S. Thomas a Villanova, Archiepiſcopus Valentinus, Philoſophiam ac Theologiam Diſcipulus audiit, & ex Cathedra ſapientiſſimus Magiſter praelegit. Ibidem denique S. Joſephus Calaſanctius operam dedit Theologiae, & inſigni ejuſdem laurea donatus eſt (*).

Forte 1520. *Compoſtellana*, ab Alphonſo de Fonſeca Archipraeſule Compoſtellano,

(*m*) Conſ. Ciſnerii Vitam Complutenſis Academiae nomine Panormi editam 1653. in l. 3. c. 17.

(*n*) Conſ. *Ludovic. Conſalvum* in vita S. Ignatii ex ejuſdem ore excepta, num. 57.

ADNOTATIONES.

(*) I. Sunt qui primaevae hujus Academiae erectioni conſignent annum 1460, Authore Ildephonſo Carrillo de Acuña, Archiantiſtite Toletano. At egregie falluntur; hic enim Ildephonſus ſcientiarum Generale ſtudium minime inſtituit, ſed duntaxat tres Grammatices Scholas, quibus Pontificia Callixti III. & Pii II. authoritate ſuffultus, Eccleſiaſticos quoſdam redditus adnexuit.

Fortaſſe vetuſtiora noſtrae Academiae incunabula quis praefigere audeat; quatenus nempe Sancius Rex ſub an. 1331. 20. Maj. Complutenſi Urbi, ad preces Gonſalvi Toletani Archipraeſulis, leges, ac privilegia Univerſitatis indulſit: id quod Ciſnerius, ut ſuae Academiae inſtitutionem promoveret, obtineretque, Catholicis Regibus propoſuit. Ceterum nec liquido conſtat de ejuſmodi legum & privilegiorum natura, nec de ullo publico & Generali Gymnaſio, vi eorumdem jam tum inſtituto.

Itaque mihi primus & unicus floreutiſſimae Academiae Conditor Ciſnerius fuit. Ipſe ſollemni pompa lapidem primum fundamentalem magnificentiſſimae domus Academiae poſuit an. 1499. 14. Mart; Scholas primum aperuit 1508. 12. Aug. per nobiles Doctores ſuo nomine, ſollemnius vero literariae functioni praeſes 19. Oct. dia ejuſdem anni. (Conſ. *Ciſnerii vitam* proxime laudatam, tum *Gomezium* in vita ejuſdem Ciſnerii l. 3. ſub fin. & l. 4 ſub init. ap. Hiſpaniam illuſtratam tom. 1.)

II. Nimenſis Epiſcopus *Flechierius* in Ciſnerii vita l. 3. ad an. 1508. p. m. 354. pompatice enarrat, Ciſnerium in condenda Complutenſi Academia inſequutum principalius fuiſſe ſuae Pariſienſis Academiae mores, quos nempe Cardinalis prae ceteris nobiliores, politioreſque aeſtimabat. Et in hanc rem teſtem adhibet Gomezium in Ciſnerii vita l. 4.

Evero Gomezius, qui ubi laudatur, & Complutenſem Academiam, & ejus Authoris animum latiſſime, eleganterque deſcribit, de illo argumento id unum effatur. „ Conſtituit etiam ad Pariſienſis „ Scholae exemplum Academiae Cancel„ larium, qui honorum titulos (quos „ vulgo gradus vocant) ſtudioſis tribue„ ret, & ſimul cum quatuor viris, qui „ examinationi juvenum in liberalibus di„ ſciplinis quotannis praeficiuntur, prae„ ſens eſſet; omnibuſque literariis actibus „ jure ſuo intereſſet „ Haec Gomezius, nec non apice plura. Ex quibus profecto, Ciſnerium uno vel altero Pariſienſis Scholae ritu vel more ſuam informaſſe Academiam liquido ſubinferre licet; minime pleriſque omnibus, uti jactaſſe Flechierius videtur in Patriae honorem.

lano, ac deinceps Toletano, 1520; vel, ut aliis placet, serius.

Ovetensis, a Ferdinando Valdes, Archiepiscopo Hispalensi, & Generali sacrae Fidei Quaesitore. Fertur perplura a PP. & Regibus privilegia obtinuisse. 1536.

Beatiensis, a Ven. Joanne de Avila. 1538.

Oxomensis, a Petro de Acosta, Episc. Oxomensi. cir. 1540.

Gandiensis, creata a S. Francisco a Borgia, Gandiae Duce, suaeque Academiae Doctore; deinceps confirmata & privilegiis insignita a Paullo P. III. an. 1549. & a Carolo V. an. 1550. (o) 1548.

Oñatensis, a Roderico Mercado, Episc. Abulensi. 1548.

Ursonensis, a Jo. Tellez Giro, Comite de Ureña (p). 1549.

Tarraconensis, a Gaspare Cervantes Gaetes, Tarraconensi Archipraesule, & Cardinali. 1571.

IN ITALIA = *Maceratensis*, a Paullo P. III. Brevi *In Eminenti*. dat. an. 1540. 1. Jun. 1540.

Braydensis Mediolani, a Gregorio P. XIII. Constit. *Dum intra mentis nostrae arcana*. dat. Romae 1572. x. Cal. Julii, ad preces S. Caroli Borromaei, Archipraesulis Mediolanensis. 1572.

IN GALLIA = *Remensis* altera, a Carolo Cardinali a Lotharingia. 1548.

Turnonensis, a Francisco Turnonio, Cardinali. 1552.

Vesuntina, a Ferdinando I. Imp. 2564.

Mussipontana, ab eodem Cardinali a Lotharingia erecta, & confirmata a Gregorio P. XIII. Const. *In supereminenti* 1572. 5. Dec. 1572.

Flexiensis, ab Henrico IV. Galliarum Rege. cir. 1590.

IN LUSITANIA = *Conimbricensis*, a Joanne III. clarissimo Lusitaniae Rege Conimbricam Ulissippone translata (q). post 1537.

Goana in Peninsula Indiae intra Gangem, ab eodem Joanne III. Lusitaniae Rege instituta circ. 1550. cir. 1550.

Eborensis, ab Infante Cardinale Henrico, postea Lusitaniae Rege (r). 1559.

IN SCOTIA = *Aberdonensis* a Guillelmo Elphinstono, Aberdonensi Episcopo, ac secretioris sigilli Scotiae Custode, sub Jacobo IV. Scotiae Rege, circ. 1500. (s) cir. 1500.

IN GERMANA = *Vetero-Boleslaviensis* in Boleslaviae Provincia antiquitus erecta & frequentata usque ad Hussitarum tempora; deinceps collapsa; restituta denique ac dotata a Ferdinando I. Imp. (t) Incerto.

Francofurtensis ad Oderam, a Joachimo Electore Brandeburgico. 1506.

Wittembergica, a Frederico III. Electore Saxoniae. 1508.

Marpurgensis, a Philippo Landgravio. 1526.

Tre-

(o) Plura de sollemni ejus creatione *Albarus* Cardinalis *Cienfuegos* in vita S. Borgiae l. 3. c. 2. §. 3.

(p) Ap. *Gomez*. in vit. Cardin. Ximen l. 1. p. m. 933.

(q) Conf. *Resend.* Orat. in Dedicat. R. Conimbric. Gymnasii.

(r) Conf. *Anton. Franco* in Imagine virtutum Tirocinii Eborensis S. J. l. 1. c. 11.

(s) Ex *Lesleo* de reb. gestis Scotorum l. 9. p. m. 373.

(t) Conf *Boussaum Balbinum* in Epit. Historiae Boleslaviensis l. 6. c. 5. p. m. 26.

1535. *Trevirensis*, a Jacobo Sirkio, Archiep. Trevir. erecta 1453., seu potius ad ejus preces a Nicolao P. V. Const. *Cum sicut*. 1454. 2. Febr. [*] deinde injuria temporum collapsa; a Joanne Metzenhausen Trevir. Archipraesule restituta demum, atque perfecta 1535. [u]

1538. *Argentoratensis*, ab Senatu & Populo Argentoratensi.

1549. *Dillingensis* ab Othone Cardinali Truchsesio erecta, & confirmata a Julio P. III. Brevi *Copiosus*. 1552. 6. Apr.

1558. *Jenensis*, a Joanne Frederico, Saxoniae Electore.

1576. *Helmestadiensis*, quae & *Julia*, a Julio Duce Brunsvicensi (x).

1578. *Neostadiana*, vulgo *Casimiriana*, Neapoli Nemetum a Joanne Casimiro Comite Palatino Rheni (y).

1585. *Franecherana*, ab ignoto Authore.

1585. *Graecensis* a Sixto P. V. Const. *Coelestis Patris*. 1585. 1. Mar.

1589. *Sigonensis*, primum *Herborna*, à Joanne Comite Nassavio.

1560. IN BELGIO = *Duacensis*, a Philippo II. Hispaniae Rege, ac Flandriae Comite. Et primum quidem ad ejusdem Philippi preces eam adprobarat Paullus P. IV. & rursus Pius IV. Const. *Rationi congruit*. 1559. 6. Jan., plerisque adjectis privilegiis (z).

1575. *Lugdunensis Batavorum* ab Hollandiae Ordinibus.

1542. IN POLONIA = *Elbigensis*, ab Alberto Borrussiae Duce.

1579. *Vilnensis*, a Gregorio P. XIII. Const. *Dum attenta*. 1579. 29. Oct.

1594. IN BOHEMIA = *Comutaviensis* in Pragensi Dioecesi, instituta a Georgio Popelii Barone de Lobkoviz, & confirmata a Clemente P. VIII. Const. *In sacra*. 1594. 29. Aug.

1598. IN BORRUSIA = *Regio-Montana*, ab Alberto Brandemburgico III. Duce Borrussiae.

1551. IN AMERICA HISPANA = *Limensis*, ut fertur, a Carolo V. Imp. erecta, & confirmata a S. Pio P. V. 1571. 8. Jul.; tum ab aliis Hispaniae Regibus reparata & pluribus aucta.

1551. *Mexicana* a Carolo V. dipl dato 1551. 21. Sept. sollemniter inchoata 1553. confirmata primum a Paullo P. IV. lit. expeditis 1555. & deinde a Clem. VIII. Const. *Ex supernae*. 1595. 7. Oct. (a)

1558. *Sancti Dominici*, ab Hernando de Jorgan, adprobante Philippo II. Hispaniae Rege.

Qui-

ADNOTATIO.

(*) Haec quidem Constitutio, uti aliae innumerae, fugit Carolum Cocquelines in amplissima Collectione Bullarum RR. Pontificum; sed ea tamen exscribitur a *Brovvero* & *Masenio* in Annal. Trevirensibus l. 19. ad an. 1454.

(u) Haec jam a tempore Gratiani Imperatoris primitus floruisse conjicitur a *Middendorpio* de Academ. Orbis Christ. l. 2 ubi de Trevirensi.

(x) Plura *Meibomius* junior in Dissert. rer. Germanic. tom. 3. Dis. de Acad. Juliae primordiis & incrementis p. m. 217.

(y) Plura *Paraeus* in Hist. Palat. l. 6. sect. 2. p. m. 298.

(z) Prolixam ejus magnificae erectiones Historiam dabit *Joan. Buzelinus* in Gallo-Flandria sacra & prophana l. 11. ad an. 1560., pluraque de eadem Academia.

(a) Conf. *Eguiara* in Bibliotheca Mexicana art. *Academia Mexicanensis*.

Quitoana in Peruvia, a Sixto P. V. Const. *Intelligentes*: 1586. 20. Aug. 1586.

Angelopolitana a Clemente P. VIII. Const. *Sedes Apostolica*. 1598. 11. Jan. 1598.

VIII. *Academiae fundatae, vel instauratae a MDC. usque ad MDCC.*

SECULUM SCHOLASTICUM VI.

CHRISTIANUM XVII.

A. C.

IN HISPANIA. P *Ampelonensis*, a Philippo III. Hispaniarum Rege erecta, & deinde ad preces Philippi IV. confirmata a Gregorio P. XV. Const. *Coelestis Patris*. 1621. 16. Sept. 1608.

Majoricensis, quae & *Lulliana*, erecta jam a Ferdinando Catholico Rege Hispaniarum an. 1483. 31. Augusti., & novo rursus decreto an. 1503. 21. Februar., confirmata a Clemente P. X. lit. dat. Episcopo Majoricensi 17. April. 1673. *Exponi nobis*; ad preces Regum Hispaniae & Urbis Majoricae Magistratus ac Studii Generalis, apud Insulas Baleares [*]. Conf. 1673.

IN ITALIA = *Cesenensis*, diu instituta, amplissime confirmata a Clemente P. X. 1675. 28. Sept. Const. *In Apostolicae*. Conf. 16

IN SARDINIA = *Saceritana*, instituta a Philippo III. Hispaniae Rege, dum ei subjacebat, 1617., & confirmata a Philippo IV. ejus Successore diplomate dato 1632. 18. Octob. 1617.

Calaritana, a Magistratu Calaritano erecta. 1626.

IN GALLIA = *Richeleensis*, a Ludovico XIII. Galliae Rege. 1640.

IN

ADNOTATIO.

(*) Legisse memini in Actis Raymundi Lulli apud *Bollandianos* ad diem 30. Jun. ex *Custurerio*, testem aliquem in vivis agentem an. circiter 1340. Majoricensis Universitatis Doctorem adpellari.

Hinc forte cuiquam satis congrue subinferre liceat, jam illis pervetustis temporibus publicam aliquam Scientiarum Scholam apud Majoricenses effloruisse; a qua nempe haec recentior sub nomine Academiae instituta, saepiusque confirmata suam genesim repetat.

Equidem, si fides *Vincentio Mutio* tom. 2. Histor. Regni Majoricensis l. 8. c. 6., Lullus idem sub an. 1276. in Majoricensi oppido, vulgo *Miramar*, Seminarium ad linguarum studium erexit, a Jacobo Majoricae Rege dotatum, & a Joanne P. XXI. confirmatum literis ad eundem Regem datis Viterbii XVI. Cal. Octob. an. sui Pontificatus I.

At Seminario deinceps injuria temporum extincto, novum plurium linguarum, Scientiarumque, praeprimis Lullianae Artis Gymnasium extructum est in eo Majoricae Urbis loco, cui nomen hodieque *Monte-Sion*, ubi temporum fluxu pientissima Majoricensium munificentia Soc. J. Collegium condidit. Cathedrae demum praelaudati Gymnasii in hodiernam Academiam transierunt, aut potius Academiae formam, honores & nomen adeptae sunt.

Adeo Majoricensis haec Academia jure optimo *Lulliana* nuncupatur; tum in Lulli Majoricensis gratissimam memoriam & laudem; tum quod Cathedram celebratissimae Lulli Arti praelegendae adservet; tum quod suarum, quibus hodiedum magnopere inclaret, Scientiarum originem uni Lullo acceptam referat. En itaque Academiam sub eo sensu Patrono suo Raymundo Lullo coaevam.

A. C.

1607. IN GERMANIA = *Giessena*, a Ludovico Landgravio Hassiae.

1615. *Paderbonensis*, a Theodoro Paderbonensi Episcopo erecta, propterea dicta *Theodoriana*, & confirmata a Paullo P. V. Const. *In supereminenti*. 1615. 2. Apr. [*b*].

1617. *Salisburgensis* a Marco Sittico, Salisburgensi Archi-Antistite sub an. 1617. tanquam privatum Gymnasium fundata, & sub an. 1622. novo sedente Archiepiscopo, in Universitatem erecta.

1618. *Molsheimensis* in Alsatia creata a Caesare.

1621. *Argentinensis* in Alsatia primum creata a Maximiliano II. Imp. an. 1566., deinde in studiorum Universitatem conversa a Ferdinando II. sub an 1621. (*c*).

1622. *Altorfensis*, a Ferdinando II. Imp.

1648. *Bambergensis* ab Melchiore Ottone, Bambergae Episcopo erecta, & confirmata ab Innocentio P.X. Const. *In supereminenti*. 1648. 18. Jul.

1669. *Chilonienfis*, ab Alberto, Holsatiae Duce.

1673. *Oenipontana* in Tyroli a Leopoldo I. Imperatore.

Conf. 1684. IN POLONIA = *Zamoskensis*, diu creata, a Joanne Zamoscki, Magno Poloniae Cancellario, & postremo amplissime confirmata ab Innocentio P. XI. 1684. 20. Februar. Const. *Quae a Romanis*.

1613. IN BELGIO = *Groningana*, ab ignoto Auth.

1636. *Ultrajectensis*, ab Authore incerto.

1632. IN SUECIA = *Derpatensis* apud Livoniam a Gustavo Adolfo, Suevorum Rege.

1668. *Lundinensis* Carolina a Carolo XI. Rege 1668.

1628. IN AMERICA HISPANA = *Guatimalensis*, a Philippo IV. Hispaniae Rege instituta 1628, confirmata ab Innocentio P. XI. 1687. 18. Jun. Const. *E superna*., ad preces Caroli II. Hisp. Regis.

1634. *Tucumano-Cordubensis* in Paraquaria, ab Urbano P. VIII Const. *In eminenti*. dat. 1634 29. Mart., adnuente Philippo IV. Hispaniae Reg.

1681. *Manilanensis S. Thomae* apud Insulas Philippinas, ab Innocentio P. X. Const. *In supereminenti*. 1645. 20. Nov., ad preces Philippi IV. Hispaniae Regis instituta, & confirmata ab Innocentio XI. 1681. 7. Aug. Const. *Inscrutabili*.

1690. *Quitensis B. Ferdinandi* diu instituta, confirmata ab Alexandro P. VIII. Brevi *Ex injuncto*. 1690. 7. Nov.

1693. *Sanctae Fidei* in ejusdem cognominis Urbe in perpetuum confirmata ab Innocentio P. XII. Brevi *Alias fel*. 1693. 1. Sept.

IN

(*b*) Plura de hac Academia *Joan. Herrion* in Penegyricis Theodorianae Academiae Fundatori dicatis, libris III., qui adjici solent Monumentis Paderbonensibus, Amstelodami recusis 1672.

(*c*) Plura *Joan. Daniel* Scoepflinus in Alsatia illustrata tom. 2. a p. m. 344. ex *Sturmio*, *Obrechtio*, *Heumanno*, *Sleidano*.

IX. *Academiae institutae, translatae, aut confirmatae a MDCC. ad MDCCLXVI.*

SECULUM SCHOLASTICUM VII.

CHRISTIANUM XVIII.

IN HISPANIA. *Cervariensis* in Catalonia, a Philippo V. Hispaniae Rege instituta Diplomate dat. 1717. 17. Augusti, quocirca a nonnullis *Philippiea* nuncupatur; ac deinceps ad ejusdem Philippi preces, a Clemente P. XII. confirmata, praeclarisque privilegiis insignita 1730. 4. Decemb. Const. *Imperscrutabilis* (*). A. C. 1717.

IN ITALIA = *Urbinatensis*, erecta a Clemente X. Const. *Aeternae Sapientiae*. 1671. 6. Apr. & denuo confirmata a Clemente XI. 1721. xiv. Cal. April. Constit. *Inter multiplices*. 1721.

Camerinensis, a Benedicto P. XIII. 1727. 1. Jul. literis ad Camerinensem Episcopum datis, quarum initium *Liberalium*. 1727.

IN AMERICA HISPANA = *S. Jacobi de Leon de Caracas*, in Urbe ejusdem nominis, ab Innocentio P. XIII. 1722. 19. Augusti Const. *Inscrutabili*. 1722.

Sancti Dominici, in Urbe cognomine apud Insulam Hispaniolae, in Collegium Societatis Jesu Academia alibi olim erecta ab Hernando de Jorgan, translata est, annuente ipso Philippo V. decreto signato 1745., & confirmante Benedicto P. XIV. 1747. 14. Sept. Const. *In supereminenti*. 1745.

Jacobopolitana in Urbe S. Jacobi, quae in Chilensi Regno primaria est, erecta a Ferdinando VI. Hispaniae Rege, rem procurante D. Thoma Azua, Chilensi, primo ejusdem Academiae Rectore [d]. cir. 1750.

IN GERMANIA = *Uratislaviensis* a Leopoldo I. Imperatore 1702. 1702.

Fuldensis altera, seu prima etquidem antiquissima, postmodum restaurata ab Adolpho Principe Fuldensi. 1734.

Gottingensis a Georgio II. Electore Hannov. 1737.

Cremisauensis in Passaviensi Dioecesi, confirmata a Maria Teresia, 1744.

ADNOTATIO.

(*) IN hanc Academiam transformata est perantiqua illa, quam laudavimus, Ilerdensis. Sed haec tamen longe plura & clariora prioribus adjecta privilegia & ornamenta una cum nova erectione nacta est.

Hanc suus Author Philippus a se munificentissime dotatam voluit; ac in ea quidem condidit Academiam, *maximis quibusque non disparem, & inter omnes Universitates hujusmodi Europae in ejus aedificii magnitudine AEMULAM pro adolescentibus, praesertim ex Principatu Cataloniae oriundis*. Haec totidem verbis laudata Constitutio Clementina §. 1. Cetera de hujusce recentis quidem, sed jam tota Europa splendentissimae Academiae incunabulis, progressibus, privilegiis, magnalibus, Scriptoribus abunde dabit ejusdem Historia ab Eruditis Viris diu desiderata & expetita.

(*d*) Ita accepi anno proxime elapso 1765. mense Octobri a P. Josepho Salinas S. J., Provinciae nostrae Chilensis Procuratore Generali.

sia, Hungariae ac Bohemiae Regina, Archiduce Austriae, atque Augustissima Imperatrice, dato diplomate 1744.

1759. IN POLONIA MINORI = *Leopolitana*, seu *Leoburgensis*, a Joanne Casimiro erecta, ab Augusto III. Rege Poloniarum adprobata, & a Clemente P. XIII. confirmata Const. *In supereminenti Ecclesiae solio*. 1759. 26. Apr.

Animadversiones consectaneae.

X. *Academiae aliquot minoris nominis innuuntur.*

I. Perplurimae minoris nominis Academiae recensentur, vel sub nomine Academiae, vel Studii Generalis; & ipsae plerumque, ab Authoribus, quos viderim, Fundatoris laude, seu Fundationis epocha non indicatis: fortassis eaedem jactura temporum obscuratae vel obsoletae sunt, aut perierunt. Ejusmodi exemplo sunt quae mox subjiciuntur.

EX HISPANIA = *Hirachensis* in Regno Navarrae, *Orcellensis* in Regno Valentiae; *Dertusana*, *Gerundensis*, *Vicensis*, *Coelsonensis* in Cataloniae Provincia.

EX ITALIA = *Bergomensis*, *Mantuana*, *Anconitana*, *Carnotensis*, *Montis-regalensis*.

EX LUSITANIA = *Berganzana*, *Algarbiensis*.

EX SICILIA = *Cataneusis*.

EX GALLIA = *Montalbanensis*, *Suessionensis*.

EX GERMANIA = *Osnaburgensis*, *Suollana*, *Monasteriensis*, *Susatana*, *Tremoniensis*, *Embricana*, *Attrebatensis*, *Numurcensis*, & quas sua aetate clarere monuit Lutherus *Zwickaviensis*, *Torgaviensis*, *Gothana*, *Isenacensis* (e).

EX HIBERNIA = *Armachana* & *Duuensis* in Ultonia, *Lismonensis* & *Casseleusis* in Momonia, *Mayonensis* in Connacia.

EX ANGLIA = *Bangoriensis*, *Legionensis*, *Carleonensis*, *Londinensis*, *Malmerburiensis*.

EX SCOTIA = *Glasgoensis* (f).

XI. *Delibantur Au-*

Plura id genus dabunt qui universim de Academiis (*), aut Scho-

(e) In Colloquiis mensalibus p. 116.

(f) Hanc equidem Academiam in Sede Archiepiscopali sitam, tanquam olim toto Regno celebratissimem retulit & commendavit *Joan. Leslaeus* ubi de rebus gestis Scotorum, in previa Scotiae descript. p. m. 11.

ADNOTATIO.

(*) IN ejusmodi Scriptorum elbo recensentur *Middendorpius* in commentar. de Academiis universi Orbis: *Ceringius* de antiquitatibus Academicis: *Michael Anten. Baudrand* Parisinus lib. de Academiis, qui tomo II. ejusdem Geographiae insertus est: *Andreas Mendo* de Jure Academico lib. 1. a quaest. 2: *Jolius*, Parisiensis Canonicus, lib. de Scholis: *Michael Coysardus* de Universitatibus, seu Academiis Orbis: *Laurent. Beyerlinck* in Theatro vitae humanae art. *Academia*. *Launoius* de Scholis celebrioribus: *Graveson* in Syllabo Academiarum ad calcem tabularum Historiae Ecclesiasticae: *Joan. Baptista Capassus* in Historia Philosophiae ad calcem: *Michael a S. Joseph* in Bibliographia art. *Academia*: *Xaverius Mannhart*

Scholis scripserunt; ac deinde qui de ipsis plurimis speciatim egerunt (*). *thores, qui de Academiis pertractarunt.*

XII. *In quibuslibet Catholicis Academiis quandocumque viguit sacrae Theologiae studium, & Scholastice floruit.*

II. Non modo istae minoris famae Academiae, sed etiam, quas retulimus, notiores, diversas temporum fortunas passae sunt; tum emarcescente laude sua, tum revirescente, tum penitus intereunte: atvero quandocumque in eisdem, in solo catholico sitis, Theologiae professio & cultura viguit, Scholasticen insimul cunctis ibi temporibus floruisse ponendum est; etiam ubi postremis aevis Polemice obtinuit: nec enim aut in Hispania, aut altera Catholici Latini Orbis regione, novimus hucusque fuisse Scholasticen ex jure aliquo, seu more Academico desertam penitus & exterminatam.

XIII. *Quae a fide Ca-*

III. Academiae omnes, quae in Anglia, Hibernia, Scotia, Ger-

R 2

nhart in Bibliotheca domestica tom. 1. cap. 2. §. 2. num. 15.

Ceterum animadvertas, oportet, ejusmodi Authores saepesaepius falli & fallere; quoniam plerumque unum ex alio sine delectu & critice exscripsisse notum est. Quin etiam si rem ad severiorem trutinam revocemus, ex ipsis pauciores mihi videntur consuluisse & ad unguem perpendisse accuratiores Historias Academiarum, quas ex omnibus pene Gentibus, certo definitis earundem fundationum epochis & Authoribus palam recensent.

Id quod frequenter iis usuvenire solet, qui historias utcumque universales describunt; non enim valet Author unus, nisi summo perplurium annorum labore, historica omnium Gentium super re qualibet documenta ad manus habere, atque ad amussim discutere, quo de eadem criticum judicum ferat, & literis consignet. Hinc porro nec ipse productum Academiarum Syllabum, qui aliqua ex parte Universalis est, ut omnino certum propositum velim; nec enim licuit pro singulis ejusmodi positionibus probatiora documenta consulere.

A D N O T A T I O.

(*) Is, qui de singularibus Academiis longiorem orationem instituerunt, merito accensendi *Bulaeus* in Hist. Universitatis Parisiensis, tomis VI. fol. ubi & de pluribus Academiis satis accurate: laudatus *Launoius*, ubi prolixe de Schola Parisiensi, *Claudius Hemeraeus*, & *Robertus Gouletus* de Parisiensi itidem Academia: *Alfonsus Garcia* de Academiis Hispaniae: *Gaspar de Torres* de Constitutionibus Academiae Salmanticensis: *Mendo* proxime laudatus, ubi latissime de Salmanticensi Academia: *Gaspar Ortigas* in patrocinio pro Gymnasio Caesaraugustano: *Martinus Montor a Cueva* in propugnaculo pro Oscensi Academia: *Aegidius Gonzalez de Avila* in Theatro Ecclesiastico Hispalensis & Siguenzanae Ecclesiarum: *Franciscus Ortì* de Fundatione & progressibus Academiae Valentinae.

Tum *Antonius Vood* in Histor. Universitatis Oxoniensis: *Joan. Rossus* VVarvicensis de Academiis Britannicis: *Joan. Cajus* de atiquitate Academiae Cantabrigiensis: *Anton. de Sousa' Macedo* ubi de excellentiis Lusitaniae: *Riccobonus* de Gymnasio Patavino: *Gatti* de Gymnasio Ticinensi: *Josephus Carafa* de Gymnasio Romano: *Joan. Engerdus* de Academia Ingolstadiesi: *Magnoaldus Ziegelbauer* Ord. Benedictini, quem recensuit, auxit & publici juris fecit *Oliverius Legipontius* ejusdem Ord., de Scholis Ordinis Benedictini in Histor. de re literaria ipsius Ordinis par. 1. cap. 2.

Addito novissima & uberiora Bullaria Romana, quae sparsim exhibent Constitutiones, Brevia, Literas, quibus summi Pontifices complures Academias aut instituerunt, aut confirmarunt, aut privilegiis communierunt: tum accuratiores particularium Gentium Historias, quae suarum Academiarum geneses, decora, eventa referunt. Ex ejusmodi praeprimis fontibus, prout licuit, nos ebibimus, & quae heic de re Academica concinnavimus, deduximus.

tholica defecerunt Academiae, Scholasticen consequenter repudiarunt

Germania, Helvetia & alibi usque modo erectae, a vera Fide exsulantes, acatholicam doctrinam amplexae sunt, Scholasticen pariter abjecerunt; nequit enim divina haec Theologia cum satanica infidelitate in una sede consistere & commorari. Id vero ejusdem commendationi potius quam vituperio vertendum.

XIV.
Fuit heic sermo de solis Academiis, aut Universitatibus, quae plures saltem facultates excolere profitentur, cum jure benemerentes laureis decorandi; ex quibus pene omnes Scholasticen tandem coaptarunt.

IV. Minime fuit heic sermo de particularibus Academiis, quae duobus praesertim postremis Seculis erecte sunt pro literis aliis excolendis, e. g. pro sola Theologia Morali, pro Re Liturgica, pro Historia, pro Universali Eruditione, pro Nationum Idiomatis perficiendis, pro Mathesi, pro amaenioribus scientiis, ac similibus; sed de Academiis duntaxat, quae vulgo Universitates adpellantur, quatenus universas, aut plures saltem disciplinas profitentur, cum jure laureas benemerentibus Candidatis conferendi; inter quas utique Theologiae Facultatem, Laureamque reposuimus: siquidem etsi nonnullae ex memoratis Academiis pro aliena quapiam duntaxat Scientia primitus institutae fuerint, ut e. g. *Bononiensis* pro Jure Canonico, *Monspessulana* pro Medicina, *Aquensis* pro Jure Civili & Medicina &c., at istae tamen, ac similes tractu temporis Scholasticen amplexae sunt & excoluere.

XV.
Scholarium Collegia Academiis aliquot quasi adnexa, sunt Scholastice praeclarae laudis accessio.

V. Nonnullae ex clarioribus recensitis Academiis, praesertim hispanis, quasi adnexa habent nobiliora Scholarium Collegia; & ex iis aliqua Scholasticos Candidatos enutriunt, excoluntque: e. g. Academia *Salmantina*, *Complutensis*, *Vallis-Oletana*, *Hispalensis*, *Toletana*, *Lovaniensis*, *Duacensis*, *Oscensis*, *Compostellana*, *Oñatensis*, *Siguntina*, *Granatensis*, *Oxomensis*, *Limana*, *Cervariensis* [ut taceam *Oxonii* & *Cantabrigiae* Scholas, olim Catholicas]. Et ea quidem insignia Collegia, quod spectat Scholastices Candidatos quos alunt, nonmodo Academiis, verum etiam Scholasticae Theologiae, quam adeo exornant Academiae, magna sunt commendationis accessio.

XVI.
Recensitae Academiae sunt totidem de Scholastices praestantia & utilitate testimonia.

VI. Hae laudatae Academiae, quas nonnisi doctissimi atque cordatissimi Regnorum viri cunctis temporibus constituunt, totidem sunto de Scholastices praestantia & utilitate praestantissima testimonia.

STL-

SYLLABUS II.

SACRI COETUS REGULARES ET SECULARES.

EOS duntaxat Syllabus profert, sive Monachos dixeris, sive Mendicantes, sive Regulares Clericos aut Seculares, vel etiam Canonicos, qui toto Catholico Orbe Latino, vel in privatis sui Claustri Gymnasiis ad suam erudiendam Juventutem, Sacram Theologiam Scholasticam professi sunt, vel in ipsa eandem Juventutem instituendam Academiis publicis commiserunt. Idcirco a ceteris adpellandis abstinemus, qui diversis omnino ministeriis, doctrinis, contemplationibus, aut actionibus, secundum cujuscumque Ordinis institutum, penitus addicuntur; quales dixeris Ordines Equestres & Militares, Patres Carthusianos, Patres Oratorii S. Philippi Nerii, Fratres S. Joannis de Deo, Bethlehemitas Mexicanos, & alios ejusmodi. XVII. *Syllabi ratio & ordo praemittuntur.*

Illos pariter chronologice referimus secundum primaevae cujusque Coetus institutionis rationem. Etvero ne is Ordo chronologicus interturbetur, eos primo Seculo Scholastico inclusos, quadam simili fictione Juris, praeponimus, qui pridem exorti jam tum florebant, cum Lombordiana Theologia Scholastica luci publicae commissa est, & ab eisdem tractu temporis recepta; vel qui saltem sub eodem primo Seculo instituti sunt. XVIII. *Sacri Coetus instituti a permultis retro Seculis ad usque an. Chr. MCC.*

SECULUM SCHOLASTICUM I.

CHRISTIANUM XII.

ANTONIANI, Fundatore, ut vulgo fertur, *S. Antonio Magno*, Monachorum Patre & Principe, qui natus est an. Chr. 252., ac verosimiliter decessit 356. 17. Januar. (g) Ante 356.

BASILIANI in Italia, Authore *S. Basilio Magno*, qui Ordinem in Oriente condidit an. 361. & e vivis excessit an. 378. Kal. Januariis. 361.

AUGUSTINIANI, Conditore *S. Augustino*, qui denatus est an. 430., (*) Et ipsi postmodum fluxu temporum in permultas Congregationes diffecti sunt. Ante 430.

CANO-

(g) Super Antoniani Ordinis Origine consulendus *Bollandus* ad d. 17. Jan. ubi de Ord. S. Antonii a p. m. 160.

ADNOTATIO.

(*) A*Ngelus Rocca* tom. 1. operum in Indice Theologico & Scripturali, ubi de S. Augustino sermonem instituit adserere non dubitat, eum fundasse suum Ordinem Eremiticum an. Chr. 390. & alii mordicus aliter; nos tamen in hac ardentissima lite pro nulla parte definiendum duximus. Plura de iis *Bollandiani Biographi* in vit. S. Augustini com. praevio a §. XIV.

Incerto. CANONICI REGULARES LATERANENSES, aut S. SALVATORIS in Urbe Roma, antiquissimi & florentissimi, Authore incerto, quem tamen nonnulli faciunt *Urbanum* P. qui floruit an. circiter 230.; alii *S. Augustinum*.

Forte 518. BENEDICTINI, Authore *S. Benedicto*, nato sub an. 480., qui tamen ejus annus emortualis, sat dubium. Ipsi itidem procurrentibus Seculis in plurimos Ordines subdivisi.

Cir. 909. CLUNIACENSES, Authore *S. Bernone*.

1012. CAMALDULENSES, Conditore *S. Romualdo*. In varias postmodum Classes distracti.

1015. VALLUMBROSANI, Auth. *S. Joanne Gualberto*. Eos adprobavit Urbanus P. II. Brevi *Cum universis*. 1090. 6. Apr.

1076. GRANDIMONTENSES Monachi, Aut. *S. Stephano de Mureto*. Eorum statuta aliqua confirmavit Innocentius P. III. liter. *Cum quaedam*. 1212. 6. Jan.

Circ. 1090. BERNARDINI, primum instituti a *SS. Roberto, Alberico, Stephano* circ. 1090; deinde gloriosius propagati a *S. Bernardo* ab an. 1113. in plures postmodum Congregationes pene ubique gentium distributi, sub nomine Monachorum *Cistercienſium*. Hos adprobavit, confirmavit, & privilegiis insignivit Eugenius P. III. Const. *Sacrosancta*. 1152. 1. Aug. ac deinde Alexander P. III. Const. *Sacrosancta*. 1181.

1110. CANONICI REGULARES S. SEPULCHRI HIEROSOLYMITANI, Auth. Duce *Gotifredo Bulioneo* 1110. Hierosolymis, ac deinde per Europam amplificati. Adprobati sunt, ac sub protectione Sedis Apostolicae recepti a Coelestino P. II. Brevi. *Si mansuetudo*. 1144. 10. Jan.

1113. CANONICI REGULARES S. VICTORIS extra muros Urbis Parisiensis, Auth. *Ludovico Crasso*, Galliae Rege.

1119. PRAEMONSTRATENSES CANONICI, Auth. *S. Norberto*, Archiep. Magdeburgensi. Eorum Constitutiones speciatim adprobavit Innocentius P. III. Const. *In eminenti*. 1198. 27. Jul.

1132. CANONICI REGULARES CONIMBRICENSES SANCTAE CRUCIS, Auth. Domino *Tello*, Conimbricensi Canonico & Archidiacono.

1198. TRINITARII, Authoribus *Ss. Joanne de Matha* & *Felice Valesio*. Eis regulam observandam tradidit Innocentius P. III. Const. *Operante*. 1198. 16. Dec.

SECULUM SCHOLASTICUM II.

XIX. *Sacri Coetus instituti a MCC. ad MCCC.*

CHRISTIANUM XIII.

A. C. 1201. ORDO VALLIS SCHOLARIUM in Gallia, Authoribus *Guillelmo, Richardo, Everardo, Manasse*, Parisiensibus Theologiae Professoribus. Confirmatus est ab Honorio P. III. liter. *Exhibita*. 1219. 5. Mart.

Ante 1209. CARMELITANI CALCEATI, ab Asia in Europam ab *Alberto*, Hieroso-

rosolymitano Patriarcha, advecti 1209. ex Papebrochio. Honorius ipse Regulam eis ab Alberto traditam confirmavit liter. *Ut vivendi*. 1226. 30. Januar.

EREMITAE S. PAULLI in Hungaria, Auth. *B. Eusebio Strigoniensi*. 1215.

DOMINICANI, Auth. *S. Dominico*, adprobante Honorio P. III. Const. *Religiosam*. 1216. 22. Dec. 1216.

MERCEDARII, seu MERCENARII, Barcinone in Catalonia, Authh. *S. Petro Nolasco*, & *Jacobo* I. Aragoniae Rege. Eis Gregorius P. IX. concessit S. Augustini Regulam liter. *Devotionis*. 1235. 17. Ian. 1218.

FRANCISCANI, Auth. *S. Francisco Assisiate*. In permultas deinceps Congregationes, & Reformationes partiti. S. Fundatoris Ordinem & Regulam, primum ab Innocentio P. III. adprobatam, confirmavit Honorius P. III. liter. *Solet*. 1223. 29. Nov. 1219.

SERVITAE, seu B. Virginis Servi, Authoribus. VII. *Civibus Florentinis*, quorum Primus *B. Bonavitus*. 1233.

SILVESTRINI sub regula Benedictina, Auth. *B. Silvestro* Vallisumbrosae Monacho. Adprobati sunt ab Innocentio P. IV. Const. *Religiosam*. 1247. 27. Jun. 1231.

CRUCIFERI CANONICI REGULARES AUGUSTINIANI in Belgio, Authore mihi necdum explorato. 1248.

AUGUSTINIANI vulgo EREMITAE in unicum corpus redacti. In multas postea classes divisi (*i*). 1256.

COELESTINI, Auth. *S. Coelestino* P. V. primum Petro Morone, qui fato cessit 1296. & suum Ordinem adprobarat Const. *Et si cunctos*. 1294. 27. Sept. 1294.

SECULUM SCHOLASTICUM III.

XX. *Sacri Coetus erecti a MCCC. ad MCD.*

CHRISTIANUM XIV.

A. C.

MONTESIANI in Regno Valentiae Edetanorum Hispaniae, sub regula Cisterciensi, Auth. Jacobo II. Aragonum Rege, adprobante sub an. 1317. Joanne P. XXI. vulgo XXII., ac primo Magistro seu Praeside *Guilielmo de Heril*, nobilissimo Equite Catalano (*k*). Equestris hic Ordo alumnos decursu temporis admisit, qui sacris Scientiis operam navarent. 1317.

MONTIS OLIVETI Monachi, Authh. *S. Bernardo Ptolomaeo*, *Patricio de Patriciis*, *Ambrosio Piccolomineo*, Senensibus. Privilegiis primum muniti sunt a Joanne P. XXI. vulgo XXII. literis *Cum a nobis*. 1324. 17. Mai. 1319.

BRIGITTANI, Fundatrice *S. Brigitta*. 1344.

VALLIS VIRIDIS Canonici Regulares prope Bruxellas, Auth., seu primo Priore *Joanne Rusbrochio*. 1349.

JESUA-

(*i*) Sunt qui hujus Coetus institutionem ad an. 1287. revocent, cum *Trithemio* in Histor. Hirsaugica sub eum an.

(*k*) Conf. *Zurit.* in Annal. Aragoniae lib. 6. cap. 26.

A. C.

1355. JESUATI, alias CLERICI APOSTOLICI, Auth. *S. Joanne Columbino*.

1366. HIERONYMIANI in Hispania, Auth. *Ferdinando de Guadalaxara*, 1366. & confirmati a Gregorio P. IX. 1373.

1376. CLERICI VITAE COMMUNIS Daventriae, Auth. *Gerardo Magno* Daventriensi.

Cir. 1390. BENEDICTINI Congregationis Vallis-Oletanae in Hispania, Auth. *Antonio de Zelinos*.

XXI. *Sacri Coetus conditi a MCD. ad MD.*

SECULUM SCHOLASTICUM IV.

CHRISTIANUM XV.

A. C.

1424. HIERONYMIANI Eremitae reformati in Hispania & Italia, Auth. *Lupo de Olmedo*.

1441. APOSTOLINI, qui & BARNABITAE, Anthoribus tribus *Equitibus Mediolanensibus*.

1473. PAULANI, seu MINIMI, Auth. *S. Francisco de Paula*, adprobati a Sixto IV. Const. *Sedes*. 1474. 27. Mai.

XXII. *Sacri Coetus instituti a MD. ad MDC.*

SECULUM SCHOLASTICUM V.

CHRISTIANUM XVI.

A. C.

1515. BENEDICTINI LIRINENSES, qui nempe Congregationi Cassinensi adjunxere celeberrimum quondam pietate ac sapientia Coenobium Lirinense, primitus a *S. Honorato*, post Archipraesule Arelatensi, institutum.

1524. CLERICI REGULARES THEATINI, Authoribus *S. Cajetano Thieneo*, *Petro Caraffa* Episcopo, deinde Paullo P. IV., *Bonifacio a Colle*, *Paullo Consiliario*. Eos adprobavit Clemens P. VII. literis *Exponi*. 1524. 24. Jun.

1526. CAPUCINI sub strictiore observantia Regulae S. Francisci, Auth. *Matthaeo de Baschi* cum aliquot *Sociis*, primitus ex Laxiore S. Francisci Observantia. Eos adprobavit Clemens P. VII. Const. *Religionis zelus*. 1528. 3. Jul.

1530. PAULLINI e Congregatione S. Paulli Decollati, Authh. *Antonio Maria Zacharia*, *Bartholomaeo Ferrari*, *Jacobo Antonio Moriggia*, ab eodem Clemente primum adprobati literis *Vota*. 1532. 18. Febr.

Cir. 1531. CLERICI REGULARES BONI JESU, Authh. *S. Margarita de Russi* & *Hieronymo Malmellio*.

1537. SOMASCHI seu CLERICI REGULAR. S. MAJOLI, Authore *S. Hieronymo AEmiliano* 1537. [Ei Canonizationis honores decrevit SS. N. Clemens P. XIII. 25. Mai. 1766.], confirmati a Paullo P. III. 1540. 5. Jun. Const. *Ex injuncto*.

1540. SOCIETAS JESU Clericorum Regul., Aut. *S. Ignatio a Loyola*, confirmata ab eodem Paullo Const. *Regimini*. 1540. 27. Sept.

Cir. 1547. BASILIANI in Hispania, Auth. *Episcopo Gieniensi*, & primo Rectore *Bernardo a Cruce* sub Paullo P. IV. CAR-

Benedictini in Lusitania, Authh. *Petro de Chaves*, & *Placido de Villalobos*, Benedictinis hispanis. 1558.

Carmelitani Excalceati, Fundatrice *S. Teresia a Jesu*, confirmati à Gregorio P. XIII. Const. *Pia*. 1580. 22. Jun. 1562.

Oblati Mediolanenses, Aut. *S. Carolo Borromaeo*. 1578.

Trinitarii Reformati in Gallia, Authh. *Juliano de Nantonville*, & *Claudio Aleph*. 1580.

Ministri Infirmorum, Aut. *S. Camillo de Lelliis*, adprobati a Sixto P. V. Const. *Ex omnibus*. 1586. 18. Mart. 1586.

Clerici Regulares Minores, Authh. *Joanne Augustino Adorno*, *Ven. Francisco* & *Augustino Caraccioli*, adprobati a Sixto P. V. Const. *Sacrae Religionis*. 1588. 1. Jul. 1588.

Augustiniani Excalceati in Hispania, Aut. *Ludovico de Leone*. 1589.

Trinitarii Excalceati in Hispania, Authore *Joanne Baptista a Conceptione*. Clemens P. VIII. Const. *Ad militantis*. 1599. 20. Aug. adprobavit. 1596.

Congregatio Benedictina reformata SS. Vannis & Indulphi, Aut. *Desiderio de la Cour*, confirmata ab eodem Clemente Const. *Quantum*. 1604. 7. Apr. 1596.

SECULUM SCHOLASTICUM VI.

XXIII. *Sacri Coetus stabiliti a MDC. ad MDCC.*

CHRISTIANUM XVII.

A. C.

Benedictini Congregationis Helveticae, adprobante *Clemente P. VIII.* 1602. 1602.

Mercedarii Excalceati in Hispania, Authore *Joanne Baptista a SS. Sacramento*, adprobati a Paullo P. V. Const. *Inter omnes*. 1606. 23. August. 1606.

Clerici Doctrinae Christianae, cùm Regulares, tùm Seculares in Gallia, Auth. *Ven. Caesare de Bus*, ante an. 1607., quo ipse decessit. Ante 1607.

Congregatio Oratorii Jesu in Gallia, Auth. *Petro Berullo* Cardinali, confirmata a Paullo P. V. Const. *Sacrosanctae*. 1613. 10. Mai. 1611.

Clerici Regulares Pauperes Matris Dei Scholarum Piarum, Auth. *S. Josepho Calasanctio*, adprobati & erecti a Paullo P. V. Const. *Ad ea*. 1617. 6. Mart. Religiosi cum tribus sollemnibus votis constituti a Gregorio P. XV. Const. *In supremo*. 1621. 18. Nov.; & ad primaevum regularem statum gloriose revocati a Clemente P. IX. Brevi dato 1669. 23. Oct. 1617.

Benedictini Reformati Congregationis S. Mauri in Gallia, Authh. *Laurentio Bernard*, Priore olim Cluniacensi, *aliisque Sociis*, confirmati a Gregorio P. XV. Const. *Sacri Apostolatus*. 1621. 17. Mai. 1618.

Benedictini Reformati Congregationis S. Placidi, Authh. *Matthia Potier*, *aliisque Sociis* ex Congregatione S. Vannis. 1618.

Augustiniani Excalceati in Italia, Auth. *Andrea Diez*, Hispano, adprobati a Paullo P. V. Const. *Sacri Apostolatus*. 1620. 5. Mai. 1620.

1621. CLERICI SECULARES PII OPERARII, Auth. *Carolo Caraffa*.

1621. CLERICI REGULARES MATRIS DEI in Italia, vulgo de LUCA, Auth. Ven. *Joanne Leonardo* 1574; & in Religiosos cum votis sollemnibus erecti a Gregorio P. XV. Const. *In supremo*. 1621 3. Nov.

1622. TRINITARII EXCALCEATI in Gallia, Auth. *Hieronymo Halies a SS. Sacramento*, adprobati ab Urbano P. VIII. Const. *Ad militantis*. inserta Brevi *Alias a nobis*. 1631. 28 Febr.

1624. CANONICI REFORMATI S. GENEVEFAE Parisienses, Auth. *Carolo Faure*.

1625. CLERICI REGULARES MISSIONARII, Auth. *S. Vincentio a Paullo*.

1629. MINORES REFORMATI Provinciae S. Salvatoris, adprobati ab Urbano P. VIII. Const. *Sacrosanctum*. 1629. 15. Sept.

1632. CLERICI MISSIONARII SS. SACRAMENTI, Authore *Christophoro Alterio de Sisgau*, Episcopo Bethlehemi.

1632. MINORES REFORMATI Provinciae Austriae, confirmati ab Urbano P. VIII. Const. *In Apostolicae*. 1632. 11. Dec.

1639. CLERICI SECULARES nuncupati BARTHOLOMAEITAE in communi viventes in Germania, Aut. *Bartholomaeo Holzanser*, adprobati ab Innocentio P. XI. Const. *Creditae*. 1680. 7. Jun.

1650. GRANDIMONTENSES REFORMATI strictioris observantiae in Gallia, Auth. *Carolo Fremont*, olim Grandimontensi.

Ante 1657. CLERICI SEMINARISTAE S. SULPITII in Gallia, Anthore *Domino Olier*, qui decessit 1657. 2. April.

Ante 1666. CLERICI SECULARES Congregationis S. JOSEPHI in Gallia, Auth. *Jacobo Cretenet*, denato 1666.

Ante 1680. CLERICI SECULARES MISSIONARII JESU & MARIAE, vulgo ODONTISTAE, in Gallia, Auth. *Domino Odone*, qui decessit 1680.

SECULUM SCHOLASTICUM VII.

CHRISTIANUM XVIII.

XXIV. *Sacer Coetus institutus*

An. Chr. circ. MDCCLV. CONGREGATIO SS. REDEMPTORIS Clericorum Regularium, Auth. Clariss. Viro *Alphonso de Ligorio*, modo, dum haec scribimus an. 1766., Antistite S. Agathae Gotthorum, circiter 1755. sub Benedicto P. XIV.

Animadversiones consectaneae.

XXV. *Non cunctis eodem gradu temporibus in laudatis coetibus efforuit Scholastice.*

I. HAud peraeque omnes, quos hucusque indicavimus, Ordines, Scholasticen excoluerunt & illustrarunt; neque ii, qui potius in eo genere claruere, cunctis jugiter temporibus visi sunt similiter floruisse; sed, uti fert humanae naturae conditio, modo ardentius, modo remissius; jam gradu mediocri, jam sublimi. Quin immo saepe Scholastices cultura funditus intercidit in nonnullis ex Ordi-

Ordinibus recensitis, cùm & ipsi, vel temporum injuria, vel alias ob caussas penitus extincti sunt, aut alteris florentioribus Coetibus aggregati.

XXVI. *Nonnulli ex ipsis adnexi sunt alteris florentioribus; alii penitus extincti: at quandocumque in ipsis omnibus Theologiae usus viguit, & Scolastice fidem habuit.*

Etenim, ut ceteros praeteream, *Jesuati*, qui omnes fuerant laici adusque an. 1606., deinceps anno 1668. prorsus aboliti sunt a Clemente P. IX. Deinde *Apostolini* fuere primum Congregationi Barnabitarum adnexi a Sixto P. V. & deinceps ab Urbano P. VII. prorsus extincti. Tum Congregatio Canonicorum Regularium Lateranensium, aut S. Salvatoris, olim viris sanctimonia, doctrina, dignitate praestantissimis florentissima, & longe lateque per Europam propagata, aliquando fere penitus decidit, deinde instaurationem obtinuit, & nunc demum temporis sat parvo regularium domuum & Canonicorum numero circumscribitur.

Praeterea celeberrimi Regulares Canonici Vallis Viridis, cum plurimum a primaevo flore defecissent, Vindesimensi Congregationi an. 1412. aggregati sunt. Lirinensis item Congregatio quondam praestantissima, relicto Lirinensium nomine, an. 1515. ad Benedictinam Casinensem accessit. Coetus demum Canonicorum Regularium S. Victoris Parisiensis, adeo quondam difusa & spectabilis, jam penitus defecit, nec aliud modo ex eo restat, quam primaevum illud S. Victoris Coenobium.

Haec quidem & plura consimilia vera sunt, ob ingenitam humanis rebus perpetuae vicissitudinis conditionem. Enim vero id propalam dubio procul fatendum est: quod nempe iidem sacri Coetus quamdiu steterunt florueruntque, Scholasticen suspexerint, & alumnos quos concupierint sacra Theologia institutos, eadem impense curaverint imbuendos. Id quod satis abunde constare putaverim ex cujusque recensiti Ordinis Constitutionibus aut Regulis, Theologicas disciplinas, quibus suos alumnos erudiri deceat, praescribentibus; quemadmodum habetur in Societatis Jesu Instituto (*l*).

XXVII. *Perplurimi Regulares in publicis Academiis Scholastices Doctores, & Magistri celebratissimi.*

II. Neque vero id ejusmodi Ordinum erga Scholae Theologiam studium intra privata, angustaque Claustri Gymnasia sese continuit: quandoquidem ipsorum plurimi Sodales, & ex Canonicis, & ex Clericis, & ex Monachis, & ex Fratribus, non modo saepe Scholastice instituendi publicis Academiis commissi sunt; sed istas etiam tanquam cooptati earumdem Doctores & Magistri praeclarissimi, qui fama & scriptis Scholasticen illustrarunt, decoravere.

XXVIII. *Quammultae publicae Academiae Regularibus Ordinibus commisae sunt; ac in eis quidem Scholastice prae*

Quin etiam permultis Religiosis Ordinibus Universitates publicae commendatae sunt: ut Salisburgensis & Hierachensis Patribus Benedictinis; Orcellensis Patribus Dominicanis; Siguntina Patribus Hieronymianis; Pragensis, Gandiensis, Vilnensis, Genuensis, Panormitana, Braydensis, Cremonensis Soc. J. Et in iis quidem, ceterisque paribus Scholastice prae reliquis Scientiis liberalibus, cunctis aetatibus efflo-

 ruit.

(*l*) In Constitutionibus a S. Protoparente Ignatio conscriptis part. 4. Constit. cap. 12. & in Ratione Studiorum, in Regul's pro Scholastices Professoribus, & alibi saepius.

ceteris Scientiis potissimum effloruit.

ruit. Jure tandem omnibus in confesso est, Scholastice culturam & splendorem potissimum e sacris hisce Coetibus accessisse (m).

XXIX. *Ex hisce Coetibus maximus Scholastice splendor accessit.*

XXX. *Quot indicati sunt sacri Coetus, totidem sunt prolata in Scholasticaes praeconium monumenta.*

III. Nemo unus ibit inficias, in praeindicatis Ordinibus Sanctimoniam, prudentiam, acumen, aequam rerum aestimationem singulis aetatibus primam fere sedem habuisse; jure itaque quotquot ipsi fuerint, qui Scholasticen benigno saltem animo complexi sint, insignia totidem in Scholastices commendationem monumenta protulimus.

Observatio appendix.

XXXI. *Seminaria vel Collegia, in quibus Adolescentes Scholasticae disciplinis erudiuntur, quemque pene numerum superant.*

HIs merito adjicienda essent Adolescentum Seminaria & Collegia, cùm Regularibus, tùm Secularibus Moderatoribus commisa; illa videlicet, quae ex Tridentinae Synodi praescripto in singulis Episcopatibus erecta sunt, pluraque similia ad eorum normam constructa; in quibus nempe Convictores, praeter alias Scientias, Scholastices plerumque institutionibus informantur, ac praefervide excoluntur: quis enim ambigat, ejusmodi Lycea ad Scholastices Historiam & commendationom praeclaro titulo pertinere? Enim vero tot illa sunt, Europae, Americae, & Asiae plagis dispersa, ut numerum ingentem superent; quae proinde vel ne quidem indicare vacat. Ea dabunt accurati singularum Regionum Historiographi.

SYLLABVS III.

AUTHORES SCHOLASTICI.

XXXII. *Syllabi ratio & ordo praemonentur.*

XXXIII. *Invitantur Eruditi ad Scholasticam Bibliographiam concinnandam.*

NOn est animus eos heic omnes producere, nam pene numero carent; nec singula eorum opera rem Scholasticam concernentia perpetuo adnotare, nec ipsos demum meritis pro dignitate elogiis insignire: haec omnia alterius sunt instituti. Et quidem rem magnam, dignamque fecerit, qui singulari cuidam Commentario ea singula conspicue comprehendenti assiduam & egregiam operam aliquando navarit. Profecto legimus passim in aliarum Facultatum praeconium earundem Authorum Bibliographias aut Nomenclaturas, nec inutili opera adornatas, nec exiguo plausu receptas. Equi-

(m) Plura de indicatis Ordinibus dabunt *Moriggia* de orig. omnium Religion. *Salvator de Mallea* de origine Religion., *Pennotus*, & *Molinettus* de Canonicis Regularibus, *Hippolytus Maraccius* de Fundatoribus Marianis, *Aubertus Miraeus* de Clericis in communi viventibus, *Philippus Bonanni* in Catalogo Religiosorum Ecclesiae militantis Ordinum par. I. *Coronellus* in Catalogo Ordinum Religiosorum, *Petrus Heliot*, tertii Ordinis S. Francisci, gallus, italice versus a *Josepho Francisco Fontana*, in historia Ordinum Monastico-rum, Religiosorum, Militarium tom. viii. in 4.: nec non peculiares cujuscumque designati Ordinis Historiographi: tum accuratiora Bullaria Romanorum Pontificum, qui eos Ordines aut erexerunt, aut confirmarunt, aut privilegiis decorarunt.

Equidem habemus Bibliographiam Oratoriam ex *Tullio* in Bruto; Grammaticam ex *Suetonio* in Catalogo de illustribus Grammaticis; Rhetoricam ex *Balthasare Giberto*, Academiae Parisiensis Rhethore; Poëticam ex *Lilio Gregorio Giraldo*, *Petro Crinito*, *Vallemontio*, aliis; Pictoriam ex *Andrea Felibien*, Gallo, Regio Historiographo; Historicam ex *Paullo Bolduano*, *Martino Zeillerio*, *Gerardo Joannes Vossio*, aliis; Canonicam ex *Joanne Doujatio*; Geographicam ex *Dodvvello*, Anglo, *Zeillerio*, *Vossio*, aliis: Legalem, ex *Augustino Fontana*, Comite Scagnello, *Alberico Roxiato*, *Regnudello*, aliis; Mathematicam ex *Philippo de la Hire*, *Cornelio Beughem*, aliis; Medicam ex *Gaspare Galli*, *Christiano Joanne Langio*, *Joanne Antonide Vander Lender*, Batavo; Philosophicam ex *Laertio*, *Thoma Stanlejo*, *Henrico Gautier*, *Bruckero*, *Capasso*, aliis; Peripateticam signate Philosophiam ex *Gulielmo Du-Val*: plures tandem ex aliis.

XXXIV. *Indicantur varii quoad alias Facultates, etiam Theologicas, Nomenclatores.*

Quod vero Theologicas spectat, Biblicam Bibliographiam accepimus a *Sixto Senensi*, Dominicano, *Jacobo Tirino*, S. J. *Augustino Calmèt*, Benedictino Congreg. S. Mauri, *Didaco de Quadros* S. J., *Jacobo le Long*, aliis; Polemicam a *Gulielmo Eiseingrenio*, Germano, *Joanne Sianda a Monte Regali*, Cisterciensi, *Antonio Possevino*, aliis; Moralem a *Claudio la Croix*, S. J., *Friderico Mayero*, *Joanne Pontàs*, aliis; Concionatoriam a *Ludovico Bail*, Gallo, Parisiensi Theologo, *Francisco Combesis*, Dominicano, aliis; Mysticam, cum ejusdem Historia, a *Gotthofredo Arnoldo*; Theologicam & spiritualem ab *Angelo Rocca*, Augustinensi; Theologicam Interpretum Magistri Lombardi ab *Aut. Possevino*; Theologicam Interpretum S. Thomae a *Xante Mariales*; Theologicam Professorum Academiae Marburgensis a *Joanne Tilemanno*, vulgo *Schenk*; Theologicam signanter Protestantium a *Jacobo Verheidenio*, Batavo; ab aliis plures. Ergone minus digna erit Theologico-Scholastica novissima, quae singillatim Catholicos universos Authores Scholasticos adusque nostram aetatem, cum eorum singulis Scholasticis commentariis, dignisque elogiis repraesentet? Ipsam itaque summis labris, ut ajunt, hic Syllabus praelibaverit.

SECULUM SCHOLASTICUM I.

XXXV. *Scholastici Authores ab an. Christi MCLX. adusque MCC.*

CHRISTIANUM XII.

Author Floruit, vel Obiit Anno Christi.

P*Etrus Lombardus* patria Novariensis apud Italos, & ex Theologicae Scholae in Parisiensi Academia Praeside ejusdem Lutetiae Parisiorum Antistes; *Sententiarum & Scholasticorum Magister* jure merito nuncupatus. Hanc de Petro censuram tulit Heterodoxus *Rog. Ascham* (*n*): *Lombardus* (inquit) *inter omnes Papistas optimus & doctissimus*. Vir equidem fidei zelo, ingenio, doctrina, sacra eruditione praestantissimus, posterisque Theologis egregius Antesignanus. Obiit 1164. 20. Jul.

Sen-

(*n*) In Apolog. pro Coen. Dom. ap. Thom. Pope Blount in Censura Celebriorum Authorum ad an. 1141. in Petro Lombardo.

A. C.

Sententiarum libri IV., quibus Author universae Theologiae Summam ex Orthodoxorum Patrum Decretis atque Sententiis (o) mirabili compendio & arte complexus est.

Hic primus Theologiae Scholasticae Conditor, tametsi quipiam, haud communiter exauditi, *Baldoinum*, illustrem Parisiensem Theologum, pronuntiaverint; cui nempe vel Lombardi Epitomen, vel aliam omnino parem, ac prius editam adjudicant (*).

F. 1170. *Petrus Pictaviensis*, Petri Lombardi dignus & addictissimus discipulus, Parisiensis Ecclesiae & Academiae, in qua per annos duodequadraginta Theologiam docuit, Cancellarius = Liber Sententiarum (p).

F. 1172. *Gulielmus Autissiodorensis*, Episcopus Gallus, in Parisiensi Academia olim Professor = Summa Theologiae, primum typis excusa Parisiis 1500.

O. 1173. *Richardus de S. Victore*, Gallus, aliis Scotus. Canonicus Regularis Augustinensis = Libri VI. de Trinitate, methodo fere prorsus Scholastica.

O. 1173. *Robertus de Meliduno*, cognomento *Folietus*, Angligena, Parisiensis Theologiae Professor, Hereforuensis Episcopus, dictus *vetus Scho-*

(o) *Leo à S. Joanne* io prodromis suae Theologiae adserit, eam Lombardum compegisse Epitomen ex LXXV. Authoribus.

ADNOTATIO.

(*) De hoc Baldoini argumento fuse differit *Thomasius* Tract. de Plagio a sect. 493. post *Genebrardum* in Chron. ad an. Chr. 1163. & ipse Thomasius Plagii faedum crimen Lombardo adfigit; eique adstipulari videtur *Caveus* in Hist. de Script. Eccles. Sec. XII. ad an. 1141. in Petro Lombardo, ubi pene Baldoino primas defert.

Ceterum *Duplessio D' Argentreo*, in Disp. de multiplici genere divinae Gratiae, verosimilius est ex Lombardo Baldoinum exscripsisse. Quin etiam *Oudinus* in Comment. de Script. Eccles. ad Sec. XII. in Dissert. de Petro Lombardo c. 2. & Caveum ardenter confutat, & Lombardum a plagio vindicat adversus Thomasium; conjectatque ibidem, Baldoinum obscurum fuisse, ingnotumque Theologum, qui sub an. 1382. vitam agebat Oxonii primarius Theologiae Professor.

Ego vero & cum Oudino Lombardum ab objecto plagio penitus immunem volo, & deinde vehementer suspicor, hunc illum esse Baldoinum, doctum virum, Canonicum Regularem S. Victoris Parisiensis, & Abbatem Sanctae Mariae Alticerris, sub an. 1139. florentem: quem nempe inter alios Abbates, claros ejusdem Ordinis Theologos, recenuit *Joannes de S. Victore* io Mss. Memoriali historiarum ad an. 1139. quod in Bibliotheca Navarraei Collegii adservatum dixit *Launoius* ubi de Schol. celebr. c. 59. art. 4.

(p) Hunc *L' Englet* in chronologicis Scriptorum tabellis Theologos inter Scholasticos recenset: itemque *Mabillon* de Stud. Monasticis in Bibliotheca Ecclesiastica §. 10. Et ipsam quidem Petri Theologiam Notis, Observationibus, atque Vindiciis primus adornavit *Hugo Mathoudus*, Gallus, ex Benedictina Congr. S. Mauri an. 1655. Obiit Petrus circa 1206., si fides sit *Gautiero* io Dissert. 1. de Theol. Dogmat. Schol. c. 2. art. 2. n. IX., aut 1205., si adsentiamur *Bulaeo* in tom. 3. Univers. Paris. io Catal. illustr. Academic. in Petro Pictavio, ubi etiam ex Alberici Chronico eum dicit Archiepiscopum Ebredunensem.

Scholasticus = Summa Theologica: ubi de Deo, Angelis, Homine; Verbi Incarnatione, Sacramentis (q) (*).

Fulgentius, Abbas Benedictinus Montis Angelorum in Helvetis = Tractatus in universam Theologiam (r). F. 1174.

Gulielmus Petroburgensis, Anglus; Monachus Benedictinus Rameseganus: plurium Author = Distinctiones Theologicae (s). O. cir. 1180.

Petrus cognomento *Cantor*, Gallus, Theologicae Scholae Parisiensis Rector, & primos inter Scholasticos Clarissimus, Tornacensis Episcopus electus: plurium Author = Opusculum de contrarietatibus Theologiae. Ms. O. 1197.

SECULUM SCHOLASTICUM II.

XXXVI. *Scholastici Authores a MCC. ad MCCC.*

CHRISTIANUM XIII.

G*Ulielmus Leycestre*, Anglus, ut conjicio, clarus Theologus: plurium Scriptor = Distinctiones Theologiae. Lib. 1. F. 1210.

Robertus de Chorceon, seu *Chorceone*, Anglus, celeberrimus sua aetate Scholasticus, & Cardinalis = Summa Theologica Ms. = Lecturae sollemnes. F. 1212

S. Joannes de Matha, Gallus, Falcone in Provincia ortus, Parisiensis Academiae Theologus Doctor & Professor, Ecclesiae Parisinae Canonicus, utriusque Juris peritissimus, Albigensium oppugnator, ordinis SS. Trinitatis cum S. Felice Valesio Institutor, Pontificius ad Dalmatas Legatus a Latere, Innocentii P. III. Praeceptor; sanctimonia, doctrina, miraculis spectatissimus; *Doctor Eminens* Parisiis nuncupatus: perplurium Author = Perducti in Magistrum Sentent. Commentarii, Theologiam universam complexi: & iis dicitur primus omnium in Lombardum scripsisse (**). O. 1213. 17. Dec.

Gu-

(q) Plura de hoc egregio Scholastico *Oudin.* in commentar. de script. Eccles. Sec. XII. ad an. 1160. & *Marthen.* tom. 5. Anecd. a p. m. 895.

ADNOTATIO.

(*) POrro ex Teologicis nostri Roberti tractatibus haud pauca profert *Bulaeus* (In Hist. Un. Par. ad an. 1152. Sec. IV. Differt. IV.) ut Theologiae vere Scholasticae & laudabilis quaestionumque Theologicarum, quae in Scholis agitari hoc seculo consueverant, ut idem ait, ideam ad posteros transmittat; quemadmodum postea, ut Pseudo Scholasticae ideam repraesentet, plura ex libris Gualteri de S. Victore, quem superius memoravimus (Cap. I. pag. 6.) in medium adfert.

(r) Apud *Mabillon* de Stud. Monast. par. 2. cap. 6. At de eo fundate dubitat *Legipont.* part. 4. p. m. 112.

(s) Plura *Leland.* c. 241. quem videsis.

ADNOTATIO.

(**) HAec respective ferunt S. Joannis Biographi in sui Ordinis Historia & Annalibus: puta *Georgius Innès*, *Baro*, *Andrade*, *Mallea*, *Abtuna*, *Gonzalez*, *Figueras*, & ex iis aliisque novissime *Francisc. de la Vega* in Hist. suae Castellanae

nae

O. 1217. *Gulielmus Praepositivus* Natione Lombardus, Lutetiae Ecclesiae Cancellarius, insignis Theologus Parisiensis, Ebredunensis Episcopus, in S. Thomae Summa saepe laudatus = Summa Theologica Scholastica ex dictis SS. Patrum. Mſ.

O. 1221. 4. Maj. *Robertus Pullanus*, aut *Pullus*, Anglus, egregius Theologus Parisiensis, ac Romanae Ecclesiae Cardinalis & Cancellarius = Libri VIII. Sententiarum, vel Summa de Trinitate. Eam Notis, Observationibus & Vindiciis primus etiam illustravit praememoratus *Hugo Mathoudus* (*).

O. 1223. 23. Nov. *Gulielmus de Seliniaco*, Gallus, ex Decano & Episcopo Autissiodorensi Antistes Parisiensis = Summa Theologica.

F. 1230. *Philippus Grevius*, Ecclesiae Parisiensis Cancellarius = Summa Theologica.

F. 1238. *Thomas de Hales*, Anglus, Minorita: plurium Author = Disputationes Scholasticae.

F. 1239. *Alanus de Insulis*, Belga, Parisiensis Theologiae Professor, alter ex iis, qui primi omnium Magistri Summam commentati sunt: plurium Scriptor = In VI. Sent. libros.

Richar-

nae Provinciae tom. I sparsim: ipseque subdit, Urbanum P. VIII. dum Parisiis Legatum ageret Pontificium, nonnulla S. Joannis scripta, quae ibi reperit, exscripsisse, ac secum detulisse; tum multos Authores fidem facere quod viderint plura ex iis operibus, quae apud Trinitarios Scriptores Conditori suo adjudicantur.

Enimvero Joannes a nullo, quem viderim, ex adcuratioribus Nomenclatoribus inter Scriptores connumeratur. Porro apud Trithemium, Eiseingrenium, Bellarminum, Labbeum, Caveum, Oudinum, Possevinum, Morerium, Dupinium, Joan. Albert. Fabricium in Bibliotheca mediae & infimae latinitatis a Cl. Mansio correcta & aucta, Natalem Alexandrum, Gravesonium, Michaelem a S. Joseph, Trinitarii Ordinis Excalceati olim summum Praesidem, in Bibliographia sacra & prophana: tum apud multas Bibliothecas, etiam Mſs. E. C. Labbeanam, Colbertinam, Tillerianam, Bodleianam, VVanleianam, Taurinensem, Gesnerianam pluribus auctam, Konigianam, Riccardianam, Lugduno-Batavam: adde plures Anecdotorum editores, E. G. Henricum Canisium, Baluzium, Mabillonium, Martheniun, Pezium, cum Theatro Anonymorum & Pseudonymorum, nec non permultos Historiographos Gallos cum Roberto Gaguino Trinitario, ac prae ceteris Bulaeo in celeberrima Parisiensis Universitatis, ejusque Academicorum operum Historia: apud hos, inquam, speciatim Authores, quos singulos diligenter consuluimus, de nostri Joannis quibuslibet Commentariis, etiam Mſs., altum plane silentium.

Nihilotamensecius alii, quos non vidimus, eos fortasse referant; aut potius ii omnes eadem fortuna, qua multo plurimi, perierunt, at eorum tamen notitia a primoribus Ordinis Patribus ad posteros alios haud interrupta traditione devenit. Videatur laudatus *de la Vega* in vita S. Joannis n. 703.

A D N O T A T I O.

(*) Ludovicus *Jacob a S. Carolo*, Carmelita, in Pulli Elogio, quod operi laudatus Mathoudus praefixit, adserit indubitanter, ipsum e vita migrasse an. Chr. circ. 1150. sub Eugenio P. III. & hanc Theologiam conscripsisse, priusquam Petrus Lombardus suam concinnasset. Sed haec tamen opinio vulgo non obtinet Videsis *Aubertum Miraeum* in hist. gener. Cardinalium, in Roberto Pullano, & *Guliel. Cave* de Scriptor. Eccl. ad an. 1144. in Roberto Pulleyno.

Richardus Wiltonus, Anglus, Ord. SS. Trin. Oxoniensis, Parisiensis, & Cantabrigiensis Doctor, Armachanus Archiepiscopus & Cardinalis: plurium Scriptor = In IV. Sent. Libris IV. = Quodlibeta disputata = De Auxiliis divinae Gratiae. O. 1239. 21. Dec.

Haymo de Faversham, Anglus, Minorum Minister Generalis, magnae doctrinae, prudentiae ac sanctitatis vir = In IV. Senteut. libros. O. 1239. 1. Nov.

Robertus Bukon, Anglus, Oxouiensis Theologus Professor: plurium Scriptor = Scholasticae Lectiones Ordinariae. F. 1240.

Robertus Cowton, aliis *Othon*, Anglus, Franciscanus = In IV. Sent. libri IV. = Quodlibeta Scholastica. F. 1240.

Alexander Alensis, aut *Halensis*, natione Scotus, professione Franciscani Ordinis alumnus, Theologus Scholasticus famigeratissimus, & forte nulli secundus = Celeberrima Summa totius Theologiae, jussu Innocentii P. IV. & Alexandri P. IV. diplomate conscripta & LXX. Ecclesiasticorum Virorum syngraphis comprobata (t) = In IV. Sent. libros. O. 1245. 27. Aug.

Joannes de Rupella, in Parisiensi Academia Theologiae Magister. Primus omnium dicitur Magistri Summam commentatus fuisse: plurium Author = In IV. Sent. libri 4. F. 1247.

Gulielmus Arvernus, alias *Parisiensis*, quatenus Parisiorum Antistes, & quidem Doctrina Scholastica conspicuus = Tract. de primo Principio = De dono Scientiae = De operibus virtutum = Summa virtutum = Summa vitiorum. O. 1248.

Gulielmus Shirwode, Anglus, Canonicus & Cancellarius Lincolniensis, eminentissimae literaturae vir: plurium Scriptor. = Lectura in IV. Sent. libris 4. = Theologicae Distinctiones. O. 1249.

Gualterus Brugensis, Minorita, Pictavorum Episcopus: plurium Author = In IV. Sent. = Quodlibeta Scholastica. F. 1250.

Eduardus Kaneresburgo, Anglus, Ord. SS. Trin., doctrina & pietate conspicuus: plurium Scriptor = In IV. Sent. libris IV. O. 1257. 4. Maj.

Adamus de Marisco, Anglus, Minorita, Doctor Illustris cognominatus: plurium Editor = In IV. Sent = Lectiones Theologicae. F. 1258.

Benedictus Taracredus, Perusinus, Dominicanus: plurium Scriptor = Lectura in IV. Sent. F. 1259.

Benedictus; ex eodem Ord. Praedic., Cumanus Episcopus = Lib. Quaestionum Theologicarum. F. 1260.

Georgius Cascanus, aliquorum opinione satis fundata, Mediolanensis: plurium Author, = In IV. Sent. F. 1261.

Gulielmus Jordanus, Anglus, Ordin. Praedicat.: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Tract. de clara visione Dei. = Determinationes variarum quaestionum [u]. F. 1261.

Tom. I. T *Jaco-*

(t) Sed eos tamen Alensianae summae honores recens pluribus abjudicat *Jacobus Echard* in sua Dominicana Bibliotheca tom. I. in S. Thoma a p.m. 320. Quo videlicet Minoritis vicem rependat, quod contendant, a summa illa Thomam permulta in suam mutuatum fuisse.

(u) Hunc *Echard.* in sua Biblioth. revocat ad an. 1389. contra Possevinum & Anton. Senensem, quibus nos adsentimur.

F. 1262. *Jacobus e S. Andrea*, Senensis, Dominicanus: plurium Scriptor = Lectura in IV. Sent.

O. 1265. *Eduardus Ledred*, Londinensis, Ord. Ss. Trin., Oxoniensis Academiae Theologus Doctor & Professor: plurium Scriptor = Flores Theolog. = Tr. de Trinitate = De Angelis = De Auxiliis.

F. 1267. *Gulielmus de Oona*, Anglus, Minorita, dictus DOCTOR FUNDATUS: plurium Author = In IV. Sent. = Quaestion. Ordinariae.

F 1268. *Hamraldus*, Romanus Theologus = In IV. Sent. = Quodlibeta.

F. 1269. *Hannibaldus*, Romanus, Parisiensis Theologus, verosimilius Dominicanus; & Cardinalis = In IV. Sent., ubi sectatur S. Thomae ac Petri de Tarentasio doctrinam; adeo, ut eorumdem Adbreviator habitus sit = Quodlibeta.

F. 1270. *Robertus Oxfordius*, Anglus, Dominicanus: plurium Scriptor = Protectorium Fr. Thomae Aquinatis = Determinationes variae = Lib. contra Henricum Gandavensem.

F. 1270. *Thomas Dockinge*, Anglus, Minorita: plurium Author = In IV. Sent. libri 4. = Quaestiones ordinariae.

O. 1274. 7. Mar. *S. Thomas Aquinas*, Italus, Dominicanus, Scholastices Coriphaeus, ANGELICUS DOCTOR jure optimo nuncupatus: clarissimus perplurium Author = Summa Theologiae, in III. aut IV. partes distributa [x] = Commentarius duplex in IV. Sentent. libros. [y] = Quaestiones disputatae = Plura Scholastica.

O. 1274. 15. Jul. *S. Bonaventura*, Balneoregii Hetruriae finitimi ortus, Franciscanae familiae Generalis, Albanensis Episcopus, Cardinalis, SERAPHICUS DOCTOR merito dictus: plurium Scriptor. = In IV. Sent. = Perplura Scholastica.

F. 1275. *Henricus Magnus*, Doctor Parisiensis = Summa Theologica super Magistrum Sent.

F. 1275. *Gulielmus*, Lugdunensis, Dominicanus, patriae Ecclesiae, ut fertur, Episcopus: plurium Author = In IV. Sent. libris 4.

F. 1276. *Carolus Anglicus*, Gente & Cognomine, Ord. Ss. Trinitatis, clarus Oxonii Scholasticus: plurium Scriptor = In IV. Sent. libri IX.

F. 1276. *Richardus de Aberdonia*, Anglus, ejusdem Ord., Oxoniensis Doctor: plurium Author = Quodlibeta Scholastica = Tr. de Essentia & Attributis Dei = De Verbi Incarnatione.

O. 1276. 22 Jun. *Petrus e Tarentasio*, quod ad Sabaudiae Ducis ditionem pertinet, Dominicanus, postmodum *Innocentius* V., a sanctimonia, prudentia, doctrina commendatissimus = Compendium Theologiae = In IV. Sent.

F. 1277. *Ulricus Engelbertus*, Teuto, Ord. Praed: plurium Author = Lib. quo plures Theologiae difficultates enodantur = Lib. quaestionum theologicarum.

Petrus

(x) Sunt qui cum *Francisco Garcia Dominicano*, ac *Petro de Alva* Minorita S. Thomae Summae Partem Secundam tanquam germanum foetum proprio marte compositum ex integro abjudicent; sed eam tamen ex integro *De Rubeis* Sancto Doctori nervose vindicat in Differt. Criticis in S. Thomam Differt. 14.

(y) Secundum vero Commentarium contra multorum opinionem Thomae abjudicat ipse *De Rubeis* Admonitione praevia ad tom. IX. Venetae Edit. S. Thomae §. V; cum *Echards*.

Petrus Arvernus, seu *Alvernus*, aut de *Alvernia*, quod ab Galliae Arvernia ortum duxerit, non Dominicanus, quemadmodum contra plures Dominicanos, & Oudinum eos incaute sequutum perspicue probat *Echardus* (z), sed socius Sorbonicus & Parisiensis Canonicus, ac forsan Claromontanus Episcopus; S. Thomae, cum Parisiis praelegeret, discipulus = Supplementum 99. Quaestionum ad Summam D. Thomae, quod ad ejusdem Summae calcem exhiberi solet [a]. F. 1277.

Rogerius Bacconus, Anglus, Minorita, praestantissimus in Oxoniensi Academia Theologiae Doctor = In IV. Sent. F. 1278.

Udalricus, vel *Uldaricus de Argentina*, seu *Argentinensis*, Germanus, Ord. Praedicat., Alberti Magni Auditor dignissimus = Summa Theologiae = In IV. Sent. F. 1278.

Joannes Parisiensis, cognomento *Pungens-asinum*, ejusdem Ord., Theologus Professor Parisiis = In IV. Sent. = Quodlibeta varia = Plura Scholastica. F. 1279.

Gulielmus de Samuco, aliis Gallus, aliis Syrus, aut Palaestinus, Montis Carmeli quondam Eremita: plurium Author = In IV. Sent. libri 4. F. 1279.

Gulielmus Pagham, seu *Pagbanerus*, Anglus, Oxoniensis & Parisiensis Doctor, ac Midensis Episcopus in Hibernia: plurium Author = In IV. Sent. = Placita Theologica & ordinaria. F. 1279.

Henricus Hefferburne, Dominicanus: plurium Scriptor = Processus in Theologia lib. I. F. 1280.

Leonardus Pistoriensis, ex Ordin. Praedic. = Theologica Summa tomis II. F. 1280.

S. Albertus Magnus, nobilissimus Lavinganus in Germania, ex Ord. Praed., Episcopus Ratisponensis, sanctimoniae, doctrinaeque laude praeclarissimus, dignus S. Thomae Praeceptor: perplurium Author = Summa Theologiae in duas partes tributa = In IV. Sent. = Perplura Scholastica. O. 1280.

Rupertus aut *Robertus de Russia*, vel *Rutbenus*, Miraeo *Hassus*, Minorita = In IV. Sent. O. 1280.

Robertus Kiluvarbius, cognomento *Biliveri*, Anglus, ex Ord. Praed., Cantuariensis Antistes & Cardinalis: plurium Scriptor = Commentarii in IV. Sent. = & in Summam D. Thomae. Primus, ut conjicio, qui eam commentatus est; si tamen reapse eam sit commentatus; quoniam diligentissimus *Echardus* ubi ad an. 1279. de Roberti operibus prolixe differit, ejusmodi commentarium in Summam D. Thomae omnino silet: idemque puta de laudato *Oudino* ad an. 1260. Robertum inscite Franciscanis adscripsit *Caveus* in Hist. rei literariae ad an. 1272. O. 1280.

T 2 Ri-

(z) De Script. Domin. ad an. 1301. in ipso Petro.

(a) Apud *Casimirum Oudinum* supplem. de Script. Eccles. omissis a Bellarmino ad an. 1280. in Petro Alverno, ac rursus in Comment. de Script. Eccl. ad Sec. XIII. an. 1280. & *Dupin.* de Script. Eccl. ad Sec. XIII. in eodem P. Alverno. *De Rubeis* illud probabiliter adjudicat *Henrico de Gorcomio*, in editione S. Thomae, quam adornavit., tom. 20. Admonitione praevia cap. 6. n. 3.

F. 1286. *Richardus Clapole*, aliis *Knapwel*, Anglus, Ordin. Praed.: plurium Author. = In IV. Sent. = Quaestiones Theologicae = De immediata Dei visione = Lib. adversus corruptorium D. Thomae.

F. 1288. *Richardus de Mediavilla*, Anglus, Minorita, Oxonii & Parisiis inter doctos Doctor Solidus & Copiosus adpellatus = In IV. Sent. = Plura Scholastica.

F. 1289. *Henricus Teuto*, Dominicanus, Alberti Magni dignus Discipulus = In IV. Sent.

F. 1290. *Thomas Suetonius*, Anglus, Ord. Praed.: plurium Author = Breviarium Theologiae = Summa Theologiae = Compendium S. Thomae = Quaestiones difficiles.

O. 1290. 11. Apr. *Anselmus de Kaueresburgo*, Anglus, Ord. Ss. Trinitatis, Oxoniensis Academiae Doctor & Theologus Professor: plurium Scriptor = Tr. de Fide.

O. 1291. 13. Dec. *Joannes de Bosco*, Anglus, ejusdem Ord., Parisiensis Doctor: plurium Scriptor. = In IV. Sent. libris XIV.

F. 1292. *Bernardus*, Claromontanus, ex Praed. Ord: plurium Author. = In IV. Sent. = Pro D. Thoma contra adversarios libri II.

O. 1293. 29. Jun. *Henricus a Gandavo*, Belga, S. Alberti Magni in Colonia Discipulus, Parisiensis Doctor Sollemnis dictus, Tornacensis Archidiaconus, apud exteros quosque Scriptores; etsi tantum Virum Trinitarii Patres, & Servitae suum velint alumnum: plurium Scriptor. = In IV. Sent. = Quodlibeta Theologica dicta Aurea = Summa Theologica, seu Quaestionum ordinariarum = Plura.

F. 1294. *Hugo de Mancestria*, Anglus, Minorita: plurium Editor. = Compendium Theologiae.

O. 1295. 1. Oct. *Cornelius*, Gente Hibernus, Manapiae ortus, Ord. Ss. Trinitatis, Oxoniensis Doctor: plurium Author = In IV. Sent. libri IV. = Tr. de Incarnatione Christi.

F. 1295. *Hugo*, Argentoratensis, Ord. Praed: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Theologicae veritatis Compendium libris 6. = Quodlibeta = Quaestiones = Disputationes.

F. 1296. *Bertrandus* seu *Bernardus e Trillia*, Gallus, Ord. Praed. = In IV. Sententiar.

O. 1298. *Gulielmus Hotton*, seu *Odo* vel *de Odone*, Anglus, Ord. Praed; Parisiis Doctor Theologus, Archiepiscopus Dublinensis: plurium Author. = In IV. Sent. = Lecturae Scholasticae.

F. 1298. *Gulielmus de Oppembach*, Germanus, Academiae Parisiensis Professor = In IV. Sent. = Quaestiones disputatae.

XXVII. *Scholastici Authores a MCCC. ad MCD.*

SECULUM SCHOLASTICUM III.

CHRISTIANUM XIV.

F. 1302. *ANdreas a Neuclaste*, Gente vel Anglus, vel Lotharingius, professione Dominicanus. = In IV. Sent.

F. 1302. *Gulielmus Garronis*, vel *Guarrosis*, aliis e *Varra*, Anglus, Minorita,

norita, Joannis Scoti dignissimus Praeceptor: plurium Author. = In IV. Sent. = Lecturae Scholasticae = Quaestiones ordinariae.

Guillelmus Blaro, Scotus Ord. Ss. Trin; Oxoniensis Doctor = Le- O. 1303.
cturae Scholasticae = De Fide Orthodoxa. 8. Mar.

Humfridus Neckton, Anglus, patria Norfolcensis, Carmelitanus, O. 1303.
& primus ex Anglis Carmelitis in Cantabrigiensi Academia Doctor: plurium Author. = Lib. super articulis theologicis = Quaestiones ordinariae. = Lecturae Scholasticae. *Daniel a Virgine Maria*, tom. 3. Speculi Carmelitici num. 3945. duos ex hoc uno Humfrido Nectonum & Neckionum conficit; sed ei non consentit novissima *Bibliotheca Carmelitana* in Hunfredo Nectono.

Richardus Vuyrem, Scotus, Ord. Ss. Trin., Theologus Doctor O. 1304.
Oxoniensis, Episcopus Sydoniensis in Phaenicia = In IV. Sent. libris 21. Mar.
VIII. = De SS. Trinitate = de Angelis.

Gualterus Vinterbonius, Salisburgensis, Ord. Praed.: plurium Scriptor. = Lib. Quaestionum theologicarum. F. 1305.

Thomas Anglicus, cognomento *Jorgius*, patria Galensis, aut Vallensis, Ord. Praed., & Cardinalis: plurium Author = In IV. Sent. = Lib. multarum quaestionum theologicarum, Mss. F. 1305.

Joannes a Friburgo, Ord. Praed.: plurium Author, Hungariae Episcopus. = In IV. Sent. F. 1306.

Joannes Duns, natione Scotus, aliis Hibernus, sed vulgo *Scotus* O. 1308.
compellatus; Minorita, in Oxonii & Lutetiae Academiis celeberrimus Scholastices Professor; ob ingenii acumen, & doctrinae profunditatem DOCTOR SUBTILIS nuncupatus = In IV. Sent. Commentarii duo = Liber Quodlibetorum = Plura Scholastica.

Gualterus Jorsius, Anglus, Ord. Praed; Archipraesul Armachanus: plurium Scriptor = Summa Theologiae, libris IV. = Tr. de peccato originali = Promptuarium Theologiae. F. 1310.

Bartholomaeus Bolsenech, Dominicanus, Sacri Palatii Magister. = In IV. Sent. = Lib. de viro completo: ubi plura theologica. F. 1311.

Gerardus Haucinus aliis de *Ancinis*, Ord. Praed. in Theologia Magister = In IV. Sent. MS. F. 1312.

Alexander ab Alexandria, Parisiensis Academiae Doctor, uti fe- O. 1314.
runt Minorum Annales apud novissimum *Fonsecam ab Ebora* (*b*), *Bulaeus* (*c*), alii; non vero Barcinonensis, ut ipse aliquando adserueram, inductus a *Possevino* (*d*); e Genuae Ministro sui Minorum Ordinis Minister Generalis VI.: plurium Editor. = In IV. Sent.

Raymundus Lullus, origine Catalanus, Patria Majoricensis, Do- O. 1315.
CTOR ILLUMINATUS dictus, Patronus Academiae Majoricensis, quae propterea *Lulliana* nuncupatur. Et enim quidem Baleares Insulae ut Beatum, Doctorem, Martyrem, & Patronum immemorabili cultu reverentur: perplurium Author. = Lib. quaestionum super IV. Sent.

(*b*) Ad an. 1313. n. III.

(*c*) De Univ. Paris. t. 4. in catal. illustri. Academicor. in Alexandro.

(*d*) In App. sacro, in Alexand. ab Alex.

Sent. = Lib. de Conceptione Immaculatae Deiparae. Hunc adversus aliorum sententiam agnoscit legitimum Raymundi foetum *Custurerius* apud *Bollandianos* ad diem 30. Junii, ubi de vita Lulli.

O. 1316. 22. Dec. *AEgidius Columna*, vulgo *Romanus* ab Urbe patria; ex praenobili Columnensium Romanorum stirpe, S. Thomae Discipulus & Defensor, Augustinensium Prior Generalis, Archipraesul Bituricensis, electus Cardinalis, DOCTOR FUNDATISSIMUS & *Beatus Doctor* adpellatus: plurium Author. = In IV. Sent.; at non extat integra expositio. = Plura Scholastica (*e*).

In Ordinis Eremitarum S. Augustini Constitutionibus Par. 5. cap. 2. de officio Regentis, praecipitur, ut Scholae suae AEgidii doctrinam sectentur; ita vero, ut ubi ejus scripta desiderentur, ex Sancti Thomae doctrina suppleatur.

F. 1316. *Albertus a Padua*, Augustinianus, Doctor Parisiensis, Aegidii Columna dignus alumnus = In IV. Sent.

F. 1317. *Galfridus Meldronius*, Scotus, Or. Ss. Trin., Doctor Oxoniensis: plurium Scriptor = In IV. Sent. libris IV.

F. 1317. *Joannes de Neapoli*, sic a patria, professioneque nuncupatus [*f*], Dominicanus: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Quaestiones plurimae Theologicae Parisiis disputatae.

O. 1317. *Gerardus Bononiensis*, sic a patria cognominatus, Carmelitanorum Prior Generalis XI., Doctor Theologus Parisiensis, ingenio subtilis, & clarus eloquio: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Quodlibeta varia.

F. 1318. *Petrus*, Archiepiscopus Aquensis. = In IV. Sent.

O. 1319. 21. Oct. *Georgius Bruis*, Scotus, Or. Ss. Trin. Theologus Doctor, genere, doctrina, pietate conspicuus: plurium Scriptor = In IV. Sent. libris II.

F. 1319. *Bertrandus a Turre*, Minorita, Doctor Parisiensis: plurium Author. = In IV. Sent.

F. 1319. *Antonius Andreas*, Aragonensis in Hispania, Minorita, dignus Scoti discipulus = In IV. Sent. egregius Commentarius, primum editus, perpolitus, notisque adornatus a Cardinale *Saruano*.

F. 1320. *Jacobus de Viterbio*, ex Doctore Theologo Ordinis Augustinensis Archipraesul Neapolitanus, ob acutissimum in disputando ingenium DOCTOR SPECULATIVUS compellatus: plurium ineditorum Auth. = In IV. Sent.

F. 1320. *Joannes Canonicus*, aut *Canon*, Minorita, Scoti in Parisiensi Academia dignus auditor: plurium Scriptor. = In IV. Sent. = Disputationes ordinariae.

F. 1320. *Bonaventura Patavinus*, Augustinensis, Cardinalis: plurium Author. = In IV. Sent. tomis IV.

F. 1320. *Gulielmus Mansfelde*, Ord. Praed: plurium Scriptor. = Quaestiones

(*e*) Consulesis *Jacobum Bergomensem* in Chronicorum supplemento, ubi de nostro Aegidio.

(*f*) Ap. *Echard.* ad an. 1330. Conf. ejusdem Joannis Vitam & Elogia praefixa suis qq. editis Neapoli 1618.

nes ordinariae = Defensorium Sancti Thomae = Lib. de Angelis = L. contra Henricum Gandavensem.

Joannes Dumbleton, Anglus, Oxoniensis Theologus: plurium Author. = Summa Theologiae major libris x. = Summa Theologiae minor lib. I. F. 1320.

Petrus de Aquila, cognomento *Scotellus*, Minorita. = In IV. Sent. = Quaestiones in IV. Sent. F. 1321.

Joannes Bassolius, Minorita, DOCTOR ORDINATISSIMUS compellatus. Floruit anno, quem ei cum *L'Englet* in tabellis chronologicis adsignamus; alii vero cum *Eiseingrenio* revocant ad an. 1466. = In IV. Sent. F. 1321.

Andreas Hepbrunus, Scotus, Ord. Ss. Trinitatis, Oxoniensis Doctor: plurium Author = De notitia Dei = De Angelis. O. 1322. 5. Marr.

Petrus Aureolus, Gallus, Minorita, Archiepiscopus Narbonensis, aut Aquensis in Provincia, Joannis Duns dignus auditor, DOCTOR FACUNDUS nuncupatus: plurium Author. = In IV. Sent. = Compendium Theelogiae = Quodlibeta varia. O. 1322. 17. April.

Hieronymus de Atharia, Hibernus, Ord. Ss. Trin., Oxoniensis Doctor & Professor, clarissimus Scoti discipulus: plurium Author = In IV. Sent. libri II. = Defensorium doctriuae Scoti = De SS. Eucharistia = De Praedestinatione. F. 1323.

Jacobus Hibernus a Natione cognominatus, ejusdem Ord., Theologus Doctor Cantabrigiensis = In IV. Sent. libris IX. = De Incarnatione Christi libris II. O. 1324. 7. Feb.

Bertrandus Mediolanensis, Minorita, aliquorum opinione Cardinalis: plurium Scriptor. = In IV. Sent. F. 1323.

Hervaeus Natalis, Brito, sui Ord. Dominicani Magister Generalis, insignis vir, ac fere summus aevi sui Teologus habitus: plurium Author = In IV. Sent. = Quodlibeta. = Plura Scholastica. O. 1325.

Alexander de S. AElpidio, Italus ex Marchia Anconitana, Augustinensium Prior Generalis & Episcopus Molfetanus: plurium Scriptor. = Quaestiones Theologicae = Quodlibetorum libri III. O. 1325.

Joannes Wincbelsen, Minorita: plurium Author. = Quodlibeta theologica = Lecturae Scholasticae. O. 1326.

Franciscus Mayronius, Gallus, Minorita, Scoti discipulus, dictus DOCTOR ILLUMINATUS: plurium Scriptor. = In IV. Sent. = Quodlibeta = Plura Scholastica. O. 1327.

Gulielmus de Montinduno, Anglus, Or. Ss. Trin., Doctor Oxoniensis, aliis Sorbonicus: plurium Scriptor = In IV. Sent. libris II. = Tr. de Angelis. O. 1327. 5. Sept.

Joannes Jedburgius, Scotus, ejusdem Ord., Doctor Sorbonicus, Archiepiscopus Damascenus in Phaenicia: plurium Scriptor = In IV. Sent. libris VIII. O. 1328. 7. Mai.

Gualterus Catton, vel *Gatthon*, Anglus, Minorita = In IV. Sent. = Lib. Quaestionum. F. 1328.

Adamus Goddam, Anglus itidem ac Minorita, Oxoniensis Thologiae F. 1328.

giae Doctor & Professor, ingenii acumine & eruditione clarus: plurium Author = In IV. Sent.

O. 1328. *Augustinus Triumphus*, Anconitanus apud Italos, Augustinensis, permagni nominis Author; Carolo II. ejusque filio Roberto, Neapolitanis Regibus a Consiliis: *Beatum* plerique illum adpellaverunt: plurium Scriptor. = In IV. Sent.

F. 1329. *Gualterus Burlaeus*, Anglus: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Quaestionum lib. I.

O. 1331. *Engelbertus*, Abbas Benedictinus Admontensis in Styria = Tr. de gratia Salvatoris & justitia damnationis humanae = De libero arbitrio = Plura [g].

F. 1332. *Gulielmus de Rubeone*, Minorita, Provinciae Aragonensis olim Minister. = In IV. Sent. tomis II. fol.

O. 1333. 13. Sept. *Durandus a S. Portiano*, Arvernus, Ord. Praed; Episcopus Anicensis & Meldensis, Doctor Resolutissimus jure compellatus: plurium Author. = In IV. Sent.

F. 1334. *Rainerius a Pisa*, seu *de Pisis*, sic dictus a patrio solo, ex Ord. Praed., virtutibus & scientiis vir clarissimus = Pantheologia, seu totius Theologiae Summa, & quidem Scholastico-dogmatico-mystica. Ejus annus emortualis, valde dubius; forte verosimilius est 1351. At certum videtur, summam inchoasse 1333.

F. 1336. *Alphonsus*, Hispanus, Ord. Augustiniani, Archipraesul Hispalensis = In IV. Sent.

F. 1337. *Alvarus Pelagius*, Hispanus, Minorita, apud aliquos Scoti discipulus, Decretorum Doctor, Episcopus Coronensis in Acaja, & Sylvensis in Lusitaniae Algarbiis: plurium Scriptor. = In IV. Sent. = Summa Theologiae.

F. 1337. *Robertus Cowton*, aliis *Cotbon*, Anglus, Minorita, acuti ingenii, & solidi judicii vir, Doctor Amaenus, pro more illorum temporum vulgo dictus: plurium Author. = In IV. Sent. = Quodlibeta Scholastica.

F. 1338. *Durandus Campanus*, Gallus, ex eodem Ordine, Reginae Galliae & Navarrae a Confessionibus: plurium Editor = In IV. Sent.

F. 1339. *Henricus de Urimaria*, Germanus, Augustinensis doctissimus, Parisiensis Doctor & Professor: perplurium Scriptor. = In IV. Sent. = Lib. de Verbi divini Incarnatione.

F. 1339. *Gulielmus De-Lamara*, Anglus, Minorita: plurium Author. = In IV. Sent. = Quodlibeta sophistica = Correctorium S. Thomae = Plura.

F. 1339. *Joannes de Colonia*, seu *Coloniensis*, Minorita, perdoctus Scoti discipulus. = Quaestiones Magistrales ex Scoti voluminibus excerptae & illustratae.

O. 1340. 21. Jan. *Edmundus Albonus*, Anglus, Or. Ss. Trin; Theologus Professor Oxoniensis: plurium Scriptor = De Ss. Trinitatis arcano.

F. 1340. *Stephanus Brounus*, Anglus, ejusdem Ord., Oxoniensis Doctor = Lecturae Scholasticae super Magistrum Sent.

Guliel-

(g) Videsis laudatum *Legipont.* in Engelberto.

Gulielmus Sutampton, Or. Praed: plurium Author. = In IV. Sent. libris IV. = Lib. Quaeſtionum Theologicarum. F. 1340.

Joannes Lutterellus, Anglus, Oxonienſis Academiae Profeſſor: plurium Author. = Lib. adverſus Ockami diſputata. = Praelectiones Oxonienſes lib. I. = Determinationes variae. F. 1340.

Gerardus Odonis, Rutenenſis e Caſtro Rodulphi, Gallus, Minorum Miniſter Generalis XVIII., deinceps Patriarcha Antiochenſis, & Eccleſiae Catanenſis in Sicilia perpetuus Adminiſtrator, a probitate, prudentia, doctrina commendatiſſimus: = Plurium Scriptor. = In IV. Sent. F. 1341.

Petrus de Palude, ſeu *Paludanus*, Burgundus, Ord. Praed., Patriarcha Hieroſolymitanus: plurium Author = In IV. Sent. O. 1342. 21. Jan.

Guido Perpinianus, ſic nuncupatus ab Urbe patria, cognomento *Terrena* ſeu *de Terrena*, Pariſienſis Doctor, ſui Ord. Carmelitani Prior Generalis, deinceps Epiſcopus Majoricenſis & Elnenſis: plurium Author. = In IV. Sent. = Quodlibeta = Quaeſtionum liber (*). O. 1342. 21. Aug.

A D N O T A T I O.

(*) HEic opportune Scriptores aliquot perſtringendi veniunt, ubi de noſtro Guidone ſermonem inſtituunt. Et primo omnium loco *VVernerus Rollevvenk* Cartuſianus (in ſuo Faſciculo temporum ad an. 1354.) eum perperam vocavit Cluniacenſem Pontificem.

Deinde *Carmelitani Pariſienſes* in prima, quam an. 1528. luci publicae commiſerunt, Guidonis Summae de Haereſibus editione, in Hiſtoriam & Geographiam peccarunt enormiter, dum in Epiſtola nuncupatoria, quam Joannes Roch Carmeli Meldunenſis Prior eorum nomine Antonio a Pratis Senonenſi Archiepiſcopo & Cardinali ſacravit, decretorie ſcribunt, Guidonem *in ea Betycae parte, quae nunc Majorica dicitur, Epiſcopum fuiſſe*. Sic illi.

Quin etiam Carmelita alter Colonienſis *Joannes Seinerus*, Volckmartianus, fato functus 1636. 6. Jun., in editione Concordiae Evangelicae Guidonis, quam ſub an. 1631. procuravit Coloniae, in quadam adnotatione Operi ſub initium praefixa, ſuorum Pariſienſium, ac Tabularum Geographicarum, ut inquit, authoritate fretus, Trithemium, Poſſevinum, Bellarminum confidenter perſtringit, quod Guidonem Majoricenſem & deinde Helnenſem Epiſcopum dixerint; intendens utique fuiſſe duntaxat Epiſcopum Helnenſem in Majorica, quae, ait, non aliquis certus eſt locus cuidam Epiſcopatui deſtinatus ſed potius provincia quaedam ſpatioſa in Boetica, multos in ſe complexa Epiſcopatus, quorum alter Helnenſis eſt.

Bone Deus! Caecutierunt Authores iſti in meridie; quoniam ex obviis Hiſtoriae ac Geographiae tabulis, cum veteribus, tum modernis, ad evidentiam edoceri poterant, quod Majoricenſis & Helnenſis duo ſint Epiſcopatus, quos ſucceſſive Guido Antiſtes moderatus eſt; illum videlicet, ſic dictum a Majorica, quae non in Boetica, ſed in Mediterraneo pelago ſita eſt, altera nempe ex duabus praeclaris Inſulis, quas Graeci apud Ptolomaeum, ſeu Romani apud Diodorum, Baleares vocarunt; iſtum vero, ad quem Guido ſub an. 1330. ex Majoricenſi traductus eſt, ab Helena, ſeu corrupte Helna, quae eſt Urbs ac Sedes Epiſcopalis Provinciae Ruſſinionenſis, olim Hiſpano Regi, modo tamen Gallo ſubjectae. Haec quidem lippis atque tonſoribus nota ex *Ptolomaeo*, *Diodoro*, *Joanne Gerundenſi* Epiſcopo (in Paralipomenis Hiſpaniae l. 1. ap. *Hiſpaniam illuſtratam* tom. 1. edit. 1603.) *Raynaldo* (ad an. 1321. a n. 7.) aliiſque complurimis: adeo miror vehementer, Turonenſem Carmelitam noviſſimae Bibliothecae Carmelitanae Scriptorem ſui Guidonis Hiſtoriam ab hiſce pudendis Conſodalium naevis non vindicaſſe, praeſertim ubi Seinerum laudat tanquam excellentem Poetam, tum Philoſophum, Rhetorem & Concionatorem diſertiſſimum ap. Biblioth. Carmel. in Seinero. De-

O. 1342. 23. Nov. *Joannes Alerius*, vel *de Alerio*, Tolosas, fui Ord. Carmelitani Prior Generalis: plurium Scriptor. = In IV. Sent. (*h*)

F. 1343. *Gulielmus Cremonensis*, Augustinianorum Generalis Magister, deinde Novariensis Antistes, & Cardinalis: plurium Author. = In IV. Sent. MS.

F. 1344. *Thomas de Strasburgo*, ex eodem Ordine, Doctor Parisiensis a doctrinae profunditate magnopere commendatus. = In IV. Sent.

F. 1345. *Gerardus Senensis*, Augustinensis pariter Ordinis haud ignobilis Theologus, & J. U. C. plurium Scriptor = In I. Sent.

F. 1346. *Joannes Gualensis*, cognomento *Junior*, Anglus. = Lectura Sententiarum libris IV. = Lib. Disputationum.

O. 1346. *Joannes Bachonius*, Anglus, Carmelitanus, DOCTOR RESOLUTISSIMUS adpellatus: plurium Author celebratissimus = In IV. Sent. = Quodlibeta. = Quaestiones Ordinariae = Placita Theologica = Plura Scholastica. Dicitur opinioni Jesuiticae de Scientia Media praeluxisse.

Ejus doctrinam non ita pridem Comitiorum Generalium edicto Carmelitanus Observantium Ordo tenere atque sectari adstrictus est.

O. 1347. *Gulielmus Ockam*, Anglus, Minorita, perdoctus Scoti discipulus: Nominalium Scholam inchoavit, aut maxime stabilivit: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Compendium Theologiae = Quodlibeta.

O. 1348. 4. Aug. *Petrus de Casa*, alias de *Caesis*, aut de *Cassia*, Provincia Aquitanus, patria Lemovicensis, Carmelitanorum Prior Generalis, Episcopus Vasionensis, Patriarcha Hierosolymitanus, doctrina & sanctimonia conspicuus: plurium Author. = In IV. Sent.

O. 1348. *Joannes Guent*, Cambricae regionis alumnus, praenobilis Theologus: plurium Author. = In IV. Sent. = Quaestiones disputatae.

O. 1349. *Thomas Bradwardinus*, Anglus, Ord. Praed. (*i*) vel Minorita [*k*], aut neutrius Ordinis, sed secularis professionis (*l*), Oxoniensis Academiae

Demum, ut alia praeteream ab *Alphonso de Castro* & *Leone Allatio* in Guidonem immerito effusa, quorum vindiciae hujus non sunt instituti, *Carolus V Vitasse* (in tract. de Ss. Eucharistia quaest. 2. art. 1. sec. 2.) Authorem nostrum *ignarissimum* adpellavit. At magna tamen, impudentique injuria Virum sua aetate sapientissimum, ac, prout ea ferebant tempora, literatissimum, affecit: Virum inquam, quem dixerunt antonomastice *Doctorem Parisiensem*, *Apostolici Palatii Lectorem*, *acerrimum Fidei Quaesitorem & Vindicem*; Virum denique plerisque clarum exaratis Commentariis in Sacram Scripturam pene universam, in Jus Canonicum, in Aristotelem, in Magistrum, tum adversus haereses quaslibet; & aliis, quos cum laude ac vindiciis post *Nicolaum Antonium* (in Bibliotheca Hispana Veteri tom. 2. l. 9. c. 5. 2 num. 252.) dedit novissimus Carmelitanae Bibliothecae *Author* (tom. 1. §. 108. art. *Guido Terrena*.) Novissime Guidonem inter alios Apostolici Palatii Lectores retulit ac impense laudavit *Carafa* (in Comment. de Gymnasio Romano cap. 6. n. 7.)

(*h*) Nobiscum sentit qui & eum impense commendat, *Author* magnae Bibliothecae Ecclesiasticae in Joan. de Alerio; necnon *Author* Bibliothecae Carmelitanae in eodem Joanne: esto *Sixtus Senen.* in Biblioth. S. lib. 4. ipsum claruisse scribat an. 1348.

(*i*) Ap. *Anton. Senensem*, *Fernandezium*, *Pium*, *Altamuram*, *Possevinum*, renitente *Echardo* de Script. Domin. ad an. 1349.

(*K*) Ap. *Oudin* in supplem. de Script. Eccl. ad an. 1350.

(*l*) Ap. laudatum *Echard.*

demiae Theologus Professor, Archiepiscopus Cantuariensis = Libri de Caussa Dei: ubi prolixe de gratia per Christum & de humani arbitrii libertate; at secundum aliquos non admodum solide. Sunt qui huic tanquam principi Authori de ineluctabili Praedeterminatione sententiam adscribant; quippe suspicantur, Wiclefum Anglum ab hoc Anglo Theologo didicisse, solam coactionem libertati repugnare; verum Thomas dubio procul Ecclesiae judicium docilis expectavit [m].

Nicolaus Liranus, Normannus e Britannia, Minorita, Doctor Theologus Parisiensis: perplurium Scriptor. = In IV. Sent. O. 1349. 14. Oct.

Robertus Holkot, Anglus, Ord. Praed. in Oxoniensi Academia Theologiae Doctor & Professor: plurium Author. = In IV. Sent. O. 1349.

Joannes de Erfordia, Thuringus, Natione Teutonicus, professione Minorita: plurium Scriptor. = In IV. Sent. F. 1350.

Nicolaus Dorbin, aliis *Dorbam*, Anglus e Dunelmensi Dioecesi: plurium Author = In IV. Sent. = Determinationes Quaestionum. F. 1350.

Gulielmus Safontius, aut *Safontis*, Tolosas, Augustinensis Ordinis Theologus: plurium Author = In IV. Sent. = De Deo Trino & Uno. F. 1350.

Hugo de Ductona, Anglus, Dominicanus: plurium Scriptor = Lectorae Scholasticae = Disputationes Scholasticae (n). F. 1350.

Thomas Argentinensis, Germanus, Augustinensium Prior Generalis, prudentiae, ac doctrinae laude spectatissimus: plurium Scriptor. = In IV. Sent. O. 1357.

Gregorius Ariminensis, a patrio solo cognominatus, Theologus Doctor & Professor, Scholasticorum sui temporis subtilissimus (o) sui Augustiniani Ordinis summus Praeses, Argentinensi successor: plurium Scriptor. = In IV. Sent. O. 1358.

Adamus Wodeham, Anglus, Minorita, Ockami discipulus, ac eruditione fere Magistro aequalis: plurium Author. = In IV. Sent. O. 1358.

Gualterus Bederycbworth, Anglus, Benedictinus: plurium Scriptor. = In IV. Sent. = Lectiones Scholasticae. F. 1359.

Gulielmus Alnevick, Villoto *Almoic*, Anglus, O. Minor., Theologus Oxonii Doctor & Professor: plurium Author. = In IV. Sent. F. 1359.

Petrus e Perpiniano, sic dictus a patrio solo, cognomento *Rimes*, aliis *de Rivo*, & *de Riu*, tunc Catalanus in Provincia Russinionensi, Carmelitanus, Parisiensis Academiae Doctor Theologus: plu- O. cir. 1360.

V 2 rium

(m) Haec totidem fere verbis Clariss. *Mich. a S. Joseph* in Bibliograph. tom. 4. lit. T. p. m. 415. *in Thoma Bradvvardino*. Et quidem *D. Argentraeus* in Collectione judiciorum de novis erroribus ed an. 1330. ex laudato Bradvvardini Commentario in multis ipsum Erronem demonstrat, & quantum ad Systema de libertate creata, VVicleffi, Hussi, Hieronymi de Praga, Lutheri, Calvini, Baii, Jansenii Praecursorem ostendit.

(n) Laudatus *Echard*. eum rejicit ad an. 1339. *Altamura* in Biblioth. Dominicana ad 1340.

(o) Teste *Labbeo* in Dissert. de Script. Eccles. tom. 1. in Gregorio Ariminensi; cum *Davide Clemente* in Bibliotheca curiosa lit. A. sub eodem Gregorio in Notis, ubi & curiose laudat, enuntiatque plures Theologiae Scholasticae nostri Authoris editiones ab an. 1480. ad 1544.

rium Scriptor. = Quaestiones Sententiarum = In IV. libros Sentent. [p]

F. 1360. *Gulielmus Roethwel*, Anglus, Dominicanus Theologus & Ecclesiastes: plurium Author. = In IV. Sent. = Quaestiones Scholasticae.

F. 1360. *Joannes de Imenbusem*, Germanus: plurium Scriptor. = In IV. Sent.

F. 1363. *Ranulphus Higdenus*, Anglus, Benedictinus Cestrensis = Distinctiones Theologicae.

F. 1363. *Jacobus Altavilla*, Germanus Rinaugiensis, haud ignobilis Theologus. = In IV. Sent. = Lib. variarum Quaestionum.

O. 1366. 26. Dec. *Alphonsus Vargas*, Toletanus, Augustinensis, in Parisiensi Academia Theologus Doctor & Professor, Pacensis primum Antistes, deinde Hispalensis Archipraesul. = In IV. Sent.

F. 1370. *Godescalchus*, Coloniensis, Carmelitani Ord., Theologiae Doctor Parisiensis & Professor, summa literarum laude celebris = Quaestiones Sententiarum libris VII.

F. 1371. *Hugolinus Malabranca*, Italus ex Urbe-veteri, Augustinensium Prior Generalis, Parisiis in regenda Cathedra Gregorio Ariminensi Successor, Episcopus Ariminensis, & Patriarcha Constantinopolitanus Titularis: plurium Scriptor. = In IV. Sent.

O. 1372. 8. Aug. *Franciscus de Baccone*, Catalanus, Carmelitici Coenobii Gerundensis, aut Peraladensis Sodalis, Ordinis Magister, & Cataloniae Praeses, Parisiensis Professor, DOCTOR SUBLIMIS adpellatus: plurium Author = In IV. Sent. MS.

O. 1372. *Gulielmus de Sancta Fide*, Anglus, Carmel. Ord., Cantabrigiensis Theologus Doctor. = Initiationes Theologorum = Theologicae determinationes = Quodlibeta = Tr. de Immaculata Deiparae Conceptione.

O. 1374. *Joannes Balistarius*, vernacule *Ballestèr*, Catalanus origine, domo Balearis ex Insula Maioricensi, in Parisiensi Academia Sentent. Lector, Carmelitarum Prior Generalis: plurium Author. = In IV. Sentent.

O. 1376. *Joannes Marcheley*, Anglus, Minorita = Lib. Quaestionum Theologicarum = Lib. de Conceptione Deiparae.

F. 1378. *Bernardus Ollèr*, seu *Ollerius*, Manresae in Catalonia ortus, clarus Theologiae Professor, Carmelitici Ordinis summus Praeses: plurium Scriptor. = Tract. Schol. de Immaculata Deiparae Conceptione.

F. 1381. *Michael Angrianus*, Bononiensis, ejusdem Carmelitani Ord. Prior Generalis: plurium Author. = In IV. Sent. = Quaestiones Sententiarum = Tr. de Immaculata Deiparae Conceptione.

F. 1382. *Guillelmus Brounus*, Anglus, Ord. Ss. Trin., Cantabrigiensis Doctor, & Episcopus Eboracensis: plurium Scriptor = Tr. de Trinitate = Fide = Angelis.

O. 1384. *Gombaldus Ulugius*, vel de *Ulugia*, Gente Aragonus, Or. Praed., Cervariensis Conventus in Catalonia professus, Parisiensis Academiae Magister, doctrina & eruditione praestans = Scriptum in IV. Sent. libros (q). *Alber-*

(p) *Aloysius Pons Icart* in Comment. de Tarraconis excellentiis cap. 41. Petrum ex Tarraconis Urbe oriundum adserit.

(q) Plura citatus *Echard* ad eum an. in Gombaldo.

Albertus de Rickmersdorp, Saxo, Doctor Parisiensis, Episcopus Halberstatensis: plurium Author. = In IV. Sent. F. 1384.

Bertramus, aut *Bernardus*, Germanus. Ord. Praedic., Episcopus Thesselicensis: plurium Scriptor = In IV. Sent. F. 1385.

Nicolaus Gorram, seu *Gorranus*, Gallus, Ord. Praedic. Philippo Francorum Regi a Confessionibus: plurium Author = In IV. Sent. F. 1386.

Jacobus de Teramo seu *Taramo*, Canonicus Aprutinus in Italia: plurium Scriptor = In IV. Sent. = De Pontifice Max. Monarchialis Lib. F. 1387.

Franciscus Martinius, Catalanus, patria Barcinonensis, Carmelita in Coenobio Barcinonensi, Academiae Parisiensis Theologus: plurium Author. = Comment. pereruditus de Ss. Deiparae Conceptione, ubi Tract. 5. probat rationibus centum, eam fuisse Immaculatam = Compendium veritatis Immaculatae Conceptionis Virginis Mariae. F. 1388.

Gulielmus Egumonde, vel *Edmundus*, Anglus, Augustinensis: plurium Scriptor. = Replicationes Scholasticae. F. 1389.

Fridericus Wagny, Germanus, Pataviensis Episcopus ex Viennensis Academiae in Austria Theologo Professore; a pietate & doctrina haud mediocriter commendatus: plurium Author. = In IV. Sentent. F. 1389.

Gulielmus Shirburne, Anglus, ut opinor. = Quodlibeta Theologica. F. 1389.

Joannes de Aquis, Catalanus, Carmelita, Theologiae Doctor ac Professor; profundae doctrinae ac singularis eloquentiae vir: plurium Author = In IV. Sent. libros. F. cir. 1350.

Gulielmus Geynesburg, Anglus, Minorita, Episcopus Wigorniensis: plurium Scriptor = Lib. Disceptationum Scholasticarum. F. 1390.

Henricus Euta, vel *Oyta*, seu *Gyta*, Germanus, Academiae Viennensis in Austria Fundator, doctrina, & meritis clarissimus: plurium Scriptor = In IV. Sent. = De Conceptione Deiparae. F. 1390.

Henricus de Huecta, Germanus, Ord. Carmelitani = Breviarium Sententiarum libris IV. = Quaestiones Scholasticae lib. 1. (r). F. 1390.

Marsilius ab Ingben, Germanus, olim Parisiensis Academiae Rector, Coloniensis Ecclesiae S. Andreae Canonicus & Thesaurarius, Heidelbergensis Academiae Conditor, primusque Rector & Doctor, literarum laude conspicuus: plurium Author. = In IV. Sent. O. 1394.

Joannes Tyssinton, Anglus, Minorita: plurium Author = Certamina Scholastica. O. 1395.

Gerardus Zutphaniensis, in Academia Coloniae Agrippinae Theologus Professor. = Quaestiones Sententiarum = Quaestiones Quodlibetariae. De hoc Authore Eruditi Viri nonnihil dubitant. F. 1398.

Joannes Kynyngham, Anglus: perplurium Author. = In IV. Sent. Lectura libris IV. = De natura Angelica = De Spiritu S. O. 1399.

Henricus de Langestein, dictus *de Hassia*, Natione Teutonicus, Societatis Sorbonicae, ex Canonico Ecclesiae Vormatiensis Augustinianus, Doctor & Professor Parisiensis, & Viennensis in Austria. = In IV. Sent. MS. F. 1399.

Joan-

(r) Ex Henrico de Euta, & Henrico de Huecta unum conficit *Author* Biblioth. Carmelitanae in *Henrico de Huecta*; nec mea quidem sententia improbabiliter.

F. 1399. *Joannes Bockinghamus*, Anglus, Benedictinus, Oxonienfis Academiae Theologus Doctor & Profeffor, Epifcopus Lincolnienfis = Quaeftiones in IV. Sent. = Ordinariae Difceptationes = Plura (*1*).

F. 1400. *Joannes Blaeneus*, Anglus, Ord. Ss. Trin., Doctor Theologus Oxonienfis: plurium Author = In IV. Sent. libris IV.

O. 1400. 16. Nov. *Michael Aygnanus*, Carmelitanus Prior Generalis, famofus apud Parifienfes Theologus: plurium Scriptor. Deceffit anno adfignato, ut ex Sepulchrali Infcriptione nonnulli colligunt. = Quaeftiones difputatae in IV. Sent. libros.

O. 1400. *Simon de Cremona*, feu *Cremonenfis*, Auguftinianus clari nominis Ecclefiaftes: plurium Author. = In IV. Sent. = Quaeftiones de Sanguine Chrifti.

XXXVIII. *Scholaftici Authores a MCD. ad MD.*

SECULUM SCHOLASTICUM IV.

CHRISTIANUM XV.

F. 1401. J*Oannes Witlich*, Colonienfis: plurium Auth. = In IV. Sent.

O. 1406. *Joannes Edaeus*, genere Vallus, patria Herefordienfis, Minorita: plurium Scriptor. = In IV. Sent.

O. 1407. *Joannes Wrotham*, Londinenfis, Carmelitanus, Oxonienfis Academiae Theologus Doctor: plurium Scriptor. = In IV. Sent.

O. 1407. *Joannes Brammart*, Aquifgranenfis, Natione Teutonicus, Ord. Carmelitani, Theologus Parifienfis: plurium Author. = In IV. Sent.

O. 1407. *Joannes Maro*, feu *Maronis*, Anglus, Doctor Oxonienfis. plurium Scriptor. = Lectura Sententiarum libris IV.

F. 1409. *Galielmus Butler*, Minorita: plurium Auth. = Lectura Sentent. libris IV. = Quaeftiones aliquot. = De Indulgentiis Pontificiis.

F. 1409. *Gulielmus Harfyk*, Anglus, Carmelitanus, Thoelogiae Doctor ac Profeffor Cantabrigienfis. = Lib. Diftinctionum Theologicarum.

F. 1409. *Nicolaus Bayarde*, Anglus: plurium Scriptor. = Lib. Diftinctionum Theologicarum = Placita Theologica.

O. 1410. 4. Maj. *Alexander* V. primum *Petrus Philargus*, aut *Philaretus*, natione Graecus, Minorita, fummus Pontifex renuntiatus an. 1409. 25. Jun: plurium Author. = In IV. Sent. = Quodlibeta: & haec MSS. apud varias Bibliothecas.

F. 1414. *Joannes Capreolus*, Tolofas, Ord. Praed., infignis D. Thomae Vindex. = In IV. Sent. pro tutela S. Thomae doctrinae.

F. 1415. *Jacobus Suzatus*, Germanus, Ord. Praed., Theol. Profeffor in Colonienfi Coenobio, & S. Inquifitionis Quaefitor: plurium Scriptor. = In IV. Sent. = De Ss. Miffae Sacrificio. = De Unitate Ecclefiae.

O. 1419. *Joannes Gerfon*, qui & *Carlerius*, Parifienfis Academiae famigeratiffimus Cancellarius, gente Gallus, profeffione Monachus Ord. Coeleftinorum: perplurium Editor. = Collectiones variae in IV. Sententt. = Commendatio Theologiae Speculatricis, & pro eadem addifcenda Documenta = Plura. *Bene-*

(*1*) De eo *Pitfaeus* Act. 14. pag. 563.

Benedictus Cinigrandus, Aragonensis in Hispania, Dominicanus, ut reor. = In IV. Sent. F. 1420.

Rogerius Ivonius, aut *a S. Ivone*, Anglus, Ord. Ss. Trinit., Doctor Theologus Cantabrigiensis, Scholastice ac Polemice clarus: plurium Author = Lecturae Scholasticae. F. 1420.

Petrus de Alliaco, Gallus, Compendii natus, Parisiensis Academiae doctissimus Cancellarius, dignus Gersonis Magister, Cameracensis Episcopus & Cardinalis: perplurium Author. = In IV. Sent. = Lib. de Sacramentis. = Concordia Theologiae cum Astrol. & Historia. O. 1425

Joannes Bernegham, Anglus, Ord. Carmel., Theologiae Doctor, Vir ingenio, virtute, sapientia, eruditione ornatissimus. = In IV. Sent. F. 1429.

Thomas Waldensis, Anglus, Ord. Carmel. Prior Generalis in Anglia, Henrici V. Regis Angliae a Confessionibus, clarissimus sui aevi Theologus in Scholastice simul & Polemice: plurium Scriptor. = In IV. Sentent. O. 1430.

Henricus de Eimbeck, dictus *Magister Engelns*, Saxo, haud exiguae, vulgarisque doctrinae Scholasticus: plurium Scriptor. = In IV. Sent. O. 1430.

Gratianus, Florentinus, Augustinensis = Quaestiones in IV. Sentent. MS. Cum *Gratiano* Brixiano cave ne eum confundas. F. 1431.

Henricus de Ganda, seu *Gaudanus*, Batavus, Heidelbergensis Academiae Professor: plurium Author = In IV. Sent. = Quaestiones disputatae. F. 1234.

Nicolaus Botlesham, Anglus, Ord. Carmel. Cantabrigiae, ac Lutetiae Academiarum Theologus Doctor = In IV. Sent. = Quaestiones Theologicae = Tabulare Sententiarum. O. 1435.

Heimericus de Campo, Germanus = In IV. Sentent. = Compendium Quaestionum. = Quaestiones variae = De authoritate Concilii. F. 1437.

Henricus Werlius, aut *Werklera*, Teuto, Minorita, Coloniensis Academiae Doctor: plurium Scriptor. = In IV. Sent. libris IV. F. 1438.

Gulielmus Beckley, Anglus, aut Scotus, Ord. Carmel., Doctor Theologus Cantabrigiensis, profundus Theologus, & excellens Concionator: plurium Author. = Quodlibeta = Quaestiones ordinariae. O. 1438.

Joannes de Turrecremata, Hispanus, Ord. Praed., Cardinalis, in Thologia & Jure Canonico peritissimus: plurium Scriptor. = Summa Scholastico-Polemica de Ecclesia & ejus authoritate. F. 1439.

Joannes Ernestus, Germanus, Heidelbergensis Academiae Rector: plurium Scriptor. = Quaestiones ad libros Sententiarum. = Quaestiones aliae disputatae. = Liber de Authoritate Concilii. F. 1440.

Nicolaus Cantilupus, Britannus, Ord. Carm; Theologus Doctor Cantabrigiensis: plurium Author. = In I. librum Sentent. O. 1441.

Augustinus de Roma, Augustinensis, Episcopus Nazianzenus & Cesennensis, sanctimonia & doctrina clarus: plurium Editor. = In I. Sent. grande volumen, quod deinde in compendium redegit *Gulielmus Becchius*, Florentinus = De Libero Arbitrio = Plura. O. 1445.

Antonius a Matellica, patria Picens, Minorita: plurium Scriptor. = In IV. Sentent. Hunc cum Bitontino confundit Villotus. F. 1447.

Nico-

F. 1442. *Nicolaus de Cusa*, vel *Cusanus*, Germanus, Cardinalis, fere cunctis scientiis excultus: plurium Author. = Complementum Theologicum = Tr. de visione Dei = Plura.

F. 1448. *Joannes Talangerus*, Anglus, Ord. Bened. in Oxoniensi Academia Th. Doctor & Professor = In IV. Sent. libris IV.

F. 1450. *Henricus de Boyo*, Brito, Carmelit. = In IV. Sentent. (*t*)

F. 1451. *Gulielmus Vorilongus*, Brito, Minorita: plurium Scriptor. = In IV. Sentent. juxta doctrinam S. Bonaventurae & Scoti.

F. 1454. *Nicolaus de Orbellis*, Andegavensis, Minorita, Doctor Parisiensis, in Philosophia Scholastica nulli secundus: plurium Editor. = In IV. Sentent.

O. 1455. *Alphonsus Tostatus*, Hispanus, Salmanticensis Doctor & Professor, Major Hispaniae Referendarius, Episcopus Abulensis, virtutibus clarus, in Scientiis pene cunctis prodigium & mundi stupor: perplurium Author. = Opusc. de Ss. Trinitate. = Ingeniosum trium conclusionum Defensorium.

O. 1459. 2. Maj. *S. Antoninus*, patria Florentinus, ex Ord. Praed., Florentiae Archipraesul: plurium sapientissimus Scriptor. = Summa Theologiae.

F. 1460. *Henricus Gorichem*, seu *Gorkum*, Germanus, in Coloniensi Academia Scholastices magni nominis Professor: plurium Author = In IV. Sent. = Summarium S. Thomae = Quaestiones & Determinationes variae = Plura Scholastica. Proxime laudata Carmelitana Bibliotheca eum Carmelo adjudicat; id quod tamen omittunt Trithemius, Possevinus, Sweertius, Gesnerus, Andreas & alii Nomenclatores cum *Oudino* de Script. Eccles. ad an. 1430.

F. 1463. *Iacobus Asculanus*, Picens, Minorita. = In IV. Sent. = Doctrina Scoti in tabulas digesta = Quodlibeta.

O. 1464. 12. Aug. *Joannes Capgrave*, Anglus, Augustinensis Ordinis perinsignis Theologus Scholasticus & Biblicus: plurium Author = In IV. Sent.

F. 1468. *Georgius Molitoris*, Germanus Norimbergensis: plurium Scriptor. = In IV. Sent.

F. 1469. *Godescalchus Meschedius*, Germanus Vestphalus, Erfordiensis Academiae Professor. = In IV. Sent. = Quaestiones variae disputatae.

F. 1469. *Gualbardus de Rupe*, Tolosas & Carmelitani Ordinis in Provincia Tolosana Provincialis, Vir probitate ac doctrina clarus: plurium Auth. = Determinationes Theologicae = Lectura Theologica.

F. 1470. *Gulielmus Forleon*, Brito, Minorita, Parisiensis Academiae Theologus Professor: plurium Author. = In IV. Sent. = Quaestiones variae.

F. 1471. *Joannes e Lutrsa*, Germanus, Erfordiensis Academiae Professor: plurium Scriptor = In IV. Sent.

O. 1471. *Dionysius Richel*, vulgo *Cartusianus* ab Instituti professione, Natione Germanus, eximiae pietatis ac doctrinae Vir: perplurium Author. = In IV. Sent.

F. 1474. *Gasparinus Borrus*, ex Ord. Servorum B. V: plurium Scriptor. = In IV. Sent. libri IV. ad mentem Scoti. Ge-

(*t*) Hunc ita a *Possevino* laudatum in Appar. Sacro in Henr. de Boyo, praeterit omnino novissima *Bibliotheca Carmelitana*.

Gerardus Elten, Germanus: plurium Author = Quaestiones Sententiarum lib. I. = Quaestiones disputatae lib. I. F. 1475.

Gualterus Hunte, Anglus, Ord. Carm. in Oxoniensi Academia Theologus Doctor & Professor: perplurium Author = In IV. Sent. = Lecturae Theologicae = Lib. de Praedestinatione. O. 1478. 28. Nov.

Dominicus de Dominicis, Venetus, Episcopus Torcellanus & deinde Brixiensis: plurium Scriptor. = Tract. Scholasticus de Sanguine Christi = De filiatione Jo: Evangelistae ad Ss. Deiparam. F. 1478.

Henricus Bary, seu *Bedericus*, Sudovolcas Anglus, Augustinensis. = In IV. Sent. = Quaestiones Theologicae. F. 1480.

Petrus Niger, Germanus, Ord. Praed: plurium Auth. = Clypeus Thomistarum adversus omnes doctrinae S. Thomae obtrectatores. F. 1481.

Stephanus Brulifer, aut *Brulever*, Mactoviensis ex Minore Britannia, Minorita, Doctor Parisiensis: plurium Author. = Reportata in IV. Sent. libros S. Bonaventurae = De Ss. Trinitate. F. 1483.

Sixtus P. IV. primum *Franciscus a Rovere*, Savonensis in Statu Genuensi, Minorita, ad Summum Pontificatum adsumptus 1471. 9. Aug. = Tr. Scholasticus de Sanguine Christi = De potentia Dei = De futuris contingentibus = De Ss. Deiparae Conceptione. Ex iis duo postremi MSS. O. 1484. 13. Aug.

Ambrosius Coriolanus, Augustinensium Prior Generalis: plurium Scriptor. = In I. Sent. = De essentia Dei = De Scientia & Sapientia Christi = De proprietatibus Angelorum = De Concept. B. V. O. 1485.

Guido Briansonius, Gallus, Minorita = In IV. Sent. F. 1488.

Gulielmus Stubes, Anglus, Rector Collegii Jesu Cantabrigiae: plurium Author = Declaratio Scoti ad librum II. Sent. F. 1489.

Gulielmus Becbius, Florentinus, Augustinensium Prior Generalis, ac deinceps Fesulanus Episcopus: plurium Scriptor = In I. Sent. = Abbreviatio primi Sent. Augustini de Roma = De potestate ecclesiastica. O. 1490.

Gabriel Biel, Germanus, ex Ord. Clericorum in communi viventium, in Tubingensi Academia Theologus Professor: plurium Author = In IV. Sent. = Accurata expositio Canonis Missae. F. 1491.

Gulielmus Blakeney, Anglus, Carmelitanus, Cantabrigiensis Doctor Theologus: plurium Scriptor. = Disputationes Scholasticae subtilissimae. De nimia curiositate tanquam Magiae deditus, accusatus est. O. cir. 1491.

Nicasius, Mechlinia Oriundus, jam inde a tertio aetatis anno oculis captus, Lovanii Theologicam Lauream adeptus, & indulgente Romano Pontifice Sacerdos creatus: plurium Author = In IV. Sent. O. 1492.

Conradus Hensel, Germanus ex Hassiae provincia, Rector Ecclesiae Francfordiensis: plurium Scriptor. = In IV. Sent. F. 1495.

Carolus Fernandus, Brugensis Belga, Benedictinus apud Coenomanos; licet a puero oculis captus, Theologiam in Parisiensi Academia publice praelegit: plurium Author = Libri duo pro Immaculata Deiparae Conceptione adversus Vincentium Bandellum. O. 1496.

Gulielmus Bethus, Anglus, Dominicanus & provinciae Angliae aliquando moderator = In IV. Sent. = Variae Lecturae Scholasticae. F. 1498.

F. 1500. *Paullus Cortesius*, Protonotarius Apostolicus: plurium Scriptor. = In IV. Sent. libros argutae, romanoque eloquio Disputationes. De hoc latini sermonis, quo perpetuo disputat, nitore rationem ipse reddit Julio P. II. in Commentarii Prooemio, quod legisse non poenitebit.

XXXIX. *Scholastici Authores a MD. ad MDC.*

SECULUM SCHOLASTICUM V.

CHRISTIANUM XVI.

O. 1502. Henricus *Potinus*, Normannus Rotomagensis, Ord. Carmelit., Theologiae Doctor ac Professor Parisiensis, electus Episcopus Philadelphensis: plurium Editor. = Lecturae in IV. Sent. libris IV.

O. 1502. 22. Maj. *Robertus Gaguinus*, Belga, Ord. Ss Trinitatis Minister Generalis: plurium Editor. = Libri duo pro Immaculato Deiparae Conceptu contra Vincentium Bandellum e Castro novo.

F. 1505. *Richardus Billingham*, Anglus, Ord. Ss. Trin., Doctor Oxoniensis: plurium Scriptor = Tr. de Angelis.

F. 1505. *Joannes Lopis*, Valentinus in Hispania, liberalium Artium, Medicinae, ac Theologiae Doctor. = Aureum formalitatum speculum Scoti ac Francisci Mayronis doctrinam illustrans.

O. 1506. *Vincentius Bandellus e Castronovo*, Italus, Ord. Praed. Magister Generalis: plurium Editor. = Quaestiones Theologicae = De potestate Papae = De beatitudine hominis in actu intellectus.

O. 1509. 18. Maj. *Nicolaus de Niisse*, Gallus, Minorita, Theologus vere magnus & perspicuus: plurium Author = Resolutio Theologorum, seu Commentarii in IV. Sent., & quidem celeberrimi & absoluti.

F. 1510. *Joannes Major*, Scotus: plurium Editor. = In IV. Sent. = Decisiones Sententiarum libris IV. = Placita Theologica.

F. 1514. *Joannes Harley*, Anglus, Dominicanus. = In IV. Sent. duo Commentarii = Quodlibeta = Tract. de Praedestinatione Dei.

F. 1516. *Franciscus Lychetus*, aliis *Lucetus*, Brixiensis, Ord. Minorum Minister Generalis: plurium Scriptor. = In III. priores libros Sententiarum = Quodlibeta Doctoris Subtilis Scoti disputata = Theoremata disputata adversus Augustinum Suessanum Neapoli.

F. 1520. *Silvester Prieras* vel de *Prierio*, Pedemontanus, sui Ord. Dominicani Magister Generalis, & sacri Palatii Magister: perplurium Editor. = In IV. Sentent. = Additiones ad Scholastica Capreoli Commentaria = Malleus contra Scotistas = De potestate Ecclesiae.

O. 1523. 14. Sept. *Adrianus* VI., primum cognomento *Florentius*, Belga, Patria Ultrajectensis, Lovaniensis Doctor, Caroli V. Praeceptor, ex Dertusano Antistite in Catalonia & Cardinali Summus Pontifex renuntiatus 1522. 9. Januar: plurium Author = In IV. Sent. = Quaestiones Quodlibet. Extant insignes ejusdem literae ad Germanos Principes.

F. 1526. *Joannes de Salaia*, Hispanus, Valentinae Academiae Theologus Professor: plurium Editor. Eum Nicolaus Antonius abjudicat Francisca-

ciscanis, inter quos adnumerarat Wadingus = In II. & IV. librum Sent.

Gulielmus Gregorius, Scotus, Parisiensis Theologus: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Quaestiones vespertinae. F. 1527.

Franciscus Ferrariensis, Italus, sui Or. Praed. Magister Generalis: plurium Author = Commentarii luculentissimi in Summam Scholastico-Polemicam S. Thomae contra Gentiles. O. 1528.

Conradus Wimpina, a Fagis, Germanus, opinor: plurium Scriptor = Lib. de ortu, progressu & fructu Sacrae Theologiae. F. 1528.

Raphael Novocomensis, Canonicus Congregat. Lateranensis: plurium Author = Tract. de Praedestinatione = Gratia = Libero arbitrio. F. 1530.

Thomas de Vio, vulgo *Cajetanus* a patria Cajeta, Dominicanus, Cardinalis, Scholasticus subtilissimus: plurium Editor = Commentarii, qui post primaevos antiquioris Roberti Kiluvarbii, priores editi sunt, in summam D. Thomae = Opuscula Scholastica plura. O. 1534. 10. Aug.

Conradus Koellinus, Germanus Ulmensis, Ordin. Praed. Theologiae Professor, in multis Germaniae Provinciis Generalis haereticae pravitatis Quaesitor: plurium Scriptor = In universam fere Summam S. Thomae Commentaria, & quidem subtilissima. O. 1536.

Franciscus Victoria, Hispanus, Ord. Praed., Salmanticensis Academiae Theologus Professor, & eximius Scholastices in Hispania Restaurator: plurium Editor = Commentarii in universam D. Thomae Summam = Relectiones XII. Scholasticae: ubi de Sacramentis, augmento caritatis, potestate Ecclesiae, Arte magica &c. O. 1546.

Ludovicus de Caravajal, Boeticus in Hispania, Minorita perdoctus: plurium Author = Theologicarum Sententiarum restitutae Theologiae & a sophistica & barbarie pro virili repurgatae specimen, de Deo = Declamatio expostulatoria pro Concept. Ss. Virginis. F. 1547.

Ambrosius Catharinus, Senensis, Ord. Praed., Compsae Archiepiscopus: plurium Scriptor = Quaestiones plurimae scholasticae; e. c. de Praedestinatione, Sacramentis, illibata Deiparae Conceptione = Multae Quaestiones adversus dogmata Cajetani. F. 1548.

Claudius Espencaeus, Gallus, Doctor Parisiensis: perplurium Author = Tract. de Praedestinatione = Plures Scholastici. F. 1549.

Joannes Viguerius, patria Granatensis in Hispania, Ord. Praed., Tolosanae Academiae Doctor & Professor Theologus: plurium Scriptor = Institutiones ad naturalem & christianam Philosophiam, maxime vero ad Scholasticam, quam vocant, Theologiam universalium, Conciliorum authoritate, necnon Doctorum Ecclesiasticorum, praesertim D. Thomae eruditione confirmatae. F. 1549.

Claudius Spinaeus, seu *de Spina*, Gallus, patria Neustrius, professione Dominicanus = Epitome in IV. libros Sent. F. 1550.

Joannes Vigerius, Genuensis Ligur, Minorita, Antistes Chius = Lectura in librum primum Scripti Oxoniensis Scoti t. I. fol. F. 1550.

Antonius de Corduba, Hispanus, Minorita: plurium Scriptor = In IV. Sent. = Tr. de Immaculata Deiparae Conceptione. F. 1552.

X 2 Con-

F. 1555. *Conradus Clingius*, Germanus, in Academia Herfordiensi Electoratus Moguntini Theologiae Doctor = Tract. de Locis communibus Theologicis pro Ecclesia catholica.

F. 1556. *Michael de Palacios*, Granatensis, Salmantinae Academiae Theologus Professor, Legionensis & Civitatensis Ecclesiae Canonicus Magistralis: plurium Author = Disputationes Theologicae = In IV. Sent.

F. 1556. *Hieronymus Perez*, Valentinus in Hispania, Mercedarius, primus in Gaudiensi Academia Sacrarum Literarum Interpres a S. Francisco de Borgia delectus: plurium Scriptor = In 1. part. & in 1. Secundae S. Thomae = Tr. de Immaculata Deiparae Conceptione.

O. 1558. *Bartholomaeus de Torres*, Hispanus e Burgensi Dioecesi, Salmanticensis Academiae Theologus Doctor ac Professor, & Antistes Canariensis. = De Ss. Trinitate in 17. qq. 1. par. S. Thomae: ubi expenduntur 33. Distinctiones 1. libri Sent.

O. 1560. *Melchior Canus*, Hispanus, Ord. Praed., dignus Victoriae discipulus, Salmanticensis Academiae Professor, & Canariensis Episcopus. = De Locis Theologicis Opus Scholastico-Polemicum; primum quod in eo genere emissum fuerit, ac illud quidem eximium & commendatissimum = Relectiones Scholasticae de Sacramentis in genere, ac de Sacramento Poenitentiae.

O. 1560. *Dominicus Soto*, natu Segoviensis in Hispania, Dominicanus, Salmantinae Academiae Professor: plurium Scriptor = In IV. Sent. seu de Sacramentis = De Justitia & Jure.

F. 1563. *Julius Sirenius*, patria Brixiensis, Monachus Hieronymianus = Tract. de Praedestinatione = Libero arbitrio = Fato.

F. 1570. *Didacus Valades*, Hispanus, Minorita: plurium Author = Magistri Sententiarum Epitome.

O. 1573. *Joannes Benedictus*, Gallus, Navarraei Collegii Parisiensis Doctor, & Magistri Sent. publicus Interpres: plurium Scriptor. = Tract. Scholasticus de Visionibus & Revelationibus.

F. 1574. *Arnoldus Vesaliensis*, Gallus, ut conjicio = Epitome singularum Distinctionum in IV. Sent.

O. 1575. *Bartholomaeus Carrauza*, Hispanus, e Miranda, Ord. Praed., Caroli V. a Confessionibus, Archiepiscopus Toletanus; variae fortunae Vir: plurium Author = Tract. Schol. De Sacramentis. = De necessaria Pastorum Residentia Tridenti explicata.

F. 1576. *Georgius Bustius*, Vercellensis, Ord. Praed.: plurium Author = Quaestiones de fine hominis, Praedestinatione, Reprobatione = De divinis Relationibus = De libero arbitrio = De Ss. Eucharistia.

O. 1577. *Mancius de Corpore Christi*, Hispanus e Dioecesi Palentina, Ord. Praed., Academiarum Salmantinae & Complutensis Theologus Professor = Schola in Summam D. Thomae = Thomae Cajetani explanatio. Haec MSS. Salmanticae apud Sodales.

F. 1579. *Bernardus Bonjoannes*, Episcopus Camerinus = Epitome in universam Summam D. Thomae.

F. 1579. *Constantius Sarnanus*, Umber, Minorita, Cardinalis: plurium Edi-

Editor = Lib. de concilianda doctrina S. Thomae & Joannis Scoti = Summa Theologica. = Directorium in Theologiam ad mentem Scoti.

Laellius Zecchus, Italus, Ecclesiae Brixiensis Canonicus & Poenitentiarius Theologus: perplurium Author = Theologia Scholastico-polemica tom. I. Haecque inter Scholasticos Recentiores primum tradita. F. 1580.

Bartholomaeus de Medina, Hispanus, Ord. Praed; primarius in Salmanticensi Academia Theologiae Professor: plurium Scriptor = In I. Secundae S. Thomae = In III. usque ad quaest. LX. complectentem librum tertium Sent. O. 1581.

Franciscus de Ovando, Hispanus, Minorita, Antonii de Corduba dignus Salmanticae Auditor: perplurium Author = Breviloquium Scholasticae Theologiae in IV. Sent. libros. F. 1582.

Joannes Maldonatus, Hispanus e Provincia Extremadurae, Societatis Jesu: plurium Author = Commentarii breviores in universam Theologiam Scholasticam. = In IV. Sent. libr. O. 1583.

Haec reticentur ab Alegambio & Sotuello in Bibliotheca Scriptorum Societatis; laudantur vero in Bibliotheca nova Hispana Nicolai Antonii (utrobique in *Maldonato*): tum tract. in IV. librum Sent. in posteriore Bibliotheca Ecclesiastica Mabillonii §. X.; ubi & eidem *Mabillonius* cum *Philippo Dubois* adscribit duo de Sacramentis volumina, contra Sotuelli judicium. Quin etiam hunc de Sacramentis commentarium Maldonato adjudicat *Dupinius* in Methodo navandi operam Theologiae cap. 6.

Josephus Angles, Valentinus in Hispania, Minorita, clarus Theologiae Professor, & in Sardiniae Insula Bossanus Antistes = Flores Theologicarum Quaest. in I. & II. Sent. F. 1584.

Christophorus Sylvestranus, Veronensis, Ord. Carmelit. egregius Theologiae Doctor & Professor: plurium Scriptor = Examen Theologicum in quartum Sent. cum suis lectionibus ad seriem Distinctionum Magistri = In I. II. & III. libros Sent. (u) O. 1584.

Joannes Molanus, Lovaniensis, regius Theologus, ac Pontificius librorum Censor: plurium Author = Scholastici tractatus varii: ut de fide haereticis servanda = De fide ac juramento, quae a tyranno exiguntur = De fide rebellibus servanda &c. O. 1585.

Antonius Senensis, qui & *a Conceptione*, Lusitanus, Ord. Praed., plurium Editor = Marginales notae in Summam D. Thomae; tum in ejusdem quaestiones disputatas. O. 1586.

Franciscus a Christo, Lusitanus Conimbricensis, Augustinianus. Theologus Doctor & Professor: plurium Editor = In III. librum Sent. = De Verbi Divini Incarnatione libri VI. F. 1587.

Seraphinus Razzius, patria Florentinus, Ord. Praed. clarus & criticus Theologus: plurium Scriptor = Praelectiones de locis Theologicis: ubi non raro Canus emendatur. F. 1587.

Alfon-

(u) *Author* Bibliothecae novissimae Carmelitanae Christophori obitum affigit anno 1608. in Christophoro Sylvestrano; anonymus alter ibidem laudatus anno 1619.

F. 1587. *Alfonsus de Mendoza*, Hispanus, Augustinensis, Ludovici Legionensis clarus discipulus, Salmantinae Academiae Doctor & Professor Theologus = Quaestiones Quodlibeticae, singularibus Dissertationibus adjectis.

F. 1588. *Jacobus Attavantius*, Florentinus, sui Ord. Servorum Magister Generalis, Pisanae Academiae Professor: plurium Author = In IV. Sent. = Opus aliud insigne in ipsum Magistrum.

O. 1583. *Angelus Maria Monturfius*, Florentinus, Ordin. Servorum Theologus = In IV. Sent.

O. 1583. *Franciscus de Mazzara*, Siculus, Capucinus: plurium Editor = Cursus integer Theologicus secundum Scoti doctrinam.

F. 1689. *Didacus de Leon*, Hispanus, Ord. Carmel., Episcopus Columbricensis, Tridentinae Synodi Pater, linguarum Latinae, Graecae, ac Hebraicae peritus: plurium Scriptor = In IV. Sent. MS. in Carmelitana Bibliotheca Hispalensi.

F. 1589. *Joannes de Ovando*, Hispanus, Minorita: plurium Editor = In III. librum Sentent. = Expositio in Symbolum Apostolorum.

F. 1589. *Joannes Minguez*, Valentinus; Setabitanus. = Compago artificiosa totius Summae D. Thomae.

F. 1589. *Michael Bartholomaeus Salon*, cognomento *Magister*, Valentinus, Augustinensis, in Valentina Academia Theologiae Doctor & Professor. = In Secundam Secundae D. Thomae de Justitia & Jure.

F. 1590. *Didacus Tapia*, Hispanus, Augustinensis = In III. partem S. Thomae.

F. 1590. *Franciscus Zichetus*, Brixiensis = In I. II. III. Scoti Sententiarum libros = Commentarii in ejusdem Scoti Quodlibeta.

F. 1591. *AEgidius Mancurtius*, aut *Mancursius*, Siculus, ex Ord. Minimorum Theologus Professor = Typus omnium Scientiarum, & praesertim Theologiae Scholasticae.

F. 1592. *Victorinus Manso*, ab Aversa Campaniae Urbe, Benedictinus Congreg. Cassinensis Abbas & Episcopus Arianensis: plurium Scriptor. = De Harmonia Theologica Patrum & Scholasticorum, tomis aliquot.

O. 1593. *Petrus Trigosus*, Hispanus, ex Jesuita Capucinus = Summa Theologica ad mentem S. Bonaventurae, tomis IV. fol.

O. 1594. *Joannes Vincentius*, Asturicensis in Hispania, Ord. Praed. Salmantinae Academiae Theologus Professor, Alberto Austriaco Archiduci a Confessionibus designatus = Relectio de Gratia Santificante Christi Domini = Tract. de origine Gratiae.

F. 1595. *Franciscus de Herrera*, Hispanus, Minorita: plurium Scriptor = In I. & II. Sent. = Manuale Theologicum praecipuarum quaestionum, quae communiter in IV. Sent. libros disputantur = Commentarium in II. Sent. Scoti a Dist. 28. ad 24. = Tr. de Angelis.

O. 1596. 23. Aug. *B. Angelus Del Pas*, Patria nobilis Perpinianensis in Provincia Russinionensi, Minorita & Minoritarum Reformator, Theologus praeclarissimus: perplurium Editor. = Enchiridion Divinae, Scholasticaeque Theologiae, in duas partes, speculativam & practicam distributum.

Fran-

Franciscus Toletus, Cordubensis in Hispania, Soc. J., Cardinalis: Plurium Author = Commentarii in universam Summam D. Thomae. MSS. adservantur in Romani Collegii Soc. J. Bibliotheca, quos ipse perlegi. O. 1596. 14. Sep.

Daniel Malonius, ex Hieronymiana Congregatione, Bononiensis Academiae Theologus Professor = Scolasticae Bibliothecae in II. lib. Sent. tom. I: ubi accurate de Creatione atque Angelis. F. 1596.

Damianus Ginèr, Valentinus, Minorita = Commentarii Scoti in IV. Sent. in faciliorem & clariorem methodum redacti. F. 1597.

Didacus de Cazeres, Hispanus ex oppido hujus nominis in Extremadura, sui Ordin. Hieronymiani Theologus Professor & Visitator Generalis: plurium Scriptor = Summa Theologiae. F. 1598.

Joannes de Rada, Aragonensis, Minorita, Antistes Pactensis in Sicilia electus = Controversiae inter S. Thomam & Scotum. F. 1598.

Joannes de Guevara, Toletanus, Augustinensis, perdoctus Salmantinus Professor = In IV. Sent. = Tr. de Sacramentis in genere. O. 1600.

Ludovicus Molina, Hispanus, patria Conchensis, Jesuita, celeberrimus Scholasticus, Eborensis Academiae Primarius Theologiae Professor. = Commentarii in I. part. D. Thomae tomis II. = Singularissimus liber de Concordia divinae Scientiae, Praedestinationis & Gratiae cum libero arbitrio = Tr. Scholastico-Moralis de Justitia & Jure. O. 1600. 12. Oct.

SECULUM SCHOLASTICUM VI.

CHRISTIANUM XVII.

XL. *Scholastici Authores a MDC. ad MDCC.*

G*Regorius de Valentia*, Metymnensis in Hispania, S. J. praeclarus Scholasticus & Polemicus: plurium Editor = Commentarii & Disputationes in Summam D. Thomae, tomis IV. fol. O. 1603. 25. Ap.

Gabriel Vazquez, Bellomontanus in Hispania, S. J. egregius Theologus: plurium Scriptor = Commentarii in Summam D. Thomae: quibus traditur Theologia Scholastica, Polemica & Moralis, tomis VIII. fol. O. 1604. 23. Sep.

Dominicus Bañez, patria Pincianus in Hispania, etsi vulgo creditus Mondragonensis, Ord. Praed., in Salmanticensi Academia famigeratus Scholastices Professor. = Commentarii in Summam S. Thomae = Relectiones de Merito & augmento claritatis. O. 1604.

Bartholomaeus de Ledesma, ex Dioecesi Salmantina, Dominicanus. = In IV. librum Sent. sive de Sacramentis. O. 1604.

Joannes Gonzalez de Albelda, Hispanus, Ord. Praed., in Complutensi Academia perdoctus Th. Professor = In I. p. S. Tho. tomis II. fol. F. 1606.

Petrus de Lorca, Bellomontanus in Hispania, Cisterciensis, clarus Theologus = Tr. de Fide, Spe, Caritate = De Incarnatione = De Locis Catholicis Scholasticarum Disputationum = Plura. O. 1606.

Franciscus Zumel, Palentinus in Hispania, ex Ord. Mercedario, ipsiusque Commendator Generalis, in Salmantina Academia illustris O. 1607.

stris

ftris Theologiae Professor: plurium Editor = In universam fere Summam D. Thom. variis tomis fol. = Variarum Disputationum tomi III.

F. 1607. *Augustinus Gothutius*, Genuensis, Moneliauns, Minorita, Doctor Sorbonicus: plurium Author = Gymnasium Speculativum in v. classes distributum: & ex iis quinta Theologiam Speculatricem, aut Scholasticam spectat.

O. 1608. *Petrus de Arrubal*, Hispanus, e Dioecesi Calaguritana, Jesuita, Theologus Professor Complnti, Salmanticae, Romae = In I. part. S. Tho. tomis II. fol. = De Auxiliis divinae gratiae MS., ut reor.

O. 1608. *Guilielmus Estius*, Belga, Duacensis Academiae Theologus Doctor clarissimus, Antecessor & Cancellarius: plurium Author = In IV. Sent. simulque in Summ. D. Thomae.

F. 1608. *Christophorus Gillius*, aut *AEgidius*, Lusitanus, patria Brigantinus, e Soc. J; Eborensis Theologus Professor. = Commentarii Theologici de sacra doctrina, & essentia atque virtute Dei, tomis II. fol.

F. 1609. *Franciscus Cabreyro*, Lusitanus, Cistercienfis, in Conimbricensi Academia primarius Theologiae Professor = Commentaria doctissima in universam Summam D. Thom.

F. 1610. *Gregorius Ruiz*, Pintianus in Hispania, Minorita. = In IV. Sent.

F. 1610. *Joannes Roa de Avila*, Prior Caberi Ord. Canonicorum Regularium S. Augustini: plurium Author = Tract. de Providentia & Praedestinatione Dei = Pro Immaculata Ss. Virginis Conceptione = Plura MSS. adservata in Bibliotheca Romana Barberina.

O. 1611. 26. Feb. *Antonius Possevinus*, patria Mantuanus, S. J., omnigena Scientiarum eruditione clarissimus: perplurium Editor = Bibliotheca selecta de ratione studiorum: ubi tomo I. libro III. agitur ex professo & pro dignitate de Studiis Theologiae Scholasticae.

O. 1611. *Michael Ilot de Ribera*, Catalanus, Ord. Praed; Perpinianensis Academiae Theologus Professor & Ordinis Magister: plurium Author = Epitome librorum IV. Sent.

F. 1613. *Andreas Duvallius*, Gallus, Doctor & Professor Parisiensis: plurium Scriptor. = In I. Secundae S. Thom. tomis II. fol.

F. 1613. *Didacus Alvarez*, Metymnensis in Hispania, Ord. Praed., Romae Theologus Professor famigeratus, Archiepiscopus Tranensis in Regno Neapolitano: plurium Author = De Divinae Gratiae Auxiliis libri IV. = De Incarnatione = Plura.

F. 1614. *Joannes de Irivarne*, Caesar-Augustanus, Minoritarum Aragonensium Custos & Lector emeritus: plurium Editor = In IV. librum Sent. Scoti = De actibus humanis = De Immaculato Virg. Conceptu.

F. 1615. *Hieronymus Tamarit*, Setabensis ex Valentino Hispaniae Regno, Minorita. = In I., & meliorem partem II. Sent.

O. 1617. 25. Sept. *Cl. V. Franciscus Suarez*, Granatensis in Hispania, S. J. magnum decus & ornamentum; sanctimonia & doctrina conspicuus; cum summis Theologis comparandus; DOCTOR EXIMIUS juremerito nuncupatus: plurium Auth. = Commentarii in Summam S. Thomae tomis XXI. fol., quibus item traditur Theologia Scholastica, Polemica &

ca & Moralis, ut plura praeteream de Jure Canonico & Civili.

Petrus Cornejo de Pedrosa, Salmanticensis patriae Academiae Theologus Professor, Carmelitanus = Tractatus varii ab eo Salmanticae praelecti = In tertiam par. D. Thom. = Ipsi adscribuntur a nonnemine Commentarii in Sentent. libros Joannis Bachonis Carmelitani; quod tamen in dubium vertitur ab *Authore* Bibliothecae Carmelitanae in Petro Cornejo. O. 1618. 31. Mar.

Franciscus Albertinus, Italus, S. J. Theologus Professor Neapolitanus: plurium Editor = Corollaria, seu Quaestiones praecipuae Theologicae ex principiis philosophicis deductae, tom. II. fol. O. 1619.

Robertus Bellarminus, Politianus in Italia, Societatis Jesu, totiusque Christi Ecclesiae magnum decus & ornamentum, Theologiae Scholasticae juxta ac Polemicae Professor clarissimus: plurium Author = Controversiae Polemicae adversus sui temporis haereses multis voluminibus distinctae: ubi perplurimae quaestiones mere Scholasticae definiuntur. O. 1621. 17. Sep.

Ludovicus de Montesinos, Hispanus, ex agro Toletano, ut vocant, Complutensis Academiae Theologus Professor, Clarus Doctor cognominatus = Commentarii in Primam secundae S. Thom. tomis II. fol: ubi de Peccatis, Legibus, Gratia Dei. O. 1621.

Leonardus Lessius, Belga, patria Brechtanus in Brabantia, S.J., Francisci Suarezii Romae dignus discipulus, magnae notae Theologus: plurium Author = De perfectionibus, moribusque divinis = De Gratia efficaci, decretis divinis, libertate arbitrii, praescientia Dei conditionata Disputatio Apologetica = Plura. O. 1623. 15. Jan.

Theodorus Smising, Germanus, Minorita, Theologiae Lovanii Lector = De Deo uno & Trino, tomis II. F. 1623.

Martinus Becanus, Belga, patria Brabantus, S. J. perinsignis Theologiae Doctor ac Professor: plurium Editor. = Summa Theologiae Scholasticae, tribus Summae D. Th. partibus respondens. O. 1625.

Matthaeus de Sousa, Ulissipponensis, Minorita, Lector emeritus = Articulatio libri primi Sent. Scoti ad modum articulorum S. Thomae, cum commentariis & quaestionibus. F. 1625.

AEgidius de Praesentatione & Fonseca, Lusitanus, Augustinensis, Academiae Conimbricensis Theologus Professor Decanus: plurium Author = Tract. de Coelesti Beatitudine tomis III. fol. = De Immaculata Deiparae Conceptione lib. IV. O. 1626.

Hugo Cavellus, Hibernus, Minorita, Archiep. Armachanus: plurium Scriptor = Commentarii in Theologica Scoti opera = Scoti Vindiciae contra Abrahamum Bzovium. O. 1626.

Petrus de Oña, Hispanus, Burgensis, Mercedarius, Cajetae Episcopus: plurium Scriptor. = Comment. Schol. de Novissimis tom. I. fol. O. 1626.

Philippus Gamachaeus, Gallus, Parisiensis Facultatis clarus Theologus, Navarraei Gymnasii Socius, S. Juliani Turonensis Abbas = Comment. in Summam S. Thom. tom. II. fol. O. 1627.

O. 1628. *Thomas de Faria*, Ulissipponensis Ord., Carmelit., Conimbricensis
23. Octob. Academiae Theologus Doctor, Targensis Episcopus: plurium Author. = In IV. Sentent. duo volumina MSS.

O. 1629. *Basilius Pontius de Leon*, Granatensis, Augustinianus, Salmanticae Academiae celeberrimus Theologus Professor, & aliquando Cancellarius: plurium Author = Disputationes variae ex utraque Theologia Scholastica & Expositiva = Quodlibeticae Quaestiones = Plura.

O. 1619. *Thomas de Lemos*, Hispanus, Ord. Praed. Theologiae Magister sapientissimus: plurium Author. = De Gratia auxiliante panoplia tomis IV. fol. In Biblioth. Barbererina MSS. adservantur.

O. 1629. *Michael Ripol de Atienza*, patria Caesar-Augustanus, Carmelit.
10. Jul. Ord., in patria Academia Primarius Theologiae Professor, Fidei Judicibus Minister a Consultationibus. = Plures Scholae tractatus [x].

F. 1630. *Salmanticense Collegium S. Eliae* Carmelitanorum Sodalium Excalceatorum, quorum primus Author *Antonius a Matre Dei*, hispanus ex Urbe Legionensi = Cursus Theologicus Scholasticus Summam S. Thomae commentariis complectens, tomis minimum XV. fol.(y).

O. 1630. *Joannes Anton. Uson*, Darocensis in Aragonia apud Hispanos, S. J.: plurium Scriptor = In 1. part. S. Thom.

O. 1631. *Augustinus Nuñez Delgadillo*, Gente Boeticus, ex Ord. Carmel., in Caesar-Augustana Academia Sacrorum Bibliorum Interpres, & Concionator Regius: plurium Editor = Comment. in 1. Part. S. Thomae (z).

F. 1631. *Ludovicus Dola*, Gallus, Capucinus = De concursu Dei & creaturae ad actus liberos ordinis naturalis, praesertim ad pravos, adversus Praedeterminantium & Adsertorum Scientiae Mediae opiniones.

O. 1632. *Didacus Ruiz de Montoya*, Hispalensis, S. J. profundus, ac pereruditus Theologus: plurium Editor = In 1. p. S. Thomae tom. IV. fol. = De auxiliis divinae gratiae tomi II. = De Angelis tom. I. Hi postremi MSS., ut conjicio.

O. 1632. *Jacobus Granadus*, Gaditanus in Hispania, S. J. perinsignis Scholasticus = In universam Summam S. Thomae tomis VIII. in 4.

O. 1632. *Adamus Tannerus*, natus Oeni-Ponti oppid. Tirolis provinciae, S. J. Theologus spectatissimus, Pragensis Academiae Cancellarius: plurium Author = Theologia Scholastica speculativa & Moralis practica tomis IV. = Disputationes Theologicae in omnes partes Summae D. Thomae = Dissertatio Peripatetico-Theologica de Coelis.

AEgi-

(x) Scio equidem, eos Tractatus a *Dionysio Blasco* collectos ac editos fuisse Caesar-Aug. apud Augustinum Verges, an. 1679; nescio tamen quales ipsi fuerint, quoniam laudatam Dionysii collectionem evolvere non licuit.

(y) Ceteros clarissimi Operis Authores exhibent, & eos quidem sapientissimos, *Martialis a S. Joanne Baptista* in Bibliotheca Carmelitarum Excalceat. p. m. 347. 350. & *Author* Bibl. Carmelitanae art. *Salmanticense Colleg. Excalceatorum*.

(z) Apud novissimam Bibliothecam Carmelitanam, dicitur hic Commentarius hispane conscriptus ac typis excusus. Alii eum volunt adhuc MS. in Matritensi Carmelitarum Bibliotheca latentem

AEgidius de Koninck, Belga, S. J., Leonardi Lessii dignus Auditor: plurium Editor = Tr. de Ente supernaturali = De Fide, Spe, Caritate = De Deo Trino & Incarnato. O. 1633.

Joannes Praepositus, Belga, patria Atrebas, S. J; Professor Theologus Lovanii & Duaci = In Summam S. Tho. tomis III. fol. O. 1634.

Didacus de Alarcon, ex Dioecesi hispana Carthaginensi, S. J.: plurium Author = Theologiae Scholasticae Pars I. O. 1634.

Luisius Turrianus, aut *Torres*, Complutensis, S. J., magni nominis Theologus: plurium Editor = Tract. de Trinitate = De Angelis = De Ss. Eucharistia = De Fide, Spe, Caritate = Plura. O. 1635.

Franciscus del Castillo Velasco, Madritanus, Minorita, Lector Complutensis emeritus = In III. Sent. librum tomi II. F. 1636.

Georgius Hemelman, Malacitanus apud Boeticos, S. J., clari nominis Professor Theologus = Quaestionum disputatarum in I. p. S. Thomae Volumina II. fol. F. 1637.

Ludovicus Caspensis, vulgo *de Caspe*, a loco natali Aragoniae Regni, Capucinorum Theologus Professor & Definitor = Cursus theologicus complectens praecipuas materias, quae in Scholis tradi & legi solent secundum ordinem S. Thomae, tom. II. fol. F. 1638.

Alphonsus Brizeño, Americanus, Chilensis, Minorita, Theologus Limae Professor = Celebriorum Controversiarum in I. Sent. Scoti Commentarii. F. 1639.

Josephus de Cordova, Hispanus, Abulensis, Augustinianus, Theologiae Magister: plurium Scriptor = In partes D. Thomae Volumina IV. F. 1640.

Claudius Tiphanus, Parisinus, S. J., Theologus Doctor ac Professor, & Mussipontanae Academiae Cancellarius: plurium Editor = Declaratio & Defensio Scholasticae Doctrinae Ss. Patrum & S. Thomae de Hypostasi & Persona ad Mysteria Trinitatis & Incarnationis illustranda. O. 1641.

Augustinus Bernàl, Aragonensis in Hispania, S. J., Doctor Academiae Caesar-Augustanae, doctrina & eruditione praestans: plurium Scriptor = De Incarnat. Dominica = De Sacram. in genere = Eucharistia, Ordine. O. 1642.

Nicolaus Isambertus, Gallus, Aurelianensis, Doctor Sorbonicus = Commentarii in Summam S. Thomae. O. 1642.

Marcus Antonius Alòs & Orraca, Valentinus in Hispania, Ord. Ss. Trinitatis Theologus = Theologiae Disputationes selectae, tom. I. in 4. F. 1642.

Joannes a S. Thoma, Ulissipponensis, Ord. Praed., Complutensis Academiae primarius Professor & conspicuus Theologus: plurium Editor = Cursus integer theologicus secundum D. Thomae Summam tomis VII. fol. O. 1644.

Martinus Ximenez de Embun, Aragonus ex oppido Lanuza Oscensis Dioecesis, Carmel. Ord., Caesar-Augustanae Academiae primarius Antecessor, & Concionator Regius = Tr. de Beatitudine = Actibus humanis = Peccatis. O. 1645. 17. Febr.

F. 1645. *Joannes Alphonsus Batista*, Caesar-Augustanus in Hispania, Ord. Praed., in Patria Academia Professor emeritus = In I & II. part. S. Thomae tomis III. fol. = Apologia pro authoritate veterum Doctorum Ecclesiae ac SS. PP. adversus Joan. Bapt. Poza.

O. 1646. *Ferdinandus Quirinus de Salazar*, Conchensis in Hispania, S. J. Theologus, Philippo IV. Hispaniae Regi a Concionibus: plurium Editor = Scholastica Immaculatae Deiparae Conceptionis Defensio, & quidem numeris omnibus absoluta.

O. 1646. *Gaspar Hurtadus*, Hispanus, Mondexarensis, S. J. clarus Theologiae Professor = Tr. de Deo Trino & Uno = De Angelis = De Incarnatione = De Ss. Eucharistia = Plura.

O. 1647. *Ludovicus Ribas*, Hispanus, patria Valentinus, S. J. Theologus Doctor & Professor = Summae Theologiae tomus I., qui praestat Adparatum & VII. Tract. de Deo = De Ss. Trinitate MS.

O. 1648. *Joannes Martinez de Ripalda*, Hispanus, patria Pampelonensis, S. J. Theologus subtilissimus: plurium Editor. = De Ente supernaturali tomi II. fol. = De Fide, Spe, Caritate = Brevis explicatio Literae Magistri Sent, cum Quaestionibus, quae circa ipsam moveri possunt = De electione Successoris Summi Pontificis &c.

F. 1649. *Raphael de Clayes*, Gallus, Capucin. = Sublimes & profundae de Ss. Eucharistia Theologiae tomis IV. in 4.

O. 1649. *Antonius Perez*, Hispanus e Dioecesi Pampelonensi, S. J., ob doctrinae ac ingenii profunditatem THEOLOGUS MIRABILIS nuncupatus = Comment. in I. II. & III. par. S. Thom. = Conclusiones Theologicae de Deo Uno & Trino.

O. 1649. *Angelus Manrique*, Hispanus, Burgis ortus, Cisterciensis, Salmantinae Academiae Theologus Professor, Pacensis Antistes: plurium Editor = Commentaria & Disputationes in universam Summam D. Th. Salmanticae praelectae. MSS., ut reor. = Apologia pro Originali Deiparae innocentia.

O. 1649. *Franciscus Sylvius*, alias *Du-Bois*, in Hannonia natus, Duacensis Academiae Doctor Theologus, Professor, & Pro-Cancellarius: perplurium Author = Comment. in Summam D. Thomae = Liber Sententiarum.

F. 1650. *Hieronymus Vives*, Hispanus, patria Valentinus, Ord. Praedic. Theologiae Magister = Tract. contra Scientiam Mediam.

O. 1651. *Franciscus de Oviedo*, Madritanus, S. J., Complutensis Academiae Theologus Professor: plurium Editor. = In totam Primam secundae D. Thomae = De Fide, Spe, Caritate.

O. 1651. *Petrus de Oviedo*, Hispanus, Cisterciensis, Tuitensis Antistes. plurium Scriptor = In I. part. Sancti Th. & in I. secundae.

O. 1651. *Franciscus Amicus*, Italus, patria Cosentinus, S. J., Graecensis Academiae Doctor, Professor, Cancellarius, profundae quidem & copiosissimae doctrinae Vir = Cursus Theologicus tomis IX. fol.

O. 1652. *Franciscus Delugo*, Madritanus, S. J: plurium Author = In I. p. D. Th. = De Sacramentis in genere, ac de Ss. Eucharistia, Baptismo, Confirmatione.

Ri-

Richardus Goldeus a *Ss. Trinitate*, Hibernus, Ord. Ss. Trin; Professor Theologus Complutensis in Hispania, literis, virtutibusque spectatissimus: perplurium Author = Tr. de Essentia & Attributis Dei = De Beatitudine = Angelis = Gratia = Auxiliis = Scientia Dei = Incarnatione Verbi = Praedestinatione = Sacramentis. MSS. ut reor (*a*). O. 1652. 20. Maj.

Dionysius Petavius, Gallus, patria Aurelianensis, S. J., absolutus sui aevi Theologus: perplurium Criticus Scriptor = De Theologicis Dogmatibus tomis v. fol. quibus luculenter, profunde ac pererudite complectitur Theologiam Scholasticam, Positivam, Polemicam. O. 1652. 11. Dec.

Joannes Thomas Gistaldus de Alassio, Ligur, ex Ord. Praed., Episcopus Brugnetensis = Comment. in 1. p. S. Thom. a q. 50. ad 64. ubi de Angelis = De potentia motrice ac mirandis operibus Angelorum & daemonum, tomis III. fol. O. 1652.

Marcus Serra, Hispanus e Regno Valentino, Ord. Praed. Theologiae Professor & Magister = Brevia Commentaria in Summam D. Thomae. F. 1653.

Andreas Cordone, Siculus, Theologiae Doctor & Abbatis titulo insignitus = Quaestiones Theologicae Scholasticae. O. 1656.

Bernardinus Mazziota, Italus, Capuanus, S. J: plurium Author = Quaestiones selectae Theologicae tom. I. fol. O. 1656.

Joannes Martinez, Hispanus, Complutensis Academiae Theologus Doctor & Professor: plurium Scriptor. = Tr. Schol. de Ss. Trinitate. O. 1656.

Ambrosius de Peñalosa, Hispanus, patria Mondejarensis, S. J. Theologus Professor in Hispania primum, & in Austria deinde in Academia Viennensi: plurium Editor. = Vindiciae Deiparae de peccato originali & debito illius contrahendi, rigore theologico praestructae, ac a nemine hactenus ex professo discussae. O. 1656.

Gaspar Sghemma, Panormitanus, Minorita Conventualis, Theologus Professor: plurium Author = Scotica opuscula Scholastica tomis III. in 4. = Manuale Scoticum juxta IV. Sent. O. 1657.

Raphael Aversa, Italus e Regno Neapolitano, Ord. Clericorum Minorum Praepositus Generalis, doctrina clarissimus: plurium Editor = Universa Theologia Scholastica ad mentem S. Thomae. O. 1657.

Alphonsus de Peñafiel, origine Hispanus, natione Peruanus, S. J. Theologus: plurium Scriptor = Theologia Scholastica tomis II. fol. O. 1657.

Bernardus de Aldrete, Zamorensis in Hispania, Soc. Jesu, Salmanticensis Academiae primus e Societate Doctor = Tr. de Incarnatione tomis II. fol. = De visione & Scientia Dei = De Voluntate, Praedestinatione, Reprobatione Dei. O. 1657.

Thomas Francès de Urrutigoyti, patria Caesar-Augustanus in Hispania, Minorita: plurium Author. = Disputationes Scholasticae & Mora- F. 1658.

(*a*) Plura de ipso *Dominicus Lopezius* in Hist. Britannica sui Ordinis Trinitarii in Catal. Alphabetico Scriptorum sub lit. Z.

rales de Sacramentis. = Certamina Scholastica de Ss. Deiparae laudibus, tomis III. fol.

O. 1658. *Franciscus Guerra*, Hispanus e Dioecesi Placentina, Minorita, Episcopus Gadicensis = Majestas gratiarum ac virtutum omnium Ss. Deiparae scholastice elucidata, tomis II. fol.

F. 1658. *Matthaeus Ferebius*, Veglensis, Minorita Convent., publicus Patavii Theologus = Epitome Theologica ex Magistro Sententiarum, & Subt. Doct. Joanne Scoto = Comment. Scholast. de Angelis ad mentem S. Bonaventurae; adjecto tract. de Creatione Scripturali cum SS. Augustino, & Bonaventura.

O. 1659. *Joannes Baptista Lezana*, Matritensis, Carmelitanorum praestans Theologus: plurium Editor. = Summa sacrae Theologiae tomis III. fol.

F. 1659. *Petrus de Magallaens*, Lusitanus, Ord. Praed. = De Singularibus Resolutionibus in universam S. Thomae Theologiam = Tr. de Ss. Trinitate = De Scientia Dei = Plura.

F. 1659. *Petrus de Godoy*, ex Hispaniae Extremadura, Ord. Praed; Theologus Professor Salmantinus, Episcopus Oxomensis, acumine, ac profunditate doctrinae clarus = In I. II. & III. par. S. Thom.

F. 1659. *Joannes Prudentius*, Caesar-Augustanus, Mercedarius, in Complutensi Academia primarius Theologiae Professor = Tr. de Divini Verbi Incarnatione.

O. 1659. *Thomas Hurtado*, Toletanus, ex Cl. Reg. Min. familia, Romae, Compluti, Salmanticae clarus Theologiae Professor: perplurium Author = Praecursor Theologus assecla D. Thomae disputans de supernaturalitate entis, reviviscentia meritorum per poenitentiam &c. = Plura Scholastica.

F. 1659. *Joannes Pontius*, Hibernus, Minorita: plurium Scriptor = Cursus Theologicus ad mentem Scoti tom. I. fol.

O. 1660. *Joannes Delugo*, Madritanus, Francisci jam laudati germanus frater, Soc. J., Cardinalis, in Scholastica & Morali excultissimus: plurium Editor = Tr. de Dominica Incarnatione = De virtute Fidei = De Sacramentis in genere ac Ss. Eucharistia = De Justitia & Jure.

O. 1661. *Georgius de Rhodes*, patria Avenionensis, S. J., plurium Scriptor = Universa theologia Scholastica, tomis II. fol.

O. 1661. *Valerianus Magnus*, Italus, Capucinus: plurium Author = Organum Theologicum, seu ratio argumentandi ex humano testimonio, seu ratione.

O. 1662. *Joannes Martinòn*, Gallus, gente Arvernus, S. J; celebris Theologiae Magister: plurium Scriptor = Universa Theologia Scholastica tomis III. fol. cum Apologetica ejusdem Scholastices Praefatione.

O. 1663. *Theophilus Raynaudus*, Cespitellensis in Comitatu Nicaensi, S.J., perplurium famigeratissimus Author. = De Christo tomi II. fol. = Plura

F. 1664. *Christophorus Delgadillo*, Madritanus, Minorita, Emeritus Theologiae Lector = Tr. de Angelis = De Incarnatione Dominica = De Ss. Eucharistia = De Adoratione = Plura.

F. 1664. *Carolus Lanterius*, Genuensis ex Albintemelio, Minorita, Th. Lector

Lector emeritus: plurium Scriptor. = Tract. de Incarnatione Dominica ex Scoti doctrina.

Dominicus de Marinis, Patritius Genuensis, Ord. Praed., Archiantistes Avenionensis = Commentaria in universam D. Th. Summam, tomis IV. fol. F. 1664.

Marcus Antonius Galicius, Italus, Capucin: plurium Scriptor = Commentaria copiosissima in IV. Sent. S. Bonaventurae MSS. O. 1665.

Joan. Baptista Gonèt, Gallus, Biterrensis, Ord. Praed., Theologiae famigeratus Professor, = Clypeus Thomisticae Theologiae tomis V. fol. = Idem Clypeus in epitomen redactus. F. 1666.

Isidorus Daluz, Scalabitanus in Lusitania, Ord. Ss. Trinit. Visitator, Commissarius, ac Vicarius Generalis, in Academia Conimbricensi Theologus Doctor, primusque ac Primarius Cathedrae Controversiarum contra haereticos Professor publicus = Tract. de Actibus humanis = De Ecclesia Dei. F. 1667.

Sfortia Pallavicinus, Romanus, S. J. clarissimus Scholasticus, Cardinalis: plurium Author = Adsertionum Theologicarum libri VIII. = In 1. 2. S. Thomae tom. 1. O. 1667.

Mauritius de Lezana, Oriundus ex Castellae Regno in Hispania, Dominicanus Theologus = Controversiae Theologicae in 1. par, S. Thom. = Plura reliquit MSS. in Coenobio sui Ord. Matritensi. O. 1667.

Rodericus de Arriaga, Hispanus, Lucronensis, S. J., Pragensis Academiae praestantissimus Professor & Cancellarius: plurium Editor = Cursus Theologicus tomis VII. fol. O. 1667. 7. Jun.

Antonius Bernardus de Quirós, Hispanus e Dioecesi Toletana, S. J: plurium Author = Tract. De Deo & Angelis, tomis II. fol. O. 1668.

Isaacus Habert, Gallus, ex Doctore ac Theologali Parisiensis Ecclesiae Canonico Vabrensis Antistes: plurium Editor = Tract. de Gratia juxta sensum Patrum Graecorum. O. 1668.

Vincentius Ferre, Hispanus ex Urbe Valentiae, Or. Praed; Theol. Magister & Romae Professor = De virtutibus Theologicis & vitiis his oppositis. F. 1669.

Bonaventura Baro, seu *Baronius*, Hibernus, sui Minorum Ordinis Chronographus celeberrimus: plurium Author = Scotus Doctor subtilis contra adversantes quosque defensus, & quaestionum novitate amplificatus, tomis II. fol. F. 1669.

Martinus de Esparza Artieda, Navarrus e Dioecesi Pampilonensi, S. J., clarus Salmanticae & Romae Theologus Professor: plurium Editor. = Cursus Theologicus tomis II. fol. = Immaculata Deiparae Conceptio ex origine peccati originalis deducta. O. 1670.

Dionysius Blasco Aragonensis in Hispania, Carmelitanus, in Caesar-Augustana & Oscensi Academiis Theologus Doctor & Professor = Theologia abbreviata tom. 1. fol. = Theologia Scholastica, tom. II. fol. F. 1670.

Franciscus Annatus, Gallus, patria Ruthenensis, S. J. Theologus perinsignis, Ludovico XIV., Regi Galliae a Confessionibus: plurium Author = Tract. de Scientia Media = Exercitatio Scholastica O. 1670.

con-

contra novam rationem tuendi physicam Praedeterminationem.

O. 1670. *Octavius Worst*, Batavus, Capucin: plurium Scriptor = Cursus Theologicus.

F. 1670. *Claudius Frassen*, Gallus, Minorita, Doctor Parisiensis: plurium Scriptor = Theologia Positiva & Scholastica ad mentem Scoti.

F. 1670. *Joan. Paullus Felwinger*, Germanus = Disceptatio Theologica de ratione in Theologia contra Florianum Druscium, sive Joannem Drellium.

F. 1670. *Sebastianus Izquierdo*, Hispanus, e Dioecesi Toletana, S. J: singulari acumine, doctrina, & eruditione praeditus: plurium Author = Tract. De Deo Uno = De Dei attributis = De Scientia & Voluntate Dei.

F. 1670. *Jacobus Platelius*, Belga, S. J. insignis Theologus: plurium Editor = Synopsis cursus Theologici = Authoritas contra Praedeterminationem physicam pro Scientia Media, cum brevi historia complectente ortum, pugnas, & palmas ejusdem Scientiae Mediae = Authoritas contra physicam Praedeterminationem ex ipso PP. Praedicatorum Ordine petitis suffragiis stabilita.

F. 1670. *Theologi Professores San-Gallenses* ex Ord. Bened. = Cursus Theologicus in gratiam & utilitatem Fratrum Religiosorum S. Galli, tomis x. in 12.

O. 1671. 30. Dec. *Leo a S. Joanne*, natione Armoricus, patria Rhedonensis, fui Ord. Carmelitici Adsistens Generalis, Ludovico XIII. & XIV. a confessionibus, insignis Theologiae Professor: perplurium Author = Contextus Scientiae divinae, summam Theologiae christianae repraesentans.

F. 1671. *Gabriel de Henao*, Vallisoletanus, S. J. Theologus pereruditus. plurium Editor = De Scientia Media tomi III. fol. = Empyreologia.

F. 1671. *Philippus a Ss. Trinitate*, Gallus, e Dioecesi Vasionensi, Carmelita Excalceatus, Congregationis Italicae Prior Generalis, perdoctus Theologus Scholasticus, Mysticus, Historicus: plurium Author = Summa Theologiae Thomisticae tomis v. fol. Theologia historica Carmelitica, Scholastica methodo lucubrata = Tr. de Immac. Concept.

F. 1671. *Adamus Burghaber*, Germanus, S. J: plurium Auth. = Disput. Scholasticae de Praedestinatione = Angelis = Fide = Plura.

F. 1671. *Christophorus Haunoldus*, Germanus, S. J., Friburgensis & Ingolstadiensis Academiarum Scholasticus Professor: plurium Editor = Institutionum Theologiae libri IV. in 4. = Cursus Theologiae speculativae.

F. 1671. *Augustinus de Herrera*, Hispanus e Dioecesi Oxomensi, S. J., Complutensis Academiae primarius Theologiae Professor = Tr. de Ss. Trinitate = De divina Scientia, Voluntate, Praedestinatione.

O. 1672. *Christophorus de Vega*, Navarraeus in Hispania, S. J. magni nominis Theologus: plurium Editor = Theologia Mariana, seu Certamina literaria de Ss. Deipara tomis II. fol.

F. 1672. *Honoratus Faber*, Gallus, S. J. illustris Philosophus & Theologus: plurium Editor = Summula Theologiae universam Theologiam complexa = Plura.

Tobias Lohner, Germanus, S. J: plurium Editor = Institutiones quintuplicis Theologiae: ubi tractatus IV. est de Theologia Scholastica. F. 1672.

Marcus a Baudunio, Gallus, Capucin: plurium Scriptor = Compendium totius Theologiae tam speculativae quam practicae = Cursus Theologicus, quo conciliantur tres Doctores, Angelicus, Seraphicus, & Subtilis. F. 1673.

Matthias Borrull, Hispanus ex Urbe Valentiae, S. J., primarius Theologiae Professor = Tr. de divinis Attributis = Trinitate = Voluntate Dei = Scientia Dei = Scientia Media contra Hieronymum Vives. F. 1673.

Petrus Oxea, Hispanus Aragonensis, S. J., Theologus Professor: plurium Editor = Tract. Scholastic. de fide, spe, caritate. F. 1673.

Petrus de Abarca, Hispanus Aragonensis, S. J., Salmanticensis Theologiae Professor: plurium Scriptor = Tr. De Dei Trinitate = Scientia = Praedestinatione = Incarnatione = Plura. F. 1673.

Martinus de Torrecilla, Hispanus, Capuc: plurium Editor = Cursus Theologicus tomis III. in 4. F. 1673.

Nicolaus Arnu, Lotharingius, Ord. Praed: plurium Scriptor = D. Thomas divinae voluntatis & sui ipsius fidissimus Interpres, tomis IV. = In 1. p. D. Thom. a Q. 1. ad XIX. F. 1673.

Richardus Arsdekin, Hibernus, S. J: plurium Author = Theologia Speculativa in IV. partes divisa. F. 1674.

Christophorus de Ortega, Hispanus e Dioecesi Conchensi, Jesuita, Theologus Professor = Controversiae Scholastico-dogmaticae de Deo Uno, Trino, Incarnato, tomis III. fol. F. 1674.

Carolus Thomasius, nobilis Ragusanus in Sicilia, Clericus Regularis, Theologiae Doctor: plurium Scriptor = Commentarii & Aphorismi in Summam S. Thomae = Quodlibeta Theologica. O. 1675.

Bonaventura Belluius, Catanensis, Ord. Minor. Convent. Theologus Professor = Tr. Schol. de Dominica Incarnatione. O. 1676.

Joseph de Vita, Siculus, Ordinis Praedic., in Theologia versatissimus. = De proprio & per se principio: ubi impugnat funditus Praemotionem Thomisticam, tanquam recentem & a S. Thomae mente alienam. O. 1677.

Bartholomaeus a Castrovetro, Italus, Capucin: plurium Author = Cursus integer Theologicus ad mentem S. Bonaventurae. O 1677.

Hieronymus Matranga, Panormitanus in Sicilia, Clericus Regularis, Scholastices Professor: plurium Scriptor = Acroamata Theologica in universam Summam D. Thomae. O. 1679.

Vincentius Contensonius, Gallus, Ord. Praed. = Theologia Scholastico-Positiva, seu mentis & cordis, tomis II. fol. F. 1680.

Joannes Caramuel, nobilis Madritanus, ex Abbate Cisterciensi Episcopus Nolanus, & hinc Vigevanensis in Insubria; & Hydruntini Archiantistes designatus, summo vir acumine: perplurium Author = Theologia fundamentalis = Theologia intentionalis. = Theologia praeter-intentionalis = Plura. F. 1680.

Franciscus Augustinus Macedo, Conimbricensis in Lusitania, ex Jesui- O. 1681. 7. Maj.

Jesuita Professo Franciscanus, in Academia Patavina Professor, MONSTRUM SCIENTIARUM dictus: perplurium Author. = Collationes doctrinae S. Thomae & Scoti in II. & III. Sent. tomis II. fol. = Plura.

F. 1682. *Joannes Opstraet*, Belga, Doctor Theologus Lovaniensis: plurium Editor = Institutiones Theologicae ad Tyrones.

F. 1683. *Bartholomaeus Durandus*, Gallus Minorita: plurium Scriptor = Clypeus Scoticae Theologiae contra novos ejus impugnatores, praesertim contra Goneti opiniones, in suo Clypeo Thomistico adsertas & propugnatas, tomis IV. aut V. in 8.

O. 1684. 1. Aug. *Raymundus Lumbier*, Gente Navarrus, sui Ord. Carmelitici semel & iterum in Aragonia Provincialis, in Caesar-Augustana Academia Theologus Doctor & Antecessor primarius, Regius Concionator & supremae Inquisitionis Qualificator: plurium Author = Tr. de Essentia & Attributis Dei = Visione, Scientia, Voluntate Dei = Trinitate = Fide = Incarnatione, Gratia, Scientia Christi.

F. 1684. *Ludovicus Bancel*, Delphinas Valentinus, O. P., in Avenionensi Academia Theol. Professor = Brevis universae Theologiae tam Moralis quam Scholasticae Cursus juxta S. Thomae dogmata.

F. 1687. *Laurentius Brancatus de Lauraea*, nobilis Italus, Minorita & Cardinalis sapientissimus: plurium Author = Theologia universa tomis VIII. fol. = In III. & IV. libros Sent. Scoti = Tr. de Praedestinatione, Reprobatione & Gratia actuali.

F. 1688. *Gervasius Brisacensis*, Germanus, Capucin: plurium Scriptor = Cursus integer Theologicus tomis IV. in 8.

F. 1689. *Florentius de Cocq*, Germanus, opinor, Ord. Praemonstrat. Theologus Professor = Principia totius Theologiae Moralis & speculativae ex S. Scriptura, Conciliis, &c. compendiose deprompta.

O. 1691. *Martinus Grandin*, Gallus, Doctor Sorbonicus, & Sacrae Facultatis Parisiensis Decanus = Theologia fere universa tomis V., & nonnullis Disputationibus aucta a *Carolo Du Plessis D' Argentrè*, pariter Sorbonico Doctore, qui illam prelo commisit an. 1710.

O. 1691. *Raymundus Capisuccus*, praenobilis Italus, Ordin. Praed., ex Sacri Palatii Magistro Cardinalis: plurium Author = De Selectis Controversiis Theologicis ad mentem S. Thomae resolutis, tom. I. fol.

O. 1692. *Augustinus Reding*, Helvetus, Benedictinus Abbas Einsidlensis, praestantissimus Theologus in Salisburgensi Academia Professor: plurium Author = Cursus Scholasticus tomis XIII.

F. 1694. *Nicolaus L' Herminier*, Gallus, Parisiensis Doctor Theologus, Ecclesiae Cenomanensis Poenitentiarius, & Archidiaconus = Summa Theologiae Scholastico-dogmaticae ad usum Scholae accomodata.

O. 1695. *Ludovicus Thomassinus*, Gallus, Congr. Oratorii Presbyter & Theologus eruditissimus: plurium Author = Theologia Scholastico-polemica, seu de dogmatibus Theologicis, tomis III. fol.

O. 1695. 2. Jun. *Philippus de Aranda*, Hispanus, Aragonensis, S. J. Theologus acutissimus, Caesar-Augustanae Academiae Doctor, & in Collegio Caesar-Augustano primarius Professor: plurium Author = Schola Scientiae Me-

Mediae: ubi de praecipuis Jesuiticae Scholae capitibus = Basis Theologiae Moralis: ubi scholastice de singulis Ethicae Theologiae principiis = De Dominica Incarnatione.

Hugo, Canonicus Praemonstratensis = Apologia contra Petrum Faidit, Sacerdotem Gallum, qui cum tractatu a se edito de Ss. Trinitate reprobasset Theologicas omnes circa tanti Mysterii explicationem opiniones, Tritheitarum blasphemiam aperte tradidit. F. 1695.

Francisc. Antonius de Zambrana Davalos, Hispanus, Ord. Ss. Trinit. in Theologia Magister, J. U. Doctor, Regi Catholico a concionibus = Commentaria in Prologum Sententiarum Mag. Henrici Gandavensis; seu Quaestiones disputatae de Sacra Theologia, ejusque Locis & argumentis, tom. I. in duas partes divisus. F. 1695.

Thomas Muniessa, Hispanus, Aragonensis, S. J., famosus in Collegio Barcinonensi Theologus: perplurium Editor = Tract. de Providentia Dei = De utraque Gratia = De Dominica Incarnatione = De Ss. Eucharistia = De Baptismo. O. 1696. 17. Nov.

Coelestinus Sfondratus, praenobilis Mediolanensis, Princeps & Abbas S. Galli, & Cardinalis doctissimus: plurium Editor = Nodus Praedestinationis ex sacris literis, doctrinaque SS. Augustini & Thomae dissolutus = Innocentia vindicata, id est Marianae Conceptionis = Cursus Theologicus in gratiam & utilitatem FF. Religiosorum S. Galli. Cursus hic quandoque alium Authorem praesefert. O. 1696.

Callistus Lodigerius, Urbevetanus, sui Ord. Servorum B. M. V. Theologus Professor & Regens = Theologicae Disputationes. F. 1658.

Josephus Saenz de Aguirre, Hispanus, Lucronensis, suae hispanae Congreg. Benedictinae Praeses Generalis, clariss. in Salmantina Academia Scholastices Professor, & Cardinalis, doctrina, eruditione, critice conspicuus: plurium Editor = S. Anselmi Theologia commentariis Scholastico-polemicis illustrata, tom. III. fol. O. 1699.

SECULUM SCHOLASTICUM VII.

CHRISTIANUM XVIII.

XLI. Scholastici Authores a MDCC. ad MDCCLXVI.

EMmanuel a Conceptione, Hispanus, Navarraeus, Trinitarius Excalceatus: plurium Author = Tr. Scholast. de Ss. Trinitate = Dei Scientia = Voluntate = Incarnatione. O. 1701.

Petrus de Medrano, Peruanus Limensis, S. J., in Cuzcopolitana & Limana Academiis Cancellarius = Rosetum Theologicum Scholasticum Marianum, seu de Ss. Deiparae laudibus scholastice controversis. F. 1701.

Antonius Massoulie, Gallus, Ord. Praed., in Tolosana Academia Doctor Regens = D. Thomas sui interpres, praesertim quoad divinas motiones & libertatem creatam, tomis II. fol. F. 1703.

Joannes Gisbert, Gallus, Jesuita, in Tolosana Academia Regius Theologiae Professor: plurium Editor = Defensio Theologiae Scholasticae, habita in Collegio Tolosano S. J. coram augusto Senatu = Organum novae Theologiae = Plura. F. 1703.

F. 1703. *Petrus Amatus*, Gallus, Congregat. doctrinae Christianae Praepositus Generalis = Adparatus ad positivam Theologiam methodicus. ubi L. I. tribus prioribus articulis Scholastice commendatur quammaxime.

F. 1703. *Nicolaus Gavardus*, Augustinensis, Romae in Archigymnasio Sapientiae publicus Theologiae Professor = Theologia exantiquata juxta doctrinam S. Augustini & B. AEgidii Columna.

O. 1704. *Ludovicus Pueyo & Abadia*, Hispanus, Carmel. Ord., Caesar-Augustanae Academiae Primarius Theologus Professor, & Albarracinensis Episcopus: plurium Editor = Cathedra moralis S. Thomae, VI. tomis in 4. ubi perplura speculativa (*b*).

F. 1604. *Carolus Salpegni*, Panormitanus, Tertii Ord. S. Francisci, Theologus Doctor & Magister = Theologia Scholastica in via Scoti, tomis III. fol.

F. 1704. *Joannes Martinez de Ripalda*, Navarrus ex Urbe Olitensi, S. J., in Xaveriana Academia Collegii Sancta-Fidensis in novo Regno Granatensi Theologus Professor & Rector, missusque deinde Procurator Generalis ad utramque Curiam Pontificiam & Regiam Matritensem: plurium Scriptor = De usu & abusu doctrinae D. Thomae: secunda pars theologica.

O. 1705. *Thyrsus Gonzalez* de Santalla, Hispanus ex Castella veteri, in Salmanticensi Academia Primarius Theologiae Antecessor, Societatis Jesu Praepositus Generalis, sapientissimus quidem Vir, plurimisque titulis commendatissimus: plurium Editor = Scholasticae Dissertationes selectae, tomis V. fol.

O. 1706. 6. Aug. *Joan. Baptista Duhamel*, in Normannia inferiore natus, regius Philosophiae Professor, & Scientiarum Academiae Socius: plurium Editor = Theologia speculatrix & practica, tomis II. fol. = Theologiae Summa.

F. 1707. *Isidorus de Torres*, Hispanus, ex Ord. Ss. Trinit., Complutensis Doctor, & publicus Theologiae Professor = Theologia selecta de Peccato & Gratia.

F. 1707. *Antonius Castel*, Bilbilitanus in Hispania, Minorita, Subtilis Doctor & Professor Theologus: plurium Scriptor = Scholastica in libros Sententiarum.

O. 1707. *Hieronymus Ragusa*, Siculus, S. J., Theologus Professor: plurium Author = Theologia tripartita de Deo, de Creatura, de Deo-creatura; seu de Deo Uno & Trino, de Angelis & Hominibus, de Verbo Incarnato.

F. 1708. *Emmanuel* Navarro, Hispanus, sui Benedictini Ord. Magister Generalis, Salmantinae Academiae Doctor Theologus & Primarius Antecessor = Tract. Scholastico-polemicus de Ss. Trinitate.

F. 1708. *Nicolaus Maria de Tedeschis*, Siculus, Catanensis, Benedictinus, ex

(*b*) Celeberrimus hic sui Coetus Editor novissimae Bibliothecae Authorem, cetera diligentissimum, fugisse videtur.

ex Episcopo Liparitano Apamiensis Archiepiscopus = Scholae D. Anselmi doctrina = Sacrae doctrinae Synopsis.

Antonius Iribarren (Jacobo Echardo perperam *Irribarreira*) patria Bilbilitanus apud Aragones, professione Dominicanus, in Caesar-Augustana Academia SS. Bibliorum Interpres: plurium Editor = Cursus Moralis: ubi complura Scholastica. O. 1709.

Gaspar Juenin, Gallus, Oratorii Gallicani Presbyter, Seminarii Parisiensis Cardinalis de Noalles Theologus Professor = Institutiones Theologicae Scholastico-polemicae tomis II. fol. = Historia dogmatica de Sacramentis, etiam Scholastico-polemica. F. 1710.

Joseph Zagaglia, patria Ferrariensis in Italia, ex Ord. Carmelit. Calceat. & Ordinis Magister, necnon in Curia Romana Procurator Generalis: plurium Author. = Cursus Theologicus ad mentem Joannis Bacconii, tomis III. fol. O. 1711.

Vincentius Ramirez, Madritanus, S. J., Complutensis Academiae Theologus Doctor & Professor acutissimus = Tr. de Praedestinatione tomis II. fol. = De Scientia Dei tomis totidem fol. F. 1712.

Bernardus Rabaudus, Gallus, Or. Praed., in Tolosana Academia Theologus Professor = Exercitationes Theologicae ad singulas partes Summae S. Thomae. F. 1713.

Joannes Saguens, Gallus, Ord. Minimorum, insignis Theologiae Professor: plurium Author = Opus Positivo-Scholasticum de perfectionibus divinis ad mentem Emmanuelis Maignani ex eodem Ord. = Systema Gratiae Philosophico Theologicum = Appendix de virtutibus infusis = Plura. F. 1715.

Livinus Meyer, Belga, S. J. praestantissimus Theologus: plurium Editor = Dissertatio Scholastica de erroribus Pelagianis & Semipelagianis = Historia controversiarum de Auxiliis adversus historiam Augustini le Blanc. F. 1716.

Carolus Witasse, Gallus, Sorbonicus Doctor, Socius, & Professor = Sacra Theologia, varios in tractatus distributa. F. 1718.

Joannes de Ulloa, Madritanus, S. J., conspicuus Theologiae Professor: plurium Author = Theologia Scholastica tomis V. comprehensa; adjecto altero de primis & ultimis temporibus, seu de principio & fine mundi. F. 1718.

Joannes Baptista Gormàz, Hispanus, Aragonensis, S. J. Theologus Professor = Cursus Theologicus tomis II. fol. F. 1718.

Antonius Boucat, Bituricus, Ord. Minim. S. Franc. de Paula, veteranus apud Parisios Theologiae Professor = Theologia Patrum Dogmatica, Scholastico-Positiva, to mis V. fol. F. 1718.

Joannes Baptista de Benedictis sub larvato nomine *Benedicti Aletini*, Italus, S. J: plurium Scriptor = Epistola apologetica pro Theologia Scholastica ad Luisium Oligorum = Altera Epistola, qua priorem vindicat, ad Constantinum Grimaldum. F. 1720.

Carolus Duplessis D'Argentré, Gallus, Socius, & Doctor Sorbonicus ac Episcopus Tutelensis: plurium Author. = Tractatus celebris de F. 1720.

de Elementis Theologicis = Variae Disputationes Theologicae, commentariis Martini Grandin adjectae.

O. 1720. *Franciscus Palanco*, Hispanus, Minimorum Corrector Generalis & Antistes Jaccensis in Aragonia: plurium Scriptor = Tract. Schol. de Providentia Dei = De Fide = Spe & Caritate = Plura.

F. 1720. *Ludovicus Babenstuber*, Germanus, Ord. Bened., in Academia Salisburgensi clarus Theologiae Professor = Universa Theologia Part. VIII. in 4. = Dissertatio pro Schola D. Thomae.

F. 1722. *Joannes de Naxera*, Hispanus, clarus ex Ord. Minimorum Theologus = Maignanus redivivus, seu tractatus Theologico-philosophicus de vera quiditate Accidentium manentium in Eucharistia, juxta novo-antiquam Maignani doctrinam.

F. 1724. *Joannes Marin*, Hispanus Oconiensis, S. J., Complutensis Academiae primarius Theologus Antecessor, in Scholis notissimus, Ludovici I. Hispaniarum Regis a Confessionibus = Theologia Speculativa & Moralis, tomis III. fol.

F. 1724. *Dominicus Viva*, Neapolitanus, S. J. Theologus Professor: plurium Editor = Cursus Theologicus Scholasticus pro Tyronibus instituendis, tomis IV. in 4.

F. 1725. *Renatus Hyacinthus Drouven*, Gallus, Ordinis Praed. Doctor Sorbonicus = Commentarii Scholastico-polemici de Re Sacramentaria tomis II. fol.

F. 1726. *Joannes de Campo-Verde*, Toletanus, S. J., Complutensis Academiae Doctor Theologus & primarius Antecessor. = Tract. de Dominica Incarnatione tomis II. in 4.

F. 1727. *Nicolaus Segura*, Angelopolitanus in America Hispana, S. J., primarius Theologiae Professor = Disputationes Scholasticae selectae tomis II. fol.

F. 1728. *Antonius de Peralta*, Natione Mexicanus, professione Jesuita, Theologiae primarius Antecessor = Dissertationes Scholasticae de divinis Decretis = De Ss. Deipara = De S. Joseph = Perplura Scholastica inedita.

F. 1729. *Josephus Sanfelicius*, Italus, Jesuita = Apologia pro Thomisticae Theologiae praeceptis & institutis, e quibus nempe Jansenii doctrinam damnatam infert.

F. 1729. *Honoratus Tournely*, Gallus, in Academiis Duacensi & Parisiensi clarus Theologiae Professor, Capellae Regii Palatii Parisiensis Canonicus = Praelectiones Theologicae Scholastico-polemicae, universam fere Theologiam complexae = Tractatus singularis Scholastico-polemicus de Gratia Christi adversus quosque Jansenismi fautores.

F. 1730. *Cajetanus Delugo & Benitez*, Hispanus, Ord. Praed. & Episcopus Zamorensis. = Tract. de concursu praevio. = Tr. de Gratia Christi.

F. 1730. *Vincentius Ludovicus Gotti*, Italus, Ord. Praed., Bononiensis Academiae Controversiarum Professor, Cardinalis: plurium Author = Theologia Scholastico-Polemica ad mentem S. Th. tomis III. fol.

F. 1730. *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson*, Gallus, Ord. Praed., Do-

Doctor Parisiensis, Romani Collegii Casanatensis Theologus: perplurium Editor = Epistolarum ad amicum libri III. in 4: ubi sparsim, eleganter & exquisita eruditione pugnat pro praecipuis suae Scholae dogmatibus.

Jos. Maria Perrimezzius, Italus, ex Ord. Minimorum, Episcopus Oppidensis = In sacram de Deo Scientiam Dissertationes selectae Historicae-Dogmaticae-Scholasticae, tomis pluribus. F. 1730.

Paullus a Lugduno, Gallus, Capucin. = Totius Theologiae specimen ad usum Theologiae candidatorum Scholastica methodo compendiose delineatum: quo traditur Positiva, Speculatrix, & Moralis tomis IV. in 12. F. 1731.

Petrus Manso, Madritanus, Augustinensis, Salmantinae Academiae Theologus Doctor & Professor: plurium Editor. = S. Augustinus sui Interpres = Gratiae Vindex = Gratiae efficacis propugnator = Norisius Vindex adversus Emmanuelem Navarro = Plura. F. 1731.

Antonius Mair, Germanus, S. J., Theologus Doctor & Professor in Academiis Friburgensi & Ingolstadiensi = Theologia Scholastica tomis II. fol. F. 1732.

Marinus Panger, Germanus, Minorita Recollectus, Theologiae Lector emeritus = Theologia Scholastica, Moralis & Polemica ad mentem Scoti tomis IV. F. 1732.

Didacus de Castilla, Hispanus, Ord. Carmel., celebris Theologus Bacconianus = Speculum doctrinae Bacconicae, seu Commentarii in Theologiam Joannis Bacconis Carmelitani = Commentaria Theologica quodlibetica in libros Sententiarum ejusdem Bacconis. F. 1732.

Paullus a Conceptione, Hispanus, Peraltae in Regno Navarrae ortus, Carmelita Excalceatus ac totius Hispanae Congregationis Praepositus Generalis, Vir doctrina, eruditione, regulari Observantia clarissimus. = Cursus Scholastico-theologicus tomis V. fol. F. 1733.

Marcellinus Siuri, Hispanus e Valentiae Regno, ex Praeposito Valentinae Ecclesiae Episcopus Auriensis, dein Cordubensis: plurium Author = Theologia Scholastica de Novissimis tom. I. fol. O. 1734.

Joannes Aliaga, Hispanus, ex Ord. Praed., Salmanticensis Academiae Primarius Antecessor = Theologia Thomistica: ubi pluribus confutat nonnullas Petri Mansii opiniones. F. 1734.

Joannes de Ferreras, Hispanus, Regiae Bibliothecae Praefectus: plurium Author = Disputationes Theologicae de Deo, tomis III. in 4. = Plura Scholastica cum edita, tum inedita. O. 1735.

Fortunatus Venerius, Italus, Barnabita Congreg. Cler. Regul. S. Paulli = Quaestiones Dogmatico-Scholasticae, tomis pluribus. F. 1735.

Joseph a Spiritu Sancto, patria Vicensis in Catalonia, Trinitarius Excalceatus: plurium Scriptor = Medulla Theologiae, Scholae Jesuiticae principiis solide stabilita tomis IV. in 4. F. 1735.

Ildephonsus Roldàn, Hispanus, Ord. Basiliani, Complutensis Professor, Episc. Guamangensis = Opus Scholastico-dogmaticum, praenotatum, *Lux D. Basilii & D. Thomae*. F. 1735.

Ful-

F. 1737. *Fulgentius Belleli*, Italus, fui Auguftiniani Ord. Theologus Doctor, Magifter & Prior Generalis = Mens Auguftini de modo reparationis humanae naturae poft lapfum adverfus Bajanam & Janfenianam haerefim juxta Apoftolicas Conftitutiones expofita, tomis II. in 4. = Mens Auguftini de ftatu creaturae rationalis ante peccatum, tom. I. in 8.

F. 1737. *Thomas Madalena*, Aragonenfis, Ord. Praed. Theologiae Profeffor & Magifter (non larvatus, ut ait *Michael a S. Jofeph* in Bibliographia critica, in articulo *Granvefca*): plurium Editor = Obfervationes literales in Summam D.Thomae ex Codice Alcañizenfi. = Examen Thomifticum: ubi plurima pro capitalibus Scholae Thomifticae opinionibus diligenter adglomerat = Ludus aeftivalis circa fervorem igneum, feu Differtatio adverfus Unionem Euchariftícam adfumptivam a Cardinali Cienfuegos propugnatam. = Differtatio altera apologetica adverfus duas pofteriores, quae fuum Ludum aeftivalem confutarant.

F. 1737. *Anfelmus Schuell*, Germanus, Ord. Bened. Theologiae Profeffor = Curfus Theologiae Scholafticae adbreviatus, Part. VIII. tributus.

F. 1737. *Benedictus Schmier*, Germanus, Benedictinus, in Salisburgenfi Academia Theologiae Doctor & Profeffor Emeritus = Sacra Theologia Scholaftico-Polemico-Practica, tomis III. fol.

O. 1738. *Vincentius Ferrerius*, Hifpanus, Ord. Praed. patriae Valentinae Academiae Theologus Profeffor = Epitome Curfus Theologici ad mentem D. Thomae tomis IV. in 8., & quidem abfoluta.

O. 1738. 12. Mart. *Jacobus Hyacinthus Serry*, Gallus, patria Tolonenfis in Provincia, Ord. Praed., Doctor Sorbonicus, clarus noftri aevi Theologus: perplurium Scriptor = Praelectionum Theologicarum libri V. = D. Auguftinus fummus Praedeftinationis & Gratiae Doctor a calumnia vindicatus = Schola Thomiftica vindicata = Hiftoria Congregationum de Auxiliis divinae Gratiae fub larvato nomine *Auguftini le Blanc*.

O. 1738. *Pafchafius Agramunt* fub perfonato nomine *Afcanii Perea* & *Hontomar*, Hifpanus e Regno Valentiae, S.J. acutiffimus Theologiae Profeffor = Differtatio Apologetica pro Euchariftica Unione adfumptiva Cardinalis Cienfuegos, adverfum Ludum aeftivalem Thomae Madalena.

O. 1739. 19. Aug. *Albarus Cienfuegos*, Hifpanus, e S. J., in Salmanticenfi Academia Theologus Doctor & vefpertinus Anteceffor, hinc Archiepifcopus Montis Regalis in Sicilia & Cardinalis famigeratiffimus: plurium Author = AEnigmata Theologica, feu nova & expeditior enodatio obfcuriorum in Scholaftice Quaeftionum tomis II. fol. = Vita abfcondita Chrifti Jefu in Ss. Euchariftia: ubi mirabilia mirabiliter edifferuntur.

O. 1739. 28. Nov. *Ludovicus Mafchi*, Genuenfis, Ord. Praed. Mag. & Supremae Congreg. S. Inquifitionis in Urbe Qualificator = Opus Theologico-Thomifticum: ubi tom. I. partis I. Tr. I. C. 7. & ult. plura differit de Theologia Scholaftica, & Chronologicum cenfum de nonnullis Theologis Scholafticis profert.

Ca-

Carolus del Moral, Hispanus, Ord. Min., Complutensis Theologus. = Fons illimis Theologiae Marianae Scholasticae tomis II. F. 1740.

Vincentius Calatayud, Hispanus, Congr. Orat. S. Phil. Nerii & Ecclesiae Valentinae Sedis perdoctus Praepositus = D. Thomas cum Patribus: Dissertationes Theolog. Schol. Dogmat. Mystic. Doctrin. tomis plurimis. F. 1740.

Edmundus Simonnet, Gallus, S. J. Theologus Professor, & Mussipontanae Academiae Cancellarius = Institutiones Theologicae Scholastico-polemicae, tomis III. fol. F. 1740.

Michael Hieronymus de Monreal, Caesar-Augustanus, S. J., in patria Academia Theologus Doctor, a sanctimonia, ingenii acumine, doctrinae profunditate commendatissimus: plurium Author = Theologia Mariana, cui titulus *Scala mystica Jacobea* tomis III. in 4. O. 1741.

Antonius Erber, Germanus, S. J., in Graecensi Academia Scholastices Professor & Cancellarius emeritus = Cursus Scholasticae Theologiae, tomis VIII. in 8. F. cir. 1741.

Aurelius Piette, Augustinensis, Theologiae Professor, studiique Theologici Regens = Elucidatio difficiliorum Theologiae Quaestionum. F. 1741.

Paullus Gabriel Antoine, Gallus, S. J. Theologus Professor: plurium Scriptor = Theologia Speculativa & Dogmatica, vel potius ejusdem Theologiae Epitome. F. 1742.

Raphael Kodig, Germanus = Cursus binarius, id est naturalis & supernaturalis; seu Philosophia & Theologia invicem concatenata, subordinata, & combinata, tomus I. fol. F. 1748.

Crescentius Krisper, Germanus, Ord. Minorum Reformatorum S. Francisci, Theologiae lector emeritus = Theologia Scholae Scotisticae, tomis IV. fol. F. 1748.

Didacus de Quadros, Madritanus, S. J., Scholastices ac Biblices, necnon Hebraicae linguae famigeratus Professor: plurium Author = Tr. de Dominica Incarnatione tom. I. fol. = Caduceus Theologicus & Crisis pacifica super Examine Thomistico Thomae Madalena: ubi praecipua Scholae Jesuiticae dogmata perquam erudite ac eleganter definiuntur, tomis II. fol. & in iis quidem sub larvato nomine *Martini Ortizii*. F. 1748.

Marcus Antonius Trivellatus, Italus, Theologiae Doctor & Professor = Enchiridion Scholasticum de Verbi Incarnatione. F. 1750.

Bartholomaeus Sarmentero, & *Franciscus de la Lanza*, Hispani & Minoritae, quorum ille, ni fallor, modo Episcopus Vicensis in Catalonia, hic vero Vallis-Oletanus Doctor, Theologiae Lector = Cursus Theologiae Scholasticae in via Subtilis, Marianique Doctoris Joannis Duns Scoti, tomis IV. edit. 1750. F. 1750.

Bernardus de Vargas, Malacitanus in Hispania, S. J., Theologiae Professor & primarius Magister, nec non Supremae Hispaniarum Inquisitionis Qualificator. = Cursus Theologicus speculativus aut Scholasticus Selectarum Quaestionum compendio traditus Tract. & tom. I. de Deo Uno & Trino, II. De Deo Sciente, III. De Deo Vo- F. 1750.

lente & Praedestinante, IV. De Beatitudine hominis, & de Actibus humanis.

F. 1752. *Andreas Crespo*, Hispanus, S. J. in Complutensi Academia primarius Theologiae Antecessor = Tr. de Angelis.

F. 1752. *Joannes Ximenez*, Hispanus Castellanae Provinciae, Ord. Carmel. = De Potentia & Caussalitate primi Motoris, juxta germanam mentem Joannis de Baccone Doct. Resol. = Tr. de Beatitudine supernaturali patriae.

F. 1753. *Nicolaus Piccinus*, J. C. Neapolitanus = Dissertatio Scholastica de Gratia & Praedestinatione post praevisa merita.

F. 1754. *Gallus Cartier*, Germanus, Benedictinus, Theologiae Professor = Theologia Scholastico-Polemica, tomis III.

F. 1755. *Josephus Gautier*, Germanus, S. J. in Coloniensi Universitate Doctor & Professor publicus = Prodromus aureus ad Theologiam Dogmatico = Scholasticam ad usum praecipue Candidatorum Sacrae doctrinae.

F. 1755. *Antonius de Albalate*, Hispanus, Minorita Discalceatus, Theol. Lector = Cursus Theologicus ad usum Provinciae Sancti Joseph, Minoritarum Discalceatorum.

F. 1755. *Didacus Gonzalez Matthaeus*, Hispanus, Ord. Franciscani Lector emeritus = Theologia Scotica, tomis IV.

F. 1755. *Joannes Josephus de Eguiara*, patriae Mexicanae Academiae Primarius & emeritus Theologiae Antecessor & Rector, patriae Ecclesiae Canonicus, & Episcopus Jncatanensis: plurium Author = Selectae Dissertationes Mexicanae ad Scholasticam spectantes Theologiam, tribus tomis distinctae: in quibus agitur de Deo, de S. Josepho, de Dominica Incarnatione &c.

F. 1756. *Joseph Carpani*, Italus, S. J. = Disputatio Scholastica de delelectationibus coelesti ac terrena ob graduum superioritatem trahentibus secum infallibiliter id quod magis delectat.

O. 1757. 20. Jan. *Carolus Renatus Billuart*, Revinienfis ad Ripam Mosae juxta Campaniae fines in Dioecesi Leodiensi, Ord. Praed. Theologus Doctor: plurium Scriptor. = Cursus Theologiae juxta mentem D. Thomae, in partes IV. tributus, insertis pro re nata Digressionibus in Historiam Ecclesiasticam, cum supplemento trium tractatuum. = Compendium ejusdem Cursus. = Thomismus triumphans. = Et Apologia pro ipso contra IX. literas P. Duprè S. J. adversos eundem.

F. 1757. *Thomas ex Charmes*, Capucinus in Provincia Lotharingiae. = Theologia universa ad usum sacrae Theologiae Candidatorum, tomis III. in 4. = Compendium Theologiae universae ad usum examinandorum.

F. 1759. *Benedictus Plazza*, patria Syracusanus in Sicilia, S. J., famigeratus Scholastices Professor: plurium Author. = Caussa Immaculatae Conceptionis Deiparae Theologico-critice controversa: ubi speciatim Actione VII. post Prolusionem, qua Scholastice oppido commendatur, recensentur critice ordine chronologico priorum Scholasticorum pro Illibata Conceptione testimonia.

Jo.

Josephus de Araujo, Lusitanus, Soc. J., Ulissippone primarius Scholastices Professor = Cursus Theologicus, tomis II. fol. O. 1759.

Joan. Carolus Bossius a S. Francisco Xaverio, Italus, Scholarum Piarum Sodalis, Theologiae Professor = Institutiones Theologicae in tomos IV. in 8. distributae. F. 1759.

Joseph Redlhamer, Germanus, Soc. J., in Viennensi Academia Theologiae Doctor & Professor publicus, & in sacra Facultate Caesareo-Regius Examinator juratus = Institutiones Scholastico-Dogmaticae, quas in eadem Academia suis Auditoribus exposuit, tom. IV. in 4. F. 1760. F. 1761.

Eusebius Amort, Canonicus Regularis Lateranensis, Germanus, clarus Theologiae Professor: plurium Editor. = Theologia eclectica Scholastico-polemico-moralis, tomis III. fol.

Franciscus Rabago, sub larvato nomine *Faderici Granvosca*, Hispanus e Castella veteri, S. J. Theologus pro Hispania in Collegio Romano Professor, Ferdinandi VI. Hispaniae Regis a Confessionibus = Apologia Theologica pro unione adsumptiva Eucharistica Cardinalis Cienfuegos adversus objectiones Thomae Manalena. O. 1764.

Antonius Jacobus Aymar, Italus, ut conjicio, antiquae Franciscanae Observantiae Lector emeritus. = Scholasticae Exercitationes de Deo, ejusque Attributis juxta veriora Doctoris Subtilis principia, variis Dissertationibus tum ad Dogma, tum ad Historiam spectantibus illustrata. F. 1764.

Joseph Monschein, Germanus, S. J., Theologiae & Ss. Canonum Doctor, atque Academiae Dilinganae Cancellarius = Theologia Dogmatico-Speculativa in praelectionibus publicis tradita. F. 1764.

Joannes Laurentius Berti, Italus, Augustinensis, in Pisana Academia magni nominis Historiae Ecclesiasticae Professor: plurium Scriptor. = Institutiones Theologicae Scholastico-polemico-historicae tomis VIII. fol. = Varia Apologemata adversus plures, qui suam & sui Belleli doctrinam confutarunt. O. 1766. Mense Martio.

Alphonsus Gonzalez de Apodaca, Hispanus, Praemonstratensis Canonicus, reor, hodieque florens. = Theologia Scholastica ex puris fontibus S. Augustini & Angelici Praeceptoris deprompta. Edit. 1766. F. 1766.

Joannes Franciscus, *Bernardus Maria de Rubeis*, Venetus, Ord. Praedicatorum; egregius, elegans, pereruditus, criticus S. Thomae adornator, commendator, & vindex: perplurium Author. Hodiedum claret, ac nostrum Aevum illustrat. = Tract. Polemico-Scholasticus de peccato originali, ejusque natura & traduce, ac poena; deque multiplici Statu hominis, innocentis, lapsi, reparatique; ac de possibili purae naturae statu = Plura Scholast. F. 1766.

Petrus Andreas Gauggi, Italus, Carmelitani Ordinis alumnus & Magister. = Enchiridion Theologicum Scholastico-dogmaticum, juxta mentem Joannis de Baccone, Doctoris cognomento *Resoluti*, tom. I. & II. Edit. Romae 1764. F. 1767.

Henricus Florez, Hispanus, Augustinensis, Complutensis Theologiae Doctor & Professor, in sacra doctrina, historia, re antiqua- F. 1767.

 ria,

ria; critice, dum haec scribimus, celebrat ill̄mus: perplurium Author= Theologiae Scholasticae Cursus v. Voluminibus absolutus.

F. 1767. 2. Jan. *Joachimus Navarrus*, Hispanus e Dioecesi Toletana in Oppido vulgo *Villa-Palacios*, S. J. olim in Academia Complutensi Theologiae Doctor & Primarius Antecessor. Vir magni nominis, etiamnum florens. = Cursus Theologicus ad mentem Doctorum Angelici & Eximii, stilo ac methodo antiquo-novis compositus, tom 1. Matriti editus 1765.

Animadversiones consectaneae.

XLII. *Laudantur Bibliothecae cùm Reales, tùm adumbratae, quae ceteros Authores Scholasticos patientes quaerenti valeant propinare.*

I. Tantillus hic Authorum Census, qui tanquam plus obvii citius occurrere; relictis etiam nonnullis Recentioribus, quos in Prodromo II. Operis praelibabimus. Plurimi supersunt: & eos quidem patienter quaerenti omnino dabunt, cùm Reales Bibliothecae, quae Scholasticorum MSS. ac editorum uberiore copia locupletantur; tùm adumbratae, quas videlicet plurimi conscripserunt, Ecclesiasticorum Authorum nomina, scripta & elogia literis consignantes. Ex iis vero aliqui generales Bibliothecas aut Bibliographias perhibentes, cujusque gentis, status, conditionis Authores edidere; alii vero particulales ex aliqua tantum gente, ordine, coetu. Obvia sunt pro utroque genere exempla.

XLIII. *Producuntur Nomenclatores aliquot generales.*

Principio Bibliothecas Generales emiserunt, ex quo Scholastica nata est, *Joannes Trithemius*, e Dioecesi Trevirensi, Benedictinus Spanheimensis Coenobii Abbas, denatus an. 1515. 15. Apr. [c] = *Gulielmus Eiseingrenius*, Germanus, Ecclesiae Spirensis Canonicus; qui clarebat 1560. (d) = *Aubertus Miraeus*, Alberti Austriae Archiducis Eleemosynarius Major, denatus 1640. (e) = *Possevinus* jam laudatus (f) = *Bellarminus*, alias quoque commemoratus (g), cum suis Additoribus *Philippo Lable* S. J, denato an. Chr. 1667. 17. Mart. (h), & *Casimiro Oudino*, quondam Praemonstratensi Presbytero (i) = *Conradus Gesnerius*, Tigurinus, qui fl. 1545. (k) = *Paullus Bolduanus*, Germanus, qui fl. 1614. (l) = *Paullus Freherus*, qui fl. 1638. [m] = *Antonius Teissier*, Gallus, Regis Borussiae Historiographus, an. Chr. 1680. (n) = *Ludovicus Morerius*, Gallus, Theologus Doctor, denatus 1680. 10. Jul., cum Continuatoribus (o) = *Matthias Konig*, Germanus, vita functus 1698. (p) = *Guilielmus Cave*, Anglus, qui fl. 1699.

(c) Lib. de Scriptor. Ecclef.
(d) In Catalogo testium veritatis.
(e) Bibliotheca ecclesiastica, recusa cum auctario 1718.
(f) Apparatu sacro.
(g) Lib. de Scriptor. Ecclef.
(h) Additiones ad Librum Bellarmini.
(i) Supplemento de Scriptoribus a Bellarmino ommissis, quod edidit 1668., & Comment. de Scriptor. Ecclesiast. tomis III.
(K) Bibliotheca universali, post plurimum aucta a *Josia Simlero*, tum a *Joanne Jacobo Frisio* Tigurino & aliis.
(l) Elencho Scriptor. Ecclef.
(m) Theatr. Virorum eruditione clarorum.
(n) Catalogo Catalogorum.
(o) Magno Dictionario historico.
(p) Biblioth. veteri & nova.

1699. [q] = *Vincentius Placcius*, Hamburgensis Academiae Professor, fato functus 1699. (r).

Tum etiam *Joannes Albertus Fabricius*, Germanus, qui vivebat 1734. (s) = *Remigius Ceillierius*, Gallus, qui fl. 1709. (t) = *Joannes Gotefredus Olearius*, Germanus, qui ob. 1710. (u) = *Georgius Draudius*, Germanus (x) = *Jacobus Fidericus Reimannus*, qui fl. 1712. [y] = *Niceronius*, Gallus, Clericus Regul. Barnabita, qui fl. 1723. (z) = *Ellies Dupin*, Gallus, qui fl. 1726. (a) = *Natalis Alexander*, Gallus, Ord. Praed., quovis elogio dignus, qui fato cessit 1724. 16. Aug. [b] = *Nomenclatores Anonymi* (c) = *Michael a S. Joseph*, Hispanus, Trinitarius Excalceatus, Episcopus Guadicensis, qui fl. 1751. (d).

XLIV. *Tum particulares de nonnullis Gentibus.*

Deinde Bibliothecas particulares, continentes ecclesiasticos privatae alicujus Gentis Scriptores, tum alicujus singularis Ordinis aut Coetus, plurimi prodiderunt. Primum equidem quoad particulares Gentes edita est *Bibliotheca Hispana*, a Valerio Andrea Taxandro an. Chr. 1607., ab Andrea Schotto S.J. 1608., a Nicolao Antonio, 1672. = *Francica* a Carolo Perraultio, qui fl. 1700. & aliis = *Belgica* a Francisco Swertio, qui fl. 1623., Auberto Miraeo, Valerio Andrea, qui fl. 1643., Antonio Sandero, Antuerpiensi & Iprensi Canonico, qui ob. circiter 1650. = *Anglicana* a Joanne Baleo, Carmelitani Ordinis desertore, qui fl. 1563., Joanne Pitseo, Anglo, qui clar. 1619. Michaele de la Roche, qui fl. 1707., & a Joanne Lelando recusa 1709. = *Hibernica* a Jacobo Varraeo = *Hungarica* a Davide Czvbittingero, qui fl. 1711. = *Frisiana* a Suffrido Petro, Leovardiensi, qui fl. 1593. = *Cimbrica* a Joanne Nollero, Flensburgensi, qui fatis cessit 1725., edita 1744.

Tum etiam *Romana* a Prospero Mandosio, nobili Romano, Ord. S. Stephani Equite, qui fl. 1692. = *Floriacensis* a Joanne de Bosco, Monacho Coelestino, qui fl. 1605. = *Florentina* a Michaele Pocciantio, Servitarum Theologo, qui fl. 1589., & Julio Negri Ferrariensi, S.J. qui fl. ante 1722. = *Galatina*, ab Alexandro Thoma Arcudio, qui fl. 1709. = *Sicula* ab Antonino Mongitore, qui fl. 1707. = *Genuensis* aut *Ligustica* a Michaele Justiniano, qui fl. 1667. & Raphaele Soprano = *Gedanensis* ab Ephraimo Praetorio, qui fl. 1713. = *Bergomensis* a Donato Calvo = *Suecica* a Joanne Scheffero, vulgata 1665. = *Valentina*

(q) Historia literaria Scriptor. Ecclesiasticor.

(r) Theatrum Anonymorum & Pseudonymorum, tomis 11. fol

(s) Bibliotheca Latina mediae & infimae Latinitatis, a Cl. *Mansio* correcta & aucta.

(t) Historia generali Anth orum sacrorum & Ecclesiasticorum.

(u) Bibliotheca Ecclesiastica.

(x) Bibliotheca Classica.

(y) Bibliotheca acroamatica, Theologica, Juridica &c.

(z) Indice operum virorum illustrium in Republica Literarum.

(a) Bibliotheca nova Ecclesiastica.

(b) Historia Ecclesiastica, in postremis Seculis ubi de Scriptoribus Ecclesiasticis.

(c) Magna Bibliotheca Ecclesiastica, edita ab an. 1734.

(d) Bibliographia critica sacra & prophana.

tina a Josepho Rodriguez, Ord. Ss. Trinit. edita ante 1731. = *Provincialis* aut Scriptorum Gallo-Provinciae, a Petro Josepho Haitzio, qui fl. 1696. & altero Anonymo, qui eam auxit ad usque 1718. = *Druica* ab Alberto Tura, edita 1723. = *Silesiana* a Martino Hankii, qui ob. 1709. = *Melitensis* a Francisco Abela = *Coloniensis* a Josepho Hartzheim S. J. vulgata 1747.

Item *Neapolitana* a Nicolao Toppi, edita 1678. & deinceps aucta a Leonardo Nicodemo = *Numburgica* a Martino Schamelio, Germano, edita 1727. = *Mediolanensis* a Philippo Argelato Bononiensi, ab ipso vulgata 1745. = *Lugdunensis* a Dominico de Colonia, Gallo, Jesuita 1730. = *Lusitanica* a Joanne Franco Barreto ante 1672. & ab Academia Lusitana circiter 1730. = *Italica* & *Veneta* & *Patavina* a Philippo Thomassino; Emonensi Episcopo, qui fl. 1640. = ac novissima *Veneta* a Joan ab Augustinis, Minorita Conventuali, edita 1752. = *Perusina* & *Sarzanensis* & *Cyruensis* ab Augustino Oldoino. qui fl. 1678. = *Umbriensis* a Ludovico Jacobillo edita 1658. = *Italica* altera locupletior a Comite Joanne Maria Mazzuchelli, Brixiensi, 1763. = *Pistoriensis* a Francisco Antonio Zacharia Veneto S. J. vulgata 1752. = tandem *Novissima Italica*, quae adjectos etiam praestat perplurimos ex aliis Gentibus Scriptores, perpetuis lucubrationibus edita ab eodem Francisco Antonio Zacharia, qui hodiedum insigni nominis fama claret, cùm haec scribimus, an. 1767.

XLV. *Necnon de Ordinibus Regularibus.*

Insuper quod Ordines Regulares spectat, vulgata est *Bibliotheca Benedictina* a Magnoaldo Ziegelbauer, Benedictino 1754. in Historia rei literariae Ord. S. Benedicti parte IV. bibliographica cap. I. sec. 3. ubi speciatim de sui Ordinis Scriptoribus Scholasticis. = *Trinitaria Britannica* a Dominico Lopezio in Hist. Britannica sui Ordinis Ss. Trinitatis, in Alphabetico Scriptorum Catalogo = *Augustiniana* a Philippo Elisio 1654. = *Benedictino-Cassinensis* a Mariano Armellinio 1731. = *Benedictino-Maurina* a Bernardo Pezio 1716. = *Carmelitana* a Trithemio, Petro Lucio, Marco Antonio Alegrio, Editore Anonymo, aliis = *Carmelitana Excalceata* a Martiali a S. Joanne Baptista ejusdem Ord. 1730. = *Carthusiana*, a Theodoro Petrejo, qui ob. 1629. & Carolo Morotio, qui fl. 1681. = *Cisterciensis* a Chrysostomo Henriquez, qui ob. 1632., Carolo de Visch, Belga, qui fl. 1656., Bertrando Tissier, qui fl. 1672. = *Cluniacensis* ab Andrea Quercetano 1640.

Tum *Dominicana* multiplex, nempe ab Antonio Senensi, Lusitano, jam laudato, 1585., Alfonso Fernandez, hispano, 1618., Ambrosio de Altamura, Italo, 1677., Jacobo Quetif & Jacobo Echard, gallis, 1719., & 1721. = *Franciscana* pariter multiplex, scilicet ab Henrico de Villot, Belga, 1600., Ludovico de Rebolledo 1603., Luca de Wadingo 1650., Francisco Haroldo, Hiberno, 1685., Joanne de S. Antonio, Salmantino, excalceato, 1732. & 1733. ac de *Franciscanis Conventualibus* a Joanne Franchinio, Mutinensi, 1693. = *Jesuitica* a Petro Ribadeneyra, hispano 1608., Gasparo Schotto, qui eam auxit 1613., Philippo Alegambio 1643., Natanaele Sotuello

lo 1676. = *Capucinea* a Dionysio Genuensi, ex eadem Capucinorum familia [quemadmodum respective pene reliqui pro ceterorum Ordinum Bibliothecis praelaudati] an. 1680., tum retexta & extensa e Bernardo a Bononia 1747.

XLVI. *De aliis demum privatis Coetibus, & Personis* Postremo quoad nonnullos alios privatos Coetus, tum Reales Bibliothecas, vulgata est *Bibliotheca Regii Collegii Parisiensis Navarraei* a Joanne Launojo 1677. = *Florentina*, seu *Academiae Fiorentinae* a Jacobo Rillio 1700., & *Luca Jos. Cerrachinio* in Fastis Theologicis 1738. = *Academiae Marburgensis* a Joan. Tilemanno 1727. = *Hispana Regia S. Laurentii*, vulgo *del Escorial*, a Scipione Tesio, Antonio Possevino, Philippo Labbeo, ab ann 1603. ad 1653. = *Trajectino-Batava*, cujus librorum Index prodiit 1718. = *Bibliotheca Bibliothecarum manuscriptorum nova*, videlicet Vaticanae, Mediceae, Ambrosianae Mediolanensis, Venetae S. Marci, Ducis Mutinensis, Regiae Parisiensis, Colbertinae, Coisilianae San-Germanensis, Mazarinensis, Coisilinianae, olim Seguerianae, a Bernardo Montfauconio 1715.&1739. = *Bodlejana*, una cum pluribus *Septentrionalibus* ab Humphredo Wanlejo 1705. = *Telleriana* ab Authore Anonymo 1693. = Cardinalis *Jos. Renati Imperialis*, ab incerto quoque Authore 1711. = *Barberina* 1681. = *Casanatensis* Romana 1761. tomis II. A. B. = *Academiae Lugduno-Batavae* 1716. Mitto demum hujusce generis venalium Bibliothecarum Catalogos, qui multis abhinc annis fere quotidie producuntur.

XLVII. *Recensiti Nomenclatores Scholasticorum Authorum censui adscribendi.* II. Praelaudati harumce Bibliothecarum & consimilium Nomenclatores reputandi merito sunt tanquam dignam obtinentes sedem inter hujus Syllabi Authores: quippe qui ubi Scholasticos & Scholastica eorumdem Scripta cum laude recensent, haud exiguo utique splendore Matrem & Reginam suam Scholasticen illustrant. Quin etiam suis illustribus Scholasticorum recensionibus ejusdem Scholastices decus & Historiam novis praeclarisque monumentis amplificant;

XLVIII. *Singulis a sui exordio aetatibus Scholastice resplenduit; nec permultis ipsi Facultatibus quoad Authorum numerum cedit* III. Ex adeo ardenti, assiduoque tot, tamque gravium Scriptorum studio in Scholastice excolenda & elucidanda (esto ex iis diversae sint classes, quemadmodum in ceteris quibusque Facultatibus; nempe summae, mediocres, infimae) liquido demonstratur, hanc Sacram Scientiam, nulla temporum injuria remorante, a prima sui institutione usque modo perenni cursu ac indeficiente splendore floruisse. Ac inde quidem bina praeclarissima licet conjicere pro nostra Facultate praeconia: primum videlicet, quod tam ingens Virorum, sanctimonia, doctrina, ingenio, acumine, prudentia, dignitate praestantium census eam adeo impense susceperit commendandam: alterum vero quod perenni septem Seculorum decursu & in Scholis permultis & in scriptis pluribus micanti radians lumine, nulli fortasse Facultati secunda resplenduerit.

XLIX. *Idem omnino est Scholasticorum Authorum censu-* IV. Tantus tantorum hominum in Scholastices cultura & illustratione conatus haud ambigere viro cordato sinit, quin ipsi cordatissime in eo studio sese gesserint; utpote vere agnoscentes pluri-

sus, ac Scholastices dignitatis Testium.

rimam Scholasticarum exercitationum utilitatem, magnitudinem, excellentiam, majestatem; attributa nimirum suis curis, assiduisque vigiliis digna. Adeo quotquot innuimus sacrae Scholastices Interpretes & Commendatores, totidem ejusdem dignitatis Testes demonstravimus.

CLAVSVLA.

L.
Critica Animadversio super Scholastice tradenda & comparanda.

Dedimus jam pro rudiore nostro modulo sacram Scholae Theologiam historice depictam, encomiastice insignitam, apologetice vindicatam.

LI.
Continet Scholastice Sacram Doctrinam universam, cunctis Theologis scitu dignissimam: at multas praeterea subtiliores disputationes, non adeo omnibus utiles.

Superest postrema super ipsa tradenda & comparanda qualiscumque judicii nostri Animadversio. Equidem censemus, ipsam prout a praeclarioribus Scholasticis cum Doctore Angelico illustrata est, continere totius sacrae doctrinae, fidei dogmatibus innixae, dilucidam explanationem, cuivis porro Theologo necessariam, aut plane perutilem; subtilissimas tamen praeterea & prolixiores frequenter insertas Disputationes, nec adeo necessarias omnibus, nec utiles.

LII.
Disputationes omnes, quibus Scholastice exornatur, ad ejus dignitatem & amplitudinem spectant: eas addiscere, ac exhaurire tenentur Magistri; haud item eisdem obruendi Auditores.

Itaque sapientis erit Professoris, brevitatem hujus vitae, quae frustra prodigenda non est, agnoscentis, atque Auditorum Christianaeque Reipublicae potiori utilitati consulentis, eas pro informandis alumnis Quaestiones resecare, quae in tanta ipsarum copia, perpensis omnibus, minus utiles videantur. Nonne ad ingenia acrius & subtilius exercenda minor illarum numerus sufficerit? Praestant quidem illae omnes ad Scholastices dignitatem, amplitudinem, superabundantiam & splendorem: atque adeo exponendae ipsae sunt ab iis omnibus, qui universae Scholastices Authores circumferri cupiunt; tum a cunctis Professoribus, qui perfecti absolutique Magistri nomen & decus adpetunt, debent profunde capi ac funditus exhauriri. Verum Scholastices Candidati ut quid eis omnibus frustra obruendi, cum tempus subinde ad utiliora, immo ad necessaria haudquaquam suppetat? Minime porro ferendum est, ut eis illud ex *Seneca* jure obtrudatur: *necessaria nesciunt, quia supervacua didicerunt.*

LIII.
Seligendae pro Discipulis Quaestiones Dogmati exponendo ac propugnando opportuniores, aut pro quibus plura sacra suppetant documenta.

Ergo ubi de resecandis Quaestionibus prudenter convenitur, illae videntur ad Scholae velitationes seligendae, quae fidei dogmati exponendo, seu propugnando opportuniores eluceant; aut illae, si mavis, pro quibus potiora suppetant Sacri Codicis, priscorum Patrum, aut Conciliorum documenta.

LIV.
Praestat Scholastices Alumnos

At quo pacto Scholastice pro Auditorum emolumento, atque splendore tradenda? Modum hunc ex celeberrimis Doctoribus in Prodromo III. nos adseremus. Anne vero Polemica Theologia penitus praetereunda? Consulto plane existimaverim, nonnihil ex illa, etiam ubi nec haereses proterendae, nec errores confutandi serpunt (puta in Hispania, quidquid Eruditissimus noster Feijous (*f*) se-

(*f*) In Literis Eruditis & curiosis tom. 3. Lit. 31. n. 54.

secus existimasse videatur) esse Auditoribus committendum; saltem ratione sacrae Theologicae Doctrinae, quae per Dogmatico-Polemicen fundatissime perficitur. Porro vel Theologi nomine haud dignus videtur qui Dogmatico-Polemices saltem fundamenta nesciat; quique de Sacrosanctis Fidei dogmatibus nihil ultra fundate norit, quam quod alter quispiam Catholicae Religionis alumnus vulgo credit. Ecquid vero ubi extemporanea & inexcusabilis cum Acatholico insurgat Disputatio? Nec inconsulto plane Majores nostri prioribus Scholae Seculis cum Polemice conjunctam Scholasticen tradidere.

Polemices fundamentis instituï, etiam ubi haereses profligandae non serpunt.

LV.

Innuitur methodus, qua Theologia Scholastico-Polemica commodius ac utilius tradatur

Jam vero ubi Controversiarum Professores desiderantur, & Scholasticis incumbit onus ex utraque Theologia Institutiones praelegendi, id potissimum enitendum est, ut in tanta rerum, dissertationumque diversitate tradenda nitidior ordo praeluceat. Percommoda plerisque visa est methodus, qua vulgo Aevi nostri Recentiores Scholastico-Polemicen in Scholis commentantur. At in eo quispiam deficere dixerit, quod suo tantisper interturbato ordine utriuslibet Theologiae natura, principia, & adserta pro Candidatorum captu confundantur; nec valeat utraque sat methodice addisci.

Commodius fortasse res procederet, si unaquaeque Theologia propriis discriminata & circumscripta materiis & dissertationibus, seorsim statis temporibus traderetur excolenda. Vel etiam ubi opportunius censeatur, si primo Theologici Cursus anno una traderetur Theologia Dogmatico-Polemica Fundamentalis, qualem nos jam apparavimus; ac reliquis deinceps posterioribus annis Una Scholastice; cui tamen in Tractatuum aut Dissertationum exordiis adjicerentur perpetuo Dogmata illa, quae suis locis eadem Scholastice supponit, aut elucidanda sumit; tum sacra ubertim eruditione communita ab Haereticorum objectis vindicarentur: unde plane firmius ac liberalius in Scholastices Disputationibus fluere posset oratio.

LVI.

Hujusce Methodi fere Author e Recentibus Scholasticis Laelius Zecchus.

Et huncce quidem methodum, tametsi partium ordine tantisper immutato, claro exemplo docuit celebratissimus suo aevo Italus *Laellius Zecchus*, alias laudatus, in Tractatibus Theologicis, quibus e Recentibus, quos viderim, Primus omnium universam Scholastico-Polemicam Theologiam compendioso, nitidoque stilo complecti aggressus est.

LVII.

Optat Author & Scholasticos exorat, ut suum adprobent sensum, ac in praxim redigi curent.

Paucis pro Dissertationis coronide sensum nostrum, diuturnis meditationibus conceptum, necnon plurium Doctorum calculis adprobatum, aperuimus. Reliquum est, ut expertissimi juxta ac sapientissimi Scholastices Magistri benevole eum cooptent, prudentique solicitudine, pro locorum ac temporum opportunitate, in praxim redigendum satagant; quemadmodum & nos in Scholastices & Scholasticorum utilitatem, decus & ornamentum ex animo cupimus, enixeque eosdem obtestamur.

SUPPLEMENTUM
AD PRODROMUM I.
ex documentis novissime acceptis.

§. I.

Ad Cap. I. sub Art. LVII. pag. 28. CAesar-Augustana Academia sese jurejurando obstrinxit ad Immaculatae Virginis Conceptionis defensionem sub an. 1618. , id praecipue procurantibus *Balthasare Andrès*, primario tunc temporis Urbis Consule, Decretorum Doctore, & in eadem Academia Interprete, necnon *Hieronymo Aldovera*, Augustinensi, vespertinae Cathedrae Moderatore, super eo argumento multa tum temporis perscribente.

§. II.

Ad Cap. II. sub Art. VI. p. 48. Extra omnem dubitationis aleam positum est, clarum Marianum Theologum Thomam Francès de Urrutygoyti fuisse suae Franciscanae familiae Praesidem in Aragouia, minime vero Barbastrensem Episcopum, qualis tamen fuit ejusdem germanus frater, Didacus Antonius, perdoctus quidem vir, & literatus, uti editi ejus Commentarii de Ecclesiis Cathedralibus, earumque Privilegiis & praerogativis, ac de Intrusione testantur:

§. III.

Ad Cap. III. sub Art. XI. In praeclarum, quem contexìmus, Literatorum Hispanorum censum, jure quos subjicimus, referre licet.

P. 88. MICHAEL MARTINEZ DEL VILLA'R, Aragonensis, in Caesar-Augustana Academia Philosophiae, ac Jurisprudentiae Doctor, necnon in Supremo Matritensi Aragoniae Senatu Regens, vulgavit Dissertat. de innata fidelitate Regni Aragonum: tum interpretationem trium Epigrammatum, quae recens inventa sunt in sacello Virginis Columnatae, vulgo *del Pilar*. Florebat an. 1609.

P. 89. JOANNES FRANCISCUS ANDREAS USTARROCIUS, Aragonus, Juris Civilis in Caesar-Augustano Gymnasio Doctor, Regnique Aragoniae Historiographus, edidit Panegyrim sepulchralem, Thomae Tamayo de Vargas sacram: tum elogium D. Hieronymi Ximenez de Urrea: alia. Clarebat an. 1644.

P. 89. LUDOVICUS OXEA & TALAYERO, Aragonus, in Caesar-Augustana Academia primarius Jurisprudentiae Professor, & summus Justitiae Praeses, typis commisit Dissertationem Fiscalem de jurisdictione Ducis belli juxta Aragonum privilegia (vernaculo idiomate *los*

Fue-

Pueros); tum Commentar. de Cadaveribus punitorum in fol: alia. Clar. 1668.

JOANNES LUDOVICUS LOPEZ. Aragonensis, Academiae Caesar-Augustanae Doctor, Advocatus Fiscalis, ac in supremo Matritensi Aragoniae Senatu Regens, publici juris fecit Dissertat. ad Legem mortuorum de Religiosis & sumptibus funerum, cui ad calcem adnexuit commentaria in acta Martyrum Caesar-Augustanorum a S. Braulione conscripta: Flor. 1676. P. 89.

JOANNES MATTHAEUS GARZON, e Soc. Jesu Theologus, almae Gandiensis Academiae olim Cancellarius, conscriptum reliquit opus recondita hispana eruditione plenum, cui titulus: *Idatii Episcopi Chronicon correctionibus, Soboliis, & notis illustratum*; tribus prolixis Dissertationibus adjectis, quarum I. de vita & scriptis Idatii, II. de Jobelaeo VII. ab Ascensione Domini, III. de Herae Hispanae initio. Prope diem haec typis committentur, Matritensem editionem procurante Cl. V. *Matthaeo Aymerichio*. Garzonius fatis concessit Valentiae an. 1762. 15. Jun. P. 91.

Ipse praeterea laudatus AYMERICHIUS jam prelo paratam habet Historiam naturalem Cataloniae, in duas partes, & in plura volumina distinctam [g]. Eam Eruditi e Catalonia Viri ardentibus votis exposcunt, quam utpote prae ceteris id genus Historiis uberrimam & correctitissimam sperare non dubitant. P. 94.

PETRUS FRANCISCUS LAFIGUERA, Aragonus, Regius Bononiensis Collega, Caesar-Augustanus Jurisprudentiae Doctor & Canonicus, edidit Spectaculum anni sancti: tum lucubrarat Elenchum chronico-historico-criticum monumentorum Collegii Albornotiani Bononiensis, ibidem in schedis relictum. Evivis excessit 1763. P. 93.

EMMANUEL VINCENTIUS DE ARAMBURU, in Caesar-Augustana Universitate Juris Civilis vespertinus Professor, nuper in Aragoniae Dicasterio Catholico Regi a Consiliis, pervulgavit Historiam chronologicam sacri Sacelli Ss. Virginis a Columna, an. 1766. in 4. P. 95.

JACOBUS CARESMA'R, patria Aqualatensis in Vicensi Dioecesi, Theologus Doctor, sui Regii Monasterii Sanctae Mariae Belli-podii Avellanarum iterum Abbas, praeter opera alias cum laude memorata, haec insuper lucubravit. P. 95.

Menologium Praemonstratense, pars I. tres primos menses complectens: Dissert. Historico-Chronologica de Inscriptione Lapidis Ecclesiae Sancti Meterii Martyris Barcinonensis. Et haec quidem in lucem edita; sicut & plura alio spectantia.

Manuscripta vero, quae penitus confecta, seu jamiam conficienda, preloque mandanda, habet, perplura sunt. Videlicet Menologium Praemonstratense pars II. III IV. = Bibliotheca Scriptorum Ordinis Praemonstratensis = Historia literaria Cataloniae, seu Scriptores Catalani chronologico ordine recensiti, notisque historicis & cri-

(g) Haec accepimus ab eodem *Aymerichio* literis Gandiae dat. 19. Oct. 1766.

criticis illustrati = Catalonia sacra, sive de rebus gestis Episcoporum Cataloniae, ac Russinionensis Comitatus = De sacris Conciliis in Catalonia habitis Commentarius = Monasticum Catalanum, sive Historia singulorum Monasteriorum, Canonicorum Regularium & veterum Monachorum, cùm superstitum, tùm extinctorum; cum appendice Originis & Fundationis singulorum Coenobiorum seu domorum Regularium Ordinum post Sec. XII. enatorum = Historia de antiquis Comitibus Urgellae = Historia Belli-podiensis Monasterii ab ejus origine ad an. 1330. Haec perillustris ac literatissimus Vir in Patriae decus & ornamentum (*b*).

§. IV.

Ad Cap. IV. sub Art. VI. p. 120. *Caesar-Augustana* Academia erecta est a Sixto P. IV. Const. *In eminentis*. 1474. 13. Decembr. ac rursus ab ipso confirmata, eidem perpetuo Cancellario adsignato Caesar-Augustano Archiepiscopo, Const. *Ad ea ex Apostolicae servitutis officio*: & haec quidem omnia ad preces Ferdinandi Catholici, tunc temporis Aragoniae Principis, & Siciliae Regis. Eam perinsigniter adprobarunt, praeclarisque privilegiis communierunt Leo P. X. Const. *Ex debito Pastoralis Officii*. 1516. 5. Sept. & Paullus IV. Const. *Rationi congruit*. 1555. 26. Mai. Tum plerique Hispaniae Reges; nimirum Joannes II. Rex Aragonum, Ferdinandi Catholici Pater, Diplom. *Beatitudo Domini nostri Papae*. 1477. 25. Jan., Carolus V. Imperator & Rex Diplom. *Dum noster animus*. 1542. 10. Sept., Philippus Aragoniae II. & Castellae III. Diplom. dato (forte) 1599., Philippus IV. dato 1645., Carolus II. 1684., demum Philippus V. an. 1722.

Praenobilem hanc Academiam perplurimi sanctimonia, scientia, dignitate praestantissimi Viri summopere condecorarunt. Equidem ibi literis instructi sunt, splendentissima duo Ecclesiae lumina, SS. Franciscus a Borgia, & Vincentius a Paullo. Deinde quo tempore eam instauravit Venerandus sanctitate Vir *Petrus Cerbuna* (tum Metropolitanae Ecclesiae Prior, deinceps Turiassonensis Episcopus, fato functus 1597. 5. Mart.) videlicet sub an. 1583., primariam Theologiae Cathedram primus moderatus est Hieronymus Xavierrius, Philippi III. a Confessionibus, sui Ordinis Dominicani summus Praeses, & S. R. E. Cardinalis: quin etiam summi Viri Scholis praeerant, e. g. humanioribus literis Andreas Schottus, priusquam Societati Jesu nomen daret, necnon Simon Abrilius; ac Philosophiae famosus ille Petrus Joannes Nuñezius, patrii Valentini Regni magnum decus.

Nostra demum aetate nonnulli e summis Magnatibus, qui rebus Hispanis a Catholico Rege praefecti sunt, in hac Academia didicerunt scientias, laureasque cum clari nominis fama reportarunt. Et

(*b*) Haec mecum communicavit Cl. V. *Franc. Xaver. Elias*, alias laudatus, literis Barcinone dat. 21. Oct. 1766.

Et eos quidem nominare, laudare sit. Nimirum DD. Joseph de Rodrigo & Villalpando, Marchio de la Compuesta, *Regi ab intimis Secretis Status*, ut vocant, *& universalis negotii Gratiae ac Justitiae*; DD. Emmanuel de Roda & Arrieta, eidem muneri in praesentia Praefectus, omnigena eruditione conspicuus; DD. Thomas de Azpurn, sacrae Rotae pro Aragonia hodiedum in Urbe Auditor, & Catholici Regis *Adminifter interiuur*, I. U. disciplinis excultissimus juxta ac versatissimus.

Documenta haec, aliaque in Supplemento sparsim edita, humanissimis literis mense Novembri 1766. Caesar-Augustae subsignatis ad nos misit Clariss. V. DD. Blasius Matthias San-Joannes, in Caesar-Augustana Academia Primarius Theologiae Professor, & in alma Sede Caesar-Augustana Canonicus Poenitentiarius.

§. V.

Valentina Academia, quam diximus primo erectam ab Alexandro P. VI. sub an. 1500., confirmata deinde fuit a Ferdinando Rege Catholico Diplom. dat. Hispali an. 1502. 16. Febr. Ad Cap. IV. sub Art. VI. p. 121.

Profecto Innocentius P. IV. ad preces Jacobi I. Aragonum Regis, cognomine *Expugnatoris*, Bulla dat. Lugduni 1245. 15. Jul. Academiam in Urbe Valentiae instituit, certisque privilegiis exornavit, quemadmodum refert Raynaldus ad eum annum. Ceterum ea institutio ob temporum illorum perturbationes ad optatum decretumque exitum perduci non potuit. Nec secus deinceps Valentiae adusque Alexandrinam institutionem excultae sunt Scientiae, quam in privatis quibusdam Gymnasiis (*i*).

§. VI.

Accepimus itidem a Thoma Grebner, S. J., in Wirceburgensi Universitate Historiarum Professore publico & ordinario, trium Academiarum Authores, qui, etiam post multas magno studio, tenacique labore evolutas historias, adhuc nos latebant, atque adeo cum incerto Authore notatae sunt. Grebner autem in compendio Historiae universalis tom. III. eos nobis aperuit. Videlicet institutae sunt.

IN BELGIO FOEDERATO = *Franeckerana* Academia ab Ordinibus Frisiae sub an. 1585. (*k*) Ad Cap. IV. sub Art. VII. p. 126.

Groeningensis, seu *Groningana* ab Ordinibus Prov. sub an. 1612. [*l*] sub Art. VIII. p. 128.

Bas-

(*i*) Haec omnia (quae etiam disci possunt ex *Francisco Orti*, Valentino Canonico & Universitatis Rectore, in Monumentis historicis Academiae Valentinae c. ap. 1. & 2. & in Calce Commentarii, ubi singula Pontificia & Regia, quae nuper laudavimus, Diplomata fideliter recitat) mecum humanissime communicavit R. P. *Ignatius Xaverius Montllòr* e S. J. Domus Professorum Valentiae Praepositus, literis dat. Valentiae 25. Nov. 1766.

(*k*) Ad Seculum XVI. sub fin. ubi de Academiis.

(*l*) Ad Sec. XVII. sub fin. ubi de Acad.

Basnagius in Annalib. Provinciarum foederatarum in Descriptione praevia p. m. 115. memorat celeberrimos hujus Academiae Professores, & laudat librum praenotatam, *Effigies Professorum Groning*.

Ibidem. *Ultrajectensis* ab Ordinibus Belgii sub an. 1634. (*m*)

Idem praeterea Grebner complures, praesertim ex Germania, mihi incompertas, Academias ob oculos posuit, quae quidem ejusmodi sunt.

Ad Cap. IV. sub Art. VI. p. 123. IN GERMANIA = *Herbipolensis*, condita sub Joanne I. ab Egloffstein, Episcopo loci, an. 1403.

Ar. VII. p. 126. *Olomucensis*, a Guilielmo Prussmansky, loci Episcopo 1566. (*n*)

Ar. VIII. p. 128 *Reintelensis*, ab Ernesto Principe Holsatiae 1620.

Ibidem. *Hallensis*, a Frider. III. Elect. Brandeburgico 1649.

Ibidem. *Duisburgensis*, a Frid. Guilielmo Elect. Brandeburgico 1655. (*o*)

Art. IX. p. 129. *Erlangensis*, a Friderico Marchione Baruthano 1743. (*p*)

Ad Cap. IV. sub Art. VII. p. 126. IN BORUSSIA POLONICA = *Braunsbergensis*, a Gregorio P. XIII. circ. 1562. (*q*)

Ar. VIII. p. 128 IN DANIA = *Sorana*, a Christiano IV. Rege 1623. (*r*)(*)

§. VII.

Ad Cap. IV. sub Art. VII. p. 125. *Gandiensis* Academia ad preces S. Francisci a Borgia, tum temporis Ducis Gandiensis, erecta est & egregiis privilegiis communita a Paullo P. III. Bulla plumbea dat. Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris an. 1547. 4. Nov., ac deinde in omnibus & per omnia adprobata & confirmata ab Imperatore Carolo V. Diplom. dat. Vallis-Oleti an. 1550. 9. Febr. (*s*)

§. VIII.

(*m*) Ibidem.
(n) Ad Sec. XVI. sub fin. ubi de Acad.
(*o*) De hisce tribus ad Sec. XVII. sub fin. ubi de Acad.
(*p*) Ad Sec. XVIII. ubi de Acad.
(*q*) Ad Sec. XVI. sub fin. ubi de Acad
(*r*) Ad Sec. XVII. sub fin. ubi de Acad

ADNOTATIO.

(*) Haec porro nobis adserenda sunt, si Grebnerii sententias cooptemus, Verum Author hic, cetera laboriosissimus juxta ac diligentissimus, in hujusce generis eruditione haud raro falli videtur. Etenim, ut plura praeteream, erectionem Academiae Toletanae adscribit incerto Toleti Archipraesuli sub an. 1499: Romanae Innocentio P. IV. sub an. 1215: Salmanticensis Ferdinando III. Regi Hisp. sub an. 1239: Viennensis in Austria Friderico II. Imp. sub an. 1237: Caesar-Augustanae Hadriano P. VI. & Carolo V. Imp. sub an. 1522. Haec autem omnia nimis a vero aberrant, ut liquet ex documentis suis in locis productis, quae oppositum testantur. Quis ergo similes in aliis id genus Grebnerianis adsertis lapsus non metuat? Ea igitur, quae paullo superius exscripsimus, amplectimur, dummodo fides sit penes ipsum Authorem.

(*s*) Haec constant ex ipsis authenticis diplomatibus, quae extant in ejusdem Academiae archivo, quemadmodum testatum reliquit *Josephus Perez de Culla* a Secretis Academiae, chirographo juridice subsignato die 23. Nov. 1766., ac per *P. Ignat. Xav. Moallorium* ad nos pethumaniter transmisso. Ex iis illico corrigendus annus 1549. quem hujus Academiae institutioni consignaveram, fretus authoritate Eruditissimi *Cienfuegos* in vita S. Borgiae l. 3. c. 2. §. 3. p. m. 121, ex Edit. Matritensi an. 1717.

§. VIII.

Ad Cap. IV. sub Art. IV. p. 116. sub Art. VII. p. 125.

Ex accuratis Lusitaniae Scriptoribus didicimus, Academias *Ulissipponensem* & *Conimbricensem* fortunas varias a Lusitanis Regibus obtinuisse. Equidem Dionysius Rex, qui primum Ulissiponensem erexerat, deinde sub an. Haerae Hispanae 1347. ac Haerae vulgaris Christianae 1309. 15. Febr. emisso diplom. *Regalem decet excellentiam*. dat. Ulissippone, Conimbricae, ubi jam ab an. circ. 1073. Sisuandus Comes Collegium fundaverat, sacris scientiis informandis iis, qui in Statum Ecclesiasticum contenderent (t), Generale studium, seu Universitatem instituit, eique statuta observanda praescripsit, & varia indulsit privilegia (u). Porro vulgo habetur, quod haec erectio fuerit mera translatio Ulissiponensis Academiae Conimbricam. Ita quidem; at in laudato diplomate nec umbra translationis, extinctionisve Academiae Ulissipponensis adparet, quidquid eas Bulla Pontificia Clementis V. dat. 1308. 26. Febr. confirmatas alii ferant (x).

Insuper Alphonsus IV. ubi Regiam Sedem Conimbricae fixit sub an. 1338., illico Academiam remigrare jussit Ulissipponem, quam ipse reliquerat, veritus quidem Minervae Scholas cum regalis Curiae strepitu fastuque non posse beate consistere (y). Idem vero Alphonsus mutato consilio sub an. 1354. rursus, Ulissippone relicta, Academiam advocavit Conimbricam (z).

Hinc praeterea Ferdinandus Rex sub an. circ. 1377. eandem rursus Ulissipponem traduxit, ibique egregie floruit, praesertim sub Emmanuele Rege, qui eam sub an. 1496. novis aedibus, statutis, & scientiarum cathedris munificus auxit, dotavit, communivit (a). Ipsam denique Joannes III., insignis literarum Mecoenas, aut Protector, in Conimbricam postremo reduxit, multis Collegiis, quibus ea nobilitaretur ac perennaret, extructis (b). His autem positis, praedicandus Joannes clarissimus Conimbricensis Academiae Instaurator, minime primus Institutor.

Hoc illustre Gymnasium summo cumulavit ornamento, a Philippo II. Hispaniae Rege evocatus, Eximius Doctor P. Franciscus

Sua-

(t) Ap. *Brandanum* in Monarchia Lusitana l. 8. c. 5. & hist. Chronol. Canonic. Regul. p. 2. l. 7. c. 15. n. 7. *Leitanum Ferr.* in notitiis Chronologicis Univers. Coimbric. adductos a *Joa Bapt. de Castro* in l. praenotato *Mappa de Portugal*, edit. 1749., part. 4. cap. 1. p. m. 4.

(u) Illud recitat *Anton. Cajetanus de Sousa* in probationibus Historiae Genealogicae Regiae domus Lusitaniae tom. 1. l. 2. a p. m. 75., ipsumque extat in Regis Ferdinandi Cancellaria & ap. *Brandanum* in Monarchia Lusitana part. 5. p. 321., teste eodem *Sousa*.

(x) Nempe *Cuna* hist. ecclef. Ulissipp. par. 2. c. 74. n. 3. *Mariz* dial. 5. c. 3. *Faria* Europ. t. 3. par. 3. c. 12. n. 237. *Cabedo* de Patronat. c. 47. ap. laudatum *de Castro* p. m. 7.

(y) *Leitan.* in notit. Chronol. Acad. Conimbr. n. 321. ap. *de Castro* p. m. 8.

(z) Ap. *Leitan.* laudat. n. 333.

(a) Ex laudato *Leitan. Barr.* nn. 814. 832. 930. 983. *Goes* in Chron. Regis Emmanuel. par. 4. c. 84. *Brandan.* Monarch. Lusitana lib. 16. c. 73. ap. cit. *de Castro* p. m. 9.

(b) Laudat. *de Castro* p. m. 9. & 10.

Suarez in primaria ejus Cathedra complures annos celebratiſſimus Theologiae Profeſſor & Scriptor.

Ad Cap IV. ſub Art. VII. p. 125. *Eborenſis*, altera Luſitaniae Gentis Academia, & ipſa quidem multis nominibus clara, primum erecta in modum Collegii Societati Jeſu commiſſi a Cardinale Rege Henrico ſub an. 1553., in Academiae nomen & honorem erecta eſt a Paullo P. IV. diplom. dat. 1558. 18. Sept., qui deinde ipſi Bull. dat. 1559. 13. April. omnia totius Chriſtiani Orbis Academiarum privilegia munifice indulſit (c). In ea primariam Theologiae cathedram longo temporis intervallo, magnaque nominis fama moderatus eſt P. Doctor & Scriptor Ludovicus Molina.

§. IX.

Ad Cap. IV. ſub Art. VII. p. 126. *Vilnenſis* Academia in Lituaniae Ducatus Metropoli hodiedum florens, ad fervidas preces Valeriani Protaſzewicz Suſzkowski, Vilnenſis Epiſcopi, cum expreſſo adſenſu Stephani Battori Poloniae Regis, ſub Academiae & Studii Generalis titulo erecta & inſtituta eſt, clariſque privilegiis, quibus ceterae hujuſmodi Univerſitates decorari ſolent, communita a Gregorio P. XIII. Conſt. *Dum attenta*. 1579. 29. Oct. Haec plane conſtant ex ipſa Gregoriana Conſtitutione, apud recentiſſimum Romanum Bullarium Caroli Cocquelines, quam ſuo loco laudavimus (*); Eam

(c) Haec ep. cit. *de Caſtro* p. m. 11. ex *Sever.* notit. Luſitaniae diſc. 5. §. 4. *Telles* Chron. Soc. par. 1. l. 3. c. 19. *Fonſeca* in Ebora glorioſa n. 723. & 727. *Bened. Pereyra* de Academ. l. 1. quaeſt. 7. a n. 112.

ADNOTATIO.

(*) EX iis illico rejiciendi ſunt, aut ſaltem minime audiendi qui cum laudato *Grebner* in Comp. hiſt. univ. ubi de Academiis Seculi Chriſt. XVI. Vilnenſis Academiae erectionem Stephano Battori Regi adſcribunt ſub an. 1576: niſi forte ipſi contendant, expreſſum Stephani condendae Academiae adſenſum, qui Gregorianam Conſtitutionem dubio procul anteverterat, fuiſſe ejuſdem Academiae primam originem, ſeu abſolutam inſtitutionem. Sed hic tamen ſeoſus cum Pontificio diplomate non cohaeret, quod nempe primas ardenteſque pro erigenda Academia curas Valeriano Praeſuli vigilantiſſimo ſumma cum laude adtribuit.

Sed potiore tamen deinceps jure perſtringendus nuperus Polonus ſcriptor *Nicolaus Zalaszowski*, Cracovienſis Academiae J. U. Doctor & Profeſſor, ac deinde Canonicus, qui in Jure Regni Poloniae ex Statutis & Conſtitutionibus ejuſdem Regni a ſe collecto, atque Varſaviae recuſo an. 1741. ſub tit. XXIV. lib. I. ubi de Epiſc. Poſnan. p. 434., adſerere non dubitavit, *quod Univerſitas Vilnae Patrum Soc. Jeſu nequit recte adpellari Univerſitas, quia non habet omnes facultates, quae requiruntur ad dicendam Univerſitatem Studii Generalis*.

Haec vero apertiſſime pugnant cum laudata Gregorii Conſtitutione, & cum clariſſimo VVaſſenbergii teſtimonio mox adducendo; immo cum eodem ipſo Nicolao, qui in memorato Commentario paullo ſuperius haec totidem verbis perſcripſerat ſub Tit. XXIII. l. 1. ubi de Epiſc. Vilnenſi p. 424: *quae praedicta Societas*, inquit, *Collegium ſtudiorum, a Rege Stephano fundatum, in platea Caſtrenſi ſuperbe aedificatum ad D. Joannis templum Parochiale poſſidet, Collegium illud ſub titu-*

lo

Eam insuper novis privilegiis exornarunt plerique Poloniae Reges, videlicet memoratus Stephanus Battorius, Uladislaus IV., & Sigismundus III., Diplomate dat. an. 1676., ac ipsa denuo in Comitiis Generalibus Varsaviensibus sub Joanne III. celebratis adprobata sunt & confirmata *(d)*.

Quin etiam idem, quem nuper adpellavimus, Uladislaus, ob praeclara bello & pace gesta post hominum memoriam celebratissimus, sub an. 1636. III. Non. Jul. Vilnensem Academiam summo quodam honore insignivit, immo beavit. Equidem ipso die, quo magnus ille Jesuita Matthias Casimirus Sarbievius, Lyricorum suae aetatis Poetarum facile princeps, pridem ab Urbano P. VIII. poeseos laurea insignitus, Vilnae graviori sanctiorique laurea Theologiae donandus erat, Academiam adiit Uladislaus, & sublimi solio effultus, se ac sorore Anna Catharina Constantia praesente, laureae celebritatem peragi jussit: quum vero postquam eo ventum est, ut laureae insignia Candidato conferrentur, suum Rex annulum proprio digito detractum liberalissime porrexit, inseruitque Doctorali laureae, ut hoc eximio non tantum munere, sed & privilegio, in Doctorum album Sarbievius referretur. Quo quidem inaudito facinore Rex Optimus non modo recens laureatum, sed universam in eo Academiam immortali gloria cumulavit *(e)*.

§. X.

Cracoviensis Academia praemaximum a sanctissimo juxta ac sapientissimo Philosophiae ac Theologiae Doctore ac Professore suo Joanne Cantio, fatis functo 1473. 24. Dec. *(f)* decus reportavit & nomen: quippe cui Ss. D. N. Clemens P. XIII. sacrae Apotheosis vel Canonizationis insignia nudius tertius praescripsit; videlicet Decr. dat. 1767. 1. Januar. Ad Cap. IV. sub Art. V. p. 120

§. XI.

Oriolensis aut *Orcellensis* Academia Valentina in celeberrimo Oriolensi Patrum Dominicanorum Collegio, una cum hoc ipso, ere- Ad Cap. IV. sub Art. X. p. 130

lo Universitatis erectum est a Gregorio XIII. Summo Pontifice a D 1579., urgente inprimis fundatore Valeriano Episcopo Vilnensi, & Sthephano Rege, aliisque piis viris.

Itaque cum haec vera sint, veris utique documentis consentanea, (si unam excipias Collegii, aut Academiae fundationem, quae quidem utraque uni pientissimo juxta ac munificentissimo Valeriano jure adtribuenda est ex *Franc. Sacchino* in hist. S. J. par. 3. l. 4. a num. 181. & l. 6. a n. 101. & saepius), ut mitius quam par sit cum Nicolao agamus, ponimus, eum deinceps paullo postquam haec adseruerat, memoria humanitus excidisse.

(d) In testes ejusmodi privilegiorum adferuntur *Albertus Zvvink Zyalovvik* S. J. in Hist. Lituaniae part 2. l. 8. pag 491. edita in lucem Antuerp. 1669., tum Volumen V Legum Poloniae sub Ioanne III. p. 453. edit. 17.8

(e) Conf. *Everhardus VVassenbergius* in Comment. de gestis Uladislai IV. par. 2. lib. 3 cap. 1. a p. m. 202 & *Casimirus VVijuk Kojalovicz* in Panegyricis, editis Vilnae typis Academicis Soc. Jes. 1668. p. m. 50.

(f) Conf *Simon. Starovvolskius* in Scriptorum Polonicorum Hecatombe num. XVI.

cta est sub an. 1547. a clarissimo illo Ecclesiae Praesule, natu Oriolensi, Ferdinando de Loazes, Episcopo Helnensi, Ilerdensi, Dertusano, tum Tarraconensi ac Valentino Archiepiscopo, necnon Antiochiae Patriarcha. Ipsam postmodum confirmarunt, & tanquam Academiam clarioribus Academiis comparem ac nulli secundam, singularibus praerogativis insignierunt Julius P. III Const. *In eminenti*. 1552. 2. Oct., & S. Pius P. V. Const. *Ex debito*. 1568. 19. Jul. (g) Et ipsa quidem hodieque insigniter floret.

§. XII.

Tres ad extremum praenobiles nostra aetate Scriptores in album Scholastices Interpretum merito reponendi veniunt. Nimirum

Ad Cap. IV. sub Art. XLI. p. 185. *Antonius Gutterrez de la Sal*, patria Icarazensis apud Hispanos, S J., in Complutensi Academia Primarius Theologiae Antecessor: plurium Author = Edidit tr. in 1. 2. D.Th. = De Fide, Spe, Caritate = De divini Verbi Incarnatione. Inclaruit Author 1745.

Ad Cap. IV. sub eod. Artic. p. 188. *Nicolaus Augustinus Cbignoli*, Gente Italus, Ord. Praed., in Ferrariensi primum, exinde in Regia Taurinensi Universitate S. Theologiae professor, etiamnum florens. = Publici juris fecit 1766. Praelectiones Theologicas voluminibus III. in 4 absolutas.

Ibidem. *Bonaventura Rada*, Hispanus, S. J. typis commisit novissime 1766. Collectionem ex variis Autographis Collegii Salmantini & Vallis-Oletani Soc. Jesu in ordinem redactis, & a mendis quae irrepserant, expurgatis, ad usum Scholae, Tomus primus.

Hactenus de emendandis, addendisque in Prodromo, pluribus ceteroqui correcto & aucto.

(g) Haec constant ex *Joanne Lopezio* in Historia Ordinis Praedicatorum par. 5. l. 2. c. 25. & ex novissimo *Bullario Ordinis Praedicatorum* tom. 5. in Julio *III*. a p. m. 20. & in S. Pio V. a p. m. 193.

IN-

INDEX ALPHABETICUS

CATHOLICORUM VINDICUM ET ADVERSARIORUM SCHOLASTICES,

necnon Literatorum Hispanorum; tum Academiarum, Sacrorum Coetuum, Authorumque Scholasticorum, de quibus in Prodromo ejusque Supplemento singularis mentio habetur.

SCHOLASTICES VINDICES.

SCHOLASTICES ADVERSARII.

HISPANI LITERATI.

ACADEMIAE.

Ca-

Mes-

SACRI COETUS.

AU-

AUTHORES SCHOLASTICI.

Egu-

Na-

Sa-

PRODROMUS II.

SYSTEMA OPERIS ET METHODI RATIO, NECNON

BIBLIOTHECA THEOLOGICA

ex Patribus, Scholasticis, aliisque Eruditis Theologis concinnata.

YSTEMA Operis praestat Titulorum series. Methodi ratio Primariis Titulis plerumque subjicitur. Bibliotheca opportunis locis intertexta methodice Authores exhibet. Ex iis vero *Systematicos* vocare lubet, qui universam Theologiam ordinate tradunt, seu praecipuos universae Theologiae commentarios; *Tractatores* vero, qui unum aliquem tractatum vel pauciores super singulari quapiam materia literis commendarunt. Porro inter *Systematicos* nullus, opinor, aut rarus est, quem merito referas, praeter Scholasticos; at inter *Tractatores*, & Ecclesiae Patres, & Scholasticos, & Eruditos Theologos jure passim connumeramus.

His itaque positis, uno quasi obtutu Theologiam universam quoad potissima ejus capita ordinatam excipies, una cum primoribus ejus Magistris, quos, vel acturus, vel instruendus de re Theologica facile consulas. Ac nos inde quidem expeditius Titulorum materias in tanto pelago percurremus.

Profecto Authores omnes heic indicatos (quibus quantum ad Scholasticos magna phalanx addi posset ex Syllabo III. Capitis IV. Prodromi I.) nonnulla Chronologica Historia facili negotio exornaremus: ceterum quum eos ad eruditionem & instructionem circa Interpretes praecipuorum Capitum, de quibus heic agimus, solummodo adducamus; Authorum propterea nomina, seu agnomina, & opera dumtaxat innuimus; cetera vero consulto omittimus, aemulati alios id genus Bibliographos, Possevinum, Mabillonium, Dupinium &c.

ADPARATUS

De Prolegomenis Theologiae.

Haec, quae grece sonant *Ante viam*, praemittunt Theologi, quia eis via sternitur studentibus, ut alacrius laborem suscipiant, praecognitis addiscendae disciplinae natura, dignitate, methodo, ceterisque adtributis. Ergo ab Scriptoribus de iis Prolegomenis initium ducat Bibliotheca.

AU-

AUTHORES

SYSTEMATICI.

Magister Sent. l.1. in Prol. ibiq. *Interpretes*, *D. Thom. D. Bonav.* heic & in Brevil. prolog *Doctor subtilis Scotus* (ibique Interpretes in Scotum) *Dur. a S. Portiano*, *Guil. Estius* &c.

D. Thomas in Summa p. 1. q. 1. ibiq. *Interpretes*: Ex. D. P. *Franc. Suarez* S. J. in 1. p. D. Thom. tr. 1. l. t. in prooem. *Th. de Vio Cajetanus*, *Chrysost. Javellus*, *Domin. Bañez*, *Joan. a S. Th. Bartholom. Medina*, *Gabriel Vazquez* S. J. *Greg. de Valentia* S. J. &c.

D. Bonavent. illustratus per *Petr. Trigosum* Sum. Theolog. q. 1.

S. Albertus M. de Scientia Theologiae in Sum. Theol. tr. 1. tom. 17. inter ejus Opera.

Alex. Alensis in Summa universae Theologiae par. 1. q. 1.

Angelus Vulpes in Summa Theolog. Scotistica t. t. a disp. 1. ad 4.

Ludov. Abelly Medulla Theologica t. t. q. prooem.

Roder. Arriaga S. J. tom. t. D. t.

Franc. Amicus S. J. tom. 1. D. 1.

Joan. Bapt. Gonèt tom. t. D. prooem.

Franc. Bonae-Spei tom. t. D. prooem.

August. Reding. tom. t. q. t. controv. 3.

Phil. a SS Trinitate tom. t. D. prooem.

Joan. Morandus Curs. Theolog. tom. t. quaest. prooem.

Nicol. de Nisse in 4. Lib. Sent. seu Resolution. Theologorum, qu. prooem.

Guilliel. Herinex Sum. Theol. in prologis.

Joan. Martinòn. S. J. t. 1. l. 1. tract. 1. prooem.

Martin. de Esparza S. J. t. 1. prooem.

Thom. Compton Carletòn S. J. t. 1. D. 1. prooem.

Paul. a Conceptione t. t. tr. 1. D. 1.

Joan. Gisbert S. J. t. t. seu organo novae Theologiae q. 8. 9.

Honorat. Tournelyus t. t. de Deo Disp. praevia tot.

Dionys. Petavius S. J. Theol. dogm. t. t. in proleg.

Crescentius Krisper in Theol. D. t. prooem. tr. t.

Paull. Mezger in Theol. D. t. prooem. tr. t.

Jo. Laurent. Berti in Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica. In Prolegomenis.

Jacob. Platelius S. J. Synopsis Cursus Theologici p. t. in prooem.

Vincent. Ludov. Gotti Theolog. Scholastico-dogmatica t. t. tr. 1. Isagogico.

Barthol. Durand, Clypeus Scoticae Theol. t. 1. Disp. prooem.

Vincentius Ferrèr Epitome Cursus Theologici t. t. D. prooem.

Jos. Saenz de Aguirre Theol. S Anselmi t. 1. tr. 1. D. 2. 3.

Gaspar Juenin Institutiones Theologicae t. 1. in prolegom. Differt. 6.

Nicol. L'Herminier. in Summa Theologiae, in Prolegom.

Joan. Pontius. Theol. Curs. integ. ad mentem Scoti Disp. t. tot.

Vincent. Contenson. Theol. mentis, & cordis Diss. praeambula per tot.

Silvest. Maurus S. J. t. t. tract. prooem.

Joan. Bapt. Duhamel. t. t. in prolegomenis.

Honorat. Fabri S. J. de Prolegomenis Theologiae, in Summula Theologica.

Thom. Młodzianowski S. J. in Cursu Theol. tr. 1 in Prologo.

Dominic. Marinis in Th. q. t. prooem

Ludov. Maeratius S. J. tt. t. D. 1. de Prolegom. Theol.

Joan. Claud. Puteobonelli in qq selectis q. t. in t. t.

HISPANI LITERATI.

Lago-

ACADEMIAE.

Ca-

Meſ-

SA-

SACRI COETUS.

AU-

AUTHORES SCHOLASTICI.

Egu-

Na-

Sa-

Xi-

PRO-

PRODROMUS II.

SYSTEMA OPERIS ET METHODI RATIO,

NECNON

BIBLIOTHECA THEOLOGICA

ex Patribus, Scholasticis, aliisque Eruditis Theologis concinnata.

YSTEMA Operis praestat Titulorum series. Methodi ratio Primariis Titulis plerumque subjicitur. Bibliotheca opportunis locis intertexta methodice Authores exhibet. Ex iis vero *Systematicos* vocare lubet, qui universam Theologiam ordinate tradunt, seu praecipuos universae Theologiae commentarios; *Tractatores* vero, qui unum aliquem tractatum vel pauciores super singulari quapiam materia literis commendarunt. Porro inter *Systematicos* nullus, opinor, aut rarus est, quem merito referas, praeter Scholasticos; at inter *Tractatores*, & Ecclesiae Patres, & Scholasticos, & Eruditos Theologos jure passim connumeramus.

His itaque positis, uno quasi obtutu Theologiam universam quoad potissima ejus capita ordinatam excipies, una cum primoribus ejus Magistris, quos, vel acturus, vel instruendus de re Theologica facile consulas. Ac nos inde quidem expeditius Titulorum materias in tanto pelago percurremus.

Profecto Authores omnes heic indicatos (quibus quantum ad Scholasticos magna phalanx addi posset ex Syllabo III. Capitis IV. Prodromi I.) nonnulla Chronologica Historia facili negotio exornaremus: ceterum quum eos ad eruditionem & instructionem circa Interpretes praecipuorum Capitum, de quibus heic agimus, solummodo adducamus; Authorum propterea nomina, seu agnomina, & opera dumtaxat innuimus; cetera vero consulto omittimus, aemulati alios id genus Bibliographos, Possevinum, Mabillonium, Dupinium &c.

ADPARATUS

De Prolegomenis Theologiae.

Haec, quae grece sonant *Ante viam*, praemittunt Theologi, quia eis via sternitur studentibus, ut alacrius laborem suscipiant, praecognitis addiscendae disciplinae natura, dignitate, methodo, ceterisque adtributis. Ergo ab Scriptoribus de iis Prolegomenis initium ducat Bibliotheca.

AU-

AUTHORES

SYSTEMATICI.

Magister Sent. l. I. in Prol. ibiq. *Interpretes*, *D. Thom. D. Bonav.* heic & in Brevil. prolog *Doctor subtilis Scotus* (ibique Interpretes in Scotum) *Dur. a S. Portiano*, *Guil. Estius* &c.

D. Thomas in Summa p. 1. q. 1. ibiq. *Interpretes*: Ex. D. P. *Franc. Suarez* S. J. in 1. p. D. Thom. tr. 1. l. 1. in prooem. *Th. de Vio Cajetanus*, *Chrysost. Javellus*, *Domin. Bañez*, *Joan. a S. Th. Bartholom. Medina*, *Gabriel Vazquez* S. J. *Greg. de Valentia* S. J. &c.

D. Bonavent. illustratus per *Petr. Trigosum* Sum. Theolog. q. I.

S. Albertus M. de Scientia Theologiae in Sum. Theol. tr. 1. tom. 17. inter ejus Opera.

Alex. Alensis in Summa universae Theologiae par. 1. q. 1.

Angelus Vulpes in Summa Theolog. Scotistica t. 1. a disp. 1. ad 4.

Ludov. Abelly Medulla Theologica t. 1. q. prooem.

Roder. Arriaga S. J. tom. 1. D. 1.

Franc. Amicus S. J. tom. 1. D. 1.

Joan. Bapt. Gonet tom. 1. D. prooem.

Franc. Bonae-Spei tom. 1. D. prooem.

August. Reding. tom. 1. q. 1. controv. 3.

Phil. a SS Trinitate tom. 1. D. prooem.

Joan. Morandus Curs. Theolog. tom. 1. quaest. prooem.

Nicol. de Nisse in 4. Lib. Sent. seu Resolution. Theologorum, qu. prooem.

Guilliel. Herincx Sum. Theol. in prologis.

Joan. Martinon. S. J. t. 1. l. 1. tract. 1. prooem.

Martin. de Esparza S. J. t. 1. prooem.

Thom. Compton Carleton S. J. t. 1. D. 1. prooem.

Paul. a Conceptione t. 1. tr. 1. D. 1.

Joan. Gisbert S. J. t. 1. seu organo novae Theologiae q. 8. 9.

Honorat. Tournelyus t. 1. de Deo Disp. praevia tot.

Dionys. Petavius S. J. Theol. dogm. t. 1. in proleg.

Crescentius Krisper in Theol. D. 1. prooem. tr. 1.

Paull. Mezger in Theol. D. 1. prooem. tr. 1.

Jo. Laurent. Berti in Theologia Historico - Dogmatico - Scholastica. In Prolegomenis.

Jacob. Platelius S. J. Synopsis Cursus Theologici p. 1. in prooem.

Vincent. Ludov. Gotti Theolog. Scholastico-dogmatica t. 1. tr. 1. Isagogico.

Barthol. Durand, Clypeus Scoticae Theol. t. 1. Disp. prooem.

Vincentius Ferrèr Epitome Cursus Theologici t. 1. D. prooem.

Jos. Saenz de Aguirre Theol. S Anselmi t. 1. tr. 1. D. 2. 3.

Gaspar Juenin Institutiones Theologicae t. 1. in prolegom. Differt. 6.

Nicol. L'Herminier. in Summa Theologiae, in Prolegom.

Joan. Pontius. Theol. Curs. integ. ad mentem Scoti Disp. 1. tot.

Vincent. Contenson. Theol. mentis, & cordis Diss. praeambula per tot.

Silvest. Maurus S. J. t. 1. tract. prooem.

Joan. Bapt. Duhamel. t. 1. in prolegomenis.

Honorat. Fabri S. J. de Prolegomenis Theologiae, in Summula Theologica.

Thom. Młodzianowski S. J. in Cursu Theol. tr. 1 in Prologo.

Dominic. Marinis in Th. q. 1. prooem

Ludov. Maeratius S. J. tr. 1. D. 1. de Prolegom. Theol.

Joan. Claud. Puteobonelli in qq selectis q. 1. in t. 1.

Joan. Zigaglia cursu Theol. secundum mentem Bacconi t. t. contr. t. de proleg.
Aug. Gibboninus t. 1. tr. de qq. praelim.
Raphael Aversa t. t. p. t. D. t.
Ludov. Bancel t. t. q. t.
Gervasius Pizzurni t. 1. q. t.
Th. Ex Charmes t. 1. tr. praev.
Steph. Spinula t. t. p. t.
Andre. de la Moneda t. t. D. t.
Laur. a S. Teresia t. 1. contr. t.
Anton. Bouchat. in Theol. tom. 1. tract. prodromo.
Joachim. Navarro S. J. in Cursu Theol. in Prolegomenis.

TRACTATORES.

Melch. Canus de loc. Theolog. libris XII.
Henricus Gaudavensis in Summa par. 1. ab artic. 6. ad 20.
Ludov. Molina S. J. in t. p. D. 1.
Petr. de Arrubal S. J. in 1. p. D. t. &c.
Luis. Turrianus S. J. Disput. selectae p. 1. D. t. 2. 3.
Joan. Lallemandet t. 1. D. t.
Leonard. Peñafiel S. J. t. 1. tr. t.
Christoph. Gillius S. J. de Sacra doctrina &c. lib. t.
Ludov. de Ribas S. J. de Deo Uno, in Adparatu.
Ant. Bernaldus de Quirós S. J. de Deo tr. t.
Matthias Borrull S. J. de Essentia Dei Dissert. 1.
Franc. a S. August. Macedo Collationes doctrinae S. Th. & Scoti t. t. a Collat. 1. ad 5.
Franc. Zumel in t. p. D. Th. q. t.
Joan. Ferrerius S. J. de Deo Uno lib. prooemiali per tot.
Dionys. Blasco Theol. Bachonea tr. 1.
Petr. a S. Joseph Fuliensis, in Idea Theolog. speculativae, in prooem.
Franc. De lugo S. J. tr. de proleg. Theol. l. t. q. 1. D. 1.

Joseph Augustinus de prol. Th. t. 1. q. 1. in 1. p. D. Th.
Franc. Vekeuus S. J. D. 1. in t. p. D. Th.
Ludov. Ellies Dupinius tr. de doctrina Christiana & Orthodoxa.
Petrus Annatus in Appar. ad positivam Theologiam methodico l. 1. ab art. t. ad 8.
Balthassar Francolinus S. J. in tirocinio theolog.
Carolus d'Argentré in Elementis theologicis.
Joseph. Gautier S. J. in Prodromo ad Theolog. Dogmatico-Scholasticam fere per tot.
Xaver. Mannhart S. J. in Dissert. theolog. de indole, ortu, progressu & fontibus sacrae doctrinae.
Carolus Joan. Denina de studio theologiae & norma fidei.
Franc. Davenportius in Systemate fidei.
Alexander Mazzinelli de locis theologic.
Joan. Bapt. Prileszki in Prolegomenis theologicis.
Joan. Durelles in Dialecticothea per tot.
Joan. Baptista Dall'Occa in Instit. theol. tom. 1. ubi de locis theologic.
Emmanuel Maignan in Philos. sacra cap. t. par. 2. ubi de Locis theolog.
Joan. Saguens de perfectionibus divinis tom. 1. in Prooemialibus theologicis.
Jos. Monschein S. J. in Theol. Dogmatico-speculativa tr. t. in qq. prolegomenis.
Seraphinus Rattius de locis theolog.
Nicol. Augustin. Chignoli in Praelect. theolog. p. t. t. 1. de Locis theolog. Adde ceteros bene multos de eisdem locis agentes, qui facile consuli possunt.

PRO-

PROLEGOMENON I.

De Theologia generatim.

PROLUSIO POLEMICO-HISTORICA

De Erronibus in Sacram quamlibet Theologiam.

§. I. *De Theologiae Etymo, Notione, Ortu, Progressu.*
§. II. *De Theologiae Divisionibus.*
§. III. *De Convenientia, & Discrimine inter praedivisas Theologias.*
§. IV. *De Locis Theologicis.*
§. V. *De subsidiis Rationis naturalis, Historiae, Critices & Rei sacre Antiquariae pro studiis theologicis.*

PROLEGOMENON II.

De Theologia Dogmatica speciatim.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De primis & praecipuis Haeresiarchis Dogmatices Hostibus per duo priora Christiana Secula.

§. I. *De ejus Notione, Divisione, Ortu, Progressu.*
§. II. *De ejus praestantia & Objecto.*
§. III. *De sancto verae Religionis Dogmate.*
§. IV. *De Anti-Dogmate, seu de errore Dogmati oppposito.*

PROLEGOMENON III.

De Theologia Scholastica speciatim.

PROLUSIO HISTORICO-CRITICA

De Theologiae Scholasticae Obtrectatoribus.

§. I. *De ejus Notione, Origine, Progressu.*
§. II. *De ejus Adtributis.*
§. III. *De optima ratione eam tradendi.*
§. IV. *De Divisione Scholarum, & Systematum circa eam.*
§. V. *De receptioribus circa eam Systematis.*
§. VI. *Nostrum Systema.*

UNIVERSAE
THEOLOGIAE
DOGMATICO-SCHOLASTICAE

PARS I.

DEUS UNUS AC TRINUS.

Hinc omnes pene Systematici Theologicam doctrinam exordiuntur; quoniam haec unice Pars est Theologia immediata, & directa, quamobrem prae ceteris nobilior, ac difficilior; agit enim immediate, ac directe de Deo, seu de Dei Praedicatis, qua talibus, nimirum absolutis, & relativis, necessariis, & liberis, ac pure contingentibus. Arcana haec quis nisi divino communitus Auxilio reverenter penetrare adgrediatur?

TRACTATUS I.

DE DEO UNO.

LIBER I.

De Natura Dei.

A Naturae divinae Praedicatis initium sumimus, utpote prioribus, & magis obviis, tum Deum, tum Dei Naturam perquirenti.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. L. 1. Dist. 8. 22. 36. 37. 42. 43 44. & alias; ibique *Interpretes*.

D. Th. 1. p. a q.2. ad 13. & q. 21. 25. 26. ibiq. *Interpretes*.

Suar. hic t. 1. tr. 1. l. 1. 2.

Ceteri, qui supra (p.217. ubi de Systematicis) in suis respective locis.

Item *D. Bonaventura* in Brevil. p. 1. passim. Et alibi.

Martin Becanus S. J. Summa Theologiae scholasticae p. 1. tr. 1.

Richard. Arsdekin S. J. t. 2. in Theologia Speculativa p. 1. c.1. 2. 3.

Joan. Mariu S. J. tr. de Deo.

Georg. Rhodes S. J. Theologiae Scholasticae t. 1. D. 1.

Dominic. Viva S. J. Cursus Theologicus par. 1.

Ludov. Caspensis Cursus Theologicus t. 1. tr. 1.

Ludov. Thomassinus tr. de Deo.

Joan. de Ulloa S. J. de Dei Adtributis t. 1. D. 1.

Euseb. Amort Theol. eclectiva t. 1. D. 1.

Praeposit. a q. 2. ad 11. & q. 13. & 18. 21. 25. 26.

Granad. in Theol. controv. 1. 2 tr. 1. ad 3. & tr. 5.

Petrus de Godoy in D. th. t. 1. tr. 1. p. 2.

Edmundus Simonnet S. J. Theol. Scholastico-dogmatica t. 1. tr. 1. D. 1.

Gabr. Antoine S. J. Theol. Scholastico-Dogmat. t. 1. tr. 1.

Christoph. Haunoldus S. J. Th spec. l. 1. tr. 1. c. 1. & deinceps.

Joan. Bapt. Gormàz S. J. t. 1. tr. de Deo.

Sfortia Pallavicinus S. J. l. 1. de Deo.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Dionysius Areop. lib. de divinis Nominibus, & l. de Mystica Theologia, & Epist. 2. ad Cajum Monachum.

Annius Philo Hebraeus in lib. *Quod Deus sit immutabilis*.

S. Hegesippus l. de Monarchia Dei.

S. Irenaeus l. de Monarchia.

S. Epiphanius contra Andeanos.

S. Basilius hom. quod Deus non sit Author malorum.

Prudentius Clemens in Apotheosi seu tr. de Divinitate.

Niceas l. de fide in unum Deum.

S. Joan. Chrysostomus homiliae v I. de incomprehensibili natura Dei contra Anomaeos.

S. August. l. de Trinitate & unitate Dei, & l. de Essentia Divinitatis.

S. Hieronymus Epist. de decem Mysticis nominibus Dei, ad Marcellam.

Theophilus Alexandrin. Episc. tr. contra Antropomorphitas.

S. Cyril. Alexandrinus Episc. ad Calosyrium adversus Antropomorphitas.

Anastasius Sinaita Quaestione adversus eos, qui dicunt in divinis tres essentias, & orat. dogmat. de Incircumscripto.

S. Isidorus in tr. Etymologiar. l. 7. c. 1.

Flacc. Alcuinus in confessione fidei, seu doctrina de Deo.

S. Joan. Damascenus de fide orthodoxa

xa l. 1. c. 3. 4. 5. & l. 4. c. 20. 21. & alias.

Theodor. Abucara Dialog. de Deo & Deitate, & Dial. de authore boni & mali.

S. Petr. Damianus Opusc. de Dei omnipotentia.

Franco Abb. Affliginiens. libri XII. de gratia, seu beneficentia Dei.

S. Anselmus in Monologio.

Rupertus Abb. Tuitiensis l. de Omnipotentia Dei.

Hugo Victor. tr. de cognitione Divinitatis.

Joan. Cipariſſiota Decades x. de Deo.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disputatis de Potentia Dei q. 1. & 7. Item contra Gentiles l. 1. a c. 11. ac deinceps. In Opusc. contra errores Graecorum. In Compendio Theologiae. Et saepe alibi.

Suarez de Justitia Dei. Opusc. 6.

Henric. a Gandavo quodl. 1. q. 1. & quodl. 5. a q. 1. ad 5. & quodl. 8. q. 2. & quodl. 11. q. 2. & in Sum. p. 2. ab art. 21.

Leonard. Leſſius S.J. de Perfectionibus moribusq. divinis, per libros 13.

Christoph. Ortega S. J. t. 1. controv. 1.

Didacus Avendaño S. J. Problemata Theologica Sect. 1. 2. 3.

Sebast. Izquierdo S. J. de Deo Uno fere per tot.

Thom. Muniessa S. J. de Essentia, & Adtributis Dei.

Phil. Moncaeus S. J. Disp. Theol. D. 1.

Turrian. Selec. p. 1. D. 4. 5. 6. 7. 32.

Ribas tr. 1. 2.

Quir. in selectia DD. tr. 2.

Gillius de Essent. & Attrib. Dei l. 2.

Arrub. cit. a DD. ad 12. & D. 28.

Lallemandes T. 1. a D. 2. ad 5. & D. 7. 9. 12.

Fr. Ant. Perez in Laurea Salmantina, Certamine 1. Scholastico.

Jul. Caeſar Recupitus S. J. de Adtribut. t. 1. l. 1. q. 1.

Georg. Hemelmàn. S. J. in Theol. t. 1.

Franc. Delugo S. J. tr. de Deo.

Joſ. Auguſtinus tr. de Deo.

Joan. Guillemiuot S. J. qq. de Dei existentia, essentia, adtributis, in qq. select. t. 1.

Petrus a S. Joſeph. de perfect. Dei l. 1.

Bernard. Avargas tr. de Deo Uno, & Trino.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Petrus Lami Atheismus eversus.

Fenelonius Arch. Camber. tr. de Existentia Dei.

Thom. Campanella Atheismus triumphatus.

Cartesius Meditationes.

Natalis Alexander Differt. de Unitate Dei, & aliae adversus Valentinianos circa Aeonum fabulam.

Mallebranchius de inquirenda veritate.

Fibus S. J. in Demonstratione tripartita, & in probationibus naturalibus de Existentia Dei.

Moniglia tr. adversus Materialistas.

Hornbekius in Socianismo confutato, passim.

Maresius in Hydra Socianismi expugnata.

Jo. Franc. Buddeus Comment. de Atheismo.

Nicol. Du-Nourry in Adparatu ab Bibl. Max. Lugdunensem tom. 2. Diss. 3. cap. 12. 13. 15. & Diss. 4. c. 7.

Radulphus Cud-Worthus in Systematis intellectualis hujus Universi commentario, cum notis *Joan. Laurentii Mosbemii*, plura selectaque sparsim de Dei Existentia, aliisque Adtributis.

Theophilus Raynaudus in Theol. naturali a Distinct. 5. ad 7.

Jaquelotius Differtationes de Existentia Dei.

Thomas Maria Cerbonius in Comment. de Theologia naturali l. 1. de Existentia Dei.

Emma-

Emmanuel Maignan in Pilosoph. sacra tom. 1. a cap. 2. fere usque ad 20.
Joan. Siguens in tr. 1. de Deo & perfectionibus ejus negativis, & tom. 2. disp. 6. de Sanctitate divina.

C A P U T I.

De Existentia Dei.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Dei existentiam & Unitatem.

C A P U T II.

De Essentia Dei.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Dei Essentiam.

C A P U T III.

De Adtributis Dei.

§. I. *De Adtributis Dei generatim.*

§. II. *De Adtributis Dei sigillatim: de Simplicitate, Omnipotentia, Aseitate, Aeternitate.*

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Dei Simplicitatem, Omnipotentiam, Aeternitatem.

§. III. *De Immensitate, Vita, Immutabilitate.*

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Dei Immensitatem, Vitam, Immutabilitatem.

§. IV. *De Misericordia, Iustitia, Invisibilitate, Incomprehensibilitate, Subsistentia absoluta.*

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA.

De Erronibus in Dei Justitiam, Invisibilitatem, Incomprehensibilitatem.

L I B E R II.

De Scientia Dei.

Id Adtributum librum integrum replet, uti Adtributum Voluntatis, aut Volitionis librum alterum, quia utrumque gravioribus scatet difficultatibus, ap. AA. Et quoniam Intellectio Volitioni praecedit, hunc librum subsequenti praeponimus.

A U T H O R E S

SYSTEMATICI

sub hoc titulo,

Mag. l. 1. a Dist. 25. ibique *Interpretes.*
D. Th. 1 p. q. 14. 15. 16. 17. ibique *Interpretes.*
Suarez heic t. 1. tr. 1. l. 3. a c. 1. ad 5.
D. Bonav. Brevil. p. 1. c. 8.
Salmanticenses Cursus Theolog. tr. 3.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Joan. Damascenus in Parallelis l. 1. c. 2. & de fid. l. 2. c. 30.

S. An-

S. August. de Civ. l. 5. c. 9. & l. 12. c. 22. & 27. & in l. de 83. qq. q. 17. de Scientia Dei, & l. de octo Dulcitii quaestionibus, ad q. 5.

Saepesaepius Patres laudati ubi de Dei Adtributis, Voluntate, Providentia.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Veritate q. 2. 3. Item contra Gentil. l. 1. a c. 44. ad 71. & alibi.

Suar. de Scientia Dei futurorum contingentium opusc. 2.

Ludov. Molina S. J. Concordia liberi arbitrii cum Gratia, Praedestinatione &c. passim.

Didac. Ruiz. de Montoya S. J. tr. de Scientia, Ideis, & Veritate Dei.

Didac. Alarcon S. J. tr. 2. de Scient. Dei.

Valentin. Heriee S. J. tr. 1.

August. Herrera S. J. de Scient. Dei

Matt. Borrull S. J. de Scientia Media.

Avendaño Problem. Theolog. a sect. 5. ad 8.

Quiros cit. de Deo tr. 4.

Peñafiel cit. t. 1. tr. 8.

Ortega cit. t. 1. controv. 2.

Gabr. de Henao S. J. Scientia Media historice propugnata per duos tomos.

Nicol. Martinez de Scient. D. tv. Disputationes.

Phil. Aran. S. J. Schola Scientiae Mediae tr. 1.

Didac. Quadros S. J. (alias *Martin. Ortizius*) Caduceus Theologicus t. 1. & 2. ubi sparsim de Scient. Media.

Gandav. quodl. 2. q. 1. & quodl. 7. q. 1. 2. & quodl. 8. q. 1. 2.

Moneae. D. 3.

Rib. tr. 4.

Praepos. q. 14. & deinceps.

Franc. Annatus S. J. de Scient. Med. t. 1.

Gran. controv. 2. per tot.

Arrub. cit. a D. 29. ad 48.

Lallem. t. 1. D. 8.

Paul. Leonard. Apol. pro Scientia Media.

Nonnius Narbort. de Ordine, deque priori, & posteriori, pro doctrina de divinis, Scientiis, Praemotione &c.

Franc. Macedo t. 1. collat. 11.

Julius Caesar Recupitus t. 2.

Franc. Zumel. de variis t. 1.

Georg. Hemelmàn: tr. de Scient. Dei.

Vincent. Ramirez S. J. de Scientia D. tomi duo.

Hieronym. Vives contra Scientiam Mediam tomi duo.

Guilleminot. in qq. sel. t. 1. de Scientia Dei.

Avargas tr. de Deo Sciente.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Gabriel Daniel S. J. Epist. de Scientia Dei ad R. P. Nat. Alexàndrum.

Georgius Scholarius tr. de Praedestinatione, quem latinitate donavit Carolus Libertinus S. J: ubi de Scientia Media.

Ignat. Graveson in Epistolis contra Scientiam Mediam.

Xaver. Mannhart de ingenua indole Scientiae Mediae.

Serryus & *Meyerus* in suis historiis Congreg. de Auxiliis.

Raynaud. in Theol. natur. Dist. 8. q. 1.

Emm. Maignan in Philos. sacra tom. 1. cap. 10.

Sagnens tom. 2. disput. 1.

CAPUT I.

De Scientia Dei generatim.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Dei Scientiam.

§. I. *Ejus Divisiones, Actus, Proprietates.*

§. II.

§ II. *Ejus Objectum*.

§. III. *Cetera relate ad Deum percurrit*.

CAPUT II.

De Scientia Dei sigillatim.

§. I. *De Scientia Simplicis Intelligentiae*.

§. II. *De Scientia Visionis*.

§. III. *De Scientia Media directa*.

§. IV. *De Scientia Media reflexa*.

LIBER III.

De Voluntate Dei.

Amor Cognitionem subsequitur, ideo post quaestionem de Intellectu, & Scientia Dei, de ejusdem Voluntate, & Voluntatis actibus agendum Methodus docet.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 1. a Dist. 45. ad 48. ibique *Interpretes*.

D. Th. 1. p. q. 19. 20. Ibique *Interpretes*.

Suar. t. 1. tr. 1. l. 3. a c. 6. ad 8.

D. Bonav. Brevil. p. 1. c. 9. & alibi.

Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Aug. de Civ. l. 11. c. 21. & l. 12. c. 14. & in 83. qq. q. 28. & Epist. 11. ad Valentinum.

S. Damascen. in Paral. l. 1. c. 53.

Anonymus tr. de vocatione omnium Gentium l. 2. c. 19. & seqq. & l. 1. saepe.

Rupertus Ab. Tuitien. l. de Volunt. D.

Hugo Victorinus de potestate & voluntate Dei, utra major sit; & de Voluntate Dei aeterna & una.

EX SCHOLASTICIS.

D. Thom. in qq. disput. de Veritate q. 23. Item contra Gentil. l. 1. a c. 72. &c. Et saepe alibi.

Suar. de libertate Divinae Voluntatis opusc. 4.

Ruiz de Montoya tomo integro.

Gulleminot. in qq. select. t. 1. de Vol. Dei.

Avargas tr. de Deo Volente & Praedestinante.

Borrull tomo integro.

Lallem. t. 1. D. 10.

Herice.) *Ortega*.) suis re-
Avendaño.) Item *Quiros*.) spective
Peñafiel.) *Ribas*.) locis.
Alarcon.) *Arrubal*.)

Jul. Caesar Recupit. t. 2.

Nicol. Segura tomo 1. tr. 3.

Georg. Hemelmàn. tr. de Vol. Dei.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Mallebranchius de natura & gratia sparsim.

Anton. Arnaldus in animadversionibus Philosophicis ac Theologicis sparsim.

Raynaud. in Theol. nat. Dist. 8. q. 2.

Maign. in Philos. sacra tom. 1. cap. 9. & 12. & 13.

Saguens tom. 2. Disp. 2. de Libertate Divina.

Laurentius Alticotius S. J. in Summa Augustiniana t. 6. quaest. 1. & 2.

CA-

CAPUT I.

De Perfectione Divinae Voluntatis generatim.

PROLUSIO HISTORICA

De Erronibus in Dei Voluntatem.

§. I. *Ejus Divisiones, Proprietates, Adfectiones.*
§. II. *Ejus Actus, & Virtutes.*
§. III. *Ejus Objectum.*
§. IV. *Cetera leviora.*

CAPUT II.

De Voluntatis Divinae Libertate.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Divinae Voluntatis Libertatem, Sanctimoniam, Aequitatem.

§. I. *De Libertate Dei in actu primo.*
§. II. *De Libertate Dei in actu secundo.*

CAPUT III.

De Divinae Voluntatis Efficacia in decretis praefinitivis.

TRACTATUS II.

DE DEO PROVIDENTE.

Pertractandum succedit Divinae Providentiae Adtributum, quod ex Intellectus, & Voluntatis actibus coalescit, & in quo quasi praxis utriusque potentiae actuum elucet. Tractatum integrum complet; quia super ipso fusius, & ingeniosius disputat Schola nostra, praehabito fundamento a duobus praecedentibus libris.

LIBER I.

De Divina Providentia generatim.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 1. Dist. 40. 41. Ibique *Interpretes.*
D. Th. 1. p. q. 22. Ibique *Interpretes.*
Suar. t. 1. tr. 1. l. 3. c. 10.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Gregor. Nyssen. Tr. dogmaticus de Fato, & in Carmine arcano v.
Diodorus Episcop. Tr. de Fato, ac Tr. de Providentia.
S. Chrysost. hom. v. de Providentia & Fato, & libri III. de divina Providentia.
Theodorus Antiochenus de permissione peccati libri v.
Theodoretus Cypri Episc. sermon. de D. Providentia.
S. August. de Civ. l. 4. c. 33. & l. 5. c. 1. & 11.
Salvianus l. VIII. de gubernatione Dei.
S. Damascen. de fide l. 2. c. 29.
Synesius Ep. Cyrens. libri II. de Providentia.
Nemesius Ep. Emissen. in l. de natura hominis a c. 42. ad 44.
Anonymus perantiquus Carmen de Providentia Dei.
Anonymus de Vocatione omnium Gentium l. 1. c. 22. & l. 2. saepius.

S. Paulinus Ep. *Nolanus* Poema XIX. de Providentia.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Verit. q. 5. Item contra Gent. l. 3. a c. 71. Et saepe alibi.
Andr. Junius S. J. tom. integro.
Ruiz de Montoya tom. integro.
Muniessa tomo integro.
Franc. Palanco tom. integro.
Arrub. a D. 63. ad 92.
Lallem. tom. 1. D. 2.
Franc. de Arriba Concordia Praedestin. cum libertate creata &c. tom. 1. cum 4. libris.
Ambr. Catharinus tr. de Praescient. & Provid. Dei.
Aran. Schol. Scient. Med. tr. 2.
Herice, *Avendaño*, *Ribas*, *Peñafiel*. Item *Quirós*, *Ortega*, *Moncae*, suis respective locis.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nicol. Le-Nourry de D. Providentia in Adparatu tom. 2. Diss. 1. c. 6. & Diss. 3. c. 14. & c. 41.
Raynaud. in Theol. nat. Dist. 8. q. 3.
Maign. Philos. sacra c. 14.
Saguensius tom. 2. Disp. 3.

CAPUT I.

Essentia Metaphysica, Divisiones, Proprietates Divinae Providentiae.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Dei Providentiam.

CAPUT II.

Essentia physica Divinae Providentiae.

§. I. De *Actibus Intellectus ad Divinam Providentiam spectantibus, quoad Scientiam naturalem, & liberam.*

§. II. De *Actibus Intellectus ad Divinam Providentiam spectantibus, quoad Scientiam stricte Mediam.*

§. III. De *Actibus Voluntatis ad Divinam Providentiam spectantibus.*

LIBER II.

De Divina Providentia Praedestinante.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 1. Dis. 40. 41. Ibique *Interpretes*.
D. Th. 1. p. q. 23. 24. Ibique *Interpretes*.
Suar. t. 1. tr. 2.
D. Bonav. Brevil. p. 1. C. 8.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

EX PATRIBUS.

S. August. l. de praedestinatione sanctorum, & l. de dono perseverantiae, & l. de corrept. & gratia.
S. Fulgent. Rusp. l. de veritate Praedestinationis & gratiae.
Amulo opusc. de Scient. & Praedestinat. divina.
Florus Lugdun. lib. & sermo alter de Praescientia & Praedestinat. contra Joan. Scotum.

S. Pru-

S. Prudentius Galindus tr. de Praedestinat. contra ipsum Joan.
Ratramnus l. II. de Praedestinat.
Hincmarus Arch. Remens. libr. III. de Praedestinatione Dei & libero arbitrio.
Honorius Augustodunens. tr. de Praedestinatione &c.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Verit. q. 6.7.
Molina in Concordia &c. ad 1. p. D. Th. q. 23. art. 5. 2 Disp. 1.
Gandav. quodl. 4. q. 19.
Alarc. p. 1. tr. 4.
Laurent Brancatus de Lauraea opusc. t. 2.
Franc. Carthagena de Praedest. & Reprobat.
Cathar. libri 3.
Franc. Macedo t. 1. Collat. 12.
Jul. Caesar Recupitus de Signis Praedestin. & Reprob. tr. duo.
Thyrsus Gonzalez S.J. Disp. select. t. 2.
Vincent. Ramirez de Praedest. tomi duo.
Guilleminus. de Praedest. in qq. selec. t. 1.
Zumel tr. de Praedest. t. 2.
Avargas tr. de Deo Volente & Praedestinante.
Ruiz, *Muniessa*, *Herice*, *Palanco* } in suis respective locis.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Marchio Maffejus in histor. theologica l. 10. & 11.
Nat. Alexander Differt. de Praedestinatiana haeresi.
Duchesne, & *Cellotius* & *Jac. Sirmondus* S. J. in hist. Praedestinatiana.
Usserius, *Norisius*, *Mabillonius* in defensionibus Gottescalchi.
Calmetus Diss. in Praedestinationem & Reprobationem hominum.
Saguens tom. 2. Disp. 4.
Gilbertus Mauguinus Vindiciae Praedestinationis.
Maignanus Philos. sacra cap. 41.
Carolus Renatus Billuart Synopsis historica eorum, quae gesta sunt in caussa Gottescalchi, & Digressio hist. num Gottescalchus errores sibi imputatos revera docuerit? & Digres. hist. de haeresi Praedestinatiana.
Laurent. Alticotius in Summa Augustiniana tom. 1. q. 6. & tom. 6. in Praefatione historica de Praedestinatianis.

CAPUT I.

Expenditur natura Providentiae Praedestinantis.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Deum Praedestinantem.

CAPUT II.

Caussa, & Effectus Providentiae Praedestinantis.

CAPUT III.

Liber Vitae, ac Numerus Praedestinatorum.

LIBER III.

De Divina Providentia Reprobante.

AUTHORES SYSTEMATICI *sub hoc titulo.*

Mag. l. 1. Dist. 40. 41. Ibique *Interpretes*.

D. Th. 1. p. q. 23. art. 3. ibiq. *Interpretes*.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

B. Servatus Lupus l. de tribus Quaestionibus, quarum altera de Praedestinatione bonorum & malorum.
Anonymus in tr. de vocatione omnium Gentium libr. III. sparsim.
S. August. laudatus ubi de Providentia generatim, ac de Providentia Praedestinante, sparsim.
Ceteri fere, quos laudavimus, ubi de Providentia generatim, ac de Providentia Praedestinante.

EX SCHOLASTICIS.

Qui supra sub Lib. II.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Calmet. Diss. in Praedestinat. & Reprobationem hominum.
Saguens proxime laudatus.

CAPUT I.

Expenditur natura Providentiae Reprobantis.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Deum Reprobantem.

CAPUT II.

Caussae, & Effectus Providentiae Reprobantis.

CAPUT III.

Liber Mortis, & Numerus Reproborum.

COROLLARIUM.

TRACTATUS III.

DE DEO TRINO.

Post Absoluta Dei Adtributa succedunt explicanda Relativa, quae necessaria sunt, & constituunt Sanctissimum Trinitatis Mysterium, ut & illa Dei Essentiam constituunt. Integrum opplent Tractatum, ob multas, & arduas difficultates, quibus hoc Arcanum obvolvitur.

LIBER I.

De Divinis Personis universe.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 1. D. 2. 3. 4. & 19. ad 21. & 23. ad 28. Item Dis. 33. 34. Ibique *Interpretes*,
D. Th. 1. p. a q. 27. ad 32. item a q. 39. ad 43. Ibique *Interpretes* cum *Bartholom. Torres*.
Suar. t. 1. tr. 3. a l. 1. ad 7. & l. 12.
D. Bonav. Brevil. p. 1. c. 2.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Dionysius Alexandrinus l. de Trinitate.
S. Hilarius libris XII. de Trinitate.
S. Gregor. Nazianzen. Orat. 25. & 29. & Epist.

& Epist. de Deo Uno & Trino ad Evagrium.

S. Gregor. Nyssenus l. de fide Trinitatis ad Simplicium; & l. de Trinitate ad Ablavium, & tr. de Trinit. adversus Judaeos,

Didimus Alexandr. l. contra Arianos.

S. Ambrosius libri v. de fide, seu de Trinitate ad Gratianum Augustum.

Diodor. Episc. tr. de Trinitate.

S. Chrysost. hom. de Trinitate.

S. Hieronymus Literae II. de Hypostasibus ad Damasum.

Evodius Episc. tr. de Trinitatis unitate contra Manichaeos.

S. Augustin. lib. xv. de Trinitate &c.

S. Cyril. Alex. lib. vii. de Trinitate.

S. Damascen. de fide l. i. c. 8.

S. Fulgent. Ruspen. l. de Trinit.

Vigilius Episc. Tapsensis libr. xi. de Trinit.

Boethius Severinus l. de unitate Trinitatis.

S. Maximus M. centuriae vii. de Trinitate &c.

S Isidor. tr. Etymol. l. 7. c. 4.

Flacc. Alcuinus lib. iii. de fide Ss. Trinitatis.

Paulinus Patr. Aquilei. l. de Ss. Trinit. qui dicitur *sacrosyllabus*.

S. Benedict. Anianensis in testimoniorum nubecula de Ss. Trinitate &c.

Ratramnus l. de Trina Deitate.

Theod. Abucara de nominibus trium Personatum Dialog.

Mich. Psellus l. de Ss. Trinit. advers. Nestorianos.

S. Anselm. in Monologio, & in Prosologio, & in l. de fide Trinitatis &c.

Rupert. Abb. l. de glorificatione Trinitatis.

Richard. Victorinus libri vi. de Trinit. & l. de tribus adpropiatis Personis.

S. Thomas a Villanova sermones II. de Ss. Trinitate.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. qq. disput. de Potentia Dei q. 2. 8. 9. 10. De Verit. q. 4. &c. & saepe alibi.

Greg. Valent. S.J. de Trinitate & Unitate Dei libris iv.

Ruiz. tom. integro de Trinitate.

Franc Zuñiga S. J. tom. de Trinit.

Borrull. tom. de Trinit.

Avendaño t. 2. fere toto.

Quirós t. 2. tr. 7.

Peñafiel t. 2. tr. 14.

Gandav. quodl. 3. q. 3. 4. & quodl. 4. q. 1. 2. 4. & quodl. 5. a q. 6. ad 9. & quodl. 6. q. 1. 2. 3. & quodl. 12. q. 2.

Arrub. t. 2. a D. 1. ad 14.

Alarc. tr. 5.

Franc. Perez laurea Salman. certam. 1. Scholast.

Franc. Macedo t. 1. a Collat. 5. ad 10.

Albar. Cardin. *Cienfuegos* AEnigmata Theologica tomi duo.

Petr. a S. Joseph l. 2. a c. 1. ad 8.

Nicol. Segura de Trinit. t. 1. tr. 1.

Thyrsus Gonzalez Disp. sel. t. 2.

Coninck. tr. de Trin.

Franc. Delugo tr. de Trin.

Guilleminot. qq. de existent. Trinit. & de processionib. divinis in qq. select.

Avargas tr. de Deo Uno & Trin.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Georgius Bullus in Defensione fidei Nicaenae.

Joseph Blanchinius ad Enarrationem Pseudo-Athanasianam.

Maffejus in Opusculis Historiae Theologicae adjectis.

Nat. Alexander Differt. contra Praxeanos, Noetianos, & Sabellianos.

De Rubeis Diss. pro Trinitate adversus Samuelem Crellium, aliosque.

Petrus Curti S. J. Dissert. pro Trinit. contra Judaeos & Haereticos omnes Anti-Trinitarios.

Du-

Dupinius de doctrina Veterum Patrum de Trinitate.
Cajetanus Meratius Dis. de Authore & tempore Symboli, quod S. Athanasii dicitur.
Calmet. Diss. in illud *tres sunt* &c. ex 1. Joan. 5. 7. hoc est de tribus testibus Ss. Trinitatis.
Joan. Lami de recta christianorum fide & sententia circa D. Trinitatis Mysterium libri IV.
Maign. Philos. sacra cap. 14.

CAPUT I.

Mysterii Trinitatis cognoscibilitas.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ss. Trinitatis Mysterium.

CAPUT II.

Quidditas Trinitatis.

§. I. *De Identitate & Distinctione Personarum in Mysterio.*
§. II. *De Processionibus, earumque Principiis & Terminis.*
§. III. *De Relationibus.*
§. IV. *De Subsistentiis.*

CAPUT III.

Proprietates adnexae, scilicet Notiones, Circuminsessiones, Missiones.

LIBER II.

De Patre & Filio.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 1. Dis. 5. 6. 7. 9. 20. 28. 29. 31. Ibique *Interpr.*
D. Th. 1. p. q. 33. 34. 35. Ibique *Interpr.*
Suar. t. 1. tr. 3. a l. 8. ad 10.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub titulo Filii.

EX PATRIBUS.

S. Basilius homil. super τὸ *in principio erat Verbum.*
S. Gregorius Nyssen. l. de Filii & Spiritus S. Divinitate, & tr. de differentia substantiae & Hypostaseos & Arcano Carmine de Patre & Filio.
S. Chrysost. hom. de Verbi consubstantialitate.
S. August. quaest. de aequalitate Filii.
S. Fulgentius Rusp. l. de Immensitate Filii Dei.
S. Isidor. tr. Etymologiar. l. 7. c. 2.
Theodorus Abucara Dial. de consubstantialitate Filii, & Dial. quod Filius semper generetur a Patre, & Dial. quod Verbum Dei sit increatum.
S. Cyril. Hieros. Catechef. de Patre & Filio.
Damascen. de fid. l. 1. c. 6. 9. &c.

EX SCHOLASTICIS.

Qui supra sub Lib. I.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Josephus Placet de praeexistentia Verbi.
Nat. Alexander Differt. adverf. Arianos, & Dis. qua in aliquot Patrum de Filii Divinitate mentem specia-

ciatim inquiritur, & Dif. de voce ὁμοιούσιον.

Maran de Divinitate Filii.

Christian. Lupus Diss. prooemialis de haeresi Ariana, in tom. I. operum.

Billuart. Digressio historica de Concilio Nicaeno in caussa Arii, & Digres. hist. de Concilio Ariminensi, & Digres. hist. quandonam τὸ *Filioque* additum fuit Symbolo?

Xaverius Piacevich S. J. Colloquium inter Latinum & Graecum de additione particulae *Filioque* ad Symbolum fidei.

CAPUT I.

De Persona Patris.

CAPUT II.

De Persona Filii.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Filii Personam.

LIBER III.

De Spiritu Sancto.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. I. à Dist. 10. ad 18. & 32. Ibique *Interpr.*

D.Th. I. p. q. 36. 37. 38. Ibique *Interpr.*

Suar. t. I. tr. 3. l. II.

Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Basil. hom. de Spiritu S. & l. de Spiritu S. ad Amphilochium &c.

S. Greg. Nyssen. l. de Filii & Spiritus S. Divinitate.

Didymus Alexandrinus l. de Spiritu S.

S. Ambros. libri III. de Spiritu S. ad Gratianum.

Diodor. Episc. tr. de Spiritu S.

S. Chrysost. hom. de Spiritu S.

Theodotus Episc. Ancyranus libri III. de Spiritu S.

Faustus Regiensis, aut *Reiensis* libri II. de Spiritu S.

S. Isidor. tr. Etymol. l. 7. c. 3. & in l. sententiar. c. 15.

S. Damasc. de fide l. I. c. 7. & 10. 11. &c.

S. Petr. Damianus opusc. de Spiritus S. processione contra Graecos.

S. Anselm. l. seu Epist. de processione Spiritus S. a Patre & Filio contra Graecos.

Rupert. Ab. de Spiritus S. processione.

Richard. Victorin. tr. quomodo Spiritus S. sit amor Patris & Filii.

EX SCHOLASTICIS.

Qui supra sub Lib. I.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Le Quienius in Diss. I. in lib. S. Joan. Damasceni.

Leo Allatius in Graecia orthodoxa sparsim, & in Vindiciis Synodi Ephesinae, & de Synodo VIII. Photiana, & alias.

Nat. Alex. Dissert. adversus Macedonianos, & Dis. advers. Photium, aliosque Graecos Schismaticos, de Processione Spiritus S. a Filio.

Ignatius Frantz S. J. Dis. super formulis Graecorum & Latinorum de confitenda Spiritus S. Processione.

Petrus Pithoeus Historia Controversiae de Spiritus S. processione.

Nourrynt. de Spiritus S. Divinitate in tom. I. adparat. l. 2. Diss. 6. c. 6. §. 3. & l. 3. Diss. I. c. 4. ar. 2.

CA-

CAPUT I.

De Principio Spirativo Spiritus S.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Spiritus Sancti Principium.

CAPUT II.

De Persona Spiritus Sancti.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Spiritus Sancti Personam.

UNIVERSAE THEOLOGIAE

DOGMATICO-SCHOLASTICAE

PARS II.

DEUS PRINCIPIUM ET FINIS CREATURARUM.

Postquam Theologia Deum in Deo vidit, Deum videre pergit in Creaturis, quippe quae sunt *opera manuum suarum*, & quas *propter semetipsum operatus est Dominus*. A Theologia directa ad indirectam descendit: a Deo Uno & Trino ad Deum Creatorem progreditur, ubi universae Creationis principium, materiem, finem speculatur. Haec autem contemplatio ad perfectiorem Dei cognitionem & Mysteriorum fidei declarationem necessaria est; ac sub ea ratione ad nostram Theologiam spectat, teste *Suar.* de op. sex dierum tr. 2. in prooem.

TRACTATUS I.

DE CREATIONE RERUM.

LIBER I.

De Opificio sex dierum.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 2. Dist. 1. & a Dist. 12. ad 15. Ibique *Interpr.*

D.Th. p.1. q.44. & deinceps, & a q.65. ad 74. & q. 102. Ibique *Interpr.*

Suar. tom. integro.

D. Bonav. Brevil. p. 2. per tot.

Caeteri Systematici laudati, in suis respective locis.

TRACTATORES.

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

Lactantius Firmianus l. de Opificio Dei.

S.Basilius homiliae saltem IX. in Opificium VI. dierum, & hom. de Paradiso.

S. *Ambrosius* Hexaëmeron lib. VI. & l. I. de Paradiso, & l. de arbore interdicta.

S. Greg. Nyssen. Hexaëmeron., seu historia de opere VI. dierum (& forte hoc ad Basilium aut alium spectat) & l. de hominis Opificio & Carmine arcano de Mundo.

S. Chrysost. in expositione Geneseos ad cap. I.

S. August. de Genesi contra Manichaeos, & rr. de arbore scientiae boni & mali.

S. Cyril. Alexandr. in cap. I. Genesis.

Paterius in expositione cap. I. Geneseos.

Georgius Pisides Cosmographia, sive de Opere VI. dierum.

V. Be-

V. Beda l. de Opificio vi. dierum.
Rabanus Maurus in expositione cap.1. Genes.
Moyses Barcepha Episc. Syrus, l. de Paradiso.
Zacharias Ep. Mitylenensis Dialog. de Mundi Opificio contra Philosophorum disputationem.
S. Eustathius Patr. Anthiochen. comment. in Hexaëmeron.
Theodoretus Cyr. Ep. sermo de materia & mundo, ubi de curat. graecar. adfect.
S. Damasc. in Paral. l. 1. c. 81. & de fid. l. 2. c. 1. & 2. 5. 6. &c.

EX SCHOLASTICIS.

Albert. M. de prima creatione rerum tomo 19. tr. 1. 2. 3.
D. Th. in qq. disput. de potentia Dei q. 3. 4. 5. & contra Gent. l. 2. a c. 11. saepius.
Gandav. quodl. 8. q. 6. quodl. 9. q. 12.
Molina in 1. p. heic.
Jos. Angles Flores qq. in 2. Sent. dist. 1. per tot. p. 1. & a dist. 12. ad 15.
Franc. Macedo 1. 2. collat. 1. different. 1. & collat. 6. differ. 2.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alexander Differt. de opificio vi. dierum, & Dis. de Paradiso, & Dis. de Evae creatione, & Dis. adversus haeresim Saturnini, & Dis. contra Origenistas.
Franc. Anton. Zaccharias Differt. adversus Prae-Adamitas.
Augustin. Calmèt Diss. de Systemate Mundi ex veterum Hebraeorum sententia.
Nourryus de Mundi creatione in Adpar. t. 1. l. 3. Diss. 2. c. 8. ar. 1. & tom. 2. Diss. 3. c. 21. & c. 22. art. 6.
Thom. Maluenda Comment. de Paradiso voluptatis.
Huetius Differt. de situ Paradisi.
Nicol. Abram S. J. de Opere sex dierum in Pharo Vet. testam. l. 1., & de fluviis & loco Paradisi, lib. 2.
Anonymus Moses vindicatus, seu veritas historiae creationis Mundi adversus Burneti Archaeologias philosophicas.

CAPUT I.

Praeambula de Deo Creatore.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Deum Creatorem.

CAPUT II.

De Universo universe, quoad universalem Creationem.

CAPUT III.

De Universo sigillatim, quoad singula Opera sex dierum.

LIBER II.

De Angelo.

Tractatio de Angelo quoad suae naturae essentiam, & operationes ad Theologiam naturalem adtinet (ut notat *Suar.* heic in prooem.) de ipsis enim tractant Philosophi, cùm antiqui, tùm posteriores in Methaphysica, ubi de Ente Spirituali. Verum & nos quoque heic nonnihil de ipsis, morem gerentes Authoribus nostris, quibus ita visum est adprime utile ad Theologiae Candidati institutionem, seu ornatum. Quo videlicet clarius percipiantur quae ex Scriptura, Traditione divina, & ratione naturali deducta, de Angelis pertractantur.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 2. a Dist. 2. ad 11. ibiq. *Interpr.*
D. Th p. 1. a q. 50. ad 64. item a q. 106. ad 114. ibique *Interpr.*
Suar. tomo integro.
D. Bonav. Brevil. p. 2. c. 6. 7. 8.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Dionysius Areopagita, l. de Coelesti Hierarchia c. 3. & seqq.
Gregor. Nyssenus Carmen arcanum vi.
Theodoret. Cyrens. Ep. sermo de Angelis, deque diis ac daemonibus malis, ubi de curatione graecar. adfectionum.
S. August. de Civ. l. 8. c. 25. & l. 9. a c. 13. ad 22. ubi speciatim de daemonibus, & l. 10. saepius de Angelis bonis & malis, & l. 11. c. 9. & saepius, & l. 12. c. 1. 3. 6. 9.
Sophronius Hierosol. hom. de Angelis.
Cassianus Collat. 5. & 8.
Damascen. in Parallel. l. 1. c. 6. & 7. & l. 2. c. 3. & de fide l. 2. c. 3. & 4.
Michael Psellus dialogus de energia & operatione daemonum.
S. Anselmus l. de casu diaboli.
Hugo Victor tr. de Angelorum creatione, natura, confirmatione, lapsu.
S. Bernardin. Senensis Serm. de gloria Spirituum Beatorum in Regno Dei.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de malo q. 17. de Spiritual. Creaturis q. 1. de verit. q. 8. 9. Item Opusc. de Angelis, seu de substantiis separatis.
D. Bonav. Centil. p. 3. a sect. 13. ad 18.
Stephan. Bubalus de Cancellariis S. J. tomo integro.
Quir. tomo 2. tr. 8.
Ortega tomo 2. contr. 8.
Gandav. quodl. 2. q. 7. 8. & quodl. 4. q. 16. 17. & quodl. 5. q. 14. 15. & quodl. 7. q. 8. & quodl. 11. q. 1. & quodl. 13. q. 6. 7. & quodl. 15. q. 8. 9.
Moneacus D. 5. 6.
Arrub. t. 2. a D. 148. ad 181.
Alarc. tr. 6.
Angles Flor. sent. p. 1. dist. 2. usq. ad 11.
Cathar. tr. uno.
Fr. Perez laur. Salmant. certam. 3. sch.
Fr. Macedo t. 2. a collat. 1. ad 6.
Joan. Thom. Gastaldus de Angelis tomi iv.
Petr. a S. Joseph l. 3. per tot.
Franc. Delugo tr. de Angel.
Christoph. Delgadillo tr. de Angel.

EX ALIIS THEOLOGIS.

P. Morinus de Ordinationibus in Ritum Maronitarum.
Norisius in Vindiciis Augustinianis. l. 6. c. 10.
Nourryus in adparatu in Tatianum & S. Clem. Alexandrinum, & tom. 2. Diss. 3. c. 20. de Angelis, & Daemonibus, & Diss. 4. c. 10.
*Coteler*ius in Notis in cap. 12. Const. Apostolicarum, & in Epist. S. Clementis, & in primum Hermae librum.
Huetius in Origenianis l. 2. q. 5.
Calmetus Diss. de Angelorum & daemonum in corpora potestate, & Diss. in bonos & malos Angelos, & Diss. de obsidentibus & possidentibus corpora Daemonibus.

Theoph.

Theoph. Raynaud. in Theol. naturali a Distinct. 2. ad 4. & tr. de Angelo Custode, ejusque Antistropho malo Genio.

Joannes Antonius Gualtieri Diss. de Angelorum existentia & natura, eorumque Ordinibus, Hierarchiis & Officiis.

CAPUT I.

De Angelo quoad ordinem naturae.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Angelos.

§. I. *De perfectione naturali substantiae Angelicae.*
§. II. *De Intellectu Angelico.*
§. III. *De Voluntate Angelica.*
§. IV. *De Numero, Ordine, Distinctione inter Angelos.*
§. V. *De Loco Angelico.*
§. VI. *De Motu Angelico.*
§. VII. *De Virtute Angelica ad alias operationes externas.*

CAPUT II.

De Angelo quoad ordinem gratiae.

§. I. *De I. Instanti Theologico.*
§. II. *De II. Instanti Theologico.*
§. III. *De III. Instanti Theologico.*

LIBER III.

De Homine.

Nempe prout est opus sexti diei, scilicet Homo theologice sumptus: supponimus enim ex Physica, & Animastica constitutiva animae, & corporis, ex quibus homo componitur; ac ea heic praecipue statuimus, quae pertinent ad primam Hominis creationem, sive ad *hominem Innocentem*, expeditius post tractaturi de homine lapso.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 2. a Dist. 16. ad 20. ibique *Interpr.*
D. Th. 1. p. q. 75. ad 101. & a q. 115. ad 119. ibiq. *Interpr.*
Suar. de Opere sex dierum l. 3. tot.
D. Bonav. Brevil. p. 2. a c. 9.
Niisse tr. 2. p. 2. a c. 142. ad 148.
Herin. t. 1. tr. 3. D. 6. a q. 7. ad 11.
Martinon t. 1. D. 45.
Granad. t. 3. contr. 8.
Gotti t. 1. tr. 10. a q. 1. ad 4.
Ceteri fere, qui supra, in suis respective locis.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

Theodor. Abucara Dialog. de corpore impassibili Adami innocentis.
S. Basil. serm. de structura hominis.
S. August. tr. de creatione primi hominis.
S. Damascen. in Paral. l. 1. c. 8. & de fid. l. 2. c. 12.
Theodoretus Ep. Cyrensis serm. de natura hominis.

Nemesius Episcop. Emissen. l. de natura hominis.

Hugo Victorin. tr. de creatione & statu humanae naturae, in Summa Sentent.

Ceteri, qui agunt de Opificio VI. dierum.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de verit. q. 18.

Gandav. quodl. 6. q. 11. & quodl. 7. q. 9. & quodl. 8. q. 10.

Angles Flor. p. 1. a dist. 15. ad 23. & p. 2. dist. 29.

Fr. Macedo t. 2. collat. 6. differ. 3. 4. & collat. 7. dif. 3. & collat. 8. dif. 1.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nourryus proxime laudatus c. 22. 23. & 24.

Jacob. Gretserus S. J. Exercitationes de hominibus ante Adamum.

Billuart Digressio histor. de Prae-Adamitis.

Franc. Anton. Zaccharias Diss. adversus Prae-Adamitas.

Philippus Priorius sub nomine *Eugenii Romani*, Epistolae seu Animadversiones in librum Prae-Adamitarum, ad Authorem ipsum La-Peirerium directae.

Joan. Baptista Morinus Francopolitanus, Refutatio detestandi libri de Prae-Adamitis.

Joan. Conradus Daubaver, Prae-Adamita utis, idest nullus nemo.

Alticotius in Sum. Augustiniana t. 1. q. 2.

CAPUT I.

De Homine innocente quoad ordinem naturae.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Protoparentem Adamum Innocentem.

CAPUT II.

De Homine innocente quoad ordinem gratiae.

CAPUT III.

De Homine innocente, si status innocentiae perdurasset.

TRACTATUS II.

DE HOMINE LAPSO.

Innocenti homini succedit methodice lapsus homo. Hic autem est materia, circa quam versatur tota subsequens Theologia, vel ut reparandus per Christum vel ut erigendus & conservandus in gratia, vel ut praemiandus, aut puniendus a Deo.

Plane omnis homo (exceptis Jesu, & Maria) per Adae peccatum est originaliter lapsus; atque adeo de hoc originali lapsu in primis agendum est. Cum autem peccatum sit libera legis transgressio, adeoque supponat in homine libertatem, & Dei legem, quam transgreditur; ideo de libertate primum agimus, deinde de lege: quo facilius ad lapsum originalem deveniamus.

LIBER I.

De Libertate.

Multa, quae heic versant AA. Theologi, spectant ad Physicam, ubi de

de Caussa libera, & ad Animasticam, ubi de Voluntatis libertate; ac plura quoque ad Dogmatico-Polemicam, ubi de existentia libertatis a necessitate, contrà haereticos. Nihilosecius quia materia haec de libero hominis arbitrio Cardinalis est, & summe connexa cum gravioribus Theologiae controversiis, ideo eam accuratius fusiusque Theologi pertractant.

AUTHORES
SYSTEMATICI
sub hoc titulo.

Mag. l. 2. Dist. 24. & 25. ibique *Interpr.*
D. Th. 1. p. q. 83. ac 1. 2. q. 9. & 10. ibique *Interpr.* cum *Barthol. Medina* in 1. 2.
Suar. de Grat. t. 1. Prolegom.
B can. p. 2. tr. 1. c. 2.
Rhod. t. 1. tr. 3. D. 3.
Espar. t. 1. l. 3. a q. 12. ad 16.
Arsdeck in sua 1. 2. c. 1.
Viv. p. 2. D. 6.
Paul. a Concept. t. 2. tr. 9. D. 2.
Bonae Sp. t. 2. tr. 1.
Herin. p. 2. tr. 2. D. 2.
Compt. t. 1. D. 85.
Red. t. 2. q. 3.
Mariu. tom. 1. tr. 8.
Ceteri, qui supra, in suis respective locis.
Item *AA. nostri*, & *Thomistae* ubi de Scientia & Providentia Dei, Praemotione, Gratia auxiliante, passim.

TRACTATORES
sub hoc titulo.
EX PATRIBUS.

S. Methodius tr. de libero arbitrio.
Olympius Episcop. l. adversus eos, qui naturam & non liberum arbitrium in culpam vocant.
Paullus Orosius Apolog. de libero arbitrio adversus Pelagianos.
S. August. l. unde malum & de libero arbitrio, & quaest. aliae de libero arbitrio.
Amulo opusc. de libero arbitrio.
S. Damascen. in Paral. l. 1. c. 9. & de fide l. 2. c. 25.
B. Servatus Lupus quaest. de libero arbitr.
Honorius Augustodun. tr. de libero arbitrio &c.
S. Anselmus l. de libero arbitrio, & tr. de concordia praescientiae, praedestinationis & gratiae Dei cum libero arbitrio.
S. Bernardus tr. de Gratia & libero arbitrio.
Nemesius in l. de natura hominis a c. 37. ad 41.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Verit. q. 24. & de malo q. 6.
Molina in Concord. D. 1. & passim.
Arand. bas. theol. mor. l. 4. per tot.
Quadr. in Caduc. t. 1. & 2. passim.
Pilanc. de Provid. Dei passim.
Gandav. quodl. 3. q. 17. & quodl. 4. q. 11. & quodl. 12. q. 26. 27. & quodl. 14. q. 5.
Conin. de Actib. supernat. l. 1. D. 2.
Angl. in Sent. l. 2. p. 2. dist. 24. 25.
Nicol. Segura tom. 2. tr. 5.
Franc. Zumel. t. 2.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Eduardus de Vitry Conclusiones de libero hominis arbitrio &c.
Scipio Maffejus in Histor. theologica, de libertate sparsim.
Maignan in Philos. sacra cap. 28.
Alticotius in Sum. Augustin. t. 1. q. 7. & part. 4. quaest. 2.
Raynaudus nova libertas Gibieufiana discussa.

CA-

CAPUT I.

Expenditur natura libertatis humanae.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in humanam libertatem.

CAPUT II.

De Comprincipiis ad libertatem necessariis.

CAPUT III.

De libertatis impedimentis.

CAPUT IV.

De fecunda liberi arbitrii facultate ad actus eliciendos.

CAPUT V.

Concordia liberi arbitrii cum aliquot Mysteriis supernis.

LIBER II.

De Lege.

Lex, cujus libera transgressione lapsus est Adam, percommodam heic sedem offert, ac methodum materiae de legibus, quae ad nostram quoque Theologiam spectat, quatenus Deum intuetur ut *Legislatorem*; a quo nempe, sicut omnis Paternitas, ita & omnis Legislatio derivatur, & in quem omnium legum, ac praeceptorum authoritas ultimo prorsus refunditur (teste *Suar.* heic in prooem.) Hinc ad sacram doctrinam proprie spectat consideratio legis, tam secundum communem rationem suam, quam prout ad omnes suas species descendit.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 3. a D. 37. ad 40. ibique *Interpr.*
D. Th. 1. 2. a q. 90. ad 108. ibique *Interpr.*
Suar. tomo integro de Legibus.
Becan. p. 2. tr. 3. per tot.
Arsdeck. l. 2. c. 6.
Platel. p. 2. c. 3.
Bonae Sp. t. 4. tr. 3.
Reding t. 2. a q. 15. ad 20.
Niisse tr. 5. p. 1. a c. 271. ad 290.
Amic. t. 5. a D. 1. ad 9.
Gon., *Casp.*, *Abel.*, *Herin.* } in suis respective locis.
Item multa speculative *AA Morales*, sub hoc titulo, ut *Castropalaus Diana*, *La Croix*, *Holzmann*, *Azòr Salmanticenses*, alii.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Chrysost. hom. de unico utriusque Testamenti Legislatore.
S. August. l. de gratia novi Testamenti.
Theodoret. Serm. de Legibus.
S. Isidorus Hispal. l. de Gentium vocatione fere per tot.
S. Damascen. de fide l. 4.
Hugo Victor. tr. de lege naturali & scripta.
S. Antoninus Arch. Flor. in Sum. par. 1. a tit. 11. ad 20.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. contr. Gentil. l. 3. a c. 114.
Guilielm. Parisiensis tr. de Legibus.
Mo-

Molina de Justitia t. 1. tr. 2. a Disput. 2t.

Petr. a S. Joseph. tomo 3. l. t.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alex. Diss. de Noachidarum praeceptis, & Diss. de Caeremonialibus Legis Mosaicae praeceptis, & Diss. de Judicialibus aut forensibus Legis Mosaicae praeceptis.

Herman. Goldhagen S.J. Meletema Biblico-Philologicum de Religione Hebraeorum sub lege naturali propositum.

Jos. Biner S. J. de Jure primarum Precum, & Institutionibus.

Serryus Disp. de Circuncisione.

C A P U T I.

De Lege universim.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Legem.

§. I. *Natura, & Varietas legis.*

§. II. *De iis, quibus est jus condendi legem.*

§. III. *De iis, qui lege obligantur.*

§. IV. *De legis Interpretatione, Dispensatione, Cessatione.*

C A P U T II.

De lege speciatim.

§. I. *De lege aeterna, lege naturali, Jure gentium.*

§. II. *De lege veteri Divina.*

§. III. *De lege nova Divina.*

§. IV. *De lege Canonica.*

§. V. *De lege Civili.*

§. VI. *De lege Privilegiari, seu de Privilegio.*

§. VII. *De lege non scripta, seu de Consuetudine.*

L I B E R III.

De Primario hominis lapsu.

Ad Paradisum regredimur, ubi Adam transgrediendo Divinam legem, sibi injunctam, lapsus est cum Eva; simulque cum Adamo exsule Paradiso egredimur, & totum mundum in ipso originaliter lapsum percurrimus. Quo videris, methodum nostram adprime rerum eventibus respondere.

A U T H O R E S

SYSTEMATICI

sub titulo peccati Adae personalis, ejusque posteris Originalis.

Mag. l. 2. a Dist. 21. ad 23. & a 29. ad 33. ibique *Interpr.*

D. Th. 1. 2. a q. 81. ad 83. ibique *Interpr.*

Suar. De Oper. sex dier. l. 3. & 4. ac in 1. 2. tr. 5. de pecc. D. 9.

D. Bonav. Brevil. p. 3. a c. 1. ad 7.

Herin. 1. 1. tr. 3. D. 6. q. 12.

Reding. t. 2. q. 14.

Bonae Sp. t. 4. tr. 2. D. 12.

Ceteri in suis respective locis.

T R A C T A T O R E S

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. August. tr. de Gratia Christi & peccato Originali contra Pelagium & de Civ. l. 13. c. 1. & seqq. & l. 14. saepius.

Odo Episc. Cameracensis, libri III. de peccato origiaali.

S. Anselm. tr. de peccato originis &c.

Ano-

Anonymus perantiquus in tr. de vita contemplativa l. 2. c. 8. & 9.

EX SCHOLASTICIS.

D. Tò. in qq. disput. de malo q. 4. 5. Item contra Gentil. l. 4. c. 50. 51. 52.
Gandav. quodl. 1. q. 21. & quodl. 2. q. 11. & quodl. 13. q. 13.
Moncae. D. 7. cum 5. partibus.
Aug. a V. Maria in tr. de peccatis, de Originali a D. 7. ad 9.
Angl. Flor. ad Dist.Sent. p. 2. a D.30. ad 33.
Cathar. tr. unico.
Fran. Macedo 1. 2. collat. 7. differ. 1. 4. & collat. 8. a differ. 2. ad 4. & collat. 9. differ. 1.
Salas in 1. 2. tomo 1. tr.13. D. 11. 18.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alex. Differt. de peccato Originali contra Pelagianos.
Nourryus de peccato Originali in Ad-par. l. 3. Diff. 2. c. 7. ar. 4.
Julius Bartoloccius de peccato Originali secundum Rabbinos.
Alticotius in Sum. Augustin. p.4. q.1. & ibid. in Praefat. de Pelagianis rebus & hominibus.

CAPUT I.

De Personali Adami lapsu.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus circa peccatum Originale.

§. I. *De lege Adamo injuncta.*
§. II. *De Natura, & gravitate Adami lapsus.*
§. III. *De poena, poenitentia, venia Adami lapsum subsequentibus.*

CAPUT II.

De Originali lapsu in Adae posteris.

§. I. *Natura peccati Originalis.*
§. II. *Caussa efficiens ejus peccati.*
§. III. *De iis, qui noxa originali infecti sunt.*

TRACTATUS III.

DE FINE HOMINIS.

Tractatus hic complet titulum secundae partis, quatenus agit de Deo, ut fine Creaturarum, postquam duo priores tractatus primam tituli partem compleverunt, quatenus agit de Deo ut principio Creaturarum. Quo videris, tres istos tractatus non minus methodice secum esse connexos, ac secum duo tituli membra connectuntur, nempe Principium cum fine, & cum Principio finis.

LIBER I.

De ultimo fine hominis generatim.

Praetermittimus a multis heic ventilata, quae ad actionem, divisionesque finis, & mediorum universaliter spectant; quoniam eorum notitia praesupponi, ac desumi debet, tum ex Philosophia morali, tum ex Physica generali, tum ex Animastica. Ergo ne actum agat, ad Theologiam nostram ea modo pertinet edifferere, quae propius concernunt naturam, & circunstantias ultimi finis hominis, idest, Beatitudinis objectivae, ad quam homo ex Divini Creatoris intentione conditus est.

AU-

AUTHORES
SYSTEMATICI
sub hoc titulo.

Mag. l. 2. a Dist. 38. ad 41. ibique *Interpr.*
D. Th. 1. 2. q. 12. ad 16. ibique *Inter.*
Suar. in 1. 2. tr. 1. a D. 1. ad 3.
Phil. a SS. Trinit. t. 2. a D. 1. ad 3.
Ceteri in suis respective locis.

TRACTATORES
sub hoc titulo.
EX PATRIBUS.

S. August. de Civ. l. 19. c. 1. & seqq.
Hugo Victor. tr. de fine hominis.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. contr. Gentil. l. 3. c. 25. & deinceps.
Franc. Oviedo in 1. 2. t. 1. controv. 1. & 2.
Aran. basis Theol. mor. tr. 1. l. 1. per tot.
Gandav. quodl. 7. q. 6.
Less. l. 14.
Joan. de Aliaga tr. de ultimo fine.
Salas in 1. 2. t. 1. tr. 1. & tr. 2. D. 1. a. 12. 13.
Jos. Maria Requesens S. J. disput. selectae, ubi de fine.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Raynaud. in Morali Disciplina Dist. 1. qq. 1. 2. 3. 4.

CAPUT I.
De existentia finis ultimi.

PROLUSIO POLEMICA
HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Supernaturalem hominis Finem.

CAPUT II.
De Notione finis ultimi.

CAPUT III.
De adpetitu hominis erga ultimum finem.

LIBER II.
De Felicitate hominis.

Idest de Beatitudine formali, quae suis gaudet praedicatis essentialibus, suisque extra essentialibus, de quibus heic; ubi quoque multa de Empyreo, quae versat Theologia Dogmatico-Speculatrix de Novissimis.

AUTHORES
SYSTEMATICI
sub titulo Beatitudinis formalis, Visionis Dei, Empyrei, Receptaculorum.

Mag. l. 4. D. 45. 49. 50. ibique *Inter.*
D. Th. 1. 2. a q. 2. ad 5. item p. 3. in supplem. q. 69. 71. 72. tum a q. 82. ad 85. & q. 92. ad 96. ibique *Inter.*
Suar. in 1. 2. tr. 1. fere per tot.
D. Bonav. Brevil. p. 7. c. 7.
Nusse tr. 7. p. 3. a c. 447. ad finem.
Abel. t. 1. tr. 2. c. 6.
Paul. a Concept. tr. 2. de Visione Dei, & multo plures sub hoc titulo.
Tourn. tr. de actib. hum. c. 5.
Gran. contr. t. tr. 4. 5. 6. & tr. de Novissimis.
Marin. tr. 5. de Beatit. & Visione.
Ceteri fere, qui supra, sub Lib. I.

TRACTATORES
sub titulo designato.
EX PATRIBUS.

S. Chrysost. hom. de alterius vitae deliciis.
S. Ephrem serm. de Regno Coelorum, praemiisque justorum & poenis impiorum.

S. August. de Civ. l. 14. c. 25. & l. 19. c. 10. & 11. & l. 22. c. 29. & 30.

S. Damasc. in Parallelis l. 1. c. 52. de Regno Coelorum.

Author tractatus de vita contemplativa l. 1. c. 2. 4. & alias.

S. Bernardin. Sen. serm. de substantiali gloria animarum sanctar., & serm. de subst. gloria corporum beatorum, & serm. de accidentali gloria Beator., & serm. de Beator. exercitiis.

S. Antoninus Arch. Florent. in sum. p. 3. tit. 30. & 31. per tot.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. contr. Gentil. l. 3. a c. 49. ad 63. Item opusc. de Beatitudine.

Guilhel. Paris. tr. de retributione Sanctorum.

Oviedo in t. 2. tr. 1. Controv. 8.

Borrull de Essent. & Visione Dei a D. 15.

Gabr. Henao S. J. de Empyreo tomo integro.

Marcellin. Siuri de Novissimis a tr. 40.

Gandav. quodl. 2. q. 7. & quodl. 3. q. 1. & quodl. 4. q. 8. 9. & quodl. 7. q. 4. 5. 7. & quodl. 9. q. 16. & quodl. 12. q. 5. 6. & quodl. 13. q. 12. & quodl. 14. q. 4.

Moncaeus D. 2.

Rib. de Visione Dei tr. 3.

Herize de Visione Dei tr. 4.

Less. de Provid. Numin. l. 1. & tr. de Beatit.

Aliaga tr. de Beatit. supernat.

Quir. de Visione Dei in select. tr. 3.

Arrub. in 1. p. D. Th. a D. 13. ad 27. de Visione Dei.

Avend. in problem. sect. 4. de Visione Dei.

Alarc. p. 1. tr. 1. de Visione Dei.

Lallem. t. 1. D. 6.

Fr. Ant. Perez laur. Salm. certam. 5. Schol.

Salas in 1. 2. tr. 2. a D. 3. ad 11. & D. 14.

Nicol. Segura de Visione Beata t. 1. tr. 4.

AEgid. a Praesentatione de Beatitudine tomi 3.

Jos. Augustinus tr. de Visione Beata.

Avargas tr. de beatit. hominis.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alexander Diss. in errorem Cerinthi de terreno & millenario Christi regno, & Diss. de sententia Joannis P. XXII. circa gloriam animabus justis conferendam.

Ludov. Muratorius tr. de Paradiso.

Benedictus Plazza comment. de Paradiso, cum additione *Gravinae*.

Saguens de perfectionibus divinis tomo 2. disp. 5. de Visione Dei.

Billuartius Digressio hist. de sensu Joannis XXII. circa tempus glorificationis Sanctorum.

CAPUT I.

Beatitudo formalis quoad praedicata essentialia.

§. I. *De Beatitudinis Natura.*

§. II. *De iis, quae propius spectant ad Visionem Beatificam.*

PROLUSIO POLEMICA. HISTORICO-CRITICA.

De Erroribus in Visionem beatam.

§. III. *De iis, quae propius spectant ad Amorem beatificum.*

CAPUT II.

Beatitudo formalis, quoad praedicata extraessentialia.

§. I. *De*

§. I. *De plenitudine bonorum intellectus Beati.*

§. II. *De plenitudine bonorum voluntatis beatae.*

§. III. *De Animae beatae Dotibus, Aureolis, Fructibus.*

§. IV. *Reliqua ad Animae Beatitudinem spectantia.*

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Beatitudinem, prout Animabus justis plene purgatis statim confertur.

CAPUT III.

§. I. *De Gloria Corporis generatim.*

§. II. *De Dotibus Corporis gloriosi.*

§. III. *De Exercitio sensuum Corporis gloriosi.*

LIBER III.

De Infelicitate hominis.

Ideft de privatione Beatitudinis in degentibus extra viam. De ea agunt Dogmatico-Scholaftici in altera parte tractatus de Novissimis, ubi pariter ad pleniorem notitiam tractant de prooemialibus vitae aeternae, ac de Receptaculis animarum; de quibus omnibus heic nos praecipua.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub titulo Receptaculorum, Novissimorum, Judicii, Mortis, Gehennae, ac similium.

Mag. l.4. a Dist. 43. ad 50. ibique *Interpretes.*

D.Th. p. 3. in supplem. a q. 69. ad 71. item a q. 73. ad 81. item a q. 86. ad 91. & a q. 97. ad 99. ibique *Interpr.*

Suar. in 3. p. t. 3. a D. 52. ad 58. & alibi.

D. Bonav. Brevil. a c. 1. ad 6. p. 7.

Herin. haeic, & p.4. tr.1. D. 5.

Gotti t. 3. tr. 14. 15. 16.

Niiffe tr. 7. a c. 419. ad 446.

Amic., *Rhod.*, *Redi.*, *Gran.* } in suis respective locis.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Tertullian. tr. de Resurrectione carnis.

S. Hippolytus l. de Rusurrectione, & tr. de consummatione mundi & Anti-Christo, ac secundo Christi adventu.

S. Methodius l. de Resurrectione contra Origenem.

S. Antonius Abbas sermone dogmat. de Resurrect. mortuorum.

S. Jacobus cognomento *Sapiens* l. de Resurrectione.

S. Gregor. Nyssen. tr. de anima & Resurrectione.

Prudentius Clemens de natura animae ac resurrectione carnis.

Diodor. Episc. tr. de Resurrectione.

S. Hieron. tr. de Resurrectione.

S. Isidor. l. 1. sentent. c. 25. ubi de Anti-Christo & de Novissimis.

S. Julianus Arch. Tolet. l. de futuro seculo.

S. Joan. Damasc. serm. dogmatic. pro defunctis & de Anti-Christo & Resurrect. ac de fide l.4.c.27. & 28.

Flacc. Alcuinus in Prognostico de futuro seculo.

Athenagoras l. de Resurrectione.
S. Basil. serm. de futuro judicio.
Theodoret. Ep. Cyr. sermo de fine & judicio.
S. Ephrem serm. de Anti-Christo & consummatione Seculi, & serm. de universali Resurrectione.
S. Aug. tr. de cura pro mortuis gerenda, & tr. de Anti-Christo & de Civ. l. 20. fere per tot. & l. 21. & l. 22.
Eustratius Presb. CP. tr. III. de vita functorum animis.
S. Petr. Damianus Opusc. de Novissimis & Anti-Christo.
Hugo Victor. tr. de fine seculi, & de statu futuri seculi.
Richard. Victorin. de Judiciaria potestate in extremo judicio.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. contr. Gentil. l. 3. a c. 139. ad 145. & l. 4. a c. 82. ad 97.
Suari de Novissimis, cum *Mol. Vaz. Estio, Bellarm.* aliisque ab ipso passim adlegatis.
Jan. Salas in 1. 2. tr. 2. D. 14.
Gandav. quodl. 1. q. 20. & quodl. 4. q. 12. & quodl. 6. q. 21. & quodl. 8. q. 11. 32. 34. & quodl. 11. q. 15. & quodl. 12. q. 11. & quodl. 14. q. 7. & quodl. 15. q. 10.
Less. de Justitia, & Ira Dei l. 13.
Catbar. per sex libros.
Alphonsus Tostatus tr. de statu animarum post hanc vitam.
Laurent. Brancatus de *Lauraea* tr. de omnibus Novissimis &c.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alexand. Differt. in errorem Basilidis, negantis futuram resurrectionem, & Diss. de aeternitate poenae gehennalis, & Diss. de commentitia liberatione Trajani Imp. ab inferis.
Petavius tr. de futuro impiorum statu.
Hieronym. Maggius tr. de Exustione Mundi.
Nourryus adparatus in S. Justinum & in tom. 1. l. 2. c. 2. per tot. ubi de Millenariorum haeresi, & t. 2. Diss. 3. c. 29. & Diss. 4. c. 11.
Allatius de consensu Ecclesiae Graecae & Latinae circa fidem Purgatorii.
Dupinius Differt. de ultimo Judicio.
Thomas Malvenda comment. de Antichristo.
Calmetus Diss. de natura Animae & ejus post mortem statu, ex sententia Veterum Hebraeorum, & Diss. de Anti-Christo, & Diss. de fine & mundi statu post judicium, & Diss. de mortuorum resurrectione.
Anton. Rusca tr. de inferno & statu daemonum.
Raynaud. in Theol. natur. D. 8. q. 4. & in Heteroclitis infernorum, ubi de Purgatorio per tot. Commentar.
Thomas M. Mamachius libri II. de Animabus Justorum in sinu Abrahae ante Christi mortem expertibus beatae Visionis Dei.
Belluart Digressio hist. de liberatione Trajani Imp. ab Inferis.

CAPUT I.

De Prooemialibus Vitae aeternae.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Prooemialia aeternae vitae.

§. I. *De Morte, Judicio particulari, Resurrectione privata & generali.*

§. II. *De*

§. II. *De Judicio universali, ipsumque praecedentibus & consequentibus.*

CAPUT II.

De Receptaculis eorum, qui sunt extra viam.

PROLUSIO POLEMICA-HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ordinaria Receptacula.

CAPUT III.

De Poenis Inferni gehennalis.

§. I. *De poena Animae.*
§. II. *De poena Corporis.*

UNIVERSAE THEOLOGIAE DOGMATICO-SCHOLASTICAE PARS III.

DEUS FINIS PER VIRTUTES OBTINENDUS.

Postquam Theologia intuita est Deum, ut principium, & finem praecise, eum speculatur ut finem, a Creatura rationali per motum Virtutum supernarum obtinendum.

Porro motus, quo movetur creatura, idest medium, quo fit capax, ut hunc finem obtineat, est actus supernaturaliter virtuosus: hic autem talis non est, nisi subsidio alicujus Gratiae, vel actualis, vel habitualis, aut alterius supernae virtutis. Quare rectus ordo postulat, ut simul cum actu superno, in quo elucet ratio meriti theologici, de iis omnibus heic agamus.

Deinde ad eandem doctrinam oppositorum cognitio pertinet; adeoque cum peccatum sit motus, vel medium, quo homo a fine avertitur, ideo ejus consideratio propriam heic retinet sedem.

TRACTATUS I.

DE GRATIA.

Utraque Gratia, de qua heic, est radix & Caussa meriti Theologici: quare de illis prius agi, quam de isto immediate, ordo rectus exposcit. Haec insuper omnia supernaturalia sunt: adeoque heic aptiorem sibi vendicat locum tractatio de Ente Supernaturali, quod cunctos fere pervadit tractatus Theologiae, quippe quae ex munere suo circa Supernaturalia duntaxat versatur. Quin etiam notio Entis Supernaturalis prout naturae oppositi, est quoddam Prolegomenon ad quaestiones de Gratia, quam utique docent PP. contra haereticos, omnem naturae exigentiam superare.

LIBER I.

De Ente Supernaturali.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, rari sunt, aut nullus est ex antiquis, pauci vero ex modernis; sed sub titulo Gratiae, Miraculi, Virtutis supernae, Doni indebiti, & similium.

Mag. l. 2. Dist. 26. 27. & l. 3. dist. 36. ibique *Interpr.*

D. Th.

CAPUT IV.

De Actibus supernis liberis, & absolutis, seorsim ab iis, qui sunt Gratia auxilians.

CAPUT V.

De Habitibus, aut Virtutibus supernaturalibus.

LIBER II.

De utraque Gratia.

Idest de Auxiliante, ac Sanctificante. Et quidem de utraque heic multa Dogmatico-Scholastici, post *Suar.* Nonnulla deinde iidem tractant de Necessitate Gratiae ad opera naturalia, de libero arbitrio, ac de variis Naturae statibus; de quibus nos alibi, strictiori methodo addicti.

AUTHORES
SYSTEMATICI
sub titulo Gratiae Auxiliantis, itemque Sanctificantis.

Mag. l. 2. a Dist. 24. ad 29. ibiq. *Interpr.*
D. Th. 1. 2. a q. 110. ad 113. ibique *Interpr.*
Suar. de Gratia, tribus tom.
D. Bonav. Brevil. p. 5. per tot.
Marin. tr. 13. de Justificat.
Navar. t. 1. tr. de divina Gratia.
Cæteri Systematici, in suis respective locis.

TRACTATORES
sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. August. l. de natura & Gratia, & l. de Gratia & libero arbitrio, & l. contra quaestiones Pelagianistarum, & l. de Gratia, & correptione, & de Civ. l. 10. c. 32. & libri 11. de diversis quaestionibus ad Simplicianum &c.
S. Prosper tr. contra Collatorem; & Responsiones ad Objectiones Vincentianas; & Carmen de Ingratis divinae Gratiae.
Arnobius junior l. de Gratiae ac liberi arbitrii concordia.
S. Bernardus tr. de Gratia & libero arbitrio.
Anonymus de vocat. omnium Gent. l. 1. & 2. sparsim.
Iterum *S. August.* lib. III. de peccatorum meritis & remissione: ubi fuse de Gratia Dei, qua justi efficimur; & l. de natura & gratia, ubi tamen potissimum de Gratia Auxiliante, quemadmodum & libr. II. de Gratia Christi & de peccato originali contra Pelagium & Celestium.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Verit. q. 27. 28. Item cont. Gent. l. 3. a c. 147. ad 160.
Suar. opusc. 1. & 3.
Molin. in Concord. passim.
Quadr. in Caduceo passim.
Ripald. de Ente supernat. l. 5. D. 101. & alias.
Muniess. de utraque Grat. tomo fere integro.
Arand. Bas. Theol. Mor. l. 12. & in Schola Scientiae Med. tr. 3.
Palanc. De Provid. Dei a q. 13.
Gandav. quodl. 5. q. 20.
Ant. Per. tr. 2. 3.
Less. Disput. apologet. de Gratia efficaci &c.
Brancat. de Lauraea Opusc. 3 de Gratia actuali.

Fer-

Ferdin. Martinez. Mascareñas tr. de Gratia auxiliante.
Aug. a V. Maria tr. de utraque Gratia.
Ovied. in 1. 2. tr. 7. 8.
Angl. Flores in 2. Sent. p. 2. dist. 26. 27. 28.
Petr. de Ledesma de Divinis Auxiliis tomo integro.
Thom. de Lemos Panoplia Gratiae Auxiliantis, tomis 4.
Ant. Reginaldus de Mente Conc. Trid. circa Gratiam seipsa efficacem tomo integro.
Requesens tr. de Justificat. in Disput. selectis.
Joan. Guilleminot tr. de utraque Grat. in qq. select. t. 2.
Zumel. tr. de Gratia t. 2.
Domin. Soto t. de Natura, & Gratia.
Franc. Macedo t. 2. collat. 10. a differ. 1 ad 10.
Petr. Manso t. 1. 2. 3. de Gratia auxiliante secundum mentem Augustini.
Antonin. Massoulie D. Thomas sui Interpres, passim.
Nicol. Segura t. 2. tr. 6.
Petr. a S. Joseph. de Grat. l. 4.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Franc. Ant. Zaccharia Diatriba de Adjutorii *sine quo non*, & Adjutorii *quo* vera, germanaque notione.
Nat. Alex. Diss. de necessitate Gratiae Christi contra Pelagianos, & Semipelagianos.
Jos. Maria Gravina Conclusiones Polemicae de V. Jansenianorum erroribus in Haereses vergentibus.
Eduardus de Vitry Conclusiones de Gratia &c.
Mannhart de ingenua indole Gratiae efficacis.
Scipio Maffejus Historia Theologica, de Gratia Christi sparsim.
Norryus de Gratiae necessitate &c. in Adpar. t. 1. l. 3. Diss. 2. c. 7.
Gabr. Daniel tr. de efficacia Gratiae, & Defensio Augustini in materia Gratiae Auxiliantis.
Mauguinus Vindiciae Praedestinationis & Gratiae tomis II. in 4
Maignanus Phil. sacra a cap. 31. ad 44.
Laurent. Alticotius in Summa Augustiniana tom. 1. a q. 2. ad 5. & tom. seu part. 5. q. 1. & 2. & ibidem de Semipelagianis rebus & hominibus.

CAPUT I.

De Gratia Auxiliante.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erroribus in Gratiam Auxiliantem.

§. I. *Natura Gratiae Auxiliantis.*
§. II. *Divisiones, Causae, Subjecta Gratiae Auxiliantis.*
§. III. *Sollemnior Gratiae Divisio; nempe Efficax, & Inefficax.*
§. IV. *Necessitas Gratiae Auxiliantis ad actus salutares.*

CAPUT II.

De Gratia Sanctificante.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erroribus in Gratiam, qua Justos, qua impios sanctificantem.

PRO-

§. I. *Natura Gratiae Sanctificantis.*

§. II. *Adulti impii Iustificatio per Gratiam Sanctificantem.*

§.III. *Caussae, Intensio, Influxus Gratiae Sanctificantis.*

§.IV. *Reliqua ad Gratiam Sanctificantem pertinentia.*

LIBER III.

De Merito.

Ideſt de fructu, vel effectu utriuſque Gratiae, quatenus illud ab utraque moraliter promanat. Unde ejus tractatio methodica heic ſede ſua ponitur.

AUTHORES

SYSTEMATICI

ſub hoc titulo.

Mag. l. 2. Diſt. 27. & 28. ibique *Interpret.*

D. Th. 1. 2. q. 114. ibique *Interpr.*

Suar. de Gratia l. 12. & alias.

Ceteri, qui ſupra, in ſuis reſpective locis.

TRACTATORES

ſub hoc titulo, vel aequipollenti.

EX PATRIBUS.

S. Auguſt. l. de perfectione juſtitiae contra Celeſtium.

Anonymus perantiquus de Vocatione omnium Gentium l. 1. c. 23. & 24. & l. 2. c. 27. & 34. & ſeqq. & alias.

Ceteri laudati ſub titulis de Virtutibus Theologicis & Moralibus.

EX SCHOLASTICIS.

Suar. Opuſc. 5. de Reviviſc. meriti.

Ovied. in 1. 2. tr. 9.

Ripald. De Ente Supernat. t. 2. l. 4.

Munieſ. de Grat. a D. 23. ad finem.

Conin. de Ente Supernat. l. 41. D. 8.

Aran. Baſ. Theol. mor. l. 12. poſt D. 45.

Gandav. quodl. 4. q. 24.

Aug. a V. Maria de Gratia D. 5.

Angl. Flor. in 2. Sent. p. 2. d. 27. art. 2.

Nicol. Segura de merito Juſti tomo 2. tr. 7.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Serryus Diſp. de Merito Sanctorum.

Gabr. Daniel Diſſ. 1. & 11. de impotentia morali circa bona opera.

Alticotius in Sum. Auguſtin. part. 2. q. 1. 2. 3.

CAPUT I.

Pertinentia ad Meritum quoad actum meritorium.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Meritum Theologicum.

§. I. *Notio, & Diviſio Meriti.*

§. II. *Conditiones ad Meritum requiſitae.*

§.III. *Meriti Incrementum.*

§. IV. *Meriti Reviviſcentia.*

CAPUT II.

Pertinentia ad Meritum quoad Merentem.

§. I. *Conditiones in Merente neceſſariae.*

§. II. *Ea, ad quae ſe extendit conatus Merentis.*

CAPUT III.

Pertinentia ad Deritum quoad Praemiantem, & Praemium.

§. I. *Quoad Praemiantem.*
§. II. *Quoad Praemium.*

TRACTATUS II.

DE VIRTUTE.

Gratiam Virtutes supernae consequuntur, tanquam Matrem, & quasi naturam; ideo quaestiones de Gratia Tractatus hic jure subsequitur.

PROLUSIO BREVIS

De Erronibus in quamlibet universe Virtutem.

LIBER I.

De Virtutibus Theologicis.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, ac etiam sub titulo Fidei, aut Spei, aut Caritatis.

Mag. l. 3. a Dist. 23. ad 32. et 36. ibique *Interpr.*
D. Th. 1. 2. q. 62. et 2. 2. a q. 1. ad 27. et a 44. ibiq. *Interpr.*
Suar. tomo integro.
Rhod. tr. 6. D. 1.
Espar. l. 6. per tot.
Niiffe tr. 5. p. 3. a c. 325. ad 344.
Abel. de Fide p. 1. tr. 1.
Bonae Sp. tomo 3. tr. 2. 3. 4.
Herin. p. 3. tr. 1.
Gon. t. 4. tr. 10.
Marin. t. 2. tr. 14. 15. 16.
Ceteri, qui supra, sub tr. 1. l. 3.

TRACTATORES
sub titulo adsignato.

EX PATRIBUS.

Melito, Sardicensis Episc. tr. de obedientia sensuum Fidei.
S. Jacobus sapiens l. de Fide.
S. Basilius hom. dogmatica de Fide.
Gregorius Boeticus tr. de Fide adversus Arianos.
Maximus Philosophus l. de Fide contra Arianos.
Audentius l. de Fide adversus omnes haereticos.
Sabbatius l. de Fide adversus Marcionem et alios haereticos.
S. Chrysost. hom. de Fide et Lege naturae.
S. Augustin. l. de utilitate credendi, et l. de Fide, vel Symbolo, et l. de fide et operibus; et l. de Spe, Fide, Caritate ad Laurentium.
Proclus Patr. Constantinopolit. Epist. de Fide ad Armenos.
S. Cyril. Alex. libri III. de recta Fide ad Theodosium & Reginas, ad Petrum Diaconum, et l. de Fide orthodoxa.
S. Fulgentius Ruspensis l. de fide.
Boethius Severinus l. de Fide.
S. Isidor. tr. Etymol. l. 3. c. 2.
S. Joan. Damascen. in Parallelis part. 1. et de Fid. l. 4. c. 11. et 12.
Agobardus Episc. Lugdunensis serm. exhortator. de Fidei virtute.
Amulo opusc. de Spe ac Fiducia salutis.
Michael Psellus l. de Fide.
S. Petr. Damianus Opusc. de Fide Catholica.
Hugo Victor. tr. de Fide.
Petrus Blesensis Instructio Fidei.
Rursum *S. August.* tr. de Virtutibus et laudibus Caritatis.
Theodoretus Ep. Cyrens. de curatione grae-

graecarum adfectionum sermo 1. de Fide.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disp. de Spirit. Creaturis q. 5. 7. de Verit. q. 14. Item in Compendio Theologiae sparsim.
D.Bonav. in Centil. p.3. a §.37. ad 40.
*Marin.*tom.2. tr.14. de Fide divina tr. 15. de Spe tr. 16. de Caritate.
Joan. De Lugo S. J. de Fide tomo integro.
Anton. Gutierrez de la Sal S. J. de Fide, Spe, Caritate tomo integro.
Munies. de Fide tomo integro.
Gandav. quodl. 4. q. 25.
Conin. de actibus supernis l. 2. 3. 4.
Anton. Perez. tr. 4.
Peñaf. de Fide D. tomo integro.
Amadeus Chiroli de Raconisio de Fide divina D. 1. 2.
Aug. a V. Maria Cursus Theologiae Thomisticae tr. de Fide, Spe, Caritate.
Salas in 1. 2. tomo 2. tr. 11. a D. 1. ad 5.
Petr. a S. Joseph l. 3. tomi 2.
Nicol. Segura de Fide Divina t. 2. tr. 8. & de Spe Theolog. t. 2. tr. 9.
Franc. del Castillo tr. de Fide, Spe, Caritate.
Joan. de Ripalda tomo de Fide, Spe, Caritate.
Guilleminot q. de Fide, Spe, Carit. in select. t. 2.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alex. Diss. de Symbolo Apostolorum, & in Theol. Dogm. & Mor. t. 1. l. 1. de fide & Symbolo.
Joan. Francisc. Madrisius Diss. de Symbolo Fidei.
Petrus Lazeri S. J. Exercitat. de antiquis formulis Fidei earumque usu.
Dominicus Troillius S. J. Diss. de necessitate Religionis revelatae.
Nourryus de sola Religione Christiana vera in Adpar. tom. 2. Diss. 3. c. 8. 9. 10. & Diss. 4. c. 25. 26. 27. ubi de falsitate Ethnicae Religionis.
Christ. Lupus Diss. de Symbolo Apostolico & Nicaeno, in tom. 1.
Billuart Digress. hist. de Symbolo Apostolico, & Digress. hist. de Symbolo Athanasiano.

CAPUT I.

De Fide.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Fidem Theologicam.

§. I. *De Fidei actualis Divisionibus, & Praerequisitis.*

§. II. *De Fidei Proprietatibus.*

§. III. *De Objecto materiali Fidei.*

§. IV. *De Objecto formali Fidei.*

§. V. *De Regulis Fidei.*

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Regulas Fidei.

CAPUT II.

De Spe.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Spem Theologicam.

§. I. *De Spei Natura, & Proprietatibus.*

§. II. *De Spei Objecto, cùm materiali, tùm formali.*

§. III. *De Reliquis ad spem attinentibus.*

CAPUT III.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Caritatem Theologicam.

§. I. *De Caritatis Natura, & Proprietatibus.*

§. II. *De Objecto materiali Caritatis.*

§. III. *De Objecto formali Caritatis.*

LIBER II.

De Virtutibus Moralibus Cardinalibus.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 3. Dist. 33. ibiq. *Interpr.*

D. Th. 1. 2. a q. 57. ad 61. & 2. 2. a q. 47. & deinceps subcessive ad 161. ibique *Interpr.*

Suar. in 1. 2. tr. 4. D. 3.

Becan. p. 3. tr. de Virt. Cardin.

Rhod. tr. 6. D. 5. in Breviculo de Virtutib. moral. supernaturalibus.

Espar. l. 8. de Jure, & Justitia per tot.

Platel. p. 2. c. 7. de Justitia per tot.

Viv. p. 5. D. 1. de Virt. moral. infusis generatim, & a D. 2. ad 4. de Jure, & Justitia.

Arsdek. in sua 2. 2. de Jure, & Justitia, c. 1. ad 7.

Nisse tr. 5. p. 3. a c. 345. ad 348.

Bonae Spe. t. 4. tr. 2. D. 7. & t. 5. tr. 1.

Herinx p. 3. tr. 2.

Gon. t. 3. tr. 4. & t. 4. tr. 11.

Amic. t. 5. de Just. & Jure a D. 10. ad 17.

Phil. a Trin. de Jure, & Justit. t. 3. tr. 2. a D. 1. ad 4.

Ferrer 1. 2. tr. 5.

Gotti t. 2. tr. 3. & 13. de Jure, & Justit.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Zeno serm. de Justitia.

S. Martinus Episc. Bracarensis tt. de IV. Virtutum Cardinalium differentia.

Isaacus junior hom. de difficultate virtutum.

Alcuinus tr. de Virtutibus & Vitiis.

Halitgarius Ep. Cameracens. lib. v. de Vitiis & Virtutibus.

S. Damascen. de Justitia & Virtute, in Paral. l. 1. c. 93.

Anonymus perantiquus in tr. de vita contemplativa l. 3. a c. 19. ad 23. & a c. 26. ad 30. & c. 33.

S. Laurent. Justinianus l. de Prudentia, & l. de Justitia, & l. de Continentia, & l. de Sobrietate, & l. de Perseverantia.

S. Bernardin. Sen. t. 2. in serm. prooemiali de discrimine inter Virtutes naturales & gratuitas: idem saepius de Virtutibus Cardinalibus.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disp. de Spirit. Creaturis q. 8. Item Opusc. 71. de Vitiis, & Virtutibus.

D. Bonav. in Centil. p. 3. a §. 41. ad 44. & alibi.

Guil.

Guil. Parif. tr. de Virtutib. & Moribus.
Leff. tomo integro de Virtutibus.
Joan. Delugo De Jure, & Iustitia tom. duobus.
Gandav. quodl. 12. q. 14.
Salas in 1. 2. tr. 11. D. 6. 7. & tr. 12.
Petr. a S. Joseph. De Iustitia erga Deum, & homines, l. 4. tomi 2.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Raynaud. Comment. de Virtutibus & Vitiis per tot.
Nourryus de Virtut. Cardinalib. in Adpar. t. 1. l. 3. Diss. 2. c. 11. ar. 1.
Nat. Alex. in Theol. Dogm. et Morali t. 6. l. 3. tr. de Virtutibus.

CAPUT I.

De Prudentia.

CAPUT II.

De Justitia.

§. I. *De Natura Iustitiae.*
§. II. *De Iure, quod Iustitia supponit, commensurat, & adaequat.*
§. III. *De Actu Iustitiae.*
§. IV. *De Injustitia.*

CAPUT III.

De Fortitudine.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Virtutem Fortitudinis.

CAPUT IV.
De Temperantia.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Virtutem Temperantiae.

LIBER III.
De Virtutibus Moralibus adnexis.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, aut alio simili.

Mag. l. 3. D. 33. ibique *Interpr.*
D. Th. 2. 2. a q. 48. & deinceps successive ad 161. ibiq. *Interpr.*
Suar. in 1. 2. tr. 4. D. 3. & alibi saepe.
Rhod. tr. 6. D. 5.
Arsdek. 2. 2. De Religione c. 1. & 2.
Caspens. de Poenitentia ut virtus est t. 2. tr. 24. D. 1.
Bonae Sp. t. 5. tr. 2. de Religione.
Herin. p. 3. tr. 4.
Phil. a Trin. t. 3. tr. 3. de Relig. D t. 2.

TRACTATORES

sub hoc titulo, aut alio simili.

EX PATRIBUS.

S. Basil. tr. de Virginitate, qui saltem ejus nomine circumfertur.
S. Greg. Nyssen. tr. de Virginitate.
S. Chrysost. tr. de Virginitate.
S. Hieron. tr. de Virginitate contra Helvidium.
Heliodorus Antiochenus tr. egregius de Virginitate.
S. August. l. de sancta Virginitate, & tr. de Sobrietate & Castitate, & tr. de conflictu vitiorum & virtutum, & de Civ. l. 10. c. 4. 5. 6. ubi de perfecto sacrificio, & l. de amicitia.
Atticus Episc. CP. l. de Fide & Virginitate.

Hugo

S. Greg. Nazianzen. carmen de Virginitate.
Theodoret. Cyr. Ep. sermo de Sacrificiis.
S. Ephraem tr. de Virtutibus & Vitiis per oppositionem, & Antirrheticon de Virginitate & continentia, & serm. de Castitate, & de Virginitate.
S. Zeno serm. de Pudicitia & de continentia.
Cassiodorus l. de Amicitia vera.
Avitus Alcimus l. de Castitate ad sororem.
S. Damascen. de Virginitate, de fid. l. 4. c. 25.
B. Esaias Abb. orat. de Virtutibus.
Anonymus perantiquus in tr. de vita contemplativa l. 3. sparsim.
S. Anselmus l. de Virginitate.
Rupertus Tuitiens. de laesione Virginitatis, & an possit conservari corrupta, liber.
Hugo Victor. tr. de Votis; & tr. de Virtutibus &c.
S. Laur. Justin. l. de Timoris dono.
S. Bernardin. Senensis serm. de vera contritione, & serm. de laudibus Virginitatis, & serm. plurim. de Beatitudinibus.
S. Thomas a Villanova Archiep. Valentinus serm. in Dominica Passionis, de Contritione.

EX SCHOLASTICIS.

Guil. Paris. tr. de Virtut. & Moribus.
Suar. De Religione 4. tom. ubi plura speculativa, aliaque practica.
Less. de Virtut.
Gandav. quodl. 10. q. 12.
Ovied. in 1. 2. tr. 3.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Joan. Morinus Exercit. historico-theologica de Contritione & Adtritione.
Nourryus proxime laudatus c. 10. ar. 4. de perpetuo Virginitatis & continentiae statu & voto.
Christianus Lupus de Contritione & Adtritione Diss. Dogmatica, & tr. alter Apologeticus super ipsam Dissert.
Raynaud. Comment. de Virtutib. & Vitiis per tot. de singulis adnexis sparsim.
Renat. Hyacinth. Drouven in comment. de re sacramentaria l. 6. q. 1. de virtute Poenitentiae.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erroribus in plerasque Virtutes Morales adnexas.

CAPUT I.

De Adnexis Prudentiae.

CAPUT II.

De Adnexis Iustitiae.

§. I. *De Adnexis tanquam partibus subjectivis.*
§. II. *De Adnexis tanquam partibus potentialibus.*
§. III. *De Religione.*
§ IV. *De Poenitentia.*
§. V. *De Pietate, Observantia, Obedientia.*
§. VI. *De Fidelitate, Veracitate, Gratitudine.*
§. VII. *De Liberalitate, Amicitia, Affabilitate.*

CAPUT III.

De Adnexis Fortitudini.

CA-

CAPUT IV.

De Adnexis Temperantiae.

TRACTATUS III.

DE PECCATO.

A Virtute, qua homo finem adsequitur, ad peccatum, quo ab ipso descifcir, consequente Methodo procedimus. Et vero librum de Passione praemittimus, & alterum de Actu humano; quoniam ex passione male domita, et ex morali actus humani malitia peccatum enascitur.

In duplicis tamen libri tractatione, quae plane ad Philosophiam et Theologiam Morales fere tota spectat, eas selegimus quaestiones magis abstractas, quas versant AA. nostri, & quae ad penitiorem peccati agnitionem proxime conducunt. Nec enim alioqui fas est, tanti momenti doctrinam in Systemate completo desiderari. Et ita quidem naturales Disciplinae supernae Theologiae subserviunt.

LIBER I.

De Passione.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 2. Dist. 15. 16. & alibi, ibique *Interpr.*
D. Th. t. 2. a q. 22. ad 48. ibique *Interpr.*
Suar. in 1. 2. tr. 4. D. 1.
Espar. tom. 2. l. 7. per tot.
Billuart. tr. de passionibus.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Ephream. serm. de passionibus, seu animi perturbationibus.
Cassianus collat. 4. de concupiscentia carnis & spiritus.
S. Cyprian. tr. de zelo & livore.
S. August. de Civ. l. 9. c. 5. & 6. & l. 14. c. 5. & seqq. & l. 15. c. 6.
Anonymus perantiquus in tr. de vita contemplat. l. 3. c. 31. & 32.
S. Isidorus l. de conflictu vitiorum & virtutum.
Damascen. de fid. l. 2. a c. 13.
S. Laurentius Justinianus tr. de interiori conflictu.
S. Antoninus Arch. Florentin. in summa. par. 1. tit. 6.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Verit. q. 25. 26.
Gandav. quodl. 6. q. 32.
Ovied. heic tr. 2. controv. 6.
Salas in 1. 2. t. 1. tr. 9.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Raynaud. in Morali Disciplina Dist. 3. a q. 1. ad 5.
Nourryus in Adpar. t. 2. Diss. 3 c. 39.

CAPUT I.

De Passionibus generatim.

CAPUT II.

De Passionibus speciatim.

§. I. *De Amore.*
§. II. *De Odio, Concupiscentia, Delectatione.*
§. III. *De Fuga, & Tristitia.*
§ IV. *De Spe, & Desperatione.*
§. V. *De Audacia, Timore, Ira.*

Li-

LIBER II.

De Actu humano.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub titulo de actibus humanis, de voluntario, & involuntario, de homine, & similibus.

Mag. l. 2. a Dist. 38. ad 41. ibique *Interpretes*.
D. Th. 1. 2. q. 6. & a q. 18. ad 21. ibique *Interpr.*
Suar. in 1. 2. tr. 2. & 3.
Espar. l. 3. a q. 7. ad 29.
Rhod. tr. 3. a D. 2. ad 4.
Paul. a Conc. tom. 2. tr. 9. & 10.
Arsdek. in sua 1. 2. a c. 1. §. 2. ad c. 3.
Viv. p. 2. D. 6. & 7.
Gon. tom. 3. tr. 2. 3.
Casp. t. 1. tr. 9. 10. 11.
Abel. p. 2. tr. 2. c. 1.
Bonae Sp. t. 4. tr. 2.
Herin. p. 2. tr. 2. a D. 1. ad 4.
Compt. t. 1. a D. 86. ad 96.
Reding. t. 2. a q. 3. ad 9.
Phil. a Trin. t. 2. tr. 1. a D. 7. ad 20.
Gott. t. 2. tr. 3.
Ferrèr t. 2. tr. 3.
Marin t. 1. tr. 6. & t. 2. tr. 10.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Cassianus collat. 23. de velle bonum & agere malum.
S. August. supra laudatus, ubi de Passionibus; tum l. de fide & operibus.
Nemesius Ep. Emissen. in l. de natura hominis a c. 29. ad 34.
S. Damascen. in Parall. l. 2. c. 18. ubi de operibus & actionibus. & c.28. ubi de peccatis involuntariis, & de fide l. 2. c. 24. ubi de voluntario & involuntario.
S. Antoninus in sum. p. 1. tit. 3. a c. 7. & deinceps, & tit. 4. fere per tot

EX SCHOLASTICIS.

D.Th. in qq. disput. de Verit. q.16.17.
Ovied. in 1. 2. tr. 2. a controv. 1. ad 5. & tr. 4.
Araud. Bas. Theol. mor. a l. 2. ad 10.
Gandav. quodl. 13. q. 10. 11.
Ant. Terillus lib. de regula morum.
Thyrs. Gonzalez S. J. tom. contra Probabilismum.
Joan. Gisbers Anti-Probabilismus.
La Croix in tract. de Conscientia: ubi plura speculativa.
Authores item plurimi *Morales* in eodem tr. de Conscientia, ut *Salmanticenses*, *Castropalaus &c.*
Conink. heic l. 1. D. 3.
Ant. Perez tr. 1. D. 1. 4.
Less. tr. de Actib. humanis.
Angles Flor. ex 2. sent. dist. 38. & a dist. 39. ad 44.
Franc. Macedo tr. 2. collat. 10. diff. 4.
Salas in 1. 2. tom. 1. tr. 3. 4. 5. 6. 7.
Ignat. de Camargo S. J. Regula honestatis moralis contra Probabilismum tomo integro.
Requesens tr. de honestate actuum, in disput. select.
Avargas tr. de actibus humanis.
Aliaga tr. de Bonit. & Mal. hum. act.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Joan. Baptista Guarinus S. J. Differt. de moralitate actuum humanorum.
Joan. Baptista Faure S. J. Differt. polemica in recentiora quaedam erronea Systemata de morum dogmatibus.
Joseph Maria Gravina S. J. Conclusiones Theologicae critico-ethicae de usu & abusu opinionis probabilis.

Ignat.

Ignat. Schwarz S.J. Institutiones Juris naturae & Gentium.
Christianus Lupus Diff. de Opinione probabili.
Raynaud. in Disciplina Morali Dist. 3. q. 5. & Dist. 4. per tot.
Maignanus Philos. sacra cap. 23. & seqq. usque ad 39.
Pithanophilus in Probabilismo mathematica methodo demonstrato.
Daniel Concina Historia Probabilismi.
Xaver. Maunhart de ingenua indole Probabilismi.

CAPUT I.

De Voluntarietate actus humani.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in notionem Voluntarii.

§. I. *Voluntarii Natura, Divisio, Comparatio cum libero.*

§. II. *De oppositis voluntario, quae scilicet, vel istud tollunt, vel minuunt.*

§. III. *De Metu, Concupiscentia, Ignorantia, quatenus involuntarium caussant.*

CAPUT II.

De Moralitate actus humani generatim.

CAPUT III.

De Bonitate, & Malitia actus humani.

§. I. *De Bonitate, & Malitia universim.*

§. II. *De Bonitate Actus humani.*

§. III. *De Malitia Actus humani.*

§. IV. *De Bonitate, & Malitia Actus externi.*

CAPUT IV.

De Regula Actus humani.

LIBER III.

De Peccato Personali.

AUTHORES SYSTEMATICI *sub hoc titulo.*

Mag. l. 2. a Dist. 34. ad 37. & a Dist. 39. ad 44. ibique *Interpr.*
D. Th. 1. 2. a q. 71. ad 89. & 2. 2. de peccatis singularibus passim, ibique *Interpr.*
Suar. in 1. 2. tr. 5. tot. usque ad D. 8.
D. Bonav. Brevil. p. 3. a c. 8. ad 11.
Espar. l. 10. ubi de Virtute, & Sacram. Poenitentiae, & alias.
Rhod. tr. 4. D. 1. 2. 3.
Viv. p. 8. ubi de Virt. & Sacram. Poenitentiae, & alibi.
Arsdek. sua 1. 2. c. 4. & 5.
Paul. a Conc. tom. 3. tr. 12.
Claud. la Croix. S. J.) tr. de peccatis,
Ferdinan. Castropalaus S. J.) ubi multa speculative.
Platel. p. 2. c. 2.
Niisse tr. 3. p. 1. a c. 160. ad 175. & a c. 183. ad finem.
Casp. t. 1. tr. 12.
Abel. p. 2. tr. 2. c. 2.
Bonae Sp. t. 4. tr. 2. D. 8. 9. 10. 11.
Herin. p. 2. tr. 2. D. 5. 7.
Compt. t. 1. a D. 98. ad 109.
Reding t. 2. a q. 10. ad 14.
Phil. a Trin. t. 2. tr. 2. a D. 4. ad 9.

Ferrer t. 2. tr. 6.
Gotti t. 2. tr. 4.
Marin t. 2. tr. 11.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

Prudentius Clemens in Amartigenia, seu de origine peccatorum.
Basil. sermo de peccato.
S. August. quaest. de differentia peccatorum, & in 83. qq. q. 26. de differentia peccatorum.
Cassian. collat. 4. ubi de peccato, & collat. 5. de VIII. principalibus Vitiis.
S. Nilus Abb. oration. adversus vitia.
Halitgarius lib. v. de Vitiis & Virtutibus.
Alcuin. tr. de Virtutibus & Vitiis.
Isaacus Junior hom. de pugna vitiorum.
Hugo Victor tr. de Vitiis, operibus malis &c.
Richard Victorin. de differentia peccati mortalis & venialis.
S. Antonin. in sum. p. 1. tit. 7. & 9. & 10.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. dispnt. de Malo a q. 1. ad 3. & a q. 7. ad 15.
Ovied. in 1. 2. tr. 6.
Gandav. quodl. 1. q.25. & quodl. 12. q. 7. 24. 25.
Ant. Perez S. J. tr. 1. D. 2. 3.
Aug. a V. Maria tr. de Vitiis, & peccatis a D. 1. ad 6. & a D. 10. ad 13.
Angl. Flor. ex 2. sent. p. 2. D. 37.
Franc. Ant. Perez laur. Salm. certam. 8. Schol.
Franc. Macedo t.2. collat. 9. a differ. 2. ad 4.
Salas in 1. 2. t. 2. tr. 13. D. 1. ad 10. & a D. 12. ad 17.
Petr. a S. Joseph 1. 2. t. 2.
Requesens tr. de peccatis in Disput. select.
Marin tom. 2. tr. 11. de Peccatis.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Gabriel Daniel tr. theologicus de peccatis ignorantiae.
Doctorum quorundam *Parisiensium* Epistola ad P. Bernardum Pes de peccatis ignorantiae.
Nat. Alex. in Theol. Dogmat. & Morali tom. 6. l. 3. tr. 1. de peccatis.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in notionem & proprietates peccati personalis.

CAPUT I.

De Natura peccati generatim.

CAPUT II.

De Caussis peccati.

CAPUT III.

De Peccato Mortali, & Veniali.

§. I. *De Mortali.*
§. II. *De Veniali.*

CAPUT IV.

De Peccato Commissionis, & Omissionis.

CAPUT V.

De Peccato Actuali, & Habituali.

CA-

CAPUT VI.

De Vitio.

UNIVERSAE

THEOLOGIAE

DOGMATICO-SCHOLASTICAE

PARS IV.

DEUS-HOMO.

Porro *Joan.* 14. Christus idem testatur: *Ego sum Via ... Nemo venit ad Patrem nisi per me*, qui, videlicet, sum Via Redemptoria, meritoria, exemplaris, & omnimodis Via, seu Medium, quo Beatitudo obtineatur.

Itaque post peccatum, de Remedio peccati agimus: nec ulla ordinatior, ac dignior Systemati nostrò Corona quam Deus-Homo, vel Christus, de quo haec postrema Pars.

TRACTATUS I.

DE CHRISTO.

Idest de Mysterio, & Perfectione Compositi Theandrici *Christus*: quo posito, subsequatur extemplo methodice Christus Author Sacramentorum, & Sacrificiorum.

LIBER I.

De Matre Christi.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 3. Dist. 3. ibique *Interpr.*

D. Th. p. 3. a q. 27. ad 33. ibique *Interpretes*.

Suar. in 3. p. t. 2. a D. 1. ad 23.

Rhod. t.2. tr.8. D. unica de Deipara.

Viv. p. 6. D. 3. q. 4. & Dist. 4. q. 4.

Arsdek. suâ 1. 2. c. 5. de Conceptione Immaculatae Virginis.

Compt. t. 2. D. 47. sect. 6. de Maternitate V.

Platel. p. 2. c. 2. §. 3. a n. 65. de Concept. Immacul. V.

Niisse tr. 4. p. 1. a c. 248. ad 252.

Becan. in sum. Theol. de Incarn. cap. 28. per tot.

Angelus Vulpes tom. ult. in disputationib. de Virgine Ss.

Caspensis tr. de Incarnatione V. sparsim.

Krisper tr. 8. dist. 11.

Jo. Gabriel Boyvin in Theol. Scoti tr. de Incarnat. Verbi cap. 5.

Bernard. Sannig in Theolog. tom. 2. dist. 16.

Claud. Frassen in Scoto Academico t. 4. tr. 1. d. 3. art. 3. sect. 3.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Ambrosius de perpetua Ss. Deiparae Virginitate.

Proclus Patr. CP. Orationes III. dogmaticae in laudem Mariae Dei Matris.

S. Ildephonsus l. de illibata Virginitate S. Dei Genitricis contra tres infideles.

Joan. Zonaras Ord. Basiliani, Canon de Ss. Virgine.

S. August. tr. de Adsumptione B. V. Mariae.

S. Hieronym. de perpetua Virginitate Mariae V.

S. Ephrem ferm. de laudibos Deiparae.

S. Germanus hom. III. de Ss. Deipara.

Paschasius Ratbertus opusc. de partu Virginis.

S. Anselm. de Conceptu Virginali &c; & opusc. de excellentia B. V. Mariae, & hom. de Adsumptione Virginis.

Hugo V. Florinus opusc. de perpetua Virginitate Deiparae.

S. Damascen. de fide l. 3. c. 12. de Maternitate Deip. adversus Nestorianos, & l. 4. c. 7. & 15.

Hesychius Presb. Hierosol. hom. de S. Maria Deipara.

Chrisippus Presb. Hierosf. hom de laodibus V. Mariae.

Georgius Metropolita Nicomediensis in oraculum Conceptionis S. Deiparae, ac serm. 3. in Conceptionem & Nativitatem ejusdem Deiparae.

S. Bernardin. Sen. sermones plurimi pro festivitatib. Ss. Deiparae, qui extant tom IV. novissimae editionis Venetae an. 1745.

Patres complorimi divinam Matrem concelebrant suis homiliis aut concionibus in singola ejus vitae Mysteria, quas sparsim recitat *Combefisius* in Biblioth. concionat.

EX SCHOLASTICIS.

D. Bonav. Speculum B. Mariae V. & alibi.

Quirinus de Salazar S. J. de Conceptione B. V.

Joan. Garau S. J. Deipara elucidata.

Spinellus Soc. J. de laudibus Deiparae.

Christoph. Vega S. J. Theologia Mariana, tomi duo.

Joan. Cardenas S. J. Geminum Sidus Mariani diadematis.

Silvester Saavedra de sacra Deipara tomo integro.

Gandav. quodl. 15. q. 13.

Joan. Perlinus S. J. Apol. Scholar. pro V. Concept.

Everard. Nidhardus Soc. J. Examen Theologicum pro V. Concept.

Bonae Sp. Eliæ Visio de V. Conceptiooe.

Catharin. Pro Immacol. V. Concept. libri 3.

Joan. de Segovia . 7. Allegationes, & 7. Avisamenta pro V. Concept; studio *Petri de Alva*: plura.

Thom. Francès de Urrutigoyti Certamen scholasticum pro Deipara t. III.

Cajet. oposc. t. 2. tr. 1. de Concep. V. & tr. 13. de Spasmo B. V.

S. Albert. M. de laudibus B. Mariae t. 20. per 12. libros.

Nicol. Segura t. 1. tr. 1.

Franc. del Castillo. tr. de Immac. V. Concept.

AEgidius a Praesentatione lib. de B. V. Concept.

Mich. Hieronym. Monreal S. J. Theologia Mariana sub titulo Scalae Misticae Jacobeae, tom. III. in 4.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Petr. Canisius S. J. De laudibus Deiparae.

Joan. Nieremberg S. J. Opera parthenica tomo integro.

Nourryus in adparato in S. Clem. Alexandrin. pro perpetua Deiparae Virginitate.

Anonymus de Immaculata Mariae Conceptione adversus Launoii praescriptiones.

Nat. Alex. Diss. de perpetua Virginitate Deiparae.

Calmet Dissert. in illud Isaiae 7. 14. *ecce Virgo concipiet* &c.

Raynaud.

Raynaud. Diptyca Mariana, & tr. de retinendo titulo Immaculatae Conceptionis, & Nomenclator Marianus, & O parascevasticum, & in Heteroclitis pietatis Coelestium, sectio 4. per tot.

Ignatius Landrianus Demonstratio scripturalis Virginis partus, ejusque Filii Emmanuel Divinitatis & humanitatis.

Billuart de vero matrimonio inter B. Deiparam & S. Josephum.

Joan. Chrysost. Trombelli in Vita Mariae sanctissimae tomis VI. in 4.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA.

De Erronibus in Sanctissimam Matrem Dei.

CAPUT I.

De Sanctissimae Deiparae Conceptione.

§. I. *De Privilegiis ad Conceptionem praeviis.*
§. II. *De Immaculatae Conceptionis Gratia.*
§. III. *De Cumulatissima Marianae Conceptionis Gratia.*
§. IV. *De Donis eum Cumulum comitantibus.*
§. V. *Leviora reliqua de Conceptione.*

CAPUT II.

De Sanctissimae Deiparae Maternitate.

§. I. *De Maternitate physica Deiparae.*
§. II. *De Maternitate morali Deiparae.*

CAPUT III.

De Merito, & Gratia consummata Deiparae.

§. I. *De Merito Deiparae.*
§. II. *De Gratia consummata Deiparae.*

CAPUT IV.

Reliqua de Divina Matre.

LIBER II.

De Christo in Mysterio Incarnationis.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, vel sub titulo de Incarnatione Divini Verbi.

Mag. l. 3. a Dist. 1. ad 12. & Dist. 21. 22. & alibi, ibique *Interpr.*

D. Th. p. 3. a q. 1. ad 6. & a q. 13. ad 26; ibique *Interpr.*

Suar. in 3. p. a D. 1. ad 17. & a D. 46. ad 56. tom. 1.

D. Bonav. Brevil. p. 4. a c. 1. ad 4.

Marin t. 2. tr. 17.

Ceteri Systematici in suis respective locis.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. Hierotheus, Institution. theologicae.

S. Dion. Areop. Epist. III. & IV. ad Cajum Monachum.

S. Polycarpus Epist. ad Philippenses.

Flavius Josephus Hebraeus l. 18. Antiquit. c. 4.

Melito, Sardicensis Episc. tr. de generat.

neratione Christi & tr. de Incarnatione Dei.

Tertullianus tr. de Carne Christi.

S. Jacobus Sapiens l. de Jesu Christo Dei Filio, & Patri consubstantiali.

S. Athanasius tr. de unione naturae humanae cum Verbo, & alii tract. II. de Verbi Incarnatione contra Apollinarem.

S. Basil. homil. de humana Christi generatione.

S. Ambros. de Dominicae Incarnationis Mysterio.

S. Chrisost. hom. de Christi Divinitate contra Judaeos & Gentiles.

Theodorus Antiochenus libri xv. de Verbi Incarnatione.

Proclus Patr. CP. Orationes duae dogmaticae de Christi D. Incarnatione.

S. Cyril. Al. libri x. de Incarnat. & Anathematismi contra Nestorii doctrinam: plura.

Theodotus Ancyran. Oratio contra Nestorium.

Joan. Cassianus libri VII. de Incarnat. advers. Nestor.

Capreolus Episc. Carthaginens. Epistola dogmat. de una Christi persona.

Theodoretus Episc. Cypri l. de Incarnat. Dominica advers. Eutychem & Dioscorum.

Theodorus de Raytu libri xv. de Incarnat. Domin., & tr. de eadem contra Nestor. & Eutych.

S. Fulgentius Rusp. l. de Incarnat. & gratia Christi.

Boetbius Severinus l. de duabus naturis in Christo.

S. Maximus M. Centuriae VII. de Verbi Incarnatione &c.

S. Julian. Arch. Tolet. Demonstratio de Messiae adventu contra Judaeos libri 3.

S. Bened. Anianens. in testimoniorum nubecula de Incarnat. &c.

Theodor. Abucara Dial. quod Christus sit Deus simul & homo.

Samuel Marochianus l. de adventu Messiae.

S. Anselm. l. de Incarnat. Verbi, & l. alius de fide Trinitatis, ac de Incarnatione Verbi contra Roscelinum.

Hugo Victor. l. de IV. voluntatibus in Christo; & Apolog. de Verbo incarnato; & l. de Incarnat. Verbi & tempore gratiae; & Collationes ac Disputationes de Verbo incarnato.

S. Bernardus serm. 2. in Cantica.

S. Bruno Astensis Opusc. de Christi Incarnat. ac sepultura.

Richard. Victorin. libri 2. de Emmanuel, & l. de Verbi Incarnat.

S. Damascen. de fid. l. 3. a c. I. ad 12. & tr. de duabus Christi voluntatibus.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Spirit. Creaturis q. 3. Item cont. Gent. l. 4. a c. I. ad 55.

De Lug. tom. integro.

Aug. Bernal S.J. tom. integro.

Quadr. tom. integro.

Bernar. Aldrete S.J. to. I. & 2. sparsim.

Muniesf. tom. integro.

Arand. tom. integro.

Gandav. quodl. I. q. 2. 3. & quodl. 3. q. 2. 5. 6. & quodl. 4. q. 3. & quodl. 6. q. 6. 7. & quodl. 13. q. 5. & quodl. 15. q. II.

Ant. Perez. tr. 5.

Gasp. Hurtado S. J. tr. un. a D. I. ad 7.

Peñaf. tom. integ. a D. I. ad II.

Lessius tr. integr. a q. I ad 6.

Joan. Prudentius tomi duo.

Franc. del Castillo tr. de Incarnat.

Martin. Bonacina tr. de Incarn.

Conineb tr. de Incarn.

Petr. Wadingus S. J. tr. de Incarn.

Petr.

Petr. de Bugis S. J. tr. de Incarn.
Cristoph. Delgadillo tr. de Incarn.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Joan. Garnerius S. J. Dissertationes pro Dominica Incarnatione in Marium Mercatorem.
Paullus Bergorius orat. de Nestorianismo haereseos convicto.
San-Mauraei notae in S. Hilarium.
Calmetus Differt. de forma Christi, & Diff. de Characteribus Messiae juxta Hebraeos Jesu Christo recentiores, & Diff. de LXX. septimanis Danielis.
Combefisius in Hist. Monothelitarum.
Nat. Alex. Diff. de LXX. Danielis hebdomadibus, & adversus haereses Nestorii & Eutychetis, & de libris Sybilliuis.
Renat. Turneminius S.J. Diff. de Jacobaeo vaticinio.
Henric. Norisius Diff. de uno ex Trinitate carne passo.
Anonymus San-Mauraeus Comment. de Divinitate D. N. Jesu Christi.
Nourryus de Christi Divinitate in adpar. tom. 1. l. 3. Diss. 2 c. 6. ar. 2. & t. 2. Diff. 2. c. 8. & Diff. 4. c. 8. & 9.
Georg. Bullus tr. de primitiva & Apostolica traditione Dogmatis de Jesu Christi Divinitate, cum adnotatis *Joannis Ernesti Grabe*, contra Daniel. Zuickerum.
Raynaud. de Christo Deo-homine libri II.
Maignanus Philos. sacra cap. 21.
Billuart Digress. hist. de Josephi testimonio circa Christum Dominum, & Digres. hist. de Nestorianismo, & Digres. hist. de Eutychianismo, & Digres. hist. de Monothelismo.

PROLUSIO POLEMICA
HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Oeconomiam Dominicae Incarnationis.

CAPUT I.

De Incarnationis Convenientia, Necessitate, Caussis.

§. I. *De Convenientia.*
§. II. *De Necessitate.*
§. III. *De Caussis.*

CAPUT II.

De Terminis Incarnationis, scilicet, Adsumente, & Adsumpto.

§. I. *De Termino Adsumente.*
§. II. *De Termino Adsumpto.*
§. III. *De Termino, ut potente Adsumere, & Adsumi.*

CAPUT III.

De Termino formali Incarnationis, scilicet, de Unione Hypostatica.

CAPUT IV.

De Christo, prout est Terminus totalis Incarnationis.

PROLUSIO POLEMICA
HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Christum, quatenus est terminus totalis Incarnationis.

§. I. *De Proprietatibus Christi, prout est hic terminus.*

§. II.

§. II. *De Communicatione Idiomatum in Composito* Christus.

§. III. *De titulis Compositi* Christus.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in sanctissimos Titulos Christi Domini.

LIBER III.

De Christo perfectissimo, cum Consectario de Vita Christi.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo, vel sub titulo de Incarnatione Divini Verbi, vel de Christi perfectione, aut simili.

Mag. l. 3. Dist. 18. 20. & a Dist. 21. ad 23. & Dist. 26. 27. 31. 33. 34. & alibi, ibique *Interpr.*

D. Th. p. 3. a q. 7. ad 12. & a q. 31. ad 58. ibique *Interpr.*

Suar. in 3. p. t. 1. a D. 18. ad 34. & a D. 37. ad 44. item t. 2. a D. 9. ad 17. & a D. 24. ad 52.

D. Bonav. Brevil. p. 4. c. 8. 9. 10.

Valent. t. 4. D. 2.

Reding t. 4. q. 15. art. 3. Controv. 3. a Corollar. 1.

Herin. p. 4. D. 4.

Abell. p. 1. tr. 5. c. 7.

Niisse tr. 4. p. 3. a c. 253. ad 269.

Joan. a S. Th. ubi de Incarn. a disp. 8. ad 20.

Ceteri, qui supra sub Lib. II. Et signanter de Vita Christi, praeter *Mag. D. Th.* & *Suar.*

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Ausonius Poeta Carmen egregium de Christi Resurrectione.

S. August. tractatus varii de variis Christi Mysteriis, tum de Civ. 17. c. 32. ubi de Sacramento Redemptionis Christi.

S. Isidor. l. sentent. c. 14.

S. Sofronius Ep. Hierof. oratio dogmatica de Christi operationibus.

B. Servatus Lupus Quaestio de Redemptione Sanguinis Christi.

Theodorus Abucara Dialog. de v. inimicis, a quibus nos Christus liberavit & Dial. de Christo omnium Redemptore.

S. Damascen. de fid. l. 3. a cap. 18. & l. 4. a cap. 1.

Plerique Patres laudati ubi de Christo in Mysterio Incarnationis.

Adde numero permultas Homilias aut Conciones, quas de singulis vitae Christi Mysteriis varii Patres conscripserunt. Eas recitat *Combefisius* in Bibliotheca concionatoria.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. in qq. disput. de Spirit. Creaturis q. 20. 29.

De Aug. De Incarnat. sparsim.

Gandav. quodl. 1. q. 4. & quodl. 2. q. 2. 3. & quodl. 3. q. 8. & quodl. 5. q. 10. & quodl. 6. q. 4. 5. & quodl. 8. q. 7. & quodl. 15. q. 2. 3. 4.

Moncae. D. 9.

Ant. Perez. tr. 6.

Hurtad. tr. de Incarn. a D. 7. ad 20.

Pesaf. a D. 12. ad 28.

Lessius q. 7. ad 26.

Joan. Vincent. Asturicensis Praelectio de

de Christi gratia sanctificante tom. integr.

Ceteri, qui supra sub lib. II.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Joan. Mabillonius opusc. de modo quo Christus ex Virgine natus est.

Nat. Alex. Diss. contra Agnoetas de Christi scientia.

Petr. Curti Diss. de Christi Sacerdotio contra Judaeos & Calvinistas.

Liberatus Fassonius de cultu Jesu Christo a Magis adhibito adversus Richardum Simonium & Samuelem Basnagium.

Calmet Diss. de eodem Magorum cultu, & Diss. de novissimo Christi Paschate, & Diss. de tenebris in obitu Christi D., & Diss. de Resurrectione SS. Patrum una cum Christo Domino, & Diss. de Genealogia Christi D., & Diss. de sudore Sanguinis Jesu Christi in horto olivarum, & Diss. de Actis Pilati ad Tiberium Imp. missis in caussa mortis Jesu Christi.

Nourryus plura de Christi vita in Adparatu tom. 1. l. 3. Diss. 2. c. 6. & tom. 2. Diss. 3. c. 18.

Francisc. Vavassor tr. de forma Christi.

Angel. Rocca tr. de Sanguine a Christo in Resurrectione reassumpto, & de Praeputio Christi in Resurrectione reassumpto, & de Magis qui Christum adorarunt.

Raynaud. comment. de Christo Deo-homine l. 3. & 4. & comment. de Adtributis Christi per tot.

Jacob. Boileaus Disquisitio Theolog. de Sanguine Corporis Christi post Resurrectionem ad Epist. 146. S. Augustini.

Alphonsus de Mendoza Diss. de Magorum historia.

Stephanus Salazar Diss. de adventu Magorum.

Petrus Possinus Soc. J. Epistolae tres chronologicae de Jesu Christi Ortu, Baptismo, Morte.

Thomas Bartholinius Diss. de Cruce, ubi de vino mirrhato, de Corona spinea, de sudore Christi sanguineo.

Petrus de Marca Diss. de Genealogia Christi, & Diss. de Stemmate Christi.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erroribus in Dotes Humanitatis Christi Domini.

CAPUT I.

De Sanctitate Animae Christi.

§. I. *De Sanctitate increata.*
§. II. *De Sanctitate creata.*

CAPUT II.

De Scientia Intellectus Christi.

§. I. *De Scientia Beata.*
§. II. *De Scientia per se infusa.*
§. III. *De Scientia per accidens infusa, & Experimentali.*
§. IV. *De extremis Scientiae Christi oppositis.*

CAPUT III.

De Impeccabilitate, Libertate, Merito voluntatis Christi.

§. I. *De Impeccabilitate Christi.*
§. II. *De Libertate Christi.*
§. III. *De Merito Christi.*

CAPUT IV.

De Christi Potentia, mirabilium operum effectrice.

CAPUT V.

De naturalibus Corporis Christi dotibus, ac defectibus.

CAPUT VI.

Consectarium de Vita Christi.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in sacra Mysteria Vitae Christi.

§. I. *De Initio Vitae Christi.*
§. II. *De Progressu Vitae Christi.*
§. III. *De Fine Vitae Christi.*
§. IV. *De subsequentibus Finem Vitae Christi.*

TRACTATUS II.

DE CHRISTO AUTHORE SACRAMENTORUM GENERATIM.

A caussa nobilissima ad eximios effectus progredimur. Ac licet multa de Christi Sacramentis Theologia moralis super quaestiones praxim directe ac proxime concernentes; at nec pauca tamen Theologia nostra super quaestiones abstractas, quarum finis directus, & immediatus est Veritatis Divinae revelatae speculatio: quamobrem & nostri AA. hanc materiam solide, ac peracute versant; immo ex ipsis Theologia moralis fundamenta desumpsit. Ergo pro recta & clara methodo, heic de Sacramentis generatim, post de ipsis speciatim, ac dilucide acturi.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA.

De Erronibus in Sacramenta novae Legis universe.

LIBER I.

De Natura Sacramentorum.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub titulo de Sacramentis generatim, aut simili.

Mag. l. 4. D. 1. 4. & alibi, ibique *Interpr.* cum *Petro a Palude* in 4. sent. & *Domin. Soto* in 4. sent. t. 1. 2. & *Joa. Major.* in 4. sent.
D. Th. p. 3. a q. 60. ad 65. ibique *Interpr.*
Suar. in 3. p. t. 3. a D. 1. ad 18.
D. Bonav. Brevil. p. 6. a. c. 1. ad 6.
Ceteri in suis respective locis.
Item multa speculative sub hoc titulo tradunt plerique AA. Systematici morales, ut *Castrop. Caramuel, La Cr. Escob. Diana* &c. uti & sub titulis singulorum Sacramentorum speciatim.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. Ambros. libri IV. de Sacramentis.
Hugo Victorin. tr. de Sacramentis Christianae fidei generatim &c.
S. Isidorus lib. quaestionum, sive expositionis Sacramentorum.
Rabanus Maurus l. de divinis Sacramentis &c.

Hugo

Hugo Victorin. Dialog. de Sacramentis Legis naturalis & scriptae, & tr. de Sacramentis in genere, & libri III. de Ceremoniis, Sacramentis & officiis ecclesiasticis, & libri II. de Sacramentis christianae fidei.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. cont. Gentil. l. 4. c. 56. 57.58. Item opusc. 5. & saepe alibi.
D. Bonav. Centil. p. 3. §. 47.
Guil. Parisiensis tr de Sacramentis.
Delug. tr. integro.
S. Antoninus in sum. p. 3. tit. 14. c. I. & 2.
Gandav. quodl. 4. q. 37.
Lessi. in Praelection. a q. 60. ad 65.
Bernal tom. integro.
Ludov. Maria Agudius. de Sacram. part. I.
Gaspar Jaenin Commentarius historicus, & dogmaticus de Sacramentis in genere, & in specie. Diss. I. de Sacram. in gen. &c.
Joan. Maldonatus Soc. J. tr. de Sacramentis.
Petr. a S. Joseph. t. 2. l. I. a c. I. ad 8. & l. 3. & 4.
Joan. Bosco Theologia Sacramentalis scholastica, & moralis in t. I. de Sacram. in genere & duobus primis in specie.
Delgadillo tr. de Sacramentis in genere, & in specie, & tr. de Ss. Eucharistia.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Jacob. Goarius Euchologium Ecclesiae Graecae.
Edmundus Martene de antiquis Ecclesiae ritibus.
Merlinius. tr. historicus & dogmat. de verbis & formis VII. Sacramentorum.
Nepomucenus Polanski S. J. Quaestio Dogmatica de Sacramentorum virtute efficiendi gratiam.
Calmet Diss. de Circuncisionis effectibus.
Leo Allatius tr. de vera utriusque Ecclesiae Latinae & Graecae Sacramentorum concordia.
Melch. Canus Relectio de Sacramentis in genere.
Jac. Hyacinth. Serryus Disp. de Sacramentis, a Praelect. I. ad 6. & Dissert. de necessaria in perficiendis Sacramentis intentione.
Raynaud. in comment. de Sacramentalibus, ubi etiam agitur de Sacramentis.
Nat. Alex. in Theol. Dogm. & Mor. tom. I. l. 2. tr. I.
Drouven de re sacramentaria tom. I. l. I.

CAPUT I.

Definitio Metaphysica Sacramenti.

CAPUT II.

De opportuna Institutione Sacramentorum in omni Ecclesiae statu, & lege.

CAPUT III.

Constitutiva physica Sacramentorum novae legis.

§. I. *De iis, quibus Sacramenta perficiuntur.*

§. II. *Percurrit cetera, quibus Sacramenta perficiuntur.*

§. III. *De iis, quibus Sacramenta impediuntur, vel irritantur.*

LIBER II.

De Caussis Sacramentorum.

AUTHORES.

Iidem, qui supra sub lib. I.

CAPUT I.

De Caussa Institutrice.

CAPUT II.

De Caussa Ministeriali.

§. I. *De aptitudine necessaria ad Sacramenta conficienda, & ministranda.*

§. II. *De intentione in Ministro idoneo requisita.*

CAPUT III.

De Caussa subjectiva.

LIBER III.

De Effectibus Sacramentorum.

AUTHORES

Iidem, qui supra sub lib. I.

CAPUT I.

De Efficacia Sacramentorum.

CAPUT II.

De Gratia Sacramentali.

CAPUT III.

De Charactere Sacramentali.

CAPUT IV.

Consectarium de Sacramentalibus.

PROLUSIO BREVIS

De Erronibus in Sacramentalia.

TRACTATUS III.

DE CHRISTO AUTHORE SACRAMENTORUM, ET SACRIFICIORUM SPECIATIM.

Agimus heic primum de omnium Principe, scilicet de Divina Eucharistia, qua Sacramento, & qua Sacrificio, secuti methodum *Waldensis*, *Rhodes*, & *Caspensis*; quippe quam *D. Dionysius* Sacramentum Sacramentorum, ipsorumque consummationem, & perfectionem merito adpellavit.

LIBER I.

De Divina Eucharistia, qua Sacramentum est.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. a Dist. 8. ad 13. ibique *Interpr.*

D. Th. p. 3. a q. 73. ad 82. ibique *Interpr.*

Suar. in 3. p. t. 3. a D. 39. ad 72.

Phil. a Trin. 1. 4. tr. de Euchar. ut Sacramento a D. 1. ad 7.

Marin t. 3. tr. 21.

Vulpes in Disput. de Sacr. Eucharistiae.

Grandin t. 5. Disp. de Sacr. Euchar.

Caspensis tr. de Ss. Euchar.

Alensis in Summa p. 4. q. 10. & 11.

Gotti tr. de Enchar. Sacram.

Petr. Posnaniensis in decisionib. Scotisticis a Controvers. 250. ad 261.

Frassen t. 3. tr. 2. d. 1.

Jo. M. Scribonius in Pantalithia t. 2. Disp.

Disp. de Euchar. Sacram.
Byvin in Theol. Scoti part. 2. d. 2. cap. 3.
Krisper tr. 9. dist. 16. & seqq.
Sannig t. 3 tr. de Sacram. Euchar.
Raph. Aversa tr. de Sacram. Euchar.
Sfondratus in Theol. tr. de Euch. Sacram.
Bertius de Theol. discipl. l. 33.
Bonae Spei t. 3. tr. de Euchar. Sacram.
Ulloa t. 4. disp. 8.
Dubamel t. 6. tr. de Euchar.
Ceteri, qui supra sub lib. I. tract. II.

TRACTATORES
sub titulo designato.

S. Dion. Areop. l. de Eccles. Hier. c. 2. 3. 4. 6.
S. Cyrillus Hierosol. Catechesi Mystagogica t. 3. & 5.
S. Chrysost. Hom. de Poenitentia & Eucharistia, saepissime alias, & copiosissime.
S. Augustin. tr. de Ss. Eucharistia, & alias saepissime.
S. Anastasius Sinaita Orat. de sacra Eucharistia.
S. Isidor. l. 1. sentent. c. 22.
Paschasius Ratbertus tr. de Corpore & Sanguine Domini.
Haymo Abbas Hirsfeldensis l. de Corpore & Sanguine Domini.
Adrevaldus Monach. Floriacens. l. de Corp. & Sang. Dom.
Theodor. Abucara Dialog. cum Saraceno super Sanctissimae Eucharistiae confectione.
S. Fulbertus epist. prolixa ad Adeodatum de Ss. Eucharistia.
Adelmannus Ep. Brixiens. Epist. nervosa de Corp. & Sang. Dom. contra Berengarium.
Durandus Ab. Troarnens. tr. de Ss. Euchar. contra haeresim Berengarianam.
Theoduinus Ep. Leodiens. Epist. de Ss. Eucharistia contra Berengar.
Guitmundus Cardinalis libri III. de Veritate Eucharistica contra Berengar.
B. Lanfrancus l. de Corpore & Sanguine Domini.
Anastasius Venetus Epist. ad Geraldum Abb. de Ss. Eucharistia contra Berengar.
Guibertus Bened. Ord. Epist. prolixa de buccella Judae data & de Dominici Corporis veritate.
Stephanus Monach. Cluniac. tr. de Sacram. Altaris.
Goffridus Abb. tr. de Corpore & Sanguine Domini.
Ernulfus Ep. Roffensis, solutiones ad aliquot quaestiones de Corpore & Sanguine Domini.
Ratherius Monach. Epist. de Corpore & Sanguine Domini, ad Patricium.
Herigerus Abbas Laubiens. l. de Corpore & Sang. Domini.
Hugo Lingonens. Episc. tr. de Corp. & Saug. Domini contra Berengarium.
Humbertus Cardinal. Dialogus de Azymo contra Graecos.
S. Anselm. opusc. de fermentato & azymo, & l. de Ss. Sacram. Altaris.
Guillelmus Remensis Ab. tr. de Sacramento Altaris.
Petrus Cluniacensis in libro contra errores Petri de Bruis, ubi egregie de veritate Transsubstantiationis Eucharisticae.
Hugo Victorin. tr. de Eucharistia &c.
Nicolaus Ep. Methonensis Orat. in haesitantes de veritate Eucharistica in pane & vino consecratis.
Samonas Episcop. Gazae disceptatio de veritate Eucharistica cum Achmed Saraceno.
S. Antoninus in sum. p. 3. c. 4. & 5. & 11.

Item

Item *S.Justinus* D. in Apologia 2.pro Christianis.

S. Irenaeus l. 3. adverf. haeref. c. 32. & l. 4. c. 2.

S. Cyprianus M. epift.adCaecilianum, de Dominico Calice, & l. de lapfis, & Epift. olim 54. ad Cornelium.

S. Hilarius l. 8. de Trinit.

S. Bafilius in l. 1. de Baptifmo c. 5.

S. Ephraem orat. de Dei natura non curiofius fcrutanda, & tr. de dignitate divinorum Myfteriorum.

S. Greg. Nyffen. orat. catechetica c. 7. & expofit. in Cant. hom. 10.

S. Ambrofius de initiandis c. 8. & 9. & faepe alias.

S. Pacianus Epifc. Barcinonenfis in Paraenefi, feu libello exhortatorio ad Poenitentiam.

S. Gaudentius Ep. Brixienf. in tr. ubi de regreffis a fonte Neophytis.

S. Cyril. Alex. in expofitione cap. VI. Joan. ℣. 52. & feqq. & alias.

S. Jo. Damafcenus de fide l. 4. c. 14.

S. Laurent. Juftin. ferm. in fefto Corporis Chrifti.

S. Thomas a Villanova ferm. III. in eodem fefto Corporis Chrifti.

S. Bernardin. Sen. ferm. de Dominico Sacramento, & ferm. de fumptione Corporis Chrifti cùm Sacramentali, tùm fpirituali, & plures de Ss. Euchariftia.

EX SCHOLASTICIS.

D.Th. Opufc. 58. 59. Item cont.Gentil. l. 4. a c. 61. ad 69.

D. Bonav. Centil. p. 3. fect. 8.

S. Albert. D. t. 21. lib. integro.

Guil.Parifienfis tr. de Euchar.Sacram.

Albarus Cardinalis *Cienfuegos* S.J. Vita abfcondita, feu fpeciebus Euchariftícis velata, tomo integro fere per tot.ubi de Ss.Euchariftiae Magnalibus eximie differitur.

Joan. Delug. tr. integro.

Bernal tr. integro.

Munies. tr. integro.

Gandav. quodl. 1. q. 5. 6. & quodl. 2. q. 4. 5. & quodl. 3. q.7. & quodl.4. q. 36. & quodl. 8. q.36. & quodl.9. q. 8. 9. 10. & quodl. 11. q. 4. 12. & quodl. 13. q. 4. & quodl. 14. q. 15.

Moncae. D. 11.

Leffius in Praelect. a q. 73. ad 82.

Cajet. Opufc. t. 2. tr. 2.

Henao per 16. difputationes.

Maldonat. qq. de Euchar.

Juen. in comment. Differt. 4.

Petr. de Moncada. S.J. De communione pure fpirituali. t. integro in 4.

Petr. a S. Joseph. l. 2. t. 2.

Greg. Rofignioli de Euchar. t. integr.

Joan. Bofco t. 2. de Euchar.

Robert. Card. *Bellarminus* S.J. libri IV. de Euchar. ubi plura fpeculativa.

Raymundus Capifuccus Controv. de aqua facri Calicis; & de benedictione Euchariftiae; & de forma confecrat. vini Euchariftici; & de Communione pro mortuis.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Joan. Mabillonius Diff. de Controverfiis Euchariflicis Seculi IX; & Diff. de Berengario, ejufque haerefeos ortu & progreffu: necnon de variis ejus confeffionis formulis, ac multiplici condemnatione.

Conftantinus Roncaglia Animadverfiones in Communionem laicorum fub utraque fpecie.

Nat. Alex. Diff. de Azymorum ufu in confectione Ss. Euchar., & Diff. contra Hydroparaftarum errorem, & Differt. variae de quorundam Scriptorum doctrina circa Ss. Euchar., & Differt. de reali Chrifti praefentia & de tranfubftant. Euchariftica, &c.

Petrus Benedictus S. J. Antirrheticon, feu confutatio adnotationum Joan. Kohlii ad geminos S. Ephraemi de facra Coena fermones.

Jtc.

Jac. Sirmondus Diss. de Azymo.
Joan. Card. *Bona* de rebus Liturgicis sparsim.
Joan. Harduinus Diss. de Sacramento Altaris.
Zornius Hist. Eucharistiae Infantium.
Larroquanus tr. de Euchar.,
Boileaus de Eucharistia, ejusque adoratione.
Albaspinaeus in politica veteris Ecclesiae sparsim.
Bossuetus l. de utraque specie.
Bougeantius de forma consecrationis.
Fortunatus a Brixia de qualitatibus sensibilibus.
Petavius Diss. de Eucharistiae administratione.
Corducus de Commun. Eucharistica.
Grancolasius in antiquo Ecclesiae Sacramentario sparsim.
Anton. Arnald. l. de frequenti Communione & *Petavii* ad eum responsio.
Thiersius de Expositione Ss. Sacramenti.
Perronius Cardinalis de necessitate Eucharistiae.
Christophorus a Capite Fontium Defensio Majorum de Eucharistia.
Petr. de Marca tr. de Ss. Eucharistia.
Benedict. Vernerus Magnum & Universale Concilium Patrum de Ss. Eucharistia.
Angel. Rocca questio de aquae mixtione in sacro Calice.
Christian. lupus Diss. de Sacramenti publica expositione, & circumgestatione, una cum Ss. Reliquiis & Imaginibus.
Joan. Launojus de frequentis Communionis & Confessionis usu & utilitate, & Explicat. veteris Ecclesiae Traditionis de data infirmis post Unctionem Eucharistia.
Reynaud. tom. itegro de Ss. Eucharistia, & ubi de Sacramentis sect. 1. a. punct. 1. ad 6.
Anonymus de perpetuitate Ecclesiasticae fidei in Ss. Eucharistiam, propugnata adversus Claudium Ministrum Calvinianum tom. III.
Richard. Simon de fide Orientalis Ecclesiae super Transubstant. Eucharisticam.
Joan. Garetius tr. de Eucharistia ex consensu omnium aetatum in ejus veritatem.
Chardonius Historia Sacramenti Eucharistiae.
Maignan. Philos. sacra Cap. 22.
Billuart Digress. hist. de Communione laica.
Martinus Gerbert Theologia vetus & nova circa praesentiam Christi in Eucharistia.
Aguellus Honoratus Differt. de Communione Infantium.
Drouven de re Sacramentaria l. 4.
Joan. Pichon S. J. Spiritus Jesu Christi & Ecclesiae super Ss. Communionis frequentia.

PROLUSIO POLEMICA, HISTORICO-CRITICA.

De Erronibus in Ss. Eucharistiam, qua Sacramentum est.

CAPUT I.

Prooemialia de Divina Eucharistia.

CAPUT II.

De Eucharistica Essentia.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Transubstantiationem Eucharisticam.

§. I.

§. I. *Quidditas metaphysica Divinae Eucharistiae.*

§. II. *Partes utcumque componentes Divinam Eucharistiam.*

§. III. *Constitutiva physica Divinae Eucharistiae.*

CAPUT III.

De reali Christi praesentia in Divina Eucharistia.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in realem Christi praesentiam sub Eucharistia.

CAPUT IV.

Vita abscondita Christi Iesu in Divina Eucharistia.

§. I. *Vita abscondita generatim.*

§. II. *Vita abscondita speciatim.*

CAPUT V.

De Caussa Ministeriali, & Subjectiva Divinae Eucharistiae.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Caussam Ministerialem & subjectivam Ss. Eucharistiae.

§. I. *De Caussa Ministeriali.*

§. II. *De Caussa subjectiva.*

CAPUT VI.

De Effectibus Divinae Communionis Sacramentalis.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Effectus Communionis Sacramentalis Eucharisticae.

§. I. *De Effectu primario, & potissimo.*

§. II. *De Effectus primarii duratione, & fructibus.*

§. III. *De praecipuo Effectu secundario.*

§. IV. *De reliquis Effectibus secundariis.*

COROLLARIUM

De Effectibus Communionis Spiritualis.

CAPUT VII.

De Divinae Eucharistiae Adoratione, Necessitate, Aeternitate.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Adorationem & Necessitatem Ss. Eucharistiae.

LIBER II.

De Divina Eucharistia, qua Sacrificium est.

AUTHORES
SYSTEMATICI
sub hoc titulo.

Mag. l. 4. Dist. 12. ibique *Interpr*.
D. Th. p. 3. q. 83. ibique *Interpr*.
Suar. in 3. p. t. 3. a D. 73. ad 88.
Phil. a Trin. t. 4. tr. de Eucharistia D. 8.
Caspens. Disp. de Euch. Sacrif.
Gaudin t. 5. disp. de Euch. Sacrif.
Gotti tr. de Euchar. Sacrif.
Scribonius in Pantalithia t. 2. Disp. de Sacrificio Missae.
Billuart in Theol. Differt. de Euchar. Sacrificio.
Sannig t. 3. tr. de Sacrif. Missae.
Frassen t. 3. tr. 2. Disp. 1. in Adpendice.
Boyvin p. 2 D. 2. c. 4.
Aversa tr. de Euchar. Sacrif.
Coelestin. Sfondratus in Theol. tr. de Sacrif. Euch.
Bertius l. 33. cap. 19. & seqq.
Bonae Spei t. 5. tr. de Missae Sacrif.
Ulloa t. 4. disp. 8.
Simonnet t. 3. disp. 8.
Ceteri Systematici saepius laudati, in suis respective locis.

TRACTATORES
sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Cyrillus Hierosol. Catechesi Mystag. 5.
S. Ildephonsus l. de Missa.
S. Maximus M. de Ecclesiastica Mystagogia, seu Liturgiae expositio.
S. Basilius in sua Liturgia.
Isaacus Bonus Episc. Lingonens. Epist. de Canone Missae.
Remigius Monachus Autissiodorens. Expositio Missae.
Berno Ab. Augiensis l. de rebus ad Missae officium pertinentibus.
Odo Episc. Cameracens. brevis expositio in Canonem Missae.
Petrus Cluniacens. de Sacrificio Missae in lib. adversus errores Petri de Bruis.
Hugo Victorin. de canone Mystici libaminis.
S. Germanus Contemplatio rerum ecclesiasticarum.
S. Isidor. Hispal. de Gentium vocatione c. 26. & de Officiis ecclesiasticis l. 1. ubi de Sacrificio.
Plures laudati ubi de SS. Eucharistia, qua Sacramentum est.

EX SCHOLASTICIS.

Alb. Cienfuegos Vita Abscond. D. 4. 5. 6. 7.
Joan. Delug. tr. integro.
Lessius cit. q. 83.
Zachar. Pasqualigo tom. 1. 2. q. 1. saltem ad 175. speculative.
Cajet. opusc. t. 2. tr. 3. 4
Joan. Bapt. Sfortia S. J. 4. libris.
Bernal tr. integro.
Iuen. cit. Differt. 5.
Bellarm. libr. 11. ubi plura speculativa.
Gregor. de Valentia libr. 11. ubi plura speculativa.
Joan. Garetius tr. de Sacrif. Missae.
MatthaeusGalenus tr. deSacrif. Missae.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Petrus de Marca Differt. de Sacrificiis.
Mabillonius & *Martenius* in suis Liturgiis.
Nat. Alex. Diss. de Sacrificio Missae adversus Albigenses & Wicleffitas in Lutheranis & Calvinianis redivivos, & Diss adversus Theodorum & Melchisedechianos, &c.
Petr. Curti de incruento Sacrificio Dissertatio.
Joan. Bona in Commentar. de rebus Liturgicis sparsim.

Murator. Diss. de Liturgia Romana & Diss. de Liturgia Ambrosiana.
Corducus de Sacrificio Missae.
Garetius Collectio de Missae Sacrificio.
Lesleus de Litturgia Mozarabica.
Joan. Pinius S.J. in diatriba de eadem Liturgia.
Bossuetus in explicatione difficultatum de Missa.
Nicol. Nourryus Diss. de Liturgiis & Missis SS. Jacobi, Marci, Petri.
Angel. Rocca tr. de salutatione Sacerdotis in Missa &c.
Paullus Aresius de aquae Transmutatione in Sacrificio Missae.
Drouven de re Sacrament. l. 5.

CAPUT I.

De Sacrificio generatim.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in rationem Sacrificii.

CAPUT II.

De Missae Sacrificio generatim.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ss. Eucharistiam, qua verum Sacrificium est, & quidem vere Propitiatorium ac Impetratorium.

CAPUT III.

De Christo, ut Offerente, aut Sacrificante.

CAPUT IV.

De Ministro, & reliquis Offerentibus in Missa.

COROLLARIA

De re oblata, & de Essentia Divini Sacrificii.

CAPUT V.

De Unitate Sacrificii cruenti, & incruenti, & hujus secum.

CAPUT VI.

De Eucharistici Sacrificii Valore.

CAPUT VII.

De Eucharistici Sacrificii Effectibus.

CAPUT VIII.

De Eucharistici Sacrificii Adplicatione, & Aeternitate.

§. I. *De Adplicatione.*
§. II. *De Aeternitate.*

LIBER III.

De Reliquis Sacramentis.

AUTHORES

subnectunt Capita proxime post Prolusiones, quae singulis quibusque Capitibus respondent.

CAPUT I.

De Baptismo.

PRO-

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Baptismum.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. a D. 2. ad 6. ibique *Interpr.*
D. Th. p. 3. a q. 66. ad 71. ibiq: *Interpr.*
Suar. in 3. p. t. 3. a D. 19. ad 31.
Ceteri fere, qui supra sub L. I. Tract. II. & sub L. I. Tract. III.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. Dionys. Areop. l. de Eccles. Hierarch. c. 2. & 6.
Tertullianus l. de Baptismo.
S. Basil. libri II. de Baptismo, & Hom. in sanctum Baptismum.
S. August. l. VII. de Baptismo, & tr. quod non homines baptizant, sed Christus, & l. alio de Baptismo, & libris II. de Baptismo parvulorum.
S. Isidor. l. I. Sentent. c. 22.
S. Ildefonsus l. de cognitione Baptismi.
S. Benedict. Anianens. in testimoniorum nubecula de vitanda Baptismatis iteratione.
Alcuinus Epistolae II. de Baptismi ceremoniis.
Leidradus Episc. Lugdun. l. de Sacramento & Ritibus Baptismi.
Petr. Cluniacens. de Baptismo parvulorum in l. adversus errores Petri de Bruis.
Hugo Victor. tr. de Baptismo.
S. Damasc. in Paral. l. I. c. 55. & de fid. l. 4. c. 10.
S. Marcus Abb. dialog. de S. Baptismate.
S. Cyril. Hieros. Catechef. de Baptismo.
Rursum *S. Isidor.* Hispal. l. de Gentium vocatione c. 23.
Agobardus Ep. Lugdun. de Baptismo Judaicorum mancipiorum.
S. Antoninus in sum, p. 3. c. 2. & 13.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. cont. Gent. l. 4. c. 59.
Muniessa tr. integro.
Avendan. in Problem. t. 2. Sect. 30.
Lessi. in Praelect. a q. 65. ad 70.
Maldon. p. I.
Juen. in Comment. Differt. 2.
Petr. a S. Joseph l. I. 3. 4.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Joan. Harduinus Differt. de Baptismo in vino, & Diff. de Baptismo in nomine Christi.
Nat. Al. Diff. adversus Rebaptizantium errorem, & Diff. de Baptismi sollemnis tempore, & aliae de rebus Baptismum concernentibus &c.
Petr. Constantius Diff. qua vera Stephani circa receptionem haereticorum sententia explicatur.
Calmet Diff. de tribus Baptismis, & Diff. de Baptismo Jesu Christi nomine collato, & Diff. de Baptismate pro mortuis.
Nourryus varia de Baptismo in Adpar. t. I. l. 3. Diff. 2. c. 9. art. I. & Diff. 3. c. 25. ar. I.
Joan. Nicolai Diff. de Baptismi antiquo usu.
Frideric. Spanhemius Diff. de Baptismo veterum super mortuos.
Joan. Schmidt Diff. de Baptismo super mortuos.
Henr. Mullerus Diff. de Baptismo pro mortuis.
Gabriel Gualdus Disput. de Baptismate infantium in uteris existentium.
Chardonius Hist. sacramenti Baptismi.
Hieronymus Florentinius Disputat. de mini-

ministrando Baptismo humanis foetibus abortivorum.
Joan. Morinus tr. de Catechumenorum expiatione.
Billuart Digres. hist. de controversia inter S. Stephanum & S. Cyprianum circa Baptisma haereticorum, & Digres. hist. de veteri Catechumenatu, & Digres. hist. de baptismo Constantini Imp.
Raynaud. ubi de Sacramentis sect. 1. punct. 10.
Drouven de re Sacram. l. 2.

§. I. *De Baptismi Institutione, Necessitate, Materia, Forma.*

§. II. *De Baptismi Ministro, Subjecto, Effectu.*

CAPUT II.

De Confirmatione.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA.

De Erronibus in Confirmationem.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. D. 7. ibique *Interpr.*
D. Th. p. 3. q. 72. ibiq. *Interpr.*
Suar. in 3. p. t. 3. a D. 32. ad 38.
Ceteri, fere qui supra sub Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Cyrillus Hierosf. Catechef. mystag. de Chrismate.
S. Isidorus Hispalensis l. 2. de Offic. Ecclesiast. cap. 26.
Hugo Victor. tr. de Confirmatione &c.
S. Antonin. in sum. p. 3. tit. 14. c. 3. & 14.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. cont. Gent. l. 4. c. 60.
Maldon. t. 1.
Juen. in Comment. Differt. 3.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Jos. Augustin. Cardin. *Orsius* Diss. de Chrismate Confirmatorio.
Joan. Morinus tr. de Sacram. Confirmationis.
Nat. Al. Diss. de Sacram. Confirm. &c.
Luc. Holstenius Diss. de Ministro Confirmat. apud Graecos, & Diss. de forma ejusdem Sacram. apud eosdem.
Jos. Aloys. Assemanus Diss. de Confirmat.
Goar in Euchologio sparsim.
Jac. de Sainte-Beuve tr. de Sacram. Confirm.
Chardonius Hist. Sacram. Confirmationis.
Raynaud. in Comment. de Sacramentis sect. 1. punct. 11.
Drouven de re Sacram. l. 3.

§. I. *De Confirmationis Institutione, Necessitate, Materia, Forma.*

§. II. *De Confirmationis Ministro, Subjecto, Effectu.*

CAPUT III.

De Poenitentia.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Poenitentiam.

AU-

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. a Dist. 14. ad 22. ibique *Interpr.*
D. Th. p. 3. a q. 84. ad 90. Et in *Supplem.* a q. 1. ad 20. ibique *Interpr.*
Suar. in 3. p. t. 4. a D. 1. ad 37.
Ceteri, qui supra, Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. Chrysost. hom. de Poenitentia & Eucharistia.
S. August. Epist. de peccatorum meritis & remissione.
S. Benedict. Anianensis in libello de Confessione.
Petr. Blessensis l. de Confessione sacramentali.
Richard. Victorin. tr. de potestate ligandi & solvendi.
Alcuinus Epist. de Confessione peccatorum ad pueros S. Martini.
Hugo Victor. tr. de Poenitentia &c.
Anonymus in tr. de vita contemplativa l. 2. c. 7.
S. Antonin. in sum. p. 3. tit. 14. c. 6. & 17. & seqq. & tit. 17. de statu Confessorum per tot.
S. Bernardin. Sen. tom. 2. serm. 27. de Confessione.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. cont. Gent. l. 4. c. 70. 71. 72. Item opusc. 22. de forma absolutionis.
Jo. Delu. tr. integro.
Gandav quodl. 1. q. 22. & quodl. 10. q. 2.
Maldon. t. 2.
Juen. Differt. 6.
Joan. Boseo t. 3. de Poenit. & 4. de Ministr. Sacr. Poenit.
Delgadillo tr. de Poenitentia ut Virtute, & ut Sacramento.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Drouven de re Sacram. l. 6.
Morinus Comment. historicus de Poenitentiae Sacram.
Nat. Al. Diss. de Sacramentali Confessione, qua Dallaeus Calvinianus Minister refellitur &c.
Joan. Dominicus Mansi Diatriba de confessione auriculari ex facto Nectarii non improbanda.
Franc. Anton. Zacharia Diatriba de Poenitentia Constantinopoli sublata a Nectario.
Anton. Bonet S. J. Diss. de timore poenitente.
Marianus Victorius Reatinus Historia de Sacr. Confessionis seu Poenitentiae, &c.
Sebastian. Du-Pasquier de adtritione sufficienti ad remissionem intra Sacram. Poenit.
Sirmond. & *Petav.* in Comment. de poenitentia publica.
Petitus Diss. in Theodori poenitentiale.
Joan. Lannoius Diss. de mente Concilii Tridentini circa Contritionem & Adtritionem in Sacram. Poenit., & Diss. de mente C. Trid. circa satisfactionem in Sacram. Poenit.
Mich. Pol Diss. de adtritionis sufficientia ad Justificationem obtinendam in Sacram. Poenit., adversus Bartholomaeum Franciscorum.
Balthasar Francolinus libris 11. de Dolore ad Sacrament. Poenitentiae rite suscipiendum necessario, & tr. de disciplina Poenitentiae.
Petrus Lambertus Le Drou Dissertation. 1 v. de Contritione & Adtritione in Poenitentiae Sacram.

Au-

Augustin. Michel confutatio discussionis Theologicae contra IV. Dissertationes ejusdem Le-Dron.
Chardon Hist. Sacram. Poenit.
Raynaud. ubi de Sacramentis sect. 1. punct. 7. 8. 9.
Billuart Digressionum Confessio publica aliquando fuerit in praecepto? & Digress. de veteri Ecclesiae disciplina circa absolutionem datam vel denegatam certis peccatoribus tam sanis, quam infirmis; & Digress. de veteri Ecclesiae disciplina circa poenitentiam publicam seu sollemnem.
Joan. Bapt. Faure Diss. de praxi Quesnelliana in absolutione Sacramentali ad prop. 87. 88. & 101. ex proscriptis in Bulla *Unigenitus*.

§. I. *De Sacramenti Poenitentiae partibus generatim*.
§. II. *Singularia de Contritione & Confessione perstringit*.
§. IV. *De Ministro Sacramenti Poenitentiae*.
§. V. *De Sigillo Sacramentali Confessionis*.

C A P U T IV.

De Extrema Unctione.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Extremam Unctionem.

A U T H O R E S

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. Dist. 33. ibique *Interpr.*
D. Th. in Supplem. a q. 29. ad 33. ibique *Interpr.*
Suar. in 3. p. t. 4. a Disp. 39. ad 44.
Ceteri, qui si pra sub Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Hugo Victor. tr. de extrema Unctione.
S. Antoninus in sum. p. 3. tit. 14. c. 15.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. contr. Gent. l. 4. c. 73.
Maldon. t. 2.
Juen. Differtat. 7.
Joan. Bosco l. 4.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nicolaus Serarius S. J. Disput. de Sacram. Extremae Unctionis.
Mabillonius observatio de Extrema Unctione.
Agnellus Honoratus Diss. de extr. Unct.
Menardus in S. Gregorii Sacramentarium.
Jac. de Sainte-Beuve tr. de Sacram. Extremae Unctionis.
Joan. Launojus Diss. de Sacram. Unctionis infirmorum.
Chardon Hist. Sacram. Extremae Unctionis.
Raynaud. ubi de Sacramentis, sect. 1. puncto 12.
Nat. Alex. in Theol. Dogm. & Mor. tom. 5.
Drouven de re Sacram. lib 7.

§. I. *De Extremae Unctionis Institutione, Necessitate, Materia, Forma*.
§. II. *De Extremae Unctionis Ministro, Subjecto, Effectu*.

CA-

CAPUT V.

De Ordine.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ordinem.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, vel sub titulo de Ecclesia, vel de Papa, vel de Episcopis, aut simili.

Mag. l. 4. Dist. 24. & 25. ibique *Interpretes*.

D.Th. in Supplem. a q.34. ad 40. ibique *Interpr.*

Suar. tr. de Fide par.1. Disp.9. & 10.

Ceteri, qui supra sub Lib.I. Tract.II.

TRACTATORES *sub titulo designato.*

EX PATRIBUS.

S.Dion. Areop. l. de Eccl. Hier. c. 5.

S. Hieron. tr. de gradibus Presbyteri ac Diaconi.

S. Isidorus Hispalensis l. 2. de Officiis ecclesiast. a c. 1. ad 14.

S. Petr. Damian. opusc. de non reordinandis Simoniacis.

Rabanus Maur. l. de sanctis Ordinib. &c.

Guffridus Abb. tr. de ordinatione Episcoporum.

Hugo Victor. tr. de Ecclesiasticis Ordinibus.

Agobard. Ep. Lugdun. l. de privilegio & jure Sacerdotii.

S. Antonin. in sum. p. 3. tit. 14. c. 7. & 16. & tit. 20. & 21. & 22.

EX SCHOLASTICIS.

D.Th. contr. Gent. l. 4. a c.74. ad 77.

Bernal tr. integro de Ordine.

Gandav. quodl. 9. q. 22.

Peñaf. tom. de Incarnat. V. D. 25. sect.12. de adoratione Summi Pontificis.

De Raccon.ifio de Pontifice D. 3.

Aug. a V. M. tr de Fide D. 10. de Summo Pontifice.

Martin. Bonacina tr. de legit. Electione Pontificis.

Matthias a Corona de Potestate infallibili Pontificis tomo integro.

Maldon. t 2.

Juen. Dis. 8.

Joan. Bosco t. 4.

Aguirre Cardinal. in Comment. de infallibilit. Cathedrae D. Petri.

Quicumque scribunt de Locis Theologicis, ubi de Authoritate Summi Pontificis; tum perplurimi, qui per integra volumina de eodem argumento disserunt.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Benedictus P. XIV. Diss. num in cujuslibet Ordinis Minoris collatione verum conficiatur Sacramentum.

Morinus Commentarii de Sacr. Ecclesiae Ordinationibus.

Joan. Harduinus Diss. de potestate consecrandi.

Nat. Alex. Diss. de septem Diaconorum electione &c.

Beveregius in Canonem VI. Apostolicum, & in XXXIV.

Sbaralea de sacris pravorum hominum Ordinationibus.

Nourryus adparat. in S. Ignatium, & in S. Clementem Alexandr.

Goar in Euchologio sparsim.

Angelus Rocca Dissertationes, seu Commentarii V. de Romano Pontifice.

Christian. Lupus Diss. de Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia, & Diss. de regia Antistitum

tum nominatione, & Diff. de Laica Antistitum Investitura.

Chardon Hist. Sacram. Ordinis.

Franc. Hallier comment. de sacris Electionibus & Ordinationibus.

Joan. Harduinus Refutatio Ordinationum Anglicanarum.

Michael Le Quien de nullitate Ordinationum Anglicanarum.

Theodoricus de S. René de nullitate Anglicanarum Ordinationum contra Dissertat. Petri Le Courayer.

Claudius Le-Pelleticrus Denuntiatio ad Episcopos Galliae &c. adversus Anglicanas Ordinationes.

Billuart Digress. de Episcopabus, Presbyterabus, Diaconissis & Subdiaconissis; & Digres. de fabula Papissae.

Alticotius in sum. Augustin. p. 3. q. 2.

Gerbert tr. de communione potestatis Ecclesiasticae inter summos Ecclesiae Principes Pontificem & Episcopos.

Raynaud. ubi de Sacramentis Sect. 1. puncto 13.

Agnellus Honoratus. Diff. de Diaconissis.

Drouven de re Sacram. l. 8. de Ordine per tot.

§. I. *De Ordinum Numero, & Institutione.*

§. II. *De Ordinum Materia, Forma, Munere.*

§. III. *De Ordinum Ministro.*

§. IV. *De Ordinum Subjecto, & Effectu.*

§. V. *De Ordine Episcopatus Romani, vel Summi Pontificatus.*

§. VI. *De Ordine ceterorum Episcopatuum.*

CAPUT VI.

De Matrimonio.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Matrimonium.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. a Dist. 26. ad 42. ibique *Interpr.*

D.Th. in Supplem. a q. 41. ad 68. ibique *Interpr.*

Suar. nihil, eo quod sua aetate de hoc copiose, ac eximie scripserit *Thom. Sanchez* S. J. tum quoad practica, tum quoad speculativa.

Ceteri fere, qui supra sub Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. August. l. de bono conjugali, & l. de adulterinis conjugiis, & concupiscentia & l. 83. qq. q. 83. de conjugio.

Theodor. Abucara Dial. de una Uxore ducenda.

S. Isidorus Hispal de Offic. eccles. l. 2. c. 19.

Rabanus Maur. Epist. ad Humbert. Episc. quota generatione licitum sit Matrimonium.

S. Petr. Damianus opusc. de tempore celebrandi nuptias.

Hugo Victor. de Sacramento conjugii tractatus.

S. Antoninus in sum. p. 3. tit. 1. & tit. 14 c. 9. ac 10.

EX SCHO-

EX SCHOLASTICIS.

D.Th. contr. Gent. l. 4. c. 78.
Franc.Noel S. J. in sum.Theol. P. Suarez I. 2. appendice 2.
Thom. Sanchez tomis 3.
Maldon. t. 2.
Iuen. Differt. 10.
Martin. Perez S. J. tom. integro.
Joan. Bosco t. 5.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alex. Diss. adversus Nicolaitas, & Diss. pro conjugii bonitate ac sanctitate adversus Marcionem, & Diss. contra Montanistas,& Diss. de Polygamia Lamechi.
Joseph. Paschalis Roganus Diatriba de Matrimon. in cap. 26. de Sponsalibus & Matrimonio.
Petr. Arcudius Corciraeus opusc.de Matrimonio.
Calmetus Diss. de Divortiis.
Petr. de Marca Diss. de Matrim.
Nourryus in adparatu ad Athenagoram, & Clement. Alexandr.
Thomas Campegius de indissolubilit. Matrim.
Anonymus in fasciculo placitorum matrimonialium.
Anonymus Observat.in Launoii librum de Regia in Matrimonium potestate.
Jac. Gretserus Disputationes Matrimoniales.
Chardon Histor. Sacram. Matrimonii.
Billuart de libello repudii apud Hebreos Digress.
Raynaud. ubi de Sacramentis, sect. I. puncto 24.
Dronven de re Sacram. l. 10.

§. I. *De Natura Matrimonii Sacramentalis.*

§. II. *De Matrimonii Sacramentalis Institutione, Materia, Forma, Ministro, Subjecto.*

§. III. *De Proprietatibus Matrimonii Sacramentalis.*

CAPUT VII.
Consectarium de Ecclesia Christi.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ecclesiam Christi.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, vel sub titulo de Fide, vel de Papa, aut simili.

Mag. l. 4. Dist. 18. & 19. ibique *Interpretes.*
D. Th. in Supplem. a q. 19. ad 28. ibique *Interpr.*
Suar. tr. de Fide p. 1. D. 9. 10. 11. & in 3. p. tom. 4. a D. 49. ad 57.
Rhod. tr. 6. Disp. 2. q. 2. sect. 5. §. 4. & q. 3. l. 1. §. 3. ac tr. 11. D. 2. q. 5. sect. 5.
Herinx p. 3. tr. 1. ubi de fide D. 5. 6.
Compt. tr. 2. ubi de Fide a D. 21. ad 23.
Gon. t. 4. tr. 10. ubi de fide a D. 3. ad 5.
Amic. t. 4. ubi de fide D. 6. 7. 8.
Phil. a Trin. t. 3. tr. 1. de Fide D. 3. de Papa, & Conciliis.
Iuen. in Theol.Schol. in proleg. D. 4. a q. 3.
Tournel. de Ecclesia Christi tom. 11. & alias.
Ceteri fere, qui supra sub Lib. I. Tract. II. Partis III., ubi de fide,

de, & Regulis fidei.

Item plura etiam speculative AA. Polemici, & Morales, sub eisdem titulis, ut *Bellarm. Dicastillo, Escob. Castrop. Salmauticenses Morales* &c.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Melito Sardicensis Ep. tr. de Ecclesia.

S. Cyprianus l. de Unitate Ecclesiae.

S. August. tr. de bono Unitatis Ecclesiae.

S. Cyril. Hieros. Catechesi 18. de Ecclesia.

S. Isidor. l. 1. sent. c. 16.

Hugo Victorinus tr. de Unitate Ecclesiae.

Petrus Cluniacens. de authoritate Ecclesiae, & l. adversus errores Petri de Bruis.

EX SCHOLASTICIS.

Suar. in Defensione fidei lib. 4. & alibi.

Robert. Card. *Bellarminus* plura speculative in sua Theologia dogmatica sparsim.

Petr. de Aragon tom. 1. in 2. 2. D. Th. ad q. 1. tr. de Pontifice, de Ecclesia, de Conciliis.

Gandav. quodl. 15. q. 14.

Cajetan. opusc. t. 1. tr. 1. 2. 3.

Aug. a V. Maria tr. 3. de fide, D. 9. de Ecclesia.

Nicol. Coeffeteau pro Monarchia Eccles. Catholicae ubi plura de Papa, Episcop. &c. t. 1 & 2. contra Marcum Ant. de Dominis.

Ceteri, qui agunt de Locis Theologicis, ubi de Authoritate Ecclesiae, & Conciliorum.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Lodovic. Cellotius S. J. Comment. de Ecclesiastica Hierarchia.

De Raconisio, de Conciliis D. 4.

Thomas Bozius de signis Ecclesiae Dei.

Bernardin. Vetvveis, speculum verae Ecclesiae Christi, ac falsarum Ecclesiarum.

Nicolaus Sanderus de visibili Monarchia Ecclesiae.

Carol. Malletus de Hierarchia & jure Ecclesiae militantis: ubi plura de Papa, Ordin. &c.

Nicolius tr. de praejudiciis legitimis contra Calvinianos, & l. de Unitate Ecclesiae.

Holdenius de Analysi fidei.

Elies Dupinius tr. de doctrina Orthodoxa.

Franc. Martin de infallibilitate Ecclesiae in judicando quis sit sensus alicujus propositionis.

Nourryus de Ecclesia in adpar. t. 1. l. 3. c. 5. art. 4.

Jo. Nicolaï opusc. de Concilio plenario.

Christ. Lupus Dissertationes plurimae de Synodorum Generalium & Provincialium Decretis & Canonibus.

Ludov. Thomassinus tr. historico-dogmaticus de Unitate Ecclesiae.

Jacob. Hiacynthus Serry Disp. de Conciliis, & Disp. de Romano Pontifice, & Disp. de Romani Pontificis praestantia super Concilia Generalia.

Alticotius in sum. Augustin. p. 3. q. 1.

Martin. Gerbert tr. de legitima ecclesiastica potestate circa sacra & profana.

§. I. *De Ecclesiae Definitione, & Notis.*

§. II. *De Ecclesiae Conciliis.*

§. III. *De Ecclesiae Statibus.*

Clausula Operis, & Authoris Votum.

CLAU-

CLAUSULA.

HAbes jam in proposito *Systemate* nostrae Theologiae Oeconomiam seu Ordinem, a quo vel ne latum quidem unguem deflectere nobismet severa lege praescripsimus: praecipuos ibi exhibuimus Titulos qui ventilandas ordine Quaestiones universim indicant; istas vero consulto omisimus, ne videlicet brevis Elenchus in spissum volumen importune adcresceret cum Lectoris fastidio. Habes praeterea in *Methodi ratione* consequentiam doctrinae, ut vocant, quam in sua Angelica Summa magnis votis optavit Aquinas, summaque adcuratione persequutus est: inde nec eam rursus in Commentariis praemonstrare opus erit. Habes postremo in *Bibliotheca* Theologos Duces perplurimos, quos quidem omnes (si plane paucissimos ex *Eruditis*, quos nulla ratione evolvere licuit, exceperis) oculis nostris perlegimus, & manibus contrectavimus. Et hinc tandem aliquando delineatam materiam illico explicandam suscipimus.

PRODROMUS III.

ADPARATUS

DE

PROLEGOMENIS THEOLOGIAE.

D facrofancta Theologiae penetralia jamjam acceffuri, eam a limine ternis Prolegomenis falutamus, quae viam facile flernant, & aditum patefaciant. Eft I. de Theologia generatim: II. de Theologia Dogmatica fpeciatim: III. de Theologia Scholaftica fpeciatim. Videlicet in I. cum plerifque vulgo AA. qua veteribus, qua modernis, & noviffimis ea ponimus, quae pene fingulis quibufque Theologiis univerfim adfcribi poffe videntur: in II. vero ac in III. (praeter omnium, quos viderim, morem) de Dogmatice ac Scholaftice ex profeffo differimus; ut nempe (prout Syftematica Methodus expofcit) earum in primis notionem, faciem & munera repraefentemus, quas perpetuis Commentariis exponendas & illuftrandas, Deo Aufpice, adgredimur.

PROLEGOMENON I.

De Theologia generatim.

PROLUSIO POLEMICO-HISTORICA.

De Erronibus in facram quamlibet Theologiam.

1 HAud rari profecto funt, qui mente & corde infipientes, Theologiam quamlibet, fub facrae doctrinae nomine comprehenfam, ut inutilem, perridiculam ac fuperftitiofam defpectui habuerunt, & palam exfibilarunt. Videlicet

I. *Athei* (a); quippe qui quum fummo Deo fumma vecordia, & impudentia exiftentiam abjudicent, facram Theologiam, quae tota de Deo eft, & ad Deum tendit, haud minus impudenter irrident.

II. *Pantheiftae*, tum veteres cum *Anaximandro*, tum recentes cum *Benedicto Spinofa*, fublata fuprema mente, quae res omnes condiderit, primam cauffam, primumque rerum, & quarumcumque mutationum principium dicunt unice Materiam, ex qua nempe omnia conftent. Inde

(a) De quibus mox redibit fermo, ubi de Deo exiftente.

de ipsi, Atheis parum absimiles, divinam quamlibet scientiam suo abnormem Systemati refugiunt, ac procul exsulare jubent (*b*).

III. *Politbei* in unum conspirantes facinus, Deos multos effinxerunt, ut Deus, qui unus est, nesciretur, teste *Augustino* (*c*) qui eos alioqui, post *Eusebium* (*d*) Theologos nuncuparat; videlicet de divinis ritu suo agentes, aut physice duntaxat, aut civiliter, aut fabulose; id quod alii passim scriptores retulerunt ex *Tullio* (*e*) Ii vero faedissimis Idolalatriae tenebris circumfusi, quamcumque facultatem uni Deo consecratam ac de ipso differentem cunctis temporibus repudiarunt (*f*).

IV. *Anti-Religionarii*, qui Religionem quamlibet a Deo libere revelatam e medio tollunt: inter quos referri solent *Philosophastri* quidam veteres cum *Critia*; necnon alii juniores, ut *Antinganistae* Novatores, sub annum Christi 653. a *Paullo* quodam edocti; *Nicolaus Machiavellus*, *Pappus*, *Osiander*, *Sceptici Rigidiores* de singulis quibusque subdubitantes: tum novissimi plurimi, ut *Thomas Hobbessius*, *Cardanus*, *Tindallus*, *Bailius*, *Chubbus*, qui vulgo nuncupantur *Politici*, *Naturalistae*, *Atiaphoristae*, *Indifferentistae*, *Materialistae*, *Deistae*; quorum nempe faecibus aetas nostra deplorando faro nimium exundat. Ex iis vero complures in Anglia jam a Seculo proxime elapso addere non dubitarunt, Dei revelationem (atque adeo disciplinas quaslibet ei utcumque innixas) non modo inutilem esse, verum etiam summae Dei sapientiae ac bonitati contrariam & repugnantem. Ita praeter alios *Tindallus* (*g*); tum *Cubbus* (*b*); nec non *Author* quidam Anonymus (*i*). (*k*)

V. *Anti-Biblici*, qui Canonicos quosque Veteris, novique Foederis libros, quibus, ut Verbo Dei revelato, praemaxime, ac pene unice Theologia sacra innititur, tanquam divina authoritate penitus destitutos repudiarunt: in quorum prolixo censu e faecibus Haereseon exscribuntur *Valentiniani*, qui eruperunt sub an. Christianum circiter 150., *Helxeitae* sub an. 105., *Alogi* sub an. 180., *Manichaei novi* sub an. 1016; *Thomas Muntzerus* sub an. 1524; *Ambrosiani*, alias *Pneumatici*, ac *Semi-athei* sub an. 1559., *Libertini*, qui, authore *Quintino*, Picardo Sartore, per Galliam, Hollandiam, Brabantiam ab an. 1525. debacchati sunt; *Swenckfeldiani*, parente *Gasparo Swenck feldio* sub an. 1541; *Ochiniani*, duce *Bernardino Ochino* sub an. 1560. ac longe plurimi (*l*).

VI. *Georgiani*, a quodam *Georgio Paullo* in Polonia derivati sub an. 1560., statum quemlibet, aut Ordinem Supernaturalem mordicus oppugnarunt; docebant utique, non esse credendum nisi per se notum, seu quod ex per se certis declarari posset (*m*).

VII. *Illuminati* Novatores, primum Cordubae in Hispania nati sub an.

(*b*) De iis paullo inferius.

(*c*) De Civ. l 6. c. 5.

(*d*) De praep. evang. l. 4.

(*e*) L. 2 de leg.

(*f*) De ipsis dicemus ubi de Deo Uno.

(*g*) Lib. edito an. 1730., inscripto *christiana Religio mundo aequaevis*.

(*b*) Tr. praenotato *Religio essentialis hominis*.

(*i*) Lib. cui titulus *les Moeurs*.

(*k*) Plura de iis in nostra *Theologia Dogmatico-Polemica Fundamentali* Controv. 1.

(*l*) De quibus aliisque id genus impiis Dogmatistis fusius in proxime cit. *Theol.* Controv. v.

(*m*) Apud *Coccium* de haeret. ad eum an. ex *Palladio*.

an. 1575., deinceps e tenebris erumpentes sub an. 1623. in dioecesi Hispalensi, inde exiorres, Gallias, & Belgium suis erroribus conturbarunt, ac illo maxime, quod Deus novum fidei & morum genus Antonio Boqueio revelarit, adeo ut exinde posset homo sine studio ullo ad excelsum perfectionis apicem pertingere: quocirca sacra quaeque Theologica studia tanquam jam evanida, penitus eliminanda esse inclamabant (u).

VIII. *Partiales* demum in sacram doctrinam Errones aut Hostes pene innumeros dixeris: quotquot enim unum quodlibet ex Dogmatibus a Deo revelatis, quae divina Theologiae scientia, vel adserit, vel supponit, vel elucidat, oppugnant, aut inficiantur, totidem plane eadem Theologia partiales Errones patitur & Adversarios.

Porro istos, ac ceteros, quos innuimus, passim Ecclesiae catholicae Patres, aliique, absque numero Scriptores invicte profligarunt. Nihil nobis ab ejusmodi Monstris, vana tantum loquentibus, pertimescendum. Illis igitur, ac id genus impiis reliquis ad Polemicos Doctores perpetuo rejectis, ad nostras Dogmatico-Scholasticas de sacra Theologia Quaestiones accedamus.

§. I.

De Theologiae Etymo, Notione, Ortu, Progressu.

2 QUAESTIO I. Quid circa *Etymon*? ADSERO: Theologia secundum vim nominis est Λόγια τοῦ Θεοῦ, sermo, notitia, ratiocinatio, dissertatio de Deo: unde dixit *Augustinus* (o), *graeco verbo* THEOLOGIA *significari intelligimus de Divinitate rationem, sive sermonem*. Nomen istud vel apud ipsos ethnicos Philosophos olim obtinuit. *Aristoteles* quidem (p), suam Philosophiam in Physicam, Mathesin, ac Theologiam distribuit. Tum *Marcus Varro* (q) eam docuit esse Theologiam, quae de Gentium diis ageret, quam deinde sibi dividendam duxit in Mythicam, Naturalem & Civilem; eum commemorat, & pluribus refutat *Augustinus* (r).

3 Porro nomen *Theologia*, e Graecia Latio illatum, nullum in sacro Codice, seu Veteris, seu novi Testamenti, sui vestigium prodit. E priscis Patribus *Dionysius Areopagita* primus omnium eo usus legitur, Discipulos Christi adpellans *Theologos*; differens enim de Petro Apostolorum Principe (s), *aderat*, inquit, *& Petrus, supremum decus, & antiquissimum* THEOLOGORUM *culmen*, alias *columen*. Ac idem subinde nomen apud posteriores Patres sensim obtinuit. Etenim, plurium instar, *Gregorius Nazianzenus* orationes de Ss. Trinitate a se conscriptas nuncupavit *Theologicas*; & alias insuper V. de *Theologia* praenotatas concinnavit, qui-

(u) Plura de iis *Spondan.* ad an. 1623. num. 3.

(o) L. 8. Civ. c. 1.

(p) L. 6. Metaph.

(q) In libr. de Antiquitatibus.

(r) 6. Civ. a c. 5.

(s) In l. de div. nominibus, legitimo ejusdem foetu, ex communiore, mihique longe verosimili opinione.

quibus nempe adversus Eunomium Divini Verbi & Spiritus S. Divinitatem (t) elucidavit. (u)

4. QUAESTIO II. Quid circa *Notionem*, Naturam, aut Essentiam? ADSERO: Definiri solet, *Facultas*, aut *Disciplina agens de Deo*, scilicet de iis disserens, quae ad Deum quoquo modo pertinent. Profecto apud Patres Graecos vetustiores Theologia usurpabatur stricte pro ea duntaxat sacrae Doctrinae parte, quae de Deo, Deique Adtributis disserit: quo sensu Joannem Evangelistam, & Gregorium Nazianzenum singulari ratione Theologos nuncuparunt; quod nempe prae ceteris Evangelistis & Doctoribus Christi Divinitatem luculentius ille adseruerit, hic vindicarit. (x)
5. Et vero, quemadmodum multis ab inde Seculis usus obtinuit, Facultas, seu Theologia, de qua heic, sumitur pro doctrina, quae ex principiis divinitus revelatis, fide infusa cognitis, discurrendo, conclusiones deducit, relate ad Deum (vel directe, vel indirecte aut oblique) tanquam Authorem supernaturalem (y). Haec vero intelligas oportet de Theologia sub Scholae sensu pressius accepta; quoniam si latius sumatur, quaelibet de Deo aut de re Deum quoquo modo spectante dissertatio, Theologiae titulo donari potest.

OBJECTIONES.

6 Objicit *Joan. Owen* mox laudatus (z). Haec, quam definivimus, Theologia, nec est, nec dici potest Theologia presse vera, sacra, christiana & evangelica, immo potius prophana. Nam 1.° Theologia sacra est simplicissima; atque adeo nequit in systema redigi, certisque humanis legibus, more prophanarum disciplinarum, adstringi. 2.° sacra & vera Theologia est *Sapientia* & *Scientia divina*, ex 1. Cor. 8. 4. &c. ergo nequit ita inter humanas scientias numerari, ut ad earum regulas & methodos conformari debeat. 3.° Theologia, quam Disciplinam dicimus, nihil est aliud, quam quaedam definitionum, thesium, probationum, objectionum, responsionum Systematica compages, hoc est *confusa* quaedam *Philosopho-Theologia*; hoc autem pacto Philosophia dominatur Theologiae, ipsique velut captivae nequiter insultat: at ejusmodi Theologia non est sacra.

4.° Sacra Theologia nihil aliud est quam divina revelatio contenta in sacris literis, quas ille duntaxat, qui superne edoctus didicit, est vere Theologus. 5.° systematica Theologia, seu disciplinaris scientia coelestis veritatis, neutiquam in foedere gratiae promittitur; nec ipsa a salutari Spiritus Sancti operatione proficiscitur; multi enim ipsam excolunt Deo ingrati, & peccatorum tenebris immersi: ergo sacra non est. 6.° sacra doctrina systematice digesta & compacta nihil omnino habet, quod superet captum aut intellectum homi-

(t) In Tom. I. Oper. a p. m. 529.

(u) Plura de hoc Etymo *Petav.* in Prolegomen. cap. 1. & *Joan. Owen* in Theologumenis lib. 1. c. 1.

(x) Vide *Basil.* epist. olim 141. *Cyril. Alex.* l. 1. in Joan. *Maxim.* l. de Orat. Dominica, *Greg. Nazianz.* orat. 38.

(y) Conf. *Esparza* tom. 1. in Prooem. art. 3. *Reding* tom. 1. q. 1. in praefat. n. 1. et 2. *Franc. Delugo* in praefat ad suam Theol.

(z) In toto sparsim commentar. de Theologumenis.

Murator. Diss. de Liturgia Romana, & Diss. de Liturgia Ambrosiana.
Corducus de Sacrificio Missae.
Garetius Collectio de Missae Sacrificio.
Lesleus de Litturgia Mozarabica.
Joan. Pinius S.J. in diatriba de eadem Liturgia.
Bossuetus in explicatione difficultatum de Missa.
Nicol. Noutryus Diss. de Liturgiis & Missis SS. Jacobi, Marci, Petri.
Angel. Rocca tr. de salutatione Sacerdotis in Missa &c.
Paullus Aresius de aquae Transmutatione in Sacrificio Missae.
Drouven de re Sacrament. l. 5.

CAPUT I.

De Sacrificio generatim.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in rationem Sacrificii.

CAPUT II.

De Missae Sacrificio generatim.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ss. Eucharistiam, qua verum Sacrificium est, & quidem vere Propitiatorium ac Impetratorium.

CAPUT III.

De Christo, ut Offerente, aut Sacrificante.

CAPUT IV.

De Ministro, & reliquis Offerentibus in Missa.

COROLLARIA

De re oblata, & de Essentia Divini Sacrificii.

CAPUT V.

De Unitate Sacrificii cruenti, & incruenti, & hujus secum.

CAPUT VI.

De Eucharistici Sacrificii Valore.

CAPUT VII.

De Eucharistici Sacrificii Effectibus.

CAPUT VIII.

De Eucharistici Sacrificii Adplicatione, & Aeternitate.

§. I. *De Adplicatione.*
§. II. *De Aeternitate.*

LIBER III.

De Reliquis Sacramentis.

AUTHORES

subnectunt Capita proxime post Prolusiones, quae singulis quibusque Capitibus respondent.

CAPUT I.

De Baptismo.

PRO-

PROLUSIO POLEMICA
HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Baptismum.

AUTHORES
SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. a D. 2. ad 6. ibique *Interpr.*
D.Th. p.3. a q.66. ad 71. ibiq; *Interpr.*
Suar. in 3. p. t. 3. a D. 19. ad 31.
Ceteri fere, qui supra sub L.I. Tract. II. & sub L.I. Tract. III.

TRACTATORES
sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. Dionys. Areop. l. de Eccles. Hierarch. c.2. & 6.
Tertullianus l. de Baptismo.
S. Basil. libri II. de Baptismo, & Hom. in sanctum Baptismum.
S. August. l. VII. de Baptismo, & tr. quod non homines baptizant, sed Christus, & l. alio de Baptismo, & libris II. de Baptismo parvulorum.
S. Isidor. l. I. Sentent. c. 22.
S. Ildefonsus l. de cognitione Baptismi.
S. Benedict. Anianens. in testimoniorum nubecula de vitanda Baptismatis iteratione.
Alcuinus Epistolae II. de Baptismi ceremoniis.
Leidradus Episc. Lugdun. l. de Sacramento & Ritibus Baptismi.
Petr. Cluniacens. de Baptismo parvulorum in l. adversus errores Petri de Bruis.
Hugo Victor. tr. de Baptismo.
S. Damasc. in Paral. l. I. c. 55. & de fid. l. 4. c. 10.
S. Marcus Abb. dialog. de S. Baptismate.
S. Cyril. Hieros. Catechef. de Baptismo.
Rursum *S. Isidor.* Hispal. l. de Gentium vocatione c. 23.
Agobardus Ep. Lugdun. de Baptismo Judaicorum mancipiorum.
S. Antoninus in sum, p. 3. c. 2. & 13.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. cont. Gent. l. 4. c. 59.
Muniessa tr. integro.
Aveudan. in Problem. t.2. Sect. 30.
Less. in Praelect. a q. 65. ad 70.
Maldon. p. I.
Jueu. in Comment. Differt. 2.
Petr. a S. Joseph l. I. 3. 4.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Joan. Harduinus Differt. de Baptismo in vino, & Diss. de Baptismo in nomine Christi.
Nat. Al. Diss. adversus Rebaptizantium errorem, & Diss. de Baptismi sollemnis tempore, & aliae de rebus Baptismum concernentibus &c.
Petr. Constantius Diss. qua vera Stephani circa receptionem haereticorum sententia explicatur.
Calmet Diss. de tribus Baptismis, & Diss. de Baptismo Jesu Christi nomine collato, & Diss. de Baptismate pro mortuis.
Nourryus varia de Baptismo in Adpar. t. I. l. 3. Diss. 2. c. 9. art. I. & Diss. 3. c. 25. ar. I.
Joan. Nicolai Diss. de Baptismi antiquo usu.
Frideric. Spanhemius Diss. de Baptismo veterum super mortuos.
Joan. Schmidt Diss. de Baptismo super mortuos.
Henr. Mullerus Diss. de Baptismo pro mortuis.
Gabriel Gualdus Disput. de Baptismate infantium in uteris existentium.
Chardonius Hist. sacramenti Baptismi.
Hieronymus Florentinius Disputat. de mini-

ministrando Baptismo humanis foetibus abortivorum.
Joan. Morinus tr. de Catechumenorum expiatione.
Billuart Digres. hist. de controversia inter S. Stephanum & S. Cyprianum circa Baptisma haereticorum, & Digres. hist. de veteri Catechumenatu, & Digres. hist. de baptismo Constanti ni Imp.
Raynaud. ubi de Sacramentis sect. 1. punct. 10.
Drouven de re Sacram. l. 2.

§. I. *De Baptismi Institutione, Necessitate, Materia, Forma.*

§. II. *De Baptismi Ministro, Subjecto, Effectu.*

CAPUT II.

De Confirmatione.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA.

De Erronibus in Confirmationem.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. D. 7. ibique *Interpr.*
D. Th. p. 3. q. 72. ibiq. *Interpr.*
Suar. in 3. p. t. 3. a D. 32. ad 38.
Ceteri, fere qui supra sub Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub hoc titulo.

EX PATRIBUS.

S. Cyrillus Hieros. Catechef. mystag. de Chrismate.
S. Isidorus Hispalensis l. 2. de Offic. Ecclesiast. cap. 26.
Hugo Victor. tr. de Confirmatione &c.
S. Antonin. in fum. p. 3. tit. 14. c. 3. & 14.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. cont. Gent. l. 4. c. 60.
Maldon. t. 1.
Juen. in Comment. Differt. 3.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Jos. Augustin. Cardin. *Orsius* Diss. de Chrismate Confirmatorio.
Joan. Morinus tr. de Sacram. Confirmationis.
Nat. Al. Diss. de Sacram. Confirm. &c.
Luc. Holstenius Diss. de Ministro Confirmat. apud Graecos, & Diss. de forma ejusdem Sacram. apud eosdem.
Jos. Aloys. Assemannus Diss. de Confirmat.
Goar in Euchologio sparsim.
Jac. de Sainte-Beuve tr. de Sacram. Confirm.
Chardonius Hist. Sacram. Confirmationis.
Raynaud. in Comment. de Sacramentis sect. 1. punct. 11.
Drouven de re Sacram. l. 3.

§. I. *De Confirmationis Institutione, Necessitate, Materia, Forma.*

§. II. *De Confirmationis Ministro, Subjecto, Effectu.*

CAPUT III.

De Poenitentia.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Poenitentiam.

AU-

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. a Dist. 14. ad 22. ibique *Interpr.*

D. Th. p 3. a q. 84. ad 90. Et in *Supplem.* a q. 1. ad 20. ibique *Interpr.*

Suar. in 3. p. t. 4. a D. 1. ad 37.

Ceteri, qui supra, Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. Chrysost. hom. de Poenitentia & Eucharistia.

S. August. Epist. de peccatorum meritis & remissione.

S. Benedict. Anianensis in libello de Confessione.

Petr. Blessensis l. de Confessione sacramentali.

Richard. Victorin. tr. de potestate ligandi & solvendi.

Alcuinus Epist. de Confessione peccatorum ad pueros S. Martini.

Hugo Victor. tr. de Poenitentia &c.

Anonymus in tr. de vita contemplativa l. 2. c. 7.

S. Antonin. in sum. p. 3. tit. 14. c. 6. & 17. & seqq. & tit. 17. de statu Confessorum per tot.

S. Bernardin. Sen. tom. 2. serm. 27. de Confessione.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. cont. Gent. l. 4. c. 70. 71. 72. Item opusc. 22. de forma absolutionis.

Jo. Delu. tr. integro.

Gandav quodl. 1. q. 22. & quodl. 10. q. 2.

Maldon. t. 2.

Juen. Differt. 6.

Joan. Boscò t. 3. de Poenit. & 4. de Ministr. Sacr. Poenit.

Delgadillo tr. de Poenitentia ut Virtute, & ut Sacramento.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Drouven de re Sacram. l. 6.

Morinus Comment. historicus de Poenitentiae Sacram.

Nat. Al. Diss. de Sacramentali Confessione, qua Dallaeus Calvinianus Minister refellitur &c.

Joan. Dominicus Mansi Diatriba de confessione auriculari ex facto Nectarii non improbanda.

Franc. Anton. Zacharia Diatriba de Poenitentia Constantinopoli sublata a Nectario.

Anton. Bonet S. J. Diss. de timore poenitente.

Marianus Victorius Reatinus Historia de Sacr. Confessionis seu Poenitentiae, &c.

Sebastian. Du-Pasquier de adtritione sufficienti ad remissionem intra Sacram. Poenit.

Sirmond. & *Petav.* in Comment. de poenitentia publica.

Petitus Diss. in Theodori poenitentiale.

Joan. Launoius Diss. de mente Concilii Tridentini circa Contritionem & Adtritionem in Sacram. Poenit., & Diss. de mente C. Trid. circa satisfactionem in Sacram. Poenit.

Mich. Polt Diss. de adtritionis sufficientia ad Justificationem obtinendam in Sacram. Poenit., adversus Bartholomaeum Francisconum.

Balthasar Francolinus libris II. de Dolore ad Sacrament. Poenitentiae rite suscipiendum necessario, & tr. de disciplina Poenitentiae.

Petrus Lambertus Le Drou Dissertation. I v. de Contritione & Adtritione in Poenitentiae Sacram.

Au-

Augustin. Michel confutatio discussionis Theologicae contra IV. Dissertationes ejusdem Le-Drou.

Chardon Hist. Sacram. Poenit.

Raynaud. ubi de Sacramentis sect. 1. punct. 7. 8. 9.

Billuart Digres. num Confessio publica aliquando fuerit in praecepto? & Digres. de veteri Ecclesiae disciplina circa absolutionem datam vel denegatam certis peccatoribus tam sanis, quam infirmis; & Digres. de veteri Ecclesiae disciplina circa poenitentiam publicam seu sollemnem.

Joan. Bapt. Faure Diss. de praxi Quesnelliana in absolutione Sacramentali ad prop. 87. 88. & 101. ex proscriptis in Bulla *Unigenitus*.

§. I. *De Sacramenti Poenitentiae partibus generatim.*

§. II. *Singularia de Contritione & Confessione perstringit.*

§. IV. *De Ministro Sacramenti Poenitentiae.*

§. V. *De Sigillo Sacramentali Confessionis.*

CAPUT IV.

De Extrema Unctione.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Extremam Unctionem.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. Dist. 33. ibique *Interpr.*

D. Th. in Supplem. a q. 29. ad 33. ibique *Interpr.*

Suar. in 3. p. 1. 4. a Disp. 39. ad 44.

Ceteri, qui supra sub Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Hugo Victor. tr. de extrema Unctione.

S. Antoninus in sum. p. 3. tit. 14. c. 15.

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. contr. Gent. l. 4. c. 73.

Maldon. t. 2.

Juen. Differtat. 7.

Joan. Bosco t. 4.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nicolaus Serarius S. J. Disput. de Sacram. Extremae Unctionis.

Mabillonius observatio de Extrema Unctione.

Agnellus Honoratus Diss. de extr. Unct.

Menardus in S. Gregorii Sacramentarium.

Jac. de Sainte-Beuve tr. de Sacram. Extremae Unctionis.

Joan. Launojus Diss. de Sacram. Unctionis infirmorum.

Chardon Hist. Sacram. Extremae Unctionis.

Raynaud. ubi de Sacramentis, sect. 1. puncto 12.

Nat. Alex. in Theol. Dogm. & Mor. tom. 5.

Drouven de re Sacram. lib 7.

§. I. *De Extremae Unctionis Institutione, Necessitate, Materia, Forma.*

§. II. *De Extremae Unctionis Ministro, Subjecto, Effectu.*

CA-

CAPUT V.

De Ordine.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ordinem.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, vel sub titulo de Ecclesia, vel de Papa, vel de Episcopis, aut simili.

Mag. l. 4. Dist. 24. & 25. ibique *Interpretes*.

D.Th. in Supplem. a q.34. ad 40. ibique *Interpr.*

Suar. tr. de Fide par.1. Disp.9. & 10.

Ceteri, qui supra sub Lib.I. Tract.II.

TRACTATORES *sub titulo designato.*

EX PATRIBUS.

S.Dion. Areop. l. de Eccl. Hier. c. 5.

S. Hieron. tr. de gradibus Presbyteri ac Diaconi.

S. Isidorus Hispalensis l. 2. de Officiis ecclesiast. a c. 1. ad 14.

S. Petr. Damian. opusc. de non reordinandis Simoniacis.

Rabanus Maur. l. de sanctis Ordinib. &c.

Gussiidus Abb. tr. de ordinatione Episcoporum.

Hugo Victor. tr. de Ecclesiasticis Ordinibus.

Agobard. Ep. Lugdun. l. de privilegio & jure Sacerdotii.

S. Antonin. in sum. p. 3. tit. 14. c. 7. & 16. & tit. 20. & 21. & 22.

EX SCHOLASTICIS.

D.Th. contr. Gent. l. 4. a c.74. ad 77.

Bernal tr. integro de Ordine.

Gandav. quodl. 9. q. 22.

Peñaf. tom. de Incarnat. V. D. 25. sect.12. de adoratione Summi Pontificis.

De Raconisio de Pontifice D. 3.

Aug. a V. M. tr de Fide D. 10. de Summo Pontifice.

Martin. Bonacina tr. de legit. Electione Pontificis.

Matthias a Corona de Potestate infallibili Pontificis tomo integro.

Maldon. t 2.

Iuen. Dis. 8.

Joan. Bosco t. 4.

Aguirre Cardinal. in Comment. de infallibilit. Cathedrae D. Petri.

Quicumque scribunt de Locis Theologicis, ubi de Authoritate Summi Pontificis; tum perplurimi, qui per integra volumina de eodem argumento differunt.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Benedictus P. XIV. Diss. num in cujuslibet Ordinis Minoris collatione verum conficiatur Sacramentum.

Morinus Commentarii de Sacr. Ecclesiae Ordinationibus.

Joan. Harduinus Diss. de potestate consecrandi.

Nat. Alex. Diss. de septem Diaconorum electione &c.

Beveregius in Canonem VI. Apostolicum, & in XXXIV.

Sbaralea de sacris pravorum hominum Ordinationibus.

Nourryus adparat. in S. Ignatium, & in S. Clementem Alexandr.

Goar in Euchologio sparsim.

Angelus Rocca Dissertationes, seu Commentarii V. de Romano Pontifice.

Christian. Lupus Diss. de Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia, & Diss. de regia Antisti-

tum

tum nominatione, & Diss. de Laica Antistitum Investitura.

Chardon Hist. Sacram. Ordinis.

Franc. Hallier comment. de sacris Electionibus & Ordinationibus.

Joan. Harduinus Refutatio Ordinationum Anglicanarum.

Michael Le Quien de nullitate Ordinationum Anglicanarum.

Theodoricus de S. René de nullitate Anglicanarum Ordinationum contra Dissertat. Petri Le Courayer.

Claudius Le-Pelleticrus Denuntiatio ad Episcopos Galliae &c. adversus Anglicanas Ordinationes.

Billuart Digress. de Episcopabus, Presbyterabus, Diaconissis & Subdiaconissis; & Digres. de fabula Papissae.

Alticottus in sum. Augustin. p. 3. q. 2.

Gerbert tr. de communione potestatis Ecclesiasticae inter summos Ecclesiae Principes Pontificem & Episcopos.

Raynaud. ubi de Sacramentis Sect. I. puncto 13.

Agnellus Honoratus Diss. de Diaconissis.

Drouven de re Sacram. l. 8. de Ordine per tot.

§. I. *De Ordinum Numero, & Institutione.*

§. II. *De Ordinum Materia, Forma, Munere.*

§. III. *De Ordinum Ministro.*

§. IV. *De Ordinum Subjecto, & Effectu.*

§. V. *De Ordine Episcopatus Romani, vel Summi Pontificatus.*

§. VI. *De Ordine ceterorum Episcopatuum.*

CAPUT VI.

De Matrimonio.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Matrimonium.

AUTHORES

SYSTEMATICI

sub hoc titulo.

Mag. l. 4. a Dist. 26. ad 42. ibique *Interpr.*

D.Th. in Supplem. a q. 41. ad 68. ibique *Interpr.*

Suar. nihil, eo quod sua aetate de hoc copiose, ac eximie scripserit *Thom. Sanchez* S. J. tum quoad practica, tum quoad speculativa.

Ceteri fere, qui supra sub Lib. I. Tract. II.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

S. August. l. de bono conjugali, & l. de adulterinis conjugiis, & concupiscentia & l. 83. qq. q. 83. de conjugio.

Theodor. Abucara Dial. de una Uxore ducenda.

S. Isidorus Hispal. de Offic. ecclef. l. 2. c. 19.

Rabanus Maur. Epist. ad Humbert. Episc. quota generatione licitum sit Matrimonium.

S. Petr. Damianus opusc. de tempore celebrandi nuptias.

Hugo Victor. de Sacramento conjugii tractatus.

S. Antoninus in sum. p. 3. tit. 1. & tit. 14 c. 9. ac 10.

EX SCHO-

EX SCHOLASTICIS.

D. Th. contr. Gent. l. 4. c. 78.
Franc. Noel S. J. in sum. Theol. P. Suarez t. 2. appendice 2.
Thom. Sanchez tomis 3.
Maldon. t. 2.
Iuen. Differt. 10.
Martin. Perez S. J. tom. integro.
Joan. Bosco 1. 5.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Nat. Alex. Diff. adversus Nicolaitas, & Diff. pro conjugii bonitate ac sanctitate adversus Marcionem, & Diff. contra Montanistas, & Diff. de Polygamia Lamechi.
Joseph. Paschalis Roganus Diatriba de Matrimon. in cap. 26. de Sponsalibus & Matrimonio.
Petr. Arcudius Corciraeus opusc. de Matrimonio.
Calmetus Diff. de Divortiis.
Petr. de Marca Diff. de Matrim.
Nourryus in adparatu ad Athenagoram, & Clement. Alexandr.
Thomas Campegius de indissolubilit. Matrim.
Anonymus in fasciculo placitorum matrimonialium.
Anonymus Observat. in Launoii librum de Regia in Matrimonium potestate.
Jac. Gretserus Disputationes Matrimoniales.
Chardon Histor. Sacram. Matrimonii.
Billuart de libello repudii apud Hebreos Digress.
Raynaud. ubi de Sacramentis, sect. 1. puncto 24.
Drouven de re Sacram. l. 10.

§. I. *De Natura Matrimonii Sacramentalis.*

§. II. *De Matrimonii Sacramentalis Institutione, Materia, Forma, Ministro, Subjecto.*

§. III. *De Proprietatibus Matrimonii Sacramentalis.*

CAPUT VII.

Consectarium de Ecclesia Christi.

PROLUSIO POLEMICA HISTORICO-CRITICA

De Erronibus in Ecclesiam Christi.

AUTHORES SYSTEMATICI

sub hoc titulo, vel sub titulo de Fide, vel de Papa, aut simili.

Mag. l. 4. Dist. 18. & 19. ibique *Interpretes*.
D. Th. in Supplem. a q. 19. ad 28. ibique *Interpr.*
Suar. tr. de Fide p. 1. D. 9. 10. 11. & in 3. p. tom. 4. a D. 49. ad 57.
Rhod. tr. 6. Disp. 2. q. 2. sect. 5. §. 4. & q. 3. l. 1. §. 3. ac tr. 11. D. 2. q. 5. sect. 5.
Herinx p. 3. tr. 1. ubi de fide D. 5. 6
Compt. tr. 2. ubi de Fide a D. 21. ad 23.
Gon. t. 4. tr. 10. ubi de fide a D. 3. ad 5.
Amic. t. 4. ubi de fide D. 6. 7. 8.
Phil. a Trin. t. 3. tr. 1. de Fide D. 3. de Papa, & Conciliis.
Iuen. in Theol. Schol. in proleg. D. 4. a q. 3.
Tournel. de Ecclesia Christi tom. 11. & alias.
Ceteri fere, qui supra sub Lib. I. Tract. II. Partis III., ubi de fide,

de, & Regulis fidei.

Item plura etiam speculative AA. Polemici, & Morales, sub eisdem titulis, ut *Bellarm. Dicastillo*, *Escob. Castrop. Salmanticenses Morales* &c.

TRACTATORES

sub titulo designato.

EX PATRIBUS.

Melito Sardicensis Ep. tr. de Ecclesia.
S. Cyprianus l. de Unitate Ecclesiae.
S. August. tr. de bono Unitatis Ecclesiae.
S. Cyril. Hierosf. Catechesi 18. de Ecclesia.
S. Isidor. l. 1. sent. c. 16.
Hugo Victorinus tr. de Unitate Ecclesiae.
Petrus Cluniacens. de anthoritate Ecclesiae, & l. adversus errores Petri de Bruis.

EX SCHOLASTICIS.

Suar. in Defensione fidei lib. 4. & alibi.
Robert. Card. *Bellarminus* plura speculative in sua Theologia dogmatica sparsim.
Petr. de Aragon tom. 1. in 2. 2. D. Th. ad q. 1. tr. de Pontifice, de Ecclesia, de Conciliis.
Gandav. quodl. 15. q. 14.
Cajetan. opusc. t. 1. tr. 1. 2. 3.
Aug. a V. Maria tr. 3. de fide, D. 9. de Ecclesia.
Nicol. Coeffeteau pro Monarchia Eccles. Catholicae ubi plura de Papa, Episcop. &c. t. 1 & 2. contra Marcum Ant. de Dominis.
Ceteri, qui agunt de Locis Theologicis, ubi de Authoritate Ecclesiae, & Conciliorum.

EX ALIIS THEOLOGIS.

Lodovic. Cellotius S. J. Comment. de Ecclesiastica Hierarchia.
De Raconisio, de Conciliis D. 4.
Thomas Bozius de signis Ecclesiae Dei.
Bernardin. Vetvveis, speculum verae Ecclesiae Christi, ac falsarum Ecclesiarum.
Nicolaus Sanderus de visibili Monarchia Ecclesiae.
Carol. Malletus de Hierarchia & jure Ecclesiae militantis: ubi plura de Papa, Ordin. &c.
Nicolius tr. de praejudiciis legitimis contra Calvinianos, & l. de Unitate Ecclesiae.
Holdenius de Analysi fidei.
Elies Dupinius tr. de doctrina Orthodoxa.
Franc. Martin de infallibilitate Ecclesiae in judicando quis sit sensus alicujus propositionis.
Nourryus de Ecclesia in adpar. t. 1. l. 3. c. 5. art. 4.
Jo. Nicolai opusc. de Concilio plenario.
Christ. Lupus Dissertationes plurimae de Synodorum Generalium & Provincialium Decretis & Canonibus.
Ludov. Thomassinus tr. historico-dogmaticus de Unitate Ecclesiae.
Jacob. Hiacynthus Serry Disp. de Conciliis, & Disp. de Romano Pontifice, & Disp. de Romani Pontificis praestantia super Concilia Generalia.
Alticotius in sum. Augustin. p. 3. q. 1.
Martin. Gerbert tr. de legitima ecclesiastica potestate circa sacra & profana.

§. I. *De Ecclesiae Definitione, & Notis*.

§. II. *De Ecclesiae Conciliis*.

§. III. *De Ecclesiae Statibus*.

Clausula Operis, & Authoris Votum.

CLAU-

CLAUSULA.

HAbes jam in propoſito *Syſtemate* noſtrae Theologiae Oeconomiam ſeu Ordinem, a quo vel ne latum quidem unguem deflectere nobiſmet ſevera lege praeſcripſimus: praecipuos ibi exhibuimus Titulos qui ventilandas ordine Quaeſtiones univerſim indicant; iſtas vero conſulto omiſſimus, ne videlicet brevis Elenchus in ſpiſſum volumen importune adcreſceret cum Lectoris faſtidio. Habes praeterea in *Methodi ratione* conſequentiam doctrinae, ut vocant, quam in ſua Angelica Summa magnis votis optavit Aquinas, ſummaque adcuratione perſequutus eſt: inde nec eam rurſus in Commentariis praemonſtrare opus erit. Habes poſtremo in *Bibliotheca* Theologos Duces perplurimos, quos quidem omnes (ſi plane pauciſſimos ex *Eruditis*, quos nulla ratione evolvere licuit, exceperis) oculis noſtris perlegimus, & manibus contrectavimus. Et hinc tandem aliquando delineatam materiam illico explicandam ſuſcipimus.

PRODROMUS III.

ADPARATUS

DE

PROLEGOMENIS THEOLOGIAE.

D facrofancta Theologiae penetralia jamjam acceffuri, eam a limine ternis Prolegomenis falutamus, quae viam facile fternant, & aditum patefaciant. Eft I. de Theologia generatim: II. de Theologia Dogmatica fpeciatim: III. de Theologia Scholaftica fpeciatim. Videlicet in I. cum plerifque vulgo AA. qua veteribus, qua modernis, & noviffimis ea ponimus, quae pene fingulis quibufque Theologiis univerfim adfcribi poffe videntur: in II. vero ac in III. (praeter omnium, quos viderim, morem) de Dogmatice ac Scholaftice ex profeffo differimus; ut nempe (prout Syftematica Methodus expofcit) earum in primis notionem, faciem & munera repraefentemus, quas perpetuis Commentariis exponendas & illuftrandas, Deo Aufpice, adgredimur.

PROLEGOMENON I.

De Theologia generatim.

PROLUSIO POLEMICO-HISTORICA

De Erronibus in facram quamlibet Theologiam.

1 Haud rari profecto funt, qui mente & corde infipientes, Theologiam quamlibet, fub facrae doctrinae nomine comprehenfam, ut inutilem, perridiculam ac fuperftitiofam defpectui habuerunt, & palam exfibilarunt. Videlicet

I. *Athei* (a); quippe qui quum fummo Deo fumma vecordia, & impudentia exiftentiam abjudicent, facram Theologiam, quae tota de Deo eft, & ad Deum tendit, haud minus impudenter irrident.

II. *Pantheiftae*, tum veteres cum *Anaximandro*, tum recentes cum *Benedicto Spinofa*, fublata fuprema mente, quae res omnes condiderit, primam cauffam, primumque rerum, & quarumcumque mutationum principium dicunt unice Materiam, ex qua nempe omnia conftent. Inde

(a) De quibus mox redibit fermo, ubi de Deo exiftente.

de ipsi, Atheis parum absimiles, divinam quamlibet scientiam suo abnormem Systemati refugiunt, ac procul exsulare jubent (*b*).

III. *Politbei* in unum conspirantes facinus, Deos multos effinxerunt, ut Deus, qui unus est, nesciretur, teste *Augustino* (*c*) qui eos alioqui, post *Eusebium* (*d*) Theologos nuncuparat; videlicet de divinis ritu suo agentes, aut physice duntaxat, aut civiliter, aut fabulose; id quod alii passim scriptores retulerunt ex *Tullio* (*e*) Ii vero faedissimis Idololatriae tenebris circumfusi, quamcumque facultatem uni Deo consecratam ac de ipso differentem cunctis temporibus repudiarunt (*f*).

IV. *Anti-Religionarii*, qui Religionem quamlibet a Deo libere revelatam e medio tollunt: inter quos referri solent *Philosophastri* quidam veteres cum *Critia*; necnon alii juniores, ut *Antinganistae* Novatores, sub annum Christi 653. a *Paullo* quodam edocti; *Nicolaus Machiavellus*, *Pappus*, *Osiander*, *Sceptici Rigidiores* de singulis quibusque subdubitantes: tum novissimi plurimi, ut *Thomas Hobbessius*, *Cardanus*, *Tindallus*, *Bulius*, *Chubbus*, qui vulgo nuncupantur *Politici*, *Naturalistae*, *Atiaphoristae*, *Indifferentistae*, *Materialistae*, *Deistae*; quorum nempe faecibus aetas nostra deplorando fato nimium exundat. Ex iis vero complures in Anglia jam a Seculo proxime elapso addere non dubitarunt, Dei revelationem (atque adeo disciplinas quaslibet ei utcumque innixas) non modo inutilem esse, verum etiam summae Dei sapientiae ac bonitati contrariam & repugnantem. Ita praeter alios *Tindallus* (*g*); tum *Cubbus* (*b*); nec non *Author* quidam Anonymus (*i*). (*k*)

V. *Anti-Biblici*, qui Canonicos quosque Veteris, novique Foederis libros, quibus, ut Verbo Dei revelato, praemaxime, ac pene unice Theologia sacra innititur, tanquam divina authoritate penitus destitutos repudiarunt: in quorum prolixo censu e faecibus Haereseon exserlbuntur *Valentiniani*, qui eruperunt sub an. Christianum circiter 150., *Helxeitae* sub an. 105., *Alogi* sub an. 180., *Manichaei novi* sub an. 1016; *Thomas Muntzerus* sub an. 1524; *Ambrosiani*, alias *Pneumatici*, ac *Semi-athei* sub an. 1559., *Libertini*, qui, authore *Quintino*, Picardo Sartore, per Galliam, Hollandiam, Brabantiam ab an. 1525. debacchati sunt; *Swenckfeldiani*, parente *Gasparo Swenck feldio* sub an. 1541; *Ochiniani*, duce *Bernardino Ochino* sub an. 1560. ac longe plurimi (*l*).

VI. *Georgiani*, a quodam *Georgio Paullo* in Polonia derivati sub an. 1560., statum quemlibet, aut Ordinem Supernaturalem mordicus oppugnarunt; docebant utique, non esse credendum nisi per se notum, seu quod ex per se certis declarari posset (*m*).

VII. *Illuminati* Novatores, primum Cordubae in Hispania nati sub an.

(*b*) De iis paullo inferius.
(*c*) De Civ. l. 6. c. 5.
(*d*) De praep. evang. l. 4.
(*e*) Li. 2. de leg.
(*f*) De ipsis dicemus ubi de Deo Uno.
(*g*) Lib. edito an. 1730., inscripto *christiana Religio mundo aequaeva*.
(*b*) Tr. praenotato *Religio essentialis homini*.
(*i*) Lib. cui titulus *les Moeurs*.
(*k*) Plura de iis in nostra *Theologia Dogmatico-Polemica Fundamentali* Controv. I.
(*l*) De quibus aliisque id genus impiis Dogmatistis fusius in proxime cit. *Theol.* Controv. V.
(*m*) Apud *Coccium* de haeret. ad eum an. ex *Palladio*.

quibus nempe adversus Eunomium Divini Verbi & Spiritus S. Divinitatem (*t*) elucidavit. (*u*)

4. QUAESTIO II. Quid circa *Notionem*, Naturam, aut Essentiam? ADSERO: Definiri solet, *Facultas*, aut *Disciplina agens de Deo*, scilicet de iis differens, quae ad Deum quoquo modo pertinent. Profecto apud Patres Graecos vetustiores Theologia usurpabatur stricte pro ea duntaxat sacrae Doctrinae parte, quae de Deo, Deique Attributis disserit: quo sensu Joannem Evangelistam, & Gregorium Nazianzenum singulari ratione Theologos nuncuparunt; quod nempe prae ceteris Evangelistis & Doctoribus Christi Divinitatem luculentius ille adseruerit, hic vindicarit. (*x*)

5. Et vero, quemadmodum multis ab inde Seculis usus obtinuit, Facultas, seu Theologia, de qua heic, sumitur pro doctrina; quae ex principiis divinitus revelatis, fide infusa cognitis, discurrendo, conclusiones deducit, relate ad Deum (vel directe, vel indirecte aut oblique) tanquam Authorem supernaturalem (*y*). Haec vero intelligas oportet de Theologia sub Scholae sensu pressius accepta; quoniam si latius sumatur, quaelibet de Deo aut de re Deum quoquo modo spectante dissertatio, Theologiae titulo donari potest.

OBJECTIONES.

6. Objicit *Joan. Owen* mox landatus (*z*). Haec, quam definivimus, Theologia, nec est, nec dici potest Theologia presse vera, sacra, christiana & evangelica, immo potius prophana. Nam 1.º Theologia sacra est simplicissima; atque adeo nequit in systema redigi, certisque humanis legibus, more prophanarum disciplinarum, adstringi. 2.º sacra & vera Theologia est *Sapientia* & *Scientia divina*, ex 1. Cor. 8. 4. &c. ergo nequit ita inter humanas scientias numerari, ut ad earum regulas & methodos conformari debeat. 3.º Theologia, quam Disciplinam dicimus, nihil est aliud, quam quaedam definitionum, thesium, probationum, objectionum, responsionum Systematica compages, hoc est *confusa* quaedam *Philosopho-Theologia*; hoc autem pacto Philosophia dominatur Theologiae, ipsique velut captivae nequiter insultat: at ejusmodi Theologia non est sacra.

4.º Sacra Theologia nihil aliud est quam divina revelatio contenta in sacris literis, quas ille duntaxat, qui superne edoctus didicit, est vere Theologus. 5.º systematica Theologia, seu disciplinaris scientia coelestis veritatis, neutiquam in foedere gratiae promittitur; nec ipsa a salutari Spiritus Sancti operatione proficiscitur; multi enim ipsam excolunt Deo ingrati, & peccatorum tenebris immersi: ergo sacra non est. 6.º sacra doctrina systematice digesta & compacta nihil omnino habet, quod superet captum aut intellectum homi-

(*t*) In Tom. I. Oper. a p. m. 529.

(*u*) Plura de hoc Etymo *Petav.* in Prolegomen. cap. 1. & *Joan. Owen* in Theologumenis lib. 1. c. 1.

(*x*) Vide *Basil.* epist. olim 141. *Cyril. Alex.* l. 1. in Joan. *Maxim.* l. de Orat. Dominica, *Greg. Nazianz.* orat. 38.

(*y*) Conf. *Esparza* tom. 1. in Prooem. art. 3. *Reding* tom. 1. q. 1. in praefat. n. 1. et 2. *Franc. Delugo* in praefat ad suam Theol.

(*z*) In toto sparsim commentar. de Theologumenis.

hominum mere naturalem; atque adeo ejusmodi doctrinae cognitio & comprehensio, qualiscumque ipsa fingatur, mere naturalis est, & mera quaedam Philosophia christiana, quae sapientiae omni graecanicae, seu mere humanae plurimis praeit parasangis, aut intervallis: ergo non est Theologia christiana & evangelica proprie dicta.

7 *Respondeo*. Litem de puro nomine, ac irrito quidem conatu, tametsi pomposo & satis prolixo, nobis intentat Ovvenius, immo universo pene orbi literato: quippe vult [fortasse solus] eam esse indigitandam meram Philosophiam christianam, quae omnium votis (a quibus nempe dependent rerum nomina) Theologia presse sacra, christiana, evangelica, divina salutatur; quatenus videlicet, esto multa contineat a naturali hominum cognitione, conatuque profecta, quum plura tamen quantum ad objectum, materiam & finem plane superna atque divina complectatur, ex iis, tanquam ex parte nobiliore, supernae ac sacratissimae Theologiae nomenclaturam jure repetit. Hinc

8 *Nego Adsumptum*. Ad 1. probationem *Distinguo Antecedens*: simplicissima quoad veritates revelatas, quae unice credendae proponuntur e. g. a Theologia Catechetica, *Concedo*; secus, *Nego Antecedens* & *Consequentiam*. Summi pretii est systema Theologiae Biblicae ad easdem veritates ordinate, recteque exponendas; Dogmaticae ad eas probandas; Polemicae ad eas defendendas; Scholasticae ad eas elucidandas. Ad 2: ut ordinate exponatur Scientia illa, quae quantum ad Mysteria revelata, quae continet, divina est, maximo adjumento est Systematis ratio aliunde deprompta, ipsique adplicata. Et quidem hoc pacto naturales scientiae huic divinae ancillantur ac subserviunt. Hinc

9 Ad 3. *N. A.* Immerito dicitur *confusa Philosopho-Theologia*, & Philosophiae captiva, quae subsidio rationis naturalis adjuta methodice procedit in suis dissertationibus, & super naturam erigitur, materiem supernam versans, & in scopum qua supernum tendens. Jure heic cum *Damasc.* (a) reponimus: *porro decet Reginam ancillarum quarumdam uti ministerio: accipiamus igitur doctrinas istas* (prophanas) *tanquam veritatis famulas*.

10 Ad 4. *D. A.* sacra Theologia, sumpta unice pro materia Mysteriorum, quae fide divina creduntur, *C.* sumpta aliter, secundum communem & opportuniorem sacrae Theologiae Notionem, *N. A.* & *Con.* Ad 5. *N. Con.* Nihilotamen secius ei denominationem sacrae, christianae ac evangelicae aliunde provenire jam diximus. Ad 6: ex quo doctrina sacra systematice ope naturae digesta, verset ex munere suo superna Mysteria, supernumque objectum qua tale respiciat, plusquam Philosophia christiana est, si haec supponatur principiis mere naturalibus circumscripta: atque adeo Theologia presse sacra, christiana, evangelica, divina.

11 QUAESTIO III. Quid circa *Ortum*? ADSERO: A primo statim Mundi exordio, una cum Ecclesia Dei, ac fide infusa, in Protoparentibus nostris sacra Theologia inventa est; ut mittam, eam antiquius in Angelis, primum crea-

(a) Dialog. 1.

creatis, ac de Deo eximie differentibus, natam esse. Eqnidem fine dubio Protoparentes fidei Mysteria a Deo revelante accepta suos posteros saepesaepius ingeminato sermone erudiernnt; nec enim aliter institui poterat, efformari & crescere sancta Dei Ecclesia, qnae in ipsis orta est. Itaque ex *Augustini* mente (*b*) Ecclesia Catholica, Fides divina, Theologia sacra, quae mutuo sese nexu complectuntur, nou solum post adventum Domini praedicantur, sed ab initio quoque mundi in sanctis Patriarchis extiterunt (*c*).

13 QUAESTIO IV. Quid circa *Progressum*? ADSERO: Idem pene ipsi cum Ecclesia, Fide, ac Religione progressus; eadem, & quidem varia successu temporum incrementa. Quid enim illas absque doctrina & cognitione de Deo, divinisque Mysteriis substitisse, atque in dies processisse crediderisǃ Dixerim: Protoparentum, Abelis, Henos, Noe temporibus Theologiae sacrae Infantia fuit; sub Abrahamo Pueritia; sub Moyse, electoque populo Adolescentia; sub Christo Jesu juvenilis Aetas, quae usque modo iudefineuter floruit, floreusque cum Ecclesia Christi adusque novissimum diem perennabit. Aut si mavis, sacrae eruditionis gratia, en ei adfixas Epochas, aut Periodos: *Lex naturalis*, *Lex scripta*, *Lex Gratiae*.

14 Itaque sub *Lege naturali* Adam primus Magister edocuit filios, nepotesque Theologiam, quam ab inspirante Numine didicerat. Ab Adamo cura docendi devolvitur ad Noe. Inde Abraham Theologiam hausit, qua filios, uepotes, & aliquorum opinioue, Chaldaeos etiam ac Aegyptios instituit. Porro putarunt nonnulli (*d*) sub hac Periodo plura jam aperta fuisse Theologici Studii Gymnasia, quibus nempe praefuerint Sem, Noe filius, Melchisedech, Jacob Abrahami genitus. Sed haec tamen opinio, Eruditorum judicio, incerta est maxime ac parum solida (*e*).

15 Sub *Lege scripta* Moyses, Sacerdotes, Prophetae, Legis Doctores qua sermonibus, qua scriptis Theologiam, seu divinae legis doctrinam perpetuo studio excoluerunt. Scholarum usum ad instituendos Auditores sacra doctrina apud Judaeos increbuisse, nullus est vel mediocriter in sacris Literis versatus, qui dubitet. Eas institutas legimns sub Josue, sub Samuele, sub Elia, sub Eliseo, sub Ezechiele (*f*). Scholas illas, quas nonnulli Prophetarum Asceteria vocant, exceperunt Synagogae, de quibus num ante vel post Babilonicam captivitatem obtinuerint, dubitant Eruditi. Post solutam vero captivitatem eas plurimum crevisse fernnt, adeo ut nna Urbs Hierusalem scholas 300. amplius complecteretur. Vehementer tamen dubito, ne ipsae singulae ad erudiendam, addiscendamque doctrinam sacram institutae Judaeis fuerint, ac frequentatae (*g*).

(*b*) Serm. olim 212.

(*c*) V. *Petav.* Theol. dogmat. tom. 1. in proleg. c. 1. & 9. tum *Red.* & *Fr. Del.* proxime citt.

(*d*) Cum *Alap. Fr. Del. Red.* & *Jacobo Bouldue* in comment. de Ecclesia ante legem l. 1. c. 10. & alias.

(*e*) Conf. *Calmet* in Dictionar. Biblico art. *Scholae vel Academiae Judaeorum* sub init.

(*f*) Conf. 1. *Reg.* 19. a ℣. 19. & 2. *Reg.* 18. 4. & 19. 1. & 20. 35. & 4. *Reg.* 2. 3. & 5. *Ezech.* 14. 1. & 20. 1. & 25. 31.

(*g*) Plura de ejusmodi Scholis *S. Hieron.* in *Ital.* c. 8. l. 3. *Marin.* in exercit. biblic. l. 2. *Vitringa* de Synagogis Veter. *Basnag.* Hist. Judaeor. l. 5. *Ligfoot.* in Centur. & qui eos omnes,

Quaenam vero fuerit sub ea Lege Theologica disciplina, ex singulis Veteris Testamenti libris abunde doceberis.

16 Sub *Lege Gratiae* Theologia, Authore ac summo Theologiae Magistro Christo Jesu, incrementum omne, quod erat habitura, obtinuit, retinuitque. Periodus haec, prae ceteris Theologiae faustissima, percommode in tres partes subdividi potest. Prima continet Seculum Christiano-Apostolicum, quod nempe Christus & Christi Apostoli atque Discipuli illustrarunt: secunda sanctorum Patrum Secula ab an. Chr. 100. ad usque 1200. Tertia Scholasticorum Secula ab an. 1200. ad haec usque tempora.

17 Itaque Christus cum Apostolis, Patres, Scholastici dici possunt sacram Theologiam perpetua successione excoluisse; & eandem quidem omnes, tametsi sub diverso frequenter usu, rituque. De Christo Domino, scribit *S. Maximus* M. *(h)* quum Orationem Dominicam instituit, *in ea Theologiam docuisse*; ac ubi exponit *τὸ Pater noster*, subdit, *statim Dominus, ut par est, ab Theologia in illis auspicari docet orantes*. Quin immo ipse censeo, toties Christum Theologiam docuisse, quoties de rebus divinis apud Apostolos, ceterosque Judaeos disseruit; tum maxime, quum se Deum, verumque Dei filium & sermonibus & miraculis comprobavit.

18 Magistrum imitati sunt Apostoli & Evangelistae, vocibus interdum scripta coelitus afflati adjicientes, ut eis universam quoque futuram olim Ecclesiam instituerent. Qualis, quantaque fuerit ea Christi & Apostolorum Theologia, ex singulis Novi Foederis libris facile ediscimus. Sub hanc primam Christianam aetatem Alexandriae sub S. Marci Evangelistae praesidio instituta est Schola sacrae doctrinae, sive Asceterium, quod diu substitit, & quidem Viris divina & seculari literatura conspicuis florentissimum *(i)*.

19 Sincti Ecclesiae Patres succedentibus aevis eamdem a Christo & stolis traditam Theologiam qua voce, qua scriptis asserere & confirmare pergunt; prout testantur eorundem opera, adcurate, castigateque recensita a Monachis *San-Mauraeis*, & indicata a *S. Hieron. Bellarm. Eysseingrenio, Possevino, Dupinio, Caveo, Oudino*, aliis.

20 Sub haec tempora & Christiani, & Judaei suas passim erigunt Scholas; illi nempe Christiana Theologia informandi; isti vero Legis, aut Theologiae Mosaicae institutionibus perviciciter retentis imbuendi *(k)*. E scholis Christianis Alexandrina prae ceteris commendatur; cui nempe Pantaenus, Clemens, Origenes, & id genus alii praefuerunt *(l)*.

De

omnes, aliosque desloravit, *Calmet* in Dissert. de Scholis Hebraeor. Jeremiae commentario praemissa, & in Diction. Biblico art. *Scholae, vel Academiae Judaeorum*: tum *Altingius* in Histor. Accademiar. Habraear. & *Sigon.* de Rep. Hebrae l. 2.

(h) Lib. de Orat. Dominica.

(i) V. *Philon.* l. de vita contemplativa, & *Hieron.* l. de Viris illustr. c. 6. & 36. cum notis *Dominici Vallarsii* in tom. 2. Oper. S. *Hieron.*

(k) Circa Judaicas ejusmodi Scholas post. r. Christianum Seculum retentas, erectas, instauratas Conferendi *Morin.* in Exercit. Bibl. *Bartoloccius* Biblioth. magna Rabbinica, *VVolfius* Biblioth. Hebraea, *Hottinger.* Biblioth. *Basnag.* hist. Jud. *Vitring.* de Synagog. veter. *Calmet* Disser. de Schol. Hebraeor.

(l) Ex *S. Hier.* de Vir. illustr. in Pantaeno & Clemente, qui sequutus est *Euseb.* hist. Eccles. l. 5. c. 10. & 11. & l. 6. c. 3. Hunc confer ad ea loca cum notis *Valesii* & variorum.

De aliis ejusmodi Gymnasiis jam *supra* diximus quantum satis (*m*).

21 Postremo sub Scholasticorum Secula fulgentissimum nitorem, una cum conspicua methodo, sacra Theologiae disciplina obtinuit. Tunc enim temporis, vix Lombardiana Scholastice nata est, Scholae in nobiliorem Academiarum formam compositae, restitutae, erectae, frequentatae; Theologici Commentarii passim editi; Theologiae compendium, in quo omnia, quae ad Theologiam pertinent, distincte ac ordine exponuntur; tum Theologiae Systema, in quo ita singula Theologica capita nectuntur, ut alia ex aliis ordine fluant ac rationibus confirmentur, valde multiplex; Theologia demum tanquam scientiarum omnium Princeps, summo clarissimoque Professorum & addiscentium studio exculta, & illustrata. Et haec satis de Synoptica Theologiae Historia (*n*).

§. II.

De Theologiae Divisionibus.

22 QUAESTIO I. Quotuplex generatim est Theologia? ADSERO: Multiplex. Dividitur 1.° in *Naturalem* & *Supernaturalem*. Illa differit de Deo ut Authore naturali, quod Metaphysicam, propterea dictam naturalem Theologiam, spectat: unde apud *Augustin.* (*o*) Orpheus, aliique pagani Vates nuncupantur Theologi, quod, etsi veris falsa miscendo, de adtributis Dei differuerint. Haec vero agit de Deo ut Authore supernaturali, qualis est doctrina sacra, de qua in praesentia pertractare decrevimus. Rursus haec subdividitur in *Directam*, quae directa acie agit de praedicatis divinis, e. g. de Dei Trinitate, Scientia &c. & in *Indirectam*, quae de praedicatis divinis tractat oblique, seu indirecte, v. c. de peccato prout est Dei offensa, de Gratia prout est donum Dei &c. Sub iis omnia sacrae doctrinae membra continentur.

23 QUAESTIO II. Quot speciatim sint praecipuae Theologiae sub communi ratione comprehensae? ADSERO: Hoc nostrum Systema. Decem sunt: & ipsae quidem singulae claris gaudent Patronis, qui eas exponunt, illustrant & exornant. Ex iis nos aliquos indicabimus, tum priscos, tum juniores; quos nempe cujusque Theologiae studiosi tanquam Duces & Magistros consulere possint. Igitur I. est *Positiva*, expositiva, seu biblica, quae revelatas sacrorum Bibliorum veritates exponit (*p*).

 II. *Dogma-*

(*m*) Prodromo 1. c. IV. Syllabo 1. Seculo Scholastico 1. a pag. 102.

(*n*) Plura *Mannhart* in Biblioth. domest. tomulo 8. cap. 1. & 2. Porro *Joan. Owen* in Theologumenis secus Theologiae epochas enumerat; eam nempe dividit in Theologiam Adamicam, Noachicam post diluvianam, Abrahamicam, Mosaicam, Evangelicam; sed hic tamen Author, esto pietatem in laudato commentario passim respirare videatur, at caute legendus, utpote e grege Reformatorum Protestantium, magni inter suos nominis Theologus, & Poeta.

(*o*) L. 18. Civ. c. 14.

(*p*) Hanc Theologiam illustrant primum ex vetustissimis PP. *Theophilus* Episc. Antiochen. in Coment. in IV. Evang. . . . *Orig.* in Comment. in omnes pene sacri codicis libr. . . *Ammon.* Alexandrin. in Canonib. Evangelicis, seu harmonia Evangelica . . *Greg. Taumaturg.* metaphrasi in Ecclesiasten. *Dydim. Alexandrin.* exposit. in Epist. Canonicas . . . *Basil.* homil. in

II. *Dogmatica*, quae sanctae Fidei dogmata adserit, probat, confirmat, illustrat (q). III. *Polemica*, hoc est Controversistica, seu Bellatrix, quae fidei controversias urget contra Ecclesiae hostes, sancta Dogmata ab eorum telis & insultibus vindicans (r). IV. *Scholastica*, vel Speculatrix,

in Genes. & Psal. .. *Ambros.* Com. in Genes. varios Psal. Luc. &c. .. *Hieron.* in Comment. Praefat. & Quaestionib. in omnes fere Script. libros .. *Chrysost.* in hom. in Genes. in Matthae. in Luc. &c. *Augustin.* in Comment. in Genes. in Psal. in Joan. &c.

Deinde ex Doctis Junioribus *Petr. Blesensis* in Compendio in Job... *Joachim.* Abbas in Concordia utriusque Testamenti & in Hierem. Isai. Apoc... *Guilielm. Parisiensis* Com. In Exaëmeroo, Psalm. &c... *Rabanus Maurus*, & *Anselmus Laudunens.* & *Strabus* & *Hugo* Cardin. & *Alex. Alensis*, & *Nicol. Liran.* & *Dion. Carthusian.* & *Emman. Sa* in Comment. In omnem Scripturam... *Albertus* M. in XII. Proph. minores & in IV. Evang. *S. Thom.* in quinquagenam Psalmorum, in Cantica, in Joan. &c. *Innocent.* P. V. in Pentateuch. Psalm. &c... *Aegid. Columna* in Exaëmeron, in Cant. &c. *Joan. Duns Scotus* in Genes. in Evangelia, in Epistolas Canonicas... *Guido* Carmel. in S. Scripturam pene universam... *Gregor Ariminensis* in Epistolas S. Paulli & in Ep. S. Jacobi... Quibus addito superius indicatos a p. 46.

(q) Eam elucidant ex priscis Patribus *Justin.* M. io dial. cum Tryphone, in binis Apolog. in exposit. fidel, in orat. paraener. ad Gentes... *Athenagoras* io apol. pro Christ... *Minut. Felix* in Dial. seu Octavio... *Hippolytus* Episc. Portuenesis in libris de Theologia, de Incarnat. de consummat. mundi, de Antichristo, de secundo Christi adventu... *Origen.* de recta in Deum fide... *Greg. Taumaturg.* In exposit. fidei advers. Elianum... *Hilarius* in libris XII. de Trinit... *Euseb. Caesar.* in libris XIV. de Praep. Evang. & aliis X. de Evang. Demonstrat... *August.* tr. de vera relig. & de fide & symbolo, libr. XV. de Triolt. & libr. XXII. de Civit. Dei &c.

Tum e Doctis Recentioribus *Theorianus* Graecus in dialogis contra errores Armenorum... *Georg. Scholarius* in V orationibus de V. articulis controversis pro verit. catholica, hoc est de process. Spiritus S., Primatu Papae, Azymo, Purgatorio, Visione Dei ante resurrect. corporum... *Petr. Blesensis* in instructione fidei ad Soldanum Iconii.. *Nicetas Choniates* in libr. V. de Fide orthodoxa... *Aegid. Columna* in tr. de distinctione articulorum fidei, & de Corpore Christi..., *Francisc. Meyronis* in tr. de articulis fidei... *Joan. de Baccone* in Compendio legis Christi..., *Simon de Cassia* in exposit. Symboli Apostolici... *Augustin. de Roma* in tr. de libero arbitrio... *Bernardin. Senensis* in tr. de Christiana Religione, ac de Evangelio aeterno... *Pius* P. II. in tr. de fide ad Imperator. Turcarum... *Joan. Franciscus Picus Mirandulanus* in tr. de verit. Religionis Christianae advers. Gentilium superstitiones... *Petrus Canisius* in celeberrimo Catechismo &c... Quibus adjice *Polemicos*, qui sacra Dogmata desumptis undequaque documentis vulgo roborant, priusquam ea ab objectis haereticorum vindicent.

(r) Eam docent & illustrant ex veterrimis Patribus *Theophilus* Episc. Antiochen. in libr. III. ad Autolycum advers. Christianae relig. Calumniatores. *Irenaeus* in libr. V. adv. haeret. *Tertullian.* in l. de praescription. advers. haer. & l. apologet. adv. Gentes, & contra Marcion. &c... *Clemens Alexandrin.* In libr. Stromateon passim... *Origen.* in libr. VII. contra Gentes... *Lactant.* libr. VII. divio. Instit... *Athanasius* in Orationib. contra Arianos &c... *Serapion* Episc. Thmueos l. contra Manichaeos... *Gregorius* Boeticus l. contra Arianos... *Dydimus* Alexandrinus l. contra Manichaeos... *Epiphanius* io panario contra 80. haereses.

Tum ex Recentioribus *Jacobus de Vitriaco* l. contra Saracenos... *Guido* Carmelit. in summa omnium haeresium... *Emman. Calecas* l. contra errores Graecorum pro Latinis... *Bernardin. Senensis* in sermon. contra Judaeos... *Joan. a Capistrano* io tr. contra Hussitas... *Pius* P. II. l. de rebus Ecclesiasticis contra haereticos Thaboritas... *Bessarion* Cardinal l. contra Marcum Ephesinum pro Ecclesia Romana... *Nicol. de Cusa* tr. adversus Bohemos... *Finus Adrianus* in Flagello contra Judaeos... *Joan. Eckius* in Enchir controversiar... *Conradus Koellin* in eversione Lutherani epithalamii... *Ambros. Catharinus* tr. advers. Lutherum... *Alfons. a Castro* in Comment. adversus haereses... Quibus addere licet supra nominatos a p. 44.

Cl. V. *Joan. Sianda* Bibliothecam Polemicam alphabeticam ejusmodi Authorum confecit; et alius aliam chronologico-criticam, uberioremque adparavit.

trix, quae ſeveriori methodo dialecticae adſtricta in definiendo, dividendo ac ſubtilius argumentando, Fidei dogmata elucidat per ſpeculativas quaeſtiones de rebus, ſummum Deum utcumque concernentibus (s).

V. *Moralis*, aut practica, quae morum praxim reſpicit, comparate ad Deum ut finem hominis; ac propterea dogmata mores concernentia edocet, aut Scholaſtica methodo, aut nuda caſuum propoſitione: quocirca illa vulgo adpellatur Scholaſtico-Moralis, haec vero Caſuiſtica (t).

VI. *Popularis*, quae populo fidei, morumque doctrinam dilucide ac modo familiari exponit; & quidem aut per catecheſes, aut per conciones Oratoriae legibus adſtrictas: unde illam Catecheticam dicunt, hanc vero Concionatoriam (u).

VII. *Aſcetica*, quae tradit doctrinas ad obtinendam virtutum perfectionem conducentes (x).

VIII. *My-*

(s) Huic Theologiae, medio Aevo vertente primum enatae praeluſerant multi ex priſcis Patribus, quos ſupra innuimus pag. 42. Eam inſuper adumbrarunt *Samuel Tajus*, *Joan. Damaſcenus*, et *Anſelmus Cantuar*, ex p. 1. et 2. Initiavit demum *Petrus Lombardus*, ex p. 2. et illuſtrarunt mirifice perplurimi, e quibus cenſum ſat prolixum jam protulimus a p. 7. et a p. 141.

(t) Hanc elucidant ex priſcis Patribus *Tertul.* in l. de Virginib. velandis, et l. de habitu muliebri et l. de pallio et l. de cultu feminarum &c.... *Cyprian.* tr. de Eleemoſyna, et de lapſis, et de ſpectaculis, et de habitu virginum... *Baſil.* in moralium ſummis... *Chryſoſt. Hieron. Damaſus*, *Auguſtin. Paullinus* in Epiſtolis paſſim... *Bernard.* in Epiſtolis... *Hugo Victor.* in Inſtitution. in Decalogum, et tr. de Sacram. in genere et in ſpecie.

Ex junioribus vero *Joan. Saresberienſis* in Opere poenitentiali... *Petr. Bleſenſis* in l. de confeſſione Sacramentali, et l. de ſatisfactione a Sacerdote injungenda... *Raymund. a Pennafort* in ſumma canonico-morali... *Guilielm. Pariſienſis* in ſumma virtutum et vitiorum, et tr. de Sacram. &c.... *Vincent. Bellovacenſis* (vel quiſquis ſit ejus Author) in ſpeculo morali... *Henric. Gandavenſis* in tr. de poenitentia et tr. de Virginitate &c... *Natalis Herveus* in tr. de Sacram.... *Franc. Mayronis* in tr. de Indulgentiis et tr. de Poenitentia &c.... *Bartholomaeus Piſanus* in ſumma morali, quae vocatur Piſanella... Quibus addendi ſuperius advocati a p. 48.

(u) Hanc exornant et amplificant ex veteribus Patribus *Gregor. Taumaturg.* in ſerm. de Domini Theophania, ſeu de Chriſti Baptiſmo... *Cyprian.* in tr. de Orat. Dominica... *Pacianus* in paraeneſi ad poenitentiam... *Baſil.* in homiliis varior. argumentor.... *Nazianzen.* in VII. Orationib. in dies feſtos... *Ambroſ.* in exhortat. ad Virgines, et in variis ad populum concion... *Nyſſen.* in ſermonib. de Nativit. et Adſumpt. Domini, de S. Baptiſmate, de S. Stephano... *Amphilochius* Epiſc. Iconii in homiliis plurimis... *Dorotheus* Archimandrita in Sermon. XX.... *Chryſoſt.* in concionibus 32. de ſacris feriis, et hom. 80. ad popul. Antiochenum &c.... Plures dabit *Combefiſius* in Bibliotheca Concionatoria tomis VIII.

Ex Recentioribus *Innocent.* P. III. et *Anton. Patavinus* in libris ſermonum... *Guilielm. Pariſ.* in tr. de Rhetorica divina et l. ſermon.... *Jacob. a Vitriaco* in l. concion. de tempore... *Humbertus* Prior Gener. O.P. in l. de eruditione Concionator. et l. ſermon... *Thom.* et *Scotus* in ſermonib. de tempore ac de Sanctis... *Bonavent.* in concionib. XXIII. in Exaëmeron.... *Vincentius Ferrerius*, *Joan. Taulerus*, *Bernardin. Senenſis*, *Laurent. Juſtinianus*, *Thom. a Villanova*, *Joan. a Carthagena*, *Didac. Nyſſenus*, *Paull. Segneri*, *Joan. Paull. Oliva*, *Vicyra*, *Bordelau*, *La Colombiere* in ſuis concionibus... *Gregor. Majanſius* in Oratore chriſtiano... *Anton. Codorniu* in Concionatore Evangelico

(x) Eam exponunt ex antiquioribus Patribus *Tertul.* in l. de Oratione, et de Poenitentia et de patientia &c... *Orſienſis* in tr. de vita monaſtica... *Ephrem* Syrus in tractatib. aſceticis... *Baſil.* in Conſtitutionibus Monaſticis et in ſermonib. VII. aſceticis... *Diadocus* Epiſc. Photices in l. de perfectione capita 100. continente... *Hieron. Auguſtin. Ambroſ.* in Homiliis et Epiſtolis paſſim... *Chryſoſt.* in libr. II. de compunctione cordis &c... *Ambr.* etiam in l. de inſtitutione virginis, et de Fuga ſaeculi &c...

Joan.

VIII. *Mystica* seu Arcana, quae docet arcanos, sublimesque modos; quibus sese Deus creaturis communicat (y).

IX. *Liturgica*, quae differit de sacris ritibus aut ceremoniis, qua Ss. Liturgiae seu Missae sacrificium, qua ceteras ecclesiasticas functiones spectantibus (z).

X. *Ma-*

Joan. Cassianus in Collationib. Patrum et in l. institutionum ... *Nilus* de institutione Monachorum, et de Oratione per 148. capita &c.

Ex Modernis *Innocent.* P. III. in tr. de contemptu Mundi et de laude caritatis &c... *Guil. Parisiens.* in tr. de operibus virtutum ac de remediis tentationum... *Humbertus* in tr. de votis essentialibus religiosorum ... *Albert.* M. in enchiridio de veris, perfectisque virtut... *Bonav.* in tr. de institutione vitae Christianae, ac de gradibus virtutum &c... *Francisc. Petrarcha* in dialogis III. de contemptu mundi... *Joan. Rusbrochius* in summa totius vitae spiritualis &c. .. *Vincentius Ferrerius* in tr. de vita spirituali ... *Thom. a Kempis* (seu quisquis sit ejus Author) in libr. IV. de imitatione Christi &c... *Bernardin. Senensis* in tr. de triplici statu animae &c... SS. *Catharina Senensis*, *Franciscus de Paula*, *Xaverius*, *Borgia*, *Salesius*, *Andreas Avellinus*, *Teresia a Jesu* in suis spiritualibus Epistolis... *S. Ignatius a Lojola* in libro aureo de exercitiis spiritualibus, et in Epist. circa obedientiam ad Lusitaniae Socios ... *Ludovic. Granatensis*, *Ludovic. a Ponte*, *Alphons. Rodriguez* in suis comment. asceticis.

(y) Eam elucidant ex perantiquis Patribus *Dionys. Areop.* in l. de Mystica Theologia... *Prosper* Aquitanus in libr. III. de vita contemplativa ... *Anastas. Sinaita* in libr. II. anagogicarum contemplationum in Exaëmeron ... *Joan. Climacus* in Scala, seu lib. XXX. graduum, quibus ad perfectionem adscenditur... *Germanus* Ep. CP. in theoria rerum sacrarum ... *Idiota* in l. contemplationum ... *Richard. Victorinus* in libr. V. de praeparatione ad contemplationem et de gratia contemplationis.

Ex Recentioribus *Humbertus* in l. de VII. gradibus contemplationis ... *Albert.* M. in l. de adhaerendo Deo ... *Bonavent.* de VII. gradibus contemplat. et in tr. de Mystica Theologia, et in stimulo divini amoris &c... *Henricus Suso* in tr. de IX. rupibus ... *Joan. Rusbrochius* in tr. de VII. gradibus amoris, et libr. III. de nuptiis spiritualibus .. *Petr. ab Alliaco* in compendio contemplationis et tr. de spirituali scala ... *Laurent. Justinianus* in tr. de spirituali animae interitu, ac de connubio Verbi et animae ... *S. Teresia a Jesu* in tr. de Mansionibus &c. *Joan. a Cruce* in tr. de obscura nocte &c. *Franciscus Salesius* in tr. de amore divino ... *Dominicus Gravina* in lapide Lydio ad discernendas veras a falsis visionibus et revelationibus ... *Dominic. a Ss. Trinitate* in Bibliotheca Theolog. tom 6. l. 7. *Euseb. Amort* in Regulis tutis de revelationibus, visionibus et adparitionibus ... Quibus adjiciendi quos superius recensuimus a p. 47.

(z) Eam exponunt, illustrantque ex antiquioribus Patribus *Dionys. Areop.* in l. de Ecclef. Hierarchia ... *Ambros.* lib. III. de Officiis et l. de iis qui Mysteriis initiantur ... *Isidorus Hispalensis* in l. de genere Officiorum... *Maximus* M. in l. de Ecclica Mystagogia ... *Beda* in l. de Officiis ... *Alcuinus* in l. de divinis Officiis .. , *Amalarius Fortunatus* in libr. IV. de Ecclicis Officiis .. *Rabanus* in libr. III. de institutione Clericorum ... *Remigius Autissiodorensis* in Missae expositione ac l. de divinis Officiis ... *Stephanus Eduensis* in tr. de Sacramento Altaris, ac de iis quae ad ipsum pertinent ... *Fulbertus Carnotensis* in l. de Officiorum Ecclesiasticorum varietate ... *Berno* Abbas Augiensis in l. de rebus ad Missae officium pertinentibus ... *Joan. Micrologus* in l. de Ecclicis Observationib. .. *Ivo* Carnotensis Episc. in sermonibus XXI. de divinis & Ecclesiasticis Officiis, et praecipuis festis diebus ... *Rupertus* Ab. Tuitiens. in libr. XII. de divinis Officiis ... *Hugo Victor.* in libr. III. de Ceremoniis, Sacramentis, et Officiis Ecclesiasticis.

Ex Recentioribus *Petr. Blesensis* in Canone Episcopali, seu de institutione Episcopi ... *Innocent.* P. III. in tr. de consecratione Pontificis ... *Bonavent.* in tr. de Ecclesiastica Hierarchia ... *Guilielmus Durantes* in Rationali divinorum Officiorum .. *Gabriel Biel* in expositione Canonis Missae ... *Joan. Bona* in libris rerum Liturgicarum .. *Franc. Anton. Zacharia* in Differt. de usu librorum Liturgicorum in rebus theologicis ... *Emanuel Azevedo* in Epistola ad Liturgicae Academiae Auditores, quae extat in tom. I. Oper. Bened. P. XIV. de Servorum Dei Beatificatione, ac Beatorum Canonizatione: ubi alii perplurimi laudantur, & commendantur ad usum Studii Liturgici.

X. *Mariana*, quae verſat dotes ac praerogativas Ss. Mariae Virginis Matris Dei (*a*).

24 . QUAESTIO III. Quid de reliquis Theologiis? ADSERO I. Aliae diverſos ob titulos aut reſpectus aliter ab AA. deſignantur. E. g. *Divina*, quae eſt in Deo, hoc eſt Dei Scientia; *Beata*, quae in Beatis; *Terreſtris*, quae in viatoribus. Deinde *Symbolica*, quae divinas res verſat per figuras, aut ſymbola, in ſacro Codice Deo adtributa, v. c. ſub voce Agni, Petrae &c., & *Demonſtrans*, quae per nomina proprie uſurpata, v. g. ſub voce Dei, Perſonae &c. Praeterea *Facultativa*, quae importat collectionem methodicam tractatuum, quibus mens inſtituitur circa res ad Deum utcumque pertinentes: idque venit ſub τὸ *Facultas*, aut *Diſcipli-na* in Theologiae definitione ſuperius ſtabilita. Tum *Actualis*, hoc eſt actus theologicus, a propoſitione revelata deductus; & *Habitualis*, nempe habitus theologicus ex repetitione ſimilium actuum relictus. II. Hae, aliaeque ſimiles ſub ſenſu aliquo ad decem praecipuas revocantur, aut ſub ipſis continentur (*b*).

§. III.

De Convenientia & Diſcrimine inter praediviſas Theologias.

25 QUAESTIO I. In quibus conveniant? ADSERO: Conveniunt 1.º in fectionibus, quae Theologiae generatim acceptae ſolent adtribui. Haec autem eſt in primis Diſciplinarum omnium praeſtantiſſima: videlicet ex Objecto; ex fine; ex gravitate materiae; ex profunditate & copia ſermonis; ex utilitate ac jucunditate, quibus animus eam addiſcentis adficitur. Hinc (*c*) ipſi tanquam Reginae, Scientiae reliquae ancillantur (*d*). Deinde eſt ſimpliciter Scientia, quatenus habet principia certa (*e*) ſuaque doctrina fidem gignit, roborat, atque defendit (*f*).

26 Eſt inſuper una Scientia (*g*) unitate ſcilicet adgregationis, ſpecie diverſa ab aliis Scientiis; at cum multiplici habitu ſpecie diſtincto, quemadmodum in Philoſophicis nonnulli adſerunt de Dialectice [*h*]. Nam pri-

(*a*) Eam exornant ex antiquis Patribus *Gregor. Taumaturgus* in ſermonib. III. de Adnuntiatione B. V... *Damaſcen.* in Orationib. de Nativ. et Adſumpt. B. V... *Anſelmus* in l. de Conceptu Virginali et peccato originis... *Bernard.* in homiliis in laudem Virginis Matris.. *Hugo Victorin.* in tr. de perpetua Virginitate Matris Dei, et ferm. de ejuſdem Adſumptione... Quibus addendi ſu perius laudati in *Bibliotheca Theologica* ubi de Matre Chriſti p. 259 & 260.

Ex Junioribus *Arnoldus* Carnotenſ. in l. de laudibus B. V... *Bonavent.* in ſpeculo de laudibus B. Mariae &c.. *Bernardin. Senenſ.* in Conc. de Conceptione B. V .. *Joan. a Capiſtrano* in tr. de Conceptione V. Mariae... Quibus adnumerare licet jam indicatos p. 47. et in *Bibliotheca Theologica* p. 259. & 260. & 261.

(*b*) Videſis *Redingium* cit. q. 1. ar. 1. controv. 3. et ceteros TT. ubi de Theol. Prolegomenis.

(*c*) Ex *Proverb.* 9. 1. uti ſub accomodatitio ſenſu vulgo exponunt TT.

(*d*) *D. Thom* 1. p. q. 1. ar. 5. ibiq. *Interpr.*

(*e*) *D. Th.* cit. a. 2. *Eſparz.* in Prooem. *Red.* cit. *Paul. a Concept.* heic D. 1. n. 17. contra Vaz. Scot. Amic. Tournel. &c.

(*f*) Ex *Aug.* l. 14. de Trin. c. 1.

(*g*) Ex *D. Th.* cit. a. 3.

(*h*) *Eſpar.* cit. ar. 23. cum aliis.

primum Theologiae objectum ab objecto cujusvis alterius Scientiae valde distat. Deinde ex multis actibus specie diversis, quos Theologus elicit, nonnisi habitus omnino similes suboriri possunt. Ex iis tandem adgregatis & in unum saltem ultimatum objectum conspirantibus, consurgere debet scientia re ac nomine una. Est denique Sapientia, quatenus versatur cùm circa summa & praestantissima rerum omnium principia, tùm circa illa, quae iisdem ex principiis oriuntur, ac perfectissime cognoscuntur. Haec enim est Sapientiae notio, ex *Philos.* [*i*] *August.* [*k*] *D. Th.* (*l*) qui propterea nobiscum est [*m*] & vulgo D. Thomae *Interpretes*. (*n*)

OBJECTIONES.

27 Objicis *primo*: Theologia non est stricte Scientia. Nam 1.° ad rationem verae Scientiae requiritur, ut sciens possit conclusiones resolvere in prima principia per se nota, seu evidentia; id tamen longe distat a Theologia, quae nempe a principiis revelatis, atque adeo obscuris procedit: ergo. 2.° ad veram scientiam exposcunt evidentiam Philosophus [*o*] Clem. Alexandr. [*p*] S. Thom. [*q*] & plerique vulgo Theologi.

28 ℞. *N. Assumptum*. Ad 1. prob. *N. Ma.* Quia evidentia se habet tantum caussaliter ad scientificum adsensum; hujus autem ratio formalis & quidditativa consistit in certitudine notitiae discursivae ex principiis certo & infallibiliter cognitis, qua porro gaudet Theologia. Ad 2. in sensu Philosophi idem est scientia ac certitudo: cum autem haec seorsim a fide, quam ipse nescivit, absque evidentia comparari nequeat, ideo omnem scientiam esse evidentem adseruit. Et haec quidem deinceps scientiae notio vulgo obtinuit apud Doctos. Unde ut summum inferas, scientiam in sensu Aristoteleo imbibere evidentiam, non autem in sensu vero, proprio ac theologico: & illum porro sequuti sunt Clem. & S. Th. laudati; hunc vero idem Clem. ubi inquit (*r*) *Meditationem fidei in scientiam evadere*; tum idem *S. Th.* (*s*) cui adde *S. Aug.* proxime cit. ubi sentit, Apostolum 1. Cor. 12. Theologiam proprio vocabulo *Scientiam* adpellasse (*t*).

29 Obj. *secundo*: Theologia est una simpliciter scientia cum unico habitu theologico: multiplex enim ejusmodi habitus supervacaneus est. Nam unus habitus infusus fidei se extendit ad credendas veritates specie distinctas; & stat quoque cum facilitate ad unam credendam, & cum difficultate ad aliam credendam: ergo pariter unus sufficit habitus theologicus &c. ℞. *N. Ads.* (*u*) Ad prob. *N. Con.* Habitus infusus datur ad simplici-

(*i*) 1. Metaph. c. 2. et 5. Ethicor. c. 7. et alias.

(*k*) 12. de Trin. c. 14. et saepius.

(*l*) 1. 2. q. 57. a. 2 et 1. contra Gent. c. 1. ibique *Ferrar.*

(*m*) 1. p. q 1. a. 6.

(*n*) Consentiunt *Can.* de loc. l. 12. c. 2. et *Petav.* de Prolegom. c. 8. a n. 7.

(*o*) 1. Poster. cap. 2.

(*p*) L. 2. Strom. non longe ab initio.

(*q*) 1. 2. q. 67. a. 3. O. et q. 14. de verit. ar. 9. et alias.

(*r*) In eodem l. 2. Strom.

(*s*) 1. p. q. 1. a. 2.

(*t*) *V. Can.* de loc. l. 12. c. 2. et *Petav.* in Proleg. c. 8.

(*u*) Contra commun. Thomistarum sentent. cum Richar. Hispal. Cajet. Bañ. Zumel, Arrub. &c. in 1. p. q. 1. a. 3.

plicìter posse & commensuratur cum voluntate Dei, qui pro libito cum limitat, seu amplificat: habitus vero Theologicus, de quo in praesentia, datur ad facile posse, ac limitatur ab actibus, a quibus progignitur, quocirca cum eisdem specie pluribus commensurari par est.

30 Conveniunt 2.° in Objecto saltem formali & Adtributionis, quod Theologiae generatim sumptae Deus est. Ratio enim formalis, ob quam de Deo ceterisque differit Theologia, Deus est; Deoque insuper objecta sua particularia adtribuit, tanquam partes toti: ea quippe considerat sub ratione Dei, vel quia sunt Deus, vel quia ad Deum tanquam principium & finem utcumque ordinantur (x).

OBJECTIONES.

31 Obj. *primo* contra datam doctrinam. Theologia non considerat Deum sub ratione absoluta Deitatis, sed Deitatis qua revelantis: ergo. *Secundo.* Quidquid versat Theologia, aut sunt res, aut signa: ergo in iis adaequatum ejus objectum situm est (y). *Tertio.* Deus ut Salvator continet virtute universa Mysteria, de quibus differit Theologia (z). *Quarto.* Plura alia participant immediate rationem formalem *sub qua* Theologiae, quum eodem modo revelentur a Deo: immo eorundem quoque passiones demonstrat Theologia: ergo.

32 ℟. Ad 1. *N. A.*, si de ratione ultimata sermo sit; sic enim Deitas revelans ad absolutam Deitatem reducitur. Ad 2. *N. Con.* quia objectum adaequatum debet exprimere rationem primariam, ob quam scientia de iis differit. Ad 3. *Transmitto A.* & *N. Con.*; quoniam ipsa Salvatoris ratio, & reliquae sub ea contentae pertractantur a Theologia in ordine ad Deitatem. Ad 4. *N. Con.*; quia haec omnia sunt cum relatione vel subordinatione ad Deum, vel per modum principii, vel instar finis (a).

33 Conveniunt 3.° in Locis Theologicis, e quibus tanquam ex thesauro, fonte, vel promptuario dicitur Theologia sua depromere media, principia & momenta ad theses probandas & convincendas. Sed de iis tamen longiori oratione differamus, oportet §. IV., quoniam fusior de eis cognitio cuilibet Theologicam disciplinam adgredienti pernecessaria est.

34 Conveniunt 4.° in usu Subsidiorum, de quibus in §. V. haec enim Theologiis singulis, data opportunitate, propriis comprobandis, illustrandisve theorematibus permagno adjumento esse possunt.

35 Conveniunt 5.° in praenobili auxilio, quo singulae invicem sese fovent, juvant, illustrant. Immo saepesaepius ex ipsis Theologiis plurimae, nec raro omnes, easdem, sub methodo cuique propria, materias versant. Eo denique nexu vigent, ut singulae addiscendae illi sint, qui optet perfectissimi Theologi nomen obtinere: ideo olim, apud nonneminem, praecipuae ex adsignatis Theologiis in nonnullis Academiis excolebantur.

(x) Conf. *S. Th.* cit. a. 7 *Granad.* tr. prod. D. 2. n. 2. *Espar.* cit. ar. 16.

(y) Ita Magister in 1. dist. 1.

(z) Ita *Durand.* in 1. q. 5. in prologo.

(a) V. *D. Th.* cit. q. 1. a. 7. *Amic.* heic D. 1. sect. 3. *Paul. a Concept.* heic D. 1. a n. 69.

36 QUAESTIO II. Quo pacto invicem discriminentur? ADSERO: Discriminantur 1.° ex objecto materiali directo; hoc enim multiplex est ac diversum in plerisque Theologiis: sic etenim Mystica tradit arcanos Contemplationis modos, non item Scholastica; Liturgicae scopus est ritus Ecclesiasticus, minime tamen Biblicae &c. 2.° ex munere atque modo diverso, quo easdem materias, ipsumque subinde Deum adtingunt: e. g. Dogmatica differit dogmatice de Sacramentis & peccatis; Scholastica speculative; Moralis practice. 3.° ex eo quod aliae sint prae aliis quandoque utiliores; immo & in communi aestimatione nobiliores. Sic enim in Hispania utilior est Moralis, quam Polemica; ac in Academiis celebrioribus, jam Scholastica, jam Polemica, jam Positiva primum obtinet locum.
37 4.° Ex eo quod sit Theologia simpliciter necessaria toti Ecclesiae corpori; quippe qua fides gignitur, roboratur ac defenditur (*b*): haec autem necessitas complectatur, oportet, omnes Theologias indeterminate tantum ac vage; nullam vero sigillatim ac determinate: quocirca jure dixeris, nullam & omnes esse necessarias. 5.° ex eo quod nec singulis nec ob singulas conveniant plura praedicata, quae de Theologia generatim accepta enuntiantur. Sic enim Scholastica est primario speculativa, cum ejus finis primarius sit alumnos ad divinarum rerum cognitionem adducere (*c*); at vero Moralis & Ascetica sunt primario & absolute practicae: Polemica est haeresum debellatrix; non item Liturgica, &c.

OBJECTIONES.

38 Obj. Theologia non est Ecclesiae simpliciter necessaria. Nam 1.° Fides est prior Theologia, sicut lumen principiorum scientias naturales praecedit: ergo non requiritur Theologia ad fidem generandam. 2.° ex aliquot Provinciis, quae carent Theologis, multi salvi fiunt. 3.° ad certo & sine errore cognoscenda quae de Deo naturaliter cognosci possunt, sufficiunt aliae scientiae naturales, e. g. Metaphysica, si fidei adjungantur: ergo hoc saltem ex capite non est Theologia simpliciter ad salutem necessaria.
39 ℞. *N. Ads.* Ad 1. prob. Fides est prior in discipulo, non in Magistro qua tali, per quem utique fides in discipulo generatur. Excipe primum fidelem, seu Adamum, & alios similes, qui praeter communem ordinem, ut alios instituerent, a Deo proxime edocti sunt. Ad 2. Illi salvantur, quoniam olim Theologia introducta fuerat, ipsique in bona & sancta parentum fide procedunt. Ad 3. Naturales scientiae non adjunguntur per sese, ac ratione sui divinae fidei, quemadmodum adjungitur Theologia, quae per sese & ex munere suo procedit ex immediate creditis a fide ad sua theoremata deducenda atque probanda: unde ipsa duntaxat habet,
quod

(*b*) Hoc Catholicorum omnium consensu receptissimum est. Conf *D. Th.* cit. a. 1. *Nicol. Nisse* in qq prooem. q. 1. & 2. *Arrub.* in D. Th. cit. Disp. 2. c. 3 *Espar.* in q. prooem. ar. 49. *Tourn.* in Praelect. tom. 1. Disp. praevia q. 1. ar. 3. *Paull. a Concept.* cit. n. 6.

(*c*) Ex *D Th.* cit. a. 4. *Arrub.* cit. D. 4. c. 2. *Reding* cit. ar. 2. controv. 4. *Espars* cit. ar. 19. &c. contra Scot. & alios.

quod per se absque errore procedat; in iis videlicet, quae aut revelata divinitus sunt, aut cum revelatis connexa (*d*).

40 Ex hucusque adsertis porro liquet, quot & quanta sint Adtributa & Munera, praecipua commendatione digniora, quae Doctrinae Sacrae Authores certatim adjudicant; & quae itidem cuivis sigillatim Theologiae, post adcuratam rei considerationem merito adtribui possint; Dogmaticae praesertim & Scholasticae, quibus plane tanquam nostri Commentarii scopo vel formae permulta speciatim referenda veniunt.

§. IV.

De Locis Theologicis.

41 QUAESTIO I. Quid de iis generatim? ADSERO I. Sunt, ut indicavimus, sedes quaedam fundamentales, unde Theologus argumenta depromit, quibus sua theoremata probet, elucidet, confirmet, defendat. Porro Veritates a Deo revelatae sunt primaria principia Theologiae propria; isti vero loci sunt principia secundaria, quae nempe media ministrant, quibus illa primaria teneantur & propugnentur (*e*).

42 II. Horum numerus apud AA. varius est (*f*). Si presse loqui velimus, quinque sunt. Nempe I. Authoritas Sacrae Scripturae libris Canonicis comprehensae, II. Authoritas Traditionis, III. Authoritas Ecclesiae, IV. Authoritas Concilii OEcumenici, V. Authoritas Romani Pontificis. Haec autem Authoritas summa est, quoniam ejusmodi Loci intelliguntur esse testimonia, seu instrumenta, quae testantur infallibiliter & inerranter veritates a Deo revelatas: quocirca eorum valor & pondus, quod in mente nostra obtinere debent, summum est; proindeque certum & obsequentissimum adsensum a nobis merito extorquent; per ea etenim testimonia concipitur Deus loqui (*g*).

43 III. Hi loci dicuntur Theologiae proprii, intrinseci, interni, domestici, quoniam in Theologicis disciplinis argumenta ab iis locis petita, primum obtinent locum, & rem conficiunt; cetera vero aliunde deducta merae conjecturae sunt, nec verosimilitudinis metas transiliunt. Adpellantur quoque Regulae fidei, quippe quae ita ob oculos ponunt objecta, seu Mysteria fidei, ut credi omnino debeant quaecumque ab ipsis proponantur.

44 IV. Quod spectat Locorum Theologicorum usum, hae Regulae generatim observandae. I. Ut ex illis Theologus suas conclusiones solide ac efficaciter argumentando eliciat, eos omnes in promptu habeat, oportet, eorumque naturam & efficaciam perspectam teneat. II. Non omnes Loci eandem vim ex sese habent, nec semper in quavis materia

 ex

(*d*) Conf. *Paull. a Concept.* proxime cit. a num. 11.

(*e*) Videsis *Can.* tr. de locis in Praefat. *D' Argentr.* de elementis theolog. c. 2. *Gautier.* in Prodromo ad Theol. Dogmatico-Scholast. Dis. 3. c. 1. art. 1.

(*f*) *S. Thomas* enumerat IV. loca, *Valentia & Esparza* VII., *Gillius* XII., *Canus & Vazquez* ac fere ceteri X.

(*g*) V. cit *Gaut. & D' Argentr.* c. 3. ar. 1.

ex eorum singulis depromi potest argumentum perinde efficax ad concludendum: hinc eorundem delecta opus est; adeo ut ex sacra ipsorum Authoritate clariora praecipue, ac nonnisi ad subjectam materiam adcommodata oracula seligantur, praetermissis obscurioribus, vel magis ambiguis, ab adversario facilius eludendis.

45 III. Ut ab ipsis certum & prorsus efficax argumentum ducatur, Authoritas Loci ex quo testimonium eruas, debet esse certa, & qua talis ab iis admissa quibuscum contendis; alioqui conficies nihil. E. g. non valet argumentum ex Sacris Scripturis petitum apud Atheos, Ethnicos, Libertinos, qui eas omnes tanquam Dei Verbum admittere recusant; nec deductum ex Conciliis apud eos qui plurium Authoritatem repudiant, puta Anti-Trinitarii, qui nullum admittunt; Graeci, qui duntaxat septem priora; plerique omnes Protestantes, qui sex vel quatuor tantum priora; nec erutum a sacra Traditione apud Macedonianos, Wiclefitas, Lutheranos, Calvinistas, & complures similes, qui eam prorsus abjiciunt. Hi primum de Locorum, quam negant, Authoritate convincendi.

46 IV. Haud unus & idem debet esse Locorum usus apud singulos Theologiarum Professores. Equidem E. G. Theologus Catecheticus puros fidei aut morum articulos plerumque ex eis mutuatur, quibus populum informet; dogmaticus indubitata momenta eruit, quibus Religionis dogmata ut certa enuntiet, roboret, atque confirmet; Scholasticus depromit testimonia, quibus demonstret positiones suas ut valde verisimiles, & sancto Dogmati consentaneas, aut saltem non adversas. Quocirca Locorum usus uniuscujusque instituto conformandus est.

47 V. Ut testimonium e Locis desumptum efficax sit ad concludendum, non modo integre sincereque producendum est, sed etiam debet aperte exprimere veritatem evincendam, & hujus cum ipso connexionem; alioqui certa ex illo argumentatio confici nequit, sed duntaxat probabilis, aut probabilior, prout fuerit adlati testimonii connexio cum conclusione. Patet exemplo obvio Heterodoxorum, qui vulgo ex Sacris literis ingentem textuum farraginem pro suis erroribus coacervant, qui nec in se ipsis conclusionem, quam inde eruere moliuntur, continent, nec juxta mentem sacri Scriptoris expositi cum ea connectuntur; atque adeo operam ludunt, & aerem verberant.

48 QUAESTIO II. Quid de iis speciatim? ADSERO: Prolixos ipsi tractatus occupant apud Authores (*h*), & nos abunde de singulis in nostra *Theologia Polemica Fundamentali*; quin etiam de ipsis inferius haud exiguam disputationem instituimus, ubi *de Regulis Fidei* (*i*). Quamobrem sufficiat heic generalem eorum notionem ac ideam indicare, & ea duntaxat per modum doctrinae perstringere, quae propius eorundem Authoritatem, ac hujus usum spectare videantur. Sit itaque

49 QUAE-

(*h*) Plures adnotavimus in Prodrom. II. sub titulo *de Prolegomenis Theologiae*.
(*i*) Part. III. Tract. II. l. 2, cap. 1. §. 5.

49 QUAESTIO III. Quid de S.Scriptura? ADSERO I: S.Scripturae nomine veniunt *Libri sacri a certis Hominibus, Deo inspirante, seu specialiter adsistente, conscripti, & qua tales ab universa Ecclesia Catholica recepti*. Dicitur a Patribus *Verbum Dei scriptum, Testamentum Dei, Regula fidei* &c. Libri Canonici, seu qui dicuntur in Scripturarum Canone contineri, sunt numero 72., videlicet 45. ex Veteri Testamento, & 27. ex Novo, prout eos Tridentina Synodus recensuit (k) Ex iis libris nonnulli adpellantur *Proto-canonici*, quod eorum authoritas semper apud omnes certa fuerit; alii vero *Deutero-Canonici*, de quorum nempe authoritate aliquando inter Ecclesiae Doctores dubitatum est. Et vero postquam Tridentina sanctio librorum numerum & partes tanquam authenticas, ac Deo inspirante vel adsistente conscriptas, definiit, nequit absque piaculo de ullo aliquo vel ne quidem leviter ambigi. (l)

50 II. Omnis generatim Scriptura sacra, prout eam accipit universalis Ecclesia ex praescripto Tridentini, infallibili summaque gaudet authoritate. Quoniam est Verbum Dei, sacris Scriptoribus divinitus inspiratum. Et quidem ita Spiritus Domini agiographis Scriptoribus verba revelavit, aut suggessit, ut in nulla uspiam propositione conscripta vel minime quidem erraverint. III. S. Scriptura tametsi interdum facilis, quandoque vero obscura est ac perdifficilis etiam justis & sanctis, adeo ut saepe ad infallibilem ejus intelligentiam infallibili Ecclesiae judicio opus sit.

51 IV. S. Scripturae Versiones, quae in omni fere idiomate originalem ejus textum exceperunt, pene numero carent. Ceterum inter eas omnes jure optimo a Tridentino Vulgata latina versio adprobata est tanquam *authentica*, seu magnae ac infallibilis authoritatis; quatenus nempe in eis, quae fidem & mores spectant, Scripturae originali fidelissime respondeat. Fere quae hucusque adseruimus, sancta Fidei Dogmata sunt, eaque multis probat Theologia Dogmatica, plurimisque Polemica vindicat adversus Heterodoxos.

52 V. Duplex est verborum Scripturae sensus, Literalis aut historicus, & mysticus aut spiritualis. Primus est, quem verba per sese primo, proxime, immediate significant; sive proprie verba sumantur, sive non: secundus est, quem non proxime significant verba, sed res ipsis verbis significatae. Rursus Mysticus triplex vulgo distinguitur, nempe Allegoricus, Moralis, & Tropologicus, seu Anagogicus. Allegoricus est quum verba, praeter literalem sensum, quem praeferunt, aliquid ad militantem Ecclesiam adtinens, designant. Moralis est, quum verba praeter literalem sensum exprimunt aliquid morum instructionem spectans, aut officia caritatis. Anagogicus est, quum verba praeter literalem sensum designant aliquid pertinens ad vitam aeternam, quam speramus. Quatuor hi sensus memoriae levandae caussa iis solent carminibus exhiberi.

Lite-

(k) Sess. 4.

(l) Quam prudenter sese gesserit Tridentinum in eo edendo, vulgandoque decreto, pluribus ostendimus in *Theol. Polem. fundam.* Controv. 5. Dissert. 2. in Observationib. praeviis

Litera gesta docet, quid credas *Allegoria*,
Moralis quid agas, quo tendas *Anagogia*.

Porro ex iis literalis maxime praevalet in theologica argumentatione; reliqui vero si ab eisdem sacris Scriptoribus non usurpantur, tanta efficacia non pollent.

53 VI. Ad S. Scripturas intelligendas, exponendasque perplurimae Relae tradi solent. *Franciscus Ruizius* Vallis-Oletanus, S. Facundi Abbas, Regulas CCXXXV. ex communi Patrum & Theologorum traditione excerptas proposuit & explanavit. Haec autem prae ceteris quae adferri possint, merito retinenda; quod nempe Scripturae sensus a Divino Spiritu intentus infallibiliter duntaxat repeti potest ac debet ex Ecclesiae docentis infallibili judicio & declaratione, quemadmodum & decisio in ceteris de Religione controversiis.

54 VII. Ad usum hujus Loci ex dictis facile descendunt hae Regulae. I. Ut efficax fiat argumentatio, ex iis duntaxat libris momenta repetenda sunt, quos Ecclesia pro canonicis certo agnoscit: atque adeo ex *aliis*, quos ut apocryphos omittit, e. g. lib. 3. & 4. Esdrae, 3. & 4. Machabaeorum, non nisi probabile argumentum duci potest; nullum vero ex aliis, qui Ecclesiae suppositirii sunt, e. g. Iter S. Petri, Epistola Paulli ad Laodicenses, Evangelium Bartholomaei &c.

55 II. Ubi non suppetit Ecclesiae definitio pro alicujus Scripturae interpretatione, si tamen faveat unanimis SS. Patrum consensus, hic rei certitudinem creare videtur, ex mente Ecclesiae; quoniam ex Tridentini decreto nefas est ejusmodi consensui opposita expositione repugnare (*m*). Quod si Patrum sententiae divisae sint, minime certum inde argumentum pro intenta expositione descendet, sed probabile duntaxat, vel probabilius, pro majori numero & pondere Sanctorum Interpretum.

56 III. Ex genuino Scripturae textu, accepto in sensu literali semper efficax argumentum eruitur in probationem Veritatis, quae in illo dilucide continetur, seu cum qua is aperte connectitur. IV. Quandoque ex sensu figurato seu Mystico efficax argumentum repeti potest: quoniam ejusmodi sensus potuit etiam intendi ab Spiritu S., praeter literalem, in quo fundatur. V. Sensus Accommodatitius, cum non sit ab Spiritu S. cum literali nobis consignatus, nec ab Ecclesia qua talis definitus, Theologo nunquam praestat argumentum infallibile. (*n*)

57 QUAESTIO IV. Quid de sacra Traditione? ADSERO I. Est *Verbum Dei non scriptum*, hoc est revelatio facta a Deo, literis non consignata, sed vivae vocis oraculo quasi per manus ad nos usque transmissa. Traditio haec dicitur divina, quatenus a Deo loquente venit, ac primitus profluxit; tum Apostolica, quatenus Apostoli dogmata quaedam ex ipsius Christi ore, seu Spiritu S. dictante accepta, nomine ipsius loquentes, velut ejus Praecones fidelibus adnuntiarunt, indeque quasi de aure in aurem ad posteros successive perducta sunt. 58 II. In

(*m*) Sess. 4. In decreto de libris Canonicis.

(*n*) Plura TT. ad hunc Locum & nos in *Theol. Pol. Fund.* Controv. V.

58 II. In omni Lege, scilicet naturali, scripta & Christiana tenuit & adservavit Ecclesia plurium divinorum dogmatum, qua fidem, qua mores concernentium, traditionem legitimam. III. Sacrae Traditionis Authoritas summa est, inerrans, infallibilis; nec quidem ipsa minor, quam sit Sacrae Scripturae, quoniam Verbi Dei authoritas non a charta & attramento pondus & momentum obtinet, sed ab ipso Deo, cujus est verbum. IV. Apostolica Traditio quoad fidei & morum dogmata, integra & illibata hucusque in Ecclesia viguit, ac perpetuo vigebit, quin ullam mutationem sustineat. Haec sancta fidei dogmata adversus plerasque Heterodoxorum turbas.

59 V. Ad legitimum usum hujus Loci en praecipuas Regulas. I. Quum universa Ecclesia, seu congregata seu dispersa, aliquid, quod in sacris literis non reperitur, tanquam fidei dogma recipit, censeri debet divina Traditio, quae argumentum infallibile Theologo praestat. Ejusmodi plura sunt, quae ad Sacramenta pertinent. II. Dogmata illa e Traditione descendunt, quae secundum suorum temporum successionem a Viris Apostolicis, Episcopis videlicet ac Doctoribus praedicantur, docenturque communius in Ecclesia, quin & opposita tanquam haereses exploduntur.

60 III. Divinarum Traditionum antiquitas, ac indeficiens usque ad nostra tempora successio probari unice potest ac evinci testimoniis Patrum & ceterorum Scriptorum, qui eas tanquam suis aetatibus vigentes literis commendarunt, dicti propterea Traditionum Testes. Itaque ut Theologus Traditionem quamlibet rite adcurateque comprobet, operae pretium est ut magna eruditione polleat & critice, quibus nempe instructus vera & indubitata sacrorum Scriptorum, qui per singulas aetates floruerant, testimonia ex legitimis eorum commentariis deprompta in medium adferat.

61 IV. Huc advocanda Authoritas veneranda quam Ecclesia SS. Patribus, in materia fidei una idem sentientibus semper detulit: tum quae jure deferenda est Scholae Theologis, & Juris Pontificii peritis; ex quo enim desiit SS. Patrum series, nullibi melius adservatur divina Ecclesiae Traditio, quam in ejusmodi Sapientum lucubrationibus (o).

62 V. Haud omnia priscorum Patrum, scriptorumque dicta, quibus utcumque de aliquo dogmate mentionem faciunt, mea sententia, ejus Traditionem vehementer fortasse probant; sed ea tamen invicte probant, quibus statuunt dogma qua tale, aut quatenus per divinam Traditionem receptum est: perplura siquidem ipsi passim adferunt ac disputant tanquam proprias opiniones, quae probabilitatis metas non transiliunt. Porro non ita frequenter occurrunt apud priscos Authores testimonia ejusmodi circumstantiis instructa pro Traditionibus: ac inde quidem, me judice, rariora sunt pro eisdem invicte probandis momenta, quam quae venditari solent (p).

63 QUAE-

(o) Nonnihil de Scholae Theologorum Authoritate superius innuimus in Prodr. I. Cap. II. ab Artic. VIII. p. 49.

(p) Plura Theologi in hunc locum, & nos in *Theol. Pol. Fundam.* Controv. VI.

63 QUAESTIO V. Quid de Ecclesia? ADSERO I. Ecclesia generatim sumitur pro *Coetu fidelium veram Christi Religionem profitentium*. II. Pluribus gaudet Notis, aut signis, quibus a falsa Ecclesia, quae Christi non est, discerni possit; ac potissimum quatuor; est enim Una, Sancta, Catholica, & Apostolica: scilicet Una unitate fidei, ita ut quascumque alias sectas diversam fidem profitentes excludat; Sancta, quia quidquid ad ejus constitutionem ac intentionem spectat, sanctum est, puta fides, dogmata, Sacramenta, praecepta, doctrina; Catholica, id est universalis, quia per totum orbem diffusa est, sub aliquo vero sensu; Apostolica, quatenus erecta est sub principatu, regimine ac doctrina Apostolorum, a quibus perpetua successione ac traditione hucusque deducta est.

64 III. Praeclaris proprietatibus exornatur. Equidem Hierarchica est, seu instar praenobilis Hierarchiae a Christo Domino instituta: est suapte natura Visibilis, ita ut semper omnium oculis conspicua fuerit, nec unquam mundo prorsus incognita futura sit, donec ipsa persistat: est Perpetua, quoniam semper perstitit, & usque ad consummationem seculi perennabit. IV. In suis definitionibus, aut universali consensu circa dogmata ad fidem & mores pertinentia, inerrans est & infallibilis, quia est Columna veritatis, & in iis ab Spiritu S. indesinenter regitur; & quidem sive ipsam consideres in Oecumenica Synodo congregatam, sive per orbem universum dispersam. In iis autem nec ipsa definiens & docens falli potest, nec edocta & credens: quocirca ejus Authoritas quantum ad ejusmodi definitiones infallibilis est ac summi ponderis; subinde theologicum argumentum ab eis deprompturn rem evincit.

65 V. Ad hujus Loci legitimum usum en praecipuas Regulas. I. Ecclesia, seu potius Synagoga, verae Ecclesiae notis, dotibusque non ornata, argumentem invictum praestare nequit, suo decreto, seu communi adsensui innixum; quoniam inerrantiae dono caret. II. Dogmaticum Ecclesiae judicium de re ad fidem, moresve pertinente praestat judicio cujuscumque Patris & Doctoris oppositum aliquando sentientis; atque adeo ex illo judicio, non ex isto firmum & ineluctabile argumentum duci potest.

66 III. Quae diximus pro conficiendo argumento ex Traditione, heic adplicanda sunt; quoniam Ecclesia non aliunde quam ex divina & nunquam interrupta Traditione suas definitiones haurit circa ea, quae in sacris literis expresse revelata non traduntur. IV. Argumentum ab Authoritate docentis Ecclesiae deductum minime eliditur ex eo quod pauci quidam Episcopi cum suis plebibus oppositum pervicaciter teneant. V. Ubi priorum seculorum Ecclesia dogma quodpiam fidem, moresve concernens adoptarit, legitimum inde atque efficax trahitur argumentum, quo evincitur, id ipsum pariter nunc & omni aevo a quovis orthodoxo pro tali habendum esse. (q)

67 QUAESTIO IV. Quid de Concilio Oecumenico? ADSERO I: Est Sena-

(q) Plura Theologi in hunc locum, & tu in Prolegomeno II. §. III., necnon interius Part. III. ubi de Regulis Fidei & Parte IV. in postremo Cap. Append. de Ecclesia; tum in *Theol. Pol. Fundam.* Controv. II.

Senatus Ecclesiasticus pro universali Ecclesiae bono legitime congregatus, scilicet a Capite aliquo, e. g. Summo Pontifice, legitima authoritate fungente. II. Papae est jus convocandi hoc concilium, eique praesidendi per se, vel per Legatum, quoad directionem & suffragium. III. Ex jure ordinario majores tantum Pastores aut Episcopi suffragium decisivum laturi tanquam vere Judices evocandi sunt.

68 IV. Hoc Concilium, posito quod prorsus legitimum sit, in judicio fidei & morum inerrans est, infallibile ac irreformabile; proindeque summae Authoritatis, quae Theologo argumentum efficax & ineluctabile praestat. Nec enim aliud est ejusmodi Synodus, quam universa repraesentative Ecclesia in unum Coetum coacta: quocirca eadem huic definienti authoritas, ac sit Ecclesiae universali. Hoc fide sanctum: tria priora adserta apud Orthodoxos Theologos vulgo certa.

69 V. Ad legitimum usum hujus Loci en praecipuas Regulas. I. Definitio Conciliaris, de cujus legitimitate ex aliquo capite vulgo, prudenterque ambigitur, argumentum efficax non suppeditat. II. Apud Heterodoxos, quibus nulla fides erga nostra Oecumenica Concilia, primum eorum Authoritas probanda est & evincenda; ceteroqui nullus ad disputationem patebit aditus. III. Non omnia, quae in Synodis Oecumenicis gesta sunt, eandem theologicae argumentationi vim exhibent; nec enim omnia aeque ad fidei, morumve dogma pertinent, nec aequalem obtinent certitudinem.

70 IV. Quod fidem spectat, unice Conciliorum de fide judicia invictam argumento vim praestant, non item praevia colloquia, vel adserta, nec adjectae rationes, aut ea pariter, quae obiter tantum, & praeter praecipuum institutum ab eisdem Conciliis interferuntur. Praefata vero judicia ex iis maxime signis internosci queunt. Primum ubi Concilium expressis verbis pronuntiat, aliquid tanquam fidei dogma esse a fidelibus accipiendum: deinde ubi diserte declarat, oppositum Catholicae Fidei Evangelio, seu doctrinae Apostolicae refragari: postremo ubi inclamat, adserentes definitionem suae contrariam inter haereticos computandos esse (r).

71 QUAESTIO VII. Quid de Romano Pontifice? ADSERO I. Est *Christi Domini Vicarius in terris, Caput visibile, Pastor & Doctor totius militantis Ecclesiae, D. Petri Successor in Romano Episcopatu, necnon in primatu honoris & jurisdictionis supra ceteros universae Ecclesiae Episcopos*. Haec fide sancta; quidquid nuperrime unus aut alter, cum Justino Febronio, adserto primatui strictae jurisdictionis refragetur. II. Dicitur *loqui ex Cathedra* [s] quum virtute & authoritate suae Sedis, consulta seduloque expensa Romanae suae Ecclesiae Traditione, vel, ut ajunt, consultis fra-

(r) Plura Theologi in hunc locum & nos in Prolegomeno II. §. III. tum in Part. III. ubi de Regulis Fidei, & Part. IV. ubi de Ecclesia Christi, necnon in *Theol. Pol. Fundam.* Controv. III.

(s) Crediderim hoc modo loquendi primum fuisse usum Cardinal. de *Turrecremata* in Summa de Ecclesia ubi de Summo Pontifice.

tribus, hoc est Cardinalium Senatu, publicum de fide, seu moribus decretum universae Ecclesiae tanquam regulam ad observandum proponit.
72 III. Nullus unquam Romanus Pontifex ex Cathedra pronuntians in fide aut moribus errasse deprehensus est. Hoc certum apud omnes fere Catholicos Doctores, multisque testimoniis comprobatum. IV. Nec tunc errare potest; atque adeo ejus de fide & moribus judicium infallibile est ac irreformabile. Hoc pariter certum apud Italos, Hispanos, Lusitanos, plerosque ex ceteris Ortodoxis Gentibus Theologos, adserentes utique urgentissimis momentis, privilegium istud D. Petro, suisque Successoribus fuisse a Christo concessum. Galli vero omnes post Cleri Gallicani decretum sub an. 1682. oppositum docent, nec inerrantiam Pontificio judicio deferunt, nisi accedat consensus universalis Ecclesiae, seu multo majoris numeri Orthodoxorum Antistitum. At minime ipsi audiendi.
73 V. Ad legitimum usum hujus Loci eu praecipuas Regulas I. Ex decretoria Summi Pontificis e cathedra loquentis sententia firmissimum argumentum trahet Theologus apud Catholicos, saltem si maxima pars Episcoporum, seu in Concilio coactorum, seu per orbem dispersorum, eam sententiam pacifice amplexa fuerit; nullum vero apud Heterodoxos, qui similem ei authoritatem, vel etiam hac conditione praemunitam, prorsus abjudicant. II. Etsi haec Pontificis inerrantia ab Ecclesia aperte definita non sit, attamen ejusmodi pontificia definitio, seorsim a posteriore Ecclesiae adsensu magni momenti, gravissimique ponderis est apud cordatos; immo fatentur iidem Galli, Romanum Pontificem in condendis id genus decretis primas partes habere. Hinc ea decreta a R. Pontifice vulgata praestant se ipsis Theologo argumentum validissimum [t]. Hactenus de Locorum Theologicorum summa. De singulis rursum redibit sermo Dogmatico-Polemicus [u].

§. V.

De Subsidiis Rationis naturalis, Historiae, Critices & Rei sacrae Antiquariae in Studiis Theologicis.

74 QUAESTIO I. Quid generatim de hisce Subsidiis? ADSERO I. Haec dicuntur Loci *Extrinseci*, *Extranei*, *Adscriptitii*, *Alieni*; quoniam viro Theologo non suppeditant argumentum infallibile ad dogmata coelitus revelata comprobanda & evincenda; haec enim, utpote supernaturalia, omnem superant vim naturae, cognitionisque naturalis, subindeque disciplinarum omnium, quae merae naturae finibus circumscribuntur. II. Merito nuncupari possunt *Loci Subsidiarii*; quatenus nempe peropportuno, ac pene necessario subsidio sunt cuivis Theologo ad efficaciter, methodice, ornate, erudite, adcurateque differendum de divinis rebus,

(t) Plura Theologi in hunc locum et nos in Prolegomeno II. §. III., tum in Theol. Pol. Fundam. Controv. II. Dissert. IV. ubi de Capite Ecclesiae.

(u) Part. III. Tract. II. L. I. Cap. I. §. V. ubi de Regulis Fidei.

rebus, quarum inprimis veritatem ex locis intrinsecis certo ac infallabiliter commonstrarat. De singulis speciatim heic disputandum.

75 QUAESTIO II. Quid de subsidio Rationis naturalis? ADSERO I. Est ratiocinium a naturae lumine profectum, quo de humanis divinisque rebus mens disserit: quo spectant disciplinae quaeque liberales, quas Ratio naturalis invenit, perficit, excolit; puta Philosophia, Mathesis, Grammatice, Rhetorice, Philologia, Medicina, Astrologia &c. II. Theologiae non adversatur, immo potius ipsi amicissimo foedere copulatur, subservitque tanquam Dominae ancilla. Nam Theologia quaelibet, rationalis cum sit, ratiocinio indiget, quo ejus adtributa & dogmata definiantur, dividantur, illustrentur, defendantur, comparentur: immo qui ad haec rite conficienda rationem naturalem Theologo eripiat, intelligat, oportet, ipsum rationi esse contrarium.

76 Equidem Moyses, David, Salomon, Prophetae, Christus Dominus, Apostoli, Evangelistae, sancti Ecclesiae Patres, ceterique Doctores in proponendis, tuendisque Theologicis dogmatis una omnes naturalis rationis subsidio indesinenter usi sunt (*x*). Hunc plane rationis usum, & insimul (quod in idem recidit) liberalium disciplinarum, quae naturali ratione innituntur, comparate ad sacram Theologiam pluribus saepe commendant Patres, cum *Clem. Alex.* (*y*) *Orig.* (*z*) *Hilar.* [*a*] *Basil.* (*b*) *Hieron.* (*c*) *August.* (*d*)

77 III. Non modo cuilibet Theologiae est oppido utilissima, verum etiam saepe pernecessaria. Nam exsule ratiocinio naturali, nequit inprimis Dogmaticus probare ac evincere perplura dogmata fide sancta apud eos qui denegant Dei existentiam, aut omnes sacras scripturas, aut quamlibet religionem revelatam, cum quibus nempe sola ratione agendum est, vincendumque: deinde Polemicus eadem sacra dogmata ab adversariorum legis sophismatis vindicare: insuper Scholasticus haec dogmata conjecturis elucidare, & faciliora creditu reddere, necnon ex ipsis theologicas conclusiones inferre: praeterea Moralista sua adserta decidere & confirmare, ubi nullum suppetit ex sacris scriptis vel traditionibus documentum. Quid omnino simile argumentari licet pro aliis, qui ceteras quasque Theologias profitentur & excolunt. Ergo rationis subsidium cuilibet Theologiae pernecessarium. Hinc rectissime dictum, quod duae sint Theologiae bases, nempe Authoritas & Ratio.

78 IV. Ad legitimum hujus Subsidii usum en praecipuas Regulas. I. Heic Ratio presse accipitur pro facultate veritatem ratiocinando indagandi: itaque in rebus theologicis nec ita deferendum sacrae Authoritati, ut penitus exsulet Ratio, nec ita Rationi, ut penitus valere jubeatur Authoritas. Duo haec vitia, seu potius gravissimi scopuli, in quos plu-

 rimi

(*x*) Consulendus *Can.* l. 9. C. 6.
(*y*) L. 1. et 6. Strom. et alias.
(*z*) Hom. 2. in Exod.
(*a*) L. 12. de Trinit.
(*b*) Hom. 24.
(*c*) *Epist.* ad Magnum Oratorem olim 84. et Epist. ad Damas. quae incipit *Beatitudinis tuae interrogatio*.
(*d*) De Doctr. Christiana l. 2. et de Mor. Eccl. l. 1. et l. advers. Crescon. et l. de utilit. credendi c. 97. et 18. Civ. c. 41.

rimi misere impegerunt (*e*) Et vero ubique Authoritas, quum perspicue patet, tanquam Domina & Regina, Rationi quasi ancillae, servaeque praeferenda.

79 II. Ille generatim Rationis usus anteponendus, qui longius absit a sophisticc, propius ad authoritatem, si effulserit, accedat, firmiorique soliditate communiatur. III. Ne nimis curiose ac temere in sacratissima supernaturalium arcana penetrare contendat: modum teneat in ipsis, pro opportunitate disputationis, ac disputantis facultate, enucleandis. (*f*) IV. Illa sectarum privatorumve Sophorum placita, quae Ortodoxis principiis, aut rectae rationi sunt contraria, nullius apud catholicum Theologum roboris esse debent; nec ei ullatenus audiendi, qui cum Pomponatio Aristotelico dum quid fidei minus consonum proferunt, ajunt, se non ut christianos disputare, sed ut Philosophos, abstrahentes utique a fide, & rationis tantummodo ductum sequentes, ubi philosophice dumtaxat de rebus naturalibus sermonem instituunt. (*g*)

80 V. In demonstrandis sacris Mysteriis, quae captum humanum superant, & sola revelatione innotescunt, argumentum a sola naturali ratione peti nequit; tametsi possit haec momenta quaedam offerre ad emolliendam eorum Mysteriorum arduitatem & adparentem implicantiam. VI. A placitis, quae inter diversas Theologorum sectas aut Scholas tuto vigent, ac in mera opinione sita sunt, nonnisi probabile, saepiusque inefficax ac tenue argumentum hauriri potest ad ulteriores theses procudendas: quocirca non ita ejusmodi placitis eorundem sectatoribus adhaerendum ex animo, ut pro his non aliter pugnent, quam pro aris & focis: immo ipsa plerumque non secus animi adhaesione pendenda sunt, quam pro merito rationum, quibus communiuntur. [*h*]

OBJECTIONES.

81 Obj. *primo* contra tt. & ttt. Adsertum. Haec doctrina pugnat cum Sacris Literis. Nam 1.° Proverb. 5. 2. dicitur *ne adtendas fallaciae mulieris*, & ibidem 20. *quare seduceris fili mi ab aliena*; scilicet ab humana sapientia & literatura; quam nempe esse fallacem, testatur Paullus Colos. 2. 8. *videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam*. 2.° ex Ecclesi. 1. 13. & seqq. humanae literaturae studium pessima occupatio est, vanitas & adflictio spiritus: ergo divinae Theologiae minime adcommodum. 3.° ex 1. Cor. 19. ait Dominus, *perdam sapientiam sapientium & prudentiam prudentium reprobabo: ubi sapiens, ubi scriba, ubi inquisi-*

(*e*) In primum videlicet impegerunt cunctis fere aetatibus nonnulli cum Anabaptistis, quorum tamen primum Authorem adsignatum non reperio; in secundum vero longe plures, & ii quidem prorsus impii, ut Manichaei, Sociniani, & juniores Rationalistae, duce Benedicto, seu potius maledicto Spinosa, docentes utique, rationem & philosophiam esse normam unicam & infallibilem decernendi de sacra doctrina & vera religione ex principiis evidentibus. Conf. *Can.* de loc. l. 9. c. 1. & 2. *Dominic. a SS. Trinit.* in Biblioth. theolog. tom. 4. sect. 7. a Cap. 1. *Dargentraeus* in Element. theolog. c. 12.

(*f*) Hunc modum superius observavimus in Prodr. 1. cap. III. Artic. IX. a p. 79.

(*g*) Consulesis *Tournel.* tom. 1. in Praefat. & *Gautier.* in Prodr. Diss. 3. c. 3. art. 1. ubi de Principiis & Regulis.

(*h*) V. *Can.* cit. l. 9. c. 7.

quisitor hujus seculi? nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? ergo sapientia vel Ratio naturalis, & reliquae disciplinae, quae ex ipsa profluunt, Theologiae nocumento sunt. 4.° ex 1. Tim. 6. 3. *si quis.. non adquiescit sanis sermonibus.. & ei, quae secundum pietatem est, doctrinae, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quaestiones* &c: ergo sola Christi doctrina, seu Theologia sana est, & secundum pietatem, hoc est religioni consentanea; non ita vero disciplinae humanae, quae morbi sunt. 5.° ex Ecclici 3. 12. *altiora te ne quaesieris... & in pluribus operibus Dei ne fueris curiosus*; tum ex Prov. 25. 27. *qui scrutator est Majestatis opprimetur a gloria*: ergo humana ratio, qua plura inquiruntur de rebus fidei, quam ipsa fides declarat, Theologiae inimica est.

82 ℟. *N. Adsump.* Porro ex Ecclici 1. 1. *omnis Sapientia a Domino Deo est*. Item dicuntur cum laude in scientiis naturalibus eruditi Moyses *Act.* 7., Salomon 3. *Reg.* 4. & *Sap.* 7., Daniel cum sociis *Dan.* 1. Tum Apostolus saepe in Epistolis humanae eruditionis monumenta inseruit: e. g. 1. *Cor.* 15. advocat Menandri illud *corrumpunt bonos mores colloquia prava*, & ad *Tit.* 1. illud Callimachi seu Epimenidis, *Cretenses semper mendaces, ventres pigri, malae bestiae*, & *Act.* 17. Arati illud *ipsius enim & genus sumus*. Itaque Rationis & humanarum scientiarum pravus abusus, non legitimus usus in Theologia damnandus. Et hic quidem est sensus locorum omnium qui objiciuntur. Hinc

83 Ad 1. prob: ea humana Philosophia est inanis & fallax, adeoque cavenda, quae pugnare evincitur cum certis naturae, seu fidei principiis. Ad 2. *D. A.* ubi illud studium intenditur duntaxat ob vanam aliquam pompam & ingenii ostensionem, *C.* ubi ad veritatis, vel superni Mysterii illustrationem, *N.* Ad 3. haec, desumpta ab Isaiae 29. 14., dicta sunt adversus mundi sapientes & prudentes, qui nempe divina Mysteria despicientes, ea naturalis rationis & eruditionis pondere obruere incassum moliuntur. Ad 4. reprehendit Apostolus doctrinam impiam, quae nempe Christi Jesu sermonibus adversatur, non illam, quae rationibus a natura depromptis eosdem sermones commendat, elucidat, ab objectis vindicat: haec enim doctrina sanissima est. Ad 5. responsum est superius. (*i*)

84 Obj. *Secundo*: Doctrina haec pugnat cum SS. Patribus. Nam 1.° ex iis complures jubent nos simplici fidei adquiescere, prohibentque naturali rationi ac humano sensu de divinis arcanis ratiocinari: ita Basilius (*k*) Cyril. Hierosolym. (*l*) Hieron. (*m*) Nazianz. (*n*) Cyril. Alexandrin. (*o*) Epiphan. (*p*) Augustin. (*q*) Leo M. (*r*) 2.° ex iis etiam nonnulli abigendam esse suadent a theologicis tractatibus quamlibet profanam eruditionem, seu Philosophiam a ratione naturali subortam. Ita Tertullian.

(*i*) Pag. 68. & 72. Conf. *Can.* l. 9. c. 9.
(*k*) Concion. de Natali Christi, & hom. contra Ss. Trinitatis Calumniatores.
(*l*) Catech. 4.
(*m*) In c. 31. Hierem. & in c. 10. Matth.
(*n*) Orat. 10. in Julian.
(*o*) Dial. de Trinit.
(*p*) Haeresi 76. ubi adversus septimum Aëtii caput.
(*q*) Lib. 1. de actis cum Felice Manich. cap. 10.
(*r*) Serm. 7. de Nativit. Domini.

lian. (s) Augustin. (t) & qui Arianos errores ex imbibitis Aristoteleis placitis profluxisse ingemuerunt ; videlicet Russinus (u) Epiphan. (x) Hieron. (y) Sozomen. (z) Ambros. (a)

85 ℞. N. Ads. Ad 1. prob: ii Patres ut summum rationis naturalis abusum, non usum sobrium, prudentem & adcuratum in supernorum Mysteriorum explicatione condemnaut ; nihil enim frequentius in eorumdem Commentariis, quam momentis a ratione petitis Sacras Scripturas exponi, ac superna arcana ut facilius credantur enodari. (b) Ad 2. dic omnino similiter. Equidem Patrum opera plena sunt eruditione, a Philosophorum placitis, a Geographia, ceterisque prophanis disciplinis petita ; quibus nempe vel adversarios legis revincunt, vel proprias adsertiones exornant. (c)

86 Obj. *tertio* Doctrina eadem pugnat cum ratione. Nam 1.° sacra Theologia nos Christianos vult ac intendit, non Philosophos, Mathematicos, Geometras, Rhetoricos. 2.° Apostoli, quos Spiritus S. omnem veritatem edocuit (d), nec Philosopiam, nec Mathesim habuerunt: ergo istae Theologo Doctori utiles non sunt. 3.° quae supra omnem naturam sunt, nequeunt a ratione naturali adtingi, nedum exponi. 4.° Christi doctrina, qualis est Theologia, perfecta est: ergo alienarum disciplinarum adminiculis non indiget. 5.° Theologia se sola sufficit ad detegenda, revincendaque hostium Christi sophismata, nec enim arma christianae militiae carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum carnaliter sapientium (e): ergo non aliis eget praesidiis, vel ad persuadendum, vel ad convincendum.

87 ℞. N. Ads. Ad 1. prob: Theologia vult primario nos christianos, & secundario Philosophos, Mathematicos &c. ut nempe alienarum disciplinarum adminiculis ipsas christianas veritates eiucidemus, credibiles ostendamus, ac erudite pertractemus. Ad 2. N. Con. Apostoli nec divinitus edocti sunt, nec ipsi mundum docuerunt, nisi quae sunt ad salutem necessaria; posteriores vero Theologi, si humanarum literarum rudes sint & ignari, nec divinas ferme percipere possunt, nec perfecti sunt in Ecclesia Doctores. Ad 3. D. A. adtingi nequeunt a ratione naturali, certa & ineluctabili ubi non connectitur certo cum re superna, C. a ratione utcumque solide probabili, ubi haec cum superno Mysterio ut cumque connexa ostendi potest, N. (f)

88 Ad 4. D. A. perfecta est quoad ea, quae ad salutem necessaria sunt, C. quia

(s) L. de Praescript. c. 7.
(t) Epist. ad Dioscor. olim 56.
(u) Hist. Eccles. l. 1. c. 2.
(x) Advers. haeres. l. 2. c. 69.
(y) Dialog. advers. Lucifer.
(z) Hist. l. 1. c. 15.
(a) In Psalm. 118.
(b) Relege dicta in hanc rem superius Prodr. I. C. III. Art. III. p. 66. & nuper etiam hoc Prodr. p. 307. & conf. *Mannhart* in Biblioth. domest. tom. 8 cap. 3. §. 43. ubi Syllabum contexit Patrum, quibus per singula secula familiaris fuit rationis usus in Theologicis dissertationibus.
(c) Revide speciatim laudatos pro nostro Adserto p. 307. & consule *Dominic. a Ss. Trinit.* Biblioth. Theol. t. 4 l. 3. sect. 7. ubi pro dignitate probat, quantum pene singulae profanae scientiae conferant ad perfectum sacrae doctrinae studium.
(d) Ex *Joan.* 16. 13.
(e) Ex 2. *Cor.* 10. 4.
(f) Plura huc concernentia inferius Part. III. Tract. I. Lib. I. Cap. II.

C. quia haec perfectiſſime docet : quoad alia, quae ſolum ad eruditionem, uberioremque rerum ſupernarum comprobationem & explanationem ſunt neceſſaria, *N.* haec enim aliunde petenda ſunt ; quin tamen id tollat, quominus Theologia in ſuo genere perfectiſſima ſit, ac Theologum magnopere perficiat. Ad 5. *D. A.* ſe ſola ſufficit radicaliter, quatenus dat arma, ſeu argumenta infallibilia, divina revelatione munita, maxime apta ad perſuadendum & convincendum, *C.* ſecus, *N. A.* & *Con.* Etſi arma chriſtianae militiae eam habeant a Deo radicalem potentiam aut efficaciam ; perſaepe tamen uſus rationis & diſciplinarum naturalium Authoritati ſubſerviens, peropportunus eſt ad ſuaviorem perſuaſſionem & victoriam obtinendam (*g*).

89 QUAESTIO III. Quid de ſubſidio Hiſtoriae ? Loquimur heic de humana, non de divina, quae in ſacris literis, Deo dictante, vel ſpecialiter aſſiſtente habentur. Adsero I. eſt rerum ac geſtorum praeteritorum deſcriptio : dicitur autem Eccleſiaſtica vel ſacra, dum ea in ordine ad Deum reſque ſacras commemorat ; civilis vero vel prophana dum ſecularia hominum inter ſe commercia, factave enarrat. Merito adpellatur a *Tullio* (*h*) *teſtis temporum*, *vita memoriae*, *Magiſtra vitae*, *nuntia veritatis* ; quippe cujus character proprius eſt veritas, ac officium enarrare res geſtas haud ſecus, quam geſtae ſunt (*i*).

90 II. Theologo utiliſſima eſt, magnoque adjumento Hiſtoria, non modo Eccleſiaſtica, ſed etiam profana, quae cum illa utcumque connectitur. Equidem, experientia teſte, quocumque ſeſe vertat Theologus, vel diſputando, vel concionando, ſeu regulas pro moribus praeſcribendo, ſeu fidei hoſtes confutando, aut ſacros codices exponendo, in aliquam hiſtoriam veſtigium ponit : hanc ergo ſibi notam perſpectamque habeat, oportet. Deinde perſaepe in re quondam geſta Theologicae diſputationis cardo vertitur : quocirca opus eſt ex Hiſtoricis documentis idoneos, ac ſi liceat indubios veritatis teſtes excitare.

91 Inſuper complures Theologi, ceteroqui doctiſsimi ac ſubtiliſsimi, quemadmodum aliarum diſciplinarum Profeſſores, ob hiſtoriae ignorationem in varios apertoſque errores prolapſi ſunt : e. g. qui Trajani liberationem a gehenna D. Gregorii Magni precibus ex eo repudiarunt quod falſo crediderint cum Vincent. Belvacenſi, & S. Antonino, D. Joannem Damaſcenum primum hujuſce facti Authorem uno ſaltem ſeculo Gregorium anteceſsiſſe (*k*) ; tum qui cum Bernino (*l*) & Gaulterio (*m*) plura ſancta dogmata & Eccleſiaſticae diſciplinae inſtituta confirmarunt ex variis ſummorum Pontificum decretalibus Epiſtolis, ab Iſidoro Mercatore

(*g*) Plura de hoc ſubſidio ſuperius a p. 15. & 18. & 76. & alias ; pluraque more ſuo *Canus* l. 9. & 10. necnon *Gautierus* proxime laudatus.

(*h*) L. 2. de Orat. ad Q. Frat.

(*i*) De Hiſtoriae hiſtoria, indole, partitionibus, praeceptis, proprietatibus, ſcriptione, ſtudio plura *Voſſius* in Arte Hiſtoriae, *Dominic. a Ss. Trin.* in Bibl. Theol. l. 3. ſect. 8. a c. 1. *Mannhart* in Bibl. manuali tom. 3. l. 5., alii permulti.

(*k*) Conf. *Can.* l. 11. c. 2.

(*l*) Hiſt. de haereſib. in IV. priorib. Seculis Chriſtianis.

(*m*) In Tabul. Chronograph. etiam in IV. priorib. Seculis.

catore primum recitatis; quas tamen Eruditi Viri post clariss. *Antonium Augustinum* commentitias esse demonstrarunt (n).

92 Tum ex profanis Gentinm historiis potest Theologus & ipsas Gentes erroris facile convincere, & christianae Religionis veritatem comprobare; nti scriptis suis testes luculentissimi sunt *Justinus* (o) *Clem. Alex.* (p) *Tertullian.* (q) *Cyprianus* (r) *Eusebius* (s) *Hieronym.* (t) *Augustin.* (u). Nequit praeterea Theologus Biblicus absque historiae Judaicae cognitione, ad amussim discutere ac exponere plura cùm veteris, tùm novi Foederis loca, nti perspicuum est cnivis vel leviuscule textus plurimos perlustranti. Paucis tandem concludi nequit, quantum conferat ad sacrae Theologiae studium humana historia sub IV. praesertim primoribus Orbis Monarchiis, Danielis vaticinio celebratis (x), videlicet Assiriaca, Persica, Graeca, Romana (y).

93 III. Historia aliqua est cuivis Theologo adprime necessaria; quae nempe describit fideliter acta Conciliorum & Pontificum, Ecclesiae Traditiones, ac oppositas haereses, contra quas in Conciliis actum est. Quoniam ex ea historia habemus indubitatam Concilii, Pontificis, ac Traditionnm authoritatem; non equidem quod humana historia nt veritatis principio Concilii ac Pontificis definitio & traditionis veritas innitatnr; sed quia nisi fide historiae moraliter certissima constet de Concilio ac Traditione, nec eis poterit quis firmiter adsentiri, nec de ipsis firmnm argumentum deducere: ergo historia vera de eorum existentia sciendа & praesupponenda est tanqnam simpliciter necessaria, ut subinde Theologus adsensum definitioni Conciliari, divinaeque Traditioni debitnm urgere possit. (z)

94 IV. Ejusmodi quidem Historia magna gaudet Authoritate, non autem penitus infallibili, atque irrefragabili. Quia ex integro hnmana supponitur, hoc est profecta ab hominibus, qui quum ex spiritu proprio, vel humano loquantur & scribant, falli possunt & fallere; minime divina, seu, Deo suggerente, adnuntiata. Id qnod pariter dictum esto de similibus Historiis, etiam magnum certitudinis pondus apud Eruditissimos quosque Viros obtinentibus.

95 V. Ad legitimum usum hujus Subsidii en praecipuas Regulas. I. Ut hunc locum Theologus data opportunitate scite, prudenterque verset, operae praetium est eum addiscere compendio saltem Systema nniversae Historiae cùm sacrae, tùm profanae, quoad potissima utrinsque Capita: tum perspectos habere ex optimo Magistro melioris notae Historiographos, quos consulat, qnnm singularem aliquem eventum occasio tulerit (a).

(n) V. *Nat. Alex.* Hist. eccles. sec. 1. Differt. 21. (o) In duplici Apologia.
(p) In libris Stromatum.
(q) In Apologet. & l. ad Scapulam.
(r) L. de Idolorum vanit.
(s) Demonstr. Evangel. passim & in Hist. Eccl. l. 1. c. 6. & alias.
(t) L. 1. advers. Jovinian. & alias.
(u) In libris XXII. de Civit. Dei passim.
(x) *Dan.* 2. 31. & seqq. ac 7. 2. & seqq.
(y) Plura de hoc argumento laudata *Biblioth. Thelog* l. 3. sect. 8. a n. 5.
(z) Consulendus *Vazq.* in 1. p. d. 12. c. 4.
(a) Consuli possunt pro studio Historiae *Dionys. Halicarnassaeus* in Thucide, *Varro* in libro sisenna, sive de historia, *Tullius* l. 1. de legibus, *Jovianus Pontanus* in Actio, *Gerard. Vossius* in Arte histor. *Famian Strada* in Prolus. Academ. *Robertelius* de facult. Histor. *Mannhart* proxime laudat.

96 II. Si *Flavio Vopisco* credas, *nemo scriptorum quantum ad historiam pertinet, non aliquid est mentitus*; (b) & vere quidem. Ceterum si propterea cunctis loquentibus historicis ubique fides neganda sit, nulla eodem jure inter homines invicem habenda fides, quum rarus sit aut nullus, qui quandoque non aliquid sit mentitus. Itaque nec singula historica cito credenda, nec pertinaciter rejicienda; sed adtendenda loquentis Anthoritas, & ubi res dubia sit, examini subjiciatur, ex mox adferendis. (c) III. Generatim fidem probabilem meretur Historicus gravis & fide dignus, nisi aliunde res, quam enarrat, perspicue fuerit incredibilis & falsa. Inter probatae fidei Historicos reputari solent, ex sacris Eusebius, Hegesippus, Theodoretus, Socrates, Sozomenus, Georgius Cedrenus, Joannes Curopalates, Baronius cum Critice Pagiana, Raynaldus, Spondanus, Natalis Alexander, Du-Mesnil &c.; ex profanis vero Julius Caesar, Valerius Maximus, Cornelius Tacitus, Suetonius, Titus Livius &c. Theologo igitur Scriptores isti ac similes alii probabile argumentum suppeditant. (d)

97 IV. Si cuncti probatae fidei Historici in eandem rem gestam, praesertim statim ab origine sua notissimam, conspirent, eam pariunt certitudinem, ut res illa absque imprudentia & pervicacia negari nequeat, dum urgens ratio oppositum non convincat. V. Si veteres omnes de aliquo facto consentiant & quoad circunstantias differant; credi potest eventus substantia, tametsi circunstantiae incertae maneant. Ex bina ejusmodi Scriptorum classe sat firmum repetet argumentum Theologus.

98 VI. Nec fidem, nec adlegationem a Theologo plures Historici merentur. Videlicet primum qui ab Ecclesia reprobantur, e. g. Acta Theclae & Paulli, liber Pastoris, de Infantia Salvatoris, Acta Andreae, Thomae &c. Deinde Acatholici Scriptores in iis, quae adversus Romanam Sedem, Summum Pontificem, Ecclesiasticas traditiones, Conciliorum acta, & similia sine aequis testibus narrare solent. Demum qui, ceteroqui probe catholici, varias quasdam narrationes in speciem pias evulgarunt, nullo interposito examine; sed eas tamen eisdem dictavit, vel antiqua simplicitas, vel zelus, at non secundum scientiam (e).

99 QUAESTIO III. Quid de Subsidio Critices? ADSERO I. Est judicium, quo mens recte instructa, diligenti examine interposito, verum a falso discernit; videlicet legitima ab illegitimis, probabilia ab improbabilibus, authentica ab apocryphis, genuinos denique Scriptorum foetus, propriosque sensus a suppositis & impropriis. II. Criticen divido

(b) In Praefat. ad hist.

(c) Interim conferendi *Theodor.* tr. de cura Graecar. affect. l. 1. *Augustin.* l. de util. cred. c. 12. & de fide rer. invisib. c. 1. & 2. *Can.* l. 11. c. 4. sub init.

(d) *Dominic. a St. Trinit.* selectum Historicorum elenchum produxit in Bibliothec. Theolog. tom. 4. l. 3. sect. 8. c. 8. a p. m. 552., longeque plures dabunt Historiographorum *Nomenclatores* in suis Bibliographiis Historicis, cum *Gerardo Joan. Vossio*, *Paulo Bolduano*, *Joanne Alberto Fabricio* &c.

(e) In hunc Locum copiosissime ac egregie *Canus* toto l. 11. quem reliqui exscripserunt, *Raclius*, *D'Argentraeus*, *Gautierius*, *Mannhartus* &c.

in Sacram & Profanam. Sacra judicat de authentia sacrorum Codicum, de veritate divinarum Traditionum, ac de reliquis id genus, Catholicae Religionis dogmata, ritus, & probatissimas opiniones spectantibus, &Historiam quoquo modo concernentibus: hoc vero judicium unum, supremumque Ecclesiae Christi Tribunal jure ferre potest; ceteris quibusque vetitum est; nec ulli cuipiam impune datur locus ea ex privata proprii spiritus critice definire, aut potius Fidem ad crisin revocare. Profana de reliquis ad religionem directa acie non pertinentibus impune judicat.

100 Hanc insuper, de qua in praesentiarum agimus, subdivido in genuinam seu veram, & notham vel pseudo-criticen. Genuina certis, probatisque adstricta regulis, omni seposito sinistro praejudicio & partium studio, ac uno ducta veri amore, pro merito rei sententiam profert: notha vero ab aequis, sanisque Regulis exorbitans, aut imprudenti praejudicio occupata, aut partium studio abrepta, seu alio quopiam vitio laborans, posthabito veri amore, de re sinistre judicat.

101 Jam vero quot & quaenam sint Leges aut Regulae, ad quas conformandum est judicium, ut vere criticum sit, aut veritatem adtingens, non pseudo-criticum a vero aberrans, nequit paucis definiri; quum illae pene innumerae ac variae a Critices Magistris adsignentur; & permultae quidem pro cujusquam arbitratu, quin communior Criticorum chori adsensus expectetur. Et nihilotamensecius nostra aetate non defuit, qui novarum legum necessitatem extra aleam poneret, ut eximia Ars Critices ad aequitatis & adcurationis apicem, qui desideratur, perveniret (f). Consuli tamen possunt pro addiscendis adcuratis Regulis, quos cum percelebri *Honorato* supra laudavimus (g).

102 III. Terna ad genuinam Criticen principia vulgo statuuntur: Authoritas, Traditio, Conjectura. Videlicet Authoritas, quum in facti alicujus testem in medium producitur quispiam Author, aut ejusdem sensa conceptis verbis percensentur, vel ea saltem, ex quibus necessaria consecutione confici possint: Traditio, quum petitur testimonium ex Traditione, non quavis utique populari, sed apud sapientes viros bene probateque fundata: Conjectura, quum de factis ab aliquo authore traditis disputanti ex aliqua probabili ratione fit verosimile hoc aut illo modo rem contigisse, quantumvis secus reapse se habere potuerit. Ex iis autem Authoritas ac Traditio, si aequis conditionibus communiantur, securiorem offerunt viam, quae ad veritatis cognitionem ducat; Conjectura vero valde lubricam & periculosam. Itaque quoad ejusmodi principiorum unum haec sedulo expendenda generatim.

103 Quoad Authoritatem: num Author sit exploratae, probataeque fidei, cum in alia, tum praecipue in eam rem de qua agitur: num opus, unde eruitur testimonium, sit germanus Authoris foetus, aut suppostitius: num Authoris effatum aut se ipso, aut ex alia circumstantia implicantiam involvat. Quoad Traditionem: num de eo, quod in traditio-

(f) *Honoratus a S. Maria* in Animadversionibus in Regulas & usum Critices, in Praefatione tomi I.
(g) Pag. 87.

ditione positum dicitur diversis temporibus & locis scriptum sit a pluribus exploratae fidei Anthoribus, qui in testes produci possint: num ii ipsi Anthores sensu saltem conveniant in ejusmodi testimonio: num iidem ad facti originem, quae veritatis caput est, continua serie reducantur, aut saltem ad tempora eidem origini valde vicina. Quoad Conjecturam: num ex aliquo capite ea effulgeat sibi indita probabilitate, cui mens valeat prudenter adquiescere: num aliquam, ceteris perpensis circumstantiis, praeseferat repugnantiam: num ea graviorum scriptorum in ipsa re vel in simili adsensu confirmari possit. (b)

104 IV. Genuina Critice, cùm sacra, tùm profana est Theologo summopere utilis. Quia absque critice parvo ei, seu nullo adjumento erit historia; immo apud Eruditos ubi de argumento historico sermo fit, & turpiter imperitum se prodet, & nihil conficiet; ab historia enim falsa, dubia, vel suspecta nequit solidum argumentum desumi: ergo priusquam in probationem rei adducatur a Theologo historia, debet hujus veritas ad Critices principia & regulas adcurate exigi ac expendi. Hinc

105 V. Non minus Critice Theologo necessaria est, quam sit historia. Quia demonstratio historiae multiplicis, in quam cujusque Theologiae Professores passim incidunt, non nisi subsidio Critices exhiberi potest: puta demonstratio historiae de Versionibus sacrorum Codicum, de vita Christi & Beatissimae Deiparae, de Conciliis, de Martyribus, Haeresibus, de Patribus & Doctoribus eorumque scriptis qua germanis, qua illegitimis, de miraculis & SS. reliquiis, de suppositiis infidelium Sectarum portentis; ac id genus perplurimis. Ergo quilibet Theologus necessario instituendus saltem primis elementis genuinae Critices; quippe quae ad eviscerandam, patefaciendamque Historiae veritatem inventa est, ac aevo nostro summa cum laude excolitur ac promovetur.

106 VI. Ad legitimum usum hujus Subsidii en praecipuas Regulas. I. Theologi Critice prudens sit, ita ut in iis, quae ad Artis Criticae sphaeram pertinent, discutiendis ac definiendis, nihil decernat, praecipue contra communem antiquitatis sensum, absque gravi rationum pondere: tum modesta, videlicet non modo sobria & moderata, sed etiam erga veteres Authores, hucusque pro fide dignis habitos, praesertim SS. Patres, reverens, obsequiosa, submissa, nec eos deserens nisi quum solidum momentum urget.

107 II. Usus argumenti ex antiquorum silentio petiti, quod negativum, aut potius negans adpellant, sit valde sobrius & circumspectus; nam licet illud non raro efficax sit, quandoque tamen ex consequenti ad scopulos, syrtes, ac monstra deducit. III. Ad veram Criticen exercendam opus est aequo, maturoque judicio, necnon perspicaci ingenio, ac saepe multiplici eruditione: quum vero non omnes Theologi praeclaris hisce dotibus eniteant, perspectos ipsi omnes, habeant scriptores in Arte historico-critica vulgo probatissimos, quos data occasione consulant,

(b) Plura de Critices elementis hujusce Artis Magistri jam adpellati, necnon alii plerique apud ipsos: sed cavendum a Criticis heterodoxis, aut saltem caute audiendi, ubi eis de factis Religionem concernentibus sermo est.

& quorum laudata authoritate sua adserta confirment. Nonnullos ex iis nuper innuimus, quibus adde Magistros Artis Critices mox etiam laudatos, qui nempe suis adornandis adsertionibus passim historica exempla ad Critices trutinam revocare solent. IV. Huc advocandae Regulae fere omnes, quas ad Historiae usum praescripsimus.

108 QUAESTIO IV. Quid de Subsidio Rei sacrae Antiquariae? ADSERO I. Hoc nomine impraesentiarum usurpare lubet ea perantiqua instrumenta, quae sacrum quidpiam Religionem spectans utcumque ob oculos repraesentant. Ejusmodi potissimum dixerim primo veteres Imagines sacras, qua parietinis depictas, qua tabulis ligneis, aut marmoreis incisas; deinde Numismata priscis temporibus inter Catholicos percussa; demum perantiquas Fidelium Christianorum Inscriptiones. In hujusce generis documenta, quae magna pars sunt Historiae sacrae, quam repraesentant, passim offendes apud adcuratos rei Antiquariae Scriptores. (*i*)

109 II. Ejusmodi Antiquariae disciplinae cognitio & usus magno sunt, perpulchro & digno adjumento cuivis Theologo ad sua adserta comprobanda & illustranda, praesertim ubi constat apud probatissimos Antiquarios de documenti veritate, ejusdemque aperta rei, quae intenditur, significatione. Equidem E. G. principio pleraeque Imagines repertae sunt in veterrimis Christi fidelium Sarcophagis, Coemeteriis & alibi, quae sacra Mysteria oculis objiciebant; v. c. Adamum & Evam in Paradiso degentes, Abrahamum immolantem filium, Virginem Matrem ab Angelo salutatam, Christum Dominum in stabulo jacentem, a Magis adoratum, Cruci adfixum, resurgentem &c. (k) Ergo hinc liquido deducet Theologus sacram erga ejusmodi Mysteria in christiano populo Traditionem, & Apologiam pro sacro Codice, qui ea describit. (*l*)

110 Dein-

(*i*) Imagines depictas, & insculptas exhibent *Anton. Bosius* in Roma subterranea, *Paullus Aringhus* in Roma item subterranea, tomis II. *Josephus Blanchinus* in Vindiciis sacrae Scripturae, *Thom. Mamachius* in comment. de originib. & Christian. antiquit. tomis III. in quibus centies Aringhum exscribit.

Numismata *Antonius Augustinus* in dialogis super aenigmata Numismatum, *Hubertus Goltzius* in comment. de Numismat. *Jacob. Giselius* in thesauro Numismatum antiquorum cum suis commentariis, *Dux Arschotanus* in thesauro rei Numariae, *Anselm. Bandurius* de Numismat. Impp. Roman. tomis II. ubi in tom. I. sub initium reperies *Bibliothecam Numariam*, sive Authores, qui de re Numaria scripserunt.

Inscriptiones demum *Gruterus* in thesauro Inscriptionum, *Bonarrotius*, *Marangonius*, *Baldettius*, *Cuperus*, *Bottarius* & *De Prato* in Comment. de antiq. Inscr., tum *Reinesius* in Syntagm. antiq. Inscr. *Muratorius* in novo thesauro Inscr. *Lupus* in Epitaph. S. Severae, *Scipio Maffejus* in Musaeo Veronensi, *Fabretius* tr. de Inscript. *Joseph. Finestresius* in Sylloge Inscriptionum Romanarum, quae in Principatu Cataloniae extant, vel aliquando extiterunt, notis & observationibus illustratarum, *Donius* in Inscriptionibus antiquis, illostratis ab *Anton. Franc. Gorio*, *Martin. Smetius* in lib. Inscript. antiq. cum Auctario *Justi Lipsii*, *Franc. Anton. Zacharia* in Dissert. de veterum Christianarum Inscriptionum in rebus theologicis usu, & plures ap. ipsum.

(*K*) Ap. laud. *Aringh.* tom. 2. l. 5. & 6. & *Blanchin.* tom. 1. par. 1. & 2. & sparsim in tabulis recens editis.

(*l*) Consule *Gerbertum* in Adparatu ad eruditionem theologicam cap. 14. ubi de magna utilitate artis criticae & antiquariae in studio theologico.

110 Deinde multa pervetusta Numismata sacrosanctae quaedam pietatis exempla, vel expresse, vel symbolice retulerunt: v. c. Romanorum Imperatorum Numismata jam inde ab aetate Constantini Magni praeferre solebant Labarum Jesu Christi nomine insignitum, videlicet sub consueta nota literarum graecarum X. & P. sic ☧ implexarum, ad sacrum Jesu Christi nomen denotandum. Haec porro exhibent Numismata Constantini M., Constantis & Constantii filiorum, Magnentii, Valentis, Gratiani, Vetranionis, Constantini junioris. (*m*)

111 Quin etiam in Marciani, Justiniani, aliorumque Imperatorum Numismatis adparet manus aliqua globum, cui Crux infixa, gestans: immo fuit ejusmodi cum Cruce globus inter Insignia Imperatoria eorum temporum receptus, indeque ad haec nostra tempora perduravit. Id autem eo schemate significarunt ii Principes; quod *per fidem in Crucem Terrae Domini sint facti; Globus enim terra est ob hanc ejus rotundam formam, fides autem Crux, ob Deum qui in carne in ea adfixus.* (*n*) His adde, ut perplura id genus taceam, de quibus inter alios *Baron.* (*o*) & *Carolus Patinus* (*p*), in altero Justiniani Numismate effigiari Victoriam, quae gemmatam Crucem dextra tenet: tum in alio Valentiniani III. Imperatorem dextra hastam, in cujus fastigio Crux est loco Labari, gestantem, necnon dextro pede caput ingentis ac tortuosi Draconis proculcantem; quo nempe designetur, virtute Crucis Christi Diabolum, qui sub specie serpentis humanum genus sibi subjecerat, prostratum esse, devictumque. (*q*) Ergo hinc urgere potest Theologus Traditionem de Christi Redemptione, nec non de perpetuo, eximioque cultu Ss. Cruci sacro. (*r*)

112 Postremo complurimae priorum Seculorum Christianae Inscriptiones, praeprimis sepulcrales, varia sacrae Religionis dogmata & arcana, vel sub aenigmate, vel conceptis verbis demonstrarunt: v. c. repertae sunt Inscriptiones, quae praeferunt Dei Adtributa, & Trinitatem; Christi Jesu excellentias, nomen, titulos, dotes; aeternam Beatitudinem & Pacem; Ecclesiae Catholicae Notas; S. Petri Primatum; Conciliorum Authoritatem; Ecclesiae Membra, nempe Clericos, Monachos cum votis, continentiae praesertim, & Laicos cum potestate politica & militari; debitam Legibus observantiam; bonorum Operum, orationis praesertim ac eleemosynae meritum; Baptismi necessitatem, effecta, ceremonias; Confirmationis Sacramentum a Baptismate distinctum; animae Immortalitatem; preces pro Defunctis; Resurrectionem; Judicium; Sanctorum Beatitudinem, Invocationem & Cultum.

113 Porro singula haec Dogmatum sacrorum capita portendunt variae Inscriptiones ex iis, quas Antiquarii Inscriptionum Disciplinae Scripores

(*m*) Ap. laudat. *Oiselium* in tabulis Numariis, earumque interpretatione spatium.

(*n*) Haec *Suidas* in Justiniano, in Lexico, art. *Justinianus*, quae quidem & ceteris Christianis Imperatoribus adtribuere licet.

(*o*) Ad an. 312. n. 23. & deinceps.

(*p*) Ad Numism. Impp. Roman. in Constantino, Costantio &c.

(*q*) Conf. laudat. *Oisel.* in Tabul. Numar.

(*r*) Plura *Ezechiel Spanhemius* in Dissertationibus de usu & praestantia Numismatum antiquorum, tomis II. necnon *Mannbaut* in Biblioth. Man. tom. III. l. 6. de re Numaria.

res ex lapidibus, marmoribus, metallis, picturis, ac saepius ex aliis Authoribus in suos de Inscriptionibus Commentarios traducere solent; e quibus nonnullos nuper memoravimus. Et vero plane actum egero, si eas singulas hic exscripsero, postquam *Mamachius* (s) & *Zacharia* in percelebri Dissertatione mox laudata (t) eas ex adcuratioribus Antiquariis excerptas, & subacta critice perpensas, propriis adjectis commentariis, e verbo ad verbum recitant. Eos adisis, nec poenitebit. Ergo ex iis, aliisque similibus Antiquitatis monumentis licet Theologo petere verisimile ac eruditum momentum in laudem & confirmationem nostrae Religionis dogmatum. Hinc

114 III. In Theologicis rebus magna est Authoritas ejusmodi rei Antiquariae, si de ejus legitimitate, ac significatione apud Eruditos Antiquarios conveniat. Nam primum ea documenta quae quatuor ferme prioribus Ecclesiae Seculis depicta sunt, conscripta, vel incisa, sunt quaedam luculentissima Traditionis testimonia, supplentque defectum testium, vel SS. Patrum, quo tum Ecclesia Latina laboravit: siquidem Seculo secundo unus in ea fuit Tertullianus, qui Traditiones literis mandaverit; tertio praeter Cyprianum, unus aut alter inclaruit, cujus commentarii aetatem tulerint; & medium quoque Seculum quartum paucos edidit [u].

115 Deinde cetera documenta nunquam non testantur Traditionem Seculi, quo ipsa constructa sunt: quocirca Historiae literis exaratae aequipollere solent: immo subinde Historiographis sollemne est ab eisdem argumenta repetere in probationem Historiae, Chronologiae &c.: tantae est apud ipsos Authoritatis res haec Antiquaria: ergo minoris non debet esse apud Theologos, quum ex ipsa Traditionis dogmatum confirmationem haud infrequenter haurire possint.

116 IV. Ad legitimum hujusce Subsidii usum en praecipuas Regulas. I. Documentorum ejusmodi, quorum testimonium adhibetur, aetas constare debet, secundum canones, quos ad dignoscendas rerum epochas Chronologia praescribit. Quod si priora referant Ecclesiae Secula, argumentum se ipsis suppeditant ad comprobandam Traditionem; si vero sequiora tempora ostendant, Traditionem jam aliunde petitam confirmant, illustrantque. II. Priusquam ipsa ad Theologicam tractationem deducantur, adcuratissime de ipsis inquirendum est, an, perpensis omnibus, legitima sint, aut supposititia; an conveniat inter probatissimos Antiquarios de eorum legitimitate & sensu, quem ex ipsis eruere intendis; an collata cum aliis certissimis ejusdem aevi monumentis, iis illa sint consentanea; an ex eorumdem facie, stilo, adjectis ornamentis veritas, quae intenditur, illucescat, & ostendi possit.

117 III. Ad exactam ejusmodi monumentorum intelligentiam requiritur critica notitia Historiae, Chronologiae ac Geographiae, cùm sacrae, tùm prophanae, quae quidem tres Artes vicissim per eadem plurimum

(s) De Orig. & Antiquit. Christ. tom. 3. l. 3. part. 1. c. 1. §. 3.

(t) Extat in Thesauro Theologico, quem idem *Zacharia* collegit, tom. I. a p. m. 325. sub init.

(u) Ita fere *Zachar.* in laud. Diss. cap. 2.

rimum emendatae fuerunt [x]. Quid vero si in hisce facultatibus peregrinus & hospes sit Theologus? Saltem perspectos habeat melioris nostae Antiquarios, quos data opportunitate consulat, & in quorum fide monumenta in rei probationem adsciscat. Illos nuper indicavimus. Verum nec nimis iis fidendum, qui pro adcuratioribus habentur, quum non ex certa scientia, sed ex aliorum fide prisca monumenta scriptis suis mandarunt; quoniam & ii saepissimae bona fide fallere convicti sunt a posterioribus Authoribus, qui rem propriis oculis inspexerunt. Nihilotamensecius ubi Theologus in medinm adtulerit documentum communiori peritorum Antiquariorum calculo comprobatum, ad verosimile argumentum satis erit, ubi oppositum manifesta ratio non evincat.

118 IV. Rem magnam fecerit, ac Theologis peropportunam, qui ex adcuratioribus Antiquariis cuncta christiana monumenta seligeret, & in unum sacrae rei Antiquariae corpus redigeret, divisum scilicet in cujusdam Theologici Systematis capita, sub quibus monumenta cuique respondentia, suis adjectis interpretationibus, adfigerentur: inde siquidem adlicerentur vehementer Theologi ad rei Antiquariae usum, habentes utique ad manum ea suis illustrandis thesibus Eruditionisdocumenta. Profecto nonnulli, quos viderim, & ipsi spectatissimi Antiquarii, *Reinesius* (y) *Donius* (z) *Muratorius* (a) *Mamachius* (b) & *Zacharia* (c) in hanc rem ex parte aliqua incubuerunt. Ceterum perplura adhuc e Christianis Imaginibus, Numismatis & Inscriptionibus prudenti secretione colligenda supersunt. Author sum Theologis ut iis, quos laudavimus, frequenter utantur.

OBJECTIONES.

119 Obj. *primo*: Usus disciplinae Antiquariae circa sacras Imagines est Theologo prorsus inutilis & supervacaneus. Nam 1.° in sex aut septem prioribus Ecclesiae Seculis nullus in ea sacrarum Imaginum usus obtinuit. Equidem, teste Origene (d), Celsus ethnicus christianos sugillabat, quòd ab altaribus, templis & statuis seu Imaginibus erigendis abhorrerent: tum Caecilius, & ipse ethnicus, apud *Minutium* (e), *cur*, ajebat, christiani *nullas aras habent*, *templa nulla*, *nulla nota Simulacra*? ergo quae sub epochis illorum temporum expressae proponuntur, fictitiae sunt. 2.° saltem in primis quingentis annis non nllae fuerunt Imagines in templis Christianorum: unde subinferri potest, nec ullas fuisse

(x) Conf. *Spanhem.* in Dissertationibus de praestantia & usu Numismatum antiquorum, *Vaillant* in hist. Regum Syriae. *Noris.* comment. de Anno & Epochis Syro-Macedonum, *Tillemont.* in hist. Imperatorum, *Goltzius* in Catal. Chronologico Romanorum Consulum, *Adolfus Occus* in Chronologia Romanorum Imperatorum a Julio Caesare ad Heraclium, *Andreas Scotthus* in hist. Asiae Minoris, Graeciae & Siciliae, *Finestresius* in Sylloge Inscriptionum Romanar. Cataloniae in Praefat. *Mannhart* in Bibl. domest. tom. 3 l. 6. de re Numaria c. 1. §. 2.

(y) In Syntagm. Inscrip. antiq. classe 20.

(z) In antiq. Inscript. illustratis a Cl. *Gorio*, classe 20.

(a) In novo thesauro Inscript. tom. 4. classe 25. de Inscript. Christianis.

(b) De Orig. & Antiq. Christ. tom. 3. l. 3. part 1. c. 1. §. 3. per tot.

(c) In Diss. saepius laudata.

(d) L. 8. contra Celsum n. 17.

(e) In Octavio p. 10.

fuisse in ipsorum Coemeteriis, sarcophagis, & privatis domibus. 3.° earum Imaginum usus est prorsus idololatricus; Gentiles enim in suis idolis nihil aliud colebant, quam sua numina plerumque invisibilia, uti Christiani in Imaginibus harum prototypos venerari dicuntur: ergo ridendus theologus, qui rei sacrae confirmationem ex iis idololatricis typis extundere adgrediatur. Ita Iconomachi.

120 ℟. *N. Adf.* Ad 1. prob. *N. A.* Frequentem christianarum Imaginum usum in sex prioribus Seculis vulgo demonstrant Polemici cum *Bellarmino* ex priscis Patribus & Historicis, e. g. *Tertul.* (*f*) *Naz.* (*g*) *Damasus* (*h*) *Basil.* (*i*) *Nyssen.* (*k*) *Evod.* (*l*) *Prudent.* (*m*) *Aug.* (*n*) *Sozomen.* (*o*) *Euseb.* (*p*) &c. (*q*) Mitto lubens plures celeberrimas apud Historicos & Polemicos Imagines, ut missam a Christo Regi Abgaro (*r*); Christo erectam statuam a muliere, quam ipse a profluvio sanguinis liberarat (*s*); S.Crucifixum Beritensem, a Nicodemo fabrefactum (*t*) quae quidem S.Imago, testantibus Loci traditione, ac permagno populorum cultu, in Balagarium, conspicuam Cataloniae Urbem, se ipsa stupendo miraculo transvecta, hodieque visitur; siquidem horum, similiumque monumentorum veritas non ita hucusque apud Eruditos definita est, ut de suppositione nullus supersit scrupulus, nulla suspicio.

121 Ad prob. adjunctam: utebantur quidem Christi fideles Imaginibus; at hunc tamen usum, uti fere reliqua Christianismi sacra, a Celsi, Caecilii, & omnium Ethnicorum oculis oppido abscondebant, ex *Arcani disciplina*, sex prioribus Christianis Seculis observata (*u*). Quod autem etiam ad sacras Imagines ea disciplina extenderetur, liquido subinfertur ex percelebri illo Canone XXXVII. Concilii Illiberitani, quod sic habet, *placuit picturas in Ecclesia esse non debere* (hoc est in templo) *ne quod colitur & adoratur in parietibus depingatur*. Canonis vero sensum ita explicat accuratissimus ejus Synodi Interpres *Ferdinandus de Mendoza* (*x*), *ut vel Christi humanitatem, vel Patris & Spiritus S. adsumptam formam in parietibus depingi Hispani Episcopi interdixerint, qui tunc nefas putarent abstrusiora Trinitatis Mysteria publicari*. Quin & Mendozae accinit

(*f*) L. de pudicitia ante med.
(*g*) Epist. 49. ad Olymp.
(*h*) In vita Silvestri.
(*i*) Orat. in S. Barlaam.
(*k*) Orat. in Theodorum.
(*l*) L. 2. de Mirac. S. Stephani c. 2
(*m*) In hymno de S. Cassiano.
(*n*) L. 1. de consensu Evangelistar. c. 10. & alias.
(*o*) L. 5. hist. c. 20.
(*p*) L. 3. & 4. de Vita Constantini & alias.
(*q*) V. *Sander.* in Comment. de cultu Imaginum, & *Bellarm.* Controv. de Eccl. triumph. l. 2. c. 9.
(*r*) Ap. *Evagr.* l. 4. hist. c. 26. & *Damasc.* l. 1. de Imagin.
(*s*) Ap. *Euseb.* hist. l. 7. c. 14.
(*t*) Ap. *Pseudo-Athanas.* antiquissimum Scriptorem, in libel. de passione S.J. imaginis Domini c. 4.
(*u*) Plura de hac Arcani disciplina *Emman. Schelstratius* in Dissert. Apologetica Badiscipl. Arcani, & *Pag.* senior in Critica deroniana ad an. 118. a n. IV. & alias, tum novissime *Gerbert* in Mantissa de Arcanis Ecclesiae Traditionibus, quae extat ad calcem sui Commentarii de principiis Theologiae Exegeticae.
(*x*) In Comment. de confirmando C. Illiberitano ad Clementem P. VIII. l. 3. c. 5. in hunc Canonem a p. m. 548. ap. *Aguirrium* in Collect. CC. Hispaniae & novi Orbis tom. 1.

cinit *Bona* (y) inquiens, hunc canonem *ex more istius seculi sollicite caventis, ne religionis nostrae arcana infidelibus proderentur, aestimandum esse* (z): Hinc *N. Con.*

122 Ad 2: plures ex nuper adductis pro antiquissimo Imaginum usu, exhibent Imagines in quibusdam templis collocatas, e. c. *Nyssenus*, *Damasus*, *Evodius*, *Prudentius*, *Eusebius*, quos consulas. Et quidem adlatus Canon Illiberitanus supponere videtur usum depingendi in templis Imagines, quem vetuit. Porro perpaucae sunt quae numerantur ejusmodi Imagines in templis positae, ac inde conjicimus, eas ob caussam aliquam peculiarem fuisse singulares exceptiones Regulae generalis, quae Seculis illis universim obtinebat, *de Arcani disciplina*; ut dixeris e. g. de aureis & argenteis Imaginibus, quibus Constantinus M., apud *Eusebium*, templa a se constructa exornavit &c. Demum esto nullae aut rarae fuerint in templis Imagines, ex *Arcani disciplina*, nihil prohibet, quominus in privatis domibus, abditisque Coemeteriis & Sarcophagis earum secretus apud Christianos usus vigeret, e quibus nempe valeat Theologus ad rem suam argumentum depromere.

123 Ad 3: Merito idololatrae audiunt Gentiles & quotquot idola ut Deos coluerint, aut in ipsis falsos Deos. Porro tametsi multi ex Ethnicis non ita fuerint stupidi, ut putarint idola lignea vel lapidea esse Deos; id vero ut plurimum Etnichorum Gentes existimabant, uti discimus ex Scripturis, ubi passim Prophetae omnes probant idola aurea & argentea non esse Deos, quoniam non loquuntur, non vident &c: at dubio procul Prophetae, si id quod nemo adsereret, conarentur refellere, stulti fuissent. Quin etiam de Ethnicis protulit *August.* (a) quod *simulacra venerantur, vel tanquam Deos, vel tanquam signa & imagines Deorum*. Patres denique, qui scribunt contra gentes, ut *Cypr. Lanctant. Clem. Alexandr. Minut.* & alii, rident Ethnicos, quod lapides, ligna, metalla pro Diis colant. Atvero Christiani antiqui, uti & moderni, dum in unum insensilem Deum credunt, imagines colunt, non cultu absoluto, qui totus ac directe in imagines referatur, sed respectivo, qui primario saltem in imaginum prototypum tendat. Itaque ex sacris Imaginibus prudenter colligitur earum prototyporum veritas. (b)

124 Obj. *secundo*: Usus Numariae disciplinae est Theologo inutilis. Nam 1.° Numismata, circa quae Ars ista versatur, sunt penitus profana, utpote ex integro instituta & percussa ut iis numi valor & pretium ad commune commercium habeatur; reliqua vero quae iis adjiciantur, e. g. imagines, emblemmata, hieroglyphica &c., mera ornamenta sunt extra rei substantiam. 2.° complura Numismata in falsitatis suspicionem veniunt; quale plurium instar illud est Constantii Imp. filii Constantini M., in quo nempe Constantius cum Labaro, cui intextum Christi nomen graecis literis ☧, a Victoria coronatur, cum Inscriptione *Hoc. Signo. Victor. eris*. qua scilicet adluditur ad Crucis signum, Constanti-

(y) Rer. Liturgic. l. 1. c. 16. n. 2.
(z) Plura laud. *Mendoza* de usu sacr. Imag. jam a temporibus Apostolorum.
(a) De doctr. Chr. l. 3. c. 7.
(b) Plura in hanc rem *Polemici* cum *Bellarm.* cit. cap. 11. et seqq.

no M. quum contra Maxentium cum exercitu iret, objectum, quemadmodum hunc eventum testantur Euseb. (c) Socrat. (d) Sozomen. (e) Niceph. (f). At quum omnes rem istam aliter atque aliter narrent, nec sibi invicem consent, totum hoc de Constantino negotium ad pias veterum fraudes merito referendum: ergo. Ita laudatus *Oiselius* circa Constantini visum (g).

125 ℟. *N. Adf.* Ad 1. prob. *N. Con.* Id unum intendimus; quod ex ornamentis Numismati adjectis, quum haec ad rem aliquam sacram referuntur, suppeditatur utcumque probabile ac eruditum argumentum in probationem dogmatis, aut piae disciplinae, rem illam significatam concernentis. Ad 2: principio *Perm. A.* Et *N. Con.* Non spuria Numismata, sed quae, perpensis omnibus, apud Eruditos legitimitatis charactere insigniuntur, Theologico usui proponimus; quemadmodum & similes Imagines, ac Inscriptiones. Deinde *N. A.* quoad Numisma Constantii; quum ejus Inscriptio verum Constantino objectum in aere visum repraesentet. Id enim novimus ex adducto Eusebio, qui id ipsum ex ore Constantini excepisse fatetur; nec ullus quidem in historicis Eusebii scriptis, si concernentia rem Arianicam exceperis, veracitatem desiderat. Nec laudatos insuper Socratem, Sozomenum & Nicephorum ullus, quem viderim, ex adcuratioribus Criticis redarguit, quod hanc Eusebianam historiam, quoad rei substantiam, amplexi sint. Ipsum praeterea factum cooptarunt vulgo, post *Lactant.* (h) Historici reliqui cum *Baron.* (i) *Nat. Alex.* (k) *Du-Mesnil* (l), nec non frequenter rei Numariae Scriptores, cum *Carolo Patino*. (m) Jure igitur, & quidem critice, ex Constantii Numismate subinferre potest Theologus argumentum pro gloria cultuque Ss. Crucis.

126 Obj. *tertio.* Usus rei Antiquariae ex Christianis Inscriptionibus est Theologo inutilis. Nam 1.° plures ex iis Inscriptionibus idololatricam superstitionem sapiunt, ac polytheismum praeseferunt, quae nempe titulis suis vulgatam illam exhibent Ethnicorum formulam *Diis Manibus*. Ejusmodi quidem exempla multa congerere licet ex Antiquariis Scriptoribus (n) Et quidem ita ingenue fatentur *Mabillonius & Murat.*, etsi nonnulli cum *Mamachio* (o) Sigla illa *D. M.* interpretari pie studeant *Deo Magno*, seu *Maximo*. 2.° Judaei quoque & Haeretici tumulabantur, propriosque habebant sepulcrales titulos; at nulla sunt indicia, quibus ii a Catholicis Inscriptionibus secernantur, notumque fiat, ea potius esse dogmata Christianorum, quam Haereticorum aut Judaeorum lapidibus insculpta: ergo Christianorum Inscriptionum authoritas nulla est, aut saltem maxime dubia. 3.° multae ex ejusmodi Inscriptionibus falsae

(c) In vita Constantini l. 1. c. 28. & 29.
(d) Hist. Eccl. l. 1. c. 2.
(e) Hist. Eccl. l. 1. c. 13.
(f) Hist. Eccl. l. 7.
(g) In Tabula 93. num. 3.
(h) De mortibus persecutorum c. 44.
(i) Hist. Eccl. t. 3. ad an. 312. a. n. 16.
(k) Sec. 4. c. 7. ar. 1.
(l) In hist. Eccl. ad an. 312.
(m) Ad Numismata Impp. Roman. a p. m. 476.
(n) Videlicet *Boldettio* l. 2. cap. 9. *Murat.* tom. 4. p. m. 1878. & 1901. *Lupio* in Epitaph. S. Severae p. m. 105.
(o) De Orig. & Antiq. Christ. tom. 3. p. m. 19.

falſae ſunt, aut nimium ſuſpectae, ac ſubleſtae fidei. 4.° pronum eſt, in eas Inſcriptiones marmorariorum imperitiam & barbariem, uti Orthographiae, ſtilique corruptionem, nonnulla falſa dogmata intuliſſe. 5.° quum plura hujuſmodi monumenta perierint, corrupta tantum exempla ſuperſunt. 6.° quum tot occurrant in eiſdem ſigla, verbaque interpolata, quiſque illa pro arbitratu interpretari poteſt.

127 ℞. *N. Adſ.* Ad 1. prob. En problemma utrinque probabile, quod Antiquariis definiendum relinquimus. Quid tum vero? Si ejuſmodi Monumenta per ſigla *D. M.* denotent *Deo Magno*, ſeu *Maximo*, argumentum aliquod Theologo ſuppeditare poſſunt; ſi autem *Diis Manibus*, nullum; immo habenda tanquam ſpuria & illegitima. Ad 2: ſua habentur apud Eruditos Antiquarios indicia, quibus ſepulcrales tituli heterodoxi a Chriſtianis liquido ſecernantur; e. g. ex certis ornamentis & notis, quas praeferunt heterodoxi, minime Chriſtiani. Judaiei vero ex eo diſtinguuntur, quod omnes Hebraici ſint aut Graeci; Chriſtiani vero in Latina Eccleſia omnes Latini.

128 Ad 3: nec volumus nos, eas in probationem adduci, de quarum veritate non conſtet veroſimiliter. Ad 4. barbaries & corruptio in Orthographia & ſtilo ſimplicitatem & imperitiam marmorariorum denotare poſſunt; at credi facile nequit, quod Chriſtiani vel unum acatholicum dogma tulerint, ſi in illa marmora irrepſiſſet. Quod ſi forte quandoque irrepſiſſe certo deprehendatur, ex eo capite pro ſpurio habetur. Ad 5. *N. A.* Ex communi celebrium Antiquariorum adſenſu, perplura exempla tanquam penitus integra circumferuntur; neque vero deſunt ipſis certi, probatique canones ad eam integritatem dignoſcendam. Ad 6. *N. A.* Nulli fas eſt ea prudenter interpretari, quin ex principiis & conjecturis aliunde petitis interpretationem reddere poſſit veroſimilem (p). Hactenus de Prolegomeno, quod omnes generatim Theologias & omnium Profeſſores ſpectare arbitratus ſum.

(p) Conf. laudatos *Antiquarios*, & *Gaſpar. Aloyſ. Odericium* S. J. in Diſſertationib. & Adnotat. in aliquot ineditas Veterum Inſcriptiones & Numiſmata, ac in Sylloge veterum Inſcription., necnon *Zachar.* in cit. Diſſ. c. 1 & 4. quae fere heic compendio tradidimus.

Nec minime quidem praetereundus Nobilis, Clariſſ. ac Eruditiſsimus Vir *Joſephus Comes Garampius* Ariminenſis, multis mihi nominibus percolendus, in percelebri Diſſertat. de Nummo Argenteo Benedicti III. Pont. Max. &c. Et quidem ſi in parvae molis Operē, vel ſelectam Eruditionem perſpicias, vel ſubactam Criticen, vel exactam Chronologiam, vel ſingularia rei Antiquariae documenta, vel nervoſum in fabulis refellendis acumen, vel nativam ſtili elegantiam; Author plane mecum erit, ut egregia haec Diſſertatio, ita numeris omnibus abſoluta, tanquam norma & exemplar rei Antiquariae Studioſis imitandum proponatur.

PROLEGOMENON II.

De Theologia Dogmatica speciatim.

PROLUSIO POLEMICA
HISTORICO-CRITICA

De primis & praecipuis Haeresiarchis Dogmatices Hostibus per duo priora Christiana Secula.

129 QUotqnot Haereses, aut positiones cum Catholicis Dogmatis ex diametro pngnantes Seculorum Christianorum decursu docnerunt, totidem dixeris Anti-Dogmaticos, seu juratos Dogmatices Hostes. Dies me deficiet, si singulos vel leviter contingere adgrediar. Passim eorum Elenchi apud Haereseologos occurrunt. Ut quid nos actum agamus? Itaque ad aliquam Dogmatices studiosorum instructionem, & in qualecumque specimen ejusmodi dogmaticae eruditionis, ex binis prioribus Ecclesiae Seculis Haeresiarchas aliquos in scenam producimus; eos videlicet, qui fere praecipui habentur, fueruntque reapse primi Haereseon Authores. Igitur

E SECULO I.

I. *Simon Magus*, Getthis Samariae vico oriundus, Magicis artibus & praestigiis mire deditus, repulsam passus ab Apostolis, quibus pecuniam obtulerat, ut virtutem conferendi Spiritum S. acciperet, a Christiana fide deflexit, & aperta Iniquitatis Schola, multos variis inventis erroribus subvertit, donec Romae in postrema cum S. Petro controversia propudioso ac miserando casu prostratus est ac extinctus. Hic Patriarcha, princeps & caput omnium Ecclesiae Christi haereticorum (q), unde jure ab *Ignatio* (r) *primogenitus Diaboli filius* adpellatur.

Haec Summa impiorum ejus dogmatum. I. Ego ipse, qui Christus sum, Legem Moysis in Patris Persona dedi Judaeis; tempore Tiberii in Filii persona putative adparui; & in persona Spiritus S. in linguis igneis super Apostolos descendi: sum etenim ipse Deus. (s)... II. Qui in me & in Helenam, aut Silenen (ejus Scortum) spem habeant, secundum meam gratiam salvi erunt, quin bonis & justis operibus egeant (t)... III. Mundum Deus non fecit [u] sed Angeli [x]... IV. Lex Moysis non a Deo profecta est, sed a sinistra quadam intelligentia; uti nec Prophetae a bono Deo, sed ab alia atque alia intelligentia

(q) Ex *Iren.* l. 1. c. 20. *Aug.* l. de haeres. c. 1. *Epiphan.* haeres. 21. & vulgo ceteris *Haereseologis*.
(r) Epist. ad Trallian.
(s) *Iren.* l. 1. c. 20. *Theodoret.* Haeret. fabular. l. 1. c. 1. *Aug.* cit. c. 1.
(t) *Iren.* cit.
(u) *Aug.* cit.
(x) *Iren.* cit. & *Isidor.* l. 8. Etymolog. ubi de Simone.

gentia comparati fuerunt : ex quibus plane quisquis veteri Testamento fidem adhibet, mortem incurrit. [y]... v. Christus non venit, nec revera a Judaeis quidquam pertulit. [z]... vi. Feminarum communitas licita est(1)... vii. Non erit Resurrectio carnis. [a]... viii. Idololatria res indifferens; atque adeo Christum, urgente persequutione, licite pernegaveris. [b]... ix. Non aliter salus obtineri potest, quam si quis summo Parenti per Angelos sacrificium offerat (nempe idololatrico & obscoenissimo ritu, qualem modestia describere ac vel nominare vetat) [c].. x. Helena haec ipsa est, propter quam bellum Trojanum contractum est; ipsa enim per secula veluti de vase in vas in altera muliebria corpora transmigravit. [d]... xi. Deus est peccatorum caussa; ita enim naturam humanam creavit, ut haec nihil aliud possit & velit nisi peccare [e].

Hoc Simonianum Systema, vel potius implexa ineptiarum, contradictionum, & impietatum complexio [f]. (*)

II. Ce-

(y) *Epiph.* haer. 21.
(z) *Aug.* cit.
(1) *Aug.* cit. cap. 1.
(a) *Aug.* ibid.
(b) *Orig.* l. 6. cont. Cels.
(c) Ex *Tert.* de praescript. c.33. & *Epiph.* c. 21. n. 4. & haec forte erat Angelorum Latria, quam magia usitatam esse docuit *Clem. Alex.* 3. Str. nec dissentit *Petav.* in Animadv. ad c. l. Epiphanii.

(d) *Iren.* l. 1. c. 20. *Euseb.* hist. l. 2. c. 13. *Theodoret.* Haeret. fab. l. 1. c. 1. *Philastr.* l. de haeres. in Simonianis.
(e) Innuit *Vincent. Lerinens.* in Commonit. vers. fin. §. *Sed ad Apostolum*.
(f) Ita indicavit, me judice, *Dionys.* de div. nom. c. 6., quidquid eum alii secus interpretentur, cum *Nat. Alex.* & *Bernino* mox adducendis.

ADNOTATIONES.

(*) I. Thomas *Ittigius* Lipsiensis in Diss. de Haeresiarchis aevi Apostolici Sect. 1. c. 1. contra sensum omnium pene antiquorum, & juniorum, haud levibus documentis fretus, contendit, *Dositheum* quemdam, Simoni Synchronum, qui omnia de Christo vaticinia, quae Moyses protulit, & reliquum Divinitatis sibi arrogabat, Simonem, cujus fuerat Magister, praecessisse; atque adeo ipsum, minime Simonem, fuisse haereticorum omnium Protoparentem. Enimvero Dositheus ille, de quo nullus, quem sciam, testatur, sacro baptismate fuisse initiatum, inter suos Samaritanos Sectam instituit, non vero inter Christianos, & accepto Christi Baptismate, quemadmodum Simon, qui sub eo sensu apud antiquissimos Patres, quibus ea Dositheana Secta dubio procul explorata fuit, omnium primus haeresum Inventor fuit. (Conf. *Laurent. Cozza a S. Laurentio* in Comment. in lib. S. August. de haeresibus tom. 1. c. 1. a n. 3.)

II. Simoniana haec dogmata extra omnem dubitationis aleam ponenda sunt, utpote expresse contenta in priscorum Patrum, quos laudavimus, commentariis. His tamen nonnulli alia quaedam adjiciunt. E.g. *Berninus* (In Hist. haeres. Seculo I. Cap. I. in S. Petro) adseverat, Simonem admisisse cum Zoroastre duo principia, quorum unum totius boni, alterum vero totius mali; citatque pro ea sententia suffragium S. Epiph. in Anacephalaeosi: atvero nec Epiphanius quidquam de hoc Simoniano dogmate; nec ipsum ab ullo ex indicatis Patribus notatur; nec a modernis adcuratioribus, quales dixeris e.g. *Nicolaum LeNourry* (in adparatu ad Bibl. Max &c. tom. 1. Diss. 1. c. 3. ubi de Simonis haeresibus) & *Nat. Alexandr.* (in Hist. Eccl. sec. 1. ubi de Haeres. Simonis).

Deinde Cl. *Tiliemontius* (in Hist. Eccl. tom. 2. in Simone Mago p. m. 33.) fecit Simonem Inventorem xxx. illorum celebrium Aeonum, seu Deorum (de quibus paullo post) ex opinione Eliae Cretensis (in Orat. 23. S. Greg. Naz. n. 16.) & Fleurii (in Hist. Eccl. l. 3. c. 26. & 27.); quin & addidit ex Eliae, & aliorum sententia, Simonem inter Aeones constituisse quinto loco Verbum; unde *Bullus* (l. 3. c. 1.) subintulit, Simonem fuisse primum

II. *Cerinthus* vel *Cherintus*, Apoſtolis coaevus, haec effutiit dogmata. I. Ad ſalutem obtinendam neceſſario lex cum Evangelio ſervanda,

mum Arianiſmi parentem. Ceterum nullus ex priſcis Patribus hoc inventum Simoni adtribuit, quod omnes ad unum Valentino adſcribunt: Elias vero, qui fl. ſub an. circ. 787., ubi citatur, p. m. 623. non de Simone loquitur, ſed de Simonianis, qui Valentino Synchrooi potuerunt ejus perridiculum Syſtema aliqua ſaltem ex parte, ut Elias innuit, adoptare: nec demum Fleurius ubi laudatur de Simone loquitur, ſed de Valentino.

Praeterea ex laudati Cozza decreto, haec etiam inter Simonis dogmata recenſeri debent: I. *Magia, etſi daemoniaca, res eſt bona, ejuſque uſus eſt licitus*: II. *In Deo non ſunt tres Perſonae reipſa diſtinctae & ſubſiſtentes*: III. *Animae hominum tranſeunt de corpore in corpus*: IV. *Spiritus S. dona poſſunt pecunia poſſideri*. (ita tom. I. c. I. n. 48.)

Enim vero in primis nullum ex iis produnt priſci Patres tanquam expreſſe adſertum & edoctum a Simone. Deinde quoad I; Magiam daemoniacam ipſe exercuit; at dogma, quod ſtatuerit de ejuſdem exercitii licitudine, plane neſcimus: quoad II., hoc colligit ex dogmate I. Simoniano ſuperius adlato; at ex hoc ipſo, me judice, potius expreſſa Perſonarum Trinitas in uno Deo, qualem ſeſe effinxit Simon, juxta ejuſdem ſenſum, inferri debet: quoad III. qui pro ſua Helena metempſycoſin finxit, porro univerſim pro ceteris quibuſque hominibus, vel ne quidem indirecta acie definivit: quoad IV, id plane apud ſe ſtatuerat Simon, ex *Act.* 8. 19., ac inde quidem Simonica labes ortum duxit (ap. *Guidon.* Carmel. in Sum. haereſ. ex *Auguſtino*, cap. I. ubi de Simonianis.) ceterum quod id ipſum tanquam dogma tenendum docuerit Simon, minime conſtat. Itaque in re hiſtorica adcuratiſſime facta perpendantur, ut quod ſuum eſt cuique tribuamus, etiam ſceleſtiſſimo; nec unquam fingendus hoſtis, quem ferias.

III. Emin. *Baronius* ad an. Chr. 66. negat, Simonem Angelorum cultum olim introduxiſſe; ſed eum tamen adſerunt ſupra laudati ad dogma IX. Simonis, quibus addito *Nat. Alexandr.* (in Hiſt. eccl. ad Sec. I. ubi de Haere. in Simone) & *Nourryum* (proxime laudat.) Neque vero audiendae conjecturae Baronianae adverſus illorum Patrum adſerta; quoniam Simonianum Syſtema, ſingillarim circa Angelos, quaedam ſecum pugnantia tradidit, eodem *Epiphanio* teſte.

IV. Praeter Lerinenſem nemo unus ex antiquioribus Patribus & Hiſtoricis Simoni impingit XI. dogma, ſuperius recitatum; neque vero illud ex profeſſo Haereſiarchae adſerit, ſed valde obiter; ac forte memoria lapſus, pro Marcione, ſeu Manete Simonem produxit. Hinc eam Lerinenſis adſertionem ut minimum valde dubiam exiſtimavero, ac pro certo illius ne[illegible] erroris Authore alium quaeram.

V. Quod ſpectat Simonis epocham, is apud *Clementem Alexandr.* (in calce libri 7. Strom.) fuit Haereſiarcha Marcione tempore poſterior. Ceterum ex communi Eruditorum calculo, Clemens hoc humanitus memoria excidit; nec niſi frigide eum *Nourryus* (In Adpar. in Diſſ. 2. de Oper. Clem. Alex. cap. 13. art. 2.) a lapſu excuſat (Conf. *Petav.* in animadverſion. in c. 2. Epiph. n. I.)

VI. Sceleſtiſſima haec ac ineptiſſima Simonis inventa ſuae Sectae diſcipuli retinuerunt ex integro ſaltem uſque ad Euſebii aetatem, qua ipſi adhuc vigebant (teſte eodem *Euſeb.* l. 2. Hiſt. c. 2. & 13.) Tum perplures alii Sectarum, novorumque errorum Architecti varia ex ipſis Simonianis inventis, ſuis expoſita ſenſibus adoptarunt, ac ſubciſivis temporibus coluerunt ac inſtaurarunt.

Equidem e. c. III., quod recitavimus, Simonis dogma tutati ſunt Menander, Baſilides, Carpocrates: IV. Marcion, Cerdon, Valentinus, Ptolomaeus, Apelles: V. iidem Marcion & Cerdon, tum Baſilides & Manes: VI. Saturninus, Baſilides, Florianus: VII. Marcion, Manes, Priſcillianus: VIII. Carpocrates, Valentinus, Baſilides, Albigenſes.

VII. Jam vero cum noſtri inſtituti ratio inpraeſentiarum ad primigenios haereſeon Inventores penitus adligetur, quum impoſterum de iis modo praenominatis, atque de ceteris ejuſmodi inventorum errorum ſectatoribus & inſtauratoribus ſermo erit, eos duntaxat errores indicabimus, quos ipſi tanquam primi Inventores evulgarunt, reliquis antiquioribus a ſe cooptatis vel inſtauratis prorſus omiſſis.

Quin etiam illa Inventorum dogmata conſulto praetermittemus, quae merae nugae ſunt, ac inſulſae deſipientis animi ineptiae; atque adeo vel a poſterioribus Haereſiarchis etiam rejecta, vel aeternae oblivioni tradita: cujuſmodi ſunt Menandri baptiſmus, qui eo initiatum a ſenio & morte reddebat immunem; ac Helxei Spiritus Sanctus, quem feminam & Chriſti ſororem commentus eſt; & id genus pene innumera.

da, & Circuncisio suscipienda. (*g*)... II. Hinc explodendae Paulli Epistolae, propterea quod Apostolus ibi Circuncisionem abdicaverit. (*h*)... III. Jesus Christus duplex persona est: videlicet Jesus ex Joseph & Maria sicuti ceteri homines ortus est; Christus vero est Spiritus S., qui in Jordane sub columbae specie cum Jesu conglutinatus est, ac propterea tot Dominus ab eo tempore signa patravit: in fine autem Christus dimisit Jesum, qui proinde passus est & crucifixus, ac postea resurrexit. (*i*)... IV. Judas proditor in honore habendus (*k*)... V. Martyres Domini nullo honore adficiendi. (*l*)... VI. Matthaei Evangelium ex parte duntaxat accipiendum, alia tria penitus explodenda. (*m*)... VII. Actus Apostolorum abjiciendi. (*n*)... VIII. Post carnis Resurrectionem Jesu Christi regnum terrestre futurum est; ac Hierosolymis homines mille annorum spatio carnis cupiditatibus, voluptatisque illecebris inservient (*o*). En Chiliastarum, seu Millenariorum Patriarcham, scilicet obscoenorum. (*)

III. *Ebionitae* aliqui, non omnes, ex secta *Ebionis*, qui fl. an. Christi circ. 80., acceptis a Magistro erroribus alios addiderunt. En palmares. I. Christus ante omnia creatus Adami corpus primum induit, ac deinde homo visus est, & in crucem sublatus, surrexit & ascendit in Coelum. (*p*)... II. Duo a Deo constituti sunt, Christus & Diabolus, quorum illi futuri, huic praesentis seculi potestas est commissa. (*q*)... III. Solus Christus

(*g*) *Aug.* l. de haer. c. 8. *Isidor.* l. Etymol. haer. 7.
(*h*) *Philastr.* in Cerinth. *Epiph.* haer. 28.
(*i*) *Iren.* l. 1. c. 25. *Epiph.* cit. *Theodor.* l. 1. haeret. fab.
(*k*) *Philastr.* cit.
(*l*) *Philastr.* ibid.
(*m*) *Phil.* & *Epiph.* citt.
(*n*) *Phil.* cit.
(*o*) *Theodor.* cit. *Euseb.* Hist. l. 3. c. 28. & l. 7. c. 25. *Aug.* & *Isidor.* citt.

ADNOTATIONES.

(*) I. HAEc certa videntur ex laudatis Patribus Cerinthi dogmata, nonnulla tamen alia Cerinthianae Scholae discipulis, non Magistro, ut ego quidem arbitror, adscribenda: ut qui ex illis repudiarunt carnis resurrectionem; tum qui docuerunt, Christum nondum resurrexisse, sed in die novissimo esse cum ceteris resurrecturum; qui demum constituerunt, suscipiendum esse baptismum eorum nomine, qui nondum baptizati decesserant, ne scilicet quum extrema demum resurrectione revocati essent ad vitam, praetermissi baptismatis poenas darent. (Ex *Epiph.* cit.)

II. Plane sibi non constare videtur Cerinthus in suo Systemate; primum enim statuit cum Simone, non Deum, sed finistram intelligentiam tradidisse legem; ac deinde nihilominus legi traditae tanquam bonae obtemperandum esse enixe contendit, contra sensum, & quidem consequentem, Simonis. (Ex eod. *Epiph.*) At quis tamen miretur, ejusmodi obcaecatissimos iniquitatis Magistros passim secum ipsis aperte pugnare? Est vero qui cum *Tillemontio* (in Hist. Eccl. tom. 2. in haeresi Cerinthianorum §. *Il Soutenoit*) haud improbabiliter suspicetur, Cerinthum non ex animo praescripsisse legis observationem, sed ut tempori inserviret, fugeretque persequutiones, quibus Judaei Christianos exagitabant; quoniam & multi ex ejus discipulis illam aliis inculcabant, quin & ipsi essent circuncisi (Ex *S. Ignat.* Epist. ad Philip); ac forsan Joannes, qui suum Evangelium etiam contra Cerinthum conscripsit (ap. *Hieron.* l. de vir. illustr. in Joanne), ipsum subobscure, itemque literaliter designare voluit, quum Angelum Ephesi Ecclesiae sic adloquitur (*Apoc.* 2. 9.) *blasphemaris ab his, qui se dicunt Judaeos esse, & non sunt, sed sunt Synagoga Satanae.*

(*p*) *Epiph.* haer. 30. §. 3.
(*q*) Ibid. §. 16.

ftus veritatis eft Propheta; alii vero, qui Prophetae dicuntur, David, Ifaias, Elifaeus &c., folum intelligentiae funt Prophetae; atque adeo repudiandi. (*r*)... IV. Virginitas & caftitas omnino prohibendae. (*s*)... V. Si cui divortium facere libuerit, ac novum inire matrimonium, ad tertias & feptimas ufque nuptias accedere permittatur (*t*). (*)

IV. *Nicolaitae*, incerto Authore, fub an. circ. 86. exorti, haereticorum omnium ineptiffimi juxta & obfcoenifsimi, necnon aliarum haerefeon fecundum femen, infanifsimum fuum fyftema his potifsimum dogmatis exornarunt. I. Complures Aeones aut Dii, Spiritus feptem & demones ortum duxerunt ex concupifcentia & commixtione tenebrarum cum lumine. (*u*)... II. De idolotythis & immolatis comedere licitum eft. (*x*)... III. Non poteft quifpiam vitam confequi aeternam, nifi quotidie luxuriae vacet (*y*). Horum facta monftrorum divino odio digna indicantur *Apoc.* 2. 6. (*z*). (**)

E SE-

(*r*) Ibid. §. 18. (*s*) Ibid. (*t*) ibid. §. 2.

ADNOTATIO.

(*) Porro Joannes maxime adverfus Ebionis dogma Evangelium exaravit (ex *Tert.* l. de carne Chrifti c. 18. & *Hier.* l. de vir. illuftr. in Joanne); immo omnes prorfus Apoftoli ejus fidem, aut perfidiam repudiarunt (ap. *Epiph.* cit.); videlicet ob illa duo fceleftiffima dogmata, quibus cum Cerintho, ejus Magiftro, ut aliqui ferunt, docebat, Chriftum effe merum hominem, & filium Dei adoptivum (ex *Mario Mercat.* anathem. Neftorii 12.); ac infuper neceffariam effe una cum Evangelio legis obfervationem.

His forfan ulteriora adjecit Ebion, ut innuere videtur *Epiph* (§. 2.); at quaenam illa fingillatim fuerint, vel ne quidem ipfe indicat, nec alius ex prifcis Patribus, quem viderim. Verum conftat omnino ex eodem *Epiph.* (§. 16.) enarrata dogmata non primum Ebionem procudiffe, fed ejus difcipulos, qui Magiftro in Schola fuccedentes, in varias factiones diftracti funt. Hinc corrigendi, qui illa Ebioni minus adcurate adtribuerunt, e. g. *Gaulterius* (in Tabula chronograph. Sec. I. in collat. haerefum c. 9.) *Joann. Sianda* (in Lexico polemico fecundae editionis recognitae, art *Ebion*), *Gaultierius* (in Prodromo Diff. 2. c. 4. art 2. ubi de Ebionitis.)

(*u*) *Epiph.* haer. 25. §. 2. 3. 5. *Aug.* c. 5. *Tert.* l. de praefcript. c. 46.

(*x*) *Iren.* l. 2. c. 27. *Aug.* cit.

(*y*) Hoc cit. *Epiph.* adjudicat Nicolao, quem Sectae Inventorem facit.

(*z*) Conf *Eufeb.* l. 5. hift. c. 29. *Theodor.* haeret. fab. l. 3. c. 1, rurfus *Aug.* l. de morib. Manich. c. 19. & 20.

ADNOTATIO.

(**) Gravis de fectae Authore controverfia nondum decifa eft. Sectarii quidem fuiffe jactabant Nicolaum, unum ex illis, qui ad curam inopum gerendam, una cum Stephano ab Apoftolis conftituti fuerant miniftri, (ap. *Eufeb.* hift. l. 3. c. 2.) & huic quidem opinioni complurimi adftipulati funt: puta *Iren.* (mox cit.) *Epiph.* (cit.) *Hieron.* (dial. adverf. Lucifer. & epift. olim 48. ad Sabinian.) *Philaft.* (in Nicolaitis) *Hilar.* (can. 25. in Matth.) *Ifidor.* (l. 8. Etymol. c. 5.) *Praedeftinatus* Sirmondi (in Nicolaitis) *Dorotheus* (in vitis 72. difcipulor.), quibus *Cotelerius* (in Notis ad cap. 8. lib. 6. Apoftolic. Conftit.) addit *Pacianum*, *Greg. Nyffenum*, *Gelafium*, *Gildam*, *Anaftaf.* *Agobardum*, *Rhabanum*. His *Tillemont.* confentire videtur (hift. eccl. t. 2. ubi de Nicolaitis.)

Alii vero huic refragantur fententiae, contenduntque, Nicolai diaconi nomen falfo ab hifce Sectariis fuiffe adfumptum, ut fuia erro-

V. *Gnostici*, hoc est prae ceteris hominibus rerum divinarum cognitione pollentes, sub quadam singulari Secta, Authore nondum explorato, militantes, sub Evaristo Papa haec docuerunt. I. Duo sunt Dii, bonus videlicet ac malus... II. Anima est substantia Dei, vel ex Dei substantia... III. Belluae aeque ac homines intelligunt... IV. Jejunia & Martyria prorsus damnanda... V. Christus non est ex Maria natus, sed per Mariam ostensus; qui nempe haud aliter quam specie ipsa carnem suscepit... VI. Judicium futurum minime credendum (*a*). [*]

VI. *Saturninus*, aliis *Saturnilius*, Menandri Haeresiarchae discipulus, sub an. Ch. cir. 120. potissima haec dogmata Antiochiae primus invenit, vulgavitque. I. Ex hominibus alii natura boni, alii natura mali conditi sunt: & quoniam daemones auxilio erant malis, venit Christus,

erroribus authoritatem conciliarent). Nicolaum itaque ab hac impietate defendunt *Clem. Alex.* (3. Strom.) (*Euseb.* (hist. l. 3. c. 29.) *Theodor.* (l. 3. haeret. fab.) *Victorin. Pettabionensis* Episc. (in comment. in Apoc.) *nonnulli* suppresso nomine laudati a *Cassiano* (collat. 18. c. 16.) *Author* Apostolic. Const. (l. 6. c. 8.) laudatus *Cozza* (cap. 5. num 3. sub fin.)

Quid vero de testimonio, quod pro Nicolao depromi solet ex *S. Ignatio M.* scribente ad Trallianos & Philadelphienses, *Nicolaitas esse falsi nominis homines*? Porro sententia haec decretoria videtur. Et quidem eam in antiquioribus Ignatii epistolarum editionibus Fabri, Clichtovaei, Symphoriani, Morelii &c. extare certum est; nec aliunde forsan eam excepit *Stephanus Gobarus*, qui apud *Photium* (cod. 232.) laudat inter alios Ignatium pro Nicolai immunitate ab ea haeresi. Ceterum in epistolis Ignatianis a Jacobo Usserio, & Isaacio Vossio editis, praefata sententia tanquam supposititia desideratur; ac iis plane tanquam emendatissimis fidem adhibere videntur Eruditi moderni, cum laudato *Tillemont.* & *Nourryo* (in adpar. tom. 1. Diss. 1. c. 8.) Quaestionem itaque cum eodem *Nurrye* sapientioribus viris dirimendam relinquimus.

(*a*) Haec, pleraque fabulosissima juxta ac spurcissima, quae, ne chartam commaculent, tacere praestat, excipies ab *Iren.* l. 1. c. 33. & 34. *Euseb.* l. 4. c. 7. *Tert.* in Scorpiaco, *Theodor.* l. 1. haeret. fab. & dial. 2. praenotato *Inconfusus*, *Epiph.* haer. 26. *Philastr.* in Carpocratianis, *Aug.* haer. 6. *Justin.* Apol. 2. *Hieron.* in Lucifer. c. 8.

ADNOTATIONES.

(*) I. Variae sunt apud priscos Patres de Gnosticis opiniones. Equidem principio sub hoc specioso nomine impia quaeque dogmata verbo & praxi docuisse dicuntur pleraeque Sectae, praesertim Simoniana, Nicolaitana, Basilidiana, Valentiniana. Sunt deinde qui hujus cognominis Sectam Basilidi, & qui Carpocrati adjudicent. Apud alios praeterea haec una ceterarum, quas indicavimus, & plurium impietatem quasi epitomatam praeferebat. (Consulesis *Iren.* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11. *Hieron.* epist. olim 29. *Epiph.* haer. 26. & 27.) Et vero nos adserentes peculiarem Gnosticorum Sectam, & singularia ejusdem dogmata, plerumque *Epiphanium* sequuti sumus, quippe qui in juvenili aetate ab hujusmodi factionis hominibus ad eam sectandam instructus est ac persuasus, ipso teste (haer. 26. §. 18.)

II. Non omnia & singula, quae innuimus, dogmata singuli quique Gnostici tovenerunt & professi sunt: quum enim haec Secta in plures sat oppositas factiones ex more statim subdivisa fuerit, ex iis aliquae certa admittebant dogmata, aliae vero alia. (Conf. *Nourryus* cit. t. 1. de 11. Sec. Scriptor. Diss. 1. c. 9. Id quod plane perpauci cùm ex veteribus, cùm ex modernis Scriptoribus apte distinxisse reperiuntur. Horum haereses innovarunt *Gnostici Novi* sub an. 1545. exorti.

ftus, homo in fpecie tantum, ut bonis fuccurreret, ac malos cum daemonibus profligaret (*b*). . . II. Illicitus eft & execrabilis actus quilibet veneri inferviens; atque adeo illicitum penitus conjugium cum prolis generatione (*c*). Videlicet ut per fictam hujufmodi continentiam multos feduceret, ut Author eft laudatus *Irenaeus*.

VII. *Bafilides*, genere Alexandrinus, Saturnini Condifcipulus, vel eodem tempore, quo Saturninus, vel paullo ferius (*d*), haec, praeter alia ad aniles fabulas amandanda, inventa docuit. I. Deus, quem Gens Judaea coluit, non fuit verus Deus. (*e*) . . . II. Anima, quae prius peccaverat in alia vita, heic patitur fupplicium: electa quidem, ut puniatur; alia autem, ut quae fuo purgetur fupplicio. (*f*) . . . III. Chriftus, fpecie tenus homo, Cruci adfixus non eft, fed Simon ille Cyreneus; hunc enim, cui Judaei Crucem impofuerant, in fuam Chriftus figuram commutavit: hinc minime credendum in Crucifixum, fed in eum, qui crucifigi vifus eft. (*g*) . . . IV. Non aliae funt peccatorum poenae nifi transmigrationes animarum poft mortem. [*h*] . . . V. Chriftus peccati capax fuit. [*i*] . . . VI. Vetus Teftamentum penitus rejiciendum; & ex Novo Epiftolae ad Hebraeos, ad Titum, & ad Timotheum, quoniam falfo Paullo adjudicantur. [*k*] . . . VII. Fides & Praedeftinatio originem feu initium a natura ducunt. [*l*] . . . VIII. Peccata duntaxat involuntaria & ignorantiae dimittuntur a Deo [*m*]: fcilicet quae ante fidem commiffa funt, ut exponere videtur *Cl. Alex.* [*n*] . . IX. Non eft repromiffa corporibus falus, fed folis animabus: atque adeo nulla erit carnis refurrectio. [*o*] (*)

VIII. *Va-*

(*b*) *Epiph.* haer. 23. §. 1.

(*c*) *Epiph.* cit. *Iren.* lib. 1. c. 22. *Theodor.* haeret. fab. l. 1. c. 3. De ipfo plura *Tert.* de praefcr. c. 46. *Aug.* c. 3. *Philaftr.* c. 31. *Eufeb.* hift. l. 4. c. 6.

(*d*) Circa hanc chronologiam confulendi *Nurryus* cit. de II. Sec. Script. Diff. I. c. 3. art. 2. §. 2. & laud. *Cozza* t. 1. c. 4. a num. 3.

(*e*) *Aug.* l. 2. contra adverf. leg. c. 12.

(*f*) *Cl. Alex.* 4. Strom.

(*g*) *Iren.* l. 1. c. 23. *Epiph.* haer. 24.

(*h*) *Orig.* tr. 28. in c. 24. Matth.

(*i*) *Clem. Alex.* 4. Strom

(*k*) *Hier.* in Praef. fup. Titum.

(*l*) Ita *Iren.* cit. *Philaftr.* in Bafilide, *Epiph.* cit. At *Clem. Alex.* hunc errorem Bafilidis difcipulis adtribuit, non Magiftro.

(*m*) *Orig.* hom. 28. in Matth.

(*n*) Strom. 4.

(*o*) *Tert.* de praefcr. c. 45.

ADNOTATIONES.

(*) I. Haec certa videntur ex adductis Patribus, & aliis, qui adduci ulterius poffent, Bafilidis dogmata, a fe primum inventa; aliaque ex Simonis & Menandri Magiftri doctrina retinuit, quae nos confulto praetermittimus. Perplura ipfi liberaliter adfigunt alii, & prae ceteris laudatus *Cozza* (cap. 4.) e. g. quod mundus hic Dei providentia non regatur, fed immediate ab Angelis; quod honeftum fit operam dare libidini &c. Porro haec & alia citati Scriptores tacuerunt; nec ea quidem, me judice, produci poffunt tanquam Bafilidis adfertiones, fed tanquam illationes, quae ex illis vel directa, vel obliqua acie confequuntur. Ceterum fi ita liceat, ad oftendendam eruditionem argumentari, ex uno quoque dogmate haeretico plura fine numero deducere poffis.

II. In dubium ab aliquibus Ludicis vertitur, an Bafilides realem Chrifti praefentiam in Ss. Euchariftia negaverit? At dubium plane miror; qui enim Chrifto umbratilem duntaxat hominis praefentiam concefferat; hanc ipfi confequenter fub Euchariftiis fpeci-

VIII. *Valentinus*, gente Aegyptius, patria forte Phaberbites [p] novae ac prae ceteris celeberrimae & feracissimae haereseos parens, sub an. cir. 549. haec dogmata novo ingenio procudit. I. Triginta sunt Dii vel Aeones: ex iis autem quindecim mares ac totidem feminae, quorum commixtione alii progignutur; ex eorum vero omnium munere Salvator omnium profectus est. (q) ... II. Christus Coeleste corpus secum adtulit, ac per Mariam Virginem, tanquam per fistulam & canalem, sine ulla de illa adsumpta carne, transiit. (r) ... III. A Diabolo sunt qui hunc Mundum condiderunt. (s) ... IV. Malitia non est tribuenda voluntatis arbritrio, sed naturae, hoc est generi diabolico. (t) ... V. Homo non est formatus de hac arida & communi terra, sed de invisibili substantia, effusibili & fluida materia. (u) ... VI. Duo sunt animarum genera, bonae scilicet ex natura, & ex natura malae. (x) ... VII. Mundus hic non est ex nihilo creatus, sed ex praeexistente quadam materia. (y) ...

ciebus proculdubio adscribere potuit, minime realem. Id fortasse de Basilide, aut de Basilidianis, eos perstringens, adseruit *S. Ignatius* ubi ait (epist. ad Smyrnens.), *Eucharistias & oblationes non admittunt, quod non confiteantur, Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi.*

III. Fert *S. Hieron.* (epist. olim 29., quae est Lucinii Epitaphium, ad Theodoram uxorem) Basilidis haeresim sua adhuc aetate maxime instar pestis & morbi in Hispania saevisse; subindeque magnopere Lucinium Boeticum commendat, quod tum temporis ab ea haeresi immunis fuerit. Quin & ibidem laudat *Irenaeum*, ajentem, quendam Marcum ex Basilidis stirpe hujus errores in Gallia primum, ac deinde in Hispania disseminasse; ut inde, mea quidem opinione, verosimile ostenderet, eam haeresim, quae ea tempestate per Hispaniam grassabatur, non aliam fuisse quam Basilidianam, a Marco invectam & satam.

Ceterum haeresis illa, de qua Hieronymus, prorsus *Priscillianistica* fuit, Authore *Priscilliano*, de qua eam sub Hieronymi tempora stragem referunt *Mariana*, *Vasaeus* & reliqui Hispanarum rerum Scriptores, post *Idacium Clarum*, apud quem *Priscillanus in haeresim Gnosticorum declinavit* &c. (in Chron. Olymp. 291.) Et quidem esto obscoenissimum Priscillani Systema unum vel alterum ex Basilidiano dogma desumpserit, hoc tamen ab illo longo quidem intervallo differt, ut perspicue patet utrumque conferenti.

Neque vero Basilidis errores, quos in Hispaniam ille Marcus fortasse intulerit trecentos ante annos & amplius, ita singulari ac permanenti contagio Regnum infecerunt, ut de eo apud Hispanos Historicos peculiarem mencionem habeamus; adeo facile credi potest, parva ea semina fuisse sensim extincta, nec usque ad Priscilliani aevum perennasse. Et hanc quidem opinionem nostram suo *Tillemontius* calculo comprobavit. (In Hist. eccl. tom. 2. ubi de Basilide sub fin.) Hinc non audiendus *Cozza*, qui pro Hieronymi sententia nudum ipsius textum absque ulla discussione in medium protert. (cap. 4. n. 13.)

(p) Ex *Petavio* in notis ad Epiph. haer. 31. n. 2.

(q) Hanc fabulosam & perridiculam Aeonum, alias Seculorum, genealogiam, ab Hesiodo, Platone, aliisque priscis Philosophis & Poetis depromptam, diserte ad mentem Valentini explicant vulgo *Haereseologi*, cum *Epiph.* haer. 31. Aug. haer. 11. *Tillemont.* tom. 2. in Valentinianis.

(r) *Iren.* l. 3. c. 22. *Tert.* de praescr. c. 49. & l. de Carne Chr. c. 15. & l. 1. contra Valentinum c. 15.

(s) *Aug.* haer. 1.

(t) *Aug.* cit.

(u) *Iren.* l. 1. c. 1. *Epiph.* haer. 31. n. 19.

(x) *Iren.* cit. *Tert.* contra Valent. c. 29. *Epiph.* cit. n. 23.

(y) *Tert.* contr. Valent. c. 16. sub fin. At eam tamen noluit Valentinus Deo coeternam cum multis ex priscis Philosophis, sed aliam, illi similem, quam Hermogenes excogitavit ap. cit. *Tert.*

VIII. Homines qui salvantur, ex natura sua salvi fiunt (scilicet Valentini doctrinae sectatores), nec enim ipsi fide ac bonis operibus egent, quum viris spiritualibus ad salutem sufficiat cognitio. (z) ... IX. Traditio non scripta, dicta apud nonnullos *Oralis*, quae est ab Apostolis & per Apostolorum successiones in Ecclesia custoditur, adtendenda non est (a). (*)

Haec itaque nequissima impietatis Zizania in agro Ecclesiae; haec prima mali labes in domo Dei; haec progenies viperarum, quae pene semper & ubique monstra sibi simillima peperit; hi primigenii, juratique sacrae Dogmatices inimici, quos cunctis Seculis fecundissima proles

(z) Ex *Clem. Al.* 2. & 4. Strom. *Tert.* adv. Valent. c. 20. sub fin. *Theodor.* l. 1. haer. fab. *Iren.* l. 1. c. 1. (a) *Iren.* l. 3. c. 2.

ADNOTATIONES.

(*) I. Haec certa ejus dogmata, e quibus pleraque laudati Patres ex ipsius Valentini scriptis eruerunt, omissis nonnullis, quae alii Haeresiarchae primum invenerant. Alia ipsi adfinguntur, ut e. g. quod Christus parvulus alphabeti literas didicerit; & quod eundem, ajentem *transeat a me calix iste*, non modo timor occupaverit, sed etiam desperatio, &c. Vereor tamen, ne haec & similia adscititia sint, aut potius aliis ex Valentini Schola exortis auditoribus vel Haeresiarchis adscribenda.

II. Sunt ex recentibus Scriptoribus, qui omnia de Aeonibus Valentini dogmata nihil nisi omnino sanum & orthodoxum continere defendunt; contenduntque, ejus & discipulorum de Ss. Trinitate (quod caput est in eo de Aeonibus Systemate) sententiam fuisse prorsus catholicam, quam nempe iidem aperte explicabant in sacri Baptismatis collatione (ap. *Euseb.* in hist. l. 4. c. 12.) Ceterum his Scriptoribus revincendis satis est authoritas Patrum, qui in Valentiniana doctrina tanquam acatholica adcurate refutanda data opera collaborarunt, nempe laudati *Iren. Tert. Epiph.* quibus addendi *Justinus* & *Hippolytus* (in tractatib. advers. Valentin.) Conf. cit. *Nourryus* (de 11. Sec. Script. tom. 1. Diss. 1. c. 4. art. 1. §. 3.)

Quid? quod Valentini ac sociorum hipocrysis permagna fuit, eaque tanquam praecipuo medio, multa catholicorum millia seduxerunt, traxeruntque in suas partes; quoniam aperte palamque non nisi catholicas veritates edocebant, clam vero simplicibus & nimium curiosis ad se adlectis, & iterum atque iterum probatis, sua iniquitatis mysteria revelabant (ax *Iren.* l. 3. c. 15. & 19. ac *Tert.* adv. Valent. c. 1. & 3.) Quocirca esto Baptismum in Ss. *Trinitatis* nomine contulerint, & alias externas actiones Christiano dogmati & ritui consentaneas palam ediderint, at potius credendum, clam renuisse opposita dogmata, quae Ss. Patres retexerunt, & literis consignarunt.

III. Adseveravit nonnemo, ex *Rufin.* (advers. Hieron. l. 1.) Valentinum credidisse, Deum esse corporeum, ac membris, & quadam figura humana constare. Verum hic error, primum adsertus ab *Antropomorphitis*, duce *Audaeo* (ap. *Epiph.* haer 70.) qui fl. an. cir. 340., tribuitur a Rufino, non Valentino, sed Valentinianis, & iis quidem, mea opinione, qui post exortos Audaeanos hunc eundem cum ipsis errorem una cum Valentinianismo forte sustinebant.

IV. Vulgo creditur, Valentinum catholicam de Christo fidem, excepto secundo, quod perscripsimus, dogmate, tenuisse. Enim vero in primis *Fleurius* (in hist. ubi de Valentinianis) ex iis quae adfert *Tert.* de carne Chr. c. 1., haud levi fundamento ductus, suspicatur, Christum revera apud Valentinum non fuisse verum hominem, immo constasse corpore, immateriali & impassibili.

Deinde *Photius* (cod. 230.) ex scriptis Valentini locum adducit, ubi is Christianos irridet, quod duas velint in Christo naturas; sustinetque, in Christo esse visibile ac invisibile unicam importare naturam. Denique apud *Athanasium* (orat. 2.) in Valentini sententia, Christi natura eadem fuit, ac sit ea, qua gaudent Angeli. Ex quibus facile quisquam concludere possit de fide, quae erga Christum Dominum Haeresiarches animo insedit; quidquid communior opinio ferat.

proles subsequuta est: sic ii desipiunt; sic & sui posteri desipuerunt (b). Catholicos & invictos Athletas, qui ab hisce nefandis pestibus Dogmaticen vindicarunt, dedimus in nostra *Historia Dogmatico-Polemica*; dogmata vero ab huc usque recensitis, immo & ceteris Haeresiarchis inventa & instaurata Prolusiones aliae in propriis sedibus aut repetent, aut primum exhibebunt. De his igitur jam satis, superque. Ad exponendam Dogmaticen calamum convertamus.

§. I.

De Dogmatices Notione, Divisione, Ortu, Progressu.

130 QUAESTIO I. Quid de *Notione*? ADSERO I. Est *Facultas, aut Disciplina, quae in Christianae Fidei expositione versatur*: videlicet Dogmatis fide sanctis adserendis, exponendis, confirmandis, illustrandisque penitus intenta. Id equidem, nec quidquam aliud, si presse loquimur, importare arbitramur *Dogmatices* naturam, etymon, nomen. Porro *Dogma* late sumptum designare potest, immo designat frequenter cujuscumque Scholae, aut sectae, vel etiam privati Authoris thesim, placitum, seu pronuntiatum: heic vero illud sumunt vulgo Theologi pro catholica veritate divinitus revelata, & proposita ab Ecclesia Christi tanquam articulo fidei, cui nequeas absque piaculo resistere. Et en quod verbo dicimus *Dogma Catholicum*, cui elucidando Dogmatice insistit (c).

131 II. Dogmatice prout exposita est, longo intervallo distat a Polemice. Illa enim ex proprio instituto ac munere fidei dogmata unice versat, ac undecumque depromptis argumentis, conjecturis, eruditionibus, confirmat, exornatque, ut ea non modò vera, sed etiam facile credibilia repraesentet: nec minima illi quidem cura est de eorumdem dogmatum hostibus, quos revincat, debellet, aut quidem nominet; quoniam ab iis omnino abstrahit: pacem illa amat, non bellum: docet, instruit, erudit pacifice sacra Dogmata, nec aliter quam nuda nitidaque istorum adsertione oppositos errores dispellit, refutat, dissipatque; quid enim opprimendo mendacio efficacius illustriusque, quam veritas palam enitens ac irradians? Ita plane absque bellico strepitu Christiana Dogmata exhibent sacri Codices, Oecumenicorum Conciliorum definitiones, & adcurati Religionis Catechismi; a quibus nempe Dogmatice ipsam Dogmatum doctrinam, ipsumque tradendae doctrinae modum mutuata est, aut aemulata.

132 At vero Polemice suapte natura, seu potius institutione ac nomine, perpetuo pugnax, contentiosa, bellatrix est; subinde fidei hostes adsi-

(b) Laudati *Gaulterius*, *Cozza* & alii adferunt ex professo collationem veterum haeresium I. & II. Seculi, immo Seculorum omnium, cum moderniorîbus haeresibus.

(c) Consule *Gautier*. in laudato Prodr. Diss. 2. c. 1. ar. 1. & 2.

adſiduo, nec raro cruento, certamine inſectatur; eorum fucos, dolos, technaſqua detegit; ſophiſtica reſponſa confutat; tela in Religionis dogmata procaciter contorta retundit; omnem denique movet lapidem ut & eadem Dogmata ſarta tecta conſervet, & ab adverſis copiis reportet triumphum, ſummo Dogmatum Authori conſecrandum. Ita quidem in fidei hoſtes totis temporibus egerunt Polemices Magiſtri, e. g. perantiqui Prophetae poſt Moſen; ſacri Apoſtoli poſt Chriſtum Dominum; antiquioris aevi Patres poſt Juſtinum Martyrem; medii aevi Sapientes poſt Lanfrancum; & recentioris tandem aevi Doctores poſt Joannem Eckium; nec ab eis plane ceteri ad noſtram uſque aetatem abludunt [*].

133 QUAESTIO II. Quid de *Diviſione*? ADSERO: Multiplex adferri poteſt. Equidem dividi poteſt 1.° Dogmatice in *Divinam*, quae differit de dogmatis pertinentibus ad Deum; *Angelicam*, quae de pertinentibus ad Angelos; & *Humanam*, quae de pertinentibus ad homines. 2.° in *Fidelem*, quae de ſpectantibus fidem; & *Moralem*, quae de ſpectantibus mores. 3.° in *Adſertricem*, quae nude adſerit edocetque more catechetico dogmata fide ſancta; & *Exornatricem*, quae adſerta dogmata momentis hinc inde petitis, quibus ipſa probentur, & credibilia fiant, exornat. 4.° in *Generalem Syſtematicam*, quae cuncta, vel pleraque dogmata, certo quodam Syſtemate, vel doctrinae ordine concinnata, profert, qualem nos tradimus; & *Particularem* ſeu *Tractatricem*, quae de iis tantum differit, quae unum aliquem theologicum tractatum ſpectant, e. g. de Deo, de Chriſto, de Ss. Euchariſtia &c.

134 QUAESTIO III. Quid de *Ortu*? ADSERO: Idem omnino ortus Dogmatice conſignandus, qui Eccleſiae Dei, & Theologiae generatim acceptae ſuperius adtributus eſt (c); quippe ubinam admittenda Dei Eccle-

ADNOTATIO.

(*) Hinc, me judice, Theologia, quae ex profeſſo ſancta Dogmata ſtatuit & confirmat, ac inſimul deinceps ab hoſtilibus telis vindicat, minime eſt, ſi adcurate ac preſſius ratiocinari lubeat, ſtricte ac ex integro *Polemica*, ſed *Dogmatico-Polemica*, & *Dogmatices Vindex*: verbo, *Theologica ex Dogmatice atque Polemice complexio*.

Ad haec porro Dogmatice, alioqui brevior & facilior, Theologis cunctis pernecesſaria eſt, & ab omnibus Theologiis, utpote omnium fundamentum & baſis, praeſupponitur, quin etiam ab eiſdem plerumque retractatur; ubi tamen Polemice, ex ſua inſtitutione prolixior, longeque difficilior, nec Dogmatices Vindiciarum metas tranſiliens, ceteris Theologiis nec admodum neceſſaria eſt, nec nimium opportuna, quum extra palaeſtram & conflictum cum Acatholicis nulli pene uſui pateat.

Haec cum ita ſint, conſultiſſime nos Dogmaticen, non autem Polemicen, cum Scholaſtice conjunximus, ubi Theologiae univerſae corpus tradere conſtituimus: alio quippe theologico-polemica certamina diſputanda rejecimus, heic expeditius, ac fortaſſe auditoribus utilius proceſſuri: at ipſis tamen Polemicam Hiſtoriam ſubſtituimus, qua & viam ſternimus ad Theologiam ſtricte Polemicam, & eruditionem cum Dogmaticis, tum Scholaſticis, immo Theologiarum omnium ſtudioſis (ſi mea me non fallit opinio, ac diuturna meditatio) mille titulis perutilem repraeſentamus.

(c) In Prolegom. I. § I. Q. III. pag. 288.

Ecclesia absque dogmatis circa credenda & facienda a summo Numine revelata? II. Ortus hic repetendus est a Protoparente Adamo, non quidem ubi post lapsum, quo sibi & posteris perniciem & damnationem incurrit, *inde enitendi spem in Christo liberatore accipiens*, ut cogitat & loquitur Martin. Gerbert (*d*); sed ab Adamo innocente, ubi didicit divinitus praecipua Religionis dogmata, Deum Creatorem, & Christum gratiae & gloriae Authorem spectantia, quibus nempe & ipse proficeret, suosque deinceps posteros institueret (*e*).

135 Neque vero prudenter tenueris, Protoparentes sanctissimum juxta ac felicissimum Innocentiae statum, quem cum *Bened. Pererio* conjectamus integram hebdomadam perdurasse (*f*), absque ulla sacrorum dogmatum infusa cognitione transegisse. Porro ipsi, quum gratiam supernam, qua creati sunt, per fidei actus meruerint (*g*), donandi primum erant sacrorum dogmatum illustratione, quam fides quaelibet necessario praesupponit. Verosimile mihi est, Deum Adamo in mirabili illo somno (*h*) praecipua Religionis dogmata revelasse (*i*), ac de eisdem in statu innocentiae cum Eva conjuge, ceteroqui coelitus edocta, quandoque sermonem instituisse. Haec igitur prima Dogmatices incunabula.

136 QUAESTIO IV. Quid de *Progressu*? ADSERO I. Huic penitus, ac peculiari quodam jure adplicanda quae de Theologiae generatim sumptae Progressu *supra* disseruimus (k); haec enim prae ceteris Theologiis, cùm a primatu & dignitate, tùm a necessitate ad obtinendam salutem cunctis plane bene sapientibus commendatissima est. II. Quantum ad progressum Dogmatum, quae nostra Facultas ex munere edisserit, & quorum divina revelatione, humanaque observantia sacra apud fidelem Dei populum Religio hucusque crevit, adolevitque, haec opportune addenda.

137 I. In *Lege Naturali*, quae admodum simplex fuit, nonnulla obtinuerunt, a Deo primoribus Patriarchis dictata, & per eosdem familias ac populum edocta; e. g. dogmata de Uno Deo & Creatione mundi per Deum (*l*), de praecepto Protoparenti imposito, hujusque transgressione [*m*], de libero hominis arbitrio (*n*), de malitia peccati lethalis (*o*) &c

Haec

(*d*) In principiis Theol. Dogmat. cap. I. §. 4.

(*e*) De iis plura inferius Part. II. Tr. I. L. III. Cap. II. ubi de Homine innocente quoad ordinem gratiae.

(*f*) Loco cit. Quaest. VI.

(*g*) Ut ibidem Quaest. I. & II. docemus.

(*h*) De quo *Genes.* 2. 21. ac de quo plura Authores *Biblici*.

(*i*) Et consentire videntur *August.* l. 2. de Genesi contra Manichaeos cap. 12. *Hieron.* in qq. Hebraic. in Genes. c. 2. *Tertul.* l. de anima c. 21. *Ambr.* in c. 5. Ephes. *Rupert.* l. 2. in Genes. c. 34.

(k) In Proleg. I. §. 1. Q. IV. pag. 289.

(*l*) Ex *Genes.* 1. 1. & deinceps.

(*m*) *Gen.* 2. 16. & 3. 6. & alias.

(*n*) *Gen.* 4. 7.

(*o*) *Gen.* 6. & 7. fere per tot.

Haec antem, pluraque literis inerranter consignavit *Moyses* in Geneseos libro & in prioribus Exodi capitibus (p) (*).

138 II. In *Lege scripta* complura pariter invaluerunt, praeter illa in Lege naturali communia, quae nuper retulimus: e. g. dogmata de venturo Messia & in ipsum fide (q), de Christi Ascensione in Caelum (r) ac descensu ad inferos (s) necnon secundo adventu (t), de Angelorum creatione (u), de ortu Messiae ex Hebraeorum semine (x), de valore precum justorum apud Deum (y), de peccatis poenitentia eluendis (z), de futuro Judicio (a), de extrema carnis Resurrectione (b), de Deo principio & fine creaturarum (c), de ciborum delectu (d), de Virginitate futurae Matris Dei [e], de Christo Redemptore (f), de possibilitate servandi praecepta Dei (g), de vita aeterna (h), de Purgatorio (i) [k].

139 III. In *Lege Gratiae* Christus Dominus multa expresse promulgavit Dogmata, a sacris Evangelistis recensita; prae ceteris de suae Divinitatis, ac Ss. Trinitatis Mysteriis. Deinde Apostoli in suis Epistolis canonicis, in Actis Apostolicis, in Libro Apocalypseos & in Symbolo, quod vocamus *Apostolicum*, plura evulgarunt, quae vel a summo Magistro Christo Domino ore tenus exceperunt, vel ab Spiritu Sancto eisdem scribentibus coelitus adsistente. Iidem tandem alia divinitus accepta, ore tenus populis, aut privatis Ecclesiis, quibus Verbum Dei adnuntiarunt, tradiderunt: & ista quidem per sacram duntaxat Traditionem, qua oralem, qua scriptam, ad nos usque derivata sunt. Heic autem omnino finis Dogmatum expresse a Deo revelatorum Ecclesiae: nec enim in ista deinceps crevit materia fidei ex ulterioribus a Deo acceptis revelationibus (l).

140 IV. In

(p) Nos ea, multaque e posterioribus in aliquot fasciculos collecta dedimus in *Histor. Dogmatico-Polem.* Sect. I. in tribus prioribus Chiliadibus Parte priore §. I.

ADNOTATIO.

(*) Omittimus heic celebrem illam Quaestionem de Henochi, filii Jaredi, libro, dogmatibus Oraculisque referto, quem *Judas* Apostolus in Epistola Canonica commendavit: num scilicet idem Henoch, natus an. M. 623., ac translatus 987. librum illum reapse conscripserit. Eam quippe opportunius alias tradendam resolvimus cum *Tertull.* (l. de Idololatria & alibi) *Orig.* (l. 4. de Principiis & saepius) *August.* (de Civ. l. 15. c. 23. & l. 18. c. 38.) aliisque sacris Interpretibus; adversus Grotium, Calmet. & plerosque recentes Eruditos, antiquiori sententiae adversantes.

(q) Ex *Job.* 19. 25. *Deut.* 18. 15. *Num.* 24. 17. *Psal.* 2. 7. &c.

(r) *Ps.* 67. 19.

(s) *Ps.* 15. 10.

(t) *Ps.* 95. 13.

(u) *Exod.* 14. 19. *Num.* 20. 16. *Judic.* 2. 1. *Job* 1. 6. *Ps.* 8. 6.

(x) *Deut* 18. 5. & saepius.

(y) Ex 3. *Reg.* 17. 24.

(z) *Job* 1. 5. *Levit.* 4. 1. *Num.* 7. 15. & deinceps per plura capita.

(a) *Job* 31. 14. & 34. 23. & saepius.

(b) *Job* 19. 15.

(c) *Isai.* 48. 12. & 13. ac saepius.

(d) *Isai.* 65. 2.

(e) Isai. 7. 14.

(f) *Daniel.* 9. 26.

(g) *Tob.* 2. 13. & saepius.

(h) *Proverb.* 19 11. *Ezech.* 43. 7. *Mich.* 4. 5. & saepissime.

(i) *I. Machab.* 12. 26.

(k) Perplurima patebunt perlegenti Moysis Pentateuchum a cap. 20. *Exodi*, quo legis promulgatio recitatur, necnon reliquos antiqui Foederis libros.

(l) Ex dicendis Part. III. Tr. II. L. I. Cap. I. §. III. ubi de Objecto materiali Fidei, atque hujus incremento.

140 IV. In Ecclesia Christi, cui depositum fidei concreditum est, perdurarunt indesinenter usque modo praefata dogmata, & quidem penitus incorrupta; nec enim alio pacto eadem servari posset Ecclesia, cui primum fundamentum & columen, dogmatum fides est: idem ergo progressus dogmatum per XVIII. Christiana Secula, qui progressus Ecclesiae, ipsiusque Dogmaticae doctrinae (*m*).

141 V. Quum Oecumenica Ecclesiae Concilia, summique Hierarchae suas frequenter erga fidem definitiones eliciunt, haud nova procudunt dogmata; sed vel antiqua, duce Traditione adcuratissime consulta, innovant ac tenenda praecipiunt, vel quae implicite ac subobscure in sacris literis continebantur, divino adsistente Spiritu, inerranter explanant, & illico credenda proponunt. Nec alio quidem sensu, me judice, adseri potest novi cujusquam dogmatis a Christiano-Apostolica aetate usque ad nostram progressus. (*n*)

§. II.

De ejus praestantia & Objecto.

142 QUAESTIO I. Quid de *praestantia?* ADSERO: Haec praemaxima est, multisque nominibus commendatissima. Equidem est 1.° ratione temporis Theologiarum omnium antiquissima, prima, & a fidelibus exculta: doctrinam quippe dogmatum Adam, primoresque Patriarchae a Deo primum didicerunt, Deique populum instituerunt: 2.° prae ceteris Theologiis Ecclesiae corpori, singulisque fidelibus necessaria; ea nempe prorsus ruente, quantumvis reliquae Theologiae florerent (si casum effingere liceat) nec Corpus Ecclesiae posset tuto subsistere, nec ejusdem membrorum salus obtineri; quid enim dixeris ceteras Theologias profuturas, ubi eas a dogmatum ductamine, cognitione, constantique fide supponas evulsas? Hinc

143 Est 3.° aliarum Theologiarum basis, qua ipsae radicitus innituntur; clypeus, quo proteguntur; ornamentum, quo illustrantur: 4.° amplissima seu fecundissima quantum ad materias, quas ex munere elucidat; complectitur enim universa dogmata, quae tum in sanctis Bibliis, tum in sacra Traditione continentur.

144 Est 5.° utilissima, fructus siquidem innumeros parit; quos utique Ecclesia triplex, videlicet Triumphans, Militans, & Purgans uberrimos plane reportant, uti cuique rem sedulo perpendenti obvium fiet; & quidem praeprimis qui eam studiose excolunt, mirum in modum proficiunt, non modo pene divinam Dogmaticae doctrinae majestatem & vim animis ingerendo, verum etiam ipsos immensa sacrae eruditionis

(*m*) Perpetuum hujusce Doctrinae progressum dabunt plurimi; ut *Genebrardus* in Chronol. *Gaulter.* in Chronogr. Status Eccles. *Sander.* in Monarch. *Gerbert* in principiis Theol. Dogmat. *Porter* in Systcm. fidei dogmat., tum adcurati *Haeresfeologi*, qui ubi Haereses confutant, dogmata eis opposita insimul exponunt ac illustrant.

(*n*) Consule *Suarium* in tr. de fide D. 2. Sect. 6. & 11.

suppellectile, qua exundat Dogmatice, praeditando, delectandoque. Nec vero plura; dies enim me deficiet, si ceteras quasque tantae Disciplinae dotes enitar persequi.

145 QUAESTIO II. Quid de *Objecto*? ADSERO I. respicit tanquam objectum Materiale proximum & per se sancta Fidei dogmata certo credenda, aut saltem credibilia: quia haec ex suo primario munere in suis Tractatibus versat: tanquam Materiale remotum & ex consequenti plura ab eis dogmatis diversa, e. g. Universalis Ecclesiae Jura, Ritus, Praecepta, Disciplinam. II. Habet pro objecto Formali eadem dogmata, prout formaliter adserenda, comprobanda, roboranda & illustranda; hoc enim est motivum intrinsecum & formalis ratio vel caussa, ob quam de iisdem pertractandum suscipit: item comparate ad ea plura, quae innuimus, a dogmatis diversa, habet pro objecto formali eadem ipsa, prout quoque formaliter adserenda & comprobanda; nec enim ob alium intrinsecum finem de iis disputat, & quidem non absque aliquo respectu ad dogmata.

146 III. Tendit tanquam in objectum Adtributionis in Deum qua revelantem, supernaque fide credendum; ad Deum enim qua talem Theologia haec quoad cunctas primarias theses refertur; immo ab ipso summo Numine qua tali suam haec Disciplina denominationem, una cum specificatione sortita est. Hanc porro doctrinam innuisse videtur *Augustin.* ubi explicans illud Apostoli 1. *Cor.* 12. 29. *numquid omnes Apostoli? numquid omnes Doctores?* tum illud *alii datur sermo scientiae*, subjicit S. Doctor (*o*) *Paullus huic Scientiae* [videlicet Theologiae, ac proculdubio Dogmaticae] *tribuit illud tantummodo, quo fides saluberrima, quae ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur; qua Scientia non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipsa fide plurimum; aliud est enim scire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam, quae nonnisi aeterna est, aliud autem scire quemadmodum hoc ipsum & piis opituletur, & contra impios defendatur.*

§. III.

De sancto verae Religionis Dogmate.

147 QUAESTIO I. Quid sit ejusmodi Dogma? ADSERO I. Dogma generatim, secundum graecum nominis etymon, est Regula, Decretum, Scitum, Placitum: unde saepe apud Patres eorumdem haereticorum placita vocitantur dogmata. Posita ergo latissima hac ejus nominis acceptione, placita quae in quavis Religione, vel secta, vel Scientia habentur tanquam certa a longe majori Professorum numero, ejus Dogmata adpellantur; quin etiam saepe cujusvis privati Sapientis opiniones dogmata dicuntur.

148 Porro Dogma Catholicum in terna membra divisit *Petrus Annatus*.

(*o*) L. 14. de Trait. c. 1. n. 3.

tus (*p*) nempe in imperatum, liberum, & toleratum seu permissum; ex iis vero imperatum est doctrina, quam Ecclesia cunctis fidelibus credendam, tenendamque proponit; liberum est doctrina, quae nec de fide est, nec fidei, bonisve moribus adversa, ac in Scholis Catholicis a multis libere palamque traditur & excolitur; toleratum est doctrina, quae licet communius ab orthodoxis Doctoribus tanquam fidei seu bonis moribus repugnans impugnetur aut rejiciatur, nondum tamen aperto Ecclesiae judicio proscripta est (*q*).

149 Ceterum Annatiana haec divisio arbitraria forsan & heteroclita cuiquam videbitur. Nam in primis ex hisce tribus unum duntaxat, nempe imperatum, venit apud Theologos *Dogma Catholicum*. Deinde haec inter alia suggerit Annatus paradigmata pro dogmate Catholico libero: doctrina de futuro vel non futuro Christi adventu, si Adam non peccasset, ac de adserenda vel neganda scientia Dei media; tum insuper pro tolerato doctrinam de millenario in terris Christi regno post judicium extremum futuro, de non valido haereticorum baptismate sub S. Cypriani aetate, de una in Christo voluntate sub tempore Honorii P. I. quum videlicet nondum ab Ecclesia proscriptae erant ejusmodi erroneae opiniones.

150 Videtur autem, non nisi impropriissime, & magno cum abusu receptarum in Scholis vocum, nuncupari posse ejusmodi doctrinas Dogmata [tametsi late] Catholica. Praeterquam quod *τὸ Catholicum* vulgo sonat quidquam universale, quod obtinet universim apud quoslibet orthodoxos aut Catholicos: indicatae vero doctrinae pauciorum duntaxat sunt, aut fuerunt inter Catholicos. Quocirca accurate eas dixeris *Dogmata aliquot Catholicorum impune defensa ac tolerata*; minime tamen *Dogmata absolute Catholica*, quamvis late sumpseris *τὸ Catholica* [*r*].

151 II. Dogma Religionis, seu Catholicum, secundum communem Theologorum vocem ac sensum, est veritas a Deo revelata, & ab Ecclesia proposita tanquam fide superna credenda, aut saltem credibilis. Idem ergo est dogma Catholicum, ac fidei dogma. Porro ex ejusmodi veritatibus aliae ab omnibus fide explicita animo concepta credendae sunt, e. g. quae in IV. Symbolis continentur, quae spectant Sacramentorum substantiam &c., aliae vero non nisi fide implicita credi debent, e. g. perplurimae, quas exhibent sacrae paginae libri, quos historiales vocant; e. g. Tobiae, Danielis, Juditae historiae; quae tamen absque piaculo discredi nequeunt. Illas igitur diximus nos credendas, istas vero credibiles. Quod si veritas quoad se revelata sit, non autem quoad nos per Ecclesiae propositionem, ad fidem universim non obligat [*s*].

(*p*) In Adparat. tom. I. l. I. c. 7. quem exscripserunt *Gotti* in Theol. tr. isagog. q. I. dub. 6 §. I. & *Gautier* in prodr. diss. 2. c. I. ar. 2.

(*q*) Plura pro tribus hisce membris adferuntur exempla a laudatis Scriptoribus ex eodem *Annato*, quos videsis.

(*r*) Nobicum sentit *Gotti* cit.

(*s*) Plura huc spectantia in Part. III. ubi de fide cap. I. §. IV.

OBJECTIONES.

152 Obj. contra II. Adsertum. Ecclesiae propositio ad rationem Dogmatis Catholici minime spectat. Nam 1.° veritates antiquis Prophetis revelatae, seorsim ab Ecclesiae propositione, fuerunt in veteri Ecclesia, suntque in nova, Catholica dogmata. 2.° qui veritatem in sacris literis revelatam negaret, etiam nulla interveniente Ecclesiae propositione, haereticus esset. 3.° privata revelatio facta a Deo S. Teresiae e. g. fuit dogma Catholicum, & ab omnibus eam scientibus credendum, aut credibile, absque propositione Ecclesiae. 4.° nequit Ecclesia facere de fide quod de fide non est: ergo quod aliqua veritas sit dogma Catholicum aut fide tenendum, non dependet ab Ecclesia, sed a divina duntaxat loquutione. 5.° ex opposito fieret, quod major esset proponentis Ecclesiae Authoritas, quam supremi Numinis revelantis.

153 ℞. *N. Ads.* Sicut lex ut obliget subditos ad ejus observantiam, iis proponi legitime debet, ita praeceptum de credendo divinam revelationem, ut cogat fideles omnes, debet eis intimari ab habente legitimam & inerrantem anthoritatem, nempe ab Ecclesia, quae ex 1. *Tim.* 3. 4. est *Columna & firmamentum veritatis*. Ad 1. prob. *N. A.* Ecclesia nova, divino adsistente Spiritu, admittit, proponitque nobis ut Verbum Dei eorum Prophetarum revelationes; atque adeo fide divina credendas, aut credibiles. Ipsas eodem *jure*, ut ego quidem arbitror, admisit, proposuitque suis fidelibus Judaica Ecclesia; cujus nempe erat, eodem ductante Spiritu, veras profetias a falsis secernère, tum admittere seu respuere.

154 Ad 2. *N. A.* cum *August.* adseverante [*t*] *ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicae Ecclesiae commoveret Authoritas*; hac enim deficiente, a nullo Authore infallibili duci possem ad credendum, sacras litteras esse Verbum Dei. Ad 3. *N. A.* Ut summum ea revelatio S. Teresiam, cui ipsa fuit evidens in adtestante, ad fidem compulit; subindeque dogma privatum ipsa fuit, minime Catholicum, seu universale, seorsim ab Ecclesiae propositione. Ad 4. *D. Cons.* non dependet ab Ecclesia ut a caussa faciente veritatem aliquam esse dogma Catholicum, *C.* ut a caussa adplicante, vel a signo ostendente veritatem aliquam esse Verbum Dei, ac ut tale habendum, *N.* Ad 5. *N. A.* Ecclesiae propositio ex Dei placito est mera adplicatio Authoritatis Dei revelantis, ac penitus huic illa supponitur.

155 QUAESTIO II. Undenam ortum habet sanctum dogma, quod nobis Ecclesia tenendum proponit? ADSERO: Unice ex Verbo Dei scripto, vel tradito. Quia ex *Rom.* 10. 17. *fides ex auditu, auditus autem per Verbum Christi*, sive Dei; ubi procul dubio de fide divina sermo est: ergo non nisi Verbo Dei scripto, vel tradito superna fides inniti potest. Porro in Verbo Dei scripto & tradito plura continentur revelata dogmata clare ac nitide expressa, ut Mundi creatio a Deo, Adami lapsus

(*t*) Contra epist. Manichaei, quae dicitur Fundamenti, cap. 5.

pſus, Chriſti vita, paſſio & reſurrectio; de iis vero ac ſimilibus nemo qui admittat Sacrae Scripturae authoritatem, germanumqne & obvium ejuſdem ſenſum, abſque infidelitate ambigere poteſt: & alia ſunt, nec pauca quidem, quoad voces & quoad ſenſum vocum ſubobſcure tradita; verum ubi Eccleſia, quae depoſiti fidei cuſtos eſt, Scripturae implicitum ſenſum explicat, definitque ut fide certum, illico tenendus eſt ac obſervandus. Ac idem omnino dixerim de perpluribus, quae praeferre videtur Verbum traditum, at non admodum perſpicue (*u*).

156 QUAESTIO III. Num omne fidei dogma ſit articulus fidei? Quaeſtio eſt de nomine. Porro fidei dogma & articulus reapſe mutuo convertuntur. Ex communi tamen Theologorum placito poſt *D. Th.* (*x*) nomine dogmatis venit quaecumque veritas a Deo utcumque revelata & per Eccleſiam propoſita; nomine vero articuli ſuccurrit duntaxat principalis fidei veritas omnibus ad explicite credendum propoſita, & diſtinctam continens difficultatem; cujuſmodi ſunt dogmata, quae articulatim in Symbolo Apoſtolico recitamus. Plures adferuntur congruentiae pro eorumdem nominum diſtinctione; immo nonnullae exponuntur articulorum fidei diviſiones. [*y*] Parvi ponderis haec ſunt ad rem dogmaticam; nihilo tamen ſecius cum Theologis loquamur, oportet.

157 QUAESTIO IV. Quo pacto dignoſci poſſit, quodnam ſit indubitanter verum fidei dogma, & a falſo vel dubio ſecerni? ADSERO I. Quaeſtio haec vel etiam ſapientioribus Theologis haud leve negotium faceſſit. Quum enim plurima ſint divinitus revelata, non modo formaliter & explicite, verum etiam aequivalenter aut virtute, ac implicite; nondum liquido conſtat per legitimas & inerrantes definitiones de ejuſmodi revelationum numero, qualitate ac certitudine. Hine nemo unus, quem viderim [tametſi plurimum optaverim] adgreſſus eſt ſaltem compendio tradere omnia omnino certa noſtrae Religionis dogmata, fide expreſſa credenda, ſeu credibilia, rejectis in aliud compendium dubiis, de quorum nempe exiſtentia hodiedum apud Doctos Viros diſputatur.

158 II. En praecipui Canones, quibus ad agnitionem veri, certique fidei dogmatis perducaris. Ejuſmodi I. Dogma eſt, quod morali ſumma certitudine intelligitur eſſe a Deo revelatum, & a vera Dei Eccleſia qua tale propoſitum. II. quod in ſacris literis perſpicue habetur, ſecundum Eccleſiae intelligentiam. III. quod ex vera, univerſali, conſtantique Traditione receptum eſt ab Eccleſia ut fide certum. IV. quod ab Oecumenico Concilio per Eccleſiam recepto inter Canones ſeu dogmata doctrinalia perſpicue definitum eſt ut fidei articulus vel dogma. V. quod tanquam fide certum proponitur in unoquoque ex quatuor Symbolis. VI. illud, in quod tanquam fide certum conſpirant etiam ſeparatim omnes aut fere omnes Eccleſiae Patres, videlicet Paſtores majores, & mino-

(*u*) Relege Prolegomenon I. in §. de locis Theol. ubi de Authoritate Eccleſiae.

(*x*) 1. 2. q. 1. ar. 6.

(*y*) Conf. *D. Th.* cit. ibiq. *Interpretes*, necnon *Annat.* cit. l. 1. art. 8.

minores, ceterique Doctores & Magistri. VII. quod licet in se singulare sit, at certo continetur sub aliquo universali certa fide tenendo. VIII. illud, cujus oppositum olim vulgo Patres ut haeresim confutarunt. IX. quod utcumque tanquam fide certum proponitur, accipitur, aut creditur ab universa Ecclesia, & quidem seu in Oecumenica Synodo congregata, seu toto Christiano Orbe dispersa [1]. Hi porro Canones apud omnes Catholicos Doctores certi sunt, aut saltem apud omnes probe sapientes, me judice, futuri sunt: plures autem a recentibus haereticis, suis confovendis erroribus, inventi, certo falsi. Eos mox in scenam producimus.

159 QUAESTIO V. Quum dubium occurrit, num thesis aliqua sit fidei dogma, necne, quisnam ut legitimus & supremus controversiarum fidei Judex potest ac debet litem dirimere; qui propterea sit dogmati internoscendo credendoque infallibilis Canon? Assero adversus colligatas Protestantium turbas, I: nequit esse ejusmodi Judex aut Canon sola Scriptura sacra se ipsa. Nam ipsa est interdum longe obscura, intellectu perdifficilis, & prona ut in multiplices pertrahatur sensus: quemadmodum liquet ex ejusdem Scripturae sensibus & exemplis, videndis apud *Matth.* 24. 11. & 19. 12. *Act. Apost.* 8. 31. *Luc.* 24. 27. & 2. *Petri* 3. 16.; tum ex PP. quibus animo insedit haec difficultatis in exponendo sacro Codice opinio, e. g. *Iren.* (a) *Orig.* (b) *Ambr.* (c) *Cypr.* (d) *Aug.* (e); ex ipsis item Protestantibus, qui quoad interpretationem sacri textus in sententias mirifice oppositas distrahuntur. Atqui ejusmodi Scriptura nequit se sola absque interprete ac judice infallibili subnascentem quamlibet de fidei dogmate quaestionem finire ac terminare: Ergo.

160 II. Nequit esse privatus cujusvis hominis Spiritus, aut Dei Spiritus (ut ipsi loquuntur) qui est in privatis hominibus. Nam *principio* id ipsum sacrae literae adseverare videntur. Quoniam ex *Joan.* 4. 1. *nolite omni spiritui credere, sed probate si spiritus ex Deo sunt*, & ex 2. *Petr.* 1. 20. *omnis prophetia Scripturae propria interpretatione non fit*, hoc est Scripturae interpretatio a privato homine profecta non est infallibilis: quin etiam saepe saepius redarguuntur a Deo, qui in rebus divinis privatum spiritum suum, quemadmodum falsi Prophetae, audiunt & sequuntur, ut legere est apud *Hierem.* 14 14. & 23. 16. & apud *Ezech.* 13. 3. ac deinceps.

161 *Deinde* apud Novatores in ejusmodi dubiis aut controversiis dictamen omnium Patrum & Doctorum catholicorum, immo spiritus publicus aut judicium universalis Ecclesiae errare potest: ergo potiore titulo privatus quilibet spiritus, aut privatum judicium; quod propterea Judex illegitimus est. Praeterea Judex iniquus est spiritus ille privatus, qui est fons, & radix malorum omnium, quibus haereseon sectas

(1) Conf. *Can.* de locis l. 12. c. 7. quem cit. *Gotti*, & alii exscripserunt.
(a) L. 2. c. 28. alias 47.
(b) L. 7. contra Celsum.
(c) Epist. 2. alias 44. ad Constantium.
(d) Epist. 139.
(e) De doctr. Christ. l. 2. c. 6. & alias.

ctas faedissime deturpatas deploramus. Ita sane. Ex eo autem spiritu profluxerunt in sectis omnibus errores in doctrina & moribus, contradictiones secum ipsis, SS. Patrum contemptio, Oecumenicarum Synodorum ludibria, obstinata erga Matrem Ecclesiam docentem indocilitas (*f*).

162 III. Non est Princeps politicus Secularis. Nam huic in primis nullo jure debetur aut concessa est potestas judicandi de rebus fidei. Non equidem jure naturae; quia potestas aut jurisdictio politica & spiritualis ex natura rei distinctae sunt ac invicem separabiles; nec ulla quidem excogitari potest naturalis connexio potestatem naturalem inter & supernaturalem, a qua, secundum praesentem Dei legem, descendit authoritas judicandi inerranter de rebus fidei.

163 Non jure divino, quia nec in antiquo Foedere, nec in novo ullum ejusmodi reperire licet: id unum de Seculari Principe dictum est *Rom.* 15. 4. *quod sit Dei Minister, vindex in iram ei, qui malum agit*, hoc est fidei dogmatum & Ecclesiae legum Custos, Adsertor, Protector, Vindex. Non jure Canonico; alias vel unus canon in medium proferatur: immo plerique canones nostram thesim virtute adserunt, quatenus Reges, ceterosque politicos Principes nulla ecclesiastica & spiritali potestate gaudere ostendunt (*g*).

164 Non jure Civili ex lege aliqua recepta, quae pariter nulla proferri valet. Immo hujusce authoritatis defectum nonnulli confessi sunt Principes (*h*). Ipsam insuper authoritatem politicis Principibus plerique Patres denegarunt: ut plurium instar sunt *Osius* Cordubensis Antistes (*i*), *Ambros.* (*k*), *Athanasius* (*l*), *Leontius* Episcopus Tripolitanus (*m*), & *Martinus*, Turonensis Antistes (*n*). Ergo.

165 IV. Universalis Ecclesia inerranter docens est ejusmodi Judex; & quidem cùm in Concilio Oecumenico congregata, tùm toto terrarum Orbe dispersa. Fide sanctum. Tribus membris constat Adsertio. Primum patet ex Scripturis, quibus vera doctrina committitur sacris Pastoribus, ut ea instituant plebem, & huic consequenter injungitur, ut ipsam teneat. Sic *Matth.* 18. 17., sic *Malach.* 2. 7., sic *Matth.* 23. 3. sic *Luc.* 10. 16. sic *Joan.* 16. 13., sic *Act.* 20. 18., sic 1. *Timoth.* 3. 15., sic *Ephes.* 4. 11. & 12., sic *Hebrae.* 13. 17. Tum ex Patribus, inde Ecclesiae perennitatem urgentibus, quod vel ne unum quidem errorem in fide aliquando docuerit, aut docere possit. Sic, aliis praetermissis, *Aug.* (*o*) *Cyprian.* (*p*) *Greg.* (*q*) Demum ex eodem *Luthero*, sic scribente (*r*) *Ecclesia nec debet, nec potest mendacia & errores docere, nec in uno quidem*

(*f*) Conf. *Redingium* in Dissertationibus Controversisticis, Dis. 2. per tot.

(*g*) Lege Can. 51. Dist. 96. *Si Imperator*.

(*h*) Lege *Justinian.* Imp in authentica Constit. 123. *Justiniani* senioris effatum ap. *Niceph.* in Hist. l. 11. c. 30. *Theodosii* junioris Epistolam ad Synod. Ephesin. *Basilii* Imp. praelocutionem in VIII Synodo Gener.

(*i*) Ap. *Athanas.* epist. ad agentes vitam solitariam.

(*K*) Ep. 33. ad Marcellinam sororem, & epist. 21. alias 32. ad Valentinianum juniorem.

(*l*) In laudata Epist.

(*m*) Ap. *Suidam* in Histor. in Leontio.

(*n*) Ap. *Sulpitium* in Hist sacra l. 2. sub finem.

(*o*) In Psal. 101. & 147. & l. de Unit. Ecclesf. c. 13. & 20. & alias.

(*p*) In l. de Unit. Ecclesf.

(*q*) In l. 35. Moral. c. 25.

(*r*) In tr. de veteri vera Ecclesia.

dem articulo ... & qui possit aliud fieri , cum os Dei sit os Ecclesiae ? Deus non potest mentiri , ita nec Ecclesia . (s)

166 Secundum patet ex eisdem nuper adlegatis Scripturis; Concilium enim Oecumenicum est repraesentative eadem Universalis Ecclesia. Quid ? Quod eadem Concilia vulgo adserunt , se esse in Spiritu S. congregata ; & deinde contradicentibus anathemata dicunt , ut de Nicaeno testatur *Athanasius* (t). Tum ex Patribus ad unum testantibus, ejusmodi Synodorum sententiam in caussa fidei esse ultimum Ecclesiae judicium, quod nec irritari valeat, nec retractari , & a quo adpellari non liceat . Sic plane docent *Athanas.* (u) *Aug.* (x) *Leo* M. [y] *Gregor.* M. (z) *Gelasius* P. [a] : quibus addito *C. Ephesinum* [b] & *Chalcedonense* (c).

167 Tertium patet ex adductis pro primo & secundo membro ; illa enim idipsum pro tertio probant & evincunt ; nec enim minoris authoritatis & inerrantiae est Ecclesia per orbem dispersa , quam in Concilio coacta; immo haec ab illa , quam repraesentat , suam videtur authoritatem mutuari . His adde *C. Ephesinum* , quod [d] Nestorium adegit, ut , si vellet satis Ecclesiae facere , juraret , se ex animo sentire quae universi per Orientem & Occidentem Episcopi crederent , docerentque. Rursus Patres , qui saepesaepius ad Episcopos , aut Apostolicas Ecclesias unice recurrunt, ut fidei Regula , seu dogma praefigatur . Ita enim *Hegesippus* [e] , *Iren.* [f], *Cyprian.* [g] , *Tertullian.* [h] , *August.* [i]

168 V. Seorsim ab Ecclesia universa collective sumpta , Caput Ecclesiae , vel Summus Pontifex , loquens ac docens (ut ajunt) ex cathedra est hujusmodi Judex infallibilis . Nam *inprimis* hoc inerrantiae privilegio donavit Deus Summum Hebraeorum Pontificem , ex *Deut.* 16. 8. & 17. 9. & *Levit.* 10. 8. &c. ergo ne convincamur, *fuisse Synagogam feliciorem*, ut loquitur *Bonaventura* (k), quam sit Christiana Ecclesia , fatendum est, hujus Summum Praesulem eadem praerogativa decorari. (l) *Deinde* Petro tanquam Apostolorum & Ecclesiae Capiti indulsit Christus hanc inerrantiam, ut liquet ex *Luc.* 22. 31. & 32. *Matth.* 16. 18. *Joan.* 21. 17. ergo qui Successor est Petri in Primatu supra ceteros Episcopos & universam Ecclesiam, (m) & in eodem inerrantiae dono successor est. (n)

169 *Insuper* eandem Pontificiam authoritatem agnovisse videntur non-

(s) Aliud ipse profert id genus testimonium in Epist. ad Albertum Ducem Brandeburg. circa praesentiam Corporis Christi in Ss. Eucharistia .

(t) In Epist. ad Episcopos Africanos .

(u) Epist. ad Epictetum ap. *Epiph.* haeresi 77.

(x) Epist. 162.

(y) Epist. 62. ad Maximum Antiochen.

(z) In Epistolis l. 1. epist. 24.

(a) Epist. ad Episcopos Dardaniae .

(b) Videndum in Actis versus finem.

(c) Act. v. can. ultimo .

(d) In sua Epistola ad Nestorium .

(e) Ap. *Euseb.* in hist. l. 4. c. 12.

(f) L. 1. c. 1. alias 2.

(g) In Epistolis l. 4. epist. 9.

(h) In l. de praescript. c. 21. & 28. & 36.

(i) Contra Faust. l. 28. c. 2. & l. 11. c. 9.

(K) In breviloq. part. 6. cap. 16.

(l) Consule *Btan.* in Analogia veteris ac novi Testamenti cap. 10.

(m) Ex inferius adferendis Part. IV. tr. III. L. III. Cap. V. §. V. ubi de Ordine Episcopatus Romani .

(n) Conf. *Anton.* a *Panormo* in Scrutinio doctrinarum Cap. 11. art. 12. a num. 8.

nonnulla Concilia Oecumenica, inter quae referas, licet *Ephesinum I.* (o) *Chalcedonense* [p], *Synodum VI. Generalem* (q) *Synodum VIII. Generalem* (r) His *demum* fas est accensere multa Patrum testimonia, nempe *Iren.* (s) *Orig.* (t) *Cyprian.* (u) *Ambros.* (x) *Hieron.* [y] *August.* (z) *Chrysolog.* [a] *Bernard.* [b]

170 Plura quidem his possent adjici, petita ex nonnullis Romanis Pontificibus, omni axceptione majoribus, e. g. ex *S. Leone* [c], *Gelasio* [d], *Gregorio M.* (e), *Nicolao I.* (f), *Leone IX.* (g), *Innocentio III.* [h]. Haec tamen, compluraque, ne actum agamus, praetermittere juvat; ea nempe abunde dabunt qui agmine facto thesim nostram quamstrenue propugnarunt. (i)

OBJECTIONES.

171 Obj. *primo* contra 1. Adsertum. Scriptura se sola in controversiis fidei est Judex infallibilis: id quod in eadem Scriptura passim habetur. Nam, pluribus omissis, 1.° ex *Isaiae* 8. 20. *ad legem magis & ad testimonium*: quocirca Judaei in antiquo foedere quandocumque controversia de Religione insurgebat, ex Dei mandato, ad Scripturam tanquam ad Judicem mittebantur. 2.° ex *Act.* 17. 11. *quotidie scrutantes Scripturas, si haec ita se haberent*: subindeque Beroenses haud temere credebant, quae ab Apostolis docebantur. 3.° ex 2. *Tim.* 3. 16. *omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum &c.* ergo & ipsa sufficiens est ad quodlibet certum de fide ac doctrina judicium.

172 ℞. *N. Ads.* Ad 1. prob. *N. illationem*, nam Judaei *Deut.* 17. 8. & 18. 24. jubentur Sacerdotes ac Prophetas consulere. Ex contextu patet aperte illorum verborum sensus: Judaei videlicet per ea commonentur, ne quum lubeat de futuris eventibus certiores fieri, pythonissas consulant, exemplo Saulis ex 1. *Reg.* 27. 7., sed Prophetas Domini, quorum erat futura suis testimoniis praenuntiare. Ad 2: Beroenses non eo animo perscrutabantur Scripturas, ut vel de illis suo sensu judicarent, aut easdem impugnarent, sed potius ut confirmarentur in fide

(o) In Act. 3.
(p) In Act. 2.
(q) In Act. 4.
(r) In Act. 2.
(s) L. 3. advers. haeres. c. 3.
(t) In Matth. c. 18.
(u) Epist. 55. ad Cornelium, & l. de Unit. Ecclesiae.
(x) L. 4. de Fide ad Gratianum cap. 3.
(y) Epist. 14. alias 57. ad Damasum.
(z) Serm. 2. de verbis Apostoli, & l. 1. contra Julianum cap. 4.
(a) In Epist. ad Eutychem, quae extat in parte 1. Actorum Conc. Chalcedonensis.
(b) In Epist. 90. ad Innocent. II. de erroribus Abaelardi.
(c) Serm. 3. de adsumpt. sua ad Pontificatu m.
(d) In Epist. 8. ad Imper. Anastasium.
(e) In Epist. ad Eulogium Alexandrinum.
(f) In Epist. 8. ad Michael. Imperat.
(g) In Epist. 5. ad Petrum Antiochenum.
(h) In Epist. ad Episcop. Arelatensem.
(i) Confer, si lubet, *Turrecrematam* in Summa de Ecclesia l. 2. c. 109. & 110. ubi forte omnium primus hanc sententiam expresse tenuit ac elucidavit, *Can.* de loc. l 6. *Suarezium* tr. de fide D. 5. Sect. 8. *Bellarm.* de Romano Pontifice l. 4. fere per tot. *Rocabertin.* in prolixo Opere de eadem infallibilit. *Aguirrium* in Commentar. de infallibil. Cathedrae Apostolicae, *Petitdidier.* in tract. Theologico de authoritate & infallibilitate Summorum Pontificum, *Orsium* de irreformab. R. Pont. in definiendis fidei controversiis judicio tom. 11. *Sfondrat.* in Reg. Sacerd.,

Resurrectionis Christi, quam Paullus laudabat, splendidisque miraculis roborarat ex 1. *Thess.* 1. 5: nimirum in animum induxerant Beroenses animadvertere, num Paulli adserta ab antiquioribus Prophetis praenuntiata fuissent. Ad 3. *N. Con.* Non ea quidem omnia sufficiunt, quae utilia sunt. Utilis porro est ad aeternam salutem temperantia, sola tamen non sufficit: utilis quoque Scriptura vetus, at insufficiens. [k]

173 Obj. *secundo* contra II. Adsertum: privatus cujusvis hominis spiritus a Deo edoctus est ejusmodi Judex. Nam 1.° ex *Isa.* 54. 13. *ponam... universos filios tuos doctos a Domino*. 2.° ex 1. *Joan.* 2. 27. *non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed unctio ejus docet vos de omnibus*. 3.° ex 1. *Joan.* 5. 10. *qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se*. 4.° Scriptura credentibus clara est ac nitida, ex *Ps.* 118. *Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen semitis meis*: ergo e credentibus quilibet suo privato intimae conscientiae spiritu, simulque S. Scriptura potest de rebus fidei judicium ferre. Hinc 5.° si S. Scriptura esset credentibus obscura, videretur Deus studio voluisse homines decipere; utpote eum exhibens loquendi modum, quem sciret posse difficillime ab eis percipi. Hinc 6.° nulla est ratio, cur Deus obscure potius quam perspicue in Scripturis verba faciat; sicut neque cur potius doctores homines, quam rudiores, ac feminae simplices Verbum Dei intelligant; cum per illud omnes aeque loquatur Deus.

174 R. *N. Adf.* Ad 1. prob: non est sermo de Spiritu privatim revelante: immo potius aut loquitur Propheta de doctrina Evangelii, quam Deus per se, vel per Christum docuit, ut sentit *Cyril.* [l], aut de Spiritus S. gratia, qua homo interius a Deo illustratur ad credendum & ad amandum permovetur, quemadmodum exponit *Aug.* (m) Ad 2. Joannes, uti liquet ex contextu, cum illis Ecclesiae Magistris loquitur relate ad ea dogmata, quae jam acceperant ab Apostolis, ac S. Spiritu cooperante, unctione didicerant, & crediderant; eosque subinde hortatur, ut in fide permaneant, nec Pseudo-Apostolos contraria effutientes auscultent. Quod si secus Evangelistam exponas, ut quid ipse perscribat, hortetur, instruat eos, quos unctio de omnibus edocebat?

175 Ad 3. qui credit, habet in se verum testimonium Dei, quatenus habet internum Dei auxilium illustrans & movens ad credendum: ut vero, quis certo credat, indiget infallibili divinae revelationis propositione. Ad 4. Scriptura quum intellecta riteque declarata est, illuminat, docet, actiones nostras dirigit, ex *Psal.* 130. *declaratio sermonum tuorum illuminat & intellectum dat parvulis*; non ita vero ante legitimam declarationem.

176 Ad 5. quaecumque fuerit adoranda Dei voluntas in adhibendis variis loquendi modis, jam perspicuis, jam obscuris; attamen satis superque in S. Scriptura modum & viam rite ipsam intelligendi nobis aperuit, quum jussit nos Ecclesiam ejusque Praelatos audire, e. c. *Malach.* 2. *labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem ex ore ejus requirent*, nec non

(K) Plura de hoc argumento in nostra *Theol. Polem. Fundament.* controv. IV. cap. I.

(l) In ejus loci expositione.

(m) L. de Grat. Christi a cap. 13.

non *Matth.* 18. *qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, tum *Luc.* 10. *qui vos audit, me audit*.

177 Ad 6. permultae a Patribus & Doctoribus Biblicis adferuntur rationes & congruentiae pro ea obscuritate, supposito Dei adorando beneplacito, quod est prima omnium ratio. Nec quidem inter alias haec minima est; ut nempe in Ecclesia Doctores inter & discipulos, Presbyteros inter & laicos, Viros inter & feminas dignus ordo servetur, ajente Apostolo 1.Cor. 12.30. *numquid omnes Doctores? numquid omnes interpretantur?* (n)

178 Obj. *tertio* contra III. Adsert. Princeps Secularis est ejusmodi Judex. Nam 1°. *Exod.* 18. 22. & 26. Moyses constituens Magistratus minores, qui populum judicarent, sibi tamen dubia circa Religionem dirimenda reservat; at Moyses fuit duntaxat Princeps politicus, non Sacerdos. 2°. *Exod.* 17. 9. pro decidendis Religionis dubiis, una cum Leviticis Sacerdotibus proponitur adeundus, qui sub id tempus Judicis munere fungebatur; hicque plane Princeps politicus erat. 3°. ex 2. *Paralip.* 19. 8. Rex Josaphat constituit Levitas & Sacerdotes in Hierusalem. 4°. ex 3. *Reg.* 2. 27. Salomon summum Sacerdotem Abiathar ab officio deposuit, & Sadoc ei subrogavit.

179 ℞. *N. Ads.* Ad 1. prob. *N. Min.* Ex *Psal.* 98. *Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus*. Et quidem Mosen presse Sacerdotem depraedicant vulgo Patres cum *Philone* (o), *Hieron.* (p), *Augnst.* (q). Ad 2.: eo loci sententia definitiva Sacerdoti tribuitur; Judici vero exsequutio in contumaces: siquidem paullo post ℣. 12. subjungitur, *qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, ex decreto Judicis moriatur*.

180 Ad 3. *D. A:* constituit, hoc est elegit, aut consecravit, *N*; id enim Regem non spectabat; quoniam electio fiebat a Deo, & consecratio Aaroni ejusque successoribus erat divinitus commissa: hoc est jam electos & consecratos ad peculiare officium adplicuit & deputavit, *C:* at inde tamen nulla evincitur authoritas erga judicium in rebus fidei, aut in ipsis quibusquam rebus Ecclesiasticis Religionis. Ad 4. Salomon ita fecessit, non ut Rex, sed ut Propheta extraordinarius, coelitus adflatus, ut nempe adimpleretur sermo Domini ex 3. *Reg.* 2. 27., videlicet fore ut aliquando Sacerdotale officium auferretur a familia Heli, ex qua ortum duxerat Abiathar. (r)

181 Obj. *quarto* contra IV. Adsert. Universalis Ecclesia quomodocumque accepta non est ejusmodi Judex. Nam 1°. errarunt aliquando in fide Prophetae omnes antiquae Ecclesiae numero 400., uno excepto Michea: ergo & in nova errare possunt Praelati omnes, uno vel altero excepto, in definitione alicujus dogmatis. 2°. in Synagoga erravit summus Sacerdos cum omnibus Sacerdotibus & Senioribus populi, Christum Dominum in gravissimo Concilio condemnando: ergo & Ecclesia Christi etiam in Concilio Oecumenico potest aliquando errare. 3°. fides hujus fidelis & alterius, immo omnium fidelium, qui Ecclesiam constituunt, est

 libe-

(n) De iis fusius in cit. *Theol. Pol. Fundam.* cap. 11.
(o) In l. 3. de Vita Mosis.
(p) Lib. 2. in Jovinianum.
(q) In enarrat. in Psal. 98.
(r) Plura itidem in cit. *Theol.* cap. 111.

libera & defectibilis: ergo fieri poteſt ut in iis ſingulis, ſubindeque in univerſa Eccleſia, ſaltem aliquando deficiat. 4°. non eſt intellectus firmior voluntate; at voluntas fidelium omnium, & conſequenter Univerſalis Eccleſiae, errare poteſt, videlicet in graviſſima ſcelera prolabendo: ergo & omnium intellectus errare poteſt in rebus fidei. Ita fere ex Proteſtantibus *Lomerus*.

182 ℟. *N. Adſ.*, poſitis Dei decreto & promiſſione de perpetua Eccleſiae docentis & credentis infallibilitate. Ad 1. prob. *N. A.* Illi quidem 400. fuerunt Pſeudoprophetae, intra Samariae limites contenti: et vero in Judaea non unus erat Michaeas, ſed & permulti alii extabant Prophetae, Sacerdotes, Doctores, fideles vera fide florentes. Ad 2. *C. A.* quoniam inerrantiae donum Synagogae duntaxat conceſſum eſt uſque ad Chriſtum praeſentem; quippe cujus fides erat de Chriſto futuro. Et *N. Con.* ob contrariam rationem.

183 Ad 3. poſita divina promiſſione, ſemper Eccleſia conſtare debet ex fidelibus aliquot in negotio fidei infallibilibus. Quocirca ne arguatur Dei Providentia a ſuo munere, atque Fidelitas a promiſſis deficere, defectibilis eſſe poteſt fides in decernendo dogmate omnium fidelium indeterminate ſumptorum, quatenus vel hic vel ille poteſt in fide ſtabilienda errare; non autem fides omnium determinate ac conjunctive ſumptorum, quatenus ſit ſenſus, & hunc, & illum, & omnes errare poſſe. Ad 4. *Perm. Ma.* & *N. Mi.*, quia etiam vera ſanctitas Eccleſiae promiſſa eſt: quamobrem donec iſta conſiſtat, Sanctos aliquos in ſinu ſuo confovebit. Neque vero permanere valet ſuperna intellectus fides a Deo promiſſa, quin identidem ſubſiſtat ſancta & pia adfectio voluntatis, illam imperantis, ex dicendis ubi de Fide. (*s*)

184 Obj. *quinto* contra v. Adſert. Summus Pontifex loquens ex cathedra (ut ajunt) non eſt ejuſmodi Judex. Nam 1°. permulti Summi Pontifices errarunt in ſuis definitionibus circa res fidei; & ipſi quidem paſſim cum factis ſuis enumerantur ab Authoribus hujus adſerti. 2°. erravit ſpeciatim Nicolaus I, renuntiatus Pontifex an. 858. 24. April. & vita functus an. 867. 13. Novembr. Hic enim (*t*) conſultus a Bulgaris ſuper Baptiſmum, quem ſaepe Judaeus quidam contulerat in ſolo J. C. nomine, num eſſet validus, num denuo conferendus, ſic definivit: ***Si profecto ſi in nomine St. Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti .... baptizati ſunt .... conſtat, eos non eſſe denuo baptizandos***: atqui fide ſanctum eſt, nullum eſſe Baptiſmum, tantum in nomine Chriſti, non autem in nomine Ss. Trinitatis collatum; id quod definierunt Pelagius P. (*u*), Zacharias P. (*x*), Gelaſius P. (*y*) & Alexander P. III. (*z*). 3°. nonnulli Pon-

(*s*) Complura in hanc rem Inferius Par. III. Tr. II. Lib. I. Cap. I. ubi de Regulis fidei, ium in cit. *Theol.* Controv. II. ubi de Eccleſiae perennitate & authoritate. Interea conſule *Dogmatico-Polemicos*.

(*t*) Relatus in Cap. *A quodam Judaeo*, ſeu potius *A quodam viro*, uti corrigendum merito putat clariſſ. *Antonius Auguſtinus* lib. 1. de Emendatione Gratiani Dialogo 18. ex quodam Codice Caeſar-Auguſtano, de Conſecr. diſt. 4.

(*u*) In Epiſt. ad Gaudentium Epiſcop.

(*x*) Relatus in diſt. 4. de conſecr. cap. *In Synodo Anglorum*.

(*y*) Ibidem relatus cap. *Si revera*, & cap. *Multi ſunt*.

(*z*) Cap. *Si quis puerum*.

Pontifices referuntur errasse in decretis morum [a] : ergo etiam in decretis fidei errare possunt . 4°. Patres Concilii Africani (b) videntur plus authoritatis tribuere Provinciali Concilio , quam summo Hierarchae ; at illud Concilium errori obnoxium est .

185 ℟. N. *Ads.* Ad 1. prob. summi Praesules , qui errasse perhibentur , ut summum tanquam privati Doctores errarunt , minime prout definientes ex cathedra , seu tanquam Ecclesiae Pastores . Nec unus quidem aliquis oppositum hucusque demonstravit . Ad 2. quae Theologis & Canonistis plurimum negotii facessit : posito quod Nicolaus consultus sit de persona baptizantis , non de forma baptismi , quemadmodum vulgo adserunt Historici , & conjici videtur ex ejusdem Capitis verbis (c) , secunda pars pontificiae responsionis circa formam baptismi , est obiter dicta , & ad privatam Nicolai opinionem spectat , minime ad definitivum judicium Pastoris universalis . (d)

186 Ad 3. eadem gaudet Summus Pontifex inerrantia definiens in materia morum , ac definiens in materia fidei . Porro nequit ipse errare in pascendis ovibus ; oves autem non modo doctrina fidei , verum etiam morum institutis pascuntur . (e) Hinc Pontifices , qui in ejusmodi morum definitionibus errasse feruntur , a laudatis Scriptoribus strenue vindicantur . Ad 4. Africani Patres sermonem instituunt de facto minime conferente ad notabile Ecclesiae bonum . Neque ejusmodi Epistola adprobata est . (f) (g)

§. IV.

De Anti-Dogmate , seu de errore Dogmati opposito .

187 QUAESTIO I. Quid generatim de hujusmodi errore anti-dogmatico ? Adsero 1. Est proposito , quae utcumque adversatur propositioni presse dogmaticae , vel sancto fidei Dogmati , qua tali sufficienter proposito , scilicet vel ab Ecclesia , vel ab ipso Deo immediate revelante ; quatenus nempe vel ipsa aberrat , vel plane nata est ut aberrare faciat a Veritate Dogmatica . Quod si directe aberret , utpote Veritati Dogmaticae ex diametro contraria , dicitur proposito *anti - dogmatica directa* : si vero oblique duntaxat & indirecte , utpote ex aliquo tantum respectu , qui in sanctam veritatem falso reflectit , *anti - dogmatica indirecta* merito adpellanda .

188 II. An-

(a) Eorum censum habes apud *Fuente Hurtado* in Theologia reformata Diss. 1. a num. 97.

(b) In Epist. ad Coelestin. P.

(c) Videlicet *A quodam Judaeo , nescitis utrum Christiano , an Pagano , multos in Patria vestra baptizatos adseritis , & quid de his sit agendum consulitis .*

(d) Ita sentiunt *Can.* de loc. l. 6. c. 8. §. *Ad septimum* , *Bellarm.* l. 4. de Rom Pont. c. 12. *Estius* in 4. Sent. dist. 3. §. 5. *Sylv.* in 3. p. ad q. 66. art. 6. Plura nos de hoc percelebri decreto in *Theologia Morali-Dogmatica* , ubi de Sacram. Baptismi .

(e) Fusius hoc adsertum defendimus in eadem *Theol. Mor. Dogm.* in titulo Prodromo , com *Suar. Baňez* , *Castropalao* , *Cardenas* , *Fuente Hurtado* , *Viva* , *Gutierre Hurtado* &c. contra alios .

(f) Constat ex Dist. 20. cap. *de libellis* .

(g) Rursus de hoc argumento inferius Part. III. ubi de Regulis fidei .

188 II. Anti-dogma, seu propositio anti-dogmatica multiplex est. Haec in perplures classes dividi solet, consequenter ad multiplices censuras theologicas, quibus varias theses cùm a Conciliis, tùm ab Apostolicis Constitutionibus confixas novimus: & quidem seorsim a censuris aliis, quibus ibidem notantur pleraque theoremata materiam morum spectantia, quae nostrum porro institutum minime contingunt.

189 Equidem principio Conc. Constantiense [*h*] damnavit varios Wiclefi articulos ut respective *haereticos*, *non Catholicos sed erroneos*, *scandalosos*, *piarum aurium offensivos*, *temerarios*, *seditiosos*. Deinde Leo X. in Const. *Exurge Domine*. Lutheri articulos, quos proscripsit, adpellavit *errores*. Tum Pius V. praeter alias censuras, propositiones Baianas vocavit respective *suspectas*. Insuper Innocentius X. primam thesim e quinque famosis Jansenii profligavit etiam velut *impiam*, & quintam velut *contumeliosam*, *& divinae pietati derogantem*. Praeterea Innocentius XI. in decreto, quo perstringit 68. Molinosii theses, eas vocat *Christianae disciplinae relaxativas & eversivas*.

190 Quin etiam Alexander VIII. propositiones 31. quas damnat, dicit respective *male sonantes*, *injuriosas*, *haeresi proximas*, *haeresim sapientes*, *schismaticas*. Clemens denique XI. in Const. *Unigenitus*. perplurimis notis inussit 101. theses Quesnellianas, quas nempe, ut alias communiores censuras taceam, vocavit respective *haereticas*, *perniciosas*, *temerarias*, *suspectas de haeresi*, *haeresi proximas*, *haereticis*, *haeresi ac schismati faventes*. His igitur summae authoritatis exemplis ducti Theologi Dogmatici, praesertim juniores, perdifficilem doctrinam pro penitus dignoscendo anti-dogmate, eoque justis & aequis censuris notando, elucidandam adgressi sunt. (*i*)

191 III. Ex intelligentia censurarum, quibus adcurate notentur theses, quae vulgo habentur anti-dogmaticae, qua directae, qua indirectae, earundem thesium naturam seu notionem deprehendere licet. Magnam quidem ejusmodi censurarum sylvam passim offerunt, enodantque AA; ex eis tamen multae sat cuiquam obviae sunt, ac istae frequenter cum illis coincidunt, aperteque convertuntur. Nos autem praecipuas ex eisdem seligimus, & strictim pro instituto nostro exponendas subjicimus.

192 QUAESTIO II. Quid speciatim de *propositione Haeretica*? ADSERO I. Tò *Haeretica* derivari volunt nonnulli ex voce *Haeresis* & *Haereticus*. Quid vero sit *Haeresis*, quid *Haereticus*, sat contentiose a nobilibus quibusdam scriptoribus exagitari video: num videlicet *Haeresis* sit quaecumque thesis sancto Dogmati aperte repugnans, vel includat ulterius pertinaciam in ejusdem thesis authore: ac insuper num Haereticus sit

(*h*) Sess. 8.

(*i*) De his *Can.* de loc. l. 12. c. 7. 8. & deinceps, *Anton. a Panormo* in Comment. de scrutinio doctrinarum per tot *Petr. Annat.* in adpar. l. 1. art. 5. *Tournel.* in Adpendice ad loc. theol. de Censur. ar. 2. *Gautier* in laudato Prodromo Diss. 2. cap. 2. *Bissius* in tr. theol. advers. theses Quesnellianas, *Anonymus* Gallus in qualificatione earumdem thesium, *Charmes* in tr. de Prolegomenis Theolog. Diss. 6., *Carbo* in introd. in Theol. l. 4. a c. 17. *Gisbert* in Org. q 3. alii.

fit ille duntaxat, qui sacro initiatus Baptismate ejusmodi thesim enuntiat pertinax; aut alius quicumque, vel Judaeus ipse sit, vel Paganus.

193 Nos vero, qui hasce de puro nomine lites alibi fusius dirimendas suscepimus (*k*) haec breviter ponimus. In primis Haeresis in se ipsa spectata est omnis propositio, quae Sancto Dogmati repugnat. Nec enim absolute talis est per respectum ad animum, seu pertinaciam hominis, qui eam profert, sed duntaxat per oppositionem ad dogma fidei; ad eum plane modum, quo propositio est in se vera, vel falsa, nullo habito respectu ad proferentem, sed ad rem unice, quam enuntiat. (*l*) Et haec quidem probabiliter dicta sint; nam etiam alii aeque probabiliter constituunt haeresim per respectum ad subjecti pertinaciam.

194 Deinde si communem loquendi modum, a primaevis Ecclesiae Patribus consecratum admittamus, ille Haereticus est, qui postquam pacto aliquo Christum confessus erat, in opinionem dogmati contrariam labitur; hunc siquidem Patres illi *Haereticum* vulgo adpellarunt; quo scilicet nomine distinguerent infidelitatem eorum, qui a recepta fide defeciverant, ab infidelitate Judaeorum & Paganorum, qui nunquam Christi fidem susceperant (*n*): hoc autem sensu pertinax istorum error contra fidem non haeresis, sed infidelitas aut perfidia nuncupanda venit (*o*). In sensu vero apud vulgus latiore, mea tamen sententia stricto & proprio, quicumque contra fidem pertinaciter errat, haereticus est, aut hostis fidei, quemadmodum qui verbum profert, ab ipsa loquutione denominatur stricte loquens. At si repugnes, de solo nomine lis erit.

195 II. Propositio Haeretica est quae formaliter ac directe adversatur sancto fidei dogmati. v. g. propositio, quam effutiit Arius, *Filius divinus non est Patri consubstantialis*; quam Macedonius, *Spiritus S. est minor Patre & Filio, & non Deus*; quam Eutyches, *unica est in Christo natura*; quam Calvinus, *Christus non est realiter praesens in Eucharistia* &c; hae siquidem omnes totidem fidei dogmatibus rite propositis contradictorie opponuntur. Sub hac tanquam sub genere variae quasi species continentur, e. c. propositio *Apostatica*, quae deserit & negat omnem omnino fidem (*p*); *Athea*, quae Dei existentiam inficiatur; *Polithea*, quae plures admittit Deos; *Irreligiosa*, quae Religionem quamlibet a Deo revelatam e medio tollit: has siquidem, & si quas suppares reperias, summum haereseos apicem contigisse quis dubitet?

196 QUAE-

(*K*) In cit. *Theol. Pol. Fundam.* in Dissert. praeliminari.

(*l*) Conf *OcKam* in Dialog. part. 1. l. 2. c. 11. *Turrecrem.* in Sum. Eccl. l. 4. part. 2. c. 3. *Adrian.* in 4. Sent. qu. 1. de Confess. *Castr.* de justa haereticor. punitione l. 1. c. 1. *Can.* de loc. lib. 12. c. 8. *Laurae.* Disp. 14. de haeres. art. 5. *Gisberti* in Organo novae Theolog. quaest. 8. c. 1. *Carbo* in introd. in Theol. l. 4. c. 16.

(*n*) Vide, si lubet, *Orig.* in epist. ad Tit. c. 3. *Ambros.* ibid. *Aug.* de Civ. l. 18. c. 51. & l. 16. c. 2. *Greg.* l. 5. Moral. c. 11. *Bed.* in Lu. c 17.

(*o*) Consule *Suar.* in tr. de fide D. 9. sect. 5. *Sanctarel.* de haeresib. c. 1. per tot, *De Panormo* cit. c. 2. art 5. *Gaut.* in laud. Prodr. Diss. 2. c. 2. ar, 2. n. 10.

(*p*) De hac plura ap. *Can.* de loc. l. 12. cap. 9.

196 QUAESTIO III. Quid de Propositione *haeresi proxima*? ADSERO. Ea est, quae ex gravissimo, communiorique bene sapientum Doctorum judicio, in ultimo seu fere ultimo definibilitatis gradu, ut declaretur haeretica, adparet constituta. Ad eum plane modum, quo ea propositio vocatur fidei proxima, quae proxime definibilis est ab Ecclesia tanquam fide certa, utpote instructa ex probatissima Theologorum sententia, unctis conditionibus ad ejusmodi definitionem requisitis. Porro haec proxima definibilitas, quam exponimus, non desumit originem aut fundamentum proximum a sapientum judicio, sed a conditionibus objectivis, quibus innititur hoc judicium, & quae per ipsum judicium aperte declarantur; adeo ut hoc urgente, possit prudenter definiri, propositionem aliquam esse haereticam. Descriptio haec obvia videtur & expedita. Aliter tamen alii (q).

197 QUAESTIO IV. Quid de Propositione *suspecta* de *haeresi*, de *sapiente haeresim*, de *favente haeresi*? ADSERO I. Tres istae propositiones apud nonnullos cum *Antonio Saura* [r] mutuo convertuntur, quatenus in unum idemque recidunt; quippe suspicio de haeresi in ipso haereseos sapore fundamentum habet, ac haeresi favens non nisi propter eundem saporem illi favere videtur. Et Saurae quidem, saltem quoad identitatem duarum priorum Propositionum, consentit libenter communior opinio cum *Lauraea* (s) & *Panormo* (t) post *Hurt. Delug. Ovied.* &c. (u).

198 II. Alii sic eas dividunt & exponunt. Suspecta de haeresi est ea, quae licet aliquo sensu tolerari possit, magna tamen cum probabilitate judicatur haeretica: Sapiens haeresim est, quae majore cum probabilitate, quam altera, censetur haeretica: Favens haeresi est, qua haeretici uti possunt ad suos errores, suamque inobedientiam propugnandam. Secus, & secus alii. Nihil tamen, quod certum sit, ex una vel ex altera parte concluditur. Ergo loquere prout libuerit; hoc uno tamen adnotato, quod heic de hisce propositionibus sermonem instituimus, prout in se ipsis inspectae nonnullam cum sancto dogmate oppositionem praeseferre videntur; non autem comparate ad circumstantias loci, temporis, aut personae ipsas proferentis; has enim circumstantias expendere (uti & plures consimiles in aliis eventibus occurrentes) munus est Theologiae Dogmatico-practicae, non item Dogmatico-speculativae, qualem nos heic profitemur.

199 QUAESTIO V. Quid de *Erronea*? ADSERO I. Hoc nomine non venit error genericus, omnes errorum species complectens; nec error summus, qualis est haeresis, sed alius inferioris ordinis, gravissimus tamen. Videmus enim apud Concilium Constantiense [x] ac plerasque Pon-

(q) Conf. *Delugo* in tr. de virtute fidei c 5. ar. 1. a n. 7. *De Panor.* cit. c. 6. ar. 1. n. 19.

(r) In voto Platonis praelud. 5. sub fin.

(s) Disp. 16. de perf. ac doctr. de haeref. susp. art. 1. §. 1.

(t) Cap. 6. art. 1. n. 6.

(u) Contra Ferrè tr. 1. de opposit. fidei q. 16. §. 5. a num. 14.

(x) Sess. 8. & sess. 15.

Pontificias Coostitutiones condistingui ejusmodi censuram ab aliis, notarique propositiones, qoas proscribunt, & tanquam *Erroneas*, & tanquam *Haereticas*, & tanquam *Schismaticas* &c.

200 tt. Est, quae adversatur doctrinae apud omnes Catholicos communi sensu indubitanter receptae; qui siquidem de ea dubitare non audent, quia vident valde coonexam cum doctrina fidei, tametsi ea nondum ab Ecclesia declarata expresse sit ut fidei dogma. Exemplum adferri solet in thesi adserente B. Virginem non esse in Coelum corporaliter adsumptam. Haec propositionis Erroneae notio, quam adfert *De-lugo* (y), mihi sat probabilis & expeditior est; quidquid secus & secus alii eam probabiliter explicent (z).

201 QUAESTIO VI. Quid de *Proxima errori*, de *suspecta de errore*, de *sapiente errorem*, de *favente errori*? Adsero. De iis proportione adcommoda idem comparate ad Errorem, sive ad propositiooem Erroneam, dicendum, quod noper de similibus propositionibos comparate ad propositiouem haereticam dictum est. Ergo haec probabiliter adserere licet. Primom proxima Errori ea est, quae proxime definiri potest ut erronea, ex concordi sapientum Doctorum calculo. Deinde suspecta de errore, quae nata est ingerere suspicionem de eo quod sit erronea. Insuper sapiens errorem, quae videtur vicioa errori, cojus nempe saporem praefert ac odorem emittit, dum ejos natora & relatio ad errorem adcurate perpenditor. Demom favens errori, quae utcumque in errorem propendet, ipsive auxilio esse videtur.

202 QUAESTIO VII. Quid de *Contraria Verbo Dei*? Adsero: Est ea, quae vel sacrae Scripturae, vel Traditioni, ex prudentum dictamine repugnat in materia fidei: quoniam vero illa repugnantia noodum est supremo Ecclesiae judicio definita, minime ejusmodi propositio dici potest haeretica.

203 QUAESTIO VIII. Quid de *Blasphema* in ordine ad fidem? Adsero: Ea est, quae cum convitio, seu derogatione divini honoris, & quidem vel directa, vel indirecta, adserit aliquid veritati revelatae oppositnm. Illa vero dicitur directa derogatio honoris, aut injuria, quae directe ad Deum tendit, ut propositio *Deus est injustus, non est Omnipotens*; ac indirecta, quae respicit Sanctos & res sacras, v. c. Sacramenta; horum quippe inhoooratio ad Deum ultimo refertur; ut illa propositio Qointini Picardi haeretici, *S. Paullus fuit vas fractum*, & illa Mahumedauorum, *Sacramenta nihil aliud sunt quam perridiculа Christianorum inventa*. Ejusmodi propositio dicitur vulgo Blasphemia *haereticalis* (a).

(y) In Comment. de fide div. D. 20. sect. 3. n. 76.

(z) Consulesis *Can.* l. 12. c. 11. *Suar.* de fide D. 19. sect. 2. *Ferrè* cit. tr. 2. q. 15. § 4. *A Panormo* cit. c. 5. ar. 1. & deinceps. *Gisbert* in Org. q. 8. c. 1. ubi de doctrina erronea.

(a) Plura laud. *A Panormo* c. 6. artic 5. & seqq.

204 QUAESTIO IX. Quid de *Impia* in negotio fidei? ADSERO. Ea est, quae de se nata est cultum Deo debitum minuere, adferens aliquid Sancto Dogmati circa eundem cultum repugnans. Ejusmodi est, *Deus non est colendus Religione aliqua revelata*; tum, saltem illative, illa Jansenii, *aliqua Dei praecepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possiblia fiant.*; hinc etenim aperte colligitur, frustra Deum esse orandum ad obtinendam gratiam observandis praeceptis necessariam. Extenditur a Tridentino C. (*b*) eadem censura ad abjicientes cultum Sanctis debitum, quos nempe diserte ait *impie sentire*; quoniam cultus hic ad Deum ultimo refertur [*c*].

205 QUAESTIO X. Quid de Propositione *male sonante*, de *piarum aurium offensiva*, de *scandalosa* comparate ad fidem? ADSERO I. Male sonans ea est, quae sensu gaudet fidei congruo, verbis autem incongruis; vel, ut aliis probabiliter placet, quae ita duos habet sensus unum bonum, malum alterum, ut quum sine distinctione profertur, saepius in malum sensum sumatur ab audientibus: e. g. inter Latinos propositio *caussa Filii Pater est*, & *Pater, Filius & Spiritus S. sunt tres substantiae*, quae tamen apud Graecos absque lite prorsus olim catholicae fuerunt (*d*). His alii adjiciunt propositionem *Christus est creatura rationalis*, quippe videtur iis negare Christi Divinitatem: secus tamen alii sentiunt; quoniam vice versa *Christus est Deus* optime sonat, nec ulli videtur Christi humanitatem negare.

206 II. Piarum aurium seu pietatis offensiva est, quae profert aliquid indecens, indignum, vel indecorum Deo aut Sanctis, cum nonnulla fidei injuria, e. c. *Christus tepida cum charitate erga homines mortem subiit*. Quod si haec propositio suapte natura debeat nihil falsum adserere, ut vulgo tenent Viri docti (*e*), non video, quo jure possit ipsa ad errores Sancto Dogmati utcumque oppositos revocari (*f*). III. scandalosa est, quae dat occasionem ruinae spiritualis in materia fidei, proximum inducendo ad peccatum, vel avertendo a virtutum exercitio, v.g. *qui semel deliquit lethaliter, nullam potest a Deo remissionem sperare*. Quod si nihil audientem hoc effatum commoveat, alii circumstantiae seu rationi, quae datam occasionem superat, tribuendum est, non ingenitae thesis efficaciae (*g*).

207 Jam vero ad expositas hucusque Pravarum Propositionum divisiones aut species facile reducuntur perplurimae, quas quidem praelaudati Authores passim offerunt, expenduntque. E. g. *Captiosa*, *Denigrativa*

(*b*) In Sess. 25.

(*c*) Latius de prop. impia cit. *A Panormo* cap. 6. art. 9. & deinceps.

(*d*) Conf. *D. Th.* opusc. 1. contra Graecos in Praefat.

(*e*) Ap. & cum laud. *Panormo* cap. 7. art. 3.

(*f*) Conf. *Can.* l. 12. c. 11. *Saura* in Platonis Voto cap. 10.

(*g*) Plura de Proposit. scandalosa jam citatus *Lauraea* Disp. 16. art. 2. §. 5. a n. 19. & qui agunt de thesibus in genere moris ab Apostolica Sede confixis, ut *Fuente Hurtado*, *Cardenas*, *Torrecilla*, *Lumbier*, *Filguera*, *Corella*, *Viva*.

tiva puritatis fidei, *Subsannativa Christianae Religionis*, *Periculosa in fide*, *Seditiosa*, *Perniciosa*, *Temeraria*, *Stulta*, *Antiquata*, *Sacrilega*, *Seductiva* &c. Adnotato praeterea, unam eamdemque thesim interdum talem esse posse, ut non uno duntaxat, sed vario & multiplici oppositionis modo sit fidei nociva, atque adeo multiplici inurenda nota. E. g. propositio, *nec pro justis, nec pro impiis est vita aeterna*, qualem plurimi Acatholici impie effutierunt, est *haeretica*, quia opponitur contrariae Veritati apertissime revelatae; *piarum aurium offensiva*, quia constituit Deum indecore improvidentem erga probos & improbos; *scandalosa*, quia dat occasionem maximae ruinae spiritualis in ordine ad fidem; *temeraria*, quia solido fundamento nititur nullo (*h*).

208 QUAESTIO XI. Cui jus adfigendi Propositionibus ejusmodi notas aut censuras? ADSERO I: In duplici differentia heic intelligi potest censura, videlicet *Judicialis*, quae vim habet authenticae sententiae, latae a legitimo Judice ecclesiastico, & Judicis subditum obligantis; ac mere *Doctrinalis*, quae per modum prudentis judicii irrogatur a Theologis, qui pro sua sacrae doctrinae peritia satis idonei sunt ad discernendum istis in rebus verum a falso, & rectum a pravo.

209 II. Jus est Ecclesiae, sive in Concilio Oecumenico coactae, sive per orbem diffusae, Judicialem ferendi censuram, & quidem infallibilem & irreformabilem, in ejusmodi Propositiones. Patet ex superius adsertis ubi de Authoritate Ecclesiae circa doctrinam fidei [*i*]. Tum ex facto; docemur enim ab Historia ecclesiastica, Synodum V. Generalem notasse errores Origenis, Nestorianorum ac Eutychianorum; Constantiensem alios Wiclefi & Joan. Hussi; Tridentinam plurimos Lutheri, Melancthonis & Calvini.

210 III. Idem est jus Summo Pontifici, Ecclesiam ex cathedra, ut ajunt, docenti. Constat pariter ex nuper dictis pro ejus Authoritate [*k*], & ex facto; quia nempe saepesaepius Apostolica Sedes, his adjectis notis aut qualificationibus, aut censurae gradibus, theses proscripsit (*l*). Et quidem catholici Doctores eadem reverentia thesibus adfixas notas pontificias suspiciunt, ac thesium proscriptionem.

211 IV. Est quoque jus singulis Episcopis, & unicuique in sua dioecesi. Quoniam unicuique ex officio incumbit puritatem fidei in sua Ecclesia tueri; atque adeo eam notare ac proscribere doctrinam, qua puritas fidei contaminaretur.

212 V. Competit absque dubio Sacro Fidei Tribunali; quippe quod in hoc positum & a summis Hierarchis constitutum est, ut doctrinas quasque Doctrinae Christi adversantes inquirat & damnet (*m*).

213 VI. Jus est, aut specialis quaedam praerogativa Catholicis Academiis, seu potius Theologicis earum Facultatibus (quo nomine vocan-

(*h*) Conf. praecitatos AA. *Can. Suar. Del. Ferrè*, *Laur. Saura*, *Panorm. Aunat. Gaut.*

(*i*) Relege pag. 343. a num. 165. & 181.

(*k*) A pag. 344.

(*l*) Eas innuimus pag. 350.

(*m*) Conf. *Gisbertus* in Organo novae Theol. q. 8. c. 1.

tur Coetus Professorum Theologiae) ferendi doctrinalem censuram in ejusmodi theses. Ii enim Doctores pro ea, qua pollent, sacrae doctrinae peritia, jure habentur idonei, ut quum mutuo secum communicato lumine, communique consilio res ejusmodi mature librant, sanum de illis velut in materia propria judicium ferant (n). Quid? quod ipsorum in hujusmodi negotiis deliberationem persaepe exquisierunt & amplexi sunt magni Praesules, nec raro Summus omnium Praesul [o]. Et quidem Academicae id genus censurae, quae passim occurrunt, reverenter plerumque solent excipi (p).

214 VII. Privatis quibusque Doctoribus Theologis fas est hanc versare doctrinam de propositionum censuris, ac istas infligere pro cujusque merito thesis. Haec enim est materia Theologiae propria, praesertim Dogmaticae; sicuti Biblicae est sacras Scripturas exponere, Polemicae haereticorum dogmata confutare, Scholasticae varitates fidei subtiliter elucidare, Liturgicae ecclesiasticos ritus expendere, Moralis regulas ad mores proponere. Porro Theologi tanquam ex proprio munere tam in privatis publicisque disputationibus, quam in emissis Commentariis, non modo judiciales censuras a summa Potestate latas pluribus confirmare pergunt, sed novis etiam ad illarum normam notis alias theses cum laude adficiunt.

215 Hinc, quoniam privati Theologi in ejusmodi doctrina, tanquam in re propria excultissimi habentur, non nisi praevia eorumdem consultatione, ipsisque veluti manuducentibus, & sacra Concilia, & summos Hierarchas, & ceteros Antistites in suis pravarum thesium proscriptionibus & censuris omni aetate processisse notum est. Porro ejusmodi Theologorum censura non est judicum sententia, quae obligationem inducat; immo potius Actorum, seu adcusatorum sententia, quae Judices ipsos ad ferendam sententiam obligantem excitet ac instruat.

216 QUAESTIO XII. Quae tandem sint Regulae, pro ejusmodi censuris prudenter decernendis? Perplurimae adsignari possent. En aliquas, & fortasse praecipuas. I. Cavendum maxime, ne adseratur aut negetur quod ad sacram Doctrinam non spectat, tanquam ad eam pertinens; id enim multum nocere potest (q)... II. Ut aequa, rectaque thesi censura statuatur, multa praecedat meditatio, oportet, qua nempe ad unguem exploretur intima censurae indoles ac notio, simulque notandae thesis aperta cohaerentia cum eadem censura. Porro cohaerentia haec non admodum difficulter statui potest, si primum adprime noveris censurae indolem: at quo tamen pacto hanc indolem indubitanter resolveris? Quaeres ne illam in Conciliorum & Apostolicae Sedis decretis, quae ejusmodi censuras emiserunt? Frustra tamen; nullibi enim (id quod qui-

(n) Ita totidem fere verbis laud. *Gautier.* in Prodr. Diss. 2. c. 3. art. 1. §. 8.

(o) Videsis pag. 57.

(p) Nonnullas indicavimus supra p. 55., plures dabunt *Bulaeus* in Hist. Univ. Paris, *D'Argentraeus* in Collectione judicior., *Gaut.* mox laud. §. 9.

(q) Ita diserte *Aug.* l. 2. Confes. & in 1. super Genes. ad lit.

quidem maxime optarem) censurarum, quae feruntur, indoles innuitur. Evolves ne primi subsellii Authores, qui te instituant? Sed raro isti in exponenda censurae cujuspiam notione prorsus conveniunt: fere in hac doctrina, quod solet in ceteris, quot capita tot sententiae; immo quod iis certum est, aliis totidem refragantibus probabile duntaxat videtur. Facilius ergo & expeditius statues censuram *tanquam probabiliter thesi consonam*; difficulter vero *tanquam absolute certo thesi consonam*.

217 III. Ut thesis aliqua declaretur absolute rea cujusquam censurae, debet esse non modo utcumque probabile, sed etiam certum & evidens, quod ejusmodi infamem notam absolute promereatur. Ratio evidens deducitur a foro Iurisprudentiae. Equidem in Criminalibus ut quis tanquam reus condemnetur, requiruntur probationes, non solum *concludentes* [r], sed etiam *luce meridiana clariores* [s]. Thesis autem, quae notanda proponitur, est quasi rea in Doctorum tribunali, sententiam ab ipsis, aut probrosam, aut honestam expectans. Tum ex tritis axiomatis Juris, *Odia sunt restringenda* (t), *In obscuris minimum est sequendum* (u), *In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius, quam tutius* [x], *In dubiis benigniora praeferenda sunt*. (y) Ubi igitur de thesis propositae pravitate non constat evidenter, nequit illi absolute pravitas, aut pravitatis gradus jure adscribi.

218 IV. Censorio ergo in hujusmodi theses muneri ineptus videtur, qui acri ingenio, magna animi moderatione, judicii maturitate, profunda sacrae doctrinae penetratione non polleat, unam cognoscere & adserere veritatem adlaborans, quolibet abjecto praejudicio ac partium studio. Haec enim omnia plane necessaria sunt, ut in caussa perquam difficili & obscura aequum rectumque judicium pro rei merito feratur.

219 V. Magnopere cavendum, ne ita immature seu acerbe thesim aliquam, praesertim in Schola catholica vigentem censura perstringas, ut haec novam sibi vendicet censuram. Sanctissimus enim *Innocentius* P. XI. in decreto, quo LXV. theses proscribit, sub finem, *in virtute S. Obedientiae praecipit* [Doctoribus, seu Scholasticis, & aliis quibuscumque] *ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, disputationibus ac praedicationibus caveant ab omni Censura & Nota, necnon a quibusvis conviciis contra eas Propositiones, quae adhuc inter catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recognitis, super iisdem Propositionibus judicium proferatur*. Ad haec tamen notant nonnulli (z) Censuram non esse, si quis opinionem aliquam dixerit esse *improbabilem*.

Plu.

(r) Ita *Conciolius* & *Ayllon*. ap. *Amigantium* ubi de Praxi criminali.

(s) Ex L. *Sciant cuncti*. fin. Cod. de probat. & ibi *Glossa*, *Guazzinus*, & vulgo *Jurisperiti*.

(t) Ex Reg. 15. de Reg. Jur. in 6.

(u) Ex Reg. 30. ibidem.

(x) Ex Reg. 192. ibid.

(y) Ex Reg. 56. ff. de Reg. Juris.

(z) Cum *Lacroixio* in Theol. Morali l. 1. num. 185.

Plures dogmaticas Regulas te docebit praedictarum usus; necnon alias dabunt in suis id genus commentariis laudati Authores, ac praeprimis *Ant. Saura* [a] *Ant. a Panormo* [b] *Joan. Gisbert.* (c)

PROLEGOMENON III.

De Theologia Scholastica speciatim.

220 Acturi tandem de Scholastice, prout hujusce Prodromi Oeconomia postulat, ea duximus strictissimo calamo praelibanda, quae alias satis superque enucleavimus in Prodromo I., ubi de Scholastices Historia, Encomiis, ac Vindiciis, Lectorem eo loci remittentes; latius tamen & ex professo, pro instituto nostro cetera, quae propriorem heic sibi vendicant sedem.

PROLUSIO HISTORICO-CRITICA

De Theologiae Scholasticae Obtrectatoribus.

221 Sacra haec atque praenobilis Disciplina, infinitis pene nominibus commendanda, complures ex varia sorte turbas sibi sustinuit inimicas, praeter illas, quas nuper dolentes recensuimus & cuilibet generatim sacrae Theologiae, & speciatim Dogmaticae adversarias. Equidem

I. *Schismatici Orientales* nullo unqnam pacto adduci potuerunt, quominus modum & stilum in Scholastice tradenda, ab Latinis vulgo receptos, adprobarent. Prae ceteris *Nicephorus Gregoras*, doctrina & eruditione inter eos conspicuus, eo speciatim titulo sub an. 1328. Scholasticen objurgavit, quod subtiliores disputationes, atque Dialectices usum praeseferret.

Ipse equidem prolixa in Oratione, quam in consessu Praesulum, etsi laicus, recitavit, ut eos deterreret ab ineunda cum Latinis circa processionem Spiritus Sancti a Filio concertatione, ad quam duo ex Occidente missi Antistites pro conciliandis invicem Ecclesiis provocarant; subtiles & acutas in rebus theologicis disputationes sub stilo dialectici syllogismi magnopere aversatur; & ejus quidem stili inanem & supervacaneam illic operam esse multis probare pergit. (d) At ipsius tamen impetus, pro dialectico Scholastico usu differens, in antecessum retuderat Graecus alter celebratissimus, & Gregora senior, *Emmanuel Calecas*. [e]

II. *Acatholici Occidentales Protestantes*, ac pene hucusque ceteri hujusce furfuris prave sapientes homines, convitiis potius quam momentis egregiam Scientiam prosciderunt: scilicet ei vitio vertentes, quae in imperitos duntaxat Pseudo-Scholasticos merito revocanda sint.

Audia-

(a) In suo Platonis Voto, de examine propositionum.

(b) In suo Scrutinio doctrinarum.

(c) In Organo novae Theolog. q. 8. per tot.

(d) Conf. idem *Gregoras* in Hist. c. 8. ubi laudatam Orationem exhibet, a n. 5.

(e) Ex pag. 57.

Audiatur, quaeso, *Lutherus*. Hic in primis agens rabiose contra Latomum, in omnes pariter Scholasticos turpissime debacchatur, addens, *Universitates esse Synagogas Synagogarum Sathanae in quibus Sophistotheologi, Epicurei illi porci, suum regnum regnant*. (*f*) Et paucis interjectis, eosdem adpellat *indoctos, stupidos, impios, sacrilegos in Verbum Dei*. Tum ut a furore latratuum quiescat rabidus canis, haec subdit, *sed sinamus quaeso, Sophistas mores suos implere, neque enim eos praeter hypocrisin & adulationem & mendacium quidquam recte decet*. Plura similia & quoque impudentiora, quibus eam Confutationem adspergit blatero, lubens mitto, ut alia cominus Scholasticen contigentia percurramus, sub Thesibus ab ipso Haerasiarcha pervulgatis. En ipsas.

I. Omnes virtutes morales & Scientiae Speculativae non sunt verae virtutes & Scientiae, sed peccata & errores ... II. Theologia Scholastica est falsa Scripturae & Sacramentorum intelligentia & exsulem nobis fecit veram & sinceram Theologiam ... III. In Sermonibus Joannis Tauleri, lingua germanica conscriptis, plus reperio Theologiae solidae & sincerae, quam in universis omnium Universitatum Scholasticis Doctoribus repertum est, aut reperiri possit in omnibus suis sententiis ... IV. Quo tempore coepit Theologia Scholastica, idest illussoria, eodem evacuata est Theologia Crucis, suntque omnia plane perversa ... V. Libidinem corrumpendae Scripturae jam ferme trecentis annis patitur Ecclesia incomparabili damno suo a Doctoribus Scholasticis ... IV. Theologi Scholastici Aristotelis Moralia prorsus convenire mentiti sunt cum Christi, Paullique doctrina.

Excerptae quidem, praeter alias plurimas, istae sunt ex Lutheri libro, cui titulum fecit *De Captivitate Babylonica*, meritisque Censuris inustae per sacram Theologicam Facultatem Parisiensem, cujusmodi eas subjungimus.

I. Thesis quoad alteram partem de Scientiis Speculativis est *manifeste falsa* ... II. est *falsa, temerarie & superbe adserta, ac sanae doctrinae inimica* ... III. est *manifeste temeraria* ... IV. est *falsa, praesumptuose & irrationabiliter adserta, & errori Bohemorum damnato vicina* ... V. est *falsa, stulte & maliciose adserta* ... VI. *imprudenter & falso Scholasticis imponit quod non est verum* (*g*).

Haec Scurra ille in suo pestifero de Captivitate Babilonica commentario, quem hac quasi coronide exornavit: *ex iis puto satis monstratum, Theologiam Scholasticam esse aliud nihil, quam ignorantiam veritatis & scandalum juxta Scripturas positum: meum vero consilium dixi, ut adolescens vitet Philosophiam & Theologiam Scholasticam, ut mortem animae suae*. Quid vero eo dato consilio vilius, impudentius & atrocius?

Eos interea, potius iracundiae ac impudentiae, quam crassae ignorantiae errores edocebat impius Novator, ac adolescentes ab Scholastices amo-

(*f*) In Confutatione Rationis Latomianae, ad Praefationem Latomi.

(*g*) Extant hae theses & censurae in *Determinatione Theologicae Facultatis Parisiensis super doctrina Lutherana hactenus per eam visa*, constituta & lata sub an. 1521. 15. Aprilis, ap. tomum 2. Operum Lutheri, Ienae editum 1600. p. m. 426. col. 2. Et ea quidem consonat omnino cum *Determinatione*, quam ex Sorbonicis Scriniis retulit *Bulaeus* in Hist. Univ. Paris. tom. 6. ad an. 1521. a p. m. 116.

amore & ftudio ardenter avocabat. Nec deerant quidem qui arrectis auribus luthericum paradoxon audirent, totoque animo exciperent; Poetae nimirum & Rhetores cum *Hermanno Bufchio Weftphalo*, Scholaftice infefti ob latinitatis barbariem, qnam invexit. Quanto tamen animi furore Parifienfem Determinationem idem Lutherus, quafi furiis agitatus exceperit, quis valeat paucis enarrare? Eum ipfe prodit his verbis, quibus odium in Lovanienfes, Colonienfes, ceterofque Scholae Theologos inique conceptum, in unos Parifienfes ita convertit, vindictae ac talionis reddendi gratia.

„ Academia, *inquit*, Parifienfis in parte fuprema, quae facultas
„ Theologiae nuncupatur, eft a vertice ufque ad plantam mera, & ut
„ nix alba, lepra verae, noviffimae, Antichriftianaeque & Capitalis hae-
„ refeos; Mater omnium errorum in Chriftianitate; maxima meretrix
„ fpiritualis, quam Sol unquam vidit, & vera poftica Inferni. Prophe-
„ tatum eft, temporibus Antichrifti omnes haerefes, quae unquam fue-
„ runt in unam Camerinam confluxuras, mundumque perdituras: id
„ ego oftendere intendo de Parifiis, Papae veri Antichrifti maximo for-
„ nicationis cubiculo; atque probare, eos effe pejores Montanis, Ebio-
„ nitis, & omnibus, quofcumque commemoraverunt, haereticis, Deo
„ volente. Ipfi funt quos jam pridem defideravi.

Audiftin' unquam, Lybia, ferociorem leaenam? Haec vero teuthonice ad populum iracundiae oeftro percitus, Scholaftices Ofor implacabilis; ille inqnam, qui non ita pridem & Auguftae coram Cardinale Cajetano, & Lipfiae coram Ducis Georgii Conciliariis Parifienfium Scholafticorum, quos a Papa offenfos putabat, judicium expetierat, diferte fubdens, eorum Univerfitatem effe in Theologia florentiffimam (*b*). Hic ergo Dux clariffimus & Coriphaeus maximus facrae Scholaftices Obtrectatorum.

Enim vero abfque declamatore Vindice inter fuos gregales famofus Haerefiarches relinquendus? Minime gentium. Nonnulla ipfi anonyma fcripta produxerunt; ea tamen ubi Parifienfium Scholafticorum doctrinam, pietatem, eruditionem, & criticen fcommatis, dicteriis, calumniis denigrare ac profcindere intendebant, potius Authorum fuorum infcitiam, impietatem, & caninam rabiem commonftrarunt (*i*).

Unus *Melanchthon*, juvenis adhuc & Luthero plenus, Magiftrum aperto marte vindicandum fufcepit, edita cum Cenfura Lutheri Apologia, quam infcripfit, *Adverfus furiofum Parifienfium Theologaftrorum Decretum Philippi Melanchthonis pro Luthero Apologia*. Quis vero Philippum tam defertae cauffae patronum agere, ac infanire dubitaverit? Et quidem egregie infanivit (quod noftrum inftitutum fpectat) adverfus Scholafticen, ejufque Profeffores, praefertim qui Luthericorum paradoxon Judices fuerunt, fingillatim Lovanienfes, Colonienfes, & quammaxime Pari-

(*b*) Conf. *Joan. Cochlaeum* in Hift. de actis & fcriptis Martini Lutheri Saxonis, Cochlaeo aequalis, ad an. 1521., quem exfcripfit *Bulaeus* in Hift. Univ. Parif. ad ipfum an. 1521.

(*i*) Conf. laud. *Cochlaeum*.

Parisienses. Quid autem singula, quibus Apologema illud adspergitur, & conspurcatur, convitia perstrinxero? Ex uno eetera noris.

„ Ubi rem, *inquit*, propius considero, videtur Lutetia non peccare nunc primum, sed jam olim ineptire, quum ecclesiastica doctrina „ humanis disputationibus vitiata philosophari coepit. Constat enim natam esse Lutetiae prophanam illam Scholasticen, quam Theologiam vocari volunt, qua admissa, nihil salvi reliquum est Ecclesiae, Evangelium obscuratum est, fides extincta, recepta operum doctrina, & „ pro christiano populo, ne Legis quidem, sed Moralium Aristotelis populus sumus, & ex Christianismo contra omnem sensum spiritus, facta est quaedam philosophica vivendi ratio. O utinam contingat vobis spiritualibus oculis cernere, quid Ecclesiae damni dederit vestra illa, apud vos & nata & exculta Scholastica, quam a vobis acceperunt quasi per manus reliqua Europae Gymnasia. Oportet nim Idolis terram repleri „.

Tum „ quod commentum soli Scholasticae Theologiae debemus, quae „ ubi coepit divinam legem ad Philosophiam Aristotelis exigere, pro „ libidine refixit quas voluit leges Dei „. Demum „ Paullus ait fore, „ qui a fide discedant, qui corrumpant humanis doctrinis Evangelium „ & hoc genus multa: hi, nisi sunt Sorbonae Theologi, non intelligo quid velit Apostolus „. Haec, pluraque similia Philippus, quae quis non rideat? [k]

Calvino insuper eadem omnino fuit, quae Luthero ejusque asseclis, adversus Scholasticen, ejusque Professores insana Opinio. Eam ipsum quandoque palam protulisse reperio, ubi de fide disserit (*l*). „ Hoc vero nunc, *inquit*, expendere convenit, qualis esse haec fides debeat... „ atque eo majore cura & studio dispicienda est nobis & disquirenda germana fidei proprietas, quo perniciosior hodie est in hac parte multorum [hoc est *Scholasticorum*, ut ibidem in nota marginali exponitur] „ hallucinatio... immo quum in Scholis de fide disputant, Deum ejus „ objectum simpliciter vocando, evanida speculatione [ut alibi diximus] „ miseras animas rapiunt transversum magis, quam ad scopum dirigant „.

Tum insuper „ Ergo hoc malum, ut alia innumera, Scholasticis „ acceptum referri par est, qui velut obducto velo Christum texerunt, „ in cujus intuitum nisi recta intenti simus, per multos labyrinthos „ semper vagari continget. Praeterquam vero quod caliginosa sua definitione totam vim fidei deterunt ac fere exinaniunt, commentum „ fabricarunt implicitae fidei, quo nomine crassissimam ignorantiam ornantes, miserae plebeculae eum magna pernicie illudunt; immo (ut „ verius & apertius dicam quod res est) commentum hoc veram fidem „ non modo sepelit, sed penitus destruit „. Scholasticos tandem sub eodem Capite sparsim nuncupat *indociles*, *errones*, *deliros*, *crassa torpentes ignorantia*. Hic Calvini sensus, cui ceteros quosque Protestan-

(*k*) Extat haec Melanchtonis Apologia ap laudat. tom. 2. Operum Lutheri, a pag. 427.

(*l*) In Institutione Christianae Religionis l. 3. c. 2. §. 1. & seqq.

tes unanimiter consentire indubium est; quemadmodum liquet ex eorumdem Commentariis ubicumque de Scholastice, seu de Scholastices Professoribus mentio incidit.

Ex iis tamen unus merito excipiendus *Stancarus*, qui Acatholicorum Sociorum iras & impudentiam detestatus, haec scribere non dubitavit: (m) scilicet *Petrum Lombardum pluris esse quam centum Lutheros, ducentos Melancthones, trecentos Bullingeros, quadringentos Petros Martyres, quingentos Calvinos; qui si omnes in mortario contunderentur*, (utpote Haeretici & Haereticorum Ductores, Doctoresque) *non posset exprimi una uncia Theologiae*. (n) (*)

Missa tandem facimus id genus perplura, quibus Acatholici vulgo Authores Scholasticen & Scholasticos peracerbe sugillant, e. g. *Joannes Owen* (o) *Gisbertus Voetius* (p) *Antonius Perizonius* (q) alii.

III. *Michael Bajus*, alias adpellandus, quam torviter Scholastices universe Professores conspexerit, argumento sunt aliquot ejusdem Theses, pontificio jam mucrone profligatae, quae nonnullas communissimas illorum doctrinas aspernantur, & ab Scholis amandari jubent. Ejusmodi dixeris, quas exempli gratia mox subjicimus.

1. „ A vanis & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum „ ex-

(m) In lib. de Trinitate.

(n) Ap. *Labbeum* in Biblioth. Script. in Petro Lombardo, quem exscripsit *Thomas Pope Blount*, & ipse acatholicus, in Censura celebriorum Authorum, in eodem Lombardo.

ADNOTATIO.

(*) SEd heic tamen reclamat *Casimirus Oudinus* (de Script. Eccles. tom. 2. in Dis. de Petro Lombardo c. 1.) & Stancari apophtegmate recitato, quasi Labbeum, qui illud primum retulerat, vellicans, subdit illico: *hae etenim hyperbolae etsi Labbeo placent, ceteris tamen partium studio caeco non abreptis displicent*. Ceterum callide subticet Apostata quae totidem verbis exscriptae Stancari sententiae protinus Labbeus subjicit, nempe, *in iis scilicet, in quibus ab Ecclesia Catholica ac Romana, Columna ac firmamento veritatis, diffidere voluerunt*.

Ecquis autem vere Catholicus id Stancaro, Labbeoque lubenter ac firmiter non concesserit? Quis sanae mentis dubitet in differendis illis dogmatis, in quibus ea haereseon monstra ab Ecclesia Catholica ac Romana diffident, & illa vel ne unciam verae Theologiae in mortario contussa reddere, & uni Petro Lombardo, immo minimo Scholastico primas cedere?

Cedo, Lombardo praestarent illa damnatae memoriae nomina, Lutherus, Melanchton, Bullingerus, Pseudo-Martyr, Calvinus prophana eruditione atque eloquentia; verum ubi agitur de sacra Catholicae Ecclesiae doctrina & sancto dogmate, quis ipsis & millenis ejusdem furfuris Erronibus unum praestare Lombardum jure diffiteatur?

Ceteris tamen, reponit Oudinus, *partium studio caeco non abreptis displicent*, videlicet sociis suis acatholicis, & sibi, quippe qui dum Fidei dogmata proterve negant, & sese a partium studio alienos profitentur, & eos qui illa constanter defendimus, stupidae caecitatis ac obstinatae pervicacitatis insimulant. Sed apage nequam, & verum Scholastices Conditoris Encomium adversus ejus hostes, tibi familiares, ab ore alterius tibi similis vere prolatum, patienter sustine cum laudato Lutherico Pope Blount, qui ipsum recitavit, nec quidquam reposuit.

(o) In Theologumenis.

(p) In exercitiis & Bibliotheca studiosi Theologiae.

(q) In tract. de ratione studii theologici, ad ejus emendationem praecipue spectante.

„ excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, ut per do-
„ na naturae superaddita fuerit largitate Conditoris sublimatus, & in
„ Dei filium adoptatus „ (r) Carpit haec Scholasticos tanquam vanos & otiosos homines, ipsisque insipientiae a veteribus philosophis derivatae vertit, quod oppositam sententiam, quae unice vera est, edocuerint; quasi plane Philosophi veteres quidquam homini naturam superans tribuendum agnoverint.

II. „ Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus „ amatur ut Author naturae, & gratuiti, quo Deus amatur ut Beati- „ ficator, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris literis, & „ plurimis veterum testimoniis excogitata. „ (s) Haec pariter Scholae Theologos, qui prudenter, adcurate atque catholice duplicem illum amorem distinxerant, aperte ferit.

III. „ Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi „ arbitrii bonus, sive non malus, & Gratiae Christi injuriam facit qui „ ita sentit & docet. „ (t) Videlicet universa Theologorum Schola, quae ita catholice sentit ac docet; quapropter tanquam Pelagiana traducitur.

Ceteras mitto; satis enim istae, superque ostendunt hominis animum in repudiandis, cum despectu ac injuria Doctorum, certis, verisque Scholae placitis: ut nempe novum suum lubricumque de rebus Theologicis systema Scholae despectioni & conclamatae ruinae expeditius superstrueret.

IV. *Joannes* ille *Vergerus*, vulgo *Abbas San-Cyranus* haud levi odio Scholasticen, ejusque Alumnos etiam doctissimos & sacratissimos prosequutus satis ex iis adparet, quae superius Praesul ille, omni exceptione major, testata reliquit. (u)

V. *Cornelius Jansenius*, Iprensis Antistes, saepius alias advocandus, iniquum, torvumque animum, quo in Scholasticen, & ejusdem Professores ferebatur & ardebat, dissimulare non potuit. En hujusce Scriptoris aliquot sensa. (x)

1. „ Quid statum purae naturae formavit, ornavit, instruxit, ni-
„ si Aristotelica Philosophia, quam etiam Gentiles quidam majori sen-
„ tiendi sanitate damnarunt? Quid virtutes Gentilium ac damnatorum
„ hominum veras protulit, unde opera etiam bona pullularent, nisi
„ Gentium Philosophia? Quid fidem, spem, dilectionem Dei super om-
„ nia naturalem, in summo sacrarum literarum scriptorumque silentio,
„ adinvenit, nisi pura puta Philosophia?... Nempe de rebus istis Theo-
„ logicis plerisque valde arcanis, homines Aristotelicis disciplinis in-
„ structissimi, secure & magistraliter disputant... semper enim Philo-
„ sophia, quemadmodum mater haereticorum fuit, ita rerum divina-
„ rum arcanis definiendis adhibita, mater errorum est. „ (y)

Heic 1.° subsannat universae Scholae, quae Jansenii aevo in iis quae

 fidem

(r) Est Prop. 24. ex proscriptis.
(s) Prop. 34.
(t) Prop. 65.
(u) In Prodr. I. Cap. III. pag. 65.
(x) Ex Comment. cui titulus *Augustinus*.
(y) In lib. Prooem. de Ratione & Authoritate c. 3.

fidem non ſpectant, Ariſtoteleis placitis innitebatur, Angelici Doctoris pediſſequa. 2.° Bajum, ſentientem, abſque Dei gratia nihil alind poſſe hominem quam peccare, etiam proſcriptum defendit. 3.° Ludovicum Molinam & alios admittentes fidem, ſpem, dilectionem Dei ſuper omnia naturales, ex obliquo tanquam ridicule philoſophantes criminatur. 4.° Philoſophiam ſeu uſum ratiocinii ab Schola Theologica valere jubet. Quibus nempe ad novam ſuam Theologiam, millenis titulis rationi diſſonam, ſummiſque diris obnoxiam, viam ſternat.

II. „ Quaeſtiones & veritates pure Scholaſticae nihil cum cognitio- „ ne caritatis commune habent, propter diverſas cauſſas: praecipitia „ in quae prorumpunt. „ Hic titulus eſt Capiti VIII. ejuſdem Libri Prooemialis praefixus, quem pluribus Novator hic probare nititur. Quaſi vero Scholaſtice tractationes radicitus omitteret de Deo, de ſupernaturalitate, de Gratia, de Virtutibus Theologicis, de Chriſto ejuſque Sacramentis: anne tractationes hujuſmodi cum caritatis cognitione pugnare coelitus ipſe viderit?

III „ Recentiores iſti profecto tantum ab oſtio verae Theologiae, „ fide ſalva aberraverint, ut neque fidem chriſtianam, *quam animo ut* „ catholici tenent.... denique neque vetus, neque novum Teſtamen- „ tum intelligere videantur: ſed Babyloniam quandam confuſionem, „ Cymmeriaſque quaſi tenebras in Theologiae moralis faciem, nimium „ ratiocinationibus indulgendo intuliſſe. Hyperbolice vel temere me „ iſta fundere citra dubium lector quiſque modeſtior arbitrabitur; ſed „ ſingula ſuis locis, multoque fortaſſis plura quam dixi, juxta ſancti „ Auguſtini principia, Deo juvante, patefient. „ (z) Bene eſt: haec, multoque plura patefient, juxta Sancti Auguſtini principia, videlicet ſub eo ſenſu a Janſenio intellecta, quem non modo communis Doctorum Scholaſtice, verum etiam univerſa Catholica Eccleſia decies & vicies condemnabit.

At enim quid Lectorem moramur, ac tempus in parvis terimus? Haec in ſuo Pſeudo Auguſtino ſaepe ingeminat, nec raro duriora interſerit. Enim vero cum ejuſmodi Iprenſis paradoxa fundamentis adeo ruinoſis ſuperſtruantur, jacula ſunt, quae non feriunt, & vix tonante calamo excidunt, in fumum abeunt. (a) (*)

VI. *Jan-*

(z) Sub eodem l. prooem. c. 28.

(a) Videſis ipſum *Auguſtinum* in l. prooem. cap. 6. §. *Quod ſi*. De ſtatu naturae lapſae l. 2. c. 25. ſub fin. & l. 4. c. 24. §. *Nunc*. & *Quae*. & de Statu naturae purae l. 2. c. 2. ſub init. & §. *Cum* verſus fin. & de Gratia Chriſti l. 2. c. 2. §. *Quae*. & c. 33. §. *Quae ſi*. Quod ſi ſingula, quae pro ſuo ſtabiliendo ſyſtemate adverſus Catholicam Scholae doctrinam effutiit in Scholaſticos Iprenſis, legere lubeat, totum ejus Auguſtinum haud ſegniter percurras, oportet.

A D N O T A T I O.

(*) Porro Janſenius eo conſilio Scholae Theologos ita acerbe ſibi vellicandos propoſuit, ut quo magis apud orbem literatum eorum authoritatem deprimeret, eo maxime ſuam pro ſtabiliendo & confirmando novae doctrinae Syſtamate, cui praeformando tradendoque viginti & amplius annos inſumpſit, efferret. Virum tamen ceteroqui ſaga-

VI. *Janseniani* & *Quesnellistae*, qui San-Cyranum & Janseniam ut Patres & Patronos reverenter suspiciunt, summisque percolunt obsequiis, in pluribus exposita illorum sensa usque modo retinuerunt.

VII. *Grammatici* & *Rhetores*, cum *Laurentio Valla* & *Desiderio Erasmo*, alias advocatis, hoc titulo in sacram Facultatem virulentis aculeis invehuntur, quod stilo prorsus ineleganti, rustico, inornato, inconcinno, barbaroque sacrae Doctrinae Mysteria & Quaestiones exponat. Et iis quidem consentire videtur *Ludovicus Muratorius*, ubi differens de bono gustu seu delectu super Scholastice, detestatus inculti stili & obscuriorum vocunt rationem ab Scholae Theologis ut plurimum observatam, praeter alia, ut ea ratio castigetur, & stilus cultus ac elegans substituatur pluribus Anthor est. (*b*) Quin etiam Muratorio jam vulgo subscribunt Recentes e Schola Theologi cum *Gerberto* [*c*].

VIII. *Beatus Rhenanus* (*d*) & rursus *Erasmus* (*e*) eo nomine vehementer Scholasticen vellicant, quod plerasque valde inutiles quaestiones, ac nonnullas vix non impias, aut saltem absurdas auditoribus addiscendas & ventilandas obtrudat. Sunt & alii, qui eandem querimoniam frequenter ingeminant cum laudatis *Muratorio* (*f*) & *Gerberto*. (*g*)

IX. *Critici* tetrici, morosique, cùm antiquiorum temporum, tùm praemaxime nostri seculi, centenis hinc inde sophisticis conquisitis argutiis, summam Scholastice invidiam conflant, eamque fore penitus exsibilandam occlamant. De iis superius quantum satis. (*h*) Nihilo tamen secius ex illis duo sunt, quos hic recolere juvat, *Gualterus*; & *Grimaldus*, qui ex professo Scholastice insidiabantur, ipsamque prae ceteris ardentius oppugnarunt.

Equidem principio *Gualterus de Sancto Victore*, Richardi de S. Victore in Prioratu Domus San-Victorinae Parisiensis ab an. 1173. successor, ejus factionis, quae Scholasticen tunc temporis enascentem tanquam novam haeresim, ejusque Professores tanquam recentes Haereticos immortali odio traducebat & oppugnabat, Antesignanus, & antiquioris Theologiam tradendi methodi tenacissimus defensor, ut novae methodo tanquam Pseudo-theologicae summam invidiam conflaret, commentarium sub an. 1180. exaravit IV. libris distinctum, quem sic inscripsit, *Gualterus contra quatuor Galliae labyrinthos*: in Prologo vero sic exorditur.

sagacam & peracutum spes fefellit: immo quaa in suo Augustino probra fuerant in Scholasticen ejusque alumnos ajaculara, mox in eorundem praeconia, proscripto penitus Janseniano Augustino, gloriosa metempsycosi commutata sunt.

Nihil enim gloriusius, quam ut aa sollemni & inerranti judicio proscribatur doctrina, quam tuae ab Hosta falsitatis & imperitiae insimulatae, oppositam, Hostis idam petulantar profitteri jactarat. Adeo res periculi plena est, ubi agitur de spectantibus sanctum dogma, te Catholicae Scholastice omnino subducere, & ab sollamni, indubioqua ejusdem Professorum judicio penitus alianum profitari.

(*b*) *Murat.* sub *Lamindi Pritanii* larva, da bono gustu sau delectu supar scientiis & Artibus, cap. 10.

(*c*) De recto & pervarso usu Theol. Scholasticaa c. v.

(*d*) In Schol. ad Tartull. in adnotat. de dogmat. Tertull.

(*e*) In adnotat. ad cap. 1. Epist. ad *Timoth.*

(*f*) Cap. 10. (*g*) Cap. VII.

(*h*) In Prodr. I. p. 73. 74. 101.

tur. „ Quisquis hoc legerit, non dubitabit, quatuor labyrinthos Franciae, id est Abaelardum, & Lombardum, Petrum Pictavinum, & Gilbertum Porretanum, uno spiritu Aristotelico afflatos, dum ineffabilia Trinitatis & Incarnationis Scholastica levitate tractarent, multas haereses olim vomuisse, & adhuc errores pullulare. „ (*i*) (*)

Grimaldus praeterea, cetera nobilitate, profana eruditione, dignitate clarus Vir, sub an. 1750. extinctus, duo pro Scholastice Apologemata, quae sub totidem literis ediderat *Joannes Baptista de Benedictis*, S. J. sub *Benedicti Aletini* larva, binis saltem aliis literis cruento quidem marte confutavit. (**)

Haec (& heu quanto plura!) Obtrectatores. Enim vero tanta est Scholastices dignitas, ut se sola adversas quasque dispellat umbras: tot rursus, tantique ejusdem Scholae Professores, ac Vindices, ut memoratus Obtrectatorum numerus quasi nullus evadat, & in nihilum pene recidat. Ergo iis alio remissis, ad dignitatem tantae Scientiae subjectis Quaestionibus elucidandam properemus. (*k*)

§. I.

(*i*) Extabat MS. in Bibliotheca San-Victorina Parisiensi, ut testatur *Bulaeus* in Hist. Univ. Paris. tom. 2. pag. m. 629., quem exscripsit *D' Argentraeus* in Collectione judic. &c. tom. 1. a p. m. 114.

ADNOTATIO.

(*) AT quaenam hujusce Scripti fuerint fata, certo non liquet. Ego vero haec mecum statuo. Constat primum, hoc scriptum in San-Victorinae Bibliothecae tenebris literario orbi incognitum delituisse ad annum usque 1665. quo primum ejusdem centones aliquot aditi sunt & pervulgati a laudato *Bulaeo*, qui rem enarrat. Constat deinde, Scholasticen a Lombardo traditam, & a Petro Pictaviensi confirmatam, ab universis Latinae Reipublicae Scholis in paucis acceptam fuisse, & ut catholicam adprobatam, necnon innumeris fere commentariis insignitam. Hinc vero duo manifeste conjicere licet: unum videlicet, quod Gualterianus ille foetus, utpote a viro factioso, & cordatae rationis impote partus, nullam apud bene sapientes commendationem promeruerit: alterum insuper, quod Secta alia Lombardiana Scholastices propugnatrix, cum tot abinde seculis gloriosa triumphet, jam tum pro ratione pugnavit, & lauro redimita est.

ADNOTATIO.

(**) POrro utrinque, lite pendente, contentio exarsit: & fortasse utrinque supra modum; nec enim is ego sum, qui cunctis utriusque literis absque partium studio hinc inde perpensis, quae tulit Aletinus probem omnia, nec omnia quae regessit Grimaldus reprobem; tametsi censeam, quam multa vera & praeclara posuisse pro Scholastica Aletinum, ac peraeque Grimaldum quam multa falsa & putida in Scholasticen reposuisse. Nihilosecius litem diremisse visa est *S. R. Congregatio Indicis*. Haec autem, Aletinum penitus intactum relinquens, Grimaldianas Apologias prohibuit in *Prima Classe* decreto edito sub an. 1726. 27. Septembris, quamvis paullo post, aliquorum potenti intercessione, prohibitae duntaxat remanserint, non autem in *Prima Classe*.

(*k*) Haec fusius, pluraque de hoc argumento in Prodr. I. praesertim Cap. III. a pag. 65.

§. I.

De Scholastices Notione, Origine, Progressu.

222 QUAESTIO I. Quid de *Notione*? ADSERO. Haec Theologia est *Facultas aut Disciplina disserens scholastice de Deo ac de rebus divinis*. Dicitur autem in primis *scholastice* 1.° per antonomasiam & comparate ad eximium *Scholastici* epithetum, quod & huic vix enascenti Theologiae, & ejus cultoribus jure adscriptum est; quidquid alii studio partium abrepti, contra suadere nitantur. (*l*) 2.° ut a ceteris Theologiis distinguatur. 3.° ut designetur differere cum severiore methodo dialectica; cùm in definiendo, dividendo & argumentando, quamobrem Theologiam *Angelicus* (*m*) argumentativam nuncupavit; tùm in sua Tractatuum Oeconomia opportuniore nexu coordinanda. 4.° ut denotetur, etiam ita disserere, ut elucidet ac promoveat principia fidei scientifico rationis naturalis processu; quo insuper ex eisdem principiis ulteriora depromat theoremata. Dicitur praeterea *de Deo, ac de rebus Divinis*, quo innuitur, suum esse tam directa, quam obliqua acie de summo Deo disserere. (*n*) Plura de Scholastices notione *supra*. [*o*]

223 QUAESTIO II. Quid de *Origine*? ADSERO. Ei veteres Patres praeluserunt, praeprimis subtilissimus *Augustinus* (*p*) in perpluribus de sacra doctrina quaestionibus, more quasi scholastico, vel speculativo digestis. Ejus specimen praemonstravit doctissimus ille Caesar-Augustanus Praesul *Samuel Tajus*. (*q*) Eam subinde adumbravit apud Graecos *Joannes Damascenus*, & apud Latinos *Anselmus*, Cantuariensis Antistes (*r*), vel, ut Danaeo & Hornio placet (*s*), prae Anselmo ejusdem Magister *Lanfrancus* Papiensis. Ipsi praeterea inter disputandum adversus Berengarianae haereseos fautores, formam indere adgrediuntur, famosi ceteroqui Viri, *Roscelinus*, *Petrus Abaelardus*, & *Gilbertus Porretanus*; at infelici tamen exitu; quippe qui sobrium subtilioris ingenii ac Dialectices usum nescientes, Pseudo-Theologiam, seu informem de rebus sacris doctrinam, qua dubiis, qua certis constantem erroribus consarcinarunt. (*t*)

224 Primus Itaque felicissima sorte Parens & Conditor celebratissimus Scholasticen edidit Clariss. V. *Petrus Lombardus*, ex Theologiae Scholae Praeside, seu *Scholastico*, Parisiensis Antistes; emisso nempe *Sententiarum* commentario, quo sacram doctrinam universam solide stabilitam, methodice digestam, subtiliter exornatam Scholae tradidit, excolendamque commisit: ac eo quidem animo, & studio, ut ejus opera adlecti Scholares Ecclesiae alumni, facile instituerentur, ac invicte obarmarentur, & ortho-

(*l*) Ex superius enarratis pag. 2. & 4.
(*m*) 1. p. q. 1. art. 4.
(*n*) Recole notiones Theologiae directae & indirectae, expositas pag. 291. num. 22.
(*o*) A pag. 1.
(*p*) Ex pag. 42.
(*q*) Ex pag. 2. & 3.
(*r*) Ex pag. 1.
(*s*) Ex pag. 4. in Adnotat.
(*t*) Ex pag. 75.

orthodoxis dogmatis propugnandis, & haereseos tunc temporis circumquaque glifcentis dolis, cavillis, technis oppido revincendis. [u] Haec porro Scholaftices origo: hic Parens, fato functus fub an. 1164. 20. Jul., fed immortali tamen laudum cumulo digniffimus.

225 QUAESTIO III Quid de *Progreffu*? ADSERO. Vix orta Parifiis effulfit, peracerbos hoftes experta, mox ab ipfis reportavit triumphum, & gloriofam in eadem urbe fedem fixit. (x) Hinc quamcito Oxonium, fenfimque univerfum Orbem Latinum pervagata, communi Gentium plaufu falutata eft, atque recepta. (y) Scholaftices per feptem haud interrupta hucufque Secula Epochas, Fata, Viciffitudines jam enarravimus (z): ejus Encomia, Laudatores ac Vindices protulimus (a): ejus Obtrectatores profligavimus, ac obiter fummos facrae Scientiae Adfertores Hifpanos vindicavimus (b): Academias demum & facros Coetus, qui eam impenfe excoluerunt, necnon praeftantiffimos ex omni claffe Scriptores, qui eam innumeris pene Commentariis illuftrarunt, haud ftricto calamo percenfuimus [c] Iis autem nihil eft quod in praefentia adjiciendum ducamus.

§. II.

De Scholaftices Adtributis.

226 QUAESTIO I. Quo gaudet Objecto? ADSERO I. Hoc (quemadmodum cetera ipfius Adtributa) pene ab indole ejufdem Scholaftices, fimulque ab fcopo, quem fibi in eadem inftituenda praefixerunt primi Conditores, ceteriqui vulgo pofteri adprobarunt, repetendum eft. Id quod unufquifque recte fapiens dixerit generatim erga quamlibet Difciplinam ab hominum arbitraria arte ac induftria inventam. Hinc II. Ei Objectum materiale, feu materia, quam verfat, Deus eft ac res divinae: formale primarium & directum Deus qua Deus, vel ratione Deitatis, non alterius praedicati: id quod plane colligitur ex nomine *Theologia*; fiquidem primaria Difciplinae denominatio unice repeti folet a primario ejufdem objecto, a quo nempe Difciplina fpeciem fumit: fecundarium & indirectum, creaturae; quoniam de iis agit, quatenus ad Deum ut principium, finemve fupernum referuntur. (d) Hinc

227 III. Ei Objectum Adtributionis Deus ut Deus. IV. Ratio formalis *fub qua*, ut ajunt, fcilicet conditio, fub qua, vel qua pofita, objectum movet potentiam ad fui cognitionem, & qua abfente, movere nequit, quo pacto vifibilitas dicitur ratio formalis fub qua oculus colorem deprehendit; haec, inquam, ratio formalis eft ei revelatio virtualis, aut indi-

(u) Plura in hanc rem difces ex pag. 1. 3. 141. 142. 144.
(x) Ex pag. 4. 6. 7.
(y) Ex pag. 4. & 7.
(z) In Prodr. I. Cap. I per tot.
(a) Ibidem Cap. II. per tot.
(b) Ibidem Cap. III. per tot.
(c) In eodem Prodr. Cap. IV. per tot.
(d) Conf. *D. Th.* 1. p. q. 1. art 7. *Amic.* heic D. 1. a n. 136. *Paull. a Concept.* heic D. procem. n. 64.

indirecta, hoc est revelatio formalis per discursum adplicata; tum quia in eam omnes ejus conclusiones ultimo resolvuntur; tum quia ea revelatione absente, ipsam deficere Scholasticen, prout modo constituta est, necessum foret. *(e)* v. Finis ei multiplex, & omnes quidem nobilissimi, ac valde utiles tum Religioni, tum Fidei, tum Scholae exercitationibus. *(f)*

228 QUAESTIO II. Est ne Theoretica, aut Speculativa, vel Practica? ADSERO I: Sunt qui velint *(g)*, Theologiae habitum ad praxin simul & speculationem reduci. Sed isti tamen de Theologia generatim accepta loquuntur, non praecise de Scholastica, de qua in sese spectata rarus est, quem viderim, ejusmodi quaestiones instituisse. II. Est absolute, simpliciter, & adaequate speculatrix *(h)*. Quia ex sui institutione ac munere procedit ex integro speculando in suis tractatibus & quaestionibus, sistendo nimirum in subtili sui Objecti speculatione, quin quidquam directa fronte curet de praxi seu operatione. Hinc vulgo dicitur antonomastice THEOLOGIA SPECULATRIX *(i)*.

OBJECTIONES.

229 Obj. Scholastice est practica, seu pacto aliquo in praxin tendit. Nam 1.° August. dixit [k] *habitum Theologiae ordinari ad dirigendos actus credendi, sperandi, diligendi & pie vivendi*. 2.° agit de praeceptis, virtutibus, ceterisque mediis, quibus finem ultimum adsequamur: ergo ratione sui excitat voluntatem ad sui objecti consequutionem, ejusdemque operationes dirigit. 3.° non sumus Theologi, ut subtiliter disputemus, nec eo fine ut Deum contemplemur, etsi contemplatio ordinetur ad amorem; sed ut amore in Deum rapiamur. 4.° Magister & primores Scholastici, puta Robertus Pullanus, Alensis, SS. Thomas, Albertus M., Bonaventura &c. permultos tractatus & quaestiones concernentes morum praxin in suos Scholasticos Commentarios intulerunt: ergo ipsis Scholastice, cujus indolem optime norant, practica est.

230 ℞. *N. Ads.* Ad 1. prob: Augustino sermo est de Theologia practica, non de Speculatrice, quae, Magistro Institutore, Scholae adfulsit. Ad 2: agit de iis mediis instar speculantis, sistendo in eorum contemplatione; non practice, intendendo directe & ex proprio munere eorum exsequutionem; haec enim intentio ad alias Theologias spectat. Ad 3. *N. Con.* Una Dei, rerumque divinarum speculatio est intrinsecus ac

(e) Ita plures ubi loquuntur de objecto doctrinae sacrae generatim, & nuper laudatus *S. Th.* ar. 3. *Amic.* n. 142. *Paull.* n 66. Secus alii, & quidem probabiliter, cum *Tournel.* heic in D. praevia q. 2. art. 2.

(f) Ex pagg. 1. 4. 42. quas recolas.

(g) Cum *Greg. Ariminensi* q. 5. Prologi art. 4. *Petav. Juenin, Habert, Boucat,* & *Bertio* in Prolegom. c. 4. prop. II.

(h) Fere *S. Th.* cit. ar. 4. *Can.* de loc. l. 2. c. 2. *Molin.* in D. Th. cit. D. 2 *Hervaeus* q. 4. prolog. *Valent.* t. 1. q. 1. pu. 3. §. 4. *Vazq.* in D. Th. cit. D. 9. c. 3. *Tanner.* in Theol. t. 1. D. 1. q. 4. dub. 3. n. 3.

(i) Cum *Arsdek.* ubi de Theol. Speculat. & *Antoine* in Theol. Speculat. & dogmat. &c.

(K) L. 1. de doctr. Christ.

directus finis Scholastices, quae quidem deinceps voluntatis operationes aliis Theologiis procurandas relinquit: esto quidem in ipsas tanquam in finem ultimum tendat; siquidem virtutum exercitium, quod Scholasticae quaestiones suapte natura pariunt, in sui Professoribus & Candidatis, vel praesupponit, vel summopere desiderat. Ad 4. *N. Con.* Plures ipsi quaestiones biblicas, polemicas, dogmaticas & morales cum mere Scholasticis permiscuerunt (*l*). Nec unus quidem ex ipsis, quem viderim, universale nudae Scholastices systema concinnavit: hanc alii provinciam posterioribus Seculis Scholasticis adgressi sunt.

231 QUAESTIO III. Num sit Utilis, aut Necessaria? Adsero I. Esto non sit Ecclesiae simpliciter necessaria, est tamen summopere utilis. Ita contra nebulones haereticos, & alios, quos supra retulimus [*m*] omnes ad unum Scholastici, necnon alii qua sanctimonia, qua sapientia, qua dignitate commendatissimi Viri, alias laudati (*n*). Equidem *in primis* Mysteria fidei ipsa elucidat, & difficultatem ut credantur emollit. *Tum* eadem Mysteria, & quae ex illis deduci possunt, Scholastices methodo digesta solidius, subtiliusque probantur, roborantur, & a fidei hostibus defenduntur: quin & eo ordine disposita facilius addiscuntur ac memoria retinentur.

232 *Praeterea* ex munere suo universam doctrinam sacram exponit, ea cuncta videlicet, quae ex revelatis Mysteriis aut directa, aut indirecta acie deducuntur, suis quaestionibus heinc inde exagitando, ad christiani populi eruditionem (*o*). Quae vero contra Adsertum objici possint, abunde alias refutavimus (*p*). II. Est moraliter necessaria ad ceteras fere omnes Theologias funditus perdiscendas. Quia non modo voces facultativas, verum etiam solida & pene innumera principia praestat ad sacram doctrinam probe ac radicitus penetrandam: atque adeo non nisi perquam difficulter ad plurium Theologiarum apices quis pertinget, si vias regias, quas una Scholastice invenit, ac explanavit, ignoret.

233 QUAESTIO IV. Quaenam ejus Authoritas in Ecclesia Dei? Adsero: Praemaxima fuit jam a primis sui adfulgentis splendoris incunalibus. Id enim testantur summi honores, quos universus orbis Latinus Scholastices Professoribus perpetuo venerabundus detulit; & quidem ad unum connitentibus & conspirantibus summis Hierarchis, Conciliis Oecumenicis & particularibus, Regibus, cujuscumque ordinis Praesulibus, sacris Coetibus, Academiis; universi quippe probe norant, quantum luminis religio, quantum puritatis & roboris fides, quantum splendoris ac methodi theologica doctrina ex Schola cunctis aetatibus sibi adsciverint. [*q*]

234 QUAE-

(*l*) Relege pagg. 46. 47.
(*m*) A pag. 65. 73. & a pag. 359. num. 221.
(*n*) A pag. 57.
(*o*) Recole quae diximus pag. 49. & 50.
(*p*) In Prodr. I. Cap. III. fere per tot.
(*q*) Recole Prodr. I. a pag. 50. sub finem ad usque 64.

234 QUAESTIO V. Quid de ejus fecunditate, five opera erga alias Theologias? Adsero. Jure nuncupatur digniffima plerarumque Mater & Altrix. Quoniam ad ejufdem Scholaftices normam illae inventae funt ad Scholae methodum conformatae, ut fub eo fyftematis genere ordinatius, fubtilius, folidius, clarius excolerentur, permagno Litterariae Reipublicae fructu & ornamento. [*r*]

235 QUAESTIO VI. Num fit fupernaturalis, nimirum quatenus est habitus, noftris actibus adquifitus? Adsero i. Eft radicaliter, feu praefuppofitive fupernaturalis. (*s*) Quia procedit ex principio radicali fupernaturali, nempe ex articulis fidei. ii. Eft entitative naturalis, efto apud nonnullos fit fupernaturalis quoad modum (*t*), quod modo omittimus. Quia procedit proxime a principio naturali; non enim fides, immo potius ftudium mere humanum & naturale eft principium proximum ejufmodi habitus; quemadmodum & actus theologici, hoc eft conclufionis deductae ex praemiffa de fide & altera naturali, quae iccirco naturalis eft.

OBJECTIONES.

236 Obj. Ejufmodi habitus Scholaftico-Theologicus eft entitative fupernaturalis. Nam 1. ex Angelico [*u*] Theologia differt generice a ceteris naturalibus difciplinis. 2. adfenfus theologicus eft certior adfenfu quovis fcientifico naturali; at nequit eam certitudinem aliunde adfcifcere, quam a principio aliquo fuperno: ergo & ab ipfo defumit fupernaturalitatem, ad quam quippe fufficit unum quodlibet ex principiis in actum influentibus. 3. Conclufio theologica petit cauffari ab adfenfibus fidei, qui porro funt fupernaturales.

237 ℞. *N. Adf.* Ad 1. prob. *N. Con.* Ad eam differentiam fatis eft, quod omnes ejus conclufiones refolvantur ultimo in divinam revelationem, ratione cujus eft radicaliter fupernaturalis. Ad 2. hanc certitudinem adfcifcit remote a principiis fidei, proxime a cognitione, qua mens fua vi nativa nofcit connexionem praemmiffarum cum conclufione. Ad 3. petit cauffari radicaliter ac mediate, nequaquam proxime, relate ad naturalem praefatae connexionis adfenfum. (*x*)

238 QUAESTIO VII. Quid de Scholaftices Certitudine quoad Conclufiones Theologicas, ut vocant, deductas ex duplici praemiffa de fide, feu ex una de fide & altera evidente, vel naturaliter certa; quas nempe Scholaftice ex munere fuo verfat? Duplex heic diftinguenda certitudo; nempe objectiva, quae eft immutabilitas & invariabilitas rei,

 quae

(*r*) Latius de hoc argumento a pag. 43. adufque 48.

(*s*) *Paul. a Conc.* cit. n. 50., prout loquitur cum ceteris vulgo Doctoribus de Doctrina facra generatim.

(*t*) Iis adhaeret cit. *Paul.* n. 52. cum *Suar. Vazq. Gonet &c.*

(*u*) Heic p. 1. q. 1. a. 1. & 5.

(*x*) Conf. *Vaz.* heic in 1. p. q. 1. D. 4. n. 23. & *Paull.* cit. a n. 55.

quae cognoscitur; & subjectiva seu motiva, quae est adhaesio mentis alicui veritati cognitae, per medium seu motivum aliquod certum.

239 Adsero 1. Scholastice quoad ejusmodi Conclusiones Theologicas certior penitus est quibuscumque Scientiis naturalibus. (y) Quia objectum ejusmodi Conclusionum, nempe Deus, majorem habet immutabilitatem ac necessitatem existendi, quam scientiarum quarumlibet naturalium objecta. Ac deinde medium, seu motivum, propter quod iis Conclusionibus mens adsentitur, est divina revelatio, quae plane longe certior est, quam sint certa principia, seu scientiarum naturalium motiva, lumine naturali cognita; haec enim tametsi in se ipsis certa sint, errori tamen & falsitati obnoxia sunt, ob mentis humanae passim errantis imbecillitatem. Quo quidem respexit *August.* ubi inquit (z) *facilius dubitarem vivere me, quam non esse veritatem, quae per ea, quae facta sunt intellecta conspicitur.* (a)

240 ii. Scholastice quoad praefatas Conclusiones, quatenus per discursum ex praemissis deductae sunt, non spectat ad fidem, nec est paris cum fide certitudinis. (b) Tunc enim hae Conclusiones solo fidei motivo non innituntur, sed partim revelatione saltem mediata, & partim connexione, quam infert discursus habere cum praemissis: at *haec connexio*, esto virtute formae syllogisticae necessaria sit, deprehenditur per discursum, qui alioqui potest esse errori obnoxius: ergo.

OBJECTIONES.

241 Obj. *primo* contra 1. Adsert. Scholastice quoad Conclusiones Theologicas deductas ex duplici praemissa de fide non est certior quibuscumque scientiis naturalibus. Nam 1.° Nihil dari potest eo certius, quod est certissimum; at principia prima naturalia e. g. *quodlibet est vel non est, impossibile est idem simul esse & non esse* &c. sunt certissima. 2.° longe firmius adhaeret iis principiis intellectus, minusque de iis dubitat, quam de Conclusionibus Theologicis, de quibus passim Scholae dubitant. 3.° non minus a Deo Authore ac parente est lumen rationis, quo primorum principiorum veritatem adprehendimus, ac sit ipsum fidei lumen: ergo utrumque pari gaudet certitudine, ac neutri pariter falsum subesse potest; alioqui Deus foret caussa erroris, in quem ab eo induceremur. 4.° nihil est certius evidentia, quae est adsensus scientifici motivum. 5.° adsensus necessarius, qualis est scientificus, certior est quam omnino liber, qualis est Theologicus. 6.° propositio disjunctiva *Deus est trinus, vel non trinus*, quae reducitur ad principium naturale *quodlibet est, vel non est*, certior est qualibet categorica illam componente: ergo certior est hac categorica *Deus est trinus*, quae est propositio de fide &c.

242 ℞. *N.*

(y) Satis communiter TT. cum veteres, cum *Gandavens.* in Sum. art. 7. qu. 2. & *D. Th.* heic q. 1. art. 5. & alias, tum recentiores, cum *Cajet. Molin. Tanner.* in D. Th. cit. *Tournel.* in D. praevia q. 3. art. 2. *Charmes* de Prolegom. Diss. 4. q. 2. ar. 2. &c.

(z) L. 7. Conf. c. 10.

(a) Conf. *S. Th.* 2. 2. q. 4. ar. 8.

(b) Iidem fere, qui pro 1. Adserto adlegati sunt.

242 ℞. *N. Adf.* Ad 1. prob. *D. Ma:* quod eft certiffimum tam certitudine objectiva, quam fubjectiva, de qua unice heic difputamus, *C.* certitudine duntaxat objectiva, qua fola gaudent illa principia, *N.* Et *D.* refpective *Mi.* Et *N. Con.* Hunc revoca Auguftini effatum. Ad 2. *D. A:* firmius adhaeret propter hominis credentis imbecillitatem, *C.* id autem per accidens eft: propter majorem certitudinem fubjectivam, feu motivi formalis fcientiae naturalis, *N;* quia fubjectiva certitudo Conclufionis Theologicae defumitur a divina Revelatione, quae eft motivum formale certius fcientia qualibet naturali.

243 Deinde fimiliter fi quis imprudenter dubitet de Conclufione Theologica, dubium plane oritur ex infirmitate intellectus cognofcentis, non autem ex formali fidei motivo, quippe quod fi animo infideat, firmius ac velocius eum ad credendam revelationem inclinat, tefte *Chryfoft.* [c] Tandem inter peritos Scholafticos nunquam inftituitur quaeftio de Conclufione vere Theologica animo dubitandi, fed potius ad clariorem veritatis elucidationem, aut ingenii exercendi gratia.

244 Ad 3. *D. A:* non minus eft, ac eadem ratione, *N:* ac diverfa prorfus ratione, *C.* Quoniam lumen rationis eft a Deo ut a prima cauffa efficiente, ipfumque lumen per peccatum maxime obfcuratum eft, multifque erroribus, quos Deus permittit, quin ad eos hominem inducat, obnoxium: lumen autem fidei eft a Deo ut a prima Veritate & objecto formali motivo; & ipfum quidem ad verum femper inclinat & ducit. Hinc *N. Con.* Ad 4. *D. A:* in eodem ordine, *C:* in diverfo, eoque fuperiore, *N.* Evidentia quidem eft in ordine naturali, revelatio in ordine fupernaturali; fupernaturale tamen id quod eft naturaliter evidens certitudine fuperat.

245 Ad 5. *D. A:* fi adfenfus liber oriatur ex motivo fallibili, *C.* fi ex motivo infallibili & tam neceffario, quam fit ipfe Deus, qui fe ipfum negare nequit, *N. A.* & *Con.* Ad 6. *N. A.* Eodem actu, quo quis adfentitur huic veritati *Deus eft trinus*, diffentitur pariter oppofitae propofitioni *Deus non eft trinus*, nam hoc ipfo quod proponatur, Deum effe trinum, proponitur, non effe non trinum. Quocirca propofitio *quodlibet eft, vel non eft* continetur in propofitione revelante Deum effe trinum, & in hac ipfa eft virtualiter revelata [d].

246 Obj. *fecundo*: Scholaftice quoad Conclufiones Theologicas deductas ex praemiffa revelata & altera naturaliter evidente, non eft certior quibufcumque fcientiis naturalibus. Nam 1.° Quod eft cauffa certitudinis alicujus conclufionis eft ipfa conclufione certius, aut faltem paris cum ipfa certitudinis; at praemiffa naturalis in cafu eft cauffa Conclufionis Theologicae, in quam influit. 2.° ex vulgari adagio, *conclufio fequitur debiliorem praemiffam*: ergo quando una praemiffa eft naturalis, Conclufio Theologica adquirit tantum certitudinem naturalem, illi comparem, quae ineft naturali praemiffae.

247 ℞. *N. Adf.* Ad 1. prob. *D. Ma:* quod eft cauffa adaequata, *C.* inadaequata, *N.* Et *D. Mi:* praemiffa naturalis eft cauffa adaequata, *N.* inadae-

(c) Hom. olim 21. in Epift. ad Hebraeos. (d) Confule *Fraffen* heic Diff. 1. art 3. q. 3. concl. 1.

inadaequata, *Subd;* si spectetur separata a praemissa revelata, *N;* sic enim non est caussa certitudinis, qua gaudet Conclusio Theologica qua talis; si spectetur conjuncta cum praemissa revelata, *C;* quia tunc certior est, quam si sola foret. Praemissa naturalis, adsumpta in Conclusione Theologica, ad istam nec ratione sui, nec ut caussa adaequata concurrit, sed ut elevata, & alteri praemissae de fide, explicandae veritati, quam ipsa enuntiat, inserviens. Ad 2: tunc illud adagium obtinet, quum praemissa debilior, qua debilior est in conclusionem influit, non autem quum influit ratione partis fortioris, & in ejus, cui ancillatur, consortio. (*e*)

248 Obj. *tertio*. Contra II. Adsert. Scholastice quoad praefatas Conclusiones per discursum ex praemissis deductas est paris cum fide certitudinis. Nam 1.° propositio *Christus habet duas voluntates* est deducta ex propositione fidei *Christus habet duas naturas*; sed Monothelitae quod illam negarint, traducti & proscripti sunt ut haeretici: ergo quia ipsa de fide certa est. 2.° quales sunt praemissae, talis est conclusio; at praemissae Conclusionis Theologicae sunt quandoque de fide, e. g. in hoc syllogismo *omnis creatura est facta a Deo; Coelum est creatura; ergo Coelum est factum a Deo*: ergo conclusio illa de fide est. 3.° in omni fidei adsensu reperitur discursus humanus, saltem tanquam partiale motivum; ideo enim rem credis, quia est revelata, & ideo credis rem revelatam esse veram, quia eam loquutus est Deus, & falli, & fallere nescius: ergo quod Conclusio Theologica per discursum adquiratur, non obstat quominus ipsa fidei certitudinem pertingat.

249 ℟. *N. Ads.* Ad 1. prob. *D. Ma*: illa prima propositio est deducta ex alia, simulque in ipsa continetur saltem implicite revelata, quoniam fieri non potest ut natura intellectualis a sua voluntate separetur, *C:* secus, *N.* Et *D. Mi*: quod illam negarint ut praecise illata est per discursum Theologicum, *N:* quod illam negarint, ut contenta est, ac implicite revelata in altera propositione, quae adducitur, *C.* Et *N. Con.* Ad 2. *D. Ma.* talis est conclusio quoad omnia, *N:* aliqua ex parte, *C.*

250 Equidem conclusio qua talis debet esse certa aut evidens pro conditione praemissarum, e quibus infertur; non autem eodem certitudinis ac evidentiae gradu; quoniam quum in omni legitimo discursu fiat progressus a notiori ad minus notum, si vera sit Dialecticorum doctrina, praemissae debent adstrui plus certae ac evidentes, quam Conclusio. Hinc *C. Mi.* & *N. Con.* Ad 3. *N. A.* Nam divina duntaxat revelatio est formale motivum adsensus, qui fidei datur; discursus vero, ratiocinia, discussio Traditionis, & motivorum credibilitatis, sunt unice conditiones praeviae, seu organa vel instrumenta, quibus utitur mens humana ut revelatas veritates deprehendat (*f*).

251 QUAESTIO VIII. Quid de ceteris Adtributis? Adsero: sex alia

(*e*) Consule *Sylvium* in 1. p. q. 1. art. 5.
(*f*) Plura inferius Part. III. Tr. II. Lib. I. Cap. I. ubi de Fidei Objecto: interea consulitor *Tournel.* in cit. D. praevia q. 3. art. 2.

alia tanquam propria & insita ei jure adscribuntur. Scilicet I. *Ordo*; quatenus eo ordine de Deo, rebusque divinis pene infinitis disserit, quo singula inter se aptentur ac in idem collineent. II. *Brevitas*; quatenus paucis, strictisque argumentis ea conficit, quae paginam apud antiquos utramque impleat; immo cum ternis voculis, quibus res negetur, concedatur, distinguatur in tempore, earum una maximae saepe secentur & multi sermonis quaestiones.

252 III. *Perspicuitas* cum Brevitate conjuncta; quatenus quum presse, nitideque sine vocum redundantia aut phaleris disputet, res, quam intendit, angustia conclusae orationis tota facile, quanta est, patet, & ab audiente nullo sane negotio percipitur. Equidem in illo qui recte paucis disserit, nihil te fugit, quod omnia, utpote necessaria, attendas; quum tamen in eo, qui rem verborum ambagibus & involucris veluti obnubit, pauca te advertant, quod pleraque ut supervacua non cures. Ergo majore cum perspicuitate docet, qui breviorem aptis vocibus sermonem instituit.

253 IV. *Sanitas* & Securitas opinionum; quatenus ea docet ac sentit, quibus tute absque prolapsionis metu, & erroris periculo quivis se possit committere. Hinc Tridentini Patres ad detegendos, profligandosque pravae doctrinae errores coacti, non semel protestati sunt, unam aliquam, quae apud Scholae Theologos obtineret, sententiam vel ne quidem examini velle subjici (g).

254 V. *Vis* quaedam & *Efficientia* suae insita doctrinae; quatenus ita solide ac nervose pugnat, procul abjectis praestigiis fallacibus, levibus ratiunculis, & contortis dialecticorum sophismatum captionibus, ut adsensum vel ab invito extorqueat, omnemque adhibeat persuadendi necessitatem. En itaque Disciplina haec *sicut turris David, quae aedificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium* (ex *Cant.* 4. 4.) quam propterea & pene ceterae Theologiae sibi in auxilium ac splendorem adsciverunt, & fidei hostes vehementissimo timore perculsi, irritis tamen conatibus, defugerunt. (h) VI. *Subtilitas* cum Soliditate sociata; quatenus summo ingenii acumine de sublimioribus Arcanis quaestiones agitat, thesesque adserit, confirmat, propugnat, vendicat; nec nisi ad sublimes etiam de rebus minimis cogitationes ingenia exercet ac provocat.

255 Ex iis ergo, aliisque permultis id genus Adtributis, Dotibus, Praerogativis, Virtutibus, illa Scholastice insita Majestas, Dignitas,

(g) Ex pag. 71.

(h) Plura in hanc rem superius sparsim tradita in Prodr. I. Cap. I. II. & III. Audiendus praeterea Criticus & emunctae naris Vir *Mabillonius* in tr. de Stud. Monasticis part. 2. cap. 6. de nostra Scholastice in hunc modum disserens: „ Scholastica Facultas „ perquam utilis est ad recte disserendum „ de rebus ad materiam Religionis spectan- „ tibus; ad stabiliendas sententias, quibus „ nitendum est; ad decidendas novas con- „ troversias, quae passim insurgunt; ad eno- „ dandas aequivocationes, paralogismos & „ haereticorum sophismata; ad conciliandos „ demum veterum exprimendi modos cum „ iis, qui nunc in Ecclesia usurpantur.

tas, Imperium, quibus penitissime intellectis universum Latinum Orbem, & universam quoque Christi Ecclesiam sibi hucusque devinxerat. [*]

§. III.

De optima ratione tradendi Sholasticen.

256 QUAESTIO I. Quid generatim de ea ratione? Sermo est de Professore Theologo, seu Magistro, cui incumbit Scholae Candidatum Scholasticis Praelectionibus a se dictatis instituere, ac penitus verae, minime Pseudo-Scholasticae Theologiae praeceptis, & exercitationibus informare. ADSERO I. Praesupponuntur heic primum in Candidato necessariae dotes: puta, prae ceteris, integritas morum, christiana & pia intentio, delectum ingenium, adsiduus ac indefessus labor, praevia instructio aliarum disciplinarum, quae vel necessariae, vel praeprimis opportunae sunt, ut Candidatus Scholastices tractatus adprime cal-

ADNOTATIO.

(*) EX iis, quae ultimo loco percensuimus Scholastices Adtributis, quinque priora potissimum elegantissime juxta ac ingeniosissima, more suo, expendit & celebrat *Vavassorius* noster in Orat. X. *Quid Scripturae interpretes Scholastice juvet?* recitata Avarici Biturigum XIV. Cal. Novembr. MDCXLIII., quae extat inter ejus Opera in unum voluman primum collecta an. 1709. a p. m. 240., omnino legenda & perlegenda.

Enim vero (quod maxime notandum) ex iis, quae primum eximie *Vavassorius*, & nos deinde pertanui calamo da Scholastices Encomiis hucucusque disseruimus, satis aperte liquet, utriusqua sermonem in unam duntaxat collineasse *veram Theologiam Scholasticam*, quam videlicet nobis tradiderunt pulcherrimam & dignissimam *Lombardus*, *Alensis*, *Bonaventura*, *Aquinas*, *Gandavensis*, *Aegidius Columna*, *Ariminensis*, *de Valentia*, *Suarezius*, *Sylvius* aliique similes Scholae Coriphaei: minime vero in *Pseudo-Scholasticen*, siva Scholasticen illam, quam haud rari quidem cunctis Scholasticis aetatibus variis ax titulis adulterati sunt.

Equidem sunt ax Schola Viri, quibus plus aequo Philosophiae ac naturali rationi dediti, perraro fuerunt usui Sacri Codices, Traditiones, Concilia, Patres, Ecclesiaa Canonas; quippe qui res divinas, ratione potius quam authoritate, non minus turpiter quam frustra metiri & comprobare intenderunt. Alii vero quaestiones plane futiles, & sacrae doctrinae prorius inutiles prolixo implexoque sermone ventilandas obtruderunt.

Hi barbaram & soloecismis scatentem orationem, quam vel mediocri latinitate institutus horret ac nauseat, loquuti sunt. Tum illi, una cum nitida brevique loquutione eruditionem & claritatem adfectantes, paginas historiis & authoritatibus haud raro importunis infarciunt, summas Disciplinaa difficultates summis labris delibant; graviores etiam aut praetereunt, aut levissime adtingunt; ceteras universim, vi, nervo, acumine destitutas, quasi in Schola jocautas, cum Doctorum nausea percurrunt. Alii demum aliis vitiis & labibus sacerrimam Scholasticen depravarunt & corruperunt. (In hanc rem nonnihil sparsim libavimus supra in Prodr. I. Cap. I. & III.) Et hinc quidem in corruptam Scholasticen, ejusque corruptores tot, tamque graves subortaa haud iniquae querimoniaa, a *Jacobo Fabro* Stapulensi, *Thoma Moro*, *Orthuino Gratio*, *Alberto Pighio*, *Augustino Steucho*, ceterisque superius percensitis pag. 73. profectae & quasi certatim effusae.

Quae cum ita sint, nostrum pariter est ejusmodi corruptores una cum Pseudo-Scholastice sua acriter insectari, dum veram & omnibus numeris absolutam Scholasticen dignissimis laudibus cumulamus.

calleat, perfectusque Scholasticus evadat cum fructu & laude. (*i*)

257 II. Praesupponuntur deinde in Professore dotes eo muneri rite obeundo pares. Videlicet, ut praecipuas innuamus, peinsignis pietas, quae sit addiscentibus exemplo, ac in dictatis passim resplendeat: qua nempe iidem ipsi erudiantur, non tantum quo modo cognoscendus sit Deus, sed etiam quomodo diligendus; ingenium acre, solidum, subtile, non sophistices sed veritatis amans, discipulorum captui, prout ferat opportunitas aut necessitas, adcommodatum; profunda Scholastices universae intellectio & eruditio; penitissima Locorum omnium Theologicorum comprehensio; claritas in docendo; diligens in lucubrandis, tradendisque Scholasticis pensis adsiduitas; amor erga discipulos, eorumque profectum, ac literarios honores. [*k*]

258 III. Quae ad hanc Rationem cum laude & fructu exsequutioni mandandam opportuniora videntur, ad haec capita revocari possunt. Videlicet ad *Materiam*, quae tradenda est; ad *Methodum*, & *Modum* eam tradendi; ad *Usum Locorum Theologicorum*; ad *Stilum*.

(*i*) Plura de hoc argumento qui Didacticen pertractant; e. g. *Vives* de tradendis disciplinis, libris V. *Can.* de loc. l. 8. & c. 2. ipsissim, *Dominic.* a St. Trinit. in Biblioth. Theol. l. 5. sect. 2. c. 1. & alias, *Joan. Henricus Alstedius* in Encyclopaedia l. 4. de Didactice per tot. praesertim cap. 15. ubi de ratione discendi Theologiam, *Sturmius* de scholis aperiendis, & in Epistolis Classicis & Academicis, Cl. V. *Joseph Vuscus* in Institut. philos. volum. I. cap. I. cum Adpendice, ubi perplures erudite congerit a p.m.76.

Tum qui agunt ex professo de ratione studii Theologici e. g. laud. *Canus*, *Possevinus* in Biblioth. select. l. 3. c. 11. ubi de Theologiae studio, *Carbonius* in Introd. in S. Theologiam lib. 1. *Mabill.* tr. de Stud. Monast. *Voetius* de exercitiis & Bibliotheca studiosi Theologiae libris II. *Perizonius* de ratione studii Theologici tract. integro, ad ejus emendationem praecipue spectante, *Gerbert* in Adpar. ad erudition. theologicam per xv. capita, *Laurent. a Villavincentio* de recte formando Theologiae studio, *Rogerius* opusc. de auditore Theologiae, *Evangelista Bosius* in Theologicis Theorematis, *Dupinius* in Methodo studiorum theologicor. cap. 25. & alias, *Carbone* in Introduct. in Theol. l. 5. c. 27. *Tournel.* in Praelect. t. 1. in Praefat. *Berti* t. 1. ubi de Prolegomen. c. 6. *Petav.* in Prolegom. c. 9.

(*K*) Haec, pluraque generatim in singulis quibusque publicis Praeceptoribus expetunt cum *D. Th.* in Opusc. de eruditione Principis, *Vives* de tradendis discipl. l. 2. & 3. & laudat. *Vascus* in Adpendice §. IV. ubi Doctoris munia diserte persequitur, Insuper de Theologiae Magistris speciatim agunt, qui de ratione studii Theologici pro dignitate disputant, cum proxime laudatis *Can.* *Possev.* l. 3. c. 10. *Voet.* *Carbon.* c. 28. *Villavincent.* *Dominic.* a St.Trinit. cum *Alexandro de Burgos* in Syntagmate institutionum Theologicarum.

Porro in hanc rem e suis Theologis Protestantibus sat copiosum syllabum texit *Joan. Georgius VValchius* in Bibliotheca Theologica selecta tom. 1. c. 5. ubi de scriptis methodi studii Theologici §. 1. & 2. Immo sub initium §. 3. haec pompose adserere non dubitavit: *inter Romanae Curiae addictos, iidem fuerunt, qui ingenia sua in eo exercerent, ut viam ad literarum sanctiorum studia monstrarent; sive tamen ad numerum, sive ad indolem librorum, quos in lucem emiserunt animum advertere velimus, longe sunt inferiores nostratibus iis, qui ad idem argumentum pertractandum se contulerunt.* Haec ille & alia, suae critices virga nostrates feriens; quae tamen, si nobis esset otium, facili negotio refelleremus. Utinam e nostris Theologis quispiam a VValchiana critice caussam vindicet plane nostram!

Dotes postremo & sigillatim Professoris Scholastices virtute produnt, qui vera & indubitata vitia, quae in Scholasticen ab nonnullis minus scite traditam irrepserant, detegunt & insectantur, cum laudato *Can.* & *Ludov. de Caruvajal* in Specimine restitutae theologicarum sententiarum Theologiae, & a Sophistice & barbarie repurgatae.

259 QUAESTIO II. Quid ſpeciatim circa *Materiam*? ADSERO: ſelecta Materia tradenda eſt, nimirum e Quaeſtionibus, quibus fertiliſſima Scholaſtices pomoeria mirum in modum exundant, illae potiſſimum, quae ſint ad mores & uſum Scholae in praeſentia adcommodatae, ſimulque comparate ad Theologicum ſtudium utiliores; procul abjectis minus utilibus, aut ſupervacaneis, quae ex communiore bene ſapientum Theologorum calculo, non niſi paginas complent, inique ſibi temporis & operae pretium ſuffurantes.

260 At quaenam hjuſmodi utiliores? quae ſupervacaneae? Hic Rhodus, hic ſaltus; haec Quaeſtio diu agitata, necdum omnium votis & ſuffragiis deciſa. Ea porro nonnullis eſt utilior Quaeſtio, & Scholaſtica velitatione dignior, quae plus conferr ad directam ſeu indirectam ſummi Dei cognitionem; ea vero minus utilis, quae minus confert, ac pene de voce eſt; ars enim Theologica ad eam notitiam comparandam inventa dicitur ac praedicatur. Aliis deinde illa ſeligenda, quae exponendo ſeu vindicando Sanctae Fidei dogmati opportunior eluceſcat.

261 Nec inſuper deſunt, qui cum profundiſſimo Theologo illo *Petavio* (*l*) eam arbitrantur in Scholaſtica Palaeſtra praeponendam, in cujus confirmationem plura ſuppetant ex Sacro Codice, vel ex Conciliis, vel ex priſcis Patribus, vel ex Hiſtoriis eccleſiaſticis, vel ex ſacris aliis Antiquitatibus documenta. Sunt praeterea, quibus, ſolidiſſimo *Cano* duce (*m*) ea theologicis curis prorſus indigna reputatur, quae ope unius ſophiſtices, exigui momenti materiem prolixe verſat, ad ſubtilioris ingenii oſtentationem (*n*).

262 Profecto ſana eſſe atque tenenda haec, quae innuimus, prudentum Doctorum dictamina, ſecum quiſque bene ſapiens reputabit. Secus tamen alii, & ſua opinione prudenter, judicant. Et quidem vix ad caſum deſcendimus, ac vertitur in dubium, num haec Quaeſtio ſit Scholaſtico Candidato utilis, aut inutilis, tot inſurgunt hinc inde reflexa dubia, tamque variae dubiaeque de Quaeſtione admittenda, ſeu repudianda ſubtiliorum ingeniorum quaeſtiones, ut nec ſuo Mercurius Caduceo poſſit abſque partium offenſione litem dirimere [*o*].

263 Ergone dixeris ex Apoſtolo, *unuſquiſque abundet in ſenſu ſuo* ad *Rom.* 14. 5. ac pro ingenio Scholaſticam materiam cudat, & tradat? Minime gentium; ſummopere enim dedecet Scholae Viros & Alumnos venari muſcas, nodum in ſcirpo quaerere, Solem Icariis auſibus velle complecti. Ego quidem ſic nuper ſentiebam (1), ſic modo ſentio: quod nempe ampliſſima Scholaſtices Materia, diſciplinae dignitati ac *ſubtilitati* quidem congruentiſſima, quoad plurimas vero quaeſtiones inſtituendis Candidatis, praeſertim ad noſtrae aetatis palatum, ſine dubio minus utiles, reformanda eſt. At quo tamen, inquis, Authore? Porro ſi Principes, aut Academiae, aut ſummi Scholaſtices Gymnaſiorum Praefecti

(*l*) In Prolegom. ſuae Theol. cap. ult.
(*m*) De Loc. l. 8. c. 1. & alias.
(*n*) Conf Can. de loc. l. 12. c. 5.
(*o*) Plura de Quaeſtionibus in ſtudio Theologiae utilibus laudat. *Carbonius* in introd. in Theol. lib. 4. a cap. 13
(1) In Prodromo I. pag. 192.

fecti (post maturas cum Authoribus, a lisque perdoctis Theologis consultationes) inutilium quaestionum, ex lege in praelectionibus omittendarum, elenchum ederent, de supervacaneis Quaestionibus, saltem in publicis praelectionibus & disputationibus actum esset: quo quidem & praegrandium de Schola Doctorum votis fieret satis, & discipuli utilioribus adsueti, innutritique disciplinis, Scholae, ac Orbi literato clariori essent ornamento [p].

264 His itaque pro minus utilium hac tempestate informandis Auditoribus Quaestionum exilio constitutis, aliis jam potiorem praeferentibus utilitatem delectis aptae subinde, idoneaeque lectiones, aut divisiones protinus inferendae sunt: ac prae primis Adsertiones sub cohaerentibus titulis solida perspicuitate stabiliendae, probandae, confirmandae, & ab objectis vindicandae. Et ea quidem omnia nec prolixe, nec nimis laconice seu presse tractentur; tametsi alia saepe fusius, & brevius alia, pro merito argumenti versari debeant,

265 QUAESTIO III. Quid speciatim circa *Methodum*? ADSERO I. Methodus, quam alii Modum sciendi nuncupant (q) & alii cognomine Didactices donant [r], prout a nobis in praesentiarum sumitur, ita describi potest: *brevis & perspicuus Ordo, quo Theologus Praeceptor, rejectis omnino supervacaneis, Scholastices dogmata & quaestiones alumnis tradit & exponit.* Haec autem Methodus vel est generalis, & consistit in ordine, quo praecipuae ac universaliores disciplinae partes tractantur, secum ipsis connexae & quasi annulis concatenatae, ac sub certis Capitibus, Divisionibus, Subdivisionibus, Syntagmatis constitutae; vel particularis, & situs est in ordine, quo quaevis earum partium particularis quaestio pro materiae merito & circumstantiis agitatur.

266 Porro in Scientiarum, immo cujuscumque positionis elucidatione nihil Methodo laudabilius, nihil plane optabilius; recta enim methodus & adspectabilem docentis ingenii nitorem prodit, & facillimam Candidato addiscendi viam suggerit. Ergo ut partes suas agat Professor noster, totis viribus connitatur optimam servare methodum, & generalem, & particularem in universae Scholastices praelectionibus. Et quidem Methodi leges pro tradendis universim disciplinis permulti praestiterunt [s].

267 Quin etiam de methodo in tradendis Theologicis, ac speciatim

(p) Hanc reformationem jamdiu ardentibus votis optarunt, non modo Acatholici passim, verum etiam e Nostris summi Viri, e. g. *Vives*, *Canus*, *De Clemangis*, *Caravajal*, *Dominic. a St. Trinitate*, *Petavius*, *Joan. Gisbert*, *Mabillonius*, *Bertius*, *Mannhart*, *Gerbert*, & alii sine numero.

(q) Ex *D. Bernardo* serm. 36. in Cantic.

(r) Cum *Alsted* in Encyclop. Scient. omnium tom. 1. l. 4. c. 1. Regula 1. *Bonnaeo* in tr. de ratione discendi, *KecKermanno* in Methodo universali formandor. studiorum, & multo pluribus.

(s) Ex iis nonnullos mox laudavimus hoc §. sub Q. I. Alios adlegat proxime cit. *Alstedius*, quem pene dixerim inter Methodicos Scriptores nulli forte secundum; plures *Vascus* ibidem laudatus: quibus addi possent Philosophi multi cum *Purchot* tom. 1. part. 4. Logicae, *Buhon* in Logica element. c. 10. *De Benedictis* tom. 1. in quaest. prooem. *Corsino* t. 1. part. 4. Log.

tim Scholaſtices, nonnulli diſſeruerunt (t). Immo ad optimam in hac re deligendam methodum, plures primae notae Theologos verſare poteſt Profeſſor, ſibique in normam & exemplar adſciſcere: e. g. *Dionyſium Areop.* (u) *Auguſtinum* (x) *Samuelem Tajum* (y) *Joan. Damaſcenum* (z) *Joan. Sapientem* cognomento *Cypariſſiotum* (a): ut mittam Syſtematicos, de quibus jamjam dicturi ſumus.

268 II. Tradi poteſt Scholaſtice methodo Syſtematica, vel per Syſtema (quod graece idem ſonat ac *Diſpoſitio*, ſeu *Ordinatio*) videlicet ea doctrinae ſtructura, eoque ordine, ut praeferat, quoad ejus fieri poſſit, univerſae diſciplinae tractatus recte diſtributos, ſibi invicem cohaerentes, primariis fundamentis conformes: aut etiam methodo tumultuaria hoc eſt ſine methodo, aut ordine; dictando nimirum & exſcribendo aliquot duntaxat e praecipuis diſciplinae fragmentis, nullo invicem ordine quantum ad methodicam diſcipulorum informationem conſtantibus. Ex iis autem praeſtat innumeris titulis Syſtematica methodus, quae ſubinde Praeceptori omnino deligenda; quis enim Scholaſticis inſtitutionibus per annos plures imbutus, Scholaſtices jure peritus audiet, permultos Scholaſtices tractatus turpiter neſciens? (b)

269 Porro Grammatice, Rhetorice, Matheſis, Philoſophia, Medicina ac pleraeque id genus diſciplinae Syſtematico quodam adſtrictae compendio, exponuntur alumnis; ut ita nempe iidem recte, riteque, prout oportet ac decet, inſtituantur: ergo non abſimili ratione inſtruendi Scholaſtices Auditores.

270 Quid vero, inquis, ubi duobus inſimul Magiſtris, diverſa admodum circa theologicas opiniones ſentientibus, Scholaſtice interpretanda committitur; ex quorum nempe dictatis fieri nequit humanitus, ut Syſtema conſurgat, undequaque ſibi conſtans & cohaerens? Ad haec tamen quod reponam non habeo, ſi ex aequo iidem Profeſſores non conveniant in punctis praecipuis, quae unum aliquod Syſtema conficiant: ceteroqui enim Tractatores quidem Magiſtros excipient Candidati, minime Syſtematicos, quales Scholaſtice, quemadmodum pene ceterae diſciplinae, ex ſua inſtitutione quaerit, & amat. Nodum hunc plane diſſolvit mos ille, qui apud permultas Scholas jam obtinet, non dictandi, ſed viva voce e ſuggeſtu explanandi Claſſicum aliquem Authorem (c).

271 QUAE.

(t) *Can.* de loc. l. 12. ſparſim, *Sixtus Senenſ.* in Biblioth. ſacra l. 3. in Methodo 23. *Poſſev.* in Biblioth. ſel. lib. 3. cap. 9. *Dominic. a Ss. Trinit.* in Biblioth. Theol. l. 5. ſect. 1. c. 1. & ſect. 2. cap. 2. *Gisbert* in Idea veri Theologi.

(u) In Commentar. de divinis nomin. de Theologia Myſtica &c.

(x) In libris IV. de doctr. Chriſtiana, unde Lombardus ſuam deſumpſit Methodum.

(y) In V. libris Summae Theologiae, quorum inſcriptiones habes ap. *Mabillon.* in tr. de ſtudiis monaſt. part. 2. cap. 6.

(z) In IV. libris de fide orthod.

(a) In expoſitione elementari eorum, quae de Deo a Theologis dicuntur.

(b) Conſule *Vasquezium* in 1. p. q. 1. D. 3. & in ſimili *Gibalinum* de Scientia Canonica tom. 1. l. 1. c. 4. q. 1.

(c) De hujus moris praeſtantia, ſummaque utilitate conſulendi inter alios Cardinalis *Toletus* Comment. in 8. lib. Ariſt. de phyſica auſcultatione in praefat. ad lector. *Petrus Fonſeca* Inſtit. Dialect. in praefat. *Alſtedius* in Encyclopaedia l. 24. c. 5. reg. 3. *Antonius Poſſevinus* in laudata Biblioth. ſelect. l. 1. c. 7. necnon *Gerbertus* de ratione exercitiorum Scholaſticorum cap. 1.

271 QUAESTIO IV. Quid speciatim circa *Modum*? ADSERO: Hic porro eruendus est ex eis dotibus, quibus veram Scholasticen a Majoribus nostris ornatam (subindeque a novis Professoribus ornandam) accepimus, ex nuper adsertis [c]. Magister itaque ut partes omnes sui muneris impleat, pertractandam sibi ducat Scholastices materiam 1.° *Ordinate*, seu methodice, cum recta partium distributione, totiusque doctrinae cohaerentia. 2.° *Breviter*, singulis quibusque, vel quoad materiam, vel quoad sententias, vel quoad verba supervacuis libenter supersedens. 3.° *Perspicue*, in claritatem quoad fieri possit modis omnibus contendens.

272 4.° *Secure*, earum delectu opinionum, quae propius ad sancti Dogmatis veritatem accedere, longiusque ab errore recedere cuique prudenti videantur. 5.° *Efficaciter*, ea vi, eoque rationum pondere, levioribus ac sophisticis argutiis omnino rejectis, rem suam promoveus, ut eam vel diffitenti adversario suadeat, immo persuadeat. 6.° *Subtiliter*, confusa distinguens, colligata dissolvens, & quanta possit ingenii acie ac penetratione, atomos, ut ita dixerim, insectiles secans; ubi praesertim arduas & metaphysicas quaestiones, quae necessariae, seu utiles fuerint, exponendas adgreditur.

273 7.° *Profunde*, non haerens in superficie, sed abstrusa quaeque, & intima quaestionum, etiam de profundis Dei Mysteriis, quantum liceat, aperiat; tum materiam quamlibet suis meditationibus eviscerет, ejusque fundum quaerat, & adtingere connitatur. 8.° *Graviter & cum Majestate*, non vana, seu deridicula sectans, sed gravia semper, & seria agitans; nec ad aliena, e. c. ad quaestiones mere philosophicas excurrat ac viliter descendat, sed totus immoretur in suis (*d*).

274 QUAESTIO V. Quid speciatim circa *Usum Locorum Theologicorum*? ADSERO: De ejusmodi usu doctrinam supra tradidimus [*e*]. Eam teneat Professor docens, & quanta possit industria etiam in Disputationibus mere scholasticis ad praxin revocet, ne rursus & quidem merito sibi impactam audiat vulgatissimam illam querimoniam, quod nempe nullus sit aut rarus eorum locorum usus apud nostri temporis Scholasticos. Quo plane fiet, ut Scholastice, quam nunquam aridam, spinosam & horridam amoenioribus imbuti literis omnino refugiunt, speciosa jam nativaque amoenitate praenitens, eosdem ad sese invitet, immo pertrahat. (*f*)

275 Enim vero ea frequentia & opportunitate ejusmodi usus exercendus, quas adcurata meditatio & prudens judicium suggeraut: nec enim singuli quique Loci Theologici, sive proprii illi sint, sive adscititii, pro quibusque probandis, illustrandisve thesibus congruum argumentum suppe-

(*c*) Praecipue a pag. 374. num. 251.
(*d*) Consulitor *Joan. Gisbert* in Scientia Religionis universa tom. 1. ubi de idea Theologiae, quam edendam proposuit & promisit; at ei, nescio quo fato, fidem liberare datum non est. Item *Dupin*. in Methodo stud. theol. recte instituendi c. 25.
(*e*) A pag. 299.
(*f*) Relege praecitat. *Gisbert*.

ſuppetunt; nec ipſorum a viris prudentibus vocatur uſus, ſed abuſus, ac intoleranda prodigendae Eruditionis adfectatio, ea, quae penitus importune ab uno quolibet ex iiſdem Locis rei petitur comprobatio. Ac ejuſdem quidem abuſus & adfectationis exempla paſſim offendes etiam apud ipſos, qui vulgo Eruditi ac Amoeni vocitantur.

276 Itaque exquiſito cum delectu horumce Locorum uſus a Profeſſore noſtro excolendus: quippe fortaſſe in rei mere ſcholaſticae confirmationem multo minus perplurium Locorum uſus adpoſite juvare poteſt, quam quod plurimi declamitent; multae ſiquidem quaeſtiones, etiam ad ſacram doctrinam utcumque ſpectantes, ex ſuppoſitis aliunde principiis unico naturalis rationis ſuffragio definiri opportune poſſunt, ac illuſtrari.

277 QUAESTIO VI. Quid ſpeciatim circa *Stilum*, ſeu verborum loquutionem, aut dictionem, quam vera Scholaſtice ſibi vendicat? ADSERO: Hi ſunt ejuſmodi Stili characteres. Eſt 1.° *Syllogiſticus*, aut Dialecticus, inſigni ac incredibili formae, ſeu argumentationis Syllogiſticae vi & energia ſcholaſticas quaſque theſes comprobans, *urgens*, vindicans. 2.° *Laconicus*, aut preſſus & conciſus, minime oratorius, fluidus, exſuberans; pauciſſimis enim verbis rem quaſi compendio abſolvit & conficit; & hinc porro miranda Scholaſtices Brevitas.

278 3.° *Facultativus*, indicans & explicans certarum, ſingulariumque vocum idiomate quae rem Scholaſticam ſpectant: id quod Scholaſtice cum ceteris Diſciplinis commune eſt. 4.° *Vere latinus*, *& nitidus*, ad omnium captum adcommodatus, qualem Alenſis, D. Thomae ac aliorum ſcholaſtici Commentarii repraeſentant; minime vero ſplendidus, phaleriſque ornatus; at non ſubinde barbarus, incocinnus, ac ſoloeciſmos adoptans, vel praeferens (g)

279 Hic porro genuinus Diſciplinae Stilus, pulcherrimis characteribus exornatus. Pro eodem Apologiſtam alias agebamus (h); & ibi quidem quos nuper *Martin. Gerbert* [i] de vitiis dictionis Theologiae Scholaſticae, ac de Theologicis logomachiis objicit nodos, in anteceſſum diſſolvimus. [*]

§. IV.

(g) Nonnihil de Scholaſtico ſtilo praemiſimus in Prodr. I. Cap. III. Artic. X.

(h) In Prodr. I. a pag. 81.

(i) De recto & perverſo uſu Theol. Scholaſticae, cap. 5. & 6.

ADNOTATIO.

(*) HAEc, mea opinione, eſt germana optimae rationis tradendae Scholaſtices notio, ſeu commentatio. Ceterum ſi ſenſum, guſtum & palatum hodierni Seculi, etiam inter Scholaſtices Profeſſores, conſulamus, ipſa adhuc commentatio quoad *Materiam tradendam* imperfecta eſt & manca; quidquid Majores noſtri ſecus ſenſerint, atque Scholaſticen commentati fuerint.

Equidem apud catholicas omnium fere Gentium Scholas in Scholaſticis Tractatibus Hiſtoricarum Diſſertationum amoenitas deſidera-

§. IV.

De Divisione Scholarum, & Systematum circa Scholasticen.

280 QUAESTIO I. Quid de *Scholis* Theologicis? ADSERO 1. Schola, prout heic sumitur, est Coetus docentium & addiscentium Scholasticen sub peculiari quodam ordine atque systemate doctrinae. Supponimus notitiam aliunde habitam de Scholae etymo, origine, progressu, multiplicitate, legibus, fructu, laudibus, secundum probata Historiae & Chronologiae documenta: (*k*) ac sermonem instituimus de Scholis Theologiae Scholasticae, quae sibi Scholae nomen peculiari quadam ratione vendicare videntur.

281 Ex iis autem primam omnium jure vocamus, quam olim Parisiis rexit Lombardus, & quae omnium prima Lombardi Scholasticen tanto studio amplexa est, excoluitque, ut ceterarum ejusmodi toto orbe Latino Scholarum Mater & Altrix audierit. (*l*) Quae subinde Scholae plurimae in aliis regionibus institutae sunt, una cum Parisiensi, ac sub eodem fere sensu Lombardianam doctrinam excolebant, & quotidianis velitationibus illustrabant; donec decreta sensim Scholarum, vel potius Sententiarum in Scholis divisione, protinus unicuique in suo sensu abundare placuit quoad Scholasticam sacrae doctrinae, quam Lombar-

deratur: Immo displicet jam & cum fastidio excipitur mera Scholastice, quee aut capitalibus Dogmetices, vel Polemices quaestionibus, aut sacree Eruditionis ornementis spoliate, nuda in scenam prodis, & non nisi *ossa arida* (ut cum sciolo vulgo etiem Sapientes loquuntur) in disputationibus corrodenda suae palestrae Athletis profert.

Iccirco jam nostris diebus pene ubique mos invaluit, ut Scholestices Quaestiones cum eliis vel Dogmaticis, vel Polemicis, vel sacro Historicis frequenter intermixtee cum laude pleusque copulentur, & controvertantur. Hinc audiuntur jam Scholastici disputentes in Scholerum paleestris de Origine idololatriae; de Antropomorphismo, imputato Patribus Tertulliano ac Epiphanio; de Atheismo, modernoque impiorum Pantheismo, de Millenario regno, quod Irenaeo, Justino, Nepoti, Lactantio probatum est; de Authore Symboli, quod Athanasianum vocatur, atque de eliis id genus perplurimis.

Quis autem huic pene omnium Scholarum tato unus resistere ausit? Ergo tendem aliquendo inserviendum est tempori. Ergo ad sensum, ad gustum, ad pelesum hujusce genii nostra aetate dominantis, Scholastice conformande est; conformandique quoad novam Disputationum meteriam Scholastices Professores & Candidati. Scholesticis iteque disputetionibus aliae interdum polemicae aut historicae, emoenitatis, eruditionisque gratia intermisceantur.

(*k*) De hoc argumento plura qui egunt de Academiis, ut *Vives* de tradendis disciplinis libris V. *Middendorpius* de Academiis totius Orbis, *Mendo* de Jure Academico, *Launoius* de Scholis celebrioribus, *Villavincentius* de ratione studii theologici in Praefat. alii, quos passim laudavimus in Prodr. 1. Cap. IV. Syllabo I. per totum, tum in hoc Prodr. III. Prolegom. I. §. 1.

At prae ceteris consulendus qui prae ceteris, mea opinione, rem hanc fusius, nobilius, adcuratius & magis didactice pertractavit, discussit, definivit, Didacticus ille ac eruditissimus *A. stedius* in Enclyclop. l. 24. ubi de Scholastice, seu de rebus quoquo modo Scholam spectantibus, eddito florilegio ex sententiis L. An. Senecae & aliorum ad suam Scholasticam pertinentibus, necnon duplici rursus oratione in idem argumentum.

(*l*) Ex pag. 1. 4. 7. 110.

bardiana Synopsis praeferebat, expositionem. (m) Quin immo postremis Seculis, fere penitus obliterata Lombardi memoria, aliorum Scholae systemata Scholastica, & systematum metas sibi dirigendas, probandasque duxerunt. (n)

282 II. Ex iis vero duplex generatim Schola constitui potest, quae sub se reliquas omnino comprehendat. Nimirum *Libera*, seu *Eclectica*, & *Addicta*. Ex iis autem Libera nullum expresse Authorem sequi ut Magistrum profitetur; sed libere optimos quosque praeferendo, in singulis quaestionibus proprium sensum expedite profert, ac eos, quos melius sensisse judicat, vel ut Duces, vel ut Authores sibi faventes adlegat. Hujusce Scholae fuerunt pene universi SS. Patres, aliique TT. quos recens doctissimus *Bonae-Spei* aemulatus est (o), & novissime Cl. V. *Eusebius Amort* [p]. Addicta vero sequi profitetur unum aliquem expresse Authorem ut Magistrum & Dominum, cui sese addicit, nec ab eo sine gravi caussa recedit. Hujus Scholae fuerunt, ac modo sunt ut plurimum TT., praesertim ex quo Scholastice coepta est doceri in Academiis, sacrisque familiis. Haec autem Schola totuplex esse potest, quot sunt Authores digni, quos in singularibus opinionibus alii ut Magistros sequantur.

283 III. Scholae celebriores addictae, communiori nomine ac plausu usque modo florentes superius percensitae sunt (q); quibus binas praeterea nostris diebus percelebres adjicere licet; nimirum *Norisianam*, quam Augustinenses hujus Seculi, *Bellelo*, & *Bertio* coryphaeis, sibi pro virili propugnandam susceperunt; & *Anti-Norisianam*, quam aliae permultae Scholae, *Fenelonio*, *Assermeto*, ac *Tournelyo* Ducibus, ardenti animorum studio profitentur. (r)

284 QUAESTIO II. Quid de *Systematis*? Adsero I: Heic Systema sumitur pro perpetuo quodam fluxu, seu cursu universae doctrinae Scholasticae, sub certis principiis, & exinde enatis thesibus stabilitae, probatae ac vindicatae. II. Multa possunt institui particularia Systemata in praelongis de universa Scholastice disciplinis, secundum objecta non admodum inter se connexa, de quibus disserunt: at secundum doctrinae consequentiam, ut vocant, ubicumque rationis connexio intercedat, nequit una doctrinae particula ab altera vel latum unguem discrepare.

285 III. Systema aliquod particulare uniuscujusque singularis Scholae character est. Hinc Scholae permultae, seu, quod in idem recidit, permulti Professores & Candidati certo cuidam Systemati propugnando addicti, quantumvis easdem admittant & profiteantur veritates revelatas, ut ipsas tamen dilucidius detegant, aut confirment, diversa statuunt principia pro diversis Systematis, quibus unaquaeque ab altera distinguitur & operose impugnatur. §. V.

(m) Ex pag. 9.
(n) Ex pag. 12.
(o) In Theol. Schol., quod & ipse fatetur in praefat. tomi I. Horatianum illud sibi propositum adducens ac festive decantans, *Nullius addicti jurare in verba Magistri*.
(p) In sua Theologia Eclectica Morali & Scholastica tomis 4. in fol.
(q) Pag. 12. & 13.
(r) Relege Historiam Scholastices, in Controv. VIII. pag. 39.

§. V.

De receptioribus circa Scholasticen Systematis.

286 QUAESTIO I. Quid generatim de oeconomia, seu generali ac ordinata partium distributione penes universam Scholasticen ab Authoribus Systematicis observata? ADSERO: Multa a multis edita sunt Systemata, & quidem singula uniuscujusque indoli, ingenio, ac opinioni adcommodata. Immensus ero si percensere singula adgrediar. Ceterum nonnulla, & quidem probatissima, quae claro exemplo sint aliis Scholastices Professoribus, huc per summa capita duximus indicanda. Itaque
287 Systema *Magistri* partitur sacram doctrinam sub IV. libris in Theologiam de rebus, ac Theologiam de signis, prout superius expositum est. (s)
288 Systema *Alexandri Alensis* IV. Partibus tributum sic differit. Pars I. de Adtributis ac Trinitate Dei... Pars II. de rerum creatione ac de peccatis eam subsequutis... Pars III. de Christo, Legibus, Gratia, Fide... Pars IV. de Sacramentis, Ecclesiae Clavibus, Jejunio, Eleemosyna &c. (t)
289 Systema *Alberti M.* [u], vel *Petri de Tarentasio* (x), vel cujusdam *F. Thomae* [y] vel *Hugonis Argentinensis* (z) in brevi totius Theologiae Compendio in VII. libros digesto haec habet Capita praecipua. I. de natura Divinitatis. II. de Operibus Conditoris... III. de corruptela peccati... IV. de Humanitate Christi... V. de Sanctificatione gratiarum... VI. de Virtute Sacramentorum... VII. de ultimis temporibus, & de poenis malorum, ac praemiis bonorum.
290 Systema *S. Thomae* in Summa, quam pro tyronibus methodico Compendio erudiendis concinnavit (a), sacram doctrinam partitur in *Theologiam de Deo in se*, vel secundum sua intrinseca praedicata, & *Theologiam de Deo ut fine creaturae rationalis*, vel secundum ea, quae competunt creaturae rationali, quatenus pro principio & fine aeterno Deum habet. Quin etiam secundum membrum subdividit in *Theologiam de motu creaturae in Deum* per Christum, ejusque Sacramenta. Capita haec in III. Partes distribuit Angelicus, quarum tamen II., quoniam quaestionibus superabundat, rursum in duas Partes subsecuit, fecitque Primam secundae, ac Secundam secundae. (b)

(s) Pag. 5. 44. 46.

(t) Haec est divisio summee Alensianae in ejusdem antiquiore editione Veneta de an. 1575. apud Franciscum Franciscium, esto alia sit, videlicet in tres Partes, in recentiore editione Coloniensi, quam laudavimus pag. 8.

(u) Ut arbitratus est cum *Seraphino Capponio a Porrecta*, & aliis *Possevin.* in Bibliotheca sel. l. 3. c. 9.

(x) Ap. *Ludov. de Valleoleti*, *Lusitanum* & *Altamuram* ex *Echard.* in Bibl. Scriptorum O. P. in Petro de Tarentasio.

(y) Huic illud adjudicat S. *Antoninus* in hist. par. 3. tit. 18. c. 11. §. 2.

(z) Ex sententia laud. *Echardi* in Hugone Argent. tom. 1. p. m. 470.

(a) Eodem teste in Summae Prologo.

(b) Hoc systema superius commendavimus a pag. 3. & p. 82.

291 Systema *Laurentii a Villavincentio*, Augustiniani Eremitae, qui magna sapientiae laude inclaruit an. circiter 1560., (c) haec generalissima Capita, quae cetera quaeque singularia rite comprehendunt, statuit. I. Deus ... II. Creatura atque homo ... III. Ecclesia ... IV. Doctrina ... V. Sacramenta ... VI. Consummatio.

292 Systema *Joannis Maldonati*, quum Parisiis Scholasticen traderet an. circiter 1750., praemissa Prolegomena tractatione de Theologiae dotibus, ipsam hoc ordine distribuit in quinque Partes. Pars I. de Deo per se ... II. de Dei effectis per se ... III. de Deo & rebus effectis comparate, e. g. de Providentia, Praedistinatione. &c... IV. de Virtutibus, atque officiis earum & effectis ... V. de Christo Domino & de Sacramentis. Adjiciuntur tractatus iis de rebus, quibus Theologia planius percipi potest, v. c. ex re subjecta, ex principiis, ex argumentis &c. Tandem adhibentur Synodi ac Patres ad haereses, quae tum potissimum vigebant, revincendas. (d)

293 Systema *Petri a S. Joseph*, Fuliensis Monachi, qui clarus Theologus audiebat sub an. circiter 1640. (e) Scholasticen, seu speculativam Theologiam in haec membra Capitalia dissecat, praemisso Prolegomeno de Theologia secundum se. I. de Deo ut uno ... II. de Deo ut Trino ... III. de Verbo incarnato ... IV. de Angelis ... V. de Auxiliis divinis ... VI. de Gratia habituali. Cetera ad alias Theologias, qua Sacramentalem, qua Moralem rejicienda duxit. (f)

294 Systema *Dionysii Petavii* sub X. Tractatibus Theologicam doctrinam Scholasticam, Positivam & Dogmaticam exponendam sibi constituit. Nimirum, praejactis in suam Theologiam Prolegomenis, Tract. I. de Deo, ejusque Proprietatibus ... II. de Trinitate ... III. de Angelis ... IV. de Mundi Opificio ... V. de Incarnatione ... VI. de Sacramentis ... VII. de Legibus ... VIII. de Gratia ... IX. de Fide, Spe, Caritate, ac Virtutibus ... X. de peccato. [g]

295 Systema *Joannis Gisbert* sacram disciplinam exponendam, dividendam ac illustrandam proponit sub hoc specioso titulo, *Scientia Religionis universa, seu Christiana Theologia Historiae Ecclesiasticae nova methodo sociata, quaestiones Theologicas Juris* (hoc est Scholasticas (*& Facti* (videlicet Historicas) *complectens*; ac deinde sub hoc trium Partium distributione I. de Deo in se: ubi de divinis Perfectionibis absolutis ac relativis ... II. de Deo in Christo: ubi de Christo ac Ss. ejus Matre ... III. de Deo in Creatura, spectata videlicet secundum ordinem naturae, secundum ordinem Gratiae, secundum ordinem Gloriae: ubi ordinate ac respective de ceteris, quae Scholastice comprehendit. (h)

296 QUAE-

(c) Hoc ipse delineavit in tr. de ratione studii theologici l. 3. c. 5.

(d) Hoc systema ab uno *Possev.* proxime laud. l. 3. c. 9. excepimus.

(e) In thesibus universae Theologiae Speculativae, Sacramentalis & Moralis, part. I.

(f) At fortasse Scholastice se in illa Idea nimis mancam & mutilam apud aequos rerum aestimatores merito conquueratur.

(g) Ita nobis proposuerat clarus Author in Prolegomenis in Theologica Dogmata cap. 9., ceterum ex iis, quatuor postremi Tractatus desiderantur.

(h) Hoc delinearat, sibique conficiendum duxerat *Gisbertus* in suo Organo novae Theologiae sub initium, ubi de Distributione materiae Theologicae.

296 QUAESTIO II. Quid ſpeciatim de receptioribus Syſtematis apud Scholas? ADSERO I. Sub I. Scholaſtices Epocham, ſecundum noſtram ſupputationem (*i*) praeprimis, aut unice obtinuit Lombardianum; quemadmodum teſtatur illuvies illa Commentariorum ex omni pene Schola in Magiſtri Literam; ubi rarum aut nullum reperire licet Interpretem in unum aliud Scholaſticum Syſtema. (*k*) II. Sub Epocham II. obtinuit univerſim ac frequentiſſime Thomiſticum, ſeu D. Thomae; id quod etiam aperte comprobat immenſa Interpretum ſeges ex plurimis Scholis in ejus Angelicam Summam.

297 Porro Scholae nonnullae hac aetate aliud a Thomiſtico Syſtemate perſequuti ſunt, ut Scotica, Bonaventuriſtica, Aegidiana, & ex parte Anſelmiana. Sed ex iis tamen tres priores, tametſi diverſas a Thomiſticis tenuerunt ſententias, utpote ſuorum Ducum & Patronorum doctrinis (ſi Superis placet) conſentaneas; at non aliud adoptarunt Syſtema, quam Lombardianum, in iis, quae ſui Duces adſeruerant in Commentariis ad Lombardi literam; nec enim Scotus, nec Bonaventura, nec Aegidius ullum quod ſciam, peculiare totius Scholaſtices Syſtema, quo inſtitueremur, literis conſignavit. Id quod pari jure dixero de Bachonica, quae, vel a *Petro Cornejo de Pedroſa*, (*l*) vel potius a *Joſeph Zagaglia* (*m*) ſumpſit exordium. Anſelmiana demum, ſi ejus Inſtitutorem Aguirrium conſulas, nec Syſtemate univerſali, & abſoluto gaudet, nec alium in iis, quae differit ad mentem S. Anſelmi, fere perſequitur ordinem, quam qui in Summa Thomiſtica praefertur.

298 III. Sub Epocham III. in Schola Thomiſtica & Jeſuitica religioſe ut plurimum hucuſque ſervatus eſt generalis ordo, qui in Syſtemate S. Thomae praefulget; ac in aliis pariter Scholis ille idem generalis ordo in tradenda, excolendaque Scholoſtice, quem ſui principes inſtitutores, veſtigiis Ducum inſiſtentes, ſibi praefigendum duxerunt. Scholae vero liberae, ſive eclecticae, quandoquidem certum ducem, in cujus verba jurent, non adoptant, ita nec certum, fixumque habent ordinem, ſed quem aptiorem exiſtimant pro nutu & arbitratu perſequuntur. Ejuſmodi Scholae Magiſtros, cultoreſque dixeris multos e junioribus Theologis, e. g. *Boncatum*, *Jueninum*, *Tournelyum*, *Venerium*, *Perrimezium*, *Bertium*. (*n*)

§. VI.

Noſtrum Syſtema.

299 QUAESTIO I. Quid de eo generatim? ADSERO. Principio eſt Dogmatico-Scholaſticum, cum Hiſtoria Polemico-critica necnon documentis e re Antiquaria petitis methodice connexum & exornatum;

(*i*) A pag. 7. & 18.

(*k*) Confer in hanc rem, ſi lubeat, Prodr. I. p. 9. & Syllabum Authorum Scholaſticorum I. Epochae a p. 141.

(*l*) Ex pag. 13. & 169.

(*m*) Si eidem io praefatione tomi primi ſuae Thelogiae praeloquenti fides ſit.

(*n*) Liquet aperte ex eorum Theologicis Commentariis.

tum; & quidem quatenus ejusmodi est sub eisdem perpetuis, praecipuisque titulis circumscribitur; ita vero ut quoad ejus fieri possit, cuique quod suum est ordine tribuatur.

300 Ipsum deinde quasi arte mathematica dimensum, confectumque dixeris; IV. enim Partibus absolvitur, & ex iis quaelibet III. constat Tractatibus, & quotusquisque Tractatus Libris III., cum opportunis Capitibus, Paragraphis, Corollariis, Adpendicibus, Consectariis, Quaestionibus; prout cujusque Libri argumenta deposcunt. Quin etiam omnes ipsae Partes & titulo & nomine Deum Optimum Maximum consulto praeferunt; quia enim sacra Theologia re ac nomine tota de Deo est.

301 Insuper quod singillatim Scholasticen spectat, hanc universam in modum absolutae, completaeque Synopseos redactam exhibet; quaestiones cùm ab Antiquis, tùm a Junioribus agitatas (& quidem nervose, quantum fert Authoris imbecillitas) discutit; fere nihil intactum relinquit: ut nempe qui seu docturus seu docendus optet universam Scholasticen compendio agnoscere, heic eam tanquam in geographica charta delineatam perspiciat.

302 Enim vero ea arte Quaestiones disponit ac disputat, ut quasnos, perpensis omnibus, arbitramur moderno Scholae mori ac usui magis adcommodatas, eas aut adcuratius, aut fusiore calamo pertractet; quas vero minus consonas, nec quidquam modernis velitationibus pro nostri Aevi moribus & usibus apud Scholas proficuas, quam maxima celeritate, adjecto etiam asterisco *, percurrat: quo fiet etiam, ut quotusquisque admoneatur, quas prudens debeat in Scholae palaestra versare, quas vero defugere. Cetera animadversione digniora alio tanquam in sedem propriorem rejecimus (o).

303 QUAESTIO II. Quid de eo speciatim? ADSERO. Ipsum latissime descriptum, nec forte leviter exornatum, habes superius (p). Ne vero & ipsius quoque Synopseos ulterior Synopsis, quam prae manibus habere liceat Scholasticen nostram adgressuro, desideretur, en descripti Systematis specimen, quod methodicam praecipuorum ejus capitum Summam repraesentat.

UNIVERSAE THEOLOGIAE
DOGMATICO-SCHOLASTICAE

PARS I.

DEUS UNUS AC TRINUS.

TRACTATUS I. de Deo Uno.
LIBER I. de Natura Dei.
LIBER II. de Scientia Dei.
LIBER III. de Voluntate Dei:

TRACTATUS II. de Deo Providente.
LIBER I. de divina Providentia generatim.
LIBER II. de divina Providentia Praedestinante.
LIBER III. de divina Providentia Reprobante.

TRA-

(o) Adisis *Praefat. Generalem*.

(p) A pag. 219.

TRACTATUS III. de Deo Trino.
Liber I. de divinis Personis universe.
Liber II. de Patre & Filio.
Liber III. de Spiritu Sancto.

PARS II.

DEUS PRINCIPIUM ET FINIS CREATURARUM.

TRACTATUS I. de Creatione rerum.
Liber I. de Opificio sex dierum.
Liber II. de Angelo.
Liber III. de Homine.

TRACTATUS II. de Homine lapso.
Liber I. de Libertate.
Liber II. de Lege.
Liber III. de Primario Hominis lapsu.

TRACTATUS III. de Fine Hominis.
Liber I. de ultimo Fine Hominis generatim.
Liber II. de Felicitate Hominis.
Liber III. de Infelicitate Hominis.

PARS III.

DEUS FINIS PER VIRTUTES OBTINENDUS.

TRACTATUS I. de Gratia.
Liber I. de Ente Supernaturali.
Liber II. de utraque Gratia.
Liber III. de Merito.

TRACTATUS II. de Virtute.
Liber I. de Virtutibus Theologicis.
Liber II. de Virtutibus Moralibus Cardinalibus.
Liber III. de Virtutibus Moralibus Adnexis: cum Consectario de Spiritus S. Donis, Beatitudinibus, Fructibus. (q)

TRACTATUS III. de Peccato.
Liber I. de Passione.
Liber II. de Actu humano.
Liber III. de Peccato personali: cum Consectario de Vitio.

PARS IV.

DEUS-HOMO.

TRACTATUS I. de Christo.
Liber I. de Matre Christi.
Liber II. de Christo in Mysterio Incarnationis.
Liber III. de Christo perfectissimo: cum Consectario de Vita Christi.

TRACTATUS II. de Christo Authore Sacramentorum generatim.
Liber I. de Natura Sacramentorum.
Liber II. de Caussis Sacramentorum.
Liber III. de Effectibus Sacramentorum: cum Consectario de Sacramentalibus.

TRACTATUS III. de Christo Authore Sacramentorum, & Sacrificiorum speciatim.
Liber I. de Ss. Eucharistia, qua Sacramentum est.
Liber II. de Ss. Eucharistia, qua Sacrificium est.
Liber III. de Reliquis Sacramentis: cum Consectario de Ecclesia Christi. (r)

OBJE-

(q) Hoc autem Consectarium ob incogitantiam praetermissum fuit superius in *Systemate Operis* sub Cap. xv. de adnexis Temperantiae, pag. 255.

(r) Porro hoc ipsum Systema jamdiu in scenam prodiit. Equidem florentissimus in Schola Auditor noster *Narcissus Caragol* an. 1758. in publicis Thesibus, praenotatis, *Theologia Jesuitico-scholastica, ex Tractatuum decade in selectam thesium, ac problemmatum Hecatomben redacta*, Systema protulit, ejusque constructionis methodum, tanquam optime ordinatam, sibique constantem, sub Authoris patrocinio propugnandam suscepit.

OBJECTIONES.

304 Obj. *primo*: Hoc Syſtema deficit quoad Materiam traditam: agit enim de Opificio VI. dierum, quod plane Biblicos ſpectat: de Libertate, Paſſione, Actu humano, quod Ethicam Philoſophiam: de Lege, Virtute, Sacramentis, quod ad Theologiam Moralem: de Eccleſia Chriſti quod ad Polemicam. *Secundo*: deficit quoad methodum, aut ordinem in tradenda materia: quoniam prius agendum eſt de Relationibus Dei ad Deum, videlicet de Deo Trino, quam de Relationibus Dei ad creaturas, nempe de Deo Omnipotente, Sciente, Providente ac ſimilibus: quin etiam ſub eodem ſimul Titulo differendum erat de extremis illis adeo connexis, puta de Libertate, Lege, Paſſione, Actu humano; ac ſub eodem pariter de Peccato Originali ac Perſonali, non ita vero diviſim ſub diverſis Partium Titulis: demum poſt Deum dignitatis ordo poſtulat, pertractari prius de Deo-Homine, quam de Angelo, puro homine, ceteriſque creaturis.

305 ℞. Ad 1. *N. A.* Quantumvis haec materia multiplex nihilo ſpectet Theologiam directam Scholaſticam, plane indirectam oppido ſpectat, quae nempe de iis omnibus ex profeſſo differit (quemadmodum Dogmatice modo, rituque dogmatico) modo, rituque ſpeculante, ſeu, quod ajunt, ſpeculativo; & quidem ex inſtitutione primorum Scholaſtices Authorum, cum communi adſenſu ſuccedentium Scholae Doctorum, qui Scholaſticas diſciplinas didactice tradiderunt. Rationem methodi, connexionis, ac tractationis fere in haec ſingula reddit *Syſtema Operis* (*s*).

306 Ad 2. *N. A.* Profecto multifariam, & ſub conſpectibus pene toto Coelo diſtantibus, ejuſcemodi ordo inſtitui poteſt, quin fere ullibi ſua deſit congruentia. Rurſus forte necquiquam duos Authores quaeſieris, qui in uno eodemque res theologicas exponendi ordine penitus conveniant. Immo perrarum eſt, quod omnibus placet, Syſtema. Ipſum quidem Lombardianum, tot, tantiſque primi ſubſelli Viris probatiſſimum & cooptatum, *Melchior Canus* (*t*) ut ei Thomiſticum, ſeu obſervatum ab Angelico Doctore in Summa, ſummo intervallo praeferat, vehementer reprehendit; at ipſum Thomiſticum: *Nonnemo* in melius poſſe corrigi exiſtimavit, immo in nonnullis corrigendum conſuluit (*u*). Et vero nobis, re adcurate perpenſa, perplacuit hoc ordine deſignato procedere, & quidem non ſine gravibus congruentiis, quas etiam in laudato *Syſtemate* frequenter innuere non gravamur.

CLAU.

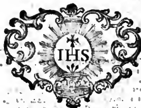
(*s*) A pag. 219. ad uſque 268.
(*t*) De locis l. 12. cap. 5.
(*u*) Conf. *Poſſevinus* in Biblioth. ſelecta lib. 3. c. 12.

CLAUSULA.

307 ABsolvimus tandem Prodromum, immo totam praeliminaris doctrinae spartam ad nostram Theologiam, ad umbilicum perduximus. Sat Prodromis datum, ut nihil in posterum eis dandum supersit; quo expeditius ac remis, velisque, ut ajunt, mare magnum & quam difficile percurrere liceat. Quid enim vero prohibet, emenso jam praevio itinere, metam contingere, ac in Augustum arcanae Disciplinae sacrarium humili, modesto, ac reverenti, ut par est, animo & corde inferre pedem, ut nempe a cognitione Summi Boni ad ardentissimum ejusdem amorem rapiamur?

308 Age vero qui prooemialibus hisce Opusculis institutus, universam Dogmatico-Scholasticam doctrinam cum Polemico-Critica Historia connexam, vel erudiendus, vel alios eruditurus, tibi comparandam duxisti. Dicendorum summam & ordinem jam nosti: quique postremum de Prolegomenis ad Theologiam Adparatum lustraveris, conjicias, tibique persuadeas, oportet, nosse jam ceterorum, quae propediem cudentur, Voluminum characteres, videlicet indolem, structuram, artificium, varium, opportunumque cuique rerum particulae stilum; & quidem non modo ex Authoris calamo, verum etiam ex eisdem omnino Typotheticis formis.

Ergo ut omnia bene sint, ac fortunatissimus succedat pro meis votis initio finis, cedant dicta AD MAJOREM DEI GLORIAM, Sacratissimi JESU CORDIS obsequium, Immaculatae Sapientiae Matris MARIAE laudem, Dogmatico-Scholasticorum Doctorum AUGUSTINI, THOMAE, BONAVENTURAE praeconium, Angelici Theologi ALOYSII GONZAGAE honorem, Scholae universae, immo Lectorum omnium utilitatem.

PRAE PRIMIS EMENDANDA.

Pag.	*Lin.*	*ERRATA*	*CORRIGE.*
2	28	*in tit. Art. IV.* excerpta	excepta.
6	3	Abbate	Abbati.
7	17	Fornacensis	Tornacensis.
9	29	Angelicae	Angelici.
21	11	Mendicantim	Mendicantium.
21	36	Budaeus	Bulaeus.
23	13	Apologis	Apologiis.
35	31	recepil-ses	recepis-set.
40	16	quae Mechanica	quae quasi Mechanica.
52	36	Conciliarum	Conciliarium.
54	(*l*)	objectionum solutionu	objectionum solutionibus.
55	25	expugnens	expungens.
56	24	Oxomensi	Oxomensi.
58	(*e*)	nostris praeseritim	praesertim.
59	1	Duacesis	Duacensis.
60	14	an. 12:	a n. 12.
63	39	Thomasticam	Thomisticam.
64	17	vallicare	vellicare.
65	15	Haeresiarchas	Haeresiarches;
65	(*g*)	Perierensis	Prierensis.
69	(*z*)	facere	facete.
73	4	quae ipe	quae ipse.
74	11	Romanis	Romani.
75	36	suspectis	suspectus.
76	(*c*)	de re literalia	de re literaria.
84	30	complectiturl	complectitur in.
90	43	da Luain	de Luzin.
91	15	Joannes Paustus Raulin	Joannes Facundus.
95	18	illustratum	ëllustratarum.
99	20	legitimi	legitimum.
102	24	nitidus	nitidius.
112	15	Bojoariensis	Bajoariensis.
112	12	Coenobio	Coenobium.
122	51	recitat. D'Acherius	recitat D'Acherius.
123	10	Basileesis	Basileensis.
125	21	*in margine* 2564.	1564.
126	14	*Sigonensis*	*Sigenensis.*
126	(*z*)	erectiones	erectionis.
126	21	Borrusiae	Borusiae.
164	1	Herfordiensi	Erfordiensi,
165	42	Razzius	Ractius.

Pag.	*Lin.*	*ERRATA*	*CORRIGE.*
167	34	claritatis	caritatis.
172	40	Tuitensis	Quitensis.
185	46	Deos sciante	Deo sciente;
194	34	Ludovic. Oxea	Ludovic. Exea.
196	44	literi	literis.
201	(*e*)	Kojalovicz	Kojalovvicz.
201	28	1. Januar.	2. Februar.
204	42	Garzón Jo. Matth. 95.	195.
209	6	Aymar. Ant. Jac. 186.	187.
209	14	Bancel Ludov. 171.	178.
210	19	Bury Enricus 86t.	161.
213	16	Rabago Franc. 186.	187.
217	28	*Roder. Anriaga*	*Arriaga.*
220	35	*Amort* Theol. eclectiva	eclectica.
221	42	*Arrub.* cit. a DD.	a D.
237	16	*D. Th.* 1. p. q. 83. ac 1. u.	ac 1. a.
242	35	*spdetat ad*	*spectant ad*
247	24	Pelagium & Celesiium	Celestium.
250	2	*Pertinentis ad Deritum*	*ad ...rtum.*
254	36	*De Dnexis*	*De Adnexis.*
255	*col.* 2 4	*S. Ephream*	*Ephraem.*
259	*col.* 2. 24	*Claudius Frassen*	*Frassen.*
260	*col.* 1. 38	*ranc. Garau-*	*Franc. Garau.*
262	*col.* 1. 10	homil. de hermana	de humana.
266	*col.* 1. 13	*initio Vita Christi*	*Vitae Christi.*
270	*col.* 1. 1	*Justinus* D.	*Justinus* M.
270	*col.* 1 38	*S. Albertus* D.	*Albertus* M.
290	28	stolis	Apostolis.
604	40	con-ernens	con-cernens.
311	14	habentur	habetur.
316	29	(1) *col.* 2. *Reinestus*	*Reinesius.*
320	34	*col.* 2. S. J. Imaginis	S. Imaginis.
340	34	tale habendum	tale habendam.
349	27	Est proposito	Est propositio.
361	14	nim	enim
366	39	(**) multa veta	multa vera.
368	21	ceteriqui.	ceterique.
370	31	incunalibus	incunabulis.
377	31	(*K*) *col.* 2. Curiae	Curiae.
378	30	fen	sen.
387	40	(*K*) *col.* 2. Enclyclop	Encyclop.

Leviores ceteros Errores pro sua benignitate corriget Lector.

Haec praeterea protinus corrigenda.

Pag. 114. in nota (*a*) dicitur, tom. 2. Jun. ad diem 21. *Lege* ad diem 12.... *Pag.* 116. *lin.* 12. habes: 1262. In Helvetia = &c. *Lege*, Forte 1362. In Helvetia = &c. & hoc segmentum transferatur in pag. 119. ante lin. 29.... *Pag.* 119. *lin.* 28. habes: a Dagoberto Galliae Rege (*u*) *Haec dele ac Lege tantum*: *Erfordiensis* in Thuringia (*u*) Authore mihi inexplorato... *Pag.* 122. *lin.* 3. dicitur, confirmate a Carolo VIII. *Lege* Carolo VI.... *Pag.* 130. *lin.* 14. *Cistertiensis* deleatur... *Pag.* 189. *lin.* 4. *Ceillierius* Gallus, qui fl. 1709. *Lege* qui fl. 1740.... *Pag.* 212. *col.* 1. *lin.* 6. traditur, Jorsius Thomas 143. *Expungatur*.... *Pag.* 391. *lin.* 25. scribitur, Angelici Theologi. *Lege* Angelici Juvenis.

